Digitalizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ

MTA
1826
K

531.409/a

R 2

MOLNÁR JÁNOS
REF. LELKÉSZ
KÖNYVTÁRA

1-102 sz.
régen. Tud. 2 szt. kg.
címkap. h.
'99 - nov. 29.

531.402/a

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A Magyar Hírmondó,

1786-dik eſztendőben.

Bóldog Aſzſzony Havának 4-dik napjánn,
Szerdánn költ

ELSŐ LEVELE.

POSONY.

Ki áll künn az ajtomegett? botsáſsátok-bé. (Szolga) Uram! az a' ſzegény Magyar Hírmondó, már 4 napja, hogy a' Nemes Magyar Közönſséggel kivánna ſzóllani, 's nem mertük engedelem nélkül bé-botsáttani. — Ereſzétek-bé, hiſzem, ő-is betsületes ember, leg-alább Hazafi! — Ne, ne nebotsásd a' roſz gaz embert, nem méltó a' bé-ereſztésre igen ſzabad ſzájú, már ſokat hazudott rólunk, Prédikátorókról, Papokról, Barátokról; ſem Iſtene, ſem valláſa, ſem Apja, ſem Annya, ſem Ekklésiája; ſem hideg, ſem meleg: nem méltó a' mi tekintetünkre — a' minap is — tsak hogy moſt nints időm a' ſzó ſzaporitásra. — Böltsen mondja Tiſz-

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

teletes Uram, hellyésen obsérválta ditsérem az eszit, nem kell bé-botsáttani, nem kel, a' konyhából-is kergetsétek-ki; mit gondol T. Uram! az az semmi házi ember; az a' — Nékünk Dámáknak, kivált akik föbb Karakterben vagyunk, nékünk akár mely Gavállér-is kéz-tsokoládéval vett Komplementet, Karakterünk és a' bé-vett modi szerént betsül, fel-se teszi kalapját, ha szinte parantsolnok-is — az a' gaz ember, az a' — még a' Bofánáról, Ortza-festésről, sétálásról, Bobitás-fökötökről 's más efféle el-kerülhetetlen aszszonyi ékességekről kezdett vala irni — mintha bizony — minden a' Burgus Király Pixisse vólna, hogy ökeminek mindenről olly szabadon lehetne irni; látszik, hogy nem tanúlt még moreset, nem forgott Dámák Konversátziojába — sőt még aztis mérgelödön — hazudta, hogy mi Dámák — kiknélkül az egész Ország semmit sem ér, mi tettük az Országot koldussá, a' Párisi módis költségekkel — nem, nem, nem kell bé-botsáttani. — Instálok szivem engedj-meg néki, botsássúk-bé; hiszem ö a' Tsászárokról, Királyokról, Pápáról, Püspökökről, Égről Földről, Tengerről; mindenről eleget hazud; de még sem veretik mingyárt vasra; edgy Ujság-iró ollyan Kálmár, ki minden portékáját tsak úgy adja a' mint veszi, Ö nem tehet rólla, ha sokszor árra felett vásáralván valamit, drágábbotskán találja adni, mint a' mint illének. Ne gondold szivem, hogy az Ujság-irókban olly böv mértékben laknék a' szent-Lélek ereje mint a' Papokban, hogy azok ami Párisban, 's Romában történik-is által láthassák Posonyban, koránt sem! Ezek tanátsot nem tartanak az ö fülekbe hatott hirek eránt; a' mint visik a' tudosító Leveleket, az Ujságba a' szerént iktatják,

's

's ők magok ſe hiſzik ſokſzor, ollyanokat irnak; 's miért fizetnénk nékik egyebért? had irjának. Tudod ſzivem mely jó izün olvaſod te-is, ha ollykor jó kedve lévén furtsálkodik. — Botsáſſátok-bé! (Inas) No bé-mehet kigyelmed; a' Kardját köppenyegit tegye-le, a' nem illik Urak eleibe; a' keſztyüitt huzza-le, az egéſz ſokoſágnak edgy alázatos Komplémentumat tévén, kezdje-el a' leg-elöl ülö Dámán, és mindeniknek edgy edgy különös fő-hajtáſſal kezét, vagy ha azt nem engedi ruháját (de az Iſtenért — éſzre ſe vettem, azt a' régi modi bajuſzſzát miért el-nem boroltváltatta? ſzörnyön utálják azt a' moſtani Dámák) tsokolja-meg; és három lépéſſel hátrább álván, mikor a' Dámáknak felel, mindenkor fejet hajtson, ſzovára vigyázon, és egéſz tiſztelettel viſeltеſſék hozzájok — Ha a' fejért feketének mondaná is valamelyik, *igen-is minden bizonnyal ugy vagyon!* azt felelje; mert azért ſzörnyen haraguſznak, ha legkiſſebb ellenkezöt ſzoll-is az Ember. Kotzogtaſſan - - - Heráin! (*be jó bogy Németül-is tudok, értheʒem mit teſz; bé-megyek, de még füsülnek moſt*) - -

Sok bóldog eſztendöt kivánok ez Háznak!

Magyar Hazám minden igaz Magzattyának!

Kigyelmed kitsoda, honnan jött, betsületes Neve, 's mi baja? Én a' M. N. T. Ifiju-aſzſzonynak Pántoflija ſorkáig alázodott, tiſzteletéért élö 's haló legkiſſebb ſzolgái közzül való alázatos ſzolgája a' Posonyi Magyar Hirmondó vagyok. Jöttem az érdemes Közönſéghez, a' ſzomſzéd Oh-eſztendöben eshetett hibáimról való engedelem kéréſem mellett olly véggel, hogy ezen bé-állott uj-eſztendöben ſok ezer áldáſokat kivánván, ujra meg-eshetö hibáimról elöre engedelmet nyerheſſek. — Brávó! 's kigyelmed a'

Magyar Hirmondó? Nem minden Leveleiből tettzenék-ki kigyelmednek, hogy olly betsületes ember. Ápropo! 's hát hogy mért az el-múlt eſztendöben olly minden reſpektus nélkül irni a' Dámákról? még a' *Bofánát* K. Nyeregnek, 's a' *Sofot* tetü Filegoriának mérte nevezni. Nem tudja, mely nagy tiſztelettel és manérral kelletik a' leg-föbb Gavallérnak-is a' Dámák eránt viſeltetni? annál-is — Már ſokhelyt halottam, hogy kigyelmedröl a' Tiſz. Urak-is nem igen jó réflexioval vagynak, kigyelmed igen ſzabad nyelvü, az igazat minden olálkodás nélkül ki-ſzokta mondani. A' minap,is edgy barátságos börben öltezett fogadatlan Prokátor meg-inté kigyelmedet Budáról, hogy roſz madár az, ki a' maga féſzkébe ſz--, 's kigyelmed, a' mint mondják, az efféléket tsak leneveti, 's nem-is felel réája, mint más Ujſágirok, kiknek gyakron egéſz Leveleik magok mentségével vólt teli. (B. U.) Hadd-el ſzivem, ne pirongasd; olly boldog idöben élünk moſt, mellyben ſzabad az igaſſágot ki-mondani, 's a' Verébröl ſem lehet mingyárt azt itélni, hogy roſz, ha féſzkibe ſza--; mert ha a' féſzek roſz, még betsületére ſzolgál, ha belé ſz-ván, ott hadja, 's jobbat keres. Hogy magát nem menti; a' Prokátoroké a' Per fojtatás, az Ujſág-iró irjan más történeteket; eddig-is jóbb lett vólna, ha ujſagokat kérdeztünk vólna tölle. — Hát mi ujſág Posonyban, mondjan valamit. — Szerentsémnek és leg-elsö köteleſségemnek tartom, ha valamivel ſzolgálhatok; de moſt még ujſágnak ſem mindenkor ſzabad történni. Tsak ugyan

Posonyban a' férjhez menendö hajadon Liány aſzſzonykákon, kik tavaly, a' ſzokás ſzerént, 17. eſztendösök vóltanak, az a' ſzerentsétlenſég eſett,

hogy

hogy már most 18. esztendösök; de jól meg-kel jegyeznünk, hogy a' hajadon Lányok esztendeje nem a' Mátrikula szerént számláltatik. — Itten mi oltától fogva az Esztendö a' *Vocativus Casusra* érkezett, és ugy hivattatik *Oh Esztendö*; az ólta mindenek az Uj-esztendörül és a' Farsángról beszéllenek. Ama sokat meg-emésszthetö részeges gyomrú ritkán jozon Istennek Bakhusnak Innepei el-kezdödtek; musikálnak, és a' kiknek pénzek nintsen azon gondolkoznak, hová vethessék a' seb orát Zállogba. Tegnap estve az a' szerentsétlenség történék, hogy edgy Legény, ki minden Világi ditsösségét két 'Seb-orának hordozásában tartya vala, midön edgy bizonyos mulattságban a' *Svajtzerist* leg-keményebben járná (kétség kivül a' Lányzot edgy kevéssé, mint szokás, keményebben meg-szoritotta) az edgyik Orája Üvege öszve törvén, az Üveg darabok testinek tsak nem ki-mondhatatlan részében tettenek kárt. — A' Posonyi Tél olly kemény szelekkel és hófuvásokkal kezdé az Uj esztendöt, hogy még a' négy lábú állatok sem igen kedvellik vala a' külsö köszöbökben sokáig állani; ha a' szelek meg-állanának jó szán utat reménylhetnénk.

A' Bétsi Levelek által ujra tudosittatunk, hogy ama *Kristina* fö-Hertzeg aszszony, Élete párja Hertzeg *Albertel* edgyütt a' Bétsi utban vagynak, és minden orán meg-fognak érkezni. Ezen Hertzegnek meg-érkezésével, tsak alig, ha más ujságok-is nem adják elé magokat, a' mint némellyek vélekednek. — A' mi Korona alá következö Felséges Ferentz fö Hertzegünknek jövendöbéli Hitesse Vürtembergi *Erzsébeth* Hertzeg Kisaszszony, a' maga *Lubeki* Hertzegi Püspökné Nénnyének utolsó tiszteletére, 6. Hete-

tekig tartandó gyaſzban öltezett. = A' F. Tsáſzár Hadi fő Kantzellárius G. *Hadik* Ur ő Excellentziájának idősbik fiát az edgyesült Magyar Kantzellárián Udvari Titoknokká tenni méltóztatta. — A' közelebb múlt eſztendöben Bétsben mind öſzve 407. városi juſſal elö Lakoſok lettenek; kik majd minyájon külömb külömb kézi-meſter emberek lévén, tsak azt jegyezzük-meg, hogy ezek között 5. Magyar Tſizmadia találtatik. Ha minden eſztendöben Béts 5. Magyar Tſizmadiával ſzaporodik, bár edgy minden eſztendöben meg-haljon-is, még-is kelletik Bétsben lenni 100. Tſizmadiának. Ha ezek itten a' magok meſterſégek után élnek, és mindeniknek tſak 3. Legénnye, edgy Inaſſa vagyon-is, mingyárt 500 léſznek, kik a' Magyar Tſizmát tſinálják Bétsben. Ha ezek közzül mindenik tſak 3. nap tſinál-is edgy Tſizmát ſzükséges képpen lenni kell Bétsben 4. ezer Magyarnak; mivel azoknak tſak 20-dik réſze ſem viſel Magyar tſizmát, hanem német Batskort és viaſzſzos Stiblit. Moſt pedig ſokkal többen kelletik lenni Bétsben a' Magyaroknak; mivel mindenféle hivatalból lévő Tiſztviſelö Urak jelentenek-meg, az uij után fojtatandó törvényes dolgok tanuláſára. De meg-engedjének az Aſzſzonyságok, hogy tſirizes körömmel jelentem-meg, ezek nem tartoznak a' Dámákra, söt a' konyha ſzolgálokra ſem mindenüt; mivel ezeknek a' ſejem Fábrikákba kéſzittik a' tſizmát a' mai világba: az is ſok, hogy a' ſorka az erdön terem, és hogy meg engedik a' Dámák, hogy az ő Paputtſaknak való ſejmet, azok az otsmány ſejém-ereſztö-bogarok a' hatuſó és nem az elsö feleken ereſztik. — „ Azt jól obſerválta kigyelmed, hellyes; igazán mondom, lehetne azoknak a' fergeknek-is hozzánk Dámákhoz

annyi reſpektuſſak, hogy ha a' Királyok, zászloira valo ſejmet hatúl ereſztenék-is, leg-alább a' Dámák ſzámára elöl ereſzthetnék a' ſejmet. De hát egyéb ujságok nintsenek? " Igen-is, ha méltoztatik parantsolni, még edgy igen kedves hirrel ſzolgálhatok.

Német-Országban, Hildeſzhaimban, ama nagy hirü *Henke* nevü Doktor azt igéri maga felöl, hogy ö a' terméſzetnek ama mély rejtekben lévö titkát: azt tudnilik, mely ſzerént a' fogontatáskor leg-ottan ki ki minden bizonnyal meg-tudhaſſa, hogy a' ſzületendö tsetsemö Fiú-é, vagy Leány légyen? fel-találta; söt hogy a' — alkalmatoſságával, kinek kinek maga tehettségében és hatalmában áljon, hogy Fiú-é vagy Liány légyen a' fogantatandó? meg-határozta. Ö azt eröſitti, hogy már több mint 20. eſztendeje, mioltától fogva ezen titok' fel-találáſában minden kigondolható utokat és modokat, kivált a' barmok tenyéſzéſe ſegittsége által, ki mondhatatlan költségekkel el-követett, és a' maga fel-találáſát ſemmi féle állatokban még addig meg-tſalattatni nem tapaſztalván, külömb külömb házoſsági életet élö ſzemélyekben-is meg-probálta, kik mindenkor ſzerentséſen és nagy haſzonnal éltek ezen tsalhatatlan fel-talált titokkal. Meg-jelentette ezen titkot külömb külömb terméſzet' visgáló Böltſeknek, Doktoroknak; nevezeteſen ama tudos Hildeſzhaimi terméſzet visgáló és Doktor *Snekker* Urnak, ki ſzorgalmatoſon megvisgálván, a' dolgot igaznak és tsalhatatlannak találta. Hogy azért ezen haſznos titoknak fel-találáſával mindeneknek közönséges haſznokra leheſſen a' bölts terméſzet titkát nyomozó, Német, Frantzia, Anglus, és Hollándus nyelveken fogja ezen titkait Világ eleibe botsáttani; és minden Exemplárért edgy edgy Hollándus arannyat kiván elö fizetésül, mellyet a' kik meg-ſzerezni kivánnak, azok a' 105. ſzám alatt lévö Bétſi Ujſágból meg-tudhatják, hól kelletik a' pénzt le-tenni. A' Doktor Ur kéri az E. Közönséget, hogy ne gondolják, mintha ſokat igérne, 's keveſet adna; mert a' maga ki-adandó Munkáiban

mindeneket olly világoſon és meg-érthető képpen meg-magyaráz és fel-fedez, hogy a' kik a' nyelvet értik, lehetetlen, hogy a' dolgot is meg ne értsék. — „ Valoſsággal már ez ſzép hir; de vallyon igazé? “ Már én a' N. Ifiju-aſzſzonynak tsak annyiban ſzolgálhatok vele, a' mennyiben a' Bétsi F. Királyi és Tsáſzári megvisgáltatás alól költ ujſág levelekből ſzoról ſzora igy olvaſtam, mellyekben minden pletykaſágokat nem ſzoktak bé-iktatni. Azonban Hertzegek, Királyok küldik az elöre fizetett pénzt ſzámára; nem bolond talám az a' Doktor, hogy az egéſz világgal tréfálodjék. — „ Bár tsak annak a' dolognak ereje egéſzſzen az aſzſzonyokon, és ſemmi réſzben nem a' Férjfiakon állana; bezzeg tudnok igy vexálni öket, ha azt akarnák, hogy fiak légyen; de meg eſik belé, ha rajtok talál állani, igy, igy meg-fog ſzükſülni az oldal tsont. Mit gondól kigyelmed? „ — Már arról engedelmet inſtálok, és ſájnálon, hogy ahoz a' nemes meſterſéghez még eddig ſemmit ſem értvén, nem tudok ſzolgálni vele az Aſzſzonyoknak; ha azon könyvek ki-jönek, igyekezem kinyomozáſában. — „ Hát a' Hollánduſok hogy vagynak, jönek-é viſzſza a' Vorumſzer Huſzárjai? “ — Ott külömben már moſt békeſség vólna, de a' F. Burgus Király neheztel réájok, a' Helytartó Hertzegen tett boſzſzuſágokért, és moſt ujra levelet küldött réájok; de a' melyből még ſemmi bizonyoſt nem érthettünk; mert a' Közönſéges-társaſág titkolja, mig nem minden edgyesült Tartományokkal közölvén, tanátskozni fognak, hogy mi tévők légyenek. Neheztel edgy keveſet az Öreg Hatalom réájjok, hogy nem maga akaratja ſzerént eſett a' tseté paté.

De már talám hoſzſzoſon is alkalmatlankodom; azért meg-eſett hibáimról ujra engedelmet kérvén, ſzivemből ohajtom:

Hogy az eſztendöknek Ura 's teremtöje,
Légyen Nemzetünknek hatalmas örzöje
Ujjitsa azt a' mi káros és romlandó
Hazánk hiv ſzolgája a' Magyar Hirmondó Sz.

P o ' s o n b a n,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓ'
1786.
BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK
7
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
2
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

Az itten Posonyban söt Orſzág-ſzerte eddig ſzokásban vólt háromKirályok: *Menyhárt, Gáſpár, Boldisár* emlékezetére és tiſzteletére véghez vinni ſzokott Tzerémoniák, mint hogy nagy a' Város, még harmad nappal a' ſzokott nap elött el-kezdöttek vala; de ezt éſzre vévén a' Kárdinális ö Eminentziája, mint a' kinek már Királyi rendeléſe vólt ennek el-töröltetéſe eránt, leg-ottan félben ſzakaſztatni parantsolá; és igy tſak a' külsö-városbélieknek vala ehez ſzerentséjek.

Lötse. A' Magyarok igaz ennek-elötte-is ezen Városban, itten lakván ama 15 eſztendöktöl fogva édes Hazánknak már ſok küſzöbeit der, dir, daſzſzal bé-fetskendezett hires nyelv-tanitó, *Oſterlámm* Ur, mint valami nyelv enyhittö forrásra, ſzép

ſzámmal ſzoktanak vala öſzve gyülekezni; de edgyſzer-edgyſzer ſzámok ſoha annyira nem nevekedett, mint moſt. Ugyan is ezeknek ſzámok (Hugam-aſzſzonykákot ide nem értvén) 77--„ Ezeknek 1) ſzálláſokra 2) Tanuláſokmodjára 3) Magokviſeléſekre nézve, illendönek gondolom következendö jegyzéſemet: —„ Ezek az ennekelöttevólt moſtoha idökben, minthogy Helvétika Vallásuak, többnyire csak az Aug. Val. lévő uraknál és Lakoſoknál tartottak vala Aſztalt és ſzálláſt; de már moſt a' R. Katholikus Uraknál-is ſziveſen bé-fogatatnak, nem csak söt a' kik ezeknél vagynak, ki nem ditsekedhetik magokat eléggé Gazdájok' és Gazdaſzſzonyok' minden emberſéget mutató magok alkalmaztatáſával 's t. — Azon hires nyelv Tanitó *Oſterlám* Ur, ki a' Magyarok eránt különös ſzorgalmatoſsággal viſeltetik, mind a' nyelv tanittáſában, mind egyebekben; már a' maga tanittó Orájit-is edgyel ezeknek kedvekért meg-ſzaporitotta. Akik még a' nyelvben gyengék, azoknak a' nyelv gyökerét tanitja, kik pedig már valamit értenek, azokat *praxisra*, annak gyakorláſára, Levelek és egyébb elmebéli tehetségek le-iráſára fogta, és azokban gyakorolja. — A' mi a' Magyaroknak itten való magok viſeléſét illeti az-is igen ditséretes. A' nagyobbak közzül edgyik a' máſiknak vetélkedö-tárſa, és oktatója; edgy ſzóval ugy viſelik magokat, hogy az approbbak-is ezeknek példájok által, igen ditséreteſen nevekednek. Ha mindazáltal akár a' tanulásban, akár az erköltsben hibáznának, a' Nagyobbaktól *különös* tanitás alkalmatoſságával öſzve gyülvén meg-intetnek. Illyen jó rend vagyon moſt a' Lötsén tanuló Magyar ifijak között; Örvendhetnek azok a' ſzülék, kiknek gyermekeik itten tanulnak.

Edgyſzer edgyſzer a' Lötsei Toth Liánykáknak (értem a' ſzolgálokat) talám ſoha ſziveket nagyobb keſerüſég és bánat el-nem foglalta, kivált a' kiknek elö-kötöjek már kezd domborodni, mint az itten már tsak nem 2. eſztendöktöl fogva Lötsének rongyos vára-falait örzö Márs Vitézeinek tegnap elött uti dobja hangjára tapaſztaltatott. Ezen Dalton Sergéböl itten fekvö 2 Kompánia tehát, még a' ſzomſzéd helyſégekböl bé-lépintett harmadik Kompániával edgyütt, Karátson havának 29-dikén reggeli 6 orakor indulának-ki Városunkból, minden Legény 60. kemény töltéſſel, ſebeſſen Lipto-Vármegyének; még pedig itten-is *Roſenberg* nevezetü Városnak ſzegezett ſzárnyokkal. Miert? Az oka igen furtsa. Arva Vármegyét, kitsiny vóltáért, Liptó-Vármegyével öſzve akarja foglalni, a' Felſéges rendeléſek ſzerént, az ottan lévö Királyi Adminiſtrátor és Fö-Iſpány B. *Pronai László* Ur. ö Ex-ja *Arva* Vármegye örömmel engedelmeskedik, tsak hogy mennél hamarább meg-ſzabadulhatna már valahára énekké lett *Arva* nevétöl, vagy hogy árva nevében máſokat-is réſzeltetheſſen; de Liptó Nyakaskodik, s t. az árva kenyérben réſzesülni nem akár. Ezen Nyakaſságnak méltó megzabolázáſára ki-mozditott Katonaſág okoza a' ſzolgálók ſergének ily meg-engeſztelhetetlen keſerüſéget. (A' többit máskor.)

Ketskemet. — Itt Ketskeméten Karátson-havának 20-dikára virradóra bizonyos *Mihály János* nevezetü 70 eſztendös ember, 63 eſztendös Feleſégével edgyütt edgy ágyban halva találtatott, minden hozzá járó külsö ok nélkül, noha a' ház tiſzta, ſzag és göz nélkül való vólt; fekvö betegek nem vóltak, hanem edgy héttel elöbb valamely bádgyadozáſt ér-

zettek magokban. A' Férfi haláloknak elötte való nap némellyeknek illyen formán beſzélgetett: hogy tudniillik ſzeretné igen, hogy ha ő, és Feleſége halála ollyan lenne, mint az édes Atyáé, és Annyáé vólt, kik edgymásután való két nap haltak-meg; az Attya ugyan ma, az Annya pedig holnap, azomban ő a' Feleſégével edgy étzaka múlt-ki e' Világból. — „ Minapában méltoztatott vala némely Városoknak a' Hadi kéz által végben ment ſzámlálás ſzerént Népeſséget fel-jegyezni: Itt Ketskeméten és Peſten voltaképpen mennyi légyen, kivántam az E. Közönſégnek jelenteni.

Peſthen - Ház 1883. Familia 4521. Lélek 19171.
Ketskeméten Ház 2762. Familia 4412. Lélek 21963.

Szathmár. Felséges Feledelmünknek ſzánakozó ſzivéből buzgó azon kegyelmes parantsolatja, mellyel a' félre tſapó ſzépeknek tettjeik kegyelmeſen meg-engedtettek, már ſok tapaſztoláſok ſzerént tzégéres bünöket paláſtoló vérengezéſek nem hogy alább ſzállott volna 's azon kegyelmes Parantſolatnak tzélja hellyén maradna; söt ez fűſtbe menvénn, nötön nő. A' többek között *Szatthmárt* edgy férjétől már régolta félre maradott ſzépetske, hogy gonoſz tettje világoſságra ne jöjjön Hérodes hohérjává lenni nem irtozván ártatlan kisdedét meg-apró-ſzentekezte, mellyért-is költsönöztetendő büntetését már fogolyképpen várja fejére; ezen kivül. — Két Bihár Vármegyei Öregnek eléggé meg-eſettt; mert gyermekeire ſzállandó öſi javokat derekaſſan prédálni kezdvén, a' F. Hellytartó Tanáts azon veſztegető félben lévö javatskáikat Bíró kezc alá záratta: ebböl meg-tanulhatyúk, hogy *nem minden gyermekeinkre által menendö javainkal vagyunk ſzabadok prédálni. Meg-eſett ezen*

med-

medve vadáſzónak-is: Máramarosban két ember megindulván medve vadáſzni, midön már a' ſzövevénybe edgy máſtol el-válnának, egykor távúlról meglátja edgyik a' máſikat hajlongoa bujkálni a' gaz között, 's azt gondolván hogy medve, ugy meg-lövi tzimboráját farba, hogy ſzegény azt ſem mondhatá: *tserélljünk kovát.* Talám Urſuly vólt ennek a' neve-is. — *Oda' tavallyi katskaringos Pintzék utja.* Orſzág ſzerte, de kivált néhol olly ſavanyók a' Borok, hogy tſak edgy kalánkával a' purdéknak, mert külömben mind el-véſz tölle. Még egyebek ſem gyakorollyák a' Pintzéke ugy mint másſzor, a' midön olly katskaringos (tekervényes vagy ökör hugyos) vólt az utja, hogy a' józanok Profeſſora ſem járhatott édesden rajta éles elméje nélkül; moſt pedig olly egyenes mindenütt, mintha puskából lönék, és józonabban jö-ki a' Pintzéből, mint oda bé-ment.

Szigeт. „ A' Máramaroſi ſzükſégről tett tudoſitás már edgynihány érdemes embereknek Levelek által bizonyittatik. Itt a' Buzának Posonyi-méröje, már edgy honaptól fogva negyedfél N. forint, a' Tengerinek vagy Törökbuzának három N. for. A' Nép, a' ſzegényſég gyermekeſtöl edgyütt kezdett már mindenfelé takarodni a' kénnyér nem létele miat. Már el-értük azt, a' mit áldott Hazánkban az Iſteni kegyelem régtöl fogva nem engedett vala tsak halanúnk-is, t. i. itt a' Nép Törökbuza katsánnyal, tsuſzával, meg-elegyittetett málé liſztböl süti a' kenyeret; a' mint hogy az abból ſült kenyeret a' N. Vármegyére-is fel-hozták.

Elegyes külsö Orſzâgi Tudoſittáſok.

Edgy Német Ujſág Levélböl ezt olvaſsuk; 's bát a' Magyarban-is miért ne olvasbatnok. A' Nemes Ma-

gyar

gyar Királyi-teſt-őrző Vitézeknek fő Kapitánnya B. *Splinyi* Ur ő Nagyſága a' napokban Bétsből Magyar Orſzágba indula, *Székely* Urnak bizonyos Joſzága el-foglaláſára; kinek mozgó jovai-is igen kevesſeknek tapaſztaltatnak a' rubrikákban imit amott a' jelentő ſzámok után alló tzifráknak le-törölhetéſekre; mellyeket 200 ezer forintokra ſzámlálnak, de a' mellyekhez a' F. Királyi Pénz-tárból el-költött 90 ezer forintok-is hozzá vagynak ſzámlálva. — Gallitziából már moſt ujjulag arrol tudoſittatunk, hogy Lengyel Orſzágnak bizonyos réſzeiben igen nagyon ragadó és terjedő nyavallya uralkodik, és napról napra terjed; az honnan már a' Limián lévő őrzők ſzámá-is meg-ſzaparittatott. Az ottan közel fekvő Barkó Magyar Huſzár Sergéből 57. közemberekkel küldeték edgy Tiſzt Karátſon-havának 9-dikén e' végre. A' Linia illy rendel vagyon: Edgy negyed réſz Mért földnyire vagynak Kalibák a' ſzéleken lévő erdökben, és ezekben edgy Huſzár 2. gyalog Katona és 10. Paraſztok vagynak. Egy Mértföldnyire megint Kalibák vagynak épitve, a' mellyekben edgy Káplár 4. Köz Húſzárokkal és 2. gyalog Katonával, és 10. Paraſztokkal vigyáznak. Ezen Kalibák között minden 2. Mértföldnyire más Kalibák vagynak, mellyekben edgy fő Tiſzt, edgy Káplár, 10. Huſzár, 5. gyalog Katonák vagynak, kik ſzüntelen a' többire vigyáznak, és edgyik Kalibától a' maſikhoz éjjel nappal járnak. *Tornorudában* és Huſzſziatinban vagynak a' meg-ály (Kontumatzió) hellyek. Ennek orvoslásában ſzorgalmatoskodnak éjjel nappal.

Hollándiában a' ki-botsátott viznek viſzſza vételében már 6 hetektől fogva munkálodván, annyi-

ra viſzſza vették, hogy tsak nem a' motsáros iſzap maradot; de az élö-fákat és az épületeket annyira el-rontotta a' hoſzſzas vizálás, hogy azok tsak nem haſznát vehetetlenek; külömben, ha a' télen kemény derek léſznek, a' jövö eſztendöre böv terméſét várhattyák a' hoſzſzas réſzegſégből ki-jozonodott földnek —„ Erdélyben a' földnek minden terméſei napról napra drágodnak; mivel a' belsö Zenebonás paraſzt Olásag a' múlt eſztendöben Törökbúzát nem kapálván, az áldott föld Bogants korot termett, és már moſt nints a' paraſztſágnak miböl fözzen Puiſzkát. Külömben tsendes békeſség vagyon; de — — A' Bétsi hirek azt-is bizonyosnak erösitik, hogy az Erdélyben fekvö Hadi-ſergeknek parantsolat adaték a' napokban, melyſzerént magokat kéſzen tartsák az utozásra. Ennek még az okát bizonyoſon nem tudhattyúk; de vagy a' haza tsendeſségére, vagy a' ſzomſzéd Törököknek Zabolázaſokra tzéloz. — A' Moguntziai Válaſztó Fejedelemről azt irják a' Frankófurtumi Levelekben, hogy olly terhes betegſégbe fekſzik, kinek az életéről, az öſzve gyült Orvoſok Társaſága tsak ſuttogva teſzi az itéletet. — Amérikában a' Pártot ütöttek Tábora napról napra nevekedik, és a' földet ſelelmeſebbé teſzi. — Sléſiaban-is a' Paraſztok nem régiben Zenebonáskodni kezdének; mit tsinála a' Király? Parantsola a' Prédikátoroknak, hogy leg-ottan a' Népet tsendeſittsék, és mihelyt ezek hozzá kezdének, leg-ottan megſzünék. De nem tsudatétel által; mert a' Prédikátoroknak tsudát tenni ſoha ſem vólt ſzabad, hanem Prédikálás által. Lám a' Papoknak és Prédikátoroknak mely nagy hatalmok vagyon a' tudatlan köz nép elött. Ezeknek markokban, az ö ſzivek és Lel-

kek

kek. — Tseh-Orſzágban nem régiben, midön a' F. Ts. és K. Biztoſok a' Klaſtromok el-törléſében fáradoznának; edgy bizonyos Klaſtromban, a' hol már mindent ſzámba vetteknek lenni gondolának, azt ſúgja edgy bizonyos Páter az edgyik Királyi Biztos Urnak fülébe: Uram! itt még edgy köfalat el-felejtettetek fel-irni, pedig az-is meg-érdemlené ám, hogy fel-irjátok; mert, tsak köztünk maradt ſzó legyen, ott-is van még valami. Meg-nyittyák a' Köfalat, 's hát tsak 50,000 forintok halgatnak vala ottan tsupa arany Pénzbe. — Ugyan itt Tseh-Orſzágban Budvájſzban a' múlt honapnak 10-dikén edgy Tsudatévö Aſzſzonyt; ki edgy gazdag Méſzárosnak házánál a' P. D. ingerléſekből már régtől fogva edgy meg-holtat járattat vala haza, a' ſzégyen-köre illy nyakba viſelö gyöngy igékkel állitták-fel: *Hamis Tsuda tévö.* Mig a' ſzégyen-köven állatt, mind azon ſopánkodott: Iſtenem már tsudáknak ſem ſzabad lenni, mi leſz a' Világból, és a' — —

A' Török hatalom alatt lévö földekről ezek a' nevezeteſebb hirek: A' *Khotzimi* Ismail nevü Baſſa nem régiben edgy más által a' Hivatalból fel-váltattatván, azt beſzéllik valla, hogy a' F. R. Tſáſzár ſzárnya alatt, olly fel-tétellel kivánnya magát megvonni, hogy a' Kereſztény valláſt-is meg-tanúlja és bé-vegye. Már edgy darab idötöl fogva ezen Birodalomból igen ſokon mondatnak a' F. R. Tſáſzár földjére jötteknek lenni; kik a' Kereſztényekkel különös barátságban és edgyeſségben élnek, nevezeteſen azt jegyzették-meg felöllek, hogy a' F. Tſáſzár neve alatt adott bizonyság Levéllel; mely-ſzerént ök K. Tſáſzári és Jobbágyinak magokat eröſitik, nagyonditsekednek.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓ'
1786.
BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK
11
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
3
LEVELE.

Mindenféle elegyes jegyzések.

A' Posonyi Duna a' múlt ſzombaton eſtve befagyott, és már Vaſárnap reggel gyalog jártanak rajta. A' kegyetlen ſzelek meg-állattanak, és igen jó ſzán-utunk vagyon, mely a' Fárſángoſok hámos Lovaira nézve nem igen nagy öröm. Itten a' közelebb vólt ſzámlálás ſzerént az Aſzſzonyi ſzeméllyek közönſégeſen a' Férfiakat annyira fellyül haladják, hogy minden Férfiura 10 Aſzſzonyi ſzemély eſik; de mint hogy mind a' Fejér népek, mind a' Férfiak többnyire kötött Strimflit viſelnek, mellyet tsak az aſzſzonyok ſzoktak mivelni, mind ſzükſégünk vann reájok. — Samariából tudoſittatunk, hogy a' Tevelyi Réf. T. Superintendens Ur halálával, tétettetett Superintendensnek a' Köröſi Réf. Oskola hajdoni érdemes vólt Profeſsora T. *Haláſz Jó-*

ſef

sef Ur. — Az Auguſtána Valláſon lévök réſzéről-is azon Superintendenſi ſzék, melly már edgynihány eſztendöktől fogva üreſſen vala, Beſztertze-Bányai idösbb Prédikátor T. *Szinovitz* Ur által bé-töltetett; ki 55 eſztendös ember; de minden Tudományokra nézve igen nevezetes embernek mondatik lenni. — A' külömb külömbb Vallásbéli Oskolák eránt tett, és tejendö Felſéges rendeléſekről, noha bövebben is ſzolhatnánk, csak azt jegyezzük moſt meg, hogy a' külömbb külömb Valláſu approbb gyermekek edgyütt tanulhatáſa végett (ki-vévén a' Vallás fő tzikkellyeit) az ő Felſége kegyelmes rendeléſéből ollyatén *Abécés* és más könyvek kéſzittetnek a' R. Katholika Oskolák ſzámára, mellyekből az eddig vólt Könyörgéſek réſz ſzerént ki-hagyatván, réſzſzerént megujjittatván, minden Valláſu gyermekek edgyütt tanulhatnak az Uj (norma) mod ſzerént, és edgymáſt ugyan azon edgy tanuló akalban Felebaráti tsokokkal illethetik. — Azt beſzéllik némellyek, 's nemis futvatán indúlt ezen ſzél, hogy a' Hazánkbéli Lelki-páſztorſágra kéſzülendö nem— R— Katholikus ifijak ſzámára edgy ollyatén (*Generálé Seminarium*) Közönſéges Valláſt-tanittó Oskola vólna kéſzülendö félben, mellybe az Aug. és Helv. Valláſt tanulándók, mint a' Katholikus réſzről való T. Kis-Papok, mind edgyütt, ugyan azon edgy öltezetben, móddal, és formán fognának tanittatni, hogy a' Menyorſzágnak, de kivált a' Felebaráti baráttságos ſzeretetnek eddig olly ſok felé ágozott uttyai annál egyeneſebb és bizonyoſabb határok közé ſzorittathaſſék; a' Világi Tudományoknak tanulói pedig akár mely Vallásuak légyenek edgyütt tanittatnak, és az érdem ſzerént a' F. K. fő Oskolákban (Stipendiumot) eſztendönként

ként járni szokott fizetést vésznek, minden Vallásbéli-különbbség nélkül. Mihelyt ezen nem R— Katholikusok Generále Seminárriuma fel-állittatik, a' külső Akadémiákra való pénz ki-vivés leg-ottan megszünik. A' külsö Országokról maga fog ő Felsége Professorokat hivni, kik ezen Oskola-bélieket tanittsák, és a' kik F. Királyi fizetéssel fognak lenni; söt már némellyek értelme szerént voltanak-is bizonyos hivataloſok, kik az ő Felsége kegyelmeſségét meg-köszönvén, a' hivatalt meg-vetetteknek nem mondatnak, tsak hogy azt instállyák, hogy szabadon gondolkozni, irni és tanittani engedgye-meg ő Felsége, és többetske fizetést adjon. Az elsö kéréſek ezeknek meg-vagyon engedve; mert a' gondolkozás, a' mig tsak gondolkozás, minden föben szabad; de hogy már azt ki mondják és ki-irják, nem tudatik meg-engedtetik-é vagy nem? Különben vagynak Hazánknak-is, kivált az ifijjabbak között, annyira lépet fiai, kik; mihelyt ő Felsége parantsolni méltoztatik, készek és alkalmaſok léſznek a' Haza és ő Felsége szolgálatjára és nem engedik Hazánkat minden részből szorúlni *Jénára*, *Lejdára* 's akár mellyik külsö Akadémiára-is. Ezek még mind bizonytalanok; de könnyen meg-eshetők, — söt —„ Azt irják Pétsről, hogy ő Felsége a' földmivelésnek és annak mivelöinek kedvezvén, a' Katonaſágnak azt adta eleibe, hogy a' kereskedésnek nagyobb elé-mozdittáſára nézve, a' Magyar-Országi utak' meg-jobbittáſát vállolják magokra. A' köz-emberekre nézve ez igen örvendetes izenet vólna; mert ezek a' magok mniden napi 4. Krajtzárjokhoz, minden nap legálább-is 4 garaſt ragaſztanának; és, a' mint mondatik, különös ruhát-is nyernének a' dologra. Az

ezen munkára ſzükſéges kézi eſzközök-is minden orán fognak kéſzittetni. Ezen uj találmány és haſznos rendelés olly bölts találmánya az Uralkodónak, mellyet ditsérnünk és meg-hálálnunk elégé nem lehet. Ez által ő Felſége, a' Katonák, a' földmiveſek, és az egéſz haza igen ſokat nyer. A' Katona békeſségben-is mind magának, mind a' Hazának haſznára lehet, és azt az időt, mellyet eddig dohányozva el-hevert, haſzonra fordithattya. — De megtettzik még a' F. Uralkodónak az ő hivſéges Magyarjai eránt való különös ſzorgalmatoſsága egyebekből-is; mert a' mint a' Nyitrai kerületből iratik, hogy a' némely Vármegyéket ottan ottan érdeklő ſzükſéget el-távoztathaſſa, és a' ſzegénységet, ki a' maga haſznának tſak meg gondoláſára-is, nem hogy követéſére tehetetlen, jóbb karba álithaſſa, Liptó, Arva, Turotz, és Trentſin vármegyékben Gabonatartó házakat kiván fel-állittatni, mellyekbe minden eſztendöben a' bövebb termésü vármegyékből annyi élés fog-hordattatni, mennyi tſak a' ſzegénységnek ſzámára elegedendő léſzen; és azt azon az árrán mellyen bé ſzedték, a' népnek ki adják. A' bövebb termésü vármegyebéliek a' magok portziojokat eſztendönként termet gabonájokkal igen könnyen le-fizetvén, ide hordatik, és innen, hogy a' ſzegénység mind Ura, mind Királlya ſzolgálattyára alkalmas leheſſen, megint nékiek ki-oſztatik. Kinen láttya itten a' kettös sőt 12-tös haſznot a' Fejedelem ſzorgalmatoſſágában — A' Munkátſi Kerületből jött a' hir, hogy bizonyos vármegyék Tiſzt Urainak ſzámok meg-keveſſittetvén, hogy mind az Országnak, mind a' közönséges kintſes Tárnak terhe meg kiſſebbittetheſsék, a' vármegye Tiſzt Urainak ſzáma közé, a' tzifrák hellyet mind jelentő ſzámo-

mokat fognak tenni; és olly érdemes Urakat teſznek Tiſztviſelökké, kik a' haza Ügyében és a' Tudományokban máſok felett jártoskölteſék. A' ki-maradandó Tiſzt Urak más ollyan hivatalokra alkalmaztatnak, melyre alkalmatoſok léſznek; a' nem alkalmaſok pedig a' Penſiohoz ſemmi reménységet ne-tartſanak. — Edgy Muſzka Orſzágban Királyi követtségben járt nemes Magyar Királyi-teſtörzö vitéznek uti költsége 2. ezer forintokon fellyül menvén, nem régiben Bétsben fogságba eſett vala; de edgy Lengyel Gavallérnak bizonyság tételére, ki ö felségének azt eröſitté, hogy Lengyel Orſzágban jelen vólt, midön azon Követnek az alkalmatlan út miatt 115. Lovakat kelletett fogadni, mint igaz ember, ſzabad lábra botsáttatott. — A' napokban közlött Szabad-Kömiveſek (Frájmaurerek) eránt költ felséges rendelés az egéſz F. K. és Tsaſzári Hadi Tábornál hirré tétetett. Ezen F. rendelésben eſett némely ſzokan annyira érzékenyekké lettenek némely Bétſi *Lóſék* Társaſágok, hogy önként el-bomlottanak, és a' magok pénz-tárjokat a' ſzegények ſzámára adták. A' ſzók, mellyek ezeknek nem inyek ſzerént eſett, nem ſzükſég, hogy jelentſem; elég az, hogy edgyik *Loſe* a'máſikkal közösülni nem akar; és addig gyüléſt ſem fognak tenni, mig ezen dolog más formálog nem igazadik. — Bétsben a' F. Tsáſzár kivánſágára, a' Konſiſtorium minden Segeſtyék ajtoira ollyan Tzédulát ragaſztatott, mely ſzerént minden külsö Orſzági Papoknak, kik eddig itten Miſe ſzolgáltatásból éltenek, a' F. Ts. és Királyi Birodalombol ki-kelletik költözni. (Ezt a' Bétſi Közönséges Ujságból irjúk)

A' mely nevezeteſebb nemzetek velünk ugyan edgy ágyban aluttak, többnyire már mind fel-ébredtek,

tek, és ki nyilt szemekkel vigyáznak, hát mi miért alunnánk tovább! vagy nem ideje-é még-is fel-serkennünk? — Edgyik Levelembe tettem vala (ha jól jut eszemben) emlékezetet a' Magyar nyelvnek majd minden nyelvek természetét meg-előző erejéről; imhól most edgy sok idegen tudos nyelveket tulajdon inyével érzett, és azoknak izek között ítéletet tenni tudó tudos Hazafi ezt irja Komáromból:

A' meg-boldogült Kantzellárius Urnak sirhalmára irt versteknek olvasása alkalmatosságot szolgáltatott nékem e' gondolatra, mellyet bizok a' bölts Hazafiaknak ítéletekre. Minthogy sok igaz Magyarok mint egy öszve vetett vállakkal most abban dolgoznak, hogy dülö félben lévö nyelvünket támogassák, 's nevezetessen lábra állittsák a' Poësist, a' melly eleitöl fogva volt minden nyelveknek 's nemzeteknek pallérozó mestere, vallyon nem jó volna-é az illyen nemü verseket a' 4. sorú Strofák után küldeni? Illyen verseket soha sem irt semmi féle Nemzet, nem-is fog irni; mert ez a' jó izzel és a' Poësisnak természetével ellenkezik. Semmi sem lett volna könyebb, mint a' *Romai* vagy *Deák* nyelven illyeket tsinalni, a' mint meg is mutatták ezt némellyek a' tudatlanságnak századjaiban. De ha Auguſtus alatt mikor a' (guſtus) a' jó iz leg felsöbb poltzára hágott Romaban, illyen verseket irt volna valaki bizonyossan Virgilius mindenik fület be-dugta volna, hogy ez a' kedvetlen hang agya velejét meg ne zavarja; Horátzius pedig az illyen Poetanak mondotta volna igazán:

Doctus indoctosque fugat recitator acerbus
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo

Az illyen versekben többnyire tsak a' szókban, nem pedig a' gondolatokban lévén a' szépség, mihelyt más nyelvre által tétetnek el-vész minden kel, lemeteſſégek; az igaz Poesisnak pedig szépnek kellenni akármellyik nyelvre fordittassék; mert a' forditásban meg maradnak a' felséges gondolatok, tsak a' szónak hangja vész el, a' melly tsak ollyan a' Poesisnek mint a' szép szerszám a' Spanyol lónak. — A'

Poé-

Poétának képzelödéſe némi némü képpen Ura a' terméſzetnek, teremt ez ott-is a' hol ſemmi nints; ſzabadon kell tehát ezt ereſzteni, hogy edgy pertzentés alatt az egéſz világot öſzve járhaſſa. Ha pedig a' ſok kadentziákkal mint meg annyi Lántzokkal meg-kötöztetik, haſonló leſzſz a' hoz a' ſashoz, melynek két ölnyi lántz lévén lábára kötve, repdes ugyan; de a' maga repülésének magos pontyára nem repülhet-fel. Akármely nagy éſzſzel 's eleven képzelödéſſel birjon valaki, de ha ilyen nemü verſekben gyakorollya magát kéntelen leſzſz a' ſok Kádentziák miatt tſak ollyan közép ſzerü söt ſokſzor ſovány gondolatokat terjeſzteni elönkbe, mellyekért ſoha az okos emberektöl a' Poéta nevet nem fogja-el nyerni. — Minden Irónak, de kivált a' Póétának két Birája van: a' *fül* és az *éſz*, a' *fül* makats és kevély, ennek az hol tſak lehet hizelkedni kell, de az éſz igaz Biró, ennek itéletétöl mindég félni kell. A' ki mind a' két Birónak eleget teſz jó Poéta az, de ha ez nem lehet, akkor az éſzt a' fülnél fellyebb betsülllye; mert ha ezek az ö verſein öſzve veſznének-is, mindenkor az éſzé a' gyözedelem. — Ezek a' jegyzéſek leg kiſſebb réſzben ſem tzéloznak kiſſebségekre azoknak az érdemes Hazafiaknak a' kik illyen nemü verſeket irnak; mert ezek tsak a' mi Nemzetünknek nagyobb réſzének guſtuſát követik ebben, a' melly a' Poeſisban még tsak azt betsülli, a' mi a' fület tsiklándoztattya. De valójában igen ſokat nyerne abban e' mai ſzép Magyar Nyelvünk, ha az illyen tudós Hazafiak az illyen nemü verſeket tsak az oskolába járó gyermekeknek hagynák, hogy ezekkel a' tsetse betsékkel egymáſt gyönyörködteſsék, magok pedig ne annyira a' fülnek mint az éſznek és a' ſzivnek dolgoznának, és mint más Orſzágokban a' Poéták az egéſz Nemzetnek tanító-Meſterei úgy ezek-is bölts iráſaikkal a' mi Népünknek mind elméjét világoſitanák, mind pedig kemény ſzivét lágyitanák. — Tudom én azt hogy könnyebb vólna talám a' Hóldnak úji utat ſzabni, mint ſok Hazafiakkal el hitetni azt, hogy az illyen verſek rútak, hogy ellenkeznek a' jó izzel, a' Poéſisnek terméſzetivel, és hogy a' ki illyen verſeket ir lehetetlen hogy az valaha Poéta lé-

légyen. De nem-is az illyenekhez vagynak e' rövid jegyzéſek intézve; mert valamint a' melly árva vármegyei Tót ſoha a' maga falujából ki nem jött nem képzelheti azt, millyen kenyereket ſütnek Komáromban, Debretzenben, Kolosvárt 's Maros Vásárhelyt, ugy a' ki tsak a' mi régi úgy nevezett Poétáinkat olvaſta, nem tudhattya azt, millyen ember edgy Póp és edgy Racin. Azokkal a' Hazafiakkal beſzéllek én, a' kik vagy a' Görög és Deák Poétákat vagy ha ezeket nem, leg-alább a' Frantzokat és Angluſokat tökélleteſſen értik, és ezekkel a' próba kövekkel visgállyák-meg a' mi Poésisünket. Illyen jó Guſtuſu 's bölts Hazafiak pedig már-is ſzámoſan vagynak mind Erdélyben mind Magyar-orſzágban. — — Láſſuk már hogy ha a' képzelödés edgy kevéſſel ſzabadabban ereſztetik millyen forma gondolatokat lehetne a' m. b. Kancellárius Urnak oſzlopára irni. —

Álly-meg Utas tekints e' gyáſzos táblára
Nagy ember nyugſzik itt, ſzórj áldáſt hamvára
Sok igaz Magyarnak füle meg-tsendüle
Mikor e' fö Oſzlop Hazánkból ki-düle
Nemeſség, Papi Rend, köz nép ezt ſirattya
Mindeniknek benne el-ment édes Attya
A' Músák kik hozzánk nem régen költöztek
Tútorok' halálán mind gyáſzba öltöztek
A' ſzép Meſterſégek mondják jajgatáſſal:
El-eſett reményünk e' Bölts Mecénáſſal
Sirhalmán igy ſohajt az Özvegy és Árva
A' mi böv Tárházunk ide van el-zárva. 's a' t.

Nem azért irom ide e' verſeket mintha ezek tökélleteſek vólnának, de ha tsak igy kezdjük-is, merem azt igérni kedves Hazámnak, hogy huſz, v. harmintz eſztendö múlva a' mi Poéſiſunk talám a' Frantzokét-is meg-haladja.

Sz. S.

P o ' s o n b a n,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK 14 NAPJÁN SZÓMBATON KÖLTT 4 LEVELE.

Német-Orſzágnak fontoſabb dolgai.

Mivel ezen 1786 dik eſztendö meg ſokkal ifjabb, hogyſem mi ennek viſelt dolgairól irhatnánk, ſzükſég nékünk ennek el-tünt Báttyának maga után hagyott nyomdakira meg fordúltt fövel még egyſzer viſzſza tekintenünk. Nemis ſzép dolog vólna, ha mi arról, ki minket a' gazdag terméſzetnek olly ſok áldáſival tellyes élésházani, és virágos kertein elöl világoſitó lámpáſával ingyen minden ſérelem nélkül kereſztül vezetett, olly hirtelen elfelejtkeznénk. Tehát fordulyunk viſzſza hozzája, bár ennek utolſó eſtvéje, mint valamely meg öſzült jámbor öregnek, minden tsetépaté nélkül mulék-is-el; térjünk viſzſza hozzája. — A' F. Tsáſzári és Királyi Bétsi, Páriſi, Pétervári és Berlini titkos Tanáts-házoknak föbb és fontoſabb fáradozáſai a' múlt eſz-

tendöben el-kezdett Német Orſzági Frigy-kötés környülálláſairól vagyon. De mind az valamit a' Közönſég ezen titkos Firhang alatt tanátskozó nagy Férfiaknak végezéſekről tudni kiván, még mind tsak mezittelen hirek, mellyek tsupa vélekedéſen épültek. A' Német-Orſzági Hertzegek, Királyt válaſztó Fejedelmek edgyeſségéről, a' már régtöl fogva follyó Orſzág-gyüléſéről olly hirek tsendittik ottan ottan füleinket, mellyeket mi örömeſt el-halgatni ſzeretnénk, ha nem tudnók, hogy erről ſok érdemes Olvaſok inkább valamit olvasni, mintſem azt halgatáſſal el-mellözni ſzeretnék. Itt alább leſz tehát edgy pár ſzó, melynek igazſágáról mi ſenkinek kezünkiráſát nem adhattyuk, de a' mellyet az orroknál meſzſzebb látó Politikuſok-is igaznak állittanak: A' Német-Orſzági Frigy dolgában Orſzág-gyüléſt tartó Királyt válaſztó Hertzegek közzül 4-en, a' Papi ſzékben ülö 43 Hertzegek közzül 5-en és a' más 62 jelenlévö Világi föbb Urak' tanátsot üllö ſzékéböl 37-en adtanak már meg-egyezö ſzót a' Német-Orſzági Uj frigy kötésre és annak juſſának oltalmazáſára, és minden nap többen többen állanak ezen akaratra. Más közönſéges Levelek ſzerént, még a' Würtzburgban érkezett Hannoverai Válaſztó-Fejedelem Követje *Stáinberg* Ur ſem lehetett, az ottan lévö Hertzegi Püspöktöl az eránt való meg-gyözettetéſében ſzerentsés, hogy ezen ujj Német-Orſzági Frigyre ſemmi ſzükſég nem vólna. A' Fúldai Püspök, az Heſſenkaſſeli Landgróf, a' 2. F. Tsáſzári és a' Frantzia Királyi Követek nem láthattyák által, ezen ujj ſzövetkezés miért vólna ſzükſéges, és a' Vállaſztó Hertzegeket vagy azoknak Követtyeit-is ezen ſzükſégtelenſégnek által-látáſára ottan ottan kéſzi-

ſzitik. A' Bavariai Vállaſztó-Hertzeg világoſon kimondotta, hogy ő mind végig a' F. Tsáſzár réſzén fog-lenni, az uttánna következendök ugy zárják-bé az ajtot, a' mint nékik fog tetſzeni. Minden más kereſztül koſúl Orſzágló efféle 's ide tartozó hirekkel edgyütt el-halgattyúk azon Könyvetskét-is, mellyet a' F. Burgus Király fő-Tanátsaſſa *Dhom* Ur, *Gemmingen* Urnak a' Német Orſzági Frígy ellen irt és Bétsben ki-botsátott könyvetskéje ellen irt. El-halgattatván mondom mind ezekről, nézzük Berlinből mit irnak.

E' változhatatlan igazſág, hogy a' F. Burgus Király edgynihány (Frájkor) ſzabad nyereſégért ſzolgáló Regementeket gyüjtett. Edgy ezen Regementek közzül 1800 tsupa Svájtzerből áll, kiket ő Felſége bizonyos eſztendökre vett a' maga Soldjára, és állandó ſzállásúl rendelte ezeknek a' *Klevei* Hertzegſéget. — „Az Öreg hatalom meg-vonta magát Potzdámban, tsak máſoktól halják a' Berliniek-is, hogy még él. Minden Fő Tanátsoſſait, Vezérjeit, söt magát *Henrik* Hertzeget-is oda hivatta, éjjel nappal dolgoznak; mit, mit nem? azt még a' Potzdámi éjjel-is vigyázni ſzokott Bakter ſem tudja, annál-is inkább mi, kik még nappal-is gyakran ſzem törölve máſoktól tudokozzuk hány ora? A' Háborunak ugyan ſemmi bizonyos hire nem hallatik, mind tsak vélekedés még az egéſz tsatázó Tábor; de hogy az Oeſztendötöl az Ujj-eſztendő nyakába rázatott 3. Europai nagy punktumok minden üſtök huzás nélkül tzélt érheſſenek, azt a' Berliniekkel ſenki el-nem hitethetné.

Edgy Püspöki Levél,

mellyet a' *Paſzſzáviai* Hertzegi Püspök Karátson havának 24-dikén az ő alatta való Papoknak küld-

vén, a' Bétſi ujságból rövideden ide iktatunk: —
„ Minekutánna meg-hallottúk vólna, hogy a' Szentháromſág' neve alatt edgy bizonyos, nyakokban bün botsátó táskát viſelö Templomi Társaſág álott légyen-fel a' mi Püspökségünkben Boldogaſzſzony-havának 15-dikén 1784-dik eſztendöben; minekutánna azon 1781-dikben *Augsburgban* ki-nyomtatott *Mária Arany Verme* nevü Könyvetske, melyben mi cſztelen és az Eretnekeket-is méltán el-irtoztatható vélekedéſcket olvaſtúnk, kezünkbe akadott vólna; és minekutánna végtére magunk tapaſztaltuk vólna, hogy a' ſzent dolgokkal való viſzſza élés, a' *Lukáts tzédula*, *Benediktus-féning*, Nyakba vetö táska, Boſzorkány füſtelés, s. t. e'. f. k. mind a' nép, mind a' mi Papjaink között, a' mi igaz Vállaſunknak tiſztaſága ellen annyira ártalmaſok, és a' Kriſtustól ſzereztetetett igaz hitnek olly nagy gyalázottyára vólnának, hogy ha azt mingyárt a' tanultabbak nem-is, de a' tudatlanabbak öket minden veſzedelmek ellen oltalmazó eſzközeknek, és ſzent dolgoknak tartanák; mind ezeket 's ehezhaſanlokat e' mai naptól fogva örökösön el-törleni, a' Kriſtus igaz Ekkléſiából ki ſeppreni kivánnyúk és parantſoljúk. Melyre nézve minden Lelki Páſztoraink tellyes igyekezettel azon munkálodjanak, hogy minden késedelem nélkül a' magok nyájaik közzül az efféléket gyökereſtöl ki irtani, azon mí igaz valláſunktól távul lépintett *Mária arany-verme* nevü Könyvet, és a' ſzentháromság bünbotsátó neve alatt fel-állott ujj Templomi Társaſagot minden haladék nélkül el-törlöni el-ne mulaſsák. Parantsoljúk végtére, hogy a' mi Papjaink által tenni és tétetni ſzokot Iſteni tiſztelettek ne tſak tsupa imádſágból áljanak, hanem a' népnek, Iſtene, Királlya, Papja és felebáráttyának mi-

vel

vel tartozzék; mit ne, és mit tselekedjék? szorgalmatoson tanitsák, és annak valoságát és szükséges vóltát a' szent irásból meg-bizonyitsák s. t. *nem irom tovább; mert még Sz. Pált és a' Farisëusokat-is emlegeti; meg-találnak havagudni a' Posonyi 'Sidok a' magok ottyokfiakért.* A' Bétsi 3-madik Ujság Levélre-is, hól ezt bövebben lehet olvasni, nagyon neheztelnek.

Elegyes Hirek! Hiszem ki ne vénülne-meg, ha tsak mind efféléket kének olvasni.

Itten Posonban noha a' Tsászár ezüst és arany képe olly szük, hogy már némellyek igy-is panaszolkodjanak: be drága a' Jú-hus, még-is ottan ottan eszünkbe jútt, hogy Fánság vagyon, és áldozunk a' Bél Papjai által ama gyomorban gyönyörködő két iszákos Istennek: Bakhusnak és a' Bálnak; vigan vagyunk 's le-nevetnök ha valakinek tsak eszébe jutna-is a' halál. Két nevezetesebb Templomai vagynak itten ezeknek az Isteneknek: a' *Redút* és a' *Tsuka*, mellyekbe minden héten kétszer: szeredán és vásárnap szokták húzni az Ariákot. Az elsöröl nem szollak; de a' másodikban a' múlt Szerdán, a' hová az Ujság-irot-is a' buzgoság fogva vitte vala, az a' szeretsétlenség történt, hogy noha máskor száz 's több Liány — aszszonykák-is meg-szoktak vala jelenni, most tsak hármon valának; mert mivel itt a' Tél el-ment, 's a' hó meg-olvadott, nyakig járunk a' potsojába, be-megy a' viz a' 2. araszos sorkú Tzipellöbe is; azok az átkozott Lantkotsisok pedig pénz nélkül senkit oda nem viszsnek. — A' Posonyi Duna éppen ezen második Bakhus Temploma küszöbében lévén, midön szerdán éjjeli 12. orakor a' Bétsi jég le-érkezett vólna, musika szonál farsángi modra vólt szerentséje a' bé-fagyott jégnek sok

ma-

magával lopott Hajokkal edgyütt meg-indulni és el-ménni. — Az uj eſztendönek elsö napján a' F. Ts. és K. Udvarnál Bétsben egéſz Gála tartatott. A' Német Ts. Teſtörzö vitézek elöl gyalog, utánna a' N. Magyar K. Teſtörzö vitézek paripán, a' magok fö Kapitánnyok' Hertzeg *Eſzterházy Miklos* Ur vezérléſe után, ezeknek utánna pedig a' Lengyel Teſtörzök ſerége nem külömben fö Kapitánnyokat Hertzeg *Tſatoryſzki Adám* Urat követvén paripán, leg pompáſobb Köntösben reggeli tizedfél orakor a' F. Ts. és K. Udvárba mentenek; és ott a' két Lovas Teſtörzö Sereg a' Loról le-ſzálván, az ö Felſége Udvarló Szabajába mentenek; és minden F. Udvari Tiſzteknek jelenlételével edgyütt a' ſzokott F. Udvari parádát meg-tették. — Az el-múlt eſztendöben Bétsben holtanak-meg 2709. Férfiak, és 2381. Aſzſzonyok; Fiu-gyermek 3331. Liány (12. eſztendöſekig) 3182; és idgy mind öſzve 11603. ſzemélyek. Kereſzteltettek-meg 4857 fiu gyermekek és 4796. Leánykák; mind öſzve 9632. Lelkek. Ezeken kivül 413. mon halva ſzülettettek — tſak akiket tudnak — hát. Öſzve vetvén azt az 1784-dik eſztendöbéli ſzámláláſſal meg-tettzik, hogy a' múlt eſztendöben 768-al keveſſebben holtanak-meg; 472-tövel többet kereſzteltenek, 8-al több ſzületett halva és igy ſzaporodik a' világ, ſzükül a' kenyér.— Tudva vagyon mindenek elött, hogy Bétsben valamit hetenként prédikállani ſzoktanak a' Papok, azt hetenként meg-ſzokták roſtálni a' Kritikuſok, és nyomtatásban, minden héten a' közönség ſzeme eleibe botsáttatnak. A' napokban edgy illyetén Predikátzio *Roſta* edgy titkos hoſzſzú kezü valakitöl 200. arannyokat nyert ajándékban, azon kivül, hogy az arannyokat által adó leg-kiſſebbet-is az ajándékozonak nevéröl ſzol-

lott

lott vólna. = A' minap a' Bétsi Mészároſok azon inſtálák ö felségét, hogy a' Marhahusnak árrát ha tſak edgy pénzel is fellyebb adni engedné-meg ö Felſége. Szokáſa ſzerént okát kérdi a' Tſáſzár miért? Felséges Uram! mond a' Mészáros, már ſok az ember, 's ſokkal keveſſebb az Ökör mint ez elött vólt. Ugy is akarom, felel a' Tſáſzár, hogy több ember légyen mint Ökör. Azonban a' Mészáros edgy ſzeme elött levö Tükörbe tekintvén, meg-látá, hogy néki ſzarva nintſen, és el-moſolodék, minekelötte kéréſe meg halgattatott vólna. Oh boldog idö! melyben a' ſzarváról esmerik a' Marhát. — Hertzeg Albert felöl a' *ſzép Magyarné* Tzimerü vendég fogadoban Bétsben, 's máſut-is azt beſzéllik, hogy Magyar Orſzági Palatinusnak jöne, és a' következendö Orſzág-gyüléſét-is hirelik; de ezek még mind tſak a' vélekedés lábán állanak.

Konſtántzinápolyból irják, hogy azon ujjonan támodott *Schajk-Mauſzur* nevezetü hamis Török Próféta Áſiának felsö reſzében már ugy talpra álitotta a' maga hitét, hogy kételkedjenek felölle, lehet-é valaha el-törleni, vagy ſoha ſem? A' *Mahumed* Valláſát nem mindenekben veti-meg; de ſokokban egéſzſzen el-rontotta, és azt itélik rólla, hogy a' Kereſztény valláshoz valamennyire közelebb érkezett; mert edgy Iſtent ollyaténtállit, kitöl mindenek vagynak, voltak, és léſznek, és ha 300000. Próféták vagynak-is azoknak mind attól kelletik függeni. Azt mondja a' Törököknek, hogy *Mahumedet* az Iſten maga dégrádálta, és ugy adta minden hatalmát néki-által; ki már többé Próféta nem vólna. A' Török Tſáſzár hozzá küldött *Khingitz* nevü Követtyének, ki bizonyos kérdéſeket tett vala eleibe, azt

felelte: hogy ő tsak edgy Istenbe hinne, kinek könyörögne-is minden nap Ötször; de hogy *Mekkába* mennyen valaki szentségért azt neveti 's azt mondja: az Isten mindenütt jelen vagyon Mekkánkivülis. — A' Hollánduſok már ki-rendelték a' magok Követjeiket a' külsö Udvarokkoz. Báro *Hop* (Magyar vólt valaha; mert az a' Neve) megyen Brüszszelbe, hogy a' maga Miniſteri félben hagyott hivataljához kezdjen. B. *Hoften* Bétsi Követnek rendeltetett, ki minden orán meg-is fog érkezni. A' F. Tsaſzár Báró *Rájſchak* Urat Hágai rendkivül való Miniſternek küldi. — Minden bizonnyal erösitik a' Német-Orſzági Levelek, hogy a' Koloniai Vállaſztó Fejedelem, a' maga Papjaira vetett portziora nézve edgy igen kemény parantſolatot adott-ki, mely ſzerént a' R. Pápa Nuntziuſzát-is, tſak mint valamely idegen Hatalmoſság Követjét ugy ſzemléli, és ſemmi dolgokban belé ſzollani nem engedi, mellyek a' Püspökökre bizattatnak. — A' vallásbéli türedelemröl igen ſokat irhatnánk, mely a' *Joſef* Példája után mindenüt kezdi a' maga Kalodában hevert fejét fel-emelni; de mint hogy rövid a' Levelünk, ezekröl máskor irunk.

Tudoſitás.

A' *Vallſtáin* Ur marha-dögröl irt Könyvének Harmadik Doktor Tolnay Ur által Magyarra fordittatván, már ki-adattatott; azért ezen haſznos Könv minden Barmot tenyeſztetni kivánoknak igen ſzükſégesnek itéltetvén ajánltatik. — Nem külömben Theſſediknek azon Könyve: Mi a' Magyar Polgár, és minek kék lenni? Magyar-nyelvre fordittatván, ſajtó alatt vagyon. — Az Uj-Törvény folytatásról is t. i. a' Taxáról ki-jött a' Plánum *Patzkó* Könyv nyomtató Házánál találhatni. 6. kr. — Ugyan ez Magyarúl-is Munkában vagyon.

Sz. S.

Poſsonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK 18 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 5 LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

Eger vidékéről Boldog Aſzſzony Havának 6-dik napján. — A' múltt Eſztendöben jelentette edgy valaki, ki-is tudnám nevezni ha akarnám ki lett légyen, a' Prágai újſágiró és nem a' Magyar Hir-mondó által, (talám ugyan azért, hogy a' távolabbról jött hir mind ſzéleſebben terjedjen mind könnyebben hivöket találjon) hogy a' Hegy allyán Ó Liſzkán találtatott egy temetöbe talált kövön *Király-hegyi Jánosnak* valamely jövendöléſe, mely a' Világot 1788-dik eſztendöben utólſó veſzedelemmel fenyegeti; a' melyre én tsak ezen jegyzéſemet akarom máſokkal közleni. Hogy a' ki ezt költötte söt a' világgal-is közleni meg-vakart homlokával nem átallotta, roſzſzúl tanúlta-meg *Regiomontanus Jánosnak.* jövendölö verſeit; mert azok nem a' hetedik,

hanem a' már el-múltt öt ſzázadik eſztendejére ſzóllottak a' Kereſztények idö ſzámlálása ſzakaſzának, mely ellene mondhatatlanúl meg-tettzik azon *Fabrenwald* iráskájából is, mellyet ezen jövendölés megtzáfolása végett ki-adott *Magdeburgumban* 1588 ban és, hogy az Ó Liſzkai Világ-ijeſztö el-téveſztette, tsak onnan lehet; mert abból a' homályos irásból a' hól az emlitett verſeket látta, nem lehetett talám világoſon meg-itélni, ha *Septingentenos* az az: hét ſzáz vólt-é, vagy pedig *et quingentenos* t. i. öt ſzáz; arra pedig reá nem ért, hogy másunnan a' dolgot kinyomozta vólna. Más az hogy mit kereſett vólna a' *Regiomontanus János* koporsó köve Ó Liſzkán? holott ö Rómában halálozván-meg 1476 ban teſtének pora az úgy nevezett minden Iſtenek Templomában (Pantheon) nyugſzik, és az, ha ö Magyar-orſzágban vólt-é Budán innen vagy nem, a' hová Mátyás Király által hivattatván ama hires könyves tárház kedvéért el-jött és kevés ideig lakott vala, nem bizonyos? Ezt az Ó Liſzkai hirt 's maga hirét-is terjeſzteni akaró ember ugyan talám azért akarta hirdetni, hogy a' gonoſzba merültt világot meg rettentse és a' bünböl a' közel lévö ítélet félelmével fel ébreſzſze; én pedig hogy ezen jegyzéſt tettem hirköltéſére, nem azért tselekedtem, mintha a' teſti bátorſagba való merülésnek Pártfogója akarnék lenni: hanem tsak azért, mert ha illyen ſzembe kötöt nem játtzunk-is vannak a' teſti bátorſág megfojtáſára alkalmas fegyverek, nem is ſzorúltak a' jó erköltsök arra, hogy illyen nyomorúltt eſzközök által állittaſſanak fel. E' hagygyann — De bezzeg furtsa dolog történt minap Nagy Mihályon — Edgy embernek ſzembetünöképen veſzni kezd az apró mar-

há-

hája az az tyúkja és egyéb efféléje, nem álhatván, egy éjſzaka reá adja magát, hogy meg-leſſe mi lehet a' bibéje; mikor azomba lesni ki-menne, már akkor benn van a' tyúk lopó a' tyúk ólban, ő-is észre vévén a' lomot oda be, fel-vont bottal várja, hogy majd ha ki-bú a' tolvaj a' ſzoros és alatson ajtótskán meg-kullantja. Ugy-is lett a' dolog; mert ſzándékán kivül úgy a' tarkójára találta ereſzteni a' botot a' tolvajnak, hogy egyſzeribe el-ſzédültt és meg-hólttnak láttzott. Meg ijed rajta a' tyúk ſtrása, gondolkozik mit tsináljon, azomban jút eſzében, hogy tsak akkoriban temetödvén-el egy halott, legalkalmatoſabb lenne annak a' ſirját fel-hányni 's ezt a' hólt tyúkáſzt-is oda tenni. Ijettibe azért fog edgy kapát, ki-vontzolja a' halottat, fel-hánnya a' sirt egy darabon, bé-teſzi ſzépen halotját, de mikor kaparná reá a' földet ki-törik a' kapája nyele, haza fút hirtelen, hogy más kapát hozzon, de mig oda jár addig a' hültt helye marad a' halottnak, és igy tsak ugyan ki-nem sültt ki lett légyen a' tyúkáſz; mert nem sürgeti ſérelmét.

A' Terméſzet munkájáról azt irhatom: A' palléroztalan maradott elméjü emberek-is gyakran bizonyos dolgok Fel-találáſában ha magokat reá adják ollyan ſzerentséſek, hogy a' terméſzetnek még máſoktól nem gondolt söt nehezen-is hihetö játékát fedezikfel. Ennek van nálunk edgy példája, t. i. Edgy ſzegény ſzölömives legény kapja edgyſzer mikor a' retek magot ſzokták ültetni Úrnap táján a' ſzöllö közt lévö birsalma fán meg-fog edgy gyümöltsöt, és azt a' réſzét a' honnan a' Virág el-húllott megáſſa majd ſzinte közepéig, edgy kis nedves földetskét téſzen belé, reá edgy retek magot, kivel ismét

bé-tapaſztya ſárral, mi leſz belöle? ki-tsirádzik a' mag, nö a' retek a' birsalmával együtt mind addig mig öſzſzel tökélleteſségre mégyen, mellyet mikor meg-ſzegtek kivül tsak vékonyan vólt a' birsalma haja, belöl pedig ép és egéſséges vólt a' retek, ezt azután máskor-is próbálta, de különös nedves és sengés nyár kell néki hogy valami legyen belöle. Ha a' Nagy Méltóſágok kertéſzei újj eſztendö eſtvéjén illyen ritkaſágot tehetnének-fel Urok aſztalára, olly helyen eshetne a' dolog, hogy nem veſztenék-el jutalmokat.

Erdélyböl. Közönségeſen egéſséges Eſztendöknek azokat tartják az emberek, a' melyekben keveſebben halnak-meg, az honnan némely helyeken az elmúlt eſztendöben olly keveſen holtanak-meg, hogy azt azokra nézve egéſségesnek nevezhetni. De ellenben vagynak ollyan helyek-is a' melyekben noha a' fejekre nézve nem ſokan, de egy egy föben ſokan fizették le a' terméſzetnek utólsó adoſſágokat, el-veſztvén ſok élök Pártfogójokat, táplálájokat és jó barátyokat, a' kik nélkül való Élet nem egyéb az Halálnál. A' több nagy Lelkekröl a' melyeket az halál kedves hájlékoktól meg-foſztott, és az orſzágtol, váraſoktol és hiv Tſelédjektöl jó-tételeket irigyelvén, teſteket az halgatásnak kormos ſetétségébe zárta Levelünkben imitt amott emlékeztünk. Moſt adatik tudtunkra, hogy Erdélyben belsö Szolnokban egy régi fö nemeſi Törsökböl ſzármazott Ifiju Salánki Imre Urfi, a' kiben az emberi Léleknek virtuſſai öſzve tsoportoztanak vala leg zöldellöbb idejében az halálnak prédája leve. Hogy ezt a' nemes Lelket a' feledékenységnek ſirjából ki-ragudjúk, és ſok nemes Ifjaknak a' valoságos virtusra való utat benne

ne meg-mutaſſuk, az ö koporſoi verſeit, melyeket egy embert ſzerető ſziv készitett emlékezetre, ide helyheztettyük.

Itt nyugſzik edgy ditsö Léleknek hajléka,
Mely vólt a' virtusnak kedves tartaléka.
Joſág egyeneſſég, emberi ſzeretet,
Maga a' baráttſág ide temettetett.
Ha jót nem tett ſoha ſenkinek nem ártott,
Barát 's Törvény ellen ez nem ütött pártot.
Szive föld jóvához éppen nem ragadott,
Szegény ügyetlennek vagyonából adott.
Rang, Tiſztség, nyereség ſzivét nem únſzolta,
A' Kevélység nemes Lelkét nem hódolta.
Tudta drágább kintse vagyon le-tétetve,
Melyel feje léſzen menyben ſzépitetve.
Emberek nyelvével nem ſokat gondolt vólt,
Azonban ö ſenkit nem gyalázott nem ſzólt.
Egy ſzelid 's magával tſendes Lélekkel birt:
Ilyenek, a' kiket Iſten menyben fel-irt.
Azért életének kedvesbb idejében
Tſuport virtuſſának elsö Zsengéjében.
Serény Palyájának kellö kezdetében
Pálma koſzorút tett a' fö Ur fejében.
Tetemit e' boltnak engedte nyúgodni,
Az Urnak napjáig tsendeſen aludni!
Azért e' bólt mellett utazó ha el-mégy,
Aly meg! olvaſd, menny-el; de rólla példát végy.

Ekkléſiai dolgok.

Azon nem régiben általunk közlött nevezetes és a' Pápa Német-Orſzági Nuntziuſſait érdeklett felſéges Tsáſzári rendelés, mely a' múltt eſztendönek viſelt dolgai között magát tſak nem leg-nagyobbiknak lenni mutogottya, Romában nagy érzékenységet

oko-

okozott. A' F. Tsáſzári ottan lévő Követ Kárdinál *Hertzán* Ur, midőn ezen F. parantsolatot Bétsből vette vólna, leg-ottan a' Sz. Pápával való ſzembe lehetésre engedelmet nyervén, jelentette ő ſzentségének, hogy mivel ő Szentsége a' Német Orſzági Püspököknek hatalmokat a' maga Nuntziuſſainak minden fundamentom nélkül való hatalmok alól felſzabadittani nem kivánná, tehát ő Felsége, mint Német Orſzágnak leg-főbb oltalmazoja, ezeknek azoktól nem függö hatalmokat helyre állittani és ennekutánna az Apoſtoli ſzék Nuntziuſſait tſak mint valamely idegen fő Hatalmaſſág' Követtyeit olly tekintetben tartani kivánná. A' Sz. Pápa ezt felelé: „ En a' Bavariai Palatinátus Királyt válaſzto fejedelmének a' Nuntzius Kérésben való kivánságot midőn bé tellyesittettem, nem hittem 's nem is hihetem, hogy azon én képemet és hatalmamot viſelö Nuntziuſſaim, azon eddig mindenektöl meg esmert hatalmamot, mely enyim, és ök az én képemben viſelik, el-veſztheſſék és a' meg-változhaſſék; de ha igy van, én a' magam Atyai hivségemnél egyébbel ellent nem álhatok " Ezen egéſz dologban a' Pápai Udvarnál lévö Koloniai Követ G. *Untici*, ki edgyſzer'smind a' Bavariai válaſztó Fejedelemnek-is azon Udvarnál Követ képét viſelö hiteleſſe a' leg ſzebb játékot jádzotta. A' Koloniai *Belliſoni* nevü Romai Udvarnál ez elött vólt Miniſter után, e' vett leg elöbb pennát kezébe a' Bavariai uj *Nuntziáturának* jovaslására, hogy ezen egéſz dolognak végben vitelére okot és alkalmatoſſágat ſzolgáltathaſſon, mely által a' Bavariai Udvar kebelébe magát annál méllyebben bé-ſroſolhaſſa. E' vitte végbe a' Romai Udvarnál, hogy a' Bavariai Udvarhoz Nuntzius küldeſſék. Már moſt ki ki gondol-

dolhattya mitsodás ortzával léphetet bé az Apoſtoli Udvarba, midön mint Koloniai és edgyſzer'smind Bavariai Követnek a' Nuntziuſok hatalma ellen perorálni kelleték ott, hól a' napokban az uj Nuntziátura fel-állittásával Kegyelmet láttatik vala vadáſzni, mely egyedül az ő keze-munkája vala. Azon ſzempillantásban, mihelyt ezen ſok ſzineket öltezett ábrázatú nagy Politikus Követ ő Szentsége eleibe perorálni bé-lépett, és meg-tekintette, a' maga boſzſzonkodáſai között a' Pápa magát a' nevetéſtöl megnem tartoztathatta. Ezen Romai érzékenyſég még elevenebb fog lenni, midön a' F. Tsáſzár parantsolatjának leg-ottan lett tellyeſittéſe meg-tudatik; ha meg tudatik, hogy minden Német-Orſzági Fejedelmek ezen Tsáſzári Parantsolat után minden Püspöknek rendeléſt tettek, hogy a' Pápa Nuntziuſának tsak leg-kiſſebb parantsolatját rendeléſét-is el ne vegyék, hanem kiki a' maga ſő Páſztori Aklát maga hatalma ſzerént igazgaſſa. — Némely Levelekben olvaſtuk, hogy Auſtriában a' ſzentelt vizzel való élés egeſzen el-töröltetnék; de e' nem igaz: tsak az azzal való viſzſza-éléſek töröltetnek-el, p. o. diſznó lábat és más ehez haſonló holt dolgokat nem fognak azzal ez után meg-hinteni. — A' Belgiumban még eddig nem vóltak Klaſtrom törléſek; már moſt odais ki-érkezett a' parantsolat bizonyos Klaſtromok kiüreſittéſe végett. — Mi történt Bétsben? Karátson napja előtt való éjſzaka a' Kriſtus ſzületéſe tzéremoniája alkalmatoſságával edgy valaki edgy bizonyos Templomba alattomban edgy Üveg téntát vivén, a' ſzentelt vizet mindenütt lopva meg elegyitette, ugy hogy mind azok, kik magokat annakutánna azzal bé-ſetskendezték közönſéges tsufokká tetettek. Szeren-

rentsére ezen Iſtentelen Gonoſztévő réſzeg lévén, midőn a' Miſe ſzolgáltató Pap az Áldazó Poharát fel-mutatta vólna, tsak ki ragad sebéből edgy borral teli Fláskot, 's fel-kiált *Vive Páter!* Ezen ſzóra meg-tsipék ökigyelmének a' Gallérát, meg-találák a' téntás Üveget-is nála. Másnap mingyárt ezt az ítéletet mondatik a' F. Tsáſzár fejére mondotnak lenni, hogy 3-ſzor a' ſzégyen-kövön álván, három eſztendeig uttzát ſeperjen és 10 eſztendeig Tömösvárt hajot húzzon. A' minket Tudoſító irja, hogy ő ezen Pogánynál alább való Iſtentelent maga ſzemeivel látta a' ſzégyenkövön, ennek nevét, és más környül álláſait-is ki-jelentette, mellyet mi moſt azért nem téſzünk közönſégeſsé, mivel a' Kereſztények között illy Hottentottai vad Pogányi tselekedetnek igazſágáról nem lehet, hogy ne kételkedjünk noha a' hir közönſéges. — Edgy hajdoni Pogányról emlékezünk, ki edgy költött Iſtenaſzſzony Templomát tsak azért gyujtotta vala-fel, hogy neve örök emlékezetben maradjon; ez az élő Iſtennek ſzokot tiſzteletével tsúfolkodván, meg-érdemli ſokkal jobban, hogy mihelyt a' történetnek igazſágáról bizonyoſok léſzünk, nevét örök gyalázatra ki-jelentsük, 's ki-is fogjúk jelenteni. *Elegyes hirek.*

F. *Albert* Hertzeg Elete-Párja *Kriſtina* Hertzeg aſzſzonyal és más követöivel edgyütt 12 dikben Bétsbe érkezett. — F. Királyi Titoknok *Suáb* Urnak két Liánnyai olly ſzerentſés orában találtanak térdet hajtani ő felsége elött Attyoknak kegyelmet inſtálván, melyben ő felsége ezen ſzüzeket bizonyoſokká tenni méltoztatá, hogy Attyak közönséges büntetéſt nem fogna ſzenvedni; de a' dolog a' maga törvényes uttyán mig végig nem mégyen, addig fogságba maradna. — A' F. Tsáſzár ſzüntelen, moſt edgyik, majd máſik Kantzelláriában tölti idejét. Sz. S.

Po'sonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK 21 NAPJÁN SZÓMBATON KÖLTT 6 LEVELE.

Mind itt van a' mi van.

Itten Posonyban a' közelebb múltt Kedden Királyi Adminiſtrátor és Komiſſárius *Urményi Jóſef* Ur ő Excellentziájának fő igazgatáſa alatt Vármegye gyüléſe tartatván, ſok külömbb külömbb ſzinü dolgokról költ Félséges rendeléſek' ki-hirdetéſe között azt a' kegyelmes K. parantsolatot-is közönſégeſsé tenni méltoztaták, mely ſzerént ennekutánna az Auguſtána és Helvétika vallaſon lévő Oskola-Meſtereknek Kántoroknak és ugy nevezett tógás vagy togátlan Diákoknak Prédikállani, vagy más Papi hivatalt fojtatni tellyeſſéggel ſzabad nem léſzen. Az ugy nevezett *Politzia*, Városi Örizett végett-is felséges uji rendeléſek tétettek, mely nem ſokára a' Bétſi mód ſzerént Posonyban, Budán és Peſthen felfog állittatni a' városi jóbb rendtartásnak reménysége

alatt, és az idegeny Tartományokból ezen nevezett városokba vándorlani szándékozoktól a' szabad utazó Levél szorgalmatoson elé-kérettetvén, az ennekül szükölködök homáljos helyre tétetnek, hogy igy a' *Szokott*-at punktumozott más Tartománybéli Gonosztévök, kik többnyire az illyetén nagy városokban szoktanak magoknak menedék hellyet keresni, az alku nélkül vevö, de semmit nem adó szurkos körmü Kalmárságtól el-tiltattathassanak. — Ama Hazánknak ki-nem mondható hasznát arányzó tzélja Felséges Urunknak, mely-szerént a' Magyar folyó vizeknek öszve tsatornáztatásával az eddig tölünk idegen Tengeri és más Országi kereskedésnek arannyos piatszánn, a' mi eddig ithon ült, fegyverben, Paripában és vadászotban gyönyörkodött nemes nemzetünket-is vásárossokká tenni kivánnya, már olly munkában vitetödött, hogy a' közönséges hirek szerént ebben az esztendöben ennek egész uttya ki-méretteték; a' mint hogy a' vizi Tudományokban jártos férfiak ö felsége által ezen dolognak meg-határozására ki-küldötteknek-is mondatnak. — A' Hazánkban fekvö Lovas-hadi-sergeknek számokra mindenütt Kaszárnyák fognak készittetni a' F. K. Kintses Kamara költségén, a' hová ennek-utánna valamint a' gyalog sergek, ugy ezek-is az eddig szállást adott Polgári hazai rendnek nagy hasznával, bé-záratnak. A' Határ széleken lakó fegyvert viselö nép között: ugy mint Horvát, Toth, Nemes-Székely és oláhok között-is rövid napok alatt edgy ujj és igen szép hadi rendartás fog fel-állittatni. A' mi a' rendszerént való gyalog Hadi sergeket illeti, ezekbe ennek-utánna 5. tzolas Legényem alól senkit bé nem fognak venni, söt talám azokat-is, kik már benn vagynak bi-

zony-

zonytalan ideig való ſzabadságra botsáttyák. Ezen közönſéges hir ugyan még parantsolatban meg-nem jelent, de ha igaz talál lenni, tsak alig ha a' verbunkok zörgös ſarkantyuval verbuálándgyák a' Legénységet; mivel eſzſzerént minden Sergeknek legalább harmada el-botsáttatván, azok' kerek ſzámoknak bé-töltéſére nem vólna elégséges a' verbunk; vagy talám ama hires frantzia Miniſter *Verſennes* Urnak a' napokban dolgozott *Plánuma*, jovasló találmánnya vétetik-bé minden Europai Hatalmaſſágoktól; mely-ſzerént minden Kereſztények között eshető véres Tsatázáſok vég-képpen el-töröltetnének, és minden Fejedelem vagy fő-Uralkodó tsak 100. ezer hadi nepet tartana a' maga népe között való belsö-tſendeſſégnek oltalmazáſára. Igaz, hogy minket Kereſztényeket a' *Khinabéli* Pogányok-is tsufolodva nevetnek azzal, hogy mi edgy máſt ugy ſzerettyük, hogy ha *Péter Pállal* öſzve háborodik, a' mi ſoha addig nem látott ſok ezer Kereſztény atyánkfiainak ki-ontott vérekben ditsekedve gyönyörködünk; de még-is vagy ſoha, vagy igen késöre léſzen az, midön ezen bölts *Verſennes* Urnak Kereſztényi találmánnya az Europaiaktól bé-vétettetik. Mert valamint a' Tudományok, az éſz tehettségei az Europaiak között legnagyobban gyakoroltatnak, ugy ezek között a' végthetetlen éſz nagyobbra nagyobbra áſittozó kivánſágai, az abból ſzármazott irigyſég' gyülöliſég' két élre fent fegyvere-is a' vérontástól késöre léſzen midön végképpen meg-ſzünik. Midön a' vólt utolſobb háborura gyülekezö hadi-nép egy vaſárnap Német Orſzágnak bizonyos városában nyugvó napot tartván, a' Templomba mentenek vólna, a' Prédikálló Pap a' maga háborura alkalmaztatott beſzéde után igy Könyörge:

„ Uram békeſſégnek és háboruságnak Iſtene! ki a' te népedet tſak ugy ſzeretheted, ha azok edgy máſt ſzerelmes karokkal ölelgetvén, felebaráti tsokjaikat költsönözik, oltsd-el az ellenkezésnek a' Hatalmoſoknak ſzivekben meg-gyuladott minden ſzikrátskáit, adj tsendes békeſséget, és halgasd meg ezen Hadinépnek kivánságát. " Az Iſteni tiſztelet után edgy Huſzár Kapitány, ki a' békeſſégről tſak hallani ſem igen ſzereti vala, magához hivattya ebédre a' Papot, 's kérdi: mit értet légyen a' Katonák kivánſágán midön azon könyörgött, hogy az Iſten azt halgaſſameg? felel a' Pap: Uram én ſzüntelen hallom a' te Katonáidtól, hogy midön azok valamely dolgot erösittenek azt ſzokták mondani: az ördög engem vigyen-el, ha igy, vagy a' múgy nem vólt; és én nem bánnám ha — edgy Katonára ſem vólna-is ſzükſég. Ezt ugyan ezen Papnak el-gondolt kivánſága ſzerént ne kivánnyuk, söt a' Hadi-népet, kik az Orſzág tsendeſségét vérekkel oltalmazzák, tiſztellyük betsüllyük, de hogy a' *Verſennes* Ur tzélja ſzerént a' Vérontáſok meg-ſzünheſſenek, kiki ohajthattya. Könnyen végére mehetnénk, söt tudják-is ſokan E. Olvaſoink közzül honnan ſzármozott a' Kereſztények között a' leg-elsö és majd mindenik vérontás. Nem mondom-ki, kik vóltanak a' fö okok benne, elég az hogy a' mint elöbb-is mondám a' tudomány, vagy az abban való külömbſég leg-nagyobb öſztöne vólt a' Kereſztények között ennek, a' mint láſſuk.

Lengyel-Ország. Itten a' Diſſidenſek (igy nevezik itten a' Proteſtánſokat) valának a' fellyebb vólt belsö Zenebonának edgyik nevelöi; mert ezek az Uralkodó Vallásuaktól nyomorgattatván, a' Király ellen pártot-ütött *Rátsevil* Hertzeg mellé állának,

hogy

hogy ez öket a' magok ſzabadſágokban meg-eröſitheſſe. Az oltáltól fogva ugyan az 1768 dik és 75-dik eſztendöbéli végezés ſzerént adatott ſzabadſággal itten mind az Aug. mind a' Helv. vallásúak, mellyet egyenlö mértékben birnak, tsendes békeſſégben éltenek; moſt pedig az Auguſtána Vallásúak között ujra belsö ellenkezéſek támadtak, és a' Helv. Vallásuaktól, kikkel eddig egygyezö értelemben vóltanak, meg-akarják magokat külömböztetni. Ama fö Konſiſtorium nagy nevü Tanátsoſſának *Büſſing* Urnak tudoſittáſa ſzerént ez ennek az oka: A' Prédikátorok és némely Nemeſek minden más hazafiak tanátsa nélkül kivánnyák a' vallásbéli dolgokat igazgatni, 's ha a' nép tsak leg kiſſebbe-is belé ſzól Pártütéſſel vádollyák a' Király elött; tüzzel vaſſal, fogſsággal fenyegetik a' népet. A' nép, nevezeteſen edgynihány Ekklésiák a' magok Királlyok eleibe folyamodtanak panaſzra, a' Nemeſség és a' Prédikátorſág pedig a' Muſzka Tsáſzárné oltalmával és közbenjáráſsával biztatya magát. A' Helv. Valláſt-tartok tsendes békeſségben vagynak. Ezeknek pedig mire fog ki-menni zenebonáskodáſok rövid napok alatt meg-haljuk. — A' záſzlos 'Sidájú Lengyel-Huſzárok F. Ts. és Királyi ſergei a' Német könnyü Lóvas ſergekhez oſztatnak-fel; ugy mind azonáltal, hogy ezek ſem köntöſsöket, ſem fegyvereket nem változtattyák, hanem a' mint eddig vóltanak ugy maradván, a' Háboruba a' Német Lovas ſergek elött mennek a' Záſzlos 'Sidókkal.

Béts. A' F. Tsáſzár a' maga Hertzegi Vendégeivel és Rokonaival edgyütt egéſséges és fris állapatban tölti napjait. — Bizonyos tudoſittásból értyük, hogy Hertzeg Albert Brüſzſzelben Kaſtélyt épitett

ma-

maga ſzámára, melyből a' Politikuſok azt nézték-ki, hogy még viſzſza akar menni lakni. és igy a' Bavariai tsere dolga nem nagy remenyſég alatt hever, noha igen eleven képzelödeſek valának eránta. — Hertzeg Tsatoriſzkinak az Uj-eſztendei Bétſi pompája 40 ezer N. forintokba tölt. — A'Hertzeg *Meklenburg* árván maradott Lovas-ſerege fö Hadi-vezér Hertzeg *Tzerbſt*nek adatik. — Berlinböl iratik, hogy ama nagy hirü 'Sidó Világi Bölts Móſes *Mendelſſon* Ur, ki az Europai Böltsek között az elsö Boroſtyán-koſzorút viſeli vala fején, meg-hólt Berlinben ezen honapnak 4-dikén, életének 57-dik eſztendejében ſzorittó hurútban. Az Ujteſtamentomban élö 's élt Izraéliták között e' vala az a' késö Világra-is méltó emlékezetre maradandó Bölts Férfi, ki Német-Orſzágban az *Abrahám* hitbéli fiaitól-is a' Viiági-böltseſség zöldellö koſzoruját el-ragadni láttatott. Ez a' meg-hólt Bölts 'Sidó *Lejbnitznek*, *Volfiusnak* 's más Böltseknek-is munkáit meg-ujjitatta, a' Léleknek halhatatlanſágáról olly könyvet botsátott világ eleibe, mely a' Kereſztényeknek tsudálkozáſſal és nagy haſzonnal forog Német, Diák, Frantz, Anglus és Belga nyelveken kezekben. Mas Könyveket és haſznos Munkákat-is hagyott a' tudos Világ elött. Midön Berlinben el-temettetett, minden 'Sidoknak Boltyaik bé-voltak zárva, és az egéſz Izrael nemzettsége gyáſz-ruhákkal adta-meg végsö tiſzteletét. — Frantzia Orſzági Hertzeg és Kárdinál *Rohán* Urnak törvénye már le-folyt, mindentöl meg foſztatott, minden Tiſztſégéből kimozdittatott; eddig vólt Jövedelme a' Gyémánt-Nyakſzorittónak le-fizetéſéig arra fordittatik, a' Kárdinál pedig holtig a' Báſtillába pipázik.

S. Pa-

S. Patak. Ama közönséges haſznot egéſz erővel, és tellyes teheltséggel közöttünk fáradhatatlanúl munkálódo, Tiſzteletes Tudos Profeſſor *Öri Fülep Gábor* Ur! mind ez ideig fájlalva érezvén Magyar Hazánkban, azon Könyveknek kevés, és ritkán találtatható ſzámokat, a' mellyek ſzületett nyelvünkön, ugyan vóltaképen és minden réſzben elö adnák a' Kereſztyén Ethikát: az az, azt a' ſzükſéges Tudományt, a' melly meg-tanit minden kegyes és büneiböl igazán meg-tért embert arra, mint kell ö néki a' meg-térés után magát viſelni? mitsoda Virtuſokat gyakorlani? 's a' t. el végezte magában, hogy ezen régtöl fogva kivántatott jóba rövid idö múlva réſzeltetni fogja Magyar Hazánkat. E' végre felvéſzi, ama mindenek elött esmeretes, hires Tanitónak *Pietet Benedeknek* Frantzia nyelven ki-jött Ethikáját, és azt, ha az Iſten életben meg-tartya (a' mellyert ſzüntelen eſedezünk) tiſzta és mindeneknek tettzhetö Magyarſággal ſzületett nyelvünkre majd által fordittya. Vagyon ugyan ez Német nyelven-is, és azt tartyák közönségeſen felöle, hogy tsak azért-is tanulhat az ember Németül, hogy ezt a' könyvet olvashaſſa, de még-is ſokkal jóbb leſz, ha olly nyelven fog ki-jönni, a' mellyet Magyar Hazánkban többen érthetnek. Vagynak Magyar Ethikák-is, de ezek ſok réſzben hijjánoſok, mint a' *La Placette Jánosé*, a' melly a' Kereſztyén Ethikának minden réſzeit nem adja elö (ezt maga meg-vallya az elöljáró beſzédben) és más illyen titulus alatt: Kereſztyén ember egéſz tiſzte, a' melly tsak a' tselédes gazdáknak és az együgyüebbeknek ſzámokra kéſzittetett. Ez pedig tökélletes munka, és a' Kereſztyén Ethikának minden réſzeit böven elö adja.

Ha

Ha azért valaki már ezen haſznos munkát el-találta inditani, jelentse és adja tudtúnkra, hogy ezen fő tiſztelendő Ur más épületes munkához kezdheſſen; ha pedig még ſenki reá nem adta magát, ezután ne-is adja a' fellyebb emlitett okon, hanem inkább ſzólgállyon máſſal kedves Hazájának. — Közönſégeſen az Hegy-allyárul azt irhattyuk, hogy ugyan tsak bővölködik etzettel, mivel az ideji bor talám az etzetnél-is ſavanyóbb. Sok boros gazdák örömmel vennék ő Felſégének azon parantsolattyát, melly által meg-tiltatnék hogy edgy hordó ideji bort ſe vigyenek-ki más Orſzágokba, mert félnek, hogy majd egéſzlen el-véſz a' Magyar-Orſzági hires boroknak betsek, de parantsolat nélkül-is bé-tellyeſedik.

Komárom.

Melly egéſséges idök jártak itt Komáromban az el-múlt eſztendöben edgy jele annak az, hogy mikor itt kevés hijján öt ezer lelkek vagynak a' Réformáta Ekklésiában, a' közönſéges ſzámlálás ſzerint pedig az egéſséges eſztendökben 33. hal-meg minden ezerből, itt tsak 127 haltak-meg, ſzülettettek pedig 223. Ezer hét ſzáz nyoltzvan négyben a' hóltak ſzáma vólt 159, a' ſzülettettek ſzáma pedig 207. Ha mindenütt ez a' proportzió van a' hóltak és ſzülettettek közt a' mi itt, igy nem lehet ſemmi panaſzunk ez eſztendöre az egéſség dolgában.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK
25
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
7
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

A' leges leg-elsö Romaiaknak Feleſégre lévén ſzükſégek (a' régi Hiſtoriákból olvaſtam) játékokat inditván, a' ſzomſzéd Nemzeteket oda tsalták, és ugy ragadott kiki magának edgy edgy oldal-tsontott. Edgy *Páris* nevü Trojai Hertzegröl-is tudom emlékeznek az E. Olvaſok, hogy a' Görögök Királlyától bútsúzatlanúl ment légyen-el, midön ama máig-is ſzép *Hélénát* elöbb el-házaſitotta vala, mintsem a' mi ſzokáſunk ſzerént, azt közönſéges hirré tétette vólna. Ezek mind Pogányok vóltanak, azért nem tsudálkozhatunk rajtak; de bezzeg ha a' Kereſztények között efféle történne majd el-tsudálkozhatnánk. Nézzük hát tovább. Edgy Erdélyböl Károly-Fejérvárról költt Tudoſitáſt iktatak ide, melynek igazſágáról bizonyſágat fog tenni N.

Magyar Hazánknak azon részetskéje, hol ezen történetek estek: Azonban edgy más Maros-Vásárhelyről ugyan ezen dologról költ Tudosittásnak azon részét, melyben a' meg-esett történetnek környülállásai más képpen vóltaknak iratnak, hozzá ragasztom. — A' Károly-Fejérvári tudosítás ez: „ Ha mind igy fóly a' dolog; még meg érjük azt-is jó keresztény Hazánkban, hogy jó izün sem esik valakinek megházasodni; ha más emberséges ember Feleségit tulajdon kezei közzül nem ragadgya-ki. Lásunk edgy pár szép példát, ezen gyönyörü igazság' meg-bizonyittására: Gróff L—ár J—ef kapja magát a' napokban 's bé-mégyen Maros Vásárhelyre, a' Gróf F—ri F—entz szállására, 's igy szollittya-meg, minekutánna töltött pistollyát a' mellyének szegeszte vólna: Imé Feleségedet viszem, de hellyedből meg-ne mozdúly Barátom, hogy lármát üss és utánnom kiálts; mert ez a' Pistoly leg-ottan el-végzi életedet. A' jó lelkü ifiju Gazda ezen véletlen bé-köszöntésen ugy el-bámúla, hogy tsak edgy szót sem tuda szóllani, hanem meg-engedni kéntelenitteték a' félelemtöl Feleségét tulajdon házából másnak el-vinni. Mitsoda jútalmát vejéndi ezen *Vénus* Héroßa ily szerentsés ragadozásának meg-tudgyuk ez után. Edgy átaljában sokkal nagyobb mesterséggel júthata *Jupiter*, bikába lett változásával az *Europa* Hertzeg-aszszony el-ragadásához, mint a' mi Heroßunk e' maga prédája el-viteléhez; mert *Europa* sikoltással jelenté a' porton maradott Baráttyinak el-ragadtatását; de ez a' mi Dámánk tsak alig, ha edgyik kezével figét mutatván Urának, a' másikkal füttyet nem hányt viszsza az ajtoból. — Hasanlo ehez a' második példa. „ I—ki S—or Ur edgynihány hetektöl fogva hiven fá-

SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

ra-

radozik a' Haza és a' F. Királyi ſzolgálatban, t. i. az itt moſt follyó ſzámlálásban. De mi lelé? Edgy Követ azt viſzi néki hirül a' napokban, hogy menne haza ſiettséggel; mert Feleſégének tsak hültt nyomát találja D—a A—al el-ragadta. Haza megyen a' ſzegény legény, 's éppen ugy találja a' dolgot, a' mint hirül virték. — Toldgyúk ide a' harmadikatis, a' mely ugyan nem ragadomány, de még-is erőſzakos házaſságnak tartatik. Edgy ſzép ifiju Gróf el veve az O-eſztendö végin edgy némellyek inye és tetſzéſe ſzerént ſzép, özvegy, és fő Nemeſi rendbéli Dámát. Ezért ſzüléi (nevezeteſen az Annya) olly ſzertelen meg haragvának, hogy az oltától fogva ſzüntelen töltett piſtolyt hordoz az Annya ſebében, hogy a' mely ſzempillantásban eleibe jő Fia, kitöl örökké tilalmazta ezen elöre féltett házaſságot; leg-ottan föbe lövi. Ki-mondhatatlan Anyai ſzeretet! a' mely inkább kivánnya edgyetlen edgy fiját tulajdon kezével a' koporſóba ſzállittani, nintsen meg-engedni, hogy ő-is ugy házoſodjék-meg, a' mint az Annya ment vólt férjhez. Az édes Attya edgykevéſſel okoſſabban akarja gátolni, vagy ha lehet, változtatni Fijának illy nagy tettét; mert a' F. Udvarnál ezzel vádolja, hogy ſzüléi akarattyak ellen, nem tsak maga rangján alól valót, hanem még a' mint a' probák bizonyitották; magtalan özvegy Menyetskét vett feleſégül. Mennyivel fog ez-is a' két elsönél többet nyerni, a' következés bizonyittya-meg. "

* Ezen fellyebb emlitett Maros-Váſárhelyröl jött tudoſitó-Levél ſokkal nagyobb, nintsen ſzálláſt adhaſſunk néki egéſzſzen Levelünkben; a' dolog-is ollyan benne, mely talám némely nagy érdemű Hazafiak elött edgy kitsiddég tsiklándos-

dosnak látszatnék; azért mi tévős légyek véle? Hátulról kerülek, mint a' tapogatáit bajoslon álló dézeg Loval szoktak tselekedni, és ha lehet az egész dolognak szaját fel-nyitván, a' ki ért a' Lohoz, könnyen meg-láthattya, hány tsikó fog leszsz benne. — „ Gróf L—ár J—ef nem ment-bé pistollyal, a' mint az Fejérvári Tudosító irja, Gróf F—ri F—entzre, hanem tsak ennek Grófnéját vitte-ki a' házából, annélkül, hogy a' Grófnak hirt adott vólna; de mint hogy mind fegyveres Legényekkel ment vólt a' Haza eleibe, ezen meg ijede Gróf F—ri F—ntz, és nem mért ellent állani. E' meg-esvén, úgy meg-busula Gróf F—vári, hogy leg ottan kimenvén a' jószágára *Idára*, belé esék a' Rothasztó hidegbe 's meg-hala.

Tsak föld az embernek az utolsó vára
Oda kell mindennek menni utoljára

Földvári hát minden, nyomorúlt és *Lázár Jósef*, Sándor, *Ferentz* légyen avay Gáspár.

Midön az uj esztendő bé-köszöntésével minden felöl láb-uj hegyen halgatozva azt várnók, hogy Bétsből majd ki mondhatatlan nagy Tiszt változások, és Törvény szék ujjittások jönek-le; imé reménteleníl tsak ez jöve; hogy még Májusig tsak fojjanak az itéllő székek ugy mint eddig fojtak, akkar jönek-el a' kegyelmes rendeléses. Ugyan ekkor jöve az a' parantsolat-is, hogy Szebenbe Uj esztendőbe mindgyárt kezdgyék-el a' Productionálé forumot, holott ez elött a' tavaszi napokba szokott vólt ez az itélő szék fojtattatni. Már bé-is mentek minden felöl szebenbe a' Tiszt Urak, kiknek ott szükség jelen lenniek. Nevezetes ez-is, hogy ő Felsége kegyelmesen méltoztaték a' szüntelen foljó Tábláknak Német nyelven való dolgozásokat még Novemberig halasztani, hozzá tévén e' fenyegetést-is, hogy a' kik még akkor

korra ſem kéſzitik-el illendő képpen magokat dolgaiknak németül való folytatáſára, magoknak tulajdonitsák hivataljokból lejendő ki-eſéſeket.

Tudva lehet az E. Olvaſok elött, hogy eddig Erdélyben az ugy nevezett *Száſzok* kik a' Magyarok földjén különösön lakván, olly ſzokáſſal és Törvényekkel éltenek, hogy még a' Magyar Mágnáſoknak-is az ő városſaikban örökösitteni valamit meg-nem engedtetett. Ő felsége, ki minden Jobbágyai eránt édes Atyai ſzeretettel viſeltetik, a' Haza édes és Moſtoha fiai között való ezen illetlen Törvénytelen ſzokáſokat el-törlette, és már moſt a' Száſz nemzet ſem nagyobb Ur a' Magyar földön, mint a' Magyarok, az az ſzabad a' Magyaroknak a' Száſz Városokban-is Lakó-hajlékát 's más egyébb Júſt örökösitteni; mert edgy Törvény ſzokás és rendtartás alatt vagynak. Eddig a' Száſzok, mint hogy németül tudtok, örökké ugy folytották a' Magyarokkal vólt ügyeket, hogy az igazság orrán ſokſzor tekerittés esett; moſt pedig miolta ő Felségének minden dolgok és panaſzok mezittelen mehetnek fülébe, és mindent maga meg-halgat, az ólta *már* az ügyöket nem lehet itt-is olly ſok féle hasmenö orvoſſágokkal eltetni, vagy a' *Réferenſek ſérjeſſébe* elöl rakni. Az ide való fő Kormányazó Ur, ki már edgy darab idötöl fogva Bétsben mulatozott, és tovább-is mulatozni ſzándékozott, hirtelen viſzſza fordúlt, hogy az Országg evezö Lapáttyának azt a' végét foghaſſa, mellyet leg-haſznoſabbnak látt. Külömben itten tsendes békeſség vagyon.

Budáról. — Edgy betsületes nevét ki-nem jelentett Könyviró botsátta nem régen világ eleibe edgy Könyvet, iliy név alatt: *Igaz Magyar*, melyben azt

akar-

akarja meg-mutatni egész erövel, hogy a' Tsukja tsinálja a' Magyart, és hogy valaki nintsen a' Sz. *István* és több régi Magyarok' (kik közzül sokon 's elöbb mind Pogányok valának) hitén, és következzés képpen nem igaz Rom. Katholikus, nem is igaz Magyar. Ezen könyvet meg-olvosván edgy betsületes, magát igaz Magyarnak tartó Hazafi, igy ditséré-meg.

Hogy keljen a' dolgot jól définiálni
E' Könyvben valoban fel lehet találni.
Ez az igaz Magyart a' hogy le-festette
A' Tölgyét éppen a' szarva-közé tette.
Ki ebben a' hitben mindent Magyarnak tart
'S nem akár esmérni más valláfu Magyart.
Azt vak buzgósága már méltová tétte,
Hogy Valláfa miatt ne légyen Nemzete.
A' ki igaz Magyar, az Magyarnak mondja
Azt, a' ki az, 's mit hisz, nints akkorra gondja

Ezen könyvet ki adott Irónak, nem az a' tzélja, ugy itéljük, hogy a' külömbezö Valláfú Hazafiak között ezzel ellenkezzést szerezzen, hanem talám sajnálja Nemzetünket, hogy az Anyai nyelven még tsak a' Haza és igaz Hazafiak Hiftoriáját sem lehet jó moddal olvasni, és ezzel öfztönt kiván adni a' Tudofoknak, hogy pennát vegyenek kezekbe, és irjanak Nemzettyek hafznára. Most fenki fem mentheti a' Tudofok közzül azzal magát, hogy a' Töröktöl fél 's nem irhat; mert most a' mi Felséges Urunk alatt olly' tsendefségben élünk, hogy a' Belgrádi Bafla az hozzája által szökötteket-is kötözve fegyveres Jantsárok által küldi vifzsza a' F. Tsászár hatalma alá, a' mint Karátson-havának vége felé történtt, hogy 3 *Grefen* Regementyiből való által szökött Huszárokat

kat maga a' Belgrádi Baſa kötözve fegyveres Jántsárok által kéſértete viſzſza a' Regementhez. A' Regement a' maga pénzéből 12 aranyal ajándékozzá-meg a' Jántsárokat. Ezen hir azon Regementnek Oberſtere által iraték-meg Posonyba, az itten lakó fenn emlitett *Grefen* fő-Vezér Urnak. Ezt annak tulajdonittyák azok, kik a' dolgot jóbban értik, mivel az azon ſzéleken fekvö fő-Vezér *Vartenslébel* Ur, igen nagy edgyeſségben él a' Belgrádi Baſával. Lám hogy a' Törökök-is kezdenek már emberekké lenni.

Bétsben.

Nints mod benne, hogy az arany-pénzek eránt jött Felſéges Rendeléſt egéſzſzen ide iktathaſſuk, azért annak tsak rövid értelmét kiványúk jelenteni: A' jelenvaló eſztendöben Februáriusnak elsö napjától fogva, a' Tsáſzár és Körmötzi aranyok 4. N. f. 30 Krajtzárba fognak járni, ha a' ſzokott mértéket ki-ütik. Az Auſtriai Bélgiumi *Sufferint* 13 N. f. 20 kr; a' fél-Sufferint pedig 6 N. f. 40 kr. mellyek mindenütt és mindenkor, ha a' mértéket ki-ütik, elvétettetnek. — A' Körmötzi aranynak 2. eſztendeig u. m. 1788-dik eſztendöben Januáriusnak elsö napjáig engedtetik, hogy Tsáſzár aranyban, az zz: 4 for. 30. krajtzárban járjon, azon túll rendkivül való arany léſzen, és nem leſzſz közönſéges folyomattya, hanem tsak mint más idegeny aranyoknak. A' több idegen arannyok pedig ezen folyó eſztendöben Karátson-havának elsö napjáig következendö erejüek léſznek.

A'

	fl.	k.
A' Májlándiai ujj Arany - - -	4	22
A' Májlándia ujj Doppia - - -	7	12
A' Florentziai arany - - -	4	22
A' Velentzei - - - - -	4	22
A' Bavériai és Saltzburgi - - -	4	20
A' Hollándus és más közönséges arany	4	18
A' régi frantzia *Luidor*, mellyek 1726-tól fogva 1784-ig verettek - -	9	12
Az 1785-töl fogva veretett ujj frantzia *Luidorok*. - - - - -	8	37

A' meg-számlálás szerént Posonyban vagynak.

Házak	1627.
Keresztény fámiliák	10975.
'Sidó fámiliák	288.
Papok	790.
Nemesek	542.
Tisztviselök	23.
Burgerek	1699.
Kiknek Házok nintsen . . .	5973.
Edgy esztendötöl fogva 12-ig. . .	3636.
Fejérnép	16296.
Summa a' Kereszténveknek . . .	30932.
Házos 'Sidó	263.
Nötelen 'Sidó	522.
'Sidó fejér nép	1235.
Summája a' 'Sidó	2020.
Házos Keresztények	5889.
Nötelen Keresztt.	8747.
Mind öszve	36109.

Sz. S.

P o s o n b a n,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÓLDOG ASZSZONY-HAVÁNAK
28
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
8
LEVELE.

Külsö Orſzági Tudoſitájok.

Bétsben a' F. Tsáſzár a' maga Hertzegi kedves Vendégjeivel edgyütt kivánt egéſségben tölti napjait. — Az A. Belgiumi fö Kormányazoné *Mária Kriſtina* Hertzeg Aſzſzony a' napokban a' Státus Kantzellárius Hertzeg *Kaunitz* Urat a' maga látogatásával meg tiſztelte; maga pedig Hertzeg *Albert* még meg érkezéſe napján mingyárt meg látogatván, könnyen által láthatni ezen bölts Udvari fönek az Auſtriai Ház elött mely nagy be sülete légyen. — A' Német-Orſzági frigy kötésnek és Orſzág gyüléſének a' Bétsiek kö ött minden hire el-halgatott, és a' már jelentett Bavariai Korona alá következö *Kéthidi* Hertzeg ſem várattatik többé Bétsbe, mely a' ki hirlelt Orſzág tsere környül állaſainak edgy könnyen ſajditható jele. — Az ujj F. Burgus

Királyi Miniſter Gróf *Podevillſz* Ur fontos hirekkel váratttatik Bétsbe. — A' Ts. és K. Felſég a' maga Orſzágának és Népének közönſéges haſznokat tellyes igyezettel munkálodni kivánván, a' F. Muſzka Udvarral az edgy más között való kereskedés végett, nem tsak különös mind a' két réſzről megedgyezö ſzövettségre lépet, hanem azt Felſéges rendeléſei által ujjanon meg határozni és közönſégeſsé tétetni-is méltoztatott; de a' mely F. rendeléſek Hazánkat leg-kiſſebb réſzben illetvén, ide nem iktathattyuk egéſzen, meg-jegyezzük mindazáltal azt, hogy a' Muſzka Kereskedöknek a' *Máſadik Józef* Tsáſzár Birodalmaiban, és ezeknek is ott mindent adni, venni és ſzabadon kereskedni nem tsak meg-engedtetik; söt Valláſokat-is a' kereskedök, mind a' két réſzröl való Tartományokban, ſzabadon gyakarolhattyák a' Hazaſiak között fell-állott Kereſztényi türedelem ſinor-mértéke ſzerént. Minden Europai Udvarok az edgymás között a' kereskedés dolgában lehetö közösülés uttyát kivánnyák dolgozni; nevezeteſen a' Muſzka, a' *Péterváry* Levelek ſzerént, még a' Tengerek' utólsó határain-is a' kereskedés ſzövettségét munkálodja. Nem régiben a' Khinábeli Tsáſzárhoz-is Követet küldett olly' véggel, hogy ez-is a' maga Követtyét a' Muſzka Udvarhoz küldvén, az edgy más között lehetö Kereskedéſt, mellyet ennek elötte-is már 20. eſztendökkel a' Khinai Tsáſzártól kérvén meg nem nyerhetett vala, felállittsa. De a' Khinaioknak terméſzeteket, és a' Kereſztényekröl való vélekedéſeket jól tudó Politikuſok azt itélik, hogy a' Khinai Tsáſzár ezen Követnek-is tsak olly' hideg ſzájjal fog felelni, mint az akkori *Czerniſef János* és Báró *Fort* nevü Követeknek

nek felett vala; és félö, ne hogy azt irja az azok által viſzſza küldendö valoſzra, a' mit edgy bizonyos Kereſztény Udvár Követtyének irt vala, tölle vitt Levelére t. i.: *Legatus tuus multa fecit ruſtice.* Az is mondatik, hogy a' Muſzka Udvar a' Perſiai határ ſzélekre igen nagy hadi-eröt küldött, az ottan haboruſágot ſzenvedö fejedelemnek ſegittségére, olly' véggel, hogy ez által Muſzka Orſzág a' Perſiai, Indiai és Khinai portékákkal való kereskedésre annál könnyebb utat nyithaſſan.

* *Jegyzés.* Khina a' mely fok idökig majd esmeretlen vólt, az ö esméréſe után edgy darab ideig igen rútúl irattatott-le minékünk, mellyet mi moſt mint Europának akármely Tartománnyát ſzintén ugy esmérünk, leg népeſebb, virágzóbb, és régibb Birodalom az egéſz világon. Tudva vagyon, hogy az utolsó meg-ſzámláláskor, melly *Kámhi* Tsáſzár alatt eſett, tsak azokban a' 15. Tartományokban, a' mellyek téſzik a' tulajdon képpen való Khinát, 60. milliom hadakozásra alkalmatos férfiak találtottak, kivévén az 60. eſztendös öregeket, az 20. eſztendösön alól lévö ifjokat, és az aſzſzonyokat. Ezen ſzámlálás ſzerént meg-tettzik, hogy leg alább-is kell Khinában 150. milliom Léleknek lenni. A' Tsáſzárnak eſztendönként való jövedelme 125 millióm arannyokra mégyen. Az Orſzágnak hatalma, a' mint irják, 800,000 kéſz fegyveres Katonákból áll. A' Tsáſzár 570,000 Lovakat tartat, valamint az ö hadakazó emberei ek, ugy az ö Udvarának utozáſaira és a' közönſéges Poſtákra. Arról is bizonyoſon tudoſittatunk, hogy ez az olly' irtoztató meſzſze ki-terjedö Orſzag éppen nem magától függö Tsáſzárság alatt vagyon, hanem 6. fö Törvény ſzékektöl igazgattatik, mellyek az alſóbb Törvény-ſzékeket zabalán tartyák. A' vallas itten edgyügyü, mely tsalhatatlan bizonyságá az régiſégeknek. Több 4000. eſztendeinél, hogy magok a' Tsáſzárok az Orſzágnak Pápái; edgy egyedül való Iſtent imádnak, és annak áldozzák az ö földjeiknek elsö 'sengéjét, mellyet magok kezeik-

kel miveltek. Kamhi Tsáſzár Temploma ajtajára ezen igék vagynak metzve: *Khanyti* az az: *az Iſten kezdet és végezet nélkül való, ő teremtett és igazgat mindent; végbetetlen jó és végbetetlen igaz.*

Spanyol-Ország Ebben az Orſzágban már hoſzſzú időktől fogva két Hezt (Élö-állatok martzongló Mühellye) vala; edgyik az Eretnekeké, az ugy nevezett *lünt-nyomozó Sz. Szék* neve alatt; máſik a' Vad-állatoké, *Vad-Viadal* név alatt, melly mind a' kettö nem Kereſztényet illetö paraſzt, fene, góromba és irtoztató ſzokás vala. Mioltától fogva ezen ki-nyi t ſzemü ſzázadban az Europai Kereſztények közö t az emberi indulatok a' kereſztényi érzékenyſégnek nagyobb gráditsára léptenek, e' vala a' közönſéges ohajtás, hogy az efféle Hottentottai vad ſzokáſok a' Kereſztények közzül ki gyökereztetnének. Ezen kivánſág nagyobb reſzén már be-tellyeſedett; mert ezen Moſtan Uralkodó F. Spanyol Király' jozon gondolkozáſai, az ő Felebaráttyait eddig elevenen égetett Törvény ſzéket egeſzſzen el törlötte vala nem régiben, moſt pedig a' Vad-állatokkal való Viadalt-is vég képpen el törlé; mely tudoſitáſt, valamint itt vagyon ſzoról ſzóra *Madritból* vettünk.

* Talám nem léſzen unalmos E. Olvaſoink elött, ha ezen Spanyol-Orſzági Vad-állatokkal való viaskodáſt, az azt még eddig nem tud ak kedvéert, megmagyarázom. Itten a' nagyobb Varoſokban bizonyos kerekden épitett kő falakból álló hely volt, melynek karokon álló tornáttzaiban nézö hellyek lévén, a' nép oda gyülekezett minden nyáron 16 izben ſzenteltetett innep napokon, mely alkalmatoſsággal mindenkor az *Andaluſiai* hegyeken minden emberek' tekintete nélkül neveltetett 18 vad-Bikák botsáttattanakbé a' viaskodás' hellyére önként ki-állott fegyveres vitézekre, kik ha ezen Vad-állatoktól meg-nem öllettettek, ki-mondhatatlan gyözedelmi pompának tar-

tatik

tatik vala. A' Nézők pedig ezen Viadalnak látása árrát drágán fizették. A' viaskodok a' nézö helyre a' néptől nagy pompával bé-kéfértetvén, elöbb lovan, azután gyalog mentek fzembe a' Vadakkal; a' honnan eſztendönként leg-alább 233 lovak, és 225 Bikák az Országnak és a' földmivelésnek nagy hátramaradáſával el-veſztenek. Az utólſo Viadal 1784-dik eſztendöben 126792. n. forintokat hozott vala bé. — Szakſzoniának válaſztó Fejedelme és a' Lengyelek' Királlya 1. *Auguſtus*, kit XII. *Károly* Svékuſok Királlya ki-vetet vala a' Királyi-ſzékből, meg-halván edgykor ezen Spanyol viadalt, ésmeretlen formában meg-jelenék a' viaskodó piatzon, réá ereſztik a' Vad-Bikát, melynek ſzarvát kapván, a' földhez vágta; a' máſodikot is réá botsáttyák, azt ugy meg-üté fel-öklével homlokon, hogy leg ottan le-eſék. Ezzel a' viaskodó piatzról minden butsuzás nélkül el-méne; mely történet a' Spanyoloknak véghetetlen tsudálkozáſt okozott vala. Ezt az Auguſtuſt tartyák az irok legrendkivültebb való erejü embernek, kiről azt hiſzik, hogy ö a' ſzüléitöl bizonyos veremben tartott Oroſzlány téjével tápláltatott gyerek korában, mig nem fel-nevekedett.

Elegyes Tudoſitáſok.

A' F. Tsáſzár még ebben az eſztendöben a' Kersönéſus Szigetébe igyekezni mondatik. — Frantzia-Országban a' leg-elsö Játéknézö ház *Montpellierben*, a' múlt honapnak 7-dikén talpig le-égett. Vajon mit tsinált Pokolba *Démokritus* mikor ez éget? nevetett. — Gállitziából tudoſittatunk, hogy Lengyel-Országban a' gabonának ki-vitele nem tsak keményen meg-tilttatott, söt a' határ-ſzélekre ennek meggátoláſára ſzámos hadi-nép-is állittatott. Még a' Peſtis ſe ſzünt-meg. Itten ezen honapnak 9-dikén olly' kemény hideg idö vala, hogy a' ſzárnyos-állatok a' levegö-égböl fogyva hullattonak-le, és az emberek nem tsak a' mezöken, hanem a' Helyſégek-

ben-

ben-is meg-fogytanak. A' rendkivül való nagy hidegnek hirtelen való lágyra változása, közönségesen egészségtelen. Az ugy nevezett Tsalóköz szigetéből Apátza szakállosról tudosítatik, hogy ottan a' szarvas marhák edgynihány napi köhögések után döglönek; a' fel-bontottaknak tüdejekben köveket találnak. — Karátson havának 22-dikén, a' Konstántzinapolyi F. Tsászári Követ által ollyatén edgy pár Tzitrom küldetek ő Felségének Bétsbe, mellyek olly' nagyságuak valának, mint edgy nagy Dinye, és nyomott edgyik 3 fontot 24 lotot.

PESTH — *Ama Párnássus Hegyein esmeretes Nemes elméjü Nemes Ifjú Nánási János Doktori Tudományt tanuló Ur, a' Haza el-dölt Oszlopát, a' meghólt Kantzellárius Urat, igy kivánta kinek kinek szivében elevenitteni:*

El-hagya, jaj nagy kár! GROF ESZTERHÁZI FERENTZ már,
Sir' fenekére szorúlt, Teste halálba borúlt.
Oh veszedelmes hir! az egész Haza gyászba van, és sir;
Mert oda van, meg-hólt, Oszlopa, 's Attya ki vólt.
Mig köztünk fénylett, Magyar Ország benne reménylett,
Általa jó napokat ért-is azolta sokat;
Mert valahol kellett fel-szollani Nemzete mellett,
Nem sajnálta szavát, ugy igyekezte javát.
Oh! bizony egy Szivnek, kit-is igy lát az Haza hivnek,
Nem tud elég nagy bért adni sok érdemiért;
Mert soha drágább Kints, mint illy Haza' Tagja, bizony nints,

A'

A' kire ſzert ha tehet az Haza, nagyra mehet.
Több jeles, és ſzemben tünt érdemit itt egyetemben
Mind ki-beſzélni nehéz, irni ſe tudja-le kéz.
Melly nagy Buzgóſág, egyenes Sziv, és tsupa Jóság,
Lakta nemes Kebelét, adtá ſok izbe jelet.
Mint teve jól máſſal gyakran nagy öröm mutatáſſal,
Sok Példákba nagyon meg bizonyitva vagyon.
Nem tſuda hát, gyülvén Virtuſſai, hogy ha betsülvén
Tsáſzárunk azokat, biza Kezére ſokat. (a)
Mint egy Atláſon, az egéſz Haza' terhe rakáſon
Ugy vala rajta, ſaját válla viſelte baját.
Nem kis erövel jár, illy terhet emelni; ſok e' már!
Munka van ebbe feles, kell ehez elme jeles.
Még-is békével, Lelkének egéſz örömével
Birni tudá; de miért? Bölts Eſze mert ſokat ért.
Élete folytában dolgát ſok ezernyi bajában
Nem panaſzolta; noha nem vala nyúgta ſoha.
Mig meg-elégelvén az Egek, 's innen fel-emelvén,
Szent Kebelekbe vevék, nyúgodalomba tevék.
Igy ki Hazájának ſzületett, 's nem is éle magának,
Itt noha láta halált, Életet ott ma talált.
Tölle mi meg-valunk; de marad ſzép Záloga nálunk,
Attya' Nevét viſelö Grof Fija, nagyra kelö. (b)
Fénylik Ez-is ſzépen jeles Érdemivel tſuda-képen;
O Haza! bizz Ehez-is; nem kitſiny Oſzlop ez-is.

Ezt

(a) *Nevezeteſen a' Fö Kantzelláriuſi Nagy Hivatalt ſok Eſztendöktöl fogva igen nagy ditsérettel viſelte.*

(b) *Ez Grof Ifiju Eſzterházi Ferentz Ur, a' Magyar Kantzelláriának egyik drága Tagja.*

Ezt ha Te visgálod, Kegyes Attyát benne találod.
Ritka ſzerentse veled, Azt mikor Ebbe leled!
Mondjuk azért: Éllyen! hogy Nemzete benne reméllyen;
Mert örömünkre lehet, Attya' nyomán ha mehet.

Tudoſitás.

Patzkó Ferentz Ur' Typográfiájában találtatik: Ordo Judiciarius pro omnibus Tribunalibus & Foris Judiciariis Regni Hungariæ partiumque eidem adnexarum præſcriptus, in 4to 24 kr.

A' Görög *Anakreon* Prágában a' Hadi-tanátsſzék Koncipiſtája *De Cechentner* Ur által Magyar nyelvre ugyan annyi lábú verſekre fordittatván, ki-adattatott, és találtatik Peſthen, és Budán.

Konyi Ur által Németből Magyarra fordittatott, és már Sajtó alatt-is vagyon: A' paraſzt ember Magyar-Orſzagban mitsoda és mi lehetne. Theſedik munkája németben: Der Landmann in Ungarn ꝛc.

Jobbitás.

Ez előtt költt edgyik Levelünkben, edgy bizonyos Tudoſittónak pennája után jelentettük vala, hogy Pápai Prédikátor T. T. *Haláſz Jóſef* Ur azon Superintendentziának Superintendenſének tétetett légyen; de már moſt minekutánna maga által tudoſittattúnk, hogy az elsö Tudoſittonak hir-adáſa nem igaz, kérjük az E. Olvalſokat ennek meg-jóbbittáſára.

Szatsvay Sándor.

Po'sonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
1
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
9
LEVELE.

Külsö Orſzági Tudoſitáſok.

Bétsből tudoſíttatunk, hogy a' F. Tsáſzár a' Nemes Lengyel Királyi Teſtörzö vitézeket, kik eddig a' F. Tsáſzári és Királyi Hadi-Tábornál Záſzló-tartoi rangban valának, Hadnagyi névvel és tiſztſéggel meg-ajándékozni méltoztatott; melly kegyelmeſségét ö Felſége különös rendeléſe által a' napokban közönſégeſſé-is tétette. — Azon Attyaſzeretöét ſokoknak ſzemekláttára meg-ölt Káplár, mellyröl a' múlt eſztendöben Kadéti név alatt emlékeztünk vala, nem régiben ki-vezetteték a' Bétsi piatzra, hogy minekutánna mind a' két ortzájára *Kaini* tzimerek süttetnének a' Tömösvári hóltig tartandó hajó-huzásra le-küldetnék. De a' F. Fejedelem, a' maga Gonoſztévöket gyülölö igazſágát mérſéklö irgalmaſságától viſeltetvén, ennek meg-kegyelmezett, és min-

den büntetése 10. esztendeig tartando hajó-huzás lészen. Ezen alkalmatosággal edgy Bétsi Liányzó Férjének instálja vala ezen fogoly Káplárt ő Felségétől, melyre e' vala a' Felelet: Igen-is meg lehet, ha vele edgyütt kész a' hajó-huzásra. Erre a' Lány le-sütött fövel semmit nem tudván felelni, el-végezte magában, hogy még a' jövő Fársángig fog várakozni a' férjhez-menetellel. — Midön nem régiben Prepost *Párhámmer* az ő Felségével való szembe lételre engedelmet nyert vólna, éppen kezében lévén ő Felségének ezen Prepost Urnak Prédikátziojiról irt Kritika, monda: „éppen jókor jön kigyelmed; it kaptam valamely ujságokat, tessék magával el-vinni, és felelni riájja. Én még a' régi Lovas Katonák közzül való vagyok F. Uram! felele *Párhámmer*, kiknek derekokon elől hátúl Pántzél vólt; azért nem félhetek az én ellenkezöimnek nyilaitól. — Ama F. Udvari vólt Titoknak *Suáb* Ur a' maga fogságából 18dikban ki-botsáttaték olly' véggel, hogy a' maga házából nem fog meszsze távozni, mind-addig, mig nem dólga egésszen el-igazadnék. — Bétsben bizonyosnak lenni beszéllik, hogy még ebben az esztendöben két nagy Europai Hatalmosság, ama még a' régiek elött-is hires Krimiai fél-sziget Anya-Városában Kherszonban edgyütt fognának találkozni; és a' Politikusok ugy-is beszéllenek, hogy a' Muszka Tsászárné még Krimiai Királyné akarna lenni, az az Khrimiát Királyságnak akarja tenni. — A' F. Austriai Udvarnál lévö Státus-Kancellárius Hertzeg *Kaunitz* nem régiben a' F. Muszka Tsászárné által edgy igen drága régi arany-pénzek gyüteménnyével ajándékoztaték-meg; mely arany-gyüjtemény tsak a' maga nehézségére nézve 28-ezer n. forintokra betsültetik. —

Edgy ezen hónapnak 12-dikén költt Breſzlávi Levélből ezt olvaſſuk: Mi, a' mi F. és kegyelmes Királyunknak moſtoni környül-állásai között valamint meg-illetödtek, ugy igen kéttségeſek vagyunk; mert a' Podagra és más erötlenſégek-is e' jelen való idöben ſokkal terheſebbek rajta, mint ennekelötte. Azonban reményljük, 's kérjük-is az Egeket, hogy a' mi kedves *Fridriknket* hoſzſzú idökig a' maga Királyiſzékében gyámolgatni meg,ne ſzünnyenek. Ugyan ezen *Breſzlaui* Levélből olvaſſuk, hogy ezen ſzázſzor meg-hólt, de mind annyiſzor minden tsuda-tétel nélkül ſzerentséſen fel-támodott öreg Hatalomnak igen rövid, de magában igen ſokot foglaló köporſó kövére mettzendö igékrül-is már mindenüt beſzéllenek; mellyet némellyek magától iratnak lenni mondanak, és a' mely ez: *Hic Cineres, nomen ubique.* Itt nyukſzik az ö Hamva; de neve él mindenüt.

Amſterdám. A' Hollándiai Közönſéges-társaſág, a' Tsáſzárral Párisban kötött békeſség' dolgában, és az ö Frantzia Udvarral eſett ſzövetségében fáradozott Miniſterek között, nem régiben következendö ajándékokat oſztott-ki: A' F. Ts. és K. Párisban lévö Követnek, Gróf *Mertzy* Urnak adtanak edgy 10 ezer forintokat érö Gyürüt, és ennek Titoknokjának edgy arany Pikſiſt 3000 forintokkal. Az elsö Frantzia Miniſternek, *Verſennes* Urnak edgy 16 ezer forintokat érö gyürüt adtanak, a' F. Tsáſzárral kötött békeſſégben való fáradozáſáért, a' Frantzia Udvarral kötött edgyeſségért pedig 20 ezer forintokat erö kivül meg-arannyozott ezüſt aſztali-kéſzületet. A' Frantzia fö *Kontráleurnak*, *Kálone* Urnak 15 ezer forintokat érö drága köveket adtanak; A' Frantzia Követnek, Gróf *Vérák* Urnak edgy gyürüt és edgy Pikſiſt,

mellyek 12 ezer forintokat érnek, és ennek Titoknokjának edgy arany Pikſiſt 200 arannyal.

Az Olaſz-Orſzági Levelek tudoſittanak bennünket, hogy ennek elötte nem ſok idövel a' Tiberis vize a' maga árkai közzül ki-öntvén, Tivolisban és a' körül-fekvö hellyeken igen nagy károkat okozott; minden közzel lévö házokat, kerteket és más féle épületeket a' ſebeſſen folyó viz ereje el-rontott. Terni Városſából-is ottan ottan jönek az olly' ſzomorú hirt hozó Levelek, mely-ſzerént a' gyakar föld-indulás által már ezen Városnak minden köfalai ugy meg veſztegettettek, hogy az egéſz Város lakhatatlanná lévén, annak minden nyomorúlt Lakoſſi ki-költöztenek, és az üreſſen hagyatott Városnak kövei edgy máſon hevernek. — Ugyan innen iratik, hogy a' Spanyól Miniſternek, *Azzara* Urnak, a' maga Királlya és az egéſz orſzág nevében tett kéréſére, a' Sz. Pápa el-végezte magában, hogy ama nagy hirü meg-hólt Püſpök *Palafox* Urnak ſzentek közé való ſzámláltatáſának ügyét, mely már ſok eſztendöktöl fogva fóly, fel-vegyék, és el-végezzék; melyre nézve már bizonyos Kárméliták az arra ſzükſéges képpen meg-kivántató ſummával meg-is érkeztek Romába.

* Ezen püſpöknek a' ſzentek közé való ſzámláltatáſának ügye XIII. *Benedek* Pápától fogva, már ſok izben elé-vételödvén, de mindenkor az ö roſzakaroi által el-nyomotván, egéſz Europában tsak nem leg-nevezeteſebb ügyé lett; azért láſſuk rövideden az egéſz velejét a' dolognak. Midön *Palafox János* 1600-dik eſztendöben Nemes ſzülektöl ſzülettetett vólna *Novarra* Orſzágnak *Fitero* nevü városſában, az ö nemes tehettségeiért az Orſzágnak külömb külömb Tiſztviſeléſeire emeltetett. Életének 29-dik eſztendejében Pappá lett, 1639-dikben *Mexikóban*

An-

Angelopolisban Püspökké tétetett, és ezen Hivatala által az Országnak más külömb külömb féle nagy Tiſztſégeire-is fel-emeltetett. Az ő Europába való viſzſza téréſe után 1655-dik eſztendöben Ó Káſtiliában Osmai Püspökſéget ért, és ennek folytatáſában meghólt 1659-dikben tsendes halállal. Mint hogy ezen Püspök vólt az, ki a' déli Amérikai Jésuitákat az ő ott létében leg-elöbb kezdette vala zabalázni, és X. *Innocentius* Pápának ellenek panaſzlott, nem tsak egéſz életében keményen üldeztetett ezektől, hanem még halála után-is az ő ſzentek közé való ſzámláltatáſa ügyét mind eddig meg-gátólták. XIV-dik *Benedek* Pápa alatt Kárdinál *Paſſionéj*, és azután Kárdinál *Galli* és *Ganganelli* által ezen Püspöknek ügye nagy buzgóſsággal kivántatott elébb mozdittatni, de XIII-dik *Klémens* Pápa az ellenkezök réſzéről lévén, félben ſzakadott. Midön *Ganganelli* Pápává lett, 1771-dik eſztendöben ezen Püspök' ſzentekközé való ſzámláltatáſa ügye megint fel-vétetett; de mivel ezen Pápának a' Jésuiták el-törléſével igen ſok baja lévén, 's azomban hirtelen meg-is halván, itt-is félben ſzakadott. Mingyárt VI. *Pius* Pápának következéſével 1775-dik eſztendöben, ezen Kánonizálás a' Spanyol Udvartól ujra kérettetett; de akkor-is némely Kárdináliſok és Exjésuiták által, nem külömben *Kherbini* Kármélita, és az Ördög Prokátora (*) által az egéſz dolog el-rontatott. Annak-utánna 1777-dikben ujra fel-vitettetett ezen ügy; de az oltátólfogva moſtanig, tsak halgatásban lévén, a' moſtani Romai Udvarnál lévö Miniſter *Azzara* Ur igen ſzükſégesnek látja ezen dologgal ſietni; azért megint útba vévén ezen ſzent ügyet, már a' Romai ſzéknek

(*) Midön valakit Kánonizálni akarnak, akkor a' ſzent ſzék tanátsat tartván, mind az Ördögnek (Advocatus Diaboli) mind az Angyalnak (Advocatus Angeli) Prokátora ſzokott ezen ſzent gyülésben elé állani; kik a' ſzentekközé ſzámlálándonak ügyét edgymás ellen vitatni ſzokták. Ezt téſzi hát az Ördög Prokátora,

nek ez eránt tanáttsa tartatott, és ſokon réá állattanak a' fenn nevezett Püspök ſzentekköze való ſzámláltatáſara; de a' Pápa az Osmai Püspök által kivánnya a' Spanyol Királyt és az egéſz Orſzagot ezen tzéltól mennél jóbb moddal el mozdittani, és az egéſz dolognak már valahára véget vetni; De azon fő Katholikus Felſeg, és az egéſz Orſzágnak nagyobb réſze ezen buzgó indulattyokban attól el-állani éppen nem akarnak, azért meg-haljúk rövid napok alatt, mire megy-ki a' dolog.

Elegyes Tudoſitáſok.

Az 1785-dik eſztendöben eſett ſzámlálás ſzerént Gallitziában 3,229,061 Lelkek találtattak. Születettek 114,677 Kereſztények és 6728. 'Sidok. Gallitziában és Lodomériában, a' Svábokkal ujjonon béplántált helyſégeket-is ide értvén, vagynak 6160. falúk, 192. Mezö-Városok, 118 ſzabad K. Városok. — Magyar-Orſzágnak közép pontyán, hól a' nyári Táborok ſzoktak tartatni, egy 1300 betegekre alkalmas Betegek-házat fog ő Felſége, a' Bétsi hirek ſzerént, épittetni; mellynek 1788-dik eſztendöre kelletik el-kéſzülni.— Mivel illy' rövid idö alatt olly' ſok Fogjak a' hajó-huzásban el-veſztenek, tehát parantsolt ő Felſége, hogy ennek-utánna ezeknek más öltezetett, eledelt, és nyugvó hellyet rendeljenek. — *Szent Dávid* kezdette vólt-el az Iſten-Templomainak fel-veréſét; mert ſokáig éhomra lévén, ő lopta vólt-el az Iſten-Oltáráról az áldozott kenveret; de ezen tolvajſágot az ötet tsak ebben követök még máig ſem végezték-el; mert ſoha annyi Templomat Kriſtus Urunk ſzületéſe után felnem vertenek, mint 3. 4. eſztendök alatt, a' mint moſt-is Malatzkáról tudoſittatunk, hogy itten a' Templomból, a' napokban, ſok ezüſt és arany Ol-

tári

tári kéſzületeket, és Miſe ſzolgáltató drága köntösöket el-lopának. Ezeknek az akaſztófára való Tolvajoknak nem tsak kenyérkel, mint ſz. *Dávidnak;* mert ezek a' borotskát-is ſzeretik, azért az ezüſtet, és aranyotskát-is el-viſzik. — Ha a' Tempom küſzöbe kenyérböl vólna, kolbáſzból font gát állana elötte, még-is ezek mind ezeken által mennének és az Oltári arany, ezüſt, 's más drága ſzent dolgokhoz nyúlnának. — Soppronban a' napokban bizonyos meg-arannyozott fél-ſufferinteket értenek utól, mellyeket a' leg-arannyoſobb körmüek-is tsak alig vehetnek éſzre, hogy nem igaz-pénz; azért hogy a' mi E. Olvaſoink az Ujſág-fizetésre az efféle hamis pénzek által alkalmatlanokká (Iſten öriz!) ne tételſenek, arról lehet ezen tolvaj pénzt meg-esmérni: Ezek tsak 58. gránumot nyomnak 95 1/2 hellyett. — A' Füredi ſavanyó-vizre nézve következendö Felſéges rendeléſek tétettek: Hogy ezen viznek minden meg-veſztegetéſe el-távoztathaſsék, minden ezekkel tellyes edények az Uraſág, vagy a' vármegye Tiſztye által meg-petséltetnek, ezen irás léſzen rajta: *Fons acidularum Füredienſis.* A' kik ezen Vizzel kereskednek, az arra ſzükſéges Üvegeket, az ottan jelenlévö Orvos Doktortól 5 krajtzárokan tartoznak venni; mivel azon Viznek erejét nem minden Üveg tarthattya-meg. Senkinek ezen vizből bizonyſág-levél nélkül meritteni ſzabad nem léſzen, hogy minden meg-eshetö tsalárdſág el-távoztathaſsék. A' kik ide feredni menni kivánnak, azoknak magokat 3 héttel elöre az itten lévö Politzáj Komiſſáriuſnak jelenteniek-kel, hogy alkalmatoſság rendeltetheſsék. — A' kereskedésben való közöſülés Gallicia, Magyar

és Erdély Országok között, illy' következendö Felséges rendeléſek allatt álittatik-fell: A' Gallitziából Erdélybe és Magyar-Országba viendö dolgokért az itten lévö Harmintzadokan ſzáſztól tsak 3mat kelletik fizetni; sőt más F. Tsáſzári és Királyi Tartománybéli dolgoktól-is, mellyek Gallitzián hozotnak kereſztül. Az 1776-dik eſztendöben költ Harmintzadok eránt tett Felséges rendeléſek, a' tilalmas külsö dolgokra nézve, moſt-is meg-maradnak; azok a' Külsö portékák pedig, mellyek azon rendelésben kinintsének nevezve, tſak ugy Nézetnek, mint külsö dolgok, az az; annyi harmintzadott kel érettek fizetni, mint külsö portékákért. Minden Gallitziában lévö Külsö Orſzági Portékák Erdélyben és Magyar Orſzágban ſzabadon el-arúltathatnak, és minden harmintzad nélkül bé vitettethetnek, ha azok már Gallitziában az elött állottak, és azt irásban meg-tudgyák bizonyittani. Azoktól a' külsö Orſzági ſzabad Portékáktól, mellyek Muſzka-Orſzágból, *Dántzigból*, vagy másunnan Gállitzián kereſztöl hozatnak; Gállitziában az uj rendelés ſzerént fizetik a' harmintzadott, Erdélyben és Magyar-Orſzágban pedig a' ſzokás ſzerént.

Ha kik még a' mi E. Olvaſoink közzül az Ujſágokért hangzó 5. forintokkal hátra maradtak vólna; edgy fársángi kalap emelitéſſel, bizodalmoſon kéretnek, hogy azt mennél hamarébb bé-küldeni ne terhelteſſenek.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
4
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
IO
LEVELE.

Roſzſz fának roſzſz gyümöltse. Éva ejté-le lábáról Adámot, nagy kints a' jó oldal-tsont, de ob be roſzſz! mellyet a' fene meg ront.

Erdélyből M: V—röl.

Imhól a' bizonyoſabb tudoſitás Gróf F—ri F—röl, mellyet feleſége' edgyik közel-való Rokonának Levelébŏl tulajdon füleimmel, midön olvaſtatott, halgattam. Minek utánna a' múlt hetekben Gróf F—ri F.-el a' napája Gróf B:—B. L—né és a' feleſége ſokat verſengettenek vóina, tehát el-méne feleſégestől M. *Váſárhelyről Idára*, a' maga Joſzágába, az hól máſod, vagy harmad nap meg betegvék, ſok kinokot ſzenvede, és tsak hamar meg-hala. Ez alatt az idŏ alatt el-teli egeſz M. Váſárhelyt az hir, hogy Gróf F—ri F—t meg-étették; azonban ki-mennek teſtvér atyafiai, Gróf T. M—né 's a' t, és ki-viſzik magok-

kal Doktor *Karátsot*, és hozatnak edgy más Doktortis Beſztertzéröl. Fel-bontatik a' hóltnak teſte, és találnak gyomrának nagy béliben edgy vizzel tellyes hojagotskát, mellyet ki-vévén, és edgy kutyának vetvén, az attól leg-ottan puffadozni kezde, és tsak hamar meg-döglék. De ez homályos, hanem világos ám ez: hogy minek-utánna tovább-is visgálták vólna a' Doktorok, találák edgyhelyt a' belét modnélkül öſzve ſugorodva rántzólva, mint mikor a' ſzalonna bört ſzénre teſzik; ezt meg-visgálván, találának benne ſzemmel látható appró egérkö porotskákat, mellyek ſárgállanak vala. Mikor mind ezeket látná edgy Inaſſa a' hóltnak, ki leg kedveſebb tselédje vala, igy kiált-fel: *Igy bát nékem-is meg-kel halnom; mert ezt én étetém-meg!* Ezt leg-ottan el-fogaták az Atyafiak és Beſztertzére küldék vallatni; meg-vállik ki-öſztöne által eſett ezen ſzomorú történet, a' Sogoráéraé, vagy az Oldaltsontéra. De erröl bizonyoſabbat irunk ezutánn. Gróf F—nénak L—ár I—töl lett el-ragadtatáſa hiſtoriájára pedig ez adott alkalmatoſſágot: hogy F. F. el-indúl ezelött edgy nihány hetekkel M. *Váſárhelyröl Idára*, el-mégyen velek más Kotſiban Gróf L— I—is (mert rég már hogy ezen Baratzk fa alá jár) mikor mennének *Ida* felé, el-érnek azon két águ utra, melynek edgyike Erked felé mégyen, (*Erked* a' Gróf L—ár I—ef jóſzága) itt el-válik 's butsuzodik L—ár F—tól, 's mikor fel-akarna ülni Kotſijába, Gróf F—nét-is fel-teſzi a' maga alkalmatoſſágára, és el-indúl vele. Ezt látván a' ſzegény F—ri, maga-is tsak utánna ballag a' maga Kotſiján, 's ebböl ſzármozék már az elöbb emlitett Dáma lopás.

A'

*A' fellyebb emlitett visgálodáſokhoz a' Doktoroknak ez-is hozzá tartozik, hogy a' Grofnak, mint hogy valami kis torok fájáſa vala, rendeltek vala néki a' Doktorok bizonyos lágyittó Liktáriumot, ebbe tehát a' több visgálodás után belé-tekintének a' Doktorok, 's hát látható-képpen fejéreslik benne, és ſárgállik az *arſenicum*. Ebből tehát ez a' természeti következés; hogy mivel a' kávéval probálván elöſzör a' Grofnak meg-étetéſét, és a' nem sült-el (mint hogy meg-koſtolván a' Grof ezt mondá: vid el nem iſzom moſt többet; mert éppen nem eſik jól) tehát ugy elegyitették máſodſzor a' Liktáriumba ő kegyelmek az egér követ. Mikor hire futamodatt M. váſárhelyt az étetésnek, kapja magát B L—né (ki napája a' meg-étettetetnek) és Levelet irogat mindenfelé, melyben azt irja: ne hogy azt gondolják, hogy az ő veje meg-étetéſtöl hólt vólna-meg. Szép mentség! E' tsak ollyan, mint mikor a' kis gyermek elé-áll 's azt mondja az apjának - Édes Apó! nem én törtem-ki az ablakat. Ezt-is méltó itt emlittenem: mikor el-vitték Gróf F—nak a' feleſégét, panaſzolta a' napájának — mit felele? jól tették biz azt; mert a' nem-is Grof Uramnak való. Gyönyörü Anyai vigaſztalás? nem tsuda ha roſzſz a' gyümölts, ha oltatlan fán termett; nem tsuda hogy el-eſett a' fő, ha fene vólt az oldal tsontba

Edgyik tag méteje a' máſiknak, 's mérge.
Igy kotzkázik a' föld kevély pora 's férge.

Külömb külömb Tudoſitáſok.

Mind azok az uj Német Kalendáriumok, mellyek Auſtriában a' leg-nagyobb Papi meg-visgáltatáſon mentenek kereſztül, és ugy nyomtattattanak-ki, a' moſtani mindent roſtáló idönek olly éles Ollójával nyirattak kürül, hogy azokban a' Sz. *Olvaſonak Kriſtus-ſzivének*, az *Öt ſebeknek*, és *Portziunkúlának* Sz. Innepeit ſuhólt ſem találjúk. No moſt könnyen által láthatom, mond a' napokban edgy német Paraſzt, hogy *Fekete* dolgozik *Ajbellel*! — Itt ez a' Hiſtoria:

Mioltától a' Tanátsos Urak, az új mod ſzerént ugy oſztattak-fel a' magok Tiſzteknek jóbb moddal lehető fojtatáſa végett, hogy minden Tanátsos Ur mellé Koncipiſta és más alſobb rangu Tiſztek adattak, kik edgy ſzobaban dolgoznak magával a' Fő-Tanáts Urral, Papi Konſiliarius *Ajbel* Ur mellé edgy *Fekete* nevü Koncipiſta ada ott. A' napokban elöl-találja ezen Tanáts Urnak esmerös Inaſsát edgy Paraſzt, 's kérdi tőle: ugyan ne ſajnálja meg-mondani, igaz-é, hogy Tanátsos *Ajbel* Urral edgyütt dolgozik *Fekete*? *Szolga.* Igen is, ugy vagyon. 'S hát láthatni őtet? *Szolga.* Terméſzetſzerint! *Paraſzt.* Nó életemben! ——— 's hát mitsodás forma? *Szolga.* 's ollyan, mint más ember! *Paraſzt.* Tehát emberi formában van! No Iſten velünk—— Ekkor éſzre veſzi az Inas a' Paraſztnak bal-értelmét, 's el nevetvén magát, a' már magára kereſztet vetett edgyügyü paraſztnak meg-magyarázá ki, és mi légyen *Svartz*: az az *Fekete* a' Koncipiſta. Lám miljen a' végire nem járt vélekedéſekkel tellyes fejü *Metáfo*ricus Paraſzt, mindent bálra magyaráz! — Edgy Pap nem régiben Auſtriában azt mondá a' Prédikálló-ſzékből halgatoinak, hogy ez a' ſok Klaſtrom-rontás, és Templom bé-zárás az Iſten különös oſtora. Ezen ſzovaira meg-ſzollittatván ezen Pap, bizonyoſsá tétetett arról, hogy ha többé a' nép előtt ollyanokat mondánd, bé-fog zárattatni a' ſzája. — Ezekben a' napokban 4. Férfiak állának Bétsben edgyſzersmind a' ſzégyen-köven, nyakokban függö táblákkal, kik bizonyos Katonáknak az elſzökésre utat nyitottanak vala. Ezek Olaſzok valának mind a' négyen, 's mit tsinálának a' ſzégyen-köven? edgymásnak tubákot adának, és az öket nézö ſokaſágat tsufalodva neveték. Ebből meg-tettzik, hogy

nem

nem bánnya az Olasz akár mely gyalázat essék rajta, csak ne fájjon. — A' Bétsi Politzáj a' napokban a' szokás szerént körül-járván a' Várost, a' gyönyörüségnek éjszakánként álbizáló szabad nyerességü Liányit, minden rang és személyvállagatás nélkül öszve gyüjté, kik 100 edgy nihány pártátlan fejekből állanak, és a' kik már Pokrotzot fognak szöni sonni. — Az ujjonon jött Berlini Levelek-szerént, a' F. Burgus Király nem éppen olly terhes beteg, hogy ezen nyavallyájából halál nézne-ki; mivel a' napokban amaz hires Német tudos Vers-szerző *Gláim* Urat, ki *Potsdámon* utoz vala keresztül bé-hivatta magához, és edgy egész oráig beszélgetett vele, a' Német tudománybéli dolgokról. A' maga Udvarabéli Hiveit, kik eddig itten a' Királlyal valának, bé-küldötte Berlinbe fársángalni, tsak Professor *Mérián* Urat hagyta magánál, kinek 3 hetek alatt egyedül kelletik a' Király unalomtól hoszszas oráit röviditteni. — Mioltától fogva a' Bétsbe minden orán meg-érkezendö Uj Burgus Követ ki-rendeltetett; az olta minden Bétsi Politikusok az Udvari titkok' vadászásában fáradoznak. De mioltától fogva szemmel-is láttyák a' Burgus, Muszka, Török, Spanyol és más Udvarok közt a' minden napi és rendkivül való Kurir tserét, az olta ujj háború hirt-is elevenitettenek, noha mi ugy itélünk, hogy erre ennekutánna tsak az el-kerülhetetlen szükség fogja kénszeritteni az Europai Hatalmasokat, és inkább a' kereskedés dolgában lehetö közösülés az oka mind ezeknek. — A' Török Tsászárt a' hideg leli, vajon nem az a' hir okozta-é nyavallyáját? mely szerént *Georgiát* a' Muszka Birodalomhoz kerülni rövid napok alatt, közönséges nyughatatlanságat okozott hir

a'

a' Törökökné. Ezer 's több gondokkal törik mindenek fejeket annak ki-találáſában: mit tsinálnak annyi ſok Kurirok a' Konſtántzinápolyi Burgus Követnél, mellyekot Berlinből veſznek, és küld; és mit jelentsenek a' Török fő-Kormányazoknak, a' *Divánnak*, *Fő-vezérnek* és *Kaputhán Baſának* ezen Követtel való minden napi titkos tanáts tartáſok. Ide tartozik ez-is, a' mit edgy Német-Orſzági Levélből ide iktatok: „ Az el-múlt héten mene itten Obergaſzing körül edgy bizonyos hadi-kéſzületeket vitt ſereg, kik ſok ſzámú ujjonan öntött Agyukat kéſérének; harmadnappal ezután, ezen vivők ſerege meg-erősítteték. " — Nem régiben ugyan azon edgy nap két Staféta érkezék Konſtántzinápolyból Zemlinbe, és ott meg ſe álván Bétsbe indula, mely a' Zemlinieket vigyázokká tette. — Az Ujj Török Proféta, ki a' maga hitét olly nagy elömenetellel terjeſzti mindenütt, hogy már *Mahumedet* tsak nem *Spitzbubozzák* minden felé a' Törökök, Serviába, és nevezeteſen Belgrádba-is váratik.

Nem igen ſzeretik a' Spanyolok, hogy a' Spanyol Király Párnai Hertzeg fia meg gátolhatatlanúl Bétsbe igyekezik, és nem Romába; féltik a' Naturalismus 's más vallásbéli vélekedéſek bé-ſziváſától. — Az A. Belgiumi fő Kormányozó Hertzeg *Albert* még edgy nihány hetekig Bétsben mulatozik, és nem ſok idö alatt Poſont-is meg-látogatni ſzándékozik. — A' F. Tsáſzár a' maga képét állattya ſzerént való nagyságban le-feſtve, arannyos Rámák közé foglalt leg-pallározattabb üveg alatt, a' Muſzka fő-Hertzeg Aſzſzonynak ajándékba küldötte. Ezen kép tsak 80 ezer n. fr. mondatik kerültnek lenni. — A' Hollándiai közönséges-társaſág, a' Frantzia Királynak 2 igen nagy tengeri hajót ajándékozott, mellyek közzül az edgyiket *Edgyeſ-*

ségnek, a' máſikot *Háládatoſſágnak* nevezték. Hely nehezen ſzenvedi ezt Anglia, hogy az ő partot ütött hajdoni feleſége, edgy olly nemzetnek áldozza ajándékit, mely néki gyomorból utált ellenſége. — Rontyák a' Skáldis vize partyán lévő erőſségeket, és a' békeſſég punktumainak minden tzikkelyeit tellyeſittik a' Hollánduſok. — Ámérikának *Szántaföld* nevü Tartományában megint uj modi vad embereket találtanak a' Spanyolok, kik ſzöröſök, és tsak nem minden emberi tehettségeken kivül vagynak, haſanlok azokhoz az állatokhoz, mellyeket éjjeli Embereknek neveznek a' terméſzet Hiſtoriájában, és akik eddig *Orang-Outáng* neven hivattattak. Ezek ugyan Aſiában és Affrikában eddig-is esmeretesek valának; de itten ſoha ſem. A' Spanyolok ezen vadak közzül edgy nihányot el-fogván Madritba küldették. Közelébb Europába-is várunk közüllök. (N. B. ezen az Amérikai Éjſzakajáró vad állatokon ne hogy valaki a' fársánglokat gondolja.) — Edgy Frantzia Gavallér, meg-ſzeretvén Teſtvérének Liányát gondolkozik, hogy hová mennyen dispenſátzióért; mert a' Veſtfáliai gyülés az Atyafiságnak tsak a' harmadik gráditſán fellyül való dispenſálhatáſt engedte vala a' Római Pápának, oda hát hijaba megy. Meg-bizza magát, megy a' Királyhoz 's mondja: F. Uram! ezt 's ezt akarom, de tudom hogy a' Pápa nem diſpenzál; mert tsak a' harmad és negyed izü diſpenzátzio az övé, azért 's t. A' Király fogja, 's edgy nihány 100 font Sterlingért diſpenzálá, és el-végezé, hogy azon pénzből 3 R. Katholika és 3 nem R. Katholika árva Liánykák adaſſanak férjhez. — Ezen jelen való eſztendőben Boldog-aſzſzony-havának 8-dik napján hala-meg Romában edgy Turinból

való

való Gibellini Lajos nevü fő Pap, ki az egész Romai nép előtt igen nagy szentségben végzette életét. Ezen Papnak halála után nem sok idövel hire kezd támodni, hogy ezen Papnak hólt teste halála után harmad napig meleg és minden meg-keményedés nélkül maradott, az ő szentségének tellyes bizonyságára. Ezt pedig nem csak edgy vagy két ember erősíti, hanem az egész Romai közönséges közönség. Ez elég bizonyság azok ellen, kik azt erősítik, hogy már 4. esztendöktöl fogva semmi csudák nem estenek.

Brock nevü Hollándiai Admirál által a' nap-keleti Indiákról tudosíttatunk, hogy a' múlt esztendöben edgy Amérikai 20 esztendös aszszony a' maga meg-hólt Férjének buzgó szeretetéért magát megégette, kinek égése alkalmatosságával ezen nevezett Admirál maga jelen vólt. Ezen buzgó szerelmü aszszonynak rokonai kivánnyák vala őtet ezen égetéstől meg-menteni; de semmi utan modon reá nem veheték; mert igy szólla: ő az ő Urától hólta után-is el-nem maradhatna. Bár az E-lyi Dámák-is ezt tselekednék. Oh edgyetlen edgy illy igaz szerelmü aszszony, hogy halál-meg, és hogy vivél-el magaddal minden Aszszonyi — — — t.

Az Ujság-ironak Uj esztendei ajándékot köldött E. Uraknak (nevezetesen B—Urnak) szivességekert fejet hajt az Iró.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
8
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
II
LEVELE.

Elöbb bétsből, 's azután a' honnan lehet.

Bétsben a' F. Monárkha kivánt egéſségel tellyes napjait a' maga kedves Hertzegi vendégjeivel edgyütt olly vigan tölti, hogy azonban a' maga orſzágainak bölts igazgatáſának terhét vállain viſelvén, mind az edgyesült Magyar, mind az edgyesült Auſtriai és Tseh Kancelláriákban, minden héten kétſzer meg-jelenni el-nem mulattja. — Azt beſzéllik a' Bétsiek, hogy tsak alig, ha ő Felſége rövid idö alatt edgy ujj F. Tſáſzári és Királyi Udvar épittetéſéhez nem kezdet; mivel nem régiben az egéſz Királyi és Tſáſzári Udvart a' leg föbb Insinérek által ugy méreté-fel ő Felſége, hogy az elöre valamit tudni ſzeretö Politikuſok egyéb következéſét ezen méretéſnek nem huzhattyák. — Eddig bévett ſzokásban vala itten, hogy a' F. Tsáſzári

Kintses, fegyveres és ritkaſágos hazokba bé-menni kivánokot tsak bizonyos napokon, és bizonyos ſzámmal botsattyák vala-bé; moſt pedig kegyelmesen parantsolni méltoztatott ő Felsége, hogy a' jövö menö idegeneket, kik ezen házokba bé-menni kivánnak, mindenkor ſzabadon be-botsáſsák, és mindent megmutogaſsanak. — A' moſtani F. Auſtriai Udvar elött, valamint a' ſzükſégtelen költség, ugy a' kellete fellett való Udvari Gálák ſem olly kedveſek, mint voltanak valaha; mindazáltal a' mint különös Levelekböl értyük, az Uj eſztendei F. Udvari Gála nevezetesebb vala, hogyſem arról még edgy két ſzot ne ſzolhatnánk. Minekutána mind a' két rendbéli N. Teſtörzö vitézek ſerege. a' leg-ſzebbik Köntösben, a' mint már irtuk, a' F. Udvarban megjelent vólna, ő Felſége, minden jelen lévö Hertzegektöl és fö fő Méltoságoktól kéſértetvén, a' maga 80 ezer forintos Hintojában, négy négy ezer forintos 6. lovaktól (melynek mindeniknek Hámja 15 ezer forintos) vonotvan, olly ditsö pompával viteték a' *Szent-István* Templomába, hogy tsak a' Lovakon ülö Flajtároknak ſüvegjek mindenik 30 ezer forintban állattak. A' Hintó, melyben ő Felſége ülvala 4. ſzegeletü; elöl, hátúl, jóbról, balról leg-pallérozattabb mettzet Kriſtály üvegből vagyon; ugy hogy a' Monárkha minden felöl ki-tetzhetett. A' Hintonak 4. ſzegeletei és egyéb réſze vont aranyos, a' teteje pedig mettzett bárſonyból lévén, azon ſemmi egyébb képzelett nintſem, hanem a' Magyar Korona vagyon hátúl rajta ki-rajzólva. — A' Kuvaſzból ſzalonnát tsinálni, a' 'Sidoból és a' Tzigányból jó ſzántó vetö munkás gazdát faragni, nem minden napi ſzerentse. A' Lengyel-Orſzági 'Sidókról olvaſ-

vaſsúk, hogy ezek már a' földmiveléshez hozzá kezdettenek, és meg-engedtetett nékiek, hogy edgy nihány eſztendökig minden portzió adás nélkül folytaſsák; de a' Politikuſok tsak alig reménylik, hogy, ha a' portzió fizetésnek ideje el-jön, ezek-is, az eke-ſzarvát tovább fogdosni meg-ne ſzünnyenek. Ezen máſoktól ſzinnel és ſzakállal külömbözö 2. Nemzet, mely nagy kárára lett légyen eleitöl fogva némely Orſzágoknak, tsak a' nem tudgya, ki a' minden munka nélkül élöket, nyilvánſágos tsaláſt és lopáſt gyakorlókat Orſzág rontoknak lenni meg-nem eſmeri. Hogy azért a' F. Tsáſzár-is ezen Haza Heréjit a' munka nélkül való méz veſztegetéſtöl el-mozdithaſſa, nem régiben is a' Bétsi 'Sidoknak a' közönſéges Kotyavetyéken való meg-jelenéſt megtiltotta, és más modokat is igyekezik keresni, melyſzerént ezeket még valaha haſznos Hazafiakká tëheſſe. — Bétsben az ugy nevezett *Jóſef* Városban Tiſztelendö *Vizer* Ur, Piáriſta Pap, a' minapi edgyik prédikátziojában azt erösitvén, hogy az *Otabiti* Lakoſok-is (Ez edgy Sziget a' déli tengeri réſzen, mely az Angluſoktól *Vallis* tengeri Kapitány által 1766 és 68 eſztendökben találtaték-fel) idvezülhetnek, a' Püspöki és Konſiſtoriumi ſz. ſzékre idézteték, hol az efféle tanittás és ſzentség, 's kegyelem oſztogatás modja ö kigyelmének keményen meg-tiltaték. — Bétsben nagyon kezdettenek beſzélleni, hogy a' Felſ. Tsáſzári és Kir. Udvar, a' Portugaliai Udvarnál-is bizonyos régi júsbéli kivánſágát keresvén, már jelentette, hogy gondolkozzanak, és minél hamarább tellyeſittsék a' F. kivánſágokat. — Ugyan ezen Bétſi különös tudoſittáſokból értyük, hogy a' *Nájburgi* Klaſtromok T. Prélátuſſa ö felſége

által Vátzi Püspöknek tétettetik; olly fel-tétel alatt, hogy azon Püspökség jövedelméből tsak 12. ezer forintokat fogván, a' többi az Ekkléſiai pénz-tárban fog maradni. — A' F. Tsáſzár T. *Barot* Urat a' Tseh Orſzági Auguſtána valláſú Ekkléſiák' Superintendenſévé tenni kegyelmeſen méltoztatott. — Szakſzoniának Frájberg nevü városſában Superintendens Doktor *Rikhter* Ur, a' Tseh Orſzági Auguſt. Ekkléſiák ſzámára, az önként adakozoktol 1200. forintot gyüjtvén öſzve, a' napokban Prágába küldötte. — Nem régiben jelentettük vala, hogy a' Lengyel Orſzági, Aug. valláſú attyafiak, a' magok Királlyoknak és az örökös Tanátsnak, a' magok Lelki-Páſztoraik ellen, az Ekkléſiai igazgattatásra nézve inſtáló Levelet nyujtottanak vala-bé, mely az egéſz nemzet elött nem kevés vég várakozásra való reménységet láttatik vala okozni; De ezen reménység, az ujjabb tudoſitáſok ſzerént meg tsökönt; mert a' F. Muſzka Tsáſzárné Követje által a' L. Királlyal közlött Levél után, olly közönſéges parantsolatot botsátta a' Király, hogy mindenek és mindenekben az 1768-dik eſztendöbéli végezéshez tartsák magokat; és annak 2-dik és 5-dik tzikkellye ſzerént, minden Ekkléſiai dolgok egyedül tsak a' Papi gyüléſekben, minden világi emberek itélet adáſa nélkül igazgattaſſanak (értem az Ekkléſiai dolgon a' tanitáſt, Házoſſági valoſztáſt, dispenſatziot s. t. nem a' Tzinteren 'sendejezteteſét) ki-vévén a' pénzbéli büntetéſeket, mellyekhez a' Papi ſzéknél ülö világiaknak-is ſzovak vagyon. Ebböl meg-tetſzik, hogy a' Konſiſtoriumbéli világi Urak magok is bizonyos dolgokra nézve, a' különös Papi ſzéknek alatta vagynak; és nem tsudálkozhatunk, ha ezen jüst a' Debretzeni Superintendentzia-is, a' Superinten-

tendens váloſztásban egyedül magának tulajdonitotta; mivel, hogy Hazánkban-is illyetén ſorma Törvénnyel éljenek a' nem R. Katholikus Lelki-Páſztorok, a' minap az Ujságironak-is meg-mutatták. — A' Dunán túl lévö Kerületbéli Aug. Ekklés. Superintendenſe T. *Perlaki* Ur életének follyó orája a' közelebb múlt honapnak 29-dikén le-járván, az ideig elök közzül az örökké élök közzé költezék. — Ama Brandenburgiai Markgrofságbéli Arkhivárius *Spies* Ur által rendben ſzedett, és Bétsbe hozott, mindenek elött tudva lévö ujjonon talált régi Magyar Arkhivumért, midön ezen nevezett Ur Bétsbe hozá, a' F. Tsáſzártól edgy 3000. forintokat érö gyürüvel ajándékoztaték-meg; azon-kivül viſzſza-menö utiköltségül-is 300 arannyokat nyere. — A' Harmintzad dolgában Erdélyben 10. fö vigyázokat rendelt ö felſége, kik közzül kettönek 1500, kettönek 1000, hatnak pedig 800. n. forint eſztendei fizetéſek. — Ama Frantzia Orſzági hires és leg-elsö levegöégi utasnak *Blantsárd* Urnak, edgy emlékeztetö oſzlopot következendö igékkel emeltek.

Regnante *Ludoviko* XVI. — Anno. M. DCC. LXXXV. — Joannes Pétrus *Blankhard*, Gallus, — Comite Joanne *Jefferies*, Britanno, — Die VII. Menſis Januarii, — Hora II. Poſtmeridiana, — Ex arce Dubrienſi — Machina Eroſtatica in ſublime erectus, Fretum Britanniam inter et Galliam. — Primus ſuperavit, Et poſt horas II. S. æris curſus hoc in loco conſedit — Audatiam mirati novam — Cives Guisnenſis Hoece Monumentum — Poſuerunt.

Hát már a' Fársángról tellyeſséggel el-felejtkezzünké? a' vólna a' ſzép dolog! Erröl ſokan holtig ſem felejtkezhetnek-el, kivált azok, kiknek a há-

házoſság kotzkája Fársángba vetette a' vakot, és kik magok süketek lévén, vak Liányt nem vettenek Feleſégül. Mig azért a' férjhez menendö Szüzeknek edgy igen kedves Fársángi hirrel kedveskedném, meg-mondom, mi a' mai modi házoſság, és hogy ſoly Bétsben a' Redutban a' Bakhus Innepe. Már ma a' Házaſodni kivánok tsak nem ugy tselekeſznek, mint a' Bárányt váſárló Méſzároſok. Ezek alkuba ſem erednek addig, mig a' Bárányt körül tapogatván ki-nem tanúlhatják, ha vajon kövér-é, vagy nem? és ha edgyſzer kövér, nem néznek ſem ſzörire, ſem ſzarvára, már kéſzek az alkura. A' mai Leantkérök ſzintén igy tselekeſznek, ezek elött-is lehet a' Bárányka fekete, fejér, vagy tarka, kérdésben ſem forog már ez, tsak jó kövér légyen; a' mint a' napokban edgy ifiju Urnak példájából könnyen éſzre vehettük ezen dolog igazſágát. Ennek edgy valaki edgy bizonyos ſzemélyt jóvaſolván, minekutánna meg-beſzéllette vólna, hány ezer forintot érö juſſa légyen a' Szüznek, minden további ellen vetés nélkül igy kiálta-fel: ez az én örökös ſzeretetemre méltó! Ugy de Uram! meg-mondom, felel, már néked azon terméſzeti hibáit-is, mellyek a' ſzeretet ſzemei elött igen gyenge érzékényſéget ſzoktanak okozni. Ezen Liányzonak, azon kivül hogy már 36 eſztendös történetekről emlékezik, fél-ſzeme, veres haja, és igen alázatos termete vagyon. De meg-vagyon é, kérdi, az eléb-beſzélt gazdagſága? — abba hiba nintsen. — Már ö, felel, légyen ollyan, a' milyennek néki ſzintén tetſzik, tsak a' meg-légyen, méltó az én örökös ſzeretetemre. Ezen kaptára tsinálják már moſt többnyire minden Völegények' tſzmáját, azért maradnak annyi ſzegény, külömben

jó

jó Liányzok már moſt az Ekklésiia ſzámára pártában. Mit tsinál már moſt a' világ, hogy mind az emberi Nemzet ſzaparodáſa kárt ne ſzenvedjen, mind a' titkos és tilalmos bujaſágnak zabiola vetteſſék ſzájába? Kezd edgy olly modot találni, mely mind ezeknek eleibe kerülheſſen, és a' mellyet ha ki-mondok elnevetik Hugam-aſzſzonyék magokat örömökben. Edgy ollyatén könyv jött nem régiben világ eleibe, melyben böltsen meg-van mutogatva, hogy a' Házoſságnak rendes idejét el-érteknek nem házoſodáſoknál, ſem a' közönſéges-társaſág réſzéröl, ſem az emberek réſzéröl ebben az életben, ſemmi veſzedelmeſebb és közönſégeſebb roſz niritsen; a' honnan már Angliában a' fő Kormányó ſzék és a' Király ezen dolog eránt azt végzette, hogy azon Legény, ki a' 25-dik eſztendöt el-érvén, meg-nem akar házaſodni, minden ſzemély-vallagatás nélkül, a' maga rangja és tehettsége ſzerént következendö portziot fog fizetni. — A' fő nemes Legények 20 font Sterlinget; az alább valok 10-et. A' Prokátorok, Doktorok, Papok, Kalmárok és más Hivatal-béli emberek, kiknek 500 font Sterling jövedelmek vagyon, 5 fontot; kiknek ennél keveſſebb jövedelmek, 2 fontott fognak fizetni; a' Meſter-legények pedig 2. Silinget; ezt pedig minden eſztendöben, mind addig, mig nem meg-házaſodnak. Nagy reménységek vagyon az elöre-látó Politikuſoknak, hogy ezen rendtartás mas Birodalmokba-is nem ſokára bé-fog tuſzni. Moſt kel már gondolkoznunk vén Legényeknek elöre; mert ha edgyſzer fel-áll a' Konty bér, 's nevekedni talál a' Liányok Láſia, majd nagyobbra fogják tartani magokat, ha ſzinte ki-nem találnák-is némellyek közüllök ütni a' ſzokott mértéket. Ezen

hirt

hirt halván edgy Liány-aſzſzonyka, már-is edgy nihány koſorot váſárla, hogy légyen mit aggaſſon a' vén legények nyakába. — Meg-igérém, hogy a' Bétſi Bálról-is (Redut) ſzollak valamit; de mint hogy rövid Levelünk, tsak azt jegyzem-meg, hogy itt pénz nélkül Béka ſe ſzereſſen valaki lenni; mivel a' viz-is drágább, mint a' Kánabéli menyegzöben a' Bor. Edgy itze ſzép tiſzta áinslog nélkül való viz 7. krajtzár. Meg-lehet a' nagy Redutban edgy alkalmatoſsággal edgy nihány ezer embert látni; de a' Dámákon olly nagy fertelmes Bofánákat és filegoriás fejeket ſzemlélni már moſt leg-nagyobb tsuffágnak tartatik. Minden föbéli ékeſségek ezeknek, fel-alkalmaztatott hajoknak edgy pántlikával való tsokros hátra-kötéſéből áll. — Edgy bizonyos kéztöl tudoſittatunk, hogy Méltóſágos G. *Teleki Joſef* Ur ö Nagyſága a' Máramarosban lévö Jobbágyai' ſzámokra ki-oſztogatott 2000 forintokat ingyen, az ö Feleſégeknek és gyermekeiknek ezen ſzükſég idején való élelmekre; magokat pedig hivatta más Jóſzágában való munka tételre, hogy keresheſſenek élelmekre valót, meg-fizetvén még jobban nékiek mint más napſzámoſoknak munka tételek árrát, és el-engedvén minden rabotát. Mit-is tselekedhetnék edgy Felebaráttyát ſzeretö akár ki-is egyebet az olly ſzükſégnek idején, a' mellyen moſt Máramarosban, és Erdélynek bizonyos réſzeiben uralkodik!

Sz. S.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
II
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
12
LEVELE.

Mindenféle Tudoſitáſok.
Erdélyből, Közép Ajtáról, Tudománybéli Dolgok.

Kolosváratt, a' *Reformatum Collegium* Nyomtató Mühelyében végzödö félben vagyon, edgy nevezetes Könyvnek ki-nyomtattatáſa. Ez az Erdélyi *Unitárius* Atyafiaknak Deák nyelven kéſzült *Theologiájok*. Emlékezetes Jóváhagyás (*Adprobatio*) az, a' melyet ezen Könyv Bétsben nyert a' közelebb múlt 1785-dikbéli Sz. György Havának 13-ad napján, mely-is, a' mint velem közöltetett, betüröl betüre ez: *Illud, quod Regium Gubernium, penes ſuam Relationem, de Dato 23-a Novembris Anni elapſi repræſentans, 26-ta Martii Anni præſentis ſubmiſit Manuſcriptum, ſub hoc titulo*: Summa univerſæ Theologiæ Chriſtianæ ſecundum Unitarios; *demittitur eidem Regio Gubernio, eo cum Mandato, ut hoc Manu-*

ſcriptum, tánto a fortiori exprimii euret, quod Religio *hæc in Tranſilvania* Recepta, *Opusque hujus ſapientiſſime elaboratum, in uſum aliarum etiam* Religionum, *& pro norma, deſerviturum ſit.* Ezen Iráſt, a' Bétsi Jóváhagyáſſal együtt, az Erdélyi Fő Kormányozó Tanáts, Unitárius Atyánkfijainak, im ez reá Iráſſal, adta viſzſza: *Imprimatur; tanto magis, quod adeo modeſte & manſvete ſit conſcripta, ut cuilibet legenti gratam ſe præbeat.* Készült ez a' ditsért Munka, emlitett Atyánkfijai' néhai tudós Püspökjök— (*Superintendenſeknek,*) *Szent-Ábrahámi Lombárd Mihálynak*, abból a' Kézirásából, mellyel azon Valláſu Tanúlók és Deákok eddig-is, mint Kézi Könyvökkel, úgy éltenek. De a' több Valláſokonvalókkal abban találtatott Ellenkezéſek belőle ki-hagyattak: és edgyikért azért nyerte az el-mondott, 's Unitarius Atyánkfijait ſzéleſen örvendeztető ditséretet. Jó léſzen-é azért a' több Valláſokon valóknak ezt követni, midőn *Theologiát* irnak? Haſznos é minden Vetélkedéſeket, melyekről ez ideig úgy tartatott, hogy az igazat világoſſágra hozzák, ki-irtani? Erre, a' Keresztyéni Türedelemhez képeſt, leg-jobban felelőnek, nagy Jutalmat igérnék, ha vólna, miből ki-fizetném.— Braſſóban, *Lange Márton* Ur, az Orvoſi Tudománynak nagy érdemü és ſok haſznu Doktora, ilyen nevezetü tudós Munkát készitett: *Recenſio Remediorum præcipuorum Tranſilvanis domeſticorum.* Ebben nem tsak azokat az Orvoſságokat ſzámlálja elé, mellyek az Erdélyieknél ſzokásban vagynak; hanem meg-jobbitáſokat-is téſzen bennek. Nagy kedveſségü Könyvetske léſzen, mikor Német Országon nem ſokára világra jövénd. Ennek a' Tudósnak még harmadéve, Bétsben a' *Graeffer* betüivel jött vala-ki illyen

Mun-

Munkája : *Martini Lange Medicinæ Doctoris Coronâ Tranſylvani Rudimenta Doctrinæ de Peſte.* nyóltzad réſzben. Tavaly pedig, ugyan Bétsben, *Kurtzboeck* betüivel, ez : *Etwas über den Gebrauch der Schminke.* Kellemetes Munkák, és nagy ditséreteket nyertek. Az utólſónak emlékezetét meg-tartják a'- Jénai Iráſok, mellyek az e' féléket ſzokták elé ſzámlálni. *Lange* Ur a' Szebeni uj Tudományos Társaſágnak-is tagjává fogadtatott. Még-is *Braſſó.* —„ Innen *Fronius*, Tudós Ifiju Ur, ki a' Német Orſzági Akademiákon nagy elé-menetellel tanúlt ſok Tudományokat, Posonba hivattatott *Politices Profeſſornak*, és már el-is hagyta kedves Hazáját, Házát 's egyéb ſzép Jovait. Ez-is a' Tudományok dolgához tartozik, hogy Nemes *Kaprontzai Ádám* Uram, ki a' Könyv-nyomtatás Mesterségét Bétsben tanúlta, de Triestben-is lakott, bizonyos Örmény Nyomtató-mühelynek rendbe ſzedésében; már magának Szabadságot nyervén mind a' Felſéges Uralkodotól, mind az Erdélyi Fő Kormányozó Tanátstól, Maros Vásáhelyre telepedett, és ezután ott nyomtat külömb külömb Könyveket. — *Ugyan Erdélyből, egyéb némü Tudóſitáſok.* —„ Székely-Udvarhelyen, Méltóſágos Szent-Domokoſi *Sándor László* Ur, Tsik és Gyergyó Tartományaival edgyesült Nemes *Udvarhely* Vármegyének Fő-Ispánnya, bóldogul ki-múlt e' Világból, éppen a' múlt Eſztendőnek ki-múláſával. Mind ezen utólſó Hivatalát, mind Tsiki Fő-Királybiróſágát, és az előtti kiſſebb Tiſzteit kegyeſen és ditsérettel viſelte. — Erdélyben mindenfelé Hó nélkül való igen lágy idők járnak, melyet Tavaſzkor fogunk meg-bánni, 's fütözni. A' Pálinka főzés tiltattatik, hogy a' Gabona kevésbé drágodjék. A' Juhok döglenek a' tavalyi ſok eſ-

ſös napokon fel-ſzedett métely, és ſárga viz miatt, azokon kivül, melyek Havaſokon és magas füvelö helyeken legelödtek. Ez Eſztendöben azért ne bizzunk a' jó Székely Turónak óltsóſágához. Erdélynek Igazgatáſa 's Vármegyéi, jövö Pünköſt Haváig, meg-maradnak moſtani állapotjokban: akkor léſznek-még a' nagy Változáſok; melyek ugyan ez Eſztendönek kezdetére vóltak határozva: de bizonyos okokból hátrább halaſztattak.

Az Erdélyi félben ſzakaſztat ſzomorú játéknak hátra maradt réſz.—„ Miképpen ſzokták légyen az egér-követ meg esmerni, hogy az egérkö légyen bizonyoſon; ha ſzinte el-elegyedett-is az, az azt el-nyelt bélben a' többi ételek között, a' Doktoroktól látott proba után ide iktatom: fel-bontván az embert, ſzorgalmatoſon meg visgálják a' beleket, ha nem rántzaſok dagadtak, vereſſek, 's véreſeké? és ha ſzemmel nem látſziké valami egérkö por valahól bennek. Ezt ha tsak gyanittyák-is valahól bennek, leg-ottan a' belekben találtato minden dolgokat ki-veſznek, és jó-moddal meg-ſzáraztván és törvén, az eleven tüzre vetik, 's ha az ebböl fel-jövö füſt fokhagyma ſzagú, tehát bizonyos, hogy közte egérkö vagyon. Tovább bá, ha valamely állatnak enni vetik, 's meg-hal tölle, az-is nevezetes proba. Ezen két nevezetes proba által bizonyosodának meg tehát az emlitett Doktorok a' G, F. egérkövel lett meg-étetéſe eránt. Ezi-meltó a' meg-jegyzésre, hogy G. F—né ollyan Dáma, hogy ötet ama ſok feleſégü G. P—i anya-ſzültmezittelen feſteté-le a' minap. Ezen képet meg-látván G. F—ri, és meg-haraguván, el-viteté onnan, azért ugy meg-haraguvék a' képet ki-adó tselédre; hogy mezittelen kardal kergeté, és midön az edgy

ker-

kerten által ſzöknék, ollyat vága rajta, hogy leg-ottan a' kertről le bukván; kevés napok alatt ezen mezittelen Vénuſi képnek kéntelenitteték életét áldozni. Ugyan ezen mérgének lángal égö tüziben G. F—is rá-mene, hogy fizetne-meg néki is a' kép elvitetéſért, de ö ſzelid jámbor ember lévén, el-buvék elölle. P—i már Braſſoba ſzalada, 's ott várja ſzép tselekedete jutalmát. Illyen gyönyörüſégeſſen viſelik magokat némely gyöngy Dámak, 's Gavallérok. — Sz. *Dávid*, ki az ö Királyi méltoſága ſzerént minden világi Törvény-ſzékek büntetéſe alól fel-ſzabadúlva vala, ki jól tudta, hogy ötet akár mely gonoſz tselekedeteiért is az emberek közzül ſenki büntetésre vonni nem fogja; midön *Betsabéval*, és annak hiteſsével az Uriás-Hittéuſſal, tudják G. Uramék 's aſzſzonyomék, talám, hogy jára; bujában tsak nem kéttségben esvén, magára itéletett tévén, az Iſteni irgalmaſsághoz follyamodék. Mit tselekednének ezen nem ſzent Dávidok 's Dávidnék vallyon, ha a' Világi Törvény ſzéktől rámára nem vétetnének? nevetnének, és még több illy ſzomorú Trágédiába elegyednének. De mit prédikálok! vagynak Irástudok, kik az illyeneknek rövid idön magyarázni fognak.

Ezen Honapnak 2-dikán ez iratik Tseh-Orſzágból, Vellimből. — „ A' F. Tsáſzár kegyelmes rendeléſéböl, a' Tseh Orſzági Kormányazó ſzék, nem régiben az egéſz Orſzágban olly rendeléſt méltoztaték közönſégeſſé tenni, hogy midön a' nem R. Katholikus Superintendenſek, vagy Espereſtek közönſéges dologban edgy másnak Levelet küldenek, vagy a' Kormányazó ſzéknek valamit Levelek által bé-jelenteni kivánnak, ingyen, minden pénz nélkül el-végyék, és el-mulhatatlanúl az aranyzott tzélra ſzolgál-

taſ-

taſſák. — A' Kolini Diakonus az ez-előtt való napokban prédikálván, ſok R. Katholikus, és nem R. Katholikus Halgatoinak jelenlétekben, a' többi között ezen igékkel-is éle a' prédikáló ſzékben: *Meglátſátok, ugy mond, hogy ezeknek az Eretnek Tanittoknak végtére még a' magok halgatoik rugdoſnak ſeggekbe, és ezt mondják nékiek eredj pokolba Ördög — tette*; Ezen ſzép Magyar fraſeſt ezen Kolini Atya Kéttség-kivül valami Magyar Huſzártól tanúlta vólt. — Ugyan itt, edgy bizonyos Legény el-lopván ejſzakának idején edgy Tehenet, ballag vala vele laſſan, laſſan, mig nem edgy follyó vizhez érvén, a' terdig érő nadrágot le-veté, és hogy által gázolhaſſon, a' Tehén ſzarvára akaſztván, mennek-vala; azonban a' Tehén a' ſzarván lévö rövid nadrágtól meg-ijedvén, és elſzaladván, meg-nem foghatta a' Tolvaj, hanem egyeneſſen elöbbi gazdájához viſzſza ſzalada bögve. A' gazdája halván a' bögéſt ki-ſzalada, 's hát láttya, hogy függ valami a' Tehénnek ſzárván, mellyet midön le-vett vólna, éſzreveſzi hogy nadrág, és nehezetske, kereſi ſebjeit, 's hát talál benne 50. n. forintokot. Igy lopá-meg a' Tseh-orſzági Tehén az ötet lopni akarot. — Ugyan itt Tseh-orſzágban, a' mint mind a' Tseh, mind a' Bétſi különös Levelek tudoſittanak, edgy P—nús, el-menvén nem régiben edgy Dámához, öſzve veſze vele. Mi telik a' dologból? kapja a' P—nús nálla lévö 2 gollyobiſſal töltött piſztallyát, és magának mind a' két ſzemét ki-lövé. Kéttség kivül vak ſzemen igyekezte vala magát löni; de hogy ott nem találta nem lehet rajta tsudálkozni; mivel itt a' vadáſzot tilalmos levén, a' gyakorlás által nem tökéleteſithette magát a' lödezésben. Ezen ſzerentsétlenſéget látván a' Dáma, hirtelen

len ki-ſzedé azokat a' Leveleket a' P—us 'Sebéből, mellyeket néki küldött vala, és azután lármát ütvén, másnap a' hólt tiſztelſégeſen el-temetteték. — A' múlt öſzſzel edgy Szabolts-vármegyei nagy faluban lakozott *Pap Láſzló* nevü Ur, ſzörin ſzálán el-veſze Rakontz és nagy-falú között, midön ment vólna haza a' Tokai váſárból. Akkor tályban ſokot nyomozták, hová lehetett; de végire nem járhatván, némellyek ugy vélekedtek, hogy az Ördögöktöl ragadtatott-el; de ezen vélekedéſt nem régiben, meg-tzáfolák a' Kutyák, midön a' nagy-faluſi Garádgyából a' napokban ki-huzák. *Nem bánt biz az Ördög ſenkit a' mai időben, tsak ötet ne-bántsák, ő ſem ollyan gonoſz már moſt, mint vólt ennek elötte;* azzal ditsekedék edgy paraſzt a' napokban. — Edgy új-eſztendö napján költ Angliai Ujſágból ezeket olvashatjúk: Az elmúlt Szombaton, ugymint Karátson-havának 31-dik éjſzakáján 12 orakor, meg-hala az 1785-dik eſztendö, 12 holnapokig tartott nyavallyája után, mellyet igen békeſséges türéſſel ſzenvedvén, következendö Teſtámentomat tevé: Londonnak és Veſtminſternek 5000 fel-fegyverkezett uton álló, ölö, rabló és házokat fel-verö tolvajokat hagya, annak puſztuláſára. A' Prokátoroknak és más Törvénytévöknek azon kevés igazſágot és jó Lelki esméretet hagyta, mellyet magában talált; kérvén, hogy ezen kevés ajándékot, az ö rolla való emlékezetnek okáért vegyék jó-neven. A' Liányzoknak, Böltseknek és Okoſoknak ſok reménységet és bizonytalan várakozásra-való türedelmet hagyott; mivel ezek ennélkül leg-inkább ſzükölködnek. A' Dámáknak különösön edgy nagy tükröt teſtála, melyben magokat tetétöl fogva talpig meg láthatják, és edgy ládátska Ortza-feſtéket, mel-

lyel

lyel a' ſzépſég résjein ellent álhaſſanak a' rutságnak. Az orſzágnak edgy nihány ſzáz milliom adoſságot hagyván, kéré, hogy azt le fizetni ne ſajnállaná; midön végtére belsö békeſſéget és edgyeſséget akarna hagyni, ki-mulék a' világból. Edgyik Levelemben jelentettem vala azon F. Királyi rendeléſt, mely ſzerént a' nem R. Katholikus Diákok és Meſterek prédikálhatáſa tiltatik vala; de moſt ezen Felſéges rendelés kezemhez jövén németül, látóm, hogy az ollyatén Meſterekrőt, kik már bizonyos Ekklésiák tagjai, és Cándidátuſok, nem ſzól a' rendelés; hanem tsak az ollyatén gyülevéſz Peregrinus Profétákról inkább, kiknek hatokon házok, kebelekben kenyerek, és a' hól jó dolgok, ott vagyon Hazájok; kik azért élnek, hogy igyanak egyenek, és azért vállolnak Profétai hivatalt magokra, hogy kapálni nem ſzeretnek. Ezt azért az E. Olvaſok helyre érthetik. Az Agens Urak' köteleſſége vólna az effelékben hibázó Ujſágirot meg-ſzóllittani.

Hir - adás.

A' F. K. Helytartó-Tanáts parantsolatjára, ezen follyó honapnak 19-dikén délelötti 9. orától-fogva 12. oráig tartandó Kotyavetye által fog el-adattatni a' Posonyi vólt Kereſztes Papok Kertje és háza; a' hól a' Kotyavetye is fog tartatni. Ugyan ezen honapnak 21-dikén, ugyan ezen Papoknak Rétsén lévö Curiájok 3 ſzöllökkel, ſzántó-földekkel, Rétekkel és minden Curiális ſzabadſágokkal edgyütt, kotyavetye ſzerént áruba botsáttatik a' F. Királyi Harmintzados Ur házánál. A' kik ezeket meg-venni kivánnyák, elöre mindent meg-nézhetnek.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
15
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
13
LEVELE.

Magyar Hazánkból.

Edgy a' napokban nyomtatásban meg jelent-ſzámvetés ſzerént, a' Poſonyi várban lévö F. Királyi Közönséges Lelki-Páſztorság Mühellyében, a' Tanittokon és a' vigyázokon kivül, 576. ifiju Papok találtatnak, kik az Oltári-tudományra tanittatnak; és a' Mennyei ſzövevényes út' egyengetéſére kéſzülnek, 's kéſzittetnek. Ezeknek fö Kormányazojok Sz. *Jakab* Rendén lévö, fö Tiſz. T. *Szabó András* Ur. Az elsö Vice Kormányazó, a' Poſoni N. Káptalan E. Tagja T. T. *Ritzinger György* Ur; a' máſodik V. Kormányozó Tiſz. Tud. *Májer Jóſef* Ur. Vagynak még 11. Tanittok, 4 a' Lelki, 6 más ezekhez tartozó Tudományokban Elöltétettek. — Itten minden nap nyári meleg, eſsös, és ſáros idök járnak.

Buda Várából, Böjt-elö havának 7-dikén: „ Ezen folyó honapnak elsö Napján Nemzetes *Keller Sigmond* Ur az ö Felsége kegyelmes rendeléſei ſzerént kezdett az uj Törvényi rend magyarázáſához ugyan tsak ö Felſégétöl küldetvén ide olly véggel, hogy valakiknek, 's akár minémü rendben lévöknek tetzeni fog, azon uj rendeléſt minden fizetés nélkül meg-halhaſsák és tanúlhaſſák, a' neveik pedig a' halgató Uraknak ö Felſégéhez fel-küldetteſſenek, a' prælectio nem fog tovább tartani egy Holnapnál, mellyet el-végezvén, ujra fogja az emlitett Ur kezdeni, ha Halgatoi leéndenek, és ſzinte úgy mint az elsöknek hathatós magyarázáſt téſzen minden ſzükſéges uj Proceſſuſokhoz való dolgokról, mely nélkül ſenki ezentúl nem bóldogúlhat: mivel az jó rend tartás az Törvényes dolgokban igen ſzükſéges, a' ki pedig ezt itten nem tanúllya moſtan, az valóban az ö Felſége Kegyes Rendeléſeinek ſoha ſem tehet eleget, mivel nem-is tudhattya mihez kell magát tartani. Moſtan vagynak mintegy 50. Halgatók, mind derék Uri Rendböl való Magyar Hazafi Urak, külömb külömb féle Vármegyékböl, de még mind bé nem iratták magokat és a' kik be iratták, imé közlöm Neveiket, hogy ezen Urak' példájokkal más jó Hazafiak-is fel indittaſſanak.

Keſſelököi Majthényi Pál Úr, Peſt Vármegyei.
Simonyi András Úr, Zabólts Vármegyei.
Tajkly Miklós Úr, Zabolts Vármegyei.
Sághy Jóseff Úr, Posony Vármegyei.
Bendik Mátyás Úr, Zólyom Vármegyei.
Jékey Imre Úr, Zabolts Vármegyei.
Burik János Úr, Heves Vármegyei.
Sághy Jósef Úr, Heves Vármegyei.

Úr-

Ürményi Jóſef Úr, *Nittra Vármegyei*, és más több Törvény tudó okos Urak, kiknek neveik béirva nintsenek.

Hogy a' mi Hazánkban-is Frantzia gondolatú emberek légyenek, kik az örökös békeſségről már *Verſennes* Ur elött-is tudtanak gondolkozni, nézzük egy jozan gondolatokkal élö Magyar Urnak levelét: Nem lehet tsupán Verſennes Urnak tulajdonitani azon Találmányt; mely ſzerint a' ſzokott Haborúzáſoknak el-töröltetéſſe javaſſoltatik. Nem is gondolható; hogy, ezen irtózó, és az emberſéget megmotskoló módnak, gyalázatos vóltáról, ezerek, meg ezerek, régen meg-nem gyözettettek vólna. Én, réſzemrül, alig tettem hátra a' 20. eſztendöket: midön illyetén Gondolatokban magamat foglalni kezdtem. A' két hatalmaſság közt fel-forgó háborút oldyannak néztem: mint két ſzemély közt támadott viadalt, vagy Dueſſumot. Valamint az utolſó, igaz birája 's el intézöje az Ügyeknek nem lehet, ugy az elsö ſem. Az egyikének el-eſéſéséből, következtetheti-é Duellumban valaki, a' Diadalmasnak igaſſágát? Ha itt nem? ott ſem. Ha tehát a' Tsatázás az Igaſság, ki világoſſitatáſsának nem egyenes uttya az illyetén úton, ki-öntöt tsak egy tsep Vér-is valóban az Egekre kiált. Hogyha, két Fejedelem közt, villongás támad: el lehet azt pennával igazitani, lehet e' vegre Birákat rendelni. A' kiknek végezéſſek ellen állokat, a' többi Fejedelmek, mint köz ellenſéget ſzemlélhetnék, és Tartományaiknak fel-oſztatáſsával-is büntethetnék. Ezen végre, el-kerülhetetlen vólna; bizonyos ſzámú Népeket, minden Fejedelemnek tartani. A' kik, mind a' jelentett végre; mind a' belsö tsendeſségnek, meg-tartáſsára, mind holmi támadáſſoknak (a' ſzükſég úgy hozván ſzövetséges Fejedelmeknek, egéſz erejekkel is) lejendö le-tsilapitatáſsára, mind pedig a' Fejedelmi méltóſágnak dizeſſiléſſére 's a' t. ſzükſégeſſek lennének. Ezen az Uton, a' nagyobra áſitozó kivánſágnak, az irigyſégnek, és a' gyülölſégnek, a' Félelem, vólna tartóztató zabolája. Jó Uramnak ezek, nehezeknek

látzanak; elöttem igen könyük. Munkás akarattal, meg-lehetnek ezek! söt, nem tsak az Europai; de az egéſz világnak Hatalmaſſágai közt-is, ha egyſzersmind nem-is; egyenként meg-lehetnének. Az ellenkezöket, ugy kellene itten ſzemlélni; mint az egéſz Emberi Nemzetnek ellenſégeit. Ugyan azért, méltán ki lehetne ezeket, a' köz-fegyvereknek Tárgyául tenni. Ha pedig meg-lennének; még pedig Verſennes Ur Jovalláſſa után lennének-meg, Verſennes Ur lenne, azon milliomoknak, a' kik ezen túl, még, a' bé-vett Hadakozáſſok által, életektöl megfoſztatándók léſznek, mint egy Teremtöjök, vagy Meg-tartójok. Könnyen által-láthatni, mivel tartozna az emberſég, az illyetén, ſzent, és iſteni Gondolatokert Verſennes Urnak, és az egéſz Frantzia Nemzetnek! Az el-eſſendö Katona életivel, a' Földkerekſége és Népe Háládatoſsággal, a' Nép azért: hogy annyi ſzámú keverö Népnek tartáſſátúl megmenekedne; a' Föld azért: hogy ily ſok, más egyébb, 's haſznoſſabb dolgokra forditandó ſzámtalan Lakókkal, ſzine bé töltetne. Az ó Teſtámentombéli Hadakozáſoknak Példáikbol, és más honnan menthetö Ellenvetéſekre, itt felelni, nem tzélom. Szándékom vólt jelenteni: hogy Magyar Orſzág-is termeſzt Frantzia Gondolatokat.

A' múlt honapnak 25-dikén temetének-el Peſten edgy ifiju Borbély Legént, ki magát halálra tántzolta, vagy a' mi leg-könnyebben meg-eshetett; a' Kozákis által fel-melegedett vére hirtelen való meghüttéſe által, a' meleg és a' hideg között hala-meg. Elete utolſó pertzentéſe elött ezt monda: Én még igen ifijúkoromban halok-meg; de azok közzül-is ſokon, kikhez én orvaſolni jártom, nem ſokkal valának nállomnál vénebbek. — Ugyan azon napon reggel edgy ide való Suſzter Meſtert találának halva edgy kutban, és vele edgyütt edgy darab fát, olly formán, hogy a' fa a' Suſzteren feküvén, ketten edgy valoságos kereſzt formát tsinálának. Ha ez

nem

nem roſz kezek által vettetett oda, bizonyos az, hogy a' réſzegségnek áldozta életét; mert a' mint iratik, a' kút vizet nem igen ſzerette életében.

Nagy Palugyáról ezt irják: Ne kereſſe kigyelmed többég itt nálunk *Liptot*, hanem vagy *Árvában*, vagy *Arvát*-is *Liptoban*; mert ama régi hir ſzerént, meg-házoſoda Liptó, és feleségül vevé Arvát. Ezeknek a' múlt honapnak 17-dikén esék utólsó ki hirdettetéſek, a' midön örömmel minden hoſzſzas Lakadalom nélkül öſzve-is kelének, és tsendes házoſsági életet élnek. A' közönséges hirekben-is olvaſtatott, hogy ezeknek elsö ki-hirdetéſek a' nép között valamely olly érzékenységet okoztanak vólna, mely által ő Felsége Hadi-n pet küldett légyen ezeknek lakadalmokra; de ez nem igaz. Jöttenek ugyan Katonák, de a' F. Királyi Joſzágban levö Jobbágyok' engedelemre való vetelére, kik már ennek elötte 20. eſztendökkel-is engedetleneknek jegyeztették volt magokat. A' mi nemeſſeink ő Felségének hiv, önként engedelmes és fejeiket parantsolatai alá hajtó Jobbágyai; azért ezen 2. vármegyének öſzvekeléſe-is tsendes Lakadalommal mene végben köztünk.

Külsö Orſzági elegyes Hirek.

Minek elötte azon közönſéges hirröl valami bizonyoſt irhatnánk, mely ſzerént a' F. Ts. és K. Hadi rendben lévö Tiſzt Urak ennek-utánna, bizonyos meg-határozáſok ſzerént, a' magok Tiſztiségeket valamint el-adhattyák, ugy máſok azt meg-vehetik, addig ezen hirröl, mint még nem tökéletesröl, halgatni fogunk; valamint más Hazánkat illetö, de még nem bizonyos hirekröl-is. Láſſúk addig a' mi F. Monárkhánknak edgy következendö felséges tselekedetét. Azon Könyvirok közzül (nevét nem jelentem, könnyü

nyü gondolni, ki) kik az ő felsége ditsőſséges neve ellen irtanak, hivat edgyet nem régiben maga eleibe, 's azt mondá néki: Én jól tudom kigyelmed millyen könyveket botsátot légyen világ eleibe. Ha azokat a' Status és a' Közönſéges-Társaſág veſzedelmére irta volna; én kéntelenittetném, minden akaratom ellen, a' kigyelmed élete ellen gondolkozni; de mivel tsak az én ſzeméllyemet ſértette-meg a' maga Könyveiben, én meg-engedek. Hogy pedig ezt el-hiteſſem kigyelmeddel, és hogy kigyelmed a' maga terméſzettöl nyert elmebéli ajándékait haſznoſabb dologra fordittani alkalmatoſságot nyerjen; tehát teſzem kigyelmedet a' magam titkos-Tanáts házom Koncipiſtájává. Ezen Hivatalt valamint el nyeré, ugy a' F. Uralkadonak minden napi kegyelmeſſége ſzerént az oltától fogva hiven folytattya. Mely ſzépet tanulhat ezen példából a' világ. Lám a' Monárkha! kinek élet és halál markában, az ő ellene vétöknek nem tsak meg-enged, hanem a' roſzſz gazdákkal az el-áſatt kintset-is fel-áſattya és Kereskedteteti vele; a' Közönſéges-társaſág ellen hibáztokat pedig keményen ſzokta meg büntetni. — Bétsben a' napokban edgy 500. öles Kaſzárnya hellyet mérének, az ezután ottan fekvö Lovas népnek ſzámára. — A' F. Királyi mulató Udvarban Sempronban, minden féle állatok tartatnak és tapláltatnak az ő felsége költségén. Nem régiben edgy Udvari Hadi-tiſzt edgy nagy Saſat nyervén valakitöl ajándékban, minek utánna látná, hogy annak tartáſa néki ſokba kerülne, edgy Kalitzkát tsináltatata, abba a' Saſt bele rekeſztvén, a' Királyi Udvar tornáttzába ki-tevé, és a' Kalitzkára ezt irá: *A' Ben lévö Supplicáns Inſtál felségednek, mely ſzerént a' Semproni állatok Királyi Stifttyébe*

ötet

ötet-is bé-venni méltoztaſſék. Ki-megy egykor ö felsége, meg-láttya ezen Inſtánst, és el-nevetvén magát, parantsola, hogy az Inſtáns Sas leg-ottan Sempronba vitetteſſék, és a' többi Királyi költségen élö állatok közé irattaſsék. — Bétsben minden orán várják azon felséges rendeléſt, mely ſzerént minden Könyvek uj meg visgáltatáſſal tiſztább pappirosra-fognak nyomtattatni. — A' ſzüntelen várt Pruſſus Követ már régtöl fogva váratik Bétsbe, és hogy nem érkezik, már ſok külömb külömb vélekedéſekre ſzolgáltatott utat; és tsak alig, ha rövid napok alatt nem véltük hirekkel nem kelletik É. olvaſoinknak ſzolgálnunk; mert a' Párisból költ hirek ſzerént, a' *Verſénes* Ur örökös Europai békeſséget kötni kivánó tzélja vékony remenység alatt vagyon, és alig ha két nevezetes történet nem eſik, a' békeſség fel-zavaráſára. A' mondatik, hogy a' Lengyel Király gutta ütésbe eſett; ki noha még tsak 54. eſztendös, és nem elöre látott a' vég; de ha meg talál halni, a' mint nemely hirek irányozzák, ezen Koronával megint ellenkezö kettös erövel fognak koronázni; mivel moſt-is majd minden Europai Hatalmóſságok tekintgetnek ezen Birodalmotska végére. — A' német Orſzági Levelekböl értyük, hogy midön nem régiben a' F. Pruſſus Király, már emlitett nyavallyájából való fel-gyogyuláſa után, a' F. Tsáſzári és Királyi Udvar Berlini Követtye, Hertzeg *Reuſz* Ur, a' F. Királynak, a' Német Birodalom képében örvendezett vólna fel-gyogyuláſán, és azt mondaná: hogy az egéſz Birodalom igen nagyon örvendez rajta, ezt felelé a' Király: Ha Hertzeg Uram a' Német Birodalmat meg-fogja még látni, mondja-meg néki, hogy én köſzönöm a' rajtam való örömét; de ha roſzſzabbúl ta-

lál-

lálnék lenni, és végemet érném-is vigaſztalhattya azzal, hogy én ollyan Unakákat hagyak magam után, kikben ujra fel-elevenedem. — Edgynihány napoktól fogva Zemlinen kereſztül Béts és Konſtántzinápoly között olly rendkivül való Kurir költsenezéſek esnek, hogy még ollyat a' Politikuſok nem tapaſztaltak; azt mondják, hogy a' 2 Udvar közt olly dolog adta elé magát, mellyen a' Konſtántzinápolyban lévö Tsáſzári, Pruſzſzus, (már nem Burgús többé, a' régi hiba ſzerént) és Frantzia Követek ottan ottan izzadoznak. — Nem tsak a' Pármai Hertzeg; hanem még a' Toskánai fö Hertzeg is idösbb Hertzeg Kis-aſzſzonyával *Therésiával* Bétsbe váratnak. — Ama hires vitéz, a' Pruſzſziai Lájb Huſzár ſeregnek párja nélkül való vezére *Tzithen* Ur, meghala a' múlt honapnak 27-dikén, életének 86. vitézi hadi ſzolgálattyának pedig 72-dik eſztendejében. Ezen nagy férfi, és máſodik *Nádasdi*, 1699 dikben Máj. 18-dikán Vuſztranban ſzületett vala; az ez elött vólt Pruſzſzus Király alatt 15. eſztendös korában lépet hadi életre, és azt az utolsó végéig életének olly vitézen folytatta, hogy az ö ditséreteit egéſz Könyvek bé-nem foghattyák. Könyvez az Országntánna, 's ezt kiáltja: Nyugodjék-meg vitéz Tzithennek hamva a' földben.

Hir - adás.

A' F. K. Helytartó-Tanáts parantsolatjára, ezen follyó honapnak 19-dikén délelötti 9. orától-fogva 12. oráig tartandó Kotyavetye által fog el-adattatni a' Posonyi vólt Kereſztes Papok Kertje és háza; a' hól a' Kotyavetye is fog tartatni. Ugyan ezen honapnak 21-dikén, ugyan ezen Papoknak Rétsén lévö Curiajok 3 ſzöllökkel, ſzántó-földekkel, Rétekkel és minden Curiális ſzabadſágokkal edgyütt, kotyavetye ſzerént áruba botsáttatik a' F. Királyi Harmintzados Ur házánál. A' kik ezeket meg-venni kivánnyák, eläre mindent meg-nézhetnek.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÖJT-MÁS-HAVA 18 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 14 LEVELE.

Mit tsinált, és mit tsinál Europa?
Mit akar, és mit köllenne akarni?

Ezen kérdéſek forognak fenn Német, és Frantzia-Orſzágban. Hoſzſzú elme, nagy Tudomány, felebarátot igazán ſzeretö mezittelen ſziv, ſzemély vállagatás nélkül való ſokat látott ſzemek, igaz Lelki esméret, faradhatatlan penna, és ſzéles pappiros nélkül ſzükölködik az erre meg-felelni kivánó. Nem tzélom, 's nem-is reám bizták, ily nagy kérdésre felelni; de ha a' német Tudoſok után Magyarúl-is ſzabad valamit ſzóllani, nézzük: *mit tsinált, mit tsinál, és mit akar Europa?* A' ſö Kormányazok és Fejedelmek régen; kik noha eddig-is az ugyan azon edgy teſthez kaptsolt minden élö tagoknak Urától, a' mindent látó, halló, ſzagáló parantsoló, és meg-itélö okos fötöl vették nevezeteket, a' magok Uralkodáſok-

nak meg-sérthetetlen betsülettel fénylő Udvarában minden világi gyönyörüségeknek közepette meg-huzván magokat, azt a' nemes tehettséget, mellyet az ötet nyomozok tsak a' föben találhatnak-fel, olly altagokra bizták, kik közzül gyakran, a' fül szemnélkül, a' szem szájnélkül, a' láb, kéz, 's más éffélék értelem nélkül, sok ezernyi ezereknek kéntelen kelletlen kormánnyi valának; Most a' fejedelmek a' magok fötöl vett nevezeteknek meg-kivánván felelni, szemre, szájra, hasra, fülre, mindenre, magok vigyáznak, és minden tagok térhének jármát magok viselik nyakokban. Ha eddig edgy Fejedelem a' maga Birodalmának távúl lévö küszöbére egész életében edgyszer ki-lépett, már az, a' maga Jobbágyaitöl Isteni-tiszteletel tiszteltetvén, annak köntöse alsó prémjét is a' szegénség körmének illetni éppen szabad nem vala; most az Europai fejedelmek szüntelen Országot járnak, minden felettébb való tiszteleteket meg-vetnek, Jobbágyaiktól, azoknak kérö, vagy panaszló Leveleiket magok bé-szedvén, azokra felelnek, és a' közönséges jónak talpra-állittásában mozognak. Eddig a' Hadaknak és az iszonyú vérontásoknak (valamint a' régi Pogányok *Márst*) szerzö és mint edgy el-kerülhetetlen akaró okának tartván az Istent, ki ki felebarátya vérében 's abba mártott fegyvere élében ditsekedve, gyözedelmi Borostyán koszorut tesz vala homlokára; most a' fejedelmek edgy mástól baráttsági tsokokat költsönözvén, olly szándékkal vagynak, hogy a' fel-bonthatatlan örökös Europai békeségre petsétet üssenek, a' nép között a' közönséges Isteni és felebaráti szeretetet el-állittsák, a' minden Zenebonáknak feneketlen utfejét, a' vallásbéli külömbbségnek, és az abból

szár-

ſzármozott veſzedelmes gyülölſégnek ſzémét ſzáját bé-dugják, és minden valláſon járó kereſztényeket ugyan azon edgy Mennyei utra végyenek; a' mint hogy a' múlt honapnak 24-dikén költ Olaſz orſzági Tudoſitáſok ſzerént, a' Romai Sz. Udvár, a' Muſzka Udvarral edgyütt, a' Görög vagy Ó valláſnak a' Romai Katholika Anyaſzentegyházzal való edgyesülését öſzve vetett erövel munkálodják. Mit tsináltak eddig, 's mit tsinálnak moſt a' Roka-mállal béllet Politikuſok? félre fordúlt moſojgáſſal nevették eddig az egéſz világot; moſt edgy máſſal találkozván, magokat nevetik. Mit tsinálnak a' Prédikátorok? Ezek ugyon még többnyire a' Pogányokat ki-zárják Meny-orſzágból; söt a' Kriſtusról neveztetett, ugyan azon edgy Meg váltóban hivö külömbözö nevü Kereſztényeket-is, a' reménységnek ugyan azon edgy uttyán menni az örökkévaloſágra nem minyájan ſzenvedik. Ha valaki eddig az Helvétziai valláſon lévök közzül, a' maga vele ſzületett terméſzeti hajlandóſágának engedelmeskedvén, a' házoſſági élet rendes kötelén kivül, edgy Iſtent ditsöithetö, magához 's mindenekhez haſanló okos állatot hozott a' világra; már azt, azért, hogy bünös, annak az Iſtennek Templomából, ki a' bünösöket hiva hivja magához, kirekeſztették, és mind addig a' közönséges gyülekezet tagjának nem esmertetett, valamig a' Prédikáló ſzék elött lévö ſzégyen köven edgy fekete Paláſtat vetvén nyakába, a' néki itélt penitentziát ki-nem állotta, és az egéſz közönséget (noha az Iſten ellen vétett) ſzemtöl ſzembe meg-nem követte; mely gyalázatnak félelme ſok ezer gyilkoſſágnak titkos ösvénye vala; már moſt mind ezek el-töröltettek, ſzabad a' bünösnek valamint az Iſtenhez, ugy a' Templom-

ba-is bé-menni és könyörögni. — Hajdon, bizonyos Europai Kereſztény Tartományokban, ha Pétert észre vehették, hogy nem olly értelemben vagyon, mint Pál; meg égették. A' bünnek büntetését a' rangnak finor mértékéhez ſzabván, ſokat az Orſzág háborittáſért nem, a' Tzigánt pedig 3. Márjáſért-is fel-akaſztották; moſt többnyire az Europai Fejedelmek a' büntetést nem a' rang, hanem a' bün Röfjével mérvén-ki, *Pál Péterrel* ugyan azon edgyforma vasban Sepprik az utſzát, és mind a' ketten edgyſzer nyert, és tsak edgyſzer el-veſzthető életek' meg-maradáſával, nagy haſznára vagynak Tömösvárt a' közönſéges Társaſágnak. — A' Sidók, tsak három eſztendővel-is ennek elötte inkább meg-váltanak vólna életektől; mintsem azon ó-Teſtamentomból hozott ſzakállaktól; a' Kereſztet kezekbe nem vették vólna; de hogy ettenek a' Kereſztények által kéſzült eledelekből; moſt már a' külsö orſzágokon, söt Posonyban-is ſokan ſzépen meg-borotválkoztak, a' Kotyavetyéken az arany és ezüſt Kereſzteket a' Kriſtus feſzületével edgyütt jó pénzen meg-veſzik, és ugyan azon Dunából iſznak, a' honnan a' Kereſztények ſzamarai. A' Meſſiáſt-is már moſt az innepeken inkább a' Kávésházba ſzokták többnyire várni mint ſem a' magok ſzobájokban. Igy megy a' világ naponként tovább tovább, mig nem mindenek fordulván edgyet a' magok ſarkokban, valamint mi a' régieket, ugy a' következendök minket le-fognak nevetni; midön nékik pénz nélkül mind ſzülettetni, mind meg-halni ſzabad léſzen.

Elegyes Hirek.

Közel a' Fárſáng vége, nem jó hir ez a' Pártának! de mit mondék? nem Fárſángon pároſodnak a' Gerlitze

litze Galambok. Mig a' Fárſángot el-ſzalaſztanok, láſſunk edgy minapi jeles Bétsi Történetet. Itten a' múlt héten a' nagy Redutban a' ſzokás ſzerént Bál tartatván, hól ſenkinek-is Maſzkara nélkül megjelenni nem ſzabad; bé-mennek 6 hármoslog hármoslog karral öſzve foglalt ſzeméllyek, kik annyi ſok ezer ember között magoknak edgy különös aſztalt válaſztván, parantsolának a' fen-ſzolgáló Legénynek, (Kelner) hogy nékik Somlyai és más jó féle Magyar ó-borokkal ſzolgálni, a' már parantsolt eledelek mellé, el-ne mulatná. A' Kelner, mint a' kinek mindenik füle reſen-áll a' parantsolatra, ſzolgál ezen 6 ſzemélynek Hertzegi modra. Mi leſz belölle? Midön minyájon jól ettenek és ittanak vólna, az edgyiket az aſztal mellet hagyván, öten kimenegetnek edgymás után a' Redutból minden fizetés nélkül. Minthogy a' Kelner a' hatadikat az aſztalra könyökölve ſzemlélte, ſzámba ſe vette a' többit; reménylvén, hogy majd ez, ha ſzinte a' többi viſzſza nem jönének-is, mindenekért meg-fogna fizetni; de minekutánna látná, hogy ez ſem igen zörgeti az erſzént; oda megy hozzá, meg-ſzollittya, és kéri, hogy fizeſſen. Ez edgyet ſem ſzolván hozzá, hivja a' Gazdát, és elé-beſzélli, hogy hatan 19 n. forintra és 45 krajtzárra ettenek ittanak: öten el-mennek, és tsak ez edgyedül vólna itten, kitöl a' fizeteſt kérvén, meg tsak nem-is felel. A' Gazda haſonlóképpen meg ſzólitván egéſz betsülettel, kéri maga-is, hogy fizeſſen; minekutánna, hogy ſzólni ſem akart, fogja 's meg-rázintja az aſztalnál, hát edgy ſzalmából meſterſégeſen kéſzült állortzás Legény, kinek erſzénnye ſe vólt, nem hogy pénze lett vólna. Itt vevé éſzre, hogy az 5 eleven, annak

az

az edgy holtnak rovására ivott és evett, és hogy ő fenékig meg-tsalattatott. — A' múlt honapnak 27-dik napján Amſterdámban a' Hollánduſoknak a' Frantziával kötött Frigyeknek és a' F. Tsáſzárral lett békeſségeknek öröme Bálja tartaték. Ezen Bálban 76 ſzeméllyekre teritett aſztal-fön üle a' Frantzia Követ elöl; azután edgynihány idegen és hazafi bárok után, a' föbb Tanátsi ſzeméllyek. Azon füſzerſzámos ételek nemeit, (ne hogy E. Olvaſoimmal megkivántaſſam) mellyekkel ezen aſztal vala meg-terhelve el-halgatom, emlitek inkább némelly meg-jegyzésre méltó dolgokat: Az aſztalnak közepette vala az Edgyeſségnek Temploma Korinthiuſi épület formára, melynek ajtaja feliben e' vala irva: *Sit Fœdus æternum* (légyen örökös ſzövettség) Ezek alatt az igék alatt Frantzia Orſzágnak és Hollándiának Tzimere egy győzedelmi Boroſtyán koſzoruval vala öſzve foglalva. Ezen felyül a' 7 Tartomány Képiben álván a' Békeſség képe, ezen iráſt tartya vala kezében: *Auſpice Mercurio crevit respublica Belgis*: A' kereskedés által nevekedet a' Hollándiai Közönſéges társaſág 's t. — A' Német-Orſzági Tudoſok ſzámvetéſe ſzerént, az egéſz Világon mint edgy 1000 Milliom élö emberek vagynak, kik közzül minden nap 100000-en, minden orában 4125-en, minden pertzentésben 68-an, és minden fél pertzentésben legalább edgy hal-meg. Az emberi Nemzetnek ſzaporodáſáról gondolkozók elött ez ſoknak tettzik, de nem ſok, és ezért ſzaporodhatik a' Világ; mivel a' közönſéges meg-jegyzés ſzerént, minden 10 meg-holt ember hellyet közönſégeſen 13 ſzokott ſzülettetni. — Tavaly találtatatott vala Német-Orſzágban edgy olly Jövendö-mondó, ki ezen follyó honapnak 28

nap-

napjára irtoztató földinduláſt és nagy veſzedelmet profétált vala Német-Orſzágnak ſok Városſairól; mint hogy moſt az idö gyakor eſsözéſekkel, és inkább meleg, mintſem hideg napfényekkel jár, el-hitette a' bolond köz-nép magával, hogy bizonyoſon azon tavalyi Profétának igazak léſznek ſzavai; melyſzerént olly közönſéges félelemben vagynak a' profétált naptól félök, hogy minekutánna már a' Tudoſok Könyveket botsátottanak-is ezen profétálás meg-tzáfolására, és a' Papok a' prédikáló ſzékből profetáltanak vólna-is az ellen; a' közönſéges félelem ki-nem vétetödhetik a' Népből. Hány bolondabbat nem tsinál edgy bolond. — A' Kaukaſus Hegyein lakó Tatárokat-is edgy illyetén Proféta zenditette vala-fel, el-hitetvén azokat, hogy ö a' Muſzka fegyvereket az Iſtentöl néki adott erö által ugy meg tsinálhattya, hogy ſoha azok többé tüzet nem adhatnának; de roſzſzúl ſzolgált néki a' ſzerentse, mert a' mint a' Muſzka Orſzágból vett levelek bizonyittyák, az itten vólt zenebonás Lakoſſit a' föld gombjának, tsak nem edgy lábig le-vágatá a' Muſzka nem régiben. Ezen hamis Proféta a' Káſpium Tenger mellöl való lakos vala, ki annyi ezer vad embert magával edgyütt el-veſzte. A' Muſzka Seregnek ezen vérontáſt tapadott Vezére *Potemkin Pál* Ur vala; ki az ellenkezö Tatárok Profétai Vezérjének, ki edgy Muſzka Granadéros fegyver-fitól, a' Muſzka fegyver ártalmaſságának meg-eröſittéſére, 3-ſzor 5 ſebeket-is ſzenvedni kéntelenitteték, meg bizonyitotta, hogy a' Muſzka fegyverek még a' magok terméſzeti hathatoſságokat el-nem veſztették légyen. Nem ſzollok az Asiai nagy hirü Török Profétáról, ki gyözné az Aktéon kutyáit ſzámlálni, ſokak a' hamis

Pro-

Profétàk, kik közzül 100 ban ſints edgy pénz árra tsuda-tévö, vagy valamit elöre el-látó erö; majd utóljára tsak *Moſeſek* és Aronak fognak maradni, kik a' népnek Törvényt ſzabnak, azokat vezérlik, igazgattyák, és a' kik az Izrael ſok arany Borjú bálványit, az igaz Iſten' tiſzteletére erſzénybe férhetökké tsináltattyák. — Budáról vettük a' hirt, hogy az öſzſzel a' Zagyva vize a' ſapályos hellyeket teli öntvén, minekutánna moſt azon viz meg-fagyot, és ujjonan fel-olvadott vólna, olly nagy bövſégét találták azokban a' halnak, hogy itten 9 Mázsa tsukát 5 forintokon, tsak vegye valaki örömeſt oda-adnak, mellyet a' Turkeviek-is bizonyittanak. — Ugyan innen tudoſittatunk, hogy ama ſok viſzontagſágok között, még Mársnak-is külömbb kölömbb záſzlói alatt ſzerentsét probált, de végtére magát Klaſtromi életre adott, ſok eſztendökig Provintziáliſságát ditséreteſen viſelt Minorita Atya, Báro *Szebek Pál* Ur, ki azzon Fö törsöknek edgyik ága, mely 3-dik *Ferdinánd* alatt Sléſiából Hazánkba ſzakadván, *Leopold* alatt Házafitványſággal meg-ajándékoztatott vala; és a' ki a' Papi és ſzerzetes életnek majd minden tiſztes grádittsain példás életet élt, a' Podágrának enyhitö Orvoſságát fel-találtnak lenni mondatik. Ezen veſzedelmes ſok pénzü embereken járni ſzokott nyavallyának orvasláſára, minekutánna, ſok más eſzközöket meg-probált vólna a' fellyebb emlitett méltóſágos Atya, leg-jobbnak találta a' nyul haját, mely ezen nyavallyának fajdalmait tapaſztalható képpen ſzokta enyhitteni. Ez vala azon Atya, kit az ennek elötte való idökben Provintziáliſi Hivatalának nem jól folytatáſával, a' F. Helytartó Tanáts elött vádal vala az irigyſég; de a' mely vád alól a' F. H. Tanáts által, mint nem igaz vád alól, fel-ſzabadittatván, mind betsülete viſzſza adatott; mind büntetéſe el-töröltetett, a' mint a' moſtani T. P. Provintziális által közönſégeſsé tett F. rendeléſek bizonyittyák. Moſt leg-közelebb a' Nyir-Bátori Szerzetes Társaſágban nyugſzik, ezen *Péter* ſok ſzélvéſzes Tengereken hányatott, de végtére tsendes nyugadalmat nyert Hajotskája.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
22
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
15
LEVELE.

Meg-lebet az, a' mi még nem vólt.

Ha azt igérem a' Hajadon Szüzeknek, hogy Fárſángnélkül ſzintén ugy Férjhez mehetnek, mint Fárſángal; talám meg-engednek énnékem, midön moſt az okos Politikuſoknak edgy bizonyos reményſégekkel fogok fel-ditsekedni. Ezek a' F. Uralkodó körül azt ſajditották, hogy ezen utolja felé járó 1786-dik eſztendöbeli Fárſáng, tsak alig, ha utolsó nem léſzen, és a' Réſzeges Bakhus Iſten eddig tett költséges áldozatai haſznoſabb dolgokra nem fordittatnak; söt a' mint a' Bétsiek beſzéllenek a' következendö Böjtnek ſem ſokat fognak kedvezni. Nem tzélom a' Fárſángnak kezdö okait piſzkálni, elég az, hogy ez a' mi Pogány Eleinkröl reánk maradott helytelen ſzokás vala mind eddig; mely ſok ſzegény Legénynek mind eddig, ſok

jelentö ſzám után irott tzifrát hágy vala neve után, a' böjti, ki-böjtelendö és meg-fizetendö rubrikában. Által látta ö Felſége, hogy a' Bétsiek, kik naponként azon panaſzolkodnak, hogy nem élhetnek, olly ſzörnyü Bálozáſokat és Fárſángi haſzontalan költségeket ſzoktanak tenni; mintha a' Fárſáng után ſenkinek ſemmire ſzükſége nem lenne. A' Meſter-emberek Maskara ruhák' kéſzittéſében foglalatoskodnak; a' haſznos dolgok 2. honapi haſzontalan öltezetekre fordittatnak 's t. azért tsak alig, ha az Eſztendönek mindenik réſze edgy forma törvény és ſzokás alá nem fog rekeſztetni. — A' F. Tsáſzári és Királyi Udvar ſzámára Gála Köntöſt kéſzittenek; nézzük mit hoznak-ki némellyek belölle? azt t. i. hogy még az idén Hazánk' Orſzág-gyüléſe fog tartatni. Némely közönſéges Levelekből azt-is olvashattyuk, hogy Hertzeg *Albert* Magyar és Erdély Orſzág Helytartójának fogna maradni; Noha a' közelebb vett Tudoſittáſok erösitik, hogy *Kriſtina* Hertzeg aſzſzony még ebben a' honapban viſzſza felé indulna Brüſzſzelbe, magával a' F. Tsáſzárral edgyütt; ki Olaſz-Orſzágba 's onnan másuvá indulándonak tartatik. A' F. Muſzka Tsáſzárné már ki-is rendelte a' Kerſonéſuſi utat, a' maga ſzámára. — A' Piáriſtáknak el-töröltetéſekről Bétsben, a' F. rendelés ki-hirdettetett. Ezek ugy fognak ezután járni, mint Világi Papok, és eſztendei fizetéſek 200 vagy 300 forint léſzen; mellyet a' Vallás pénz-tárjából fognak kapni. — Morvában *Pruggban*, a' Præmonſtratenſeſek' Klaſtroma a' *Laſcy* Regementyének Kaſzárnyának adatott. — A' nem vólt modi eddig, hogy a' közönſéges Bálokban költsönözö poſon tsapáſokat ſzotogaſſanak a' Bakhus fiai edgy másnak; de moſt

Peſt-

Pesthen meg-történt, hól 2 Ur edgy máſt illyen ké. zi tsokokkal illeté. El-vitte a' Politzáj az elsö po- fozot, és a' többit-is utánna lehet gondolni. — Ezen honapnak 2-dikán 2 Katonát vezetének-ki Peſten a' halálos Piatzra; hól, minekutánna az edgyiknek meg-kegyelmeztenek vólna, a' máſikat életének 23- dik eſztendejében meg-lövöldezék. Ezektöl, midön edgy a' Tiſzt Urak közzül el-akarná az ivás félben lévö Pálinkát venni, öſzve, meg-öſzve vágdalák, és e' vala az ö halálos Fárſángi bünök. — Az uj- jonnan fel-állott Amérikai Közönſéges-társaſágnak ed- gyik Tartománnyában (a' Frantzia Levelek mond- ják) olly kemény Törvényt ſzabtanak a' Lakoſok edgy más között, hogy ha valamely házoſſági életet élö Páros ſzemély, a' maga hitestárſán kivül vala- kivel fog közösülni, 30. páltzák után a' ſzégyen- köre állittatik, és nyakában holtig kötelet fog hor- dozni, annak bizonyos jeléül, hogy ö a' házoſság kötelét fel-ſzaggatta. Hély! ha ezen törvény nálunk-is fel-találna állani, bezzeg lenne dolgok a' Kötélgyár- toknak; rövid idön meg-gazdagodnának.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

A' *Szilágyból*,,, Tsudálatos, és ezen öltö em- ber értére ujj dolog az, a' mely moſt a' Szilágyat egéſz bámúlásba ejtette. Itt ez elött a' téli napok mind vigak voltanak; de mivel már Bakhus, ez a' külömben jó nagy orditáſt-is kitsiny ſzonak halló nagy fülü Iſten, az egyenetlen húrú kotán zajgó ſokaſágnak énekléſére ſzinte meg-ſiketült vala, re- jok untnak lenni láttatik, és leg-alább e' télen [illegible]- hos haſát velek tiſzteltetni nem kiváná. Mely nagy változáſt okozott ezen el-költözött Iſten ezen bor- halmokon mulatozni ſzokott kedves tiſztelöinek meg-

tetszik abból, hogy itt az örömnek vizei el-apadtak a' kulatsos próféták el-halgattak, a' boros áldozatok meg-szüntek, és nintsen senki ki fel-mennyen Bakhusnak hegyeire. A' vévök és az adok ugy alkusznak, hogy áldomást ne igyanak, holott ez elött a' dolog illendö árának alább hagyásával-is ennek lehetetlen vólt el-mulni. Ha keveſen találtatnak-is, a' kik még az emlitett jó Istenröl meg-emlékeznek; az ö áldását igy köszönik-el: *Uram ne hagy-el engemet!* avagy: *ha lehetséges múljék-el e' pohár én töllem. Varsátzon, Kitsben, Rétsében* a' pintzék szemöldökére ezen igéket irták-fel: *Ne vigy a' kisértetben;* az Hordok fenekére pedig: *Szabadits-meg a' gonosztól.* A' többek között egy Bialos halván a' bornak hathatosságát, edgy fél-kupányi, vagy majd edgy itze bort edgyszeribe fel-hajtván, ugy meg-hala tölle, hogy azt se mondhatá: *oda a' kesely farkú bial* — Ugyan tsak ez elött történt nevezetes Ujság. A' Debretzeni Tserén erröl egy szekeres ember Nadudvarról Debretzenben igyekezvén talál edgy szegény aszszonyt ki holmi ruhába kötött portékáját fel-tészi szekerére maga azomban a' Tserében utat veszetett, az ember nem gyözvén várni, mégyen elebb a' maga uttyán, hát egyszer a' gyermek a' polában meg-rivallik, tsak ugyan Debretzenbe bé-viszi, és ott ö-is önként két Katonával el-lopattya, tettetvén magát mintha aludnék szekerében; ezek észre vévén, hogy nem igen haszznát vehetö Kintsre tettenek vólna szert, megakarák a' gyermeket ölni; de a' gazda meg-szagolván a' dolgot a' Kapitányhoz fúta, és ez leg-ottan a' lopott jószágot eleibe vitetvén és meg-nézvén láttya hogy egy hatalmas Vice-kaplárságra menendö Fiúgyermek, kinek neveléſére leg-ottan Dajkát fogada,

és a' maga Soldjából minden Honapra egy két forintos Tallért rendele. Igy jádszik az Isteni gondviselés az ártatlanoknak meg-tartásokban.

Erdélyből Maros vásárhelyről Ezeket irják. — „ Boldog-aszszony-havának 27-dik napján, fogák magokat a' Szent-Lászloi Jobbágyi Grof *Bethlen Pál* Ur ő Excellentziájának, és bé-küldének a' Préfektushoz Bonyhára edgy Instántziát illy foglalattal: Kérjük, hogy minket már tovább ne szolgáltassanak; mert mi már Jobbágyok nem vagyunk 's a' t. Alig érkezik ezen instántzia elöre küldve, a' kapuban álló Préfektus kezibe, 's hát imé a' Parasztok magok sergestöl oda érkeznek, kiknek a' Préfektus ezt felelé: Igaz ugyan, hogy Jobbágyok nem vagytok; de még is tartoztok, a' F. Királynak nyilván ki-adott parantsolattya szerént mind addig, mig az Urbárium ki-hirdettetik; ugy szolgálni, mint eddig szolgáltatok. Ezt a' Parasztok kéttség kivül tsak költeménynek tartván, több haragos szoszaparitás közt, le-üték lábáról a' Tisztartot, ki éppen a' Prefektus mellett áll vala. Ezen fel-ládzada az egész Udvar, és a' kapún bé-rohanni kiváno Parasztságot visszza veré, meg szalasztá; de edgynél többet közüllök el-nem foghata; mert magok a' Bonyhaiak, ök-is ezen Udvarhoz tartazó Jobbágyok levén, nem seggittének az Udvariaknak, azon eröszakoskodó Parasztak' el-fogatásában, hanem béhunyt szemmel 's öszve-tett kezekkel nézék, miként kergetik öket az Udvariak. Illy' gyönyörüséges gyümöltsei vagynak a' Parasztokhoz való kegyelmes kedvezéseknek. Ezeknél pedig még sokkal keserübbek azok, a' mellyektöl félünk; mert találtatnak Hazánkban (a' gyanú nagyon közönséges) ollyan meg-veszett agyú itt már rég lakó vándorok ('s félö hogy

még Hazafiak-is) a' kik holmi, hiteket, 's Hazájokhoz való hüségeket, óltsó pénzen ki-áruló emberkék által, az Hazát fel-fitetik, 's fel-hajtattyák, 's hihetö, hogy a' Hazafiak' ſeprölékes réſzinek elméjét veſzedelmes nyughatatlanſágra-is kiſztetik. Egy illyen ártalmas Bogarat tsak nem régen fogata-el edgy Hazáját, Királlyát, és a' közönſéges tsendeſséget hiven ſzeretö Tiſzviſelö Ur, félvén, hogy a' már vett ſebbe, az illyen ártalmas fene belé esvén, a' teſtnek nagyobb réſzire el-ne harapozzék, — „Az három Kerületekre oſztatott Erdély Orſzági F. Királyi Adminiſtrator és Commiſſárius Urak következendök: Mélt. Gróf. *Kemény Farkas*; Mélt. Rom. Sz. Bir. Grof. *Teleki Ádám*; és Mélt. B. *Brukenthal Mihály* Ur ö Excellentziájok.

A' Politiai Kormányozó Székben.	*A' Törvényes Kormányozó Székben.*
Préſ. R. Sz. B. G. Teleki Károly Ur ö Exc.	Préſ. Szabad B. Bánfi Farkas ö Exc.
Tanátsoſok.	*Tanátsoſok.*
Mél. G. Eſzterházi Ján. Ur	Mélt. G. Kalnoki Lajos Ur.
— G. Bethlen Sándor	— — Székely Dávid
— G. Teleki Lajos	— — Kronenthal János
— G. Bethlen Josef	— — Gál Janos
— — Beyſchlág	— — Zejk Dániel
— — Alefeld Mihály	— — Veres Adám
— — De-Ritter	— — Biro Antal
— — Fronius —	— — Rofenfeld Frider.

Titoknokok.

Mél. G. Mikes János.	Mél. Türi Láſzló.
— G. Teleki Domokos.	Mél. Horvát Antal.
— Koſzta Iſtván	— de Hutter.
— Sotérius Mihály	
— Somlyai —	*A' Királyi Táblán.*
— Herman —	Prés. G. Bethlen Pal Exc.
— Strauſenburg —	V, Prés. B. Kemény Simon

Vaj-

Vajna Urak.
Regiſtrátorok.
Vajda Mihály
Vic. Sándor János
— Schot
Prot. Adámi
Exp. Steph
— Honnenháim.
Vice. Vas Farkas
Concipiſták.
Mélt. B. Buccor.
Mélt. G. Kálnoki.
— Donát.
Mélt. B. Seeberg.
— Beddus.
— Lénárt.
— Seiwert.
— Fekete Ferentz.
— Tserei.
Tan. B. Bornemiſza Ján.
B. Joska Antal.
G. Mikó Miklos.
G. Nemes Joſef.
B. Miske Jóſef.
B. Roſenfeld András.
— Tsernátoni Ferentz.
— Szeredai Elek.
— Türi Sámuel.
— Heidendorf.
— Fekete Lajos.
— Hermann.
— Tserei János
Királyi Táb. Titoknakok.
— Tökés Láſzló.
— Károllyi.
— Lendvai.
— Schobel.

Száthmár. —„ Ezen Hónak 15-dikén éjjeli 11. oratájban mint edgy fél fertály oráig, de igen tsendeſſen föld-induláſt tapaſztaltam; az óltátúl fogva tsak igen tavaſzt képzeltetö idök járnak. Azon Városok, melyekben a' külsö Orſzági Portékákat ſzabad árulni ezek Magyar-Orſzágban: Buda, Peſt, Posony, Kaſſa, Debretzen, N. Várad, Szeged, Várasd, Agram, Károly-vár, Györ, Moſony, Székes Fejérvár, Vátz, Eſztergom, Komárom, N. Szombat, Óvár, Péts, Eger, Lötse, Késmárk, Körmötz Bánya, Selmetz Bánya, Zolyom, Zombor, Kaniſa, Ujhelly, Pétervárad, Karlovitz, Eperjes, Tokaj, Szathmár, Sziget, Trentsén, Göntz, N. Bánya, Temesvár, Bertertze Bánya, Lugos, Arad, Draritza, Zemlin, Eſzék; Erdély-Orſzágban ezek: Szeben, Kolosvár, Károly Fejérvár, Medgyes, Braſſó, Segesvár, Udvarhely, Máros-Vásárhely,

Bi-

Betertze, Fogaras, Déva, Szamos-Ujvár, Ebesfalva, Enyed, Zilah.

Száthmár Németi Városſának Lakos Lelkei ſzám ſzerént vagynak . . . 8193.
Házak . . . 1712.
Nemeſek . . . 186.
Vármegye Tiſztviſelöji . . . 4.
A' Birodalomnak egyéb ſzükſégére valók az az . . . 1023.
Aſzſzony Nép. . . . 4154.

Sok páratlan marad ebbe, kivált, ha a' felette való ſzám utjára megyen.

Néhai Magyar-Udvari Cancellárius, Gróff ESZTERHÁZI FERENTZ *Ur' ö Excellentziájának, Magyar Virgilius T. T.* Gyöngyöſſi János *Ur által, hólta után öntött Alló-Képe* (*Statuaja*).

Bús Haza! Kit ſiratſz? örök értz-oſzlopra kit iratſz?
Mert nem elég ide réz, vagy *Polycletuſi* kéz. (1)
Bár ſima márványod *Phidiáſi* mühelybe ki-hányod;
Bár ide *Praxiteles* jöne faragni jeles.
Kéz, faragás, pentzel, Gróff ESZTERHÁZI FERENTZel
Mit tehet? A' mit ez ir, önt, farag; el-nyeli ſir.
Bár tsak ez egy Siron, Lelket ha tud önteni *Myron*, (2)
Tégye Remekre kezét, veſſe ſzemétre rezét!
Lélek, ez egy fö Réſz, az Idöt meg-eméſzteni méréſz,
Melly maga minden Kéſzt, oſzlopot, értzet eméſzt.
Párka kezen 's orsón felyül, a' temetéſi koporſón

Túl

---

(1) *Polycletus*, *Phidias*, *Praxiteles* a' régi Görögöknél a' leg-hireſſebb Meſter-emberek vóltanak, a' kik vagy köböl, vagy rézböl nagy Álló-Képeket (*Statuakat*) kéſzitettenek.

(2) *Myron* arrol ditsértetik, hogy az embereknek és állatoknak még lelkeket-is láttatott ki-önteni rézböl, olly igen derék öntö-meſter ember volt.

Túl-is ez egy maradó Kints lehet élet-adó: (3)
Hogy ha ki lelkében egyenes, ki Hazája' kezében,
Mint az erőss kéz-iv, oltalom' eszköze; hiv.
Vethet ez a' végnek maga véget; Ez a' kegyes Égnek
Tiszta Szülötte, ki nem földi mag; Isteni Nem. (4)
Öntsön azért illy szép Lelket, kit imádjon egész nép,
Ország, helv, szegelet emberi munka felett.
Öntse saját népét szerető Magyar Ur' dali Képét;
Egy nemes Élet-eret, kit Haza' Teste szeret.
Öntsön igaz szivet viselő szemes Udvari Hívet,
Kit nem aláz puha kény, nem vakit udvari fény.
Olly Fiat itt öntsön, kit Atyának az Annya köszöntsön:
Annya, kit élemedett özvegyi gyászsza fedett.
Kell pedig öntö-miv? Te vagy Esterházíba leltt Sziv,
A' ki ma forma lehetsz, 's *Myroni* kézre mehetsz.
Vajha, miként vala rég, nyujthatna *Prometheus*-is még
Nap' szekerére kezet, 's hozna-le földre tüzet!
A' mikor egy szépen ki-mivelt testben tsudaképen
Lelket alá-ragadott mennyei tüzből adott. (5)
Esterházi! ha már Neved égi golyóbisokon jár,
Küldj tüzet onnan, avagy lelkesítésre Te hagyj.
(Most, mikor a' meg-hültt Szeretet sok idétleneket szült,
'S

---

(3) *Omnibus, qui patriam conservarint, auxerint, adjuverint certus est in cælo definitus locus, ubi beati ævo sempiterno fruantur.* Eképen oktattatik amaz hires Romai Ifiabb *Scipio Africanus.*

(4) A' Pogányok Isteni Nemből valonak hitték lenni az emberi lelket; de kivált a' Virtusokkal tellyes embereknek lelkeiket.

(5) A' Poéták szerint, *Prometheus* volt az, a' ki az embernek testét földből igen szépen ki-formálván, *Minervától* az égbe emeltetett-fel, holott a' nap' szekeréhez veszszejével hozzá érvén, onnan hozott tüzet, mellyből formálta az emberi lelket.

'S már ma salakra fogyott Sziv' tüze jégre fagyott)
Öntetik a' mellyből polgári de tiſzta mühelyből
Költt Tsuda: hiv Atyafi, lelkeſitett Hazafi:
Népe között teſtes Lélek, ſzeretettel *Oreſtes*, (6)
Fö 's Tagok egy kötele, egy Haza ſzive-fele:
Udvar előtt kedves, de kinek ſzeme' ſátora nedves,
A' mikor iſzſza ſaját Nemzete' sürü zaját.
Oh ſzem előtt fényes Bibor! de nehéz ſzövevényes
Hivatal! e' tſiga-vér ſzinü baj a' kire fér.
Izzadoz egy ſajton, mikor udvarol a' titok-ajton;
Karpatus és *Nemere* nem lehet ennyi tereh:
Mó'ſeſi köz vállal törekedni, 's evezni ki *Pállal*
Néha hajó-darabon tengeri sürü habon.
Itt morog a' nép, lám! de dörög tova *Hórebi* vilám;
Erre ha viz-özön üz, kerget amarra de tüz;
Itt ſzorit a' törvény, fenyegetnek amott habok, örvény;
Itt ſok az udvari tör, ott veſzedelmes az ör.
Mit mivel itt ſem hév, ſe hideg leg-utállatoſabb név?
Tsak zavar és nebeleg a' tsupa gyenge meleg.
Szive ha tsak léſzen vizzel teli holyag egéſzen (7)
Mit ſegit a' köz-jón, ſzive ha benne tsak ón. (8)
Kell ide Böltseſség, nemes Indulatokra Kegyeſség
Kell ide közbe-vetett Móſeſi hév ſzeretet.
A' ki magaſs hellyén mikor áll, oda fel-viſzi melyjén
Mind fejedelme' ſzavát, mind Haza-népe' javát.
Köz-haſznért él hal. *Vagyok áldozat*, (illy nemeſen valt
Nemzetemért, ha farag boſzſzut az égi harag.
Im-

---

(6) Ez az *Orestes* a' barátſági Szeretetnek egyik igen nevezetes példája a' Régieknél.

(7) A' múltt Százban egy *de Feria* nevü Spanyol Hertzegnek Teſte fel-bontatván a' mint irják, Szive nem találtatott; hanem a' helyett tsupán tsak viz, a' ſzivet bé-boritó hártyában.

(8) *Domitius Aenobardus* Romai Uri ember *Ón-ſzivünek* neveztetett *Licinius Craſſuſtol.*

Imhol! ez a' Képed, Groff Esterházi! Te! Néped'
Kintse! 's Apoſtoli Ház' oſzlopa, Diſze, *Boáz!* (9) (10)
Tégedet esmérünk, Magyarid' kegyes Attya! Mi Vérünk!
Sürü homályba Delünk! nyári hevekbe Szelünk!
Leg-nemeſebb Érből fokadott, egy *Hectori* Vérből
Költsönözött Unokát; oltalom' élet' okát; (11)
Föt leg-elöl félö, noha más Tagokat ſe metélö
Jó hazabéli Tagot, hiv Magyar Uri Magot.
Bár ha nyomott ſullyod, vala *Gyürüvel* ékes-is Ujjod, (12)
(Mérte Királyi Petsét Udvari Hive' betsét)
Hogyha Király ebben maga Kö vala fényleni ſzebben:
Volt az *Arannya* Hazád, nappali fényre hozád.
Nap! ne ſieſs! — állj-meg! Tsata foly *Gibeonba* ne vállj-meg!
Izrael ütközetét oh ne borittsa ſetét!
Nyulik az árnyék már, — nem botlik az, a' ki veled jár
Alkonyodik; — Te maradj! eſtve magunkra ne hagyj!
Fogj Evezöt, Meſter! — zúg tengeri habbal az *Iſter* (13)

---

(9) Tudjuk, hogy Nemes Magyar Orſzág *Apoſtolicum Regnum*, *Apoſtoli Orſzágnak* neveztetik.

(10) *Boáz*, volt egy igen drága ſzép oſzlop a' Salamon' Templomában.

(11) *Columen Patriæ*, *mora fatorum*, *Tu præſidium Phrygibus feſſis*, *Tu murus eras* apud Senec. in Troad. de Hectore.

(12) Tzélozok a' *Kantzelláriuſi* Hivatalra. Régen a' Királlyok az ö Udvari fö Embereiknek petsétnyomó Györüt ſzoktanak vala adni, mint a' *Joſef* és *Mardokeus* példai bizonyitják. Melly ſzokás az ujjabb idökben-is meg-volt, nevezeteſen a' Frantzia Udvarban, holott a' Királyi petsétnyomó Györüje által-adattatott a' fö *Referendáriusnak*, vagy a' mint ma hivják, *Kantzelláriusnak*.

(13) A' Duna más névei Iſternek-is neveztetik.

Bölts kezedet le-ne vedd Tsendesít a' Te Neved.
Meg-repedett Bóltunk. — Ki-ne mozdulj — sírva si-
koltunk
Tartsad, alá-született oszlop! az Epületet.
Bölts Egek! el tünik szem elöll, ört-allani szünik
'S hunyik-el egy soha nem húnyt Magyar-Udvari
Szem
Kit Haza-népe, Király' füle hallgata, hallgat az a'
Szái;
Hallgat evel 's oda lett *Delphiböl* a' felelet (14)
Nagy Tagodat veszted, Haza! Nem tsuda, hogy ha
Kereszted
Búra hajoltt, 's fekete fátyol az öltözete.
Tzimered ez lévén, illy terhedet a' Duna' révén
Vállaidon emeled; könyved' alatta nyeled.
Gyászba merültt fövel *Duna*, *Száva* ki-nött szem-esö-
vel:
A' *Tisza*, *Dráva* közön foly-le keserves özön.
Szép dolog, a' ki Nevet 's ösi Vért Nagy Atyáktol
alá-vett;
Szebb; ha Nagy ö maga, mert nagy Nevet Er-
deme nyert.
Leg-szebb; holt Testén kesereg ha Királlya; 's el-estén
Egy Haza, Nemzet egész bánatot ontani kész
Imhol! ezek lésznek, Te! ki Társa vagy angyali
Résznek,
Hültt Tetemidre Kenet, *Pápai* Sirba menet. (15)
Bús Haza-népe! ki-vedd, nemesebb temetöbe belé-
tedd;
Illy el-alutt de Nemes Szivet öledbe temess,
Nemzete védelmét, fejedelme, Hazája' szerelmét.
Volt Polgári Tsuda, igy mikor élni tuda.

---

(14) Görög Országnak *Delphi* nevü Városában vólt a' Pogányoknak az a' leg hiresebb *Orakulumok*, mellyet szoktanak vala a' nehéz dolgokban meg-kérdeni, és *Apollotól*, a' mint hitték feleletet venni.

(15) E' Nagy Uri Halottnak Teste *Pápan* temette-tett-el.

Po'sonban.
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
25
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
16
LEVELE.

Magyar Hazánkból.

A' közelebb múlt hétſön, A. Belgiumi fő Kormányozó *Albert* Hertzeg özvegy Grof *Pálffiné* aſzſzony ő Excellentziájának meg-látogotáſa végett Posonyba jött vala, de ugyan azon napon eſtvére Bétsbe viſzſza ment.

A' Felséges Tsáſzár ezen orſzágnak bóldógságára találta lenni, hogy a' vármegyéket alkalmatos és érdemes V. Ispányokkal meg-erösittse, és hogy ez a' méltóság ettöl fogva, nem tsak kinek kinek haláláig tartson, hanem mind külsö mind belsö könnyebbségekre nézve ebből felyebb emelteſſenek. Azt-is kegyelmeſen végezni méltoztatott ő felſége, hogy az ujjonnan tétettetett V. Iſpányok nem tsak Ts. és K. Tanátſoſi tituluſt viſelheſſenek, és eſztendöbéli fizetéſek 1000. forintok légyenek; hanem az

 ér-

érdemeſeknek, a' F. K. Helytartó Tanátsra és más több Királyi T. Székekre-is utok nyilhaſſon. Ezen Felſéges akaratnak és indulatnak telyesitéſére e' következendö Vice Ispányok tétettek avagy régi tiſztekben meg-eröſitettek.

A' Beſztertze Bányai Kerületben Hont vármegyében; *Majthéni Láſzló;* Gömör vármegyében: *Szathmári Miklos.*

A' Nyitrai Kerületben: Nyitra Vármegyében: *Tseh Láſzlo*; Trentsin Vármegyében: *Ugronovits Iſtván*; Posony Vármegyében: *Ambró Mihály*; Báts Vármegyében: *Szent-Iványi János.*

A' Zágrábiai Diſtriktusban Várasdiai Vármegyében: *Tsernkó Iſtván*, Poſſégai Vármegyében: *Markovits Iſtván*, Szalad Vármegyében: *Nosdrovitzki János*, az egyesült Zagrábia és Severin Vármegyében *Bedekovits János* Körös Vármegyében *Markovits Ur.*

A' Kaſſai Diſtriktusban: Sáros Vármegyében Pétſi Láſzló, Zemplin Vármegyében Szirmai Láſzló, Szepes Vármegyében Töke Mihály; az egyesült Abaujvár és Torna Vármegyében *Koltzi Antal.*

A' Nagy-váradi Diſtriktusban: Bihár Vármegyében *Böthi János*; Arad Vármegyében *Belitzay Joſef*; Szabolts Vármegyében *Vay Joſef.*

A' Tömösvári Diſtriktusban: Torontal Vármegyében *Hertelendi Ur*, Kraſſna Vármegyében *Békáſi János*; Tömösvár Vármegyében *Uhrik János.*

A' Pétsvári Diſtriktusban: Baranya Vármegyében *Sauska Ferentz*; Tólna Vármegyében *Kapuvári Károly*; Somogy Vármegyében *Pais János*; Szirmia Vármegyében *Hajnótzi Jóſef*; Verötze Vármegyében *Jankovits Joſef.*

A'

A' Munkátsi Diſtriktusban: Szathmár Vármegyében *Rakovsky Sándor*; Maramaros Vármegyében: *Pogány Láſzló*;

A' Peſthi Diſtriktusban: Peſth Vármegyében: *Szily Jóſef*; Heves Vármegyében *Halaſi Ur*; Neográd Vármegyében *Muslai Ur*; Borsod Vármegyében *Ragály Jóſef*; Székesfejérvár Vármegyében *Marits Thamás*.

A' Györi Diſtriktusban: Vas Vármegyében *Boros Ferentz*; Sopron vármegyében: *Nagy Sándor*, Veſzprém Vármegyében *Somogyi János*. Az ezután tétetendö Vice Ispányoknak neveit máſzor ismét tudtokra adjuk az E. olvaſoknak.

Györ Vármegyéből ez iratik. „ Györ, Komárom, Fejérvár, és Veſzprém Vármegyéknek öſzve todúlt ſzélein a' föld-indulás már edgy nihány izben tapaſztaltaték, ámbár ez Komárom és Györ városſaiban, mellyek közönſégeſen a' föld-indulásnak Hazánkban leg-veſzedelmeſebb hellyei ſzoktanak lenni, éppen nem tapaſztaltaték akkor, mikor ezeken itten éſzrevettük vala. Nem tudom mi légyen oka ennek, talám a' Bakony felé hajol a' világ kereke. Visgálnám, ha tudnám a' földnek belsö titkait; de ennek okát *Grozinger* Urra hagyom, ki kedves Magyar Hazánknak edgy Könyvetskével, a' Magyar-Orſzági föld-indulásról harmad idén kedveskedett vala. Moſt-is két izben tapaſztaltuk itten. Egyſzer ugyan mély álomból vert vala-fel, máskor a' múlt honapnak 30-dik napján délutánni 2. orára három fertálykor, éppen midön a' *Bakbus* Innepe ſzentelésében foglalatoskodnánk. — *Ugyan ezen Levélböl irják*: „ Székes fejérvár tályán Oroſzlányon e' ſzomoru eset történt vala: Meg-utálván ottan edgy valaki ſzámos

eſztendökkel terhes feleſégét, azt el-hagyta, és a' napokban, 9. eſztendökig tartott magános élete után, edgy ſzép fiatal Liányt el-veve. De tsak alig kézdé magát vele gyönyörködtetni, midön a' minapában kedves Tiſzti társait vendégelvén, bé-kotzogtat az ajton az elöbbeni feleſége, a' mellyen minyájon eltsudálkozának. A' Házi Gazda, vagy az edgy ifiju és edgy vén, az az: két feleſégü Ur pedig ſzégyenletében, az ifiju Menyetske bujában tsak nem elevenen ragadtatának-el. Ezen dolgot a' felséges Udvar fogja rövid napok alatt el-végezni.

Külsö Orſzági Hirek.

Bérs A' Felſéges Monárkha egéſséges állapotban lévén, moſt az edgyesült Magyar, majd az edgyesült Tseh és Auſtriai Kantzellárián ſzokott meg-jelenni. Némely Politikuſok ugy vélekednek, hogy ezen 4 Kantzellériából lett 2 Kantzellériának edgyeſithetéſe modját kivánná ö Felſége ki-tapogatni; de leg-nagyobb oka ennek tsak ugyan az, hogy mindent tulajdon maga kiván hallani, tudni és látni. — Ez elött edgy nihány napokkal ki-mégyen ö Felſége a' F. Tsáſzári és Királyi Udvarnak edgyik ſzegeletében lévö tornátzába, ſétálni, ſzokáſa ſzerént tsak edgy közönſéges zöld Kaputban. Ott áll vala edgy paraſzt Aſzſzony edgy inſtántziával, ki a' Tsáſzárt nem esmerte. Nó mit akarſz? kérdi a' Tsáſzár tölle. 'S mit akarnék? edgy inſtántziát hoztam hogy a' Tsáſzárnak adgyam. Ad ide! Ugy, 's hát kigyelmed a' Tsáſzár emberre. — Igen-is! — No hát itt van fogja kend, de azt elöre meg-mondom, hogy megint meg-ne tsalattaſſam, mint a' minap; azon kivül-is már 2. forintot fizeték a' más héten az inſtántiáért, még ſem ment a' Tsáſzár kezébe; már

moſt

most el-nem mégyek addig, mig ezt nem irja reá: *fiát*, (fijat) különben magához-is bé-mégyek. A' Tsászár tsak alig tartoztathatván magát a' nevetéstől, mihelyt ezen Instántziát el-olvasá, ezt irá reája fiat. — Azon *Eugenius* nyári mulató vára, melyben eddig a' F. Tsászári Német Test-örzök laktanak, a' F. Tsászári Udvar számára készittetendö lévén, a' benne vólt Német Testörzök a' Dominikánusok Klastromába mennek lakni, kik az el-töröltetésekhez közel vagynak. Ama gazdag Máriatzeli Klastrom ellen-is el-ment a' Felséges rendelés, mely szerént el töröltetik; söt a' mint a' Bétsi tudosittások erösittik, az itten szomszédunkban lévö Máriathali Klastrom notája-is ezen a' hurokan peng. Beszéllenek némellyek az egész Dominikánusi Szerzetes rendnek el-töröltetése felöl; de e' még mind bizonytalán. — Jelentettem vala közelebb költ Levelemben, hogy a' Fársáng, és a' nem önként esö Böjt a' végsö vatsora mellett ül. Most edgy Europai hatalmas Urnak tulajdon szavait foglalom ide, mellyek ezek: „ Én által láttam és meg-gyözettettem felölle, hogy „ mennél inkább igyekezem azon, hogy az én Né„ pem már valaha okos légyen, és emberi modra „ gondolkozzék; annál bolondobbak: hogy azért az „ ö bolondságoknak bizonyos ki-szabott ideje ne „ légyen, és hogy 7 hetekig világi, és 7 hetekig „ minden esztendöben P— bolondok ne légyenek, „ meg-engedem nékik, hogy egész esztendöben, mi„ kor szintén szemeknek szájoknak tetszik, bolon„ dok lehetnek, tsak hogy azt a' Fársáng, vagy Böjt „ szine alatt bizonyos idöre ne határozzák. Én, „ ugy mond, valamint senkinek-is lelke esméretén „ uralkodni nem akarok, 's nints-is hatalmomban;

„ ugy

„ ugy nem bánom, ha valaki egész életében böjtel-
„ is jó szántából, tsak hogy arra senki által ne kén-
„ telenitteſſék. — Minden Klaſtromoknak, és Kla-
ſtromokat épitteni, vagy annak épittésére kegyes
szándékból pénzt hagyni kivánoknak, a' Felséges
rendeléſek szerént tiltatik, hogy ennek utánna illye-
tén dolgoknak épittéséhez ne fogjanak; söt a' mel-
lyek épülö félben vagynak-is félben szakaſztaſſanak.
— A' Hollándiai, békeſség dolgában fáradozott, ed-
gyik Biztos, Báró Lájden Ur, ki még mind eddig
Bétsben mulatozván, midön moſt a' maga Hazájába
való viſzſza-menetelre éppen kéſzen vala, hirtelen
gutta-ütésben meg-halván, Bétsből utaza az Örök-
ké valóſágra.

Bétsben a' ſok ezer Uj könyvek között, (a' Bétsi Ujſágból irom) illyetén nevezetes Könyvek-is találtatnak: „ *Arra a' kérdésre való felelet: hogy valjon az örök idvességet minden Ekkléſia, vallás, és Hitben el-lehetè nyerni.* 2) *Valjon a' fülben-gyonás a' Romai Anyaſzent-edgyházban haſznos és ſzükséges-é?* — 3) *A'* Boldogságos *ſzüznek, és más Szenteknek tiſzteletekröl mit lehet tartani a' Romai Anyaſzent-edgy-házban? valjon illendök, haſznoſok, és ſzükségeſek légyenek-é azok, vagy nem?* — 4) *vallyon a' nem R. Katholikus Kereſztények meg-edgyeznek-é mi velünk R. Katholikuſokkal a' vallásnak leg-föbb tzikkellyeiben-is annyira, hogy azok bozzánk haſonlatoſok légyenek, és felebarátinknak tartaſſanak?* — Többeket emlithetnék itten efféle Könyveket, mellyeket a' Bétſi közönséges Ujság Levelekben hirlelnek az el-adás végett; de elég ez, annak bizonyságára, hogy a' német Tudoſok nagy dolgokban törik a' fejeket, és hogy a' nap nem hozza ugy-fel edgyſzer is ſugárait, hogy Bétsben valamely uj Könyvet ne hozna magával. —

Né-

Német Országban a' Bibliának némely részeire, nevezetesen a' *János Mennyei Jelenéseire*, *az Apokalypsysre* törvént szolgáltatának a' napokban, és tsak alig ha az Isten Könyvét meg-nem herélik, a' mint a' Politikusok földi Jelenéséből sajdittyuk. — Magyar országban, minden esztendöben, leg alább-is 10. ezer Soltáros Könyv szokott el-kelni, a' *Szent Dávid* régi Tziterája mellett fudogált énekek közzül. Bártsak már ezt a' kalmaztatná valaki a' mostani idöhez képest jobb rendbe, a' *Pontus Kappadotziától* 's ehez hasanló régiség hibaitól meg-mentve. — A' mit legelöbb az uj tserép-edénybe töltenek, igen meg-szokta, a' régi mondás szerént, tartani az az attól vett szagot. Eppen illyen a' még mázatlan uj és eleven tserép-edény, az ember; ez a' mit *Jantsi*, *Gasi*, *Pista* korában meg-szokot; *János*, *Gáspár*, István korábanis azt kivánnya tselekedni, a' mint ez tsak ez edgy példából-is meg-tetszik: A' Bétsben mulatozó Magyar R. Diákok között találtatik edgy bessületes világra termet tudos ifiju Ur, ki valamint más Tudományokban, ugy a' Haza Törvényében-is magát nem leg-kissebb mértékben tökéletesitette. Ezen Ifiju Ur meg-kivánván tudni: hány nap van Bétsbe-is edgy hétben? el-talált a' Fársángon menni a' nagy Redutba, és gyakran a' Kávéházokba-is Prédikátzio Crysist olvasni. Ezt meg-tudván a' D—i Senior, (már itt Oskola nyelven szollok) ki Bétsben vagyon; a' szokás szerint Szombaton edynihány jelen lévö Primáriusokkal az Arany-gyürü tzimerü Vendégfogadóban, Sedest ülvén, Citálák a' bünöst, és keményen reá parantsolának, hogy többé ollyan helyre menni (itt ö Felsége-is sokszor meg-jelenik) porozott fövel, és tsinos köntösben járni megne probálja; mert azt néki

ki tellyeſséggel meg-nem engedik. Ezen Tanúlt Ifju el-tsudálkozván a' régi Mázatlan edények bé ſzivott ſzagán, haragos nevetéſſel azt jovaslá az egéſz Bétsi Primária ſedesnek, hogy fösülje-meg fejét, borotválkozzék-meg, és ne járjon köpenyegbe; mert a' Bétsi Vendégfogadoſak ſokkal nagyobban huzzák a' 'Sidót, mint más betsületes embereket. *Bizony még tsak ugyan vén a' világ*; kivált az illyen emberekre nézve.

A' F. Tsáſzári és Királyi Hadi Záſzlok alatt-is nem régiben igen nagy fő Tiſztségre való emeléſek eſének; de mint hogy a' többinek tsak a' nevek-is igen esmeretlen a' M. Hazafiak elött, emlitem ezek közzül tsak a' *Pálfi* Hadi-ſergében vólt Oberſtert *Benyovſzki* Urat, ki Generál Májornak tétetett. — Az Auſtriai Lombárdiából iratik, hogy a' Mantuai és Májlándiai két edgyesült Hertzegſégekben lévő Apátza Klaſtromoknak tudtokra adatott, hogy akik ezek közzül Liánykákot tanittani nem akarnak, azok más világi élet modjáról gondolkozzanak, ha pedig ezeknek tanittáſát fel-vállolják bizonyos fizetés mellett meg-maradhatnak a' Klaſtromban, és ha tettzik fekete fátyallal bé-boritott ſzeméllyeket-is fel-fedezvén, olykor a' Klaſtrom küſzöbén kivül-is léphetnek a' világ esmeretsége okáért, mint a' Barátok és más ſzerzetes Férfiak. Ezen F. rendelés ki-hirdetéſe alkalmatoſságával, az ifijobb Apátza ſzüzek közzül el-neveték magokat edgynihányon, mellyért a' Vénebbektől nem tsak keményen meg-dorgáltatának, hanem hogy ſirnának edgynihány pofontsapáſokat-is kapának.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÖJT-MÁS-HAVA 1 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 17 LEVELE.

Edgy különös Joakáro Érd. Hazafinak Horváth Adám Urnak Levele.

A' mennyire féltem attól; hogy az a' Komáromból vett tudositás, mellyet a' Magyar Hirmondó ezen folyó eſztendőben, Boldog Aſzſzony Havának 11-dik napján költ Levelében közönségeſſé tett; kárt ne ne tégyen Magyar nyelvünkben: ſzinte annyira meſterkedtem rajta, hogy feltalálhaſſam azt a' módot, mellyel, a' miatt a' Magyar Poëſistol (vagy inkább még elébb tsak a' vers irogatástol) könnyen el-eshető kedveket a' jó ſzivü Magyaroknak vagy meg tarthaſſam, vagy viſzſza állithaſſam. Melly ſzándékomat ſok jó akaróim, kik én nálom a' Poëſisban ſokkal többet érnek, erösitvén arra vettenek, hogy ez edgy-nehány ſoromat, a' hir mondóval közöllyem. Félek (azt mondám) hogy kárt ne tégyen; és méltán félek. Mert ha magamban

érezhettem ollyan indúlatot (mellyet kéntelen vagyok egy kis ſzégyennel meg-vallani) hogy mig azon érdemes Túdos Urnak nevét nem tudtam, a' ki olly nevetve láttatik régibb és ujjabb vers-iróinkat, vagy is inkább vers iráſunknak módját pirongatni; ſokkal hathatoſſabb indúlattal tettem fel az ellenkezö okokat. Miólta pedig azt az érdemes nevet meg-hallottam; azon Urnak nagy tudománnya, és az a' tiſztelet, mellyel hajdani Tanittómnak tartozom, annyira meg zabolázta heveſſebb indulataimat; hogy már az a' tartózkodás, melly miatt illy nagy elme gondolatival ellenkezöt gondolni, vagy ſzégyenlek, vagy leg-alább ſajnálok, talám el-is veſz valamit Levelemnek abból a' máſokat meg-gyözö erejéből; mellyet egyéb eránt reménylhettem vólna, e' ſzerént kétség kivül találkozhatnak máſok is, a' kik elött, a' Tudoſító ſzeméllynek érdemei miatt, ollyan nagy ereje léſzen Tudóſittáſának-is, hogy a' vers irásban való magok gyakorlásától el-idegenedvén, 's tartván attol-is, hogy az olly nagyra magaſztalt külsö nemzetbéli Poëtáknak drága gyöngyeikhez haſonlittatva, a' mi Poëſiſunk 's verſeink, tsak gyöngy Formára faragott üveg daraboknak gondoltatnak, már a' Magyaroktúl-is: majd edgyſzer ugy el-véſz minden kedvek, hogy ſem gyöngyünk nem leſzſz, ſem üvegünk. Ha pedig kit kit maga ſzajára botsátunk, minden korán való meg-itélés 's roſtálás nélkül: ez a' jó indúlat, ſenkit meg-nem ſzóllás, 's kinek kinek ſzabad akaratjának meg-nem kötéſe, ollyan haſznos ſzer ('s tsak nem lapis Philoſophicus) leſz a' Magyar elmék gondolatainak: hogy utóbb nem tsak az ezüſtböl, hanem a' ganéllyból-is arany válik, a' *tudatlanſágnak ſzázadjaiból* arany idö, és a' verſificaló-

búl Poëta. — Tzélom vólt ugyan, mind a' *Kádentziás Diſtikonokat*, mind a' *négy Sorú Stófákat* a' vád alól ki-menteni, de amazokat miért mentegeſſem, holott eléggé ki-mentette Tiſzteletes Gyöngyöſi Uram: mikor boldog emlékezetü Felséges Királynénknak halálát olly hathatoſſan és értelmeſſen meg ſiratta, ollyan mértékü verſekkel; hogy akarmelly külsö nemzetbéli hires Poëta, akar *Pop* légyen az, akar *Racin*, (csak hogy jól tudjon magyarúl) ha maga nyelvére forditja, bizváſt melléje teheti maga munkáinak, hanemha azokat azért betsüllyük nagyobbra, hogy azok nem Magyarok, hanem Anglus, Francz. — Hogy a' Kádencziás Magyar Diſtikonokat, egy kevéſſel nagyobb reá figyelmezéſſel lehet meg érteni, mint a' közönſéges beſzédet, az tagadhatatlan; de nem rútak azért, 's oſztán ſok gyakorlás által, nem hiſzem, hogy arról-is ne leheſſen tenni, hogy néha kevés eröltetéſſel egy két ſzó nem a' maga rendes helyénn eſik a' ſem tsuda, 's nem is rút; Gyöngyöſi Uraméba: engemet a' ſzeretet, *hogy* kebelébe le-tett. Ennek a' *hogy*-nak igaz, hogy elébb kellett vólna lenni; de ez itt ſzinte ollyan el-kerülhetetlenül eſett ezen helyre, mint a' Komáromi Tudoſittásban ez a' ſzó: *ezt* a' ſor közepire: Nemeſſég, Papi rend, köz nép, *ezt* ſiratja. Ennek is tökéletes értelme van ugyan ſzint úgy, mint amannak; de ha azon helyen értjük azon ſzót, könnyen úgy olvashatjuk, mintha ſenkit ſem kellene egyebet ſiratni, hanem tsak a' m. b. Kantzelláriuſt. De illyen hibákat a' nagy Poëták verſeikben is a' nálunknál ſzegényebb vers irok-is találhatnak: a' jobbak pedig értsék jobbra. Virgiliuſt még ama hajſzál hasógató Skaliger is imádta: még-is L. 1. Aeneid. v. 199. ez a' vers van: „Vi-

na, bonus, qua deinde, cadis onerarat Aceſtes. Ruæus ugyan azon ſzoknak jobb el rakásával ſokkal világoſabbá teſzi a' verset: „ Deinde, bonus quæ vina cadis onerarat Aceſtes; jobb-is pedig igy ha a' dolgoknak egymástól való folyását jól meg-nézzük. Nem azért hozom példáúl Virgiliuſt, mintha a' Magyarnak-is ſzinte ugy ſzabad vólna a' ſzókat ſzéllyel ſzorni egymástol, mert én-is azt tartom ſzép Magyar versnek, (ha tsak tsupánn a' verset nézem) a' mellyet ha az ember ollyan hangal és meg-ſzaggatáſſal olvas, mint közönségeſſen mérték nélkül ſzoktunk beſzélni, tellyes és tökéletes értelmét lehet, és folyváſt való menetelét találni, De azomban azt tartom: hogy ha az ember a' vers irásban reſtell, és nem akar ſzabott mértékeket tartani, vagy ha azokrúl a' mertékekrül azt tartja, hogy azok a' Felséges gondolatokat kötve tartják, vagy meg alatsonyitják; jobb hogy minden törvény, minden kötél, *lánez* és mérték nélkül (ſolutô Stilô) beſzéllyen, a' mikor valojában ugrándozhat, 's mutogathatja eleven vérit az a' *Spanyol ló*, a' melly tsak ugyan ſzebb *ſzép ſzerſzámmal*, mint holmi rongyos hányt-vetett, nyereggel. — Való, hogy nehéz a' *Sasnak Lánczra kötve repülni*, de az-is igaz am hogy ſzebb volt az Ezopus faſſainak, a' lábaikra kötözött kömives gyermeket hurczolva renpdesni, mint ha tsak egy kis madarkát fogtak vólna az órokba: nehezebb a' Poëtának is ſok törvényekkel körül irt verſeket irni, mint ſzabad nyelvel minden mérték nélkül beſzélni: de ſokkal ſzebbek a' Felſéges gondolatok, ha azok békóban is ugrándozhatnak, mint ha tsak minden ſzóbeli *tsetse betse* nélkül iratnak. — Hogy *ollyan ſzabású verseket, ſoha ſemmi féle nemzet nem irt*, mint

a'

a' millyeneket irnak a' Magyarok; nem következék abból hogy ezek rútak vólnának. Söt ez a' Magyar nyelvnek ditsöſségire válik. Egy Tudós Profeſſor Debretzenben irt egy éneket, mellyben nem vólt egyéb magában hangzó (vocalis) betü, az *é*-nél, ha ebben is azt néztük vólna, hogy ſoha *ſemmi-féle nemzet ollyat nem irt*: meg útálhattuk 's vethettük vólna, ez érdemes munkát, melly nyelvünknek, minden nyelvek felett való disöſségét eléggé ki mutatta. — De mit mondok? elegenn-is találkoztak Menippuſok a' Magyarok között, a' kik ugatás nélkül el-nem mehettek ez találmány mellett.

A' tsupa Diſtikont, minden kádentzia nélkül, tsupa mértékre probálták a' Németek, Frantziák, és Angluſok-is; de mikor ſzorúlt a' kapcza ſemmit ſem gondoltak a' Poſitiokkal, hanem ha rövid, (brevis) vólt a' magába hangzó betü (vocalis) rövidnek tették a' ſzillabát ha két három Konſonáns vólt is utánna; tsak a' ſzáj-tatásra vigyáztak. A' magyar pedig, mind azon törvényeket (regulákat) mellyeket a' régibb és ujjabb Görög, és Deák Poëták tartottak, meg-tudja tartani; söt a' Görög Poëták verſeikben ezer Foldozáſok vagynak, a' ſok ſzükſég nélkül a' ſzók közé elegyitett δε, γε, τε, ezek pedig találtatnak ſzintugy Homerusban, Heziodusban, mint Orfeusban, Pindarusban s' a' t. A' Magyar pedig, már tsak a' moſtani állapotjában-is nyelvének', tud úgy irni akár Diſtikont, akár négy ſorú kadentiás ſtrofát, hogy ſem kelletlen ſzó, ſem ſzó ſzaporittás nintsen benne; azomban a' beſzédnek-is tökéletes értelme vagyon; hogy pedig Diſtikont-is ir, még is a' Kadentziára-is tud vigyázni a' Magyar, már ez az ő jó ſzerentséje; és ha a' ſok idegen nyelveket tudó

Ma-

Magyar, nem ſzenvedheti, bizony az idegen betsülné (ha értené) és tsudálná ezt a' ſzerentséjit nyelvünknek. — A' mi már a' négy ſorú ſtrofákat illeti, én ugy tartom: hogy mikor két ſorú vagy két kadertziájú Verſet írni nem ſzégyen; akkor négy ſorút tsinálni nem tsak nem ſzégyen, hanem ſzép-is, és nyelvünk tökéleteſségének ſokkal nagyobb jele ez, mint amaz. Tudom ugyan, hogy az a' Komáromi Túdós Ur, Gyöngyöſi Iſtvánt kevésre betsüli, de elég vólt Gyöngyöſitöl jeget törni, mi ha többre mehetünk, ſemmit ſem vétünk vele; tsak hogy a' mint ugyan azon Komáromi túdóſitásban vagyon irva, reá vigyázzunk; hogy mikor a' *Fülnek* kedvezni akarunk, az *éſznek* és jó ítélet tetelét el-ne veſzeſsük, és a' *Kádentziákkal meg-ne köſsük a' Felſéges gondolatokat*, mellyekröl én még eddig azt tartottam: hogy inkább legitik a' ſzép találmányokat, 's moſt is azt hiſzem: és ha Levelem már addig-is hoſzſzú nem vólna, példákal-is meg-tudnám mutatni. Én ugyan Poëtának tartom magamat; de azért merem igérni: hogy ha magam elméje ſzüleménnyit kell, négy ſorú ſtrofákba ſzednem, és a' gondolatot nem ſzükſég máſtúl, más nyelvböl költsönöznöm; tiz, tizenkét verſemben ſem találok, egy haſzontalan ſzót, vagy értetlen ſort, mellyet a' Kádentzia tenne értetlenné és haſzontalanná. Sajnálom: hogy más ſok érdemes Vers-íróknak példájok ſzerént, elébb magam gondolataival nem kedveskedhetem Hazámnak, mint régi Deák Poëtáink irásinak magyarra fordittáſával: mellyben már, ha minden ſzónak igaz értelmét minden Poëtai éſzt, és minden érthetöſséget majmolni akarunk, tsak ſzabad nyelvel (ſoluto ſtilo) is dolgot ád annyiból inkább verſel, kivált amaz gyanúſágba hozatott 4. *ſorú Strofákkal*. — Akartam azokat a' két

ſorú verſeket abban az érdemes Komáromi Tudóſitásban olvaſtam, 4 ſorú ſtrofakba ſzedve közönſégeſſé tenni: de azon kivül, hogy már talám terhére-is vagynak a' m. b. Cancellárius Ur ſir-halmának a' ſok felibe-iráſok: meg kell azt is vallanom, hogy azokat, a' mellyek Komárombúl jöttek lehetetlen ſzebben ki-tenni akár mi némü Verſekben-is, a' helyett tehát a' nagy ditséretü Racinbúl egy nehány verſet meg próbáltam, miképpen lehetne 4 ſorú ſtrofákban Magyarra fordittani.

Iphigenia Tragœdiájábúl az útolſó Harmadik játékból, Agamemnonnak Ulyſſeshez való ſzavai. Frantziáúl: Ah, Seigneur, qu' éloigné du malheur qui m' Opprime, Votre coeur 's a' t.

Ah Uram! mikor még nem bántott Tégedet A' ſzerentsétlenſég, melly meg-nehezedett
Én rajtam; 's még ſzíved illyeſt nem ſzenvedett;
Melly könnyen mutatod Nagy-Lelkűſégedet.
De ha ez' halálnak játék piattzára Telemakus jönne, ſzemeid láttára,
'S halálos pántlikát a' magad Fijára Kerittene Kálkás, áldozat modjára.
Fogadom: hogy komor indúlatra kelve, Ez iſzonyúſágra fejét fel-emelve
Majd ſirva fakadna, ſzeme könyvel telve, Kinek moſt illy fennyen beſzélgete nyelve.
Bizony meg-érzenéd Te-is fájdalmadat, A' melly ma érdekli Agamemnonnodat
'S hogy Kálkás keziből ki-mentsd a' Fijadat, Futva elegyitnéd közibek magadat.
Tudva van elötted hitem le-tevéſe: Hogy, ha Leányomnak léſzen érkezéſe
Légyen, Attyának-is már meg-egyezéſe Szerént, áldozatúl meg-ölettetéſe.
De ha ſzerentsétlen Attya' gondolatja Ellen, a' ſzerentsés Végzés ugy forgatja
Dolgát, hogy Argósban vagy meg-tartóztatja, Vagy pedig útjában, akadájoztatja. 's a' t.

Mivel a' Történetet, a' Neveknek fel-jegyzéſével valamennyire magyarázni-is kellet; azomban, azokat a' hoſzú ſorú Frantzia Verſeket, egyiket a' máſikba által vinni nem akartam: nem tagadom, hogy

van a' fordittásban szó szaporitás. De meg-enged nékem *Racin.* Találtam *Pópót*-is, de meszsze lévén tőlem, el-untam várni. Különben meg próbáltam vólna az Anglus gondolatot-is hasonló Magyar versekben ki tenni. — Igaz hogy sok szépet tanúlhatunk az idegenektől-is: de ha a' *külsö Nemzetbéli Poëták, az egéjz Nemzetnek tanittó Mesterei*; meg van az a' Magyaroknál-is, és a' Poëtának termett Magyar ha akarna sem tudna, tsupa szókból álló verseket irni: hanem szép történeteket, erköltsi Tudományt, Filozofiát 's a' t. igen szépen elegyit versei közé.— Utóljára, minden jó szivü 's igaz Magyar meg vallhatja, sőt a' külsö nemzetbéli erköltsökről irok-is meg-ismerik: hogy a' mi szegény *Árva (Vármegyénkben* vagy akarom mondani) Országunkban is, lehetne hasonló söt talám jobb *kenyeret sütni*, mint a' *Debretzenbez* 's a' t. hasonlitott *Anglus* és *Frantzia* Országokban; tsak a' hijjával vagyunk, hogy sem a' kenyér *sütéshez* még hozzá nem szoktunk (mellynek nem az idegenektől való költsönözés, hanem a' tsupa gyakorlás a' hijja) mind pedig, a' Magyar Tudosoknak úgy el-vásolták azok az Egyiptomi ugorkák a' fogaikat, hogy a' Magyar Kanahánban termett dinnyét sem tartják jónak, ha tsak nem ugorkas. De tsak ugy van az, hogy a' nagy Urak asztalához szokott Magyar, nem-is eszi jó izűnn a' vad húst, ha tsak nem büdös. Pedig tsak mindég igaz marad az, hogy valamint a' természetnél, ugy a' természetieknél-is nintsen szebb; és bizony a' Magyar Versnek, valamint a' Magyar Legénynek lábának, nintsen hellyes állása proportziója, sem' a' Német sem a Frantzia 'Tsizmában.

Tudositás.

A' Magyar-Országi el-törlött Klastromok' mozgó jószágai és holmi drága kövekből, gyöngyökből és egyebekből álló Templomi ékességei, Budán a' Camarális administratio Háznál ezen follyó honapnak 23 dik napján, u. m. a' Pesti Vásárkor, a' többet igérőknek el-fognak adattatni; azért kiknek kedvek és pénzek lészen a' vásárlásra, meg jelenthetnek.

Pozsonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

TUDÓSÍTÁS.

Még 1784ben jelentetett, hogy P. J. ama találós észnek edgyik fő Remekét a' Frantz Henriást Magyar verſekben kivánja ki-adni. Noha a' munka régen kész, de mind eddig némelly akadályok miatt világoſságra nem jöhetett. Már moſt hogy mind tsínoſsabb öltözetben jelenhesſen-meg, mind pedig az érdemes Olvasóknak mind a' két Hazában annál hamarább esmeretségekre juthaſson kivánja az Author előre-fizetésre botsátani. Az előre fizetés leſzſz 30. kr. a' ki pedig 8. krral többet fizet előre, annak egy Zayr-is fog a' Henriáſsal edgyütt küldettetni. A' kik talán attól félnének, hogy azon 30. krokat veſzedelemre teſzik-ki az olyanoktól tsak azt kivánja a' Ki-botsátó, hogy neveiket írják-fel előre, a' pézt pedig tsak akkor fizeſsék-meg, mikor a' munka kezekhez adatik, tsak a'lévén az előre fizetésben tzélja, hogy tudja mennyi ſzámú Exemplárokat nyomtattathat, nem pedig az,hogy ebben valami nagy haſznot kereſsen.Mikor Póp a' Homérus Iliáſsát Anglus verſekben ki-botsátotta, olly nagy ſzámmal vóltak az előre fizetők, hogy az előre le-fizetett pénz ment 150000. Rforintra. Illyen bóldogok ám más orſzágokban a' Poéták, a'kik valamelly kedves munkát botsáthatnakki. Jóllehet a' magyar Henriás ſemmivel ſem alább való az Anglus Iliásnál; de minthogy e' mi ſzép Magyar nyelvünk igen keskeny határokban ſzoríttatott, itt-is pedig más nálla alább való idegen nyelvekért ſokaktól méltatlan meg-utáltatott: örömeſt meg-elégſzik azzal a' Ki-botsátó, ha tsak két vagy három ſzázan léſznek-is az előre fizető

Urak, a' kiknek számokra fog annyi Exemplárokat nyomtattatni. A' Collector Urak a' kiknél a' pénzt le-lehet tenni ezek :

Bétsben. T. N. Czirjék Mihály Ur test őrzö Hadnagy.
Brassóban. T. T. Kleinkauf György Ur Professor.
Budán. T. N. Mihályfalvi János Ur Agens.
Debretzenben. T. T. Varjas János Ur Professor, és a' Ref. Colleg. érdemes Séniora.
Eperjesen. T. T. Necolai Ur Evangel. Prédikátor.
Györben. T. T. Sz. Nagy István Ur R. Prédikátor.
Gyulán. T. T. Nagy István Ur R. Prédikator.
Kassán. T T. Maklárt János Ur R. Prédikáior.
Ketskeméten. T. T. Göböl Gáspár Ur R. Prédikátor.
Kolosváron. T. T. Sófalvi Ur Professor.
Komáromban. N. Asztalos Josef Ur Könyvkötö.
Köszegen. T. T. Kárász Adám Ur Evang. Prédikátor.
Losontzan. T. T. Kármán Josef Ur R. Prédikátor.
Lötsen. T. T. Osterlám Ur Német nyelv Professora.
Marosvásárhellyen. T. T. Csernátoni Samuel Ur Prof.
Miskoltzon. T. T. Komjáti Abrahám Ur Professor.
N. Enyeden. N. T. Gyarmati Sámuel Ur Orvos Doktor.
N. Városon. T. N. Péchi Imre Ur T.N. Vármegye Notar.
Pápán. T. T. Halász Josef Ur R. Prédikátor.
Pesten. T. N. Szombati Josef Ur Orvos Doktor. Az Universitásban. N. Szombati Samuel Ur.
Pétsen. T. N. Hajnótzi Ur Sécrétarius.
Posonyban. N. Szatsvay Sándor Ur Ujságíró.
Sáros Patokon. T. T. Szombati János Ur Professor, és a' Réf. Collégiumnak érdemes Séniora.
Szathmár Németiben. T. T. Szegö István Ur Prédikátor.
Szentesen. T. T. Szönyi Pál Ur R. Prédikátor.
Szebenben. T. T. Málnási László Ur R. Prédikátor.
R. Szombathan. T. T. Szöke Ferentz Ur R. Prédik.
Szigeten. T. T. Nagy Mihály Ur Professor.
Tokaj. T.T. Nádaskai András Ur R. Prédik.
Veszprémben. T. N. Horváth Adám Ur Matémát.
Zilajon. T. T. Katona Imre Ur R. Prédikátor.

Jóllehet ezen nagy érdemü Urakat Levele által a' Ki-botsátó meg-nem kereshette, de rész szerént maga

maga esmeretsége, réſz ſzerént jó Baráttyainak biztatások után bizodalmaſsan kéri, ne ſajnállyák e' munkát magokra vállalni, és Pünköſt hetiben az elöre fizetöknek ſzámokról 's nevekröl tudósítani, hogy akkor mindjárt a' nyomtattatáshoz hozzá kezdheſſen. A' pénzt pedig akár Debretzenbe Profeſſor T. Varjas János Ur kezéhez akár pedig a' magájéhoz küldeni ne terhelteſsenek. Jóllehet már más ízben-is egynehány versek e' Könyvből a' Hírmondóban ki-írattattak, de nem léſzünk talán terhekre az érdemes Olvasóknak, ha moſt-is némellyeket emlitünk. —

Láſsuk p. o. a' 8dik Eneknek közepe tájján mitsoda eleven ſzínekkel feſti-le a' Poéta ama ſzomorú történetet, melly által az édes Atya a' hartzon még-öli tulajdon Gyermekét.

Dalji, (*) jó Uráért boſzſzút állni kéſzül,
Harmintz eſztendeje hogy hartzol vitézül,
Moſt mind öſzve ſzedi meg-maradt erejét,
Hogy zöld koſzſzorúkkal rakja-meg öſz fejét.
Egy Ifjú áll ellent e' probált Vittéznek,
Kit mint vén Oroſzlánt máſok félve néznek,
Keveſet nyelt még ez a' hartzok' Porában.
Moſt állt bé elöſzſzör Márſnak táborában,
Alig múlt két hete, hogy kedves Párjával
Él a' hív ſzerelem' édes Nektárjával,
De ſzégyenli hogy még híres tsak ſzépsége,
Nints emlékezetben hadi vitézsége,
Boroſtyánt aratni repült hát e' hartzra. — — —
Mig kéſzült ſzép Társa ſokſzor borrúlt artzra,
Átkozta a' hadat sírt 's a' mennyre kérte,
Kedvezzen éltének magáért 's ő érte.
De minthogy nem maradt tsak ugyan ſokára,
Sok tsók közt ſiſakját tette homlokára. — —

(*) Az öreg Dalji meg-maradt a' Burbon' hűségében, a' fija pedig titkon a' Pártosok mellé állott —

A' hartzra el érvén ſiſakban 's pántzélban
Sok vért ontott 's végre Daljit vette tzélban
Ez öreg vitéz-is a' tüz 's por ſzél-véſzben
Rá törö ſzándékát vigann vette éſzben,
Bár az alutt vértöl nem látzott már teſtek
De még-is mind ketten tágasbb helyt kereſtek,
Hogy a' ſík-mezöben külön küſzködjenek,
'S ott egymás vérében torkig fürödjenek.
Miként két fellegek mellyeknek nyomaik
Mutattyák, hogy tüzzel rakvák böv gyomraik.
A' ſzeleken menvén ha öſzve ütödnek
A' Menny-kövek alá sürüen töltödnek:
Így hogy egymáſt érte erös vas dárdájok
Kettö tört 's a' ſzikrák' zápora hull rájok.
Ezt látván mind ketten a' lóról le-ſzálnak,
Kereſik egyenesbb úttyát a' halálnak.
A' dühöſség súgja *ki ki kardot rántſon*,
Edgyik a' máſikon mélly barázdát ſzántſon.
Már ekkór *Éris*-is öket ſzánva nézi,
Meg-állyatok így ſzóll Márs kedves vitézi,
Mert gyáſzos koſzorút ma fejére téſzen,
A' ki közzületek gyözedelmes léſzen.
De a' méreg miatt rá nem figyelmeznek,
Egy-más ſzívét által ſzúrni igyekeznek.
Kegyetlen kezek már olly ſok vért ki-onta,
Hogy az piros ſzínel kardjokat bé vonta,
Mint a' Villámáſok' ſürü ropogáſa
Szikrázó kardjoknak zúgott tsattogása,
Úgy látzott hogy ſzánta a ſiſak ſorſokat,
El-háritott rollok ſok nagy tsapásokat,
Tsudállya mind kettö e' hartz nehézségét,
Ditséri magában társa vitézségét,
Végre a' vén Dalji olly helyen találllya,
Hogy a' halál mérge bajnokját el-állya,
Mint egy magas tzédrus lábához úgy dül-le,
Siſakja fejéböl meſzſze el-gördüle,
Hoſzſzan nyúl a' porban bé-hunnya ſzemeit,
Nem mozdíttya többé fagyos tetemeit. — —

Akkor

Akkor nézi Dalji ez Ifjú ki lenne,
Oh ſzörnyü fájdalom! fiját láttya benne.
El-rémülvén fogja maga ellen kardját,
De mások meg-kapják bünre hajló karját.
Sír, jajgat átkozza hadi vitézségét,
A' Márs mezején nyert minden dítsöſségét.
Fejéből a' könyü úgy foj mint kút fóból,
El-megy nagy nyögéſsel e' ſzörnyü mezőből,
Hogy a' föld' végére ha lehet ki-fuſson,
Hová az embernek még híre ſe juſson.
Ott egy kietlenben rejtse-el bánattyát,
Hóltig keſseregje ſzerelmes magzattyát.
A' Memnont síratő hajnalt úgy köſzöntse,
Hogy könyvével könyvét mindég öſzve öntse.
Kiáltaſsa nevét ama bús Nimfával * * *Echá.*
Hogy ſírattaſſa öt minden fűvel fával. — —
Még az Nap a' meg-hólt vitéz hív Jegyeſſe
A' hartz helyre indúlt hogy férjét kereſſe,
Egy titkos fájdalmat hihető hogy érzett
Szíve felé réſze mikor ottkinn vérzett,
A' reſzketés miatt fut de tántorogva,
Nem tudván mire megy sír méllyen zokogva,
Oh bánat! alig ér a' tábor ſzélére,
Hogy talál éltének el-hervadt felére,
Le eſik lábáról ſzörnyü rohannáſsal,
Véres ortzájára borúl nagy ſiráſsal.
Oh kedves Szeretöm! — — itt ſzava el-álla
Míg a' ſok jaj annak meg útat tsinála.
El-ájúl — — meg ismét ſzemét fel-emeli,
Férje hideg teſtét magához öleli,
El-hervadt ajakit tsókolni nem únnya,
Mig örökre ſzemét maga-is bé-húnnya.
Oh el-puſztúlt Háza egy kegyes Atyának!
Szomorú oſzlopa ez idők' fojtának
Be ſok ſzemből rajtad zápor fog ſzakadni!
Még a' köſzikla-is könyvre fog fakadni,
Vajha e' példán már a' világ tanúlna!
Hogy Hazafi vérben több nép meg-ne fúlna. —
's a' t.

Így a' 10dik Énekben m. u. le-írta ama ſzörnyü éhséget, mellyben a' hóltaknak tsontjaiból tsináltak kenyeret Párisban, láſsuk miképen írja-le ama rémitö történetet, melly által az édes Anya meg-öli tulajdon magzattyát.

A' város tellyes vólt gyülevéſz ſoksággal,
Melly mindent ölt vágott ſzörnyü gonoſzsággal,
Dühöſsebb ezerſzer minden fene vadnál,
Szörnyübb a' halálnál éhségnél 's a' hadnál,
Nagy réſzént jött e' Nép az Alpes tövétöl
Nem tanúl érezni hóval ſzórt kövétöl.
A' hartzban keresték ezek élelmeket,
A' jól fizetőnek el-adták véreket,
E' fagyos kígyókat ök addig rakarták,
Mig fel-melegedvén öket öſzve marták.
Sok kinjokban a' kik alig lehellettek,
Leg-dühösbb gyötröi azoknak ök lettek,
Bé-törvén az ajtót a' Gazda elébe,
Tsupaſz kardot tartnak hogy üſsék keblébe
Nem, hogy e' fél-hóltat kintsétöl meg-foſzſzák,
'S egymás közt mint ſzokás a' 'sákmányt meg-oſzſzák
Nem, hogy a' Szüzeket Annyoktól el-vegyék;
'S Bujja indúlattyok' tárgyaiva tegyék;
Minthogy odvos gyomrok érzi az éhséget,
Meg-fójtott ez bennek más érzékenységet,
Miért áraſztyák hát a' ſok ártatlan vért?
Az éhség ontya ezt egy falat kenyérért,
Minden képzelödéſt 's hitelt felyül múlnak,
A' kínok mellyekkel minden Házat dúlnak. — —
Egy Aſzſzony — — oh bámully 's reſzkeſs itt terméſzet!
Sírj ezen Éſzak, Dél, Napkelet 's Enyéſzet
Iſten! ki látója vagy minden ſzándéknak
Által adjam-é ezt a' bús maradéknak?
Egy Aſzſzony látván azt, hogy végsö falattyát
El-ragadták, mellyel tengette magzattyát;
Látván, hogy javából mellyet az ég adott,
Éhes gyermekénél egyéb nem maradott.

Dühös

Dühös bánattyában néki megy egy késsel,
Mellyre a' kisded néz nyájjas nevetésel;
Bokros gyötrelme közt ennek látására
Zokogó jajjának nints semmi határa,
Mint felhö-szakadás meg-hasadt szívéből
Omlik a' könyv, . . . 's a' kés ki-esik kezéből,
El-megy, meg viszsza-jö rá veti szemeit,
Szeretet, bú, méreg rázza tetemeit,
A' kétségbe-esés végre felejteti
Hogy Anya ö . . . 's a' kést véle fel-véteti,
Átkozván az órát mellyben fogantatott,
Mellyben férjhez menvén fogout 's szült magzatot;
Kedves gyermek úgymond kit hordtam méhemben,
Hijjában vettél részt Anyai véremben,
Látom halál vagyon végezve felölled,
Ha meg-tartom élted' más vészi-el tölled.
Hát azért élnél-é? hogy égre tátsd szádat,
'S *Páris* hantyán sírva úgy keresd Hazádat.
Azért-é? hogy lassan az éhség emészszen,
Míglen tested 's lelked el-eped egészszen:
Menj-el míg e' sok kínt kezdenéd érezni,
Melly nem tud mint másnak néked-is kedvezni;
Boldogtalan méhem' ártatlan gyümöltse,
Halj-meg, hogy éh Anyád bélét tested töltse:
Jer, hogy fogam néked gyomromban sírt ásson,
Hogy leg-alább *Páris* ma egy új bünt lássan;
Töllem vett éltedet jobb nékem add-viszsza . . .
Ezt mondván meg-öli, 's vérét mohon iszsza.
Már fel-is kontzolta testét rezgö keze,
Felét sütni, felét fözni igyekeze.
Mikor a' katonák rohannak házába
Vélvén, hogy valamit kapnak még szájába,
Mint az ehes medvék a' látott prédának,
Örülnek a' húsnak meg-érzett szagának;
A' melly az ajtóban el-hiteti vélek,
Hogy kész vendégséget kap itt üres bélek:
De mint réműlnek-el! hogy egy Anyát látnak,
Felette általa meg-ölt magzatjának.

A' ki

A' ki annak húsát már enni akarja,
'S könyökig vérétől piros mind két karja . . .
Gyilkosok! mond néktek kéfzül ez az étek,
Kedves gyermekembe kezem' ti ütétek.
Átkoztak! tán tigris vólt a' ti anyátok?
A' síró tsetsemöt hogy meg-nem fzánjátok . . .
Néma bálványokká hát így kell lennetek?
Fene vadak! tán még van érzés benetek?
Hát a' terméfzetet féltek boízontani?
Ti, kik ártatlan vért nem fzűntök ontani.
Jertek, hogy bünötök' két bérét vegyétek,
Ti, léfz' az Annya-is, ezt-is meg-egyétek . . .
így fzólván mérgében a' tajtékot túrja,
'S a' Fiját meg-ölö kéít fzívébe fzúrja.
Meg-nyílt óldalából úgy búzog-ki vére,
Hogy lelke ki-ment már míg a' földre ére.
's a' t.

E' két példákból meg-ítélhetik minden érdemes ólvasók, hogy akármellyik nyelven fem találhatnak ennél fzebb könyvet, mellynek ólvasásával nagyobb haíznnal és gyönyörüséggel tölthetnék üres órákat.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDONAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
4
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
18
LEVELE.

Tekintsünk ſzéllyel a' Hazában!

Nints már Fárſáng! meg gondoltam elöre, hogy igy járunk; 8 hetekig muſika ſzonál dorbézolánk edgy hamis Pogány Iſtennek tiſztelettére, már moſt a' ſzegénység hámjából ki-lépett ſok magoknál erötlenebb ſzegény-legényeknek áreſtomba esett arany és ezüſt 'Seb orájok háromſzor 40 napokig-is böjtelni-fog a' Záloglő házokban; azonban ſokak a' ſok álmatlan éjſzakákkal, rendkivül való dorbézoláſſal, és mérſékletlen tántzoláſſal, a' meg-eröltetett terméſzetet nyomban követö nyavallyák által, életeket-is az éretlen Halálnak annyira le-kötelezték, hogy annak 'Soldját edgy nihány eſztendökkel elöbb le-fizetni kéntelenitteſſenek. Jól tudta ezen mértékletlenſégeket azon múlt vaſárnap prédikállott, gyonáſt és böjtett hirdetett ſzegény Kaputzinus Atya, ki

a' maga Halgatói között erre fakada: *A' ti Fársángon tselekedett büneiteket meg-gyonván, böjteljetek, és tartsatok penitentziát. En jól tudom már most ſokon közülletek, mind a' gyonásról, mind a' böjtről mely keveſſet tartsanak, de én üſtökinél fogva ſenkit az idveſſégre nem vonhatok; kik az Ekkléſia rendeléſeinek nem engednek, vigyen az s. t.* — Noha leg-böltsebb rendelés, de tudom a' Posonyi éjjeli fő korhelekre, bort, sert, és Kávét árúlokra nézve nem igen kedves lehet ez: Minekutánna itten az ugy nevezett Politzáj örzök fel-állattanak, olly rendeléſek ujjittattak-meg, hogy a' Kávét, bort, és sert árúló házok ajtait tsak eſtvéli 11. oráig léſzen ſzabad ennekutánna bé-nyitni, annakutánna pedig, kik önként nyugodalomra nem mennek, a' Politzáj által vitettetnek-el; söt a' Kávésházokban Udvari ſzolgáknak és meſter-légényeknek pénzben játzodni tellyeſſéggel ſzabad nem léſzen. — Fellyebb mondám, hogy oda a' Fársáng, el-vitte a' múlt ſzeredára virradolog minden Maſzkara ruháját, talám örökösön, magával. Hozott ezek hellyet a' Böjt tiſztes és érdemeſebb köntösöket; mert ezen honapnak elsö napján, a' Posonyi *Generalé Seminá-riumban* lévö minden ſzerzetes ifju Papoknak, kik mindenféle Klaſtromokból gyüjtettenek vala a' tanulás végett ide, tiſzteſſéges fekete papi öltezett adaték. A' Kaputzinuſok ſzépen meg-borotválkoztak, kemény talpú fejetlen paputtsokat elhányták, tiſzteſſégeſebbeket nyertek; edgy ſzoval, tiſzteſſéges világi fekete papi köntösbe öltöztek. Bizonyos jele ez annak, hogy ezek nem igen fognak többé Klaſtramok lakoſſi lenni. — A' múlt honapnak 15-dikén, ezen mi N. Vármegyénknek gyüléſe tartatván, több Felſéges rendeléſek között,

illyen

illyen F. K. parantsolat-is olvaſtaték-fel: hogy a' mely hellyeken 600 föből álló Proteſtáns gyülekezet vagyon, ott a' magok valláſok ſzerént való Iſteni tiſzteletre ſzabadſág engedtetik, nem nézvén ennekutánna a' Türedelmi parantsolat ſzerént ki-nevezett 100 Familiára. A' ſtola egéſzen el-töröltetik, és az ujjonan nyert Proteſtáns gyülekézeteknek a' a' magok halottyaikat ének ſzoval temetni-el megengedtetik. — Ama ſok ſzerentsétlen történeteken ſzerentséſen kereſztül evezett nagy hirü Magyar Ur, Frantzia Orſzági Hadi-vezér, és ugyan ott a' *Sz.* Lélek Rendjének Tagja, az ő tölle fel-találtatott *Madagáskár* nevü Amérikai Szigetnek all-Királlya, Grof *Benyovſzki*, ki Nyitra Vármegyében közönſéges Nemeſi Törsökből ſzármozván, a' Lengyel-Orſzági Párt ütéskor, a' pártot ütött réſzén Kapitány lévén, minekutánna itt el-fogattatott, Szibériába örökös fogſágra küldetett, és ott a' Kormányozonak meg-öléſével, bizonyos ſzámú halálos fogjokkal edgyütt a' Tengeren kéttséges ſzerentséktől dagadott vitorlákkal *Madagáskár* ſzigétét fel-találván, tsak nem az egéſz világon nagy hirü emberré lett vala, nints már többé az élökközött. Edgy Indiákról érkezett *Kerſáint* nevü Ur a' *Kaylán* ſzigetéből hozá ezen minden Magyaroknak ſzomorú hirt Frantzia-Orſzágba. A' Madagáskári ſzeretsenek 40 Udvari Tselédjeivel edgyütt leg kegyetlenebb halállal veſzték-el ötet. Talám léſzen ſzerentsénk ezen nagy Magyarnak életéről, és halála környülálláſairól ennekutánna bövebben irni. — Miskoltzról ezt irják: „ Itt nálunk edgy 10 eſztendös forma Ketske-páſztornak álom látáſa után, azt az Avas nevü hegyet, a' mely alatt a' Város fekſzik, és a' melyről tréfás beſzédben azt

ſzokták mondani: *Miskoltzon nem eſzik az avas búſt*, edgynihány emberek öſzve-adván magokat, a' bizonytalan penz kereſeſe végett éjjel, nappal életek veſzedelmével áſsák, törik. Jóbb vólna biz e' hellyett a' ſzöllö töke övét ásnák, itt hamarébb kintsre találnának. — A' múlt honapnak 15-dikén költ B. Bötzörményi tudoſittáſokból értjük: hogy itten a' Marhakban métely találtatik, melytöl félö, hogy Tavaſzra kelve hullani ne kezdjenek. — Peſtröl iratik: hogy edgy bizonyos P. K—i Prédikátor igy járt légyen a' múlt Farſangban: „Nala ſzokásbanlévén a' Farſangókat 's a' tántzalokat felette üldözni, a' többek között el ment egy ſetét eſtve hogy a' Tántzoſokat a' Lakadalmokban zabolázza; de mint jár ſzegény az ablakok alatt való lesködéſſel? bele eſett edgy mély Verembe, és ſokáig ott ſzenyvedett, midön már el-unta a' Kunttorgáſt, nagy fel-ſzóval kezde németül beſzélleni, és reménykedni' (magyarúl azért nem, hogy a nal idegenebb leheſſen ſzavainak hangja, mivel az eſmereteſektöl, kegyetlenſége miatt ki-nem vonattatott vólna) meg-halván ſokára edgy hallgatója a' Veremből ki-hangzó német ſzót, közelébb mégyen, és tökélleteſſen éſzre vette hogy, nem más, hanem az ö Papjok légyen, és igy felele a' német ſzóra a' paraſzt: De tsak pihenyj ott iien atta Németje reggelig, én ſzent uttse kinem húzlak, és igy reggelig ott maradt, akkor vonták-ki nagy ſzégyennel.

Erdélyből Zalathnáról, Böjt-elö havának 16-dikán. „Kevés meg-elégedéſſel vették vala a' meg-károſodtak a' Felségnek azon feleletét, a' melyet a' múlt eſztendöbéli Könyörgö követek hozának. De óh mely nagy fejedelmi böltseſéggel titkolá-el töllünk azt az

elég

elég tételt, a' mellyet Atyai kegyes kezébe kéſzen tart vala ſzámunkra. Ugyan-is, ha azt akkor kimondja vala, az egéſz bölts rendelés füſtbe ment vólna. Láſſuk tehát mitsoda új kegyelem az, melyel ő Felsége Hazánk' ſok meg-ſebhedett jó fiainak mély ſebeit, mikor nem-is vélnök meg-gyogyitá. Böjtelö-Havának 10-dik napjára Péntékre bé-gyüjtetének a' Városokra minden felöl az Havaſokról, és erdös hellyekröl, a' még ott lappangó istentelen gonoſztévö vadak, a' kiket Grof Jankovits Ur ő Excellentziája bölts visgálodáſai után leg-kegyetlenebbeknek és máſokot-is a' kegyetlenſégre kéſztetöknek lenni talált. Bé gyüjtetének pedig vélek együtt igen ſok más ártatlanok-is a' dolognak annál titkosabban lehetö végbe vihetéſe kedvéért, ily ſzép ſzin alatt, hogy ő Felſége akarja holmi parantsolattyait ki-hirdettetni, mind a' moſtan munkába forgó Urbárium iránt, mind pedig azon emberek iránt, a' kik még moſtanſág tértenek haza az Erdökröl, a' kikre ugyan jóllehet az a' közönſéges *Amneſtia* magokra-is ki-terjedett; de moſt ujra ő Felſégének hozzájok valami különös fejedelmi akaratya ki-fog-hirdettetni. Ezek a' Város helyekre, Fejér-várra, Zallatnára, Dévára, Halmágyra 's a' t. bé-gyüjtetvén, midön már azt vélnék, hogy majd egy egy arany lántzot kapnak ſzép tselekedeteikért, azonba hát egy ſereg Katonával környül vétetve talályák magokat, a' kik azon végekre a' ſzomſzéd házokban okoson el-rejtettek vala. Igy belé-akadván e' ſzép madarak a' törbe, tehát ki válogaták a' tiſztek a' ſok ártatlan közzül a' gonoſzokot, kiknek ſzámok Fejér-Vármegyében mint egy 60. Hunyad-vármegyében pedig ſzáznál-is ſokkal több. Ezeknek már faluikból feleſégeik és Gyermekeik-

keik-is hozzájok hordattatnak minden Házi Tzeletzulájokkal együtt, hogy igy ezen mérges kigyok minden ártalmas fajzatyaikkal együtt, ezen jo Házából, melynek lakáſára méltatlanok, ki-irtaſſanak. Tulajdon fekvö-joſzágaik ezeknek mind Confiſcaltatának, vivén magokkal tsak a' mozdulhatokot. Látott vólna itten az ember bögéſt és orditáſt, midön egéſz Házaknak 's Familiáknak kellett a' falukból ki-puſztúlni, kik minyájon ſzekerekre rakattatván Katonai fegyveres kisérök alatt már vitetnek-is az Illiriai (vagy Horvát orſzági) Tengerek ſzéleire, hogy ott mint gályákra itéltetteknek, holtig keſerves munkával törjék meg járom alá ſzokni nem akaró nyakok.

Külsö Orſzági Tudoſittáſok.

Béts. „ Itt a' jeles Történetek között kettö az emlékezeteſebb, mellyek közzül edgyik ez: edgy bizonyos Grof H—ld a' maga kisded fiatskáját a' felnevelésre edgy faluſi T. Plébánus Urnak adván által, midön a' Gyerek Grof kemény Zabolán neveltetnék, edgyſzer tsak oda lett, és ſemmit felölle, élé, vagy meg-hólt? nem tudhatának. Azonban meg-hal az Attya, és minden Joſzága fen-függésre tétetik. Az ifiju Gróf, ki a' maga ſzületéſéröl ſemmit leg-kiſſebbet ſem tud vala, Frizérſéget tanúlt és azzal élt, nem régiben edgy Pruſzſzus Tiſzt által, ki a' meg-hólt Grofnak igen Jóakaroja vala, világoſſágra jöve a' dolog, és a' múlt honapban minden Attyáról maradott örökſégét kezéhez vévén, a' Frizérböl edgyſzeriben Grof *Hohenfeld* leve. Némellyek azt eröſitik, hogy ezen Grof a' maga törsöke' fel-találáſa elött tsak edgy nihány napokkal vette vala-el edgy Agens Urnak Szakátsnéját Feleségül, Mely jó izün esett légyen ezen ſzakátsnéból edgyſzeriben Grofnévá lett

ſze-

ſzemélynek férjhez menetele, ki ki képzelheti. — A' máſik ez: Edgy bizonyos Atya, kinek igen feslett-erköltsü iſtentelen Korhel fia vala, az ő fának orvoslására következendő flaſtromot talált-fel: Edgy alkalmatoſsággal, Magyar-Orſzágba jövén, hól fél-eſztendeig való mulatásra vala ſzándéka, vala azt mondá: Kedves Feleſégem! én *Jantsit* (Hanſel) magammal Magyar-Orſzágba viſzem, hogy láſſon világat, és tanuljon valamit. Mi leſzſz belölle? fel-ülteti a' roſzſz erköltsü gyereket a' Kotsiba és egyeneſſen a' *Tzukthauzba* viſzi. Ide bé-adja az Atya a' maga fiját, és edgy Tanitot fogod, ki mindennap annak tanittáſára oda bé-járjon; ſenkinek a' dolgot ki-nem nyilatkoztatta, hanem maga Magyar-Orſzágra jövén; itt mulat fél-eſztendeig. Fél-eſztendő múlva viſzſza menvén, egyeneſſen a' Tzukházhoz mégyen, 's hát a' maga roſz fiját igen ſzorgalmatos és jó Fijunak lenni találja. Haza viſzi magával, és az után meg-tanittya miket beſzéljen othon Magyar-Orſzágról az Annyának, hogy a' dologból ſemmit ne tudhaſſan. Meg-érkezvén, ſira az annya örömében, hogy olly ſzerentséſſen meg-érkeztenek, és el-bámúlt az ő jó erköltsü fijának Magyar-Orſzágon lett változáſán. Ezt Prágában tselekedte edgy nagy érdemü Atya, és bár minden Atyák igy tselekednének roſz Jantsi fijaikkal, hogy hamarébb János lehetne belöllök. — Edgy Bétsi Suſzter Inas, ki edgy darabb idötől fogva, némely öſztönözéſekből, azt kiáltozza vala Bétsben: *Husvétig jó idök, azután kevés emberek léſznek*, a' tömlötzben ül Profeta képiben; mert a' Bétſi Politzáj, ki az illyen profétáláſokról igen keveſſet tart, jól tudja, hogy még a' Kriſtusnak-is Suſzter Profétái ſoha ſem vóltak, és ezekkel igen kevés közösüléſe lehet a' Szent Léleknek. — Edgy tudos kéz által küldetteték a' napokban kezünkhez az a' kegyelmes Királyi rendelés, melyſzerént a' (Piáriſták) kegyes Oskolák ſzerzete min-

denütt meg-maradván, nem hogy ezek valahól háborgattatnának, az edgy uj rendben és formában való öltöztetésen kivül; söt kegyelmesen parantsoltatik ő Felségétől, hogy Cándidátusokat végyenek fel, kiket minden Tudományokra tanitván, 24 esztendös korokban szerzeti fogadast tehetnek; a' szerzet költségén a' Generálé Semináriumban tanulhatnak, és minden Tanittoi Tisztekre és hivatalokra alkalmaztatnak.

Még edgy szót. Az Ujságirotól ugyan az kivántatik, hogy ő semmiben se hazudjon, de az lehetet'en. Ö egész Europaban jelen nem lehet mindenütt, annál-is inkább Posonyból nem tapasztalhatom magam tulajdon Erzékenységeimmel mi történik Romában, Angliában, Erdélyben, 's másut: azért nékem tsak ugy kell adnom a' hirt, a' mint másoktól veszem. Hogy sokakról azt irjuk, hogy meg-hólt még azert élhet; mert a' szent-irás szavai szerént, a' mi betünk senkit megnem ölhet, 's meg nem eleveníthet. Mi a' Koronás fejekről-is, kiknek életünk halálunk kezekbe, eleget hazudunk de akaratunk ellen. Ha azért a' Maros-Vásárhellyi Tudositó (ki nevét sem jelentette) a' 7-dik Levélben hibázot, és ő általa mi-is; hol G. F— nénak G. L— J—töl való erőszakos el ragadtatásáról tudositott, azt a' 10-dik Levélben már maga megesmerte, hogy nem ugy vólt; és ha ugyan azon Levelekben edgy Méltóságos édes Anyának kezében a' Biblia hellyet, házasuló Fiára fogott Pistolyt latot, már én nem tehetek arról? hogy ollyan vak vólt. Ha azért ezen Méltoságos Hazafiak meg sértödtek, arról nékünk meg-engedjenek, az Olvasok pedig, kik jobban tudják, hogy esett, értsék jobban.

Tudositás.

A' Magyar-Országi el-törlött Klastromok' mozgó Jószágai és holmi drága kövekből, gyöngyökből és egyebekből álló Templomi ékességei, Budán a' Camarális administratio Háznál ezen folyó honapnak 23-dik napján, u. m. a' Pesti Vásárkor, a' többet igéröknek el-fognak adattatni; azért kiknek kedvek és pénzek lészen a' vásárlásra, meg-jelenthetnek.

Posonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BŐJT-MÁS-HAVA
8
NAPJÁN
SZEREDÁN KŐLTT
19
LEVELE.

Külsö Orſzági Tudóſitáſok.

Éppen, midőn a' F. Tsáſzár a' múlt napokban kedves Hertzegi vendégeivel edgyütt Sempromban ebéd mellett ülne, érkezék ſiettséggel edgy Berlini Kurir, kinek el-jövetele még az nap a' Miniſtereknek öſzve gyüléſekre alkalmatoſságot ſzolgáltata. Ezen Kurir által hozott izenet még mind eddig a' leg-méjſégeſebb titkok fenekén heverő titok. — A' Belgiumi moſtan Bétsben mulatozott fő Kormányozó Hertzeg *Albert*, ezen honapnak elsö napján Tseh-Orſzágba Párdubitzba utaza olly véggel, hogy azon maga nevét viſelö F. Tsáſzári Lovas Serget, mely itten fekſzik, meg-tekintse. — A' Bétsi Némák és Süketek Házának Fő-igazgatója 's tanittoja *Stark* Ur, az itten lévö Némákat és Süketeket a' maga bölts ſzorgalmatoſsága által annyira

vitte, hogy ezeknek ſzámokra ő Felſége edgy Könyvnyomtató Háznak fel-állittáſát igérte légyen, melyben mind Süketek és Némák fogják a' Könyveket nyomtatni. — A' közönſéges iráſok ſzerént a' Máriatzelben találtatott drágaſágok következendők: Tiz 'Sák arany és ezüſt Gyürük, mellyek az uj Házos ſzemélyektől ajándékoztattak. 2.) Hét ſzáz huſz font arany és ezüſt matériából kéſzült öltező rúhák drága kövekkel és gyöngyekkel ki-rakva. 3) 50-ven drága kövekkel ki-rakott arany Koronák, és a' Gyerek *Jéſus* ſzámára ugyan annyi, mellyek mind a' növéshez lévén alkalmaztatva, nem kitsinyek valának, 4.) Három Kis-gyermek öntött aranyból, annak örök emlékezetére, hogy a' Boldogſágos ſzüz, a' ſzüléknek kéréſeket meg-halgatván a' maga fiától a' Jéſuſtól azoknak teſti fiakat nyert vala. 5.) 3000 külömb külömb nagyſágú ezüſt lábok, 6750 kezek, 4000 arany és ezüſt mejjek, tiz-1000 kiſſebb, nagyobb arany és ezüſt ſzemek, mellyeket ollyan emberek ajándékoztanak vala, kik vagy vakon ſzülettek, vagy azután esvén hájog ſzemeikre, a' *Boldogſágos Szüznek* kéréſére ismét látáſokat viſzſza nyerték. 6.) 50 ezüſt Golyvák, 2325 arany és ezüſt orrok, 3 arany, és 23 ezüſt ülö felek, 500 arany, és ezer ezüſt fülek, 3000 ezüſt es 800 arany belsö réſzek, 73 emberben termeni ſzokott nagy kövek aranyba foglalva, mellyek közzül edgyik edgy olly Lutránus emberből mondatik ki-vetnek lenni, ki a' Boldogſágos Szüz tsuda tévö képében nem akarván hinni, keſerves fájdalmai között ſzentelen vakmeröſégét meg-vallotta, és igy ſzemlátomáſt, minden Orvoſi ſegittség nélkül nyavallyáiból meg-gyogyúlt. 7) 360 ezüſt és arany házok, mellyek mind el-

el-égtenek volna, ha az Isten Anya oltó Angyalokat nem küldött volna. 8.) 8906 arany és ezüst nyelvek, 200 arany és ezüst öntemények más nemesebb tag formára. A' több itten volt Kintsek, u. m. gyöngyök, gyémántok, és más drága kövek, olly feleſek valának, hogy azoknak betsek a milliomnál többet nyomni itéltetnek az azokhoz értöktől, azonban kéſzpénz-is tsak lehetet valami. — A' Frantzia Levelekből értyük, hogy a' F. Tsáſzári és Királyi, eddig az Antverpiai felleg-várban volt *Klairfáit* nevü Hadi-ſereg, a' múlt honapnak 13-dikán, a' Hollándusoktól nyert *Lilló* várába muſika ſzoval bé-költezék, és a' F. Tsáſzári tzimert és záſzlokat felüték. Ugyan azon napon 10 orakor a' *Lilló*-béli Lakoſok harang-ſzó által egybe hivatatván, a' Városházához gyülének, és a' F. Tsáſzár hüſegére megesküvének. Ugyan ezen F. Ts. és Királyi Biztoſok az ö Felſége Nevében *Liſkensboek*, *Kruiſánſz*, és *Frederik Henrik* Váraival-is a' békeſség tudva lévö punktumai ſzerént tselekedének. A' múlt honapnak 21-dikén jött Antverpiai Levelek-is ezt erösitik: *Lilló* Várában a' F. Tsáſzári Komendás *Waldy* Ur, *Liſkensboekben* pedig *Tzermetz* Ur. A' *Lilló* várában lévö Templom, a' R. Katholikuſok Isteni tiſztelettére ſzenteltetett. — Prágából ezt irják a' múlt honapnak 24-dikén: Mi-is látok itt a' napokban *Horát* és *Kloskát*; de tsak a' Játéknézö hellyen, és ott-is, a' mi nagyobb tsuda, valakiket az elsö fel-vonásban meg-öltenek valla, a' máſodikban mind tántzolva jöttenek elé. — Nem régiben Párisban 360 ezer frantzia font pénzt erö Leveles Táska veſzvén-el, a' káros azt hirdetteté-ki, hogy a' ki ezt meg találván viſzſza adándja, 60 ezer Frantzia font pén-

zel fogna meg-ajándékoztatni, melyről leg-ottan kezé-iraſát-is adá. Másnap a' Poſta által veſzi a' Leveles Táskát a' Káros mindeneſtöl, (ki vévén 60 ezer forintot érö Banko Leveleket, mellyeket a' meg-találó, mint meg-igért jutalmat elöre ki-fogott vala belölle) illy irás mellett: „Jút eſzemben, mint edgy 10 eſztendökkel ennek elötte történt dolog Uram, hogy edgy briliántos fülen-függö el-veſzvén, az azt meg-találonak 100 Luidort igértenek vala a' közönſéges Levelek által; 's azonban midön viſzſza vitte, tolvajſággal vádolván, kötéllel fizetének azon ſzegeny Ördögnek a' 100 Luidor helyett; azért imhól itt van az Urnak el veſzett Leveles-Táskája mindeneſtöl fogva, a' meg találonak igért 60 ezer ſterlinget pedig, mint magamét ki vettem belölle magam, ne hogy ugy járjok, mint ama. Szolgája az Urnak: L. D. B.

Az Europai nevezetesebb Orſzágoknak nagyſágokról, népesſégekröl, hadi erejekröl, és eſztendei jövedelmekröl való jegyzés. A' Státus dolgát értö ujjobb iroknak ſzámvetéſek ſzerént AUSTRIA 10400. négy ſzegeletü mértföld, 21. milliom Lakoſſa, minden 4. ſz. mértföldben 2019. RUSZSZIA Europában 74686. n. ſz. mértföld, 20. és 1/2 milliom Lakoſſa, 360000. hadi ferjfija, 30. vagy 40. nagy hadi hajója (180. a' vitorla) 40. milliom *Rubel*, vagy Tsáſzár Tallér, (ki vévén minden Tallérból két garaſt a' jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 274. Lakoſſa FRANTZIA ORSZÁG 10000. n. ſz. mertföld, 25. milliom lakoſſa, 288000. ferjfiakból álló ſerege, 72. nagy hadi hajója (256 a' Vitórla) 617. font (egy Frantzia font pénz már tudjuk mennyi jövedelme, minden n. ſz. mért földön 2500 lakoſſa, 629 1/2 költsége, 3400. mil-

liom

liom adoſſága. Spanyol Ország 9277. n. ſz. mértföld, 10. milliom lakoſſa, 100000. Katonája 40. vagy 50. nagy hadi hajója (150 vitorla) 100 milliom piaſter (egy piaſter 30 garas) jövedelme, (ide ſzámlálvan mind az Áſiait, mind az Amérikait) és minden n. ſz. mértföldön 1078. lakoſſa. Portugallia 1711 n. ſz. mértföld 1. milliom 800000 lakoſſa, 30,000. fegyver hordozója, 10. vagy 12. nagy hadi hajója, 15. milliom Tallér jövedelme, minden n. ſz. mértföldön 1052. lakoſſa. Neápoly és Sicilia 1850. n. ſz. mértföld, 6. milliom lakoſſa, 3200. hadi férjfija, 20. hadakozó hajója, 12. milliom Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 3243. lakoſſa. Sárdinia 1250. n. ſz. mértföld, 3. milliom 119,240. lakoſſa, 20,000. fegyveres népe, 30. hadakozó hajója, 5. milliom Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 953. lakoſſa. Velentze 625. n ſz. mértföld, 2 milliom 104,000. lakoſſa, 6000. Katonája, 14. nagy hadi hajója (64. vitorla) 8. milliom Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mérföldön 3366. lakoſſa. Helvétzia 956. n. ſz. mértföld, 1. milliom 840,000. lakoſſa, a' ſzükſég idején 100,000. Katonája, és minden n. ſz. mértföldön 1952. lakoſſa. Hollándia 625. n. ſz. mértföld, 2. millióm 758,632. lakoſſa, 40,000. hadi férjfija, 40. hadakozó hajója, 21. milliom 700,000. Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 4400. lakoſſa, láthatni ebből, hogy Hollandia nagyságára nézve a' többihez haſonlitatván minden Orſzágai közzül Európának leg-népeſebb. Nagy Brittannia és Irlándia 6179. n. ſz. mértföld, 12. milliom 1500. lakoſſa, 50,000. Katonája, 110. nagy hadi hajója (264. vitorla) 10[illegible] milliom Tallér jövedelme, minden n. ſz. mértföldön 2942.

lakoſſa, és 1596. milliom Tallér adoſſága. Dánia 11,676. n. ſz. mértföld, 2. milliom 200,000. lakoſſa, 75,000. Katonája, 31. hadakozó hajója, 6. vagy 7. milliom Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 188. lakoſſa. Svetzia 12,967. n. ſz. mértföld, 2. milliom 861,000. lakoſſa, 47337. Katonája, 26. n. hadi hajója, és 14. ſegitö hajója, a' jövedelme 11. milliom ezüſt tallér, és minden négy ſz. mértföldön 221. lakoſſa. A' Pruszszus birodalma 4130 n. ſz. mértföld, 6. milliom lakoſſa 192,377. hadi keſz ſerege, 21. miliom Tallér jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 1453. lakoſſa. Lengyel Ország 10000. n. ſz. mértföld, 6. miliiom a' lakoſſa, 15000. a' Katonája 25. és 1/2 milliom lengyel forint (egy lengyel forint négy garas a' mi pénzünk ſzerént) a' jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 859. a' lakoſſa. Az Európai Török Ország 11410. n. ſz. mértföld, 7. milliom a' lakoſſa, 105000. Lova- és 45000. gyalog népe, ſzükség idején 300,000 Katonája, 70. n. hadi és más hajóji, 20. milliom piaſzter jövedelme, és minden n. ſz. mértföldön 613 lakoſſa. Minthogy pedig ezen ſzámlálásban Német-Orſzágnak nagyobb réſze, a' ſok Hertzegségek, fejedelemségek, 's a' t. bé nem foglaltatnak, méltó még meg jegyezni, hogy Európának egéſz nagysága 147,090. n. ſz. mértföld, és az embereknek ſzámok 144. milliom 160,000-re mégyen. Ezekböl Ruſzſzia és Auſtria edgyütt vétettetvén 85,086. n. ſz. mértföld 41 1/2 milliom lakoſſa, 638,000 Katonája, Ha még a' Burboniai házak; u. m. Frantzia, Spanyol orſzágok, Portugallia és Napoly hozzájok adattatnának, ugy azok az Orſzágok 107,924. n. ſz. mértföldet foglalnának magokban, lakoſſai 84. mil. 300,000

és Katonáji 1. miliom 88,000. lennének, és ezen ſzámlálásban nevezett orſzágokat ki-vévén, Német Orſzágot mind erejekre mind nagyságokra nézve felül múlnák. Ellenben minden más Europai orſzágoknak jövedelmeit együtt vévén, nem téſzik felét a' két Tsáſzári Udvarnak, és a' burboni házak jövedelmének.

A' mint a' Konſtántzinápolyi Tudoſittáſok erősitik, meg-ſzeppent a' nagy *Zultán* az Aſiai uj Próféta támadáſával; mert a' nép minden felöl ehez ragaſzkodván, tsak alig hiſzi, hogy az ő halála után, az Uralkodásra következö *Szélim* tételtek Tsáſzárra; azonban az Udvari fő Igazgatok között-is ſzüntelen való egyenetlenſég, és Tiſztség változtatáſok esnek. Akár hogy légyen a' dolog; de a' Politikuſok hiſzik, hogy ezen moſtani Török Tsáſzárnak halálával, a' Birodalomnak formája-is egéſzſzen meg-fog változni; mert valamint Lengyel-Orſzágra, ugy Konſtántzinápolyra-is ſokan az Europai fejek közzül ki-nyilt ſzemmel tekingetnek.

A' Magyar-Házából.

Éppen ez orában vevénk edgy Erdélyből Kolosvárról a' múlt honapnak 17-dikén költ Levelet, mely ſzóról ſzóra igy vagyon: „ Erdélyben Kolos-Vármegyében Kolosvár Koltsos Királyi Városban, ollyan nagy földindulás vólt, hogy a' Várnak 4. Báſtyája le-omlott; a' ſok puskapor a' Szomos vizébe merült; a' Várban 4 Templom-is öſzve-omlott, a' múlt honapnak 15-dikén reggeli 3 orakor. — „ Torda Vármegyében Tordán edgy 20 eſztendös ifiju Legény el-vett hires ſok pénziért edgy 66 eſztendött bé-töltött öreg Menyetskét, 's mikor a' gazdagſágba bé-ſzállott, nem kapatt többet 9. Libertásnál,

(régi

(régi réz Monetá) — „ Doboka Vármegyében Esküli Magyar Popnak meg-halván a' Feleſége, bujában Katonának állott. — Edgy más Érdemes Kolosvári Urtól ugyan moſt vévén a' múlt honapnak 23-dikán irt Levelét, ezen ſzörnyü történetekről ſemmit ſem ir, ki ugyan itt lakván Kolosvárt, valamit tsak tudna a' dologból, ha igaz vólna. Ezen utolsó Tudoſitó által erről tudoſittatunk: hogy Rétse Kereſzturon már el-múlt Eſztendeje miolta egy oláh Égyházfiné viſelösnek tartja magát; 's már moſt igen terhes, 's valami állat vagyon benne, a' mellyet mások-is tapaſztalhatnak, 's maga az Oláhné azt mondja, hogy gyakran vakarja a' mellyét, az értelmeſebb emberek jovaſolták, hogy hazná Kolosvárra, ha valamit tehetnének vélle, probálták-is forro tejnek a' párájával, hogy ha Kigyó volna-é, de arra ki-nem jött; már moſt Retteg e valami bübájos Aſzſzonyhoz vitték, ſzokáſok ſzerént.

Jobbitás. Közelebb botsátott Levelünknek 2-dik Lapján, hol ſzálkás betükkel a' P. Kaputzinuſok Prédikátziojáról van a' ſzó, nem igaz, hibázott a' Tudoſitó. — Meg-bortánkoztak némellyek abban-is, hogy a' Posonyi Generále Seminárіumban lévö Szerzetes Kis-Papokról való Tudoſitáſt mingyárt a' Farſángoſok uttán tettük, noha ennek tsak az az oka, hogy mindeniket Posonyról irván, edgy más után kellett tennünk, és ez ſemmi roſz ſértö ſzándékból nem eſett.

Sz. S.

Posonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
11
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
20
LEVELE.

Mindenféle Tudoſitáſok.

A' Bétsi ujjabb tudoſitáſok ujjolag erösitik, hogy a' F. Tsáſzár minden orán edgy rövid utat téſzen Olaſz-Orſzág felé. A' Kerſonéſuſi uttya ö Felſégének moſt hátra fog maradni, mellyet tsak ugyan ſzándékozik annak utánna követni, és a' hová a' Korona alá következö *Ferentz* fö Hertzeg-is követni fogja ö Felſégét. — A' mint már még tavaly jelentettük vala, az ujjabb tudoſitáſok által megint hirleletetik: hogy t. i. a' Magyar Hazában 2 ujj Lovas, és 3 ujj gyalog Hadi-ſergek fognak fel-állittatni, és rövid napok alatt a' Nemzetbéli Sergeknél nagy Tiſztſégre való emeléſek léſznek. — Az A. Belgiumból viſzſza jött, és viſzſza jövö utban lévö Hadi-ſergeknek ki potoláſokra felsö és alsó Auſtriában 7000 ujj nép fog fel-vétettetni. — A

Bétsi fegyveres házban probát mutatának a' napokban edgy fegyverrel, mellyel 10--12-öt lövének azon kivül, hogy ujra töltötték vólna. Ezen proba igen hellyesnek mondatik, és a' fegyver fel-találója nem kis érdemet nyer ſokaktól; de mint hogy nagy költséggel jár, és igen nehéz a' hordozásra, nem reménylik, hogy a' Hadi-nép ſzámára fel-vétetteſſék. — Bétsben a' külsö-Városban fekvö Grof *Bothyáni* Ur kertében edgy nagy tüzi fegyvert kéſzitö Mühely fog fel-állittatni, a' F. Tsáſzári és Királyi Hadi-nép ſzámára. — A' F. Tsáſzári német Teſt örzök ſergénél vólt tábori Pap *Szroeller* Ur hellyében ama hires és tudos P. Piáriſta *Vizer* Ur tétettetett. — *Báro Trenk* Ur, kinek könyveit a' Cenſura kinyomtatodni és el-árultatni meg-nem engedte vala, ö Felſégétöl engedelmet nyert azoknak ki-nyomtatáſokra, olly fel tetel alatt, hogy a' maga nevétis alájok nyomtattaſſa. — A' Májlándiában lévö Szabadkömives társaſágok olly parantsolatot vettenek Bétsböl, hogy a' magok Társaſágokban lévö minden tagoknak neveiket a' Kormányozó ſzéknek bé-adják, és gyüléſeknek napját mindenkor jelentsék. — A' külsö Tartományokban külömb kütömb hellyeken eſtenek nem régiben földingáſok; de ha ezeket el-halgatjúk-is, találunk effélehireket; mivel a' múlt honapnak 27-dik napján reggeli 4. orakor *Okolitsna* és e' mellett fekvö más helységekben-is föld-induláſt tapaſztaltak Hazánkban. Szmretsánban az aſztalon lévö Könyvek le-húllottak, Okolitsnában a' fa épületek retsegtek ropogtak, és némelyek el-is történek, Poturnyában a' falak meg-repedeztek. Ezen föld-indúlás elött ſzörnyü zugáſſal jövö ſzélvéſz és fergeteg vala, a' mint ez Szentiványról

ról iratik. — Azon Bétsi Könyv-irótska, ki F. édes Anyánk' *Mária Theréſia* Hiſtoriáját igen hibáſon és hellyánaſon mondatik le-irtnak lenni, nem régiben edgy Könyvetskét nyomtattatott ily név alatt, *Auſtriában való lebettségek felett való lebettség.* Ezen Könyvetskéjében, a' moſtani vallásbéli jobbittáſok között VI. *Pius* Pápa, Kárdinál *Migázzi*, és *Bothyáni*, 7—8 Magyar Püspökökre, *Parhámer* Prepoſtra, a' Bétsi Sz. Iſtván Temploma Papjára *Faſt* Urra, és ſok más nagy tiſzteletü ſzeméllyekre igen ſzabadon ki-ſzállott vala; de az alsó Auſtriai Kormányozó ſzék által ő felségének bé adatván, keményen meg-parantsoltaték, hogy a' Pasquilliſták büntetéſe alatt, ſoha többé ki-nevezett ſzeméllyek ellen olly ſzabadon irni meg-ne probálja.

Miskoltz, Böjt-más havának 1 *napján.* — Roſenſteini *Roſen Miklos* Urnak a' Fels. Svétziai Királyi Ház. b. e. Fő Udvari Orvoſának, az Eſzaki tsillagos Rend Vitézének, a' Gyermekek Nyavalyáinak meg-eſméréſekről, és orvoslásokról iratott tudos Munkáját Magyar nyelvre forditotta *Domby Sámuel*, az Orvoſi Tudománynak Doktora, a' ki eléggé eſméretes ſzép Munkáiról, mellyeket Nemzete haſznára, irtt a' Tokaji borrol, a' Borſod Varmegyei haſznos Vizekről, a' Bába Meſterſégről, és már huſzonhetedik eſztendeje, hogy N. Borſod Vármegyében, az Orvoſi-Meſterſéget haſznoſan és ditséreteſen gyakorollya. Ez olly betses Svétziai nyelvén iratott Munka, hogy az Anglüſok, Frantziák, Olaſzok, Németek, Hollánduſok, már régen ſzületett nyelveiken olvaſsák. Nagyon fogja tehát az emlitett hazafi ennek forditáſával maga Nemzetét gazdagitani, annyival inkább; hogy még ſemmi Svétziai Orvos Mun-

ka, Magyar Nyelvre nem fordittatott. Örülni lehet azon, hogy ennek az egéſz tudós Világ elött eſméretes Svétziai Orvosnak Könyvét illy ſzép hirü régi probált Magyar Orvos Fordittya. Kivánni kel minden jó Hazafinak, hogy ez az Eſzaki Tsillag mennél hamarébb a' Magyarok Egén tündököllyön.

Miskoltzhoz nem meſzſze, *Onga* nevü Helyſégben illy dolog történtt: Edgy közönſeges Aſzſzony ſzül ſzerentséſen edgy gyermeket, de gyenge lévén nem ſok idö mulva meg-holt. Gyermek ágyából felkelvén az Aſzſzony, ſemmi baját nem érzi, és ſzokott dolgaihoz lát. Történik azomban, edgykor, hogy változik az egéſsége: olly fájdalmakat érez az Agyéka körül, mintha ſzülésnek fájdalmai volnának. Tsudálkozik maga állapottyán, a' Bábát hivattya, és az elsö ſzülés után, tizedik hétben, ſzerentséſen ſzültt edgy eleven ép egéſséges Gyermeket, ki ma-is életben vagyon. — Minap edgy Miskoltzi Aſzſzony, jól ett Vatsorakor, a' maga által kéſzittetett tehén hus levesböl, mellyben, ſzokáſán kivül, ſok fokhagymát találtt vala tenni, olly haſzonnal, hogy akkor az éttzaka több mint ſzáz eleven hoſzſzú gömbölyü Geleſzták mentenek-el tölle, ki ezen nem örült, hanem annyira meg-ijedt, hogy más okoſabb embernek vigaſztaláſa nélkül ſzükölködött. Igen haſznos házi orvoſság azért Geleſzták ellen a' fokhagyma, noha nyerſen jobban ditsértetik, ha ſzokáſon kivül ſokat téſznek az ételbe, a' mint ezt máſok-is ſokak magokon tapaſztalták. — Minálunk mind ez ideig, igen változó vólt a' téli idö: hol eſsö eſett, hol havazott, ha meg fagyott ismét fel-olvadt. A' multt héten ſzép ſzároz meleg napok kezdettenek lenni, már moſt igen meg-hidegedett a' levegö-ég, a' ſár

és a' folyó vizek keményen meg-fagytak, és havazik. A' sürü Köd sok ideig el-zárta szemeink elött a' napot, ugy hogy: ama hires Vintze napján sem fénylett nékünk. Mindazonáltal Istené a' ditsőség: ekkoráig semmi Nyavalya köztünk nem uralkodott. Bár tavaszkor, a' változó téli idö miatt a' testben lévö hibák, valamely uralkodó betegség által ki-ne mutattnák magokat!

Mely gyönyörüséges dolog légyen, és a' tudos Országokban a' tudomány dolgában mind eddig majd tsak nem leg - utólsó helyre tétettetett Nemzetünknek mely ki-mondhatatlan ditséretére szolgáljon az, midön kedves Hazánkban olly férjfiak találtatnak, kiknek eszek és tudos munkájok a' Tudományoknak tiszta egén forgó böltseknek Irásaikkal edgyütt egy merö serpenyöben tétetettvén, nem tsak az, hogy azokkal az egyenlö mértéket meg-tarthatják; hanem még sok lotokkal nehezebbek lévén, le-is nyomják, azon' való örömünket jobban lehet érzeni, mint le-irni. Nagy örömmel közöljük hát az E. Hazafiakkal, hogy azon T. T. *Szathmári* P. *Mihály* Ur, a' Kolosvári Ref. Kollegiumban Theologiát tanitó Profeſſor, ki 1784-ben a' *Theyleriana* Tudós Társaságtól ki-adatt kérdésre fel-küldött felelete által a' leg-elsö jutalmat az az, az arany pénzt elnyerte volt; most-is 1785-ben a' Leydai Akademiától fel-tett ezen kérdést: *Hogy hogy vagyon* t. i. *az, hogy a' K. Vallásnak nagy ereje, az emberi szivnek megjobbitásra körül e' mái napon oly kevés Keresztyénben tettzik-ki? és mitsoda közönséges vagy különös eszközök által lehetne erőszak nélkül ezt a' gonoszt meg-orvoslani?* ilyen symbolumú Irása által: *Az Isten ád nevekedést — mert Istennek munkálkodó szólgák vagyunk.* 1. Kor. III. 6. 9. olly tudóson meg-magyarázta, hogy olly sok

ezer tudós Iráſok közzül, a' mellyek ezen kérdésnek meg-fejtésére dolgoztattak, az emlitett Profeſſor Uré máſodiknak itéltetett, és a' Társaſágnak közönséges költségével nyomtatásban világoſságra-is botsáttatott. Elsönek itéltetett ama hires Stuttgárdi Tanátsos és Profeſſor *Sváb* Uré. Az illyen Hazaſiak méltán Nemzetünk' más Nemzetek elött fénylö hajnal tsillagainak neveztethetnek. — „ Felséges Uralkodónk meg-parantsolta egéſz Erdélyben, hogy a' Sidó Arendáſok Paraſzt embernek hitelbe adni ne méreſzelyenek harmintz krajtzárnál többet érö Italt: mert külömben el-veſztik azon pénzeket, a' melyre valami réſzegitö nedveſséget adnának. — Bardotz ſzékben Nagy Batzonban a' Tudóſitónk a' mint irja, edgy 17. eſztendös Matskát látott, még jó eröben, egéſségben, mintha tsak 5 eſztendös vólna. Ezen a' jó levegö-egü hellyen, (utánna teſzi) ily ſokáig, és ſokkal tovább-is el-élnek az ilyen nemü állatok. Ez eleg ujſág, mert a' matska az elsö eſztendöben tökélletes magaſságra, a' máſodikban meg-állapodott vaſtagſágra lépik, az honnan néki a' tizen 's tizenkét eſztendön feljül az élete ritka történet. — Edgy paraſzt aſzſzony edgy Faluban közel Beſztertzéhez Erdélyben, némának tettetté magát, hogy a' Férjétöl annál könnyebben el-válaſztaſsék; noha tudták, hogy ravaſzkodik, és a' férje minden probákat végbe vitt, hogy ſzép ſzó, vagy hátoláſok által belölle vagy egy ſzót veheſſen-ki; még-is vakmeröen meg-állott a' maga Fel-tételében, a' melyben végtére meg-tsalattatott; mert el-nem válaſztották, és edgynéhány Héttöl fogva már azólta ſzinte ollyan jól beſzéll, mint az elött, tsak hogy arrol a' mi az ö némaſágában eſett, ſemmit ſem akar tudni.

Ár-

Edgy meg-sebhetett szivü édes Anyának G. M—né B.D.J. Borbára Aszszonynak ártatlansága védelméröl irtt saját Versei.

Edgy hir-hozo levél érkezék kezemben,
Melyböl enyhüléſt várt ſzivem gyötrelmemben;
De bámultam, 's hültem, ſzivem által ſzorit,
Dobogtával veré óldalom tsontyait.
Hir füleim' tölti, 's ſzégyennel ſzivemet,
Látvan hirelt teli fegyverrel 'Sebemet:
De éppen nem 'Sebem vagyon aval teli;
Hanem ama helylyett epett ſzivem öbli.
A' Sintsen meg rakva ón golyobiſokkal;
Hanem által ſzegzö fájdalmas nyilókkal,
Melyet az irt Fiu tettével meg-rakott,
Midön tanátsinknak még tsak helyt ſem adott.
Nem vala ereje ſzivén ſzavainknak,
Semmit nem engede jó kivánságinknak,
Éppen nem tekinté öſſei törsökét,
Oh! mi-ként meg-veté vérségét 's értekét.
Virtuſt tsinált ſzegény abból, mi vétek volt,
Tusakodáſi közt féligre majd meg holt,
El veté bus fejét indúlattya felé,
Értelmét e'képen ezzel meg-elözé.
Köteleſsége ſem juta elméjében,
Moſtoha idöt ſem érze ſzerelmében,
Biztalan el-hagyá Háza örizetit,
Kontzolni ſe ſzánnya hagyni tetemeit.
Gyenge ſzivét fojtá forró ſzeretete.
Mi némü érdem az a' mi gerjeſztette,
Nem értem, nem érzem, ö egyedül tudja,
Nem üzöm, nem füzöm ö ha azt ki adja.
Azt a' kit ſzeretett, máſok-is kedvelték,
Innye ſzerént valok tsoportal kereſték.
Hogy tettzetes ſzemély némelyektöl hallom,
De mi némü légyen, nem tudom meg-vallom.
Hogy mi fontos okok állának elöttünk,
Mellyeket ſemmiként meg ſem-is vethettünk,
Azokat hir-ſzárnyra miért ereſztenék,
Miket magamtól-is titkolva rejtenék?
Az igaz, ez a' mi minket meg-ſebhetett,
Ö-is ſzegény ezért eleget könyvezhet,

Bár

Bár példámmal tette volna Házaſságát,
El érhettete vólna tsendes boldogságát.
Soha roſzſz példámmal ſenkit nem rontottam,
Szüléim Sziveknek azzal nem ártottam,
Engedelmes voltam telhetö dolgokban,
Miért tétettem hát miatta vádokban?
Vékony ortzám pirul ſürü könyveim közt,
Hogy Példává löttem hirlö levelek közt,
Talám elég volna attol emésztödnöm,
Mitöl Sir partomhoz kell közelitödnöm.
Bús Szivemböl nyila öt-is lövöldezi,
A' mit bizonyitnak sürü levelei
Ez ſebböl, ſebet vett, az tagadhatatlan,
Nem lévén hév ſzive még meg-hathatatlan.
Szivének hévségét már is ſiratgattya,
Lelkének vadlása mejjében ſzaggattya.
Ezzel nyere ſzegény nem piſtolyt; hanem nyilt,
Melytöl lelke ſebe ily nagyra már-is nyilt.
Nem én igazgatám azt feje tajára,
Én nem ſzállitanám gyáſz koporsojára,
Ha kebelem vólna édes nyugodalma,
Gyenge idejének bizonyos oltalma.
Oh mikép tsala meg-benne reménységem!
Miként háborodott nyugott tsendeſſégem!
Még mikor fel-hagyá meg tett igéretét,
'S meg-veté hozzája haſonló ſzeméllyét.
Anyai ſzivem ver, dobog, és alig-él,
Ezeket fontolva tagom-is el-alél,
Házom romlásában magamat jajgatom,
Ha nézem ötet-is kéſzen van halálom.
Kérem adgyon hitelt igazabb iroknak,
Ne tetézze inkább ſérelmit Házunknak,
Ne bidgyen ily mérges mirigy ellenségnek,
Születéſt utáló rágalmazó nyelvnek.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
15
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
21
LEVELE.

Elegyes Tudoſittáſok.

A' közelebb múlt héten a' ſzomſzéd Tsalóközi atyafiak közzül tsak nem öt ſzáz ſzemélyek' Posonyban lett edgyſzeri meg-jelenéſekkel, némely Kortsmákon lakó pallérozatlan Politikuſokban olly bal vélekedés gerjeſztetett vala, mellyet ki nem nevezünk. Hogy azért ezen véleked ſében kiki meg-gyözetteſſék, hogy nem igaz, rövideden ennek okát méltónak itéljük hirül adni, mely ez: 4 ujjonan nyert Helvétziai Vallaſtételü Ekkleſiák: Mad, Padány, Aliſta, Hodos, az ezekhez ragaſztott Filiákkal edgyütt azért valának a' Fiskuſtól a' ſzemély ſzerént való meg-jelenésre Posonyba a' N. Vármegye Táblájára idéztetve, hogy az o'tától fogva, miolta magok vallaſok ſzerént való Iſteni tiſzteletet nyertek, a' Plébánus Urnak az az elött adni

szokott esztendőbéli fizetést tellyességgel meg-fizetni nem akarják, vagy leg-alább nem örömöst akarnák. — A' közelebb múlt Vasárnap 10. orakor tartaték ezen N. Vármegyének gyüléſe, melyben fel-olvastaték Felséges Urunknak azon rendeléſe, mely-szerént mind a' két Magyar Haza Hadi-tiſzt Urak által fel-mérettetvén, minden Hazafinak minden személy vállagatás nélkül, a' magok Joszágaiknak hoszszú vagy szélesſégéhez képeſt a' közönséges haszonra fognak valamit fordittani. Ezen Felséges Rendelés hoszszabb, mindsem keskeny Levelünkbe iktathaſſuk egészszen; azonban már mindeneknek vagyon tudtokra; azért nem szükség egészen le-irnunk. — A' múlt hétfön, u. m. a' mi F. Uralkodonk' születéſe napján, délelötti 10 orakor, N. Hazánk' nagy érdemü Primásſa, Hertzeg és Kárdinális Bathyany Jósef Ur ő Eminentziája, Printz és fő Hadi Vezér *Kopurgnak*, sok más fő Haditiſzt Uraknak és Hiveknek áhittatos jelenlétekben Sz. Miſét szolgáltt a' Posonyi nagy Katédrás Templomban, az ő Felsége hoszszú és bóldog Uralkodáſáért, és születéſe napjának Királyi modra való meg-üléſéért.

Bétsből vészszük a' Tudoſittáſokat, hogy azon *Lelkikints* nevezetü imádságos könyv, mely a' fő Kormányozoktól, az abban foglaltatott imádságokra nézve inkább ártalmosnak, mind haſznosnak itéltetett, minden F. Tsáſzári és Királyi Birodalmokban ugy annyira meg-tiltatik, hogy annak mind adoi, mind vevöi nagy büntetéſſel fognak meg-büntettetni. — Azon felséges rendeléſek, mellyek a' Romai Anyaſzentegyház Isteni tiszteletének némely környülálláſait meg-edgyügyüſebbitették, alsó Auſtriának-is minden approbb és nagyobb Gyülekezeteiben kö-

zön-

zönségesse tétettek, és már ezen honapnak 5-tödikétől fogva el-is kezdödött az azszerént való Isteni tisztelet. Az idö szenteléſek, Novennák, kereszt-járáſok és más ezekhez haſonlók egéſzen el-töröltettek. Szent *Márkus* és Ur napján való Butsujárás mindenütt meg-marad; de tsak edgy fertály orányi járó földig léſzen ſzabad menni a' Parokhiától. Zöld Tsötörtökön minden Filiák az anya Ekkléſiához gyülvén, ott edgyesülnek, és a' Templom körül Butsut járhatnak. Ezeken kivül minden Bútsújáráſok el-töröltettek. A' Kriſtus ſzületéſének, halálának és fel-támodáſának Tzeremoniáji mind elmaradnak. A' ſzombat eſtvéli harangozás (Erdélyben majd minden Vallásuaknál ſzokásban vagyon, és Vetsernyének hivják) tellyeſséggel meg-tiltatik 's t. — ki gyözné irni? — Gallitziából-is ezt irják a' mült honapnak 23-dikán: „A' mi Templomainkban-is ezen honapnak 12-dikén el-kezdödék az uj rendelés ſzerént való Isteni tiſztelet, és azon iſijú fülekben kedves Lengyel és Kozák noták hellyett, mellyekre eddig némely meleg vérü iſijok taktuſt vertenek lábaikkal imádſág hellyet az Iſten házában, egéſzſzen eltöröltettek, és ezek hellyett már moſt az Iſtenitiſztelethez közelebb járó buzgoságos értelmü énekek énekeltetnek, mellyek kéttség kivül a'bünért haragvó Iſten elött-is kedveſebbek léſznek; mind némely inkább tántzra, mind könyörgésre alkalmaztatott értelem nélkül való hangok. — „A' Bétſi Prédikálok' roſtája itt-is esmeretes már, és ſokon tartanak tölle, hogy fel-áll. — Belgrádból irják, hogy itten a' múlt honapnak 17-dikén edgy fö Török házaſodván-meg, 7 napokig tartott Lakadalmában, melyben minden nap 300, ſzeméllyekre terittetik vala áſztal, a' Zemlini

F. Ts. és Királyi hadi Tiſzt Urak közzül-is ſokak hivatallal jelentenek vala-meg; kik noha az elsö hivatalt edgy tiſzteſséges fő-hajtáſſal járó köſzönettel fizették vala-is ki; mindazáltal a' máſodik hivatalnak nem kivánván gyalázatos ſemmivel tölt Kaſarat akaſztani nyakába, meg-jelentenek vala, és igen barátſságoſon fogadtattak. — A' Konſtántzinápolyban lévö Könyv-nyomtató házokról iratik, hogy ezek ſzorgos munkában vagynak; mivel a' Török Birodalomról irt könyvnek azon máſodik darabja, mely az harmadik *Akhmets* Birodalmától kezdödvén *Mahmudon* végzödik, minél hamarább világoſságra akar toppanni; azonban a' Török Könyv visgálok azt akarják, hogy minden Török és Arabs orvos könyveket fel-haláſzván, azokból edgy haſznos orvos könyvet kéſzittsenek. Az Alkorántot és más vallást illetö könyveket pedig ki-nyomtatni tellyeſséggel meg-nem engedik, felvén attól; ne hogy ujjobb vallásbéli zenebonákra adjanak utat. — „ Nem tsak *Buſinelló*, ki 1760 dikban, 's annak elötte-is ſok idökig, mind Konſtántzinápolyban mulatozott Velentzei Követ Titoknokja, hanem ſok más hiteles Férfiak; kik a' Törökök vallására ki-nyilt ſzemekkel figyelmeztek, azt eröſittik, hogy a' Török tudoſok és föbb emberek az Alkoránra leg-kiſſebbet ſem hajtanak, és hogy az (Atheismus) Iſten tagadok közöttek igen ſokok, és ſok formák, azokon az 72 (Secta) Eretnekeken kivül, kik mind az Alkoránban; de külömbezö modon hiſznek. Sok Törökök mondatnak hinni az Evangéliumban-is. Edgy ſzoval itten a' vallásban nem ſok idö múlva nagy változáſokat látnak elöre ſok Politikuſok. A' nagy vezért, minek-elötte avagy tsak azt tudtára adták volna: miért? ki-tették hivataljá-

ból,

ból, és más fő Tagjai között-is ezen rendelet-len Birodalomnak szüntelen való változások esnek. — Az Olasz országi Levelek által tudosittatunk, hogy a' Sz. Pápa, a' maga egész Birodalmában, az egész böjtben a' husnak ételét meg-engedte minden személy vallagatás nélkül mindeneknek, ki-vévén azon napjait a' hétnek, mellyekben a' R. Anya-szent-edgyház közönséges böjtet szokot tartani.

Kinos halál, halálért fizetett élet.

Noha nem örömest, és minden irtozás nélkül nyulunk az illyetén Keresztényi érzékeny sziveket rettentető példás gyilkosságoknak le-irásához; mind-azáltal, mint hogy már minden Europai közönséges levelekben meg-fordúlt; mi-is, hogy a' mi E. Olvasóinkat leg-kissebben-is meg ne tsaljuk, e' szomorú történetről kéntelenittetünk emlékezni: A' *Lüttikhiai* Püspöki Hertzegségnek Ferviers nevü városában volt Aldazó Papja *Pierlot*, ki edgyszersmind az Ekkléfia pénzének-is gondviselője vala, a' (Lotteria) szerentse játékakon való gyakor szerentsétlensége után, minekutánna az Ekkléfia nálla lévö pénzét-is, melyről Karátson havának 17-dikén számot kellett volna adnia, el-jádzotta volna, 15-dikben, midön szokása szerént edgy ide való *Delmotte* nevü igen gazdag fő Tanáts Urnal vatsorálvan edgy nagy tsomó arannyat meg-látna, arra határozá magát, hogy azon summából még 17-dikben számot adjon az Ekkléfia' el-prédált pénze hellyett. Minek-elötte tehát ezen Tanáts Urtól el menne, azt mondja az emlitett Tanátsosnál lévö két edgy Testvér szoba Leánynak: A' ti édes anyátok olly terhes beteg, hogy már az utolsó kenette!-is élvén, tsak alig ha az éjszaka meg-nem halálozik; azért jelentem néktek, hogy ha még élet-

ben

ben akarjátok találni, haza ſieſſetek. A' Liányok, mint hogy akkor az Udvarból ki-nem mehetének, hallaſzták a' dolgot reggelig. Ekkor 4. orakor ismét meg-jelenvén *Pierlot*, mondja a' Liányoknak, hogy már az Annyok az utolsó peetzentéſen vólna, hanem ſietnének annak látáſára. Ekkor a' 2. Liánykák ő véle edgyütt ſietnek vala haza felé; de a' magok végső ſzerentsétlenségekre; mert az uton mind a' kettőt gyilkosúl meg-ölé *Pierlot*, és el-vévén a' Liány Sebiben lévő ſzoba koltsát, egyeneſſen méne a' *Delmotte* Ur házába viſzſza, hól a' Tanátsos Urat aluvó agyában ugy meg-üté, hogy 18-dikban keſerves halállal mulék-ki a' világból. Ezen három ſzemélyeknek gyilkoltatáſok után, mégyen a' Tanáts-Urnak Udvarában lévő Udvari Papjához ily izenettel: hogy a' Tanáts-Urat a' Gutta meg-ütötte légyen; azért menne ſegittségre. Ez-is fel nyitván ſzobája ajtoját, olly 3 üteſéket vevc, mellyek noha halálra tzéloznak vala, mindazáltal azoknak terhe miatt el nem ſzédülvén, megragadá *Pierlotot* és a' földhez tsapván, ki-menekedék gyilkoſſa kezéből. Ezt látván a' Gyilkos, hogy itt tzélja fel-sült, engedelmet kérvén az Udvari Paptól el-ſzalada. De nem meſzſze vivé; mert leg-ottan világoſságra jövén a' dolog, *Lüttikhinbe* viteték, hól a' Papi hivatalból le-vetkeztetve által adaték a' külsö Itélö-ſzék kezébe Boldog Aſzſzony havának 20-dikán. Midön ezen által adatás esett vólna, következendö Czerémoniák mentenek végbe: Különös fekete köntösben öltéztetvén a' gyilkoſt tallyigára tevék, és a' *Sz. Lambert* temploma' küſzöbéig vivén, ott a' gráditsra kivül le-tevék, hól edgy oltár vala kéſzitve, mellyen az áldozó pohár, és minden Miſe ſzolgáltatáshoz kivántató ſz. dolgok jelen valának. Mi-

dön

dön a' Miſés ruhákba fel-ölteztettetett volna *Pierlot*, el-jöve a' Lüttikhiai Hertzegi Püspök, az annak ſzemélyét viſelö máſodik Püspök, több Papi Tiſztektöl, 2. Fiskálistól, a' 'Synodustól rendelt 4. Papi Tanátsoſoktól, és 8. városi Tanátsbéli ſzemélyektöl kéſértetvén. Ekkor *Pierlot* le-térdepelvén, a' megnevezett Püspök le-vetkezteté a' Papi köntösböl, minekutánna az ö nagy bünét eleibe ſzámlálta vólna, és a' Papi hivatalból ki-tévén, körmeit és haja nyiráſát meg-vakartatván, ezen ſzokkal adá által az halálos itéletre: *Imból által adom néktek ezen bünöſt, légyetek kegyelmeſek, és a' mennyiben lehet engedelmeſek az ö büneinek.* Ekkor a' jelen lévö Hajduk által vasba és más ruhákba öltöztetve a' tömlötzbe viteték a' gonoſztévö, és más nap következendö itélet mondaték fejére: „ *Tallyigán vitetteſſék a' gonoſztévök büntetéſének hellyére; az uton 8. izben tüzes fogoval tsipkedjék-meg, ottan pedig kereſztre feſzittvén, laba és keze tsontyai rontaſſanak öſzve, és annakutánna 4. orákkal ölettetvén-meg, teſte kerékre téteſſék.* Midön mind ezek a' közelebb múlt honapnak 24-dikén végh-ez mentenek vólna; tsak ugyan azt a' kegyelmet nyerte a' Püspöktöl, hogy edgy oráig tartott kinnyai után, halálos ütéſt nyervén mellyére, el-ment a' merre mehetett.

* Párisban a' napokban bé-megy edgy ifiju Grof a' Kávésházba fekete levet inni, és olvasni Ujságot kér. Alig kezd ezen történetnek olvaſáſához felugrik, el-ſzaggatja az Ujság-Levelet 's ki-veti az ablakon. A' Kávés kérdi az okát, de a' Grof mérgében edgy ſzót ſem felelhetett, és igy a' Kávésházban jelen lévö Urak tsak el-tsudálkozván ezen ifijunak hirtelen indulatain, kérdi edgy fö Hadi-vezér — B: miért tselekedte légyen azt? felel az ifiju Gróf? hogy nem kegyelmes Uram! már a' Papok

eránt

eránt való tiſztelet-is egéſzſzen el-enyéſzett! edgy gyalázatos Ujſágiró a' *Lüttikhiai* Áldozópapról azt méri irni, hogy edgy ora alatt edgy Tanátsos Urat és a Liányt ölt légyen-meg. 'S miért ne irná (felel a' Vezér) mikor meg-tzáfolhatatlan igazſág? Mit? igaz? Lehetetlen, hogy ez igaz légyen! Ezek tsak ellenſégei az igaz vallásnak, kik költik az effélét annak gyalázáttyára! „ Látván a' Vezér ezen ifiju Grofnak hirtelen meleg jóſzivüſégét, igy kezdé hozzá ſzavait: „ Kedves Grofotskám! az Ur hirtelen gerjedező indulatai inkább kereſztényi ſzivének, mint okos elméjének ſzolgálnak betsületére. Imhol ezen Levél, ezt én magától a' *Lüttikhiai* Püſpök urtól vettem, ebből meg-tetſzik a' dolog igazſága; azonban tartsa-meg azt az Ur, hogy minden hivatalok a' világon magokban tiſzteſségeſek, és noha azoknak külömbözö méltóſágokhoz képeſt edgyik tiſzteſségeſebb-is, mint a' máſik; de tsak ugyan edgy hivatal-is valakit tiſzteſségeſsé és jová nem tehet, hanem az azt viſelö ſzemély téſzi jová és tiſzteſségeſſé. Edgy Pap, míg az Iſtennek hivſéges követtye és a' népnek igaz Lelki elöljárója, addig ö Pap, és tiſzteſségeſebb más hivatalt viſelöknél; de mihelyt kötelеſségenek eleget nem teſzſz, tsak az a' miben találtatik, és alább való azon közkatonánál, ki a' maga fegyverét ſzépen meg-tiſztitván a' ki-ſzabott orara elé állott, és a' fegyverkezö piatſzon a' ſzokott fegyver-kapáſokat el-nem hibázta.

Noha a' mi F. Uralkodonknak emberi ſzeretettel tellyes kegyelme olly nagy légyen, hogy még a' nyilvánſágos Gonoſztévöket is ſoha többé viſzſza nem nyerhetö életek' veſztéſével (hanem ha rendkivül való történetektöl kénſzerittetik) büntetni nem kivánnya; még-is a' múlt héten edgy Béts-Városſa Iró Deákját, ki a' maga tulajdon Jóltévöit és ſzeretöit álnok tsalárdſággal el-veſztette vala; kinos halállal öletteté-meg. És ez elsö ö felsége alatt Bétsben.

Posonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BÖJT-MÁS-HAVA
18
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
22
LEVELE.

Füred 7-dikben.

A' Balaton mellyéki Füredi ſavanyú vizről, azoknak kedvekért, a' kik egéſségeknek vagy jobbittáſa, vagy fent tartáſa végett, azzal a' terméſzetnek meg betsülhetetlen ajándékával élni kivánnak, moſt bizonyos haſznos rendeléſek tétettenek, azon rendeletlenſégeknek el távoztatáſára, a' mellyek eddig ſok Uraſágokat ez terméſzeti Orvoſságtól el-idegenitettek, és a' viznek-is betsületét veſzteni kezdették a' mely rendeléſeket, a' mint leg-rövidebben lehet e' következendökben irom-le. (Erről már irtunk; de ez egyeneſſen Füredről jött tudoſitás.)

A' mi a' Kútat, és a' Forráſt magát illeti.

1.) A' Kút környékének moſtani alatsony kö-

kerittéſére, három láb' magaſságú fa-roſtély, vékony és jó sürü létzekbül fog kéſzittetni.

2.) A' Forrás bizonyos idökben meg fog tiſztogattatni, melly tiſztogatás, mikor, és mi leg-jobb móddal mennyen véghez? az oda rendeltetendö Doktor fog reá vigyázni.

3.) A' Kút környékének kö-kerületi meg-leſz deſzkával padolva, hogy alkalmatos ülés leheſſen rajta; a' föld pedig a' Forrás körül, hogy a' meregetés miatt meg ne ſároſodjon, murvás homokkal fog meg-hintetni, és mind ez a' belsö, mind a' külsö környék, minden nap meg-ſepretni, a' Kút kerétéſének két ſzegeletein, úgy az épületeknek tornátzain-is lámpáſok fognak fel-állittatni, a' mellyek éjſzaka világoſíttsanak.

4.) Motskos edénnyel meritteni nem ſzabad, ſem ugy, hogy az ember' keze a' vizbe bele érjen, hanem vagy hoſzſzú páltzánn függö, vagy leg-alább füles pohárral.

5). Azoknak a' kik ezt a' vizet kereskedés kedvéért meſzebb viſzik, csak éppen tavaſzal ſzabad hordani; az edényeket a' Doktorral kell megtöltetni, és be petsételtetni; mely Petsétenn ez az írás leſz; *Fons Acidularum Füredienſis*; a' tsupa bé-tsinálásért és petsétért 3. a' bé-tsinált petsétes üvegért 10 krajtzárt kell fizetni; maga haſznára pedig (csak hogy az bizonyos légyen) mindennek ſzabad vinni és vitetni, valamennyi tettzik.

A' Kútnak körületéről.

6.) A' Kotsiknak és Szekereknek ſem közel a' Kúthoz, ſem ſzéllyel tövel hegyel állani nem ſzabad.

7.) A' nagy esö-ſzakadáſokból következhetö vi-

vizáradáſok hogy a' Forrásnak kárt ne tegyenek, bizonyos Árkok fognak áſattatni.

8.) Egyenes lineában árnyékos Fák fognak ültettetni (söt már ültettettek-is) a' Sétaloknak kedvekért (nem külömben a' Füredi és Aratsi útak mellyékén is) mellyek méglen nagyobb árnyékot ereſzthetnek, addig-is Levél-ſzin fog tsinálodni; fognak lenni kertek-is és kertéſz.

Az epületekről, azoknak alkalmatos vóltokról, és a' tüz ellen öriztetéſekről.

9.) Minden épületek tiſztán fognak tartatni; a' Kúttal által ellenben lévö ſzobák-is ki-palléroztatni, tiſzta Házbélivel ékeſitetni; Valahányſzor új ſzálló megy a' ſzobákba, egéſzen újra ki-tiſztitatni, kivált ha vagy beteg lakott, vagy valaki meghólt benne, ki ſzárogattatni, 's meg-füſtöltettni, a' konyhákonn minden ſzükſéges és tiſzta főző és sütö edények és eſzközök leſznek. A' tornátzok minden reggel meg-ſeprettetnek; a' ſzemeteket ſem közel ſem rakásra hánni nem leſz ſzabad; 'Serre nézve a' ſzénát ſzalmát, 's zabot-is, jó idején helyre fogják hordani.

10.) Iſtálló moſt elég lévén, ha a' moſtaniaknak újjittáſok ſzükſéges; az Majus Hónapig véghez fog menni.

11.) Uj Feredö Házak' épittéſének ſzükſéges vólta, még ezutánn határoztatik-meg.

12.) Minden tüz-óltó ezközök meg-fognak ſzereztetni, és az itt ſzolgáló tselédek között az akkori munkát az ide rendeltetendö *Politziai Commiſſarius* Ur ſel-fogja oſztani.

13.) Két éjtzakai vigyázó *Baktor* fog rendeltetni.

14.) A' kéményeket a' Tihani T. Konvent kemény-ſeprője minden Szombaton meg-fogja tiſztogatni, a' Politziai Katonák napjában gyakran fogjak a' konyhákat visgálni, hogy a' tüz valami modon kart ne tegyen.

15.) Az Iſtálókban és az épületekhez közel pipázni nem ſzabad; az alatsonyabb ſorſú embereket aziránt a' Politziai Katonák meg-inthetik, és ha az nem haſznál, pipájokat-is el vehetik. A' nagyobb rangukat pedig a' Commiſſárius Urnak bé-jelentik.

(*A' többit máskor.*)

Trentsén Vármegyéből. „ A' közelebb múlt honapnak 27-dikén, éppen a' Bakhus mulattságinak utolsó napjaiban Sléſiában, Morvában, söt magában a' mi vármegyénkben-is, nevezeteſen a' határ ſzéleken fekvö *Csácza* nevü Mezö-városban és annak ſzomſzédjaiban olly ſzörnyü föld-indulás vala, hogy az hegyek és köſziklák irtoztató zugáſok és ropogáſok között haſadozának-meg. Az ugy nevezett *Luky* hegy körül lakó Auguſtána vallásuak, kiknek külömben a' 40. napi böjtben-is jól eſik a' kolbáſz, tsak nem 'Sákban és gyáſz-ruhákban öltezvén a' ninivébéliekkel, ezen iſzönyü történet alkalmatoſſágával ſzinte böjtelni kezdének.

Bihár-Vármegyében a' múlt honapnak 9-dikén (azt irják) iſzonyú égi háboruk és menykö-halláſok valának. Tapaſztoltatott ugyan akkor ezen Levegöi háború a' közzel lévö varmegyékben-is; nevezeteſen a' ſzilágyban, hól *Kémer* nevü Helységben a' Birotis meg-ütette a' menykö, ki mindazáltal életben maradott.

Erdély. A' F. Tsáſzári és Királyi *Leopold Toskána* nevet viſelö Magyar Lovas ſeregnek ſzázados

Ka-

Kapitánnya N. Peſt vármegyéből Dobosról való *Halász János* Ur, Boldog-aſszony-havának 27-dikén nötelen állapotban minden teſtamentom tétel nélkül meg halálozván Kolosvármegyében *Pojánban*, ha valakiknek vér ſzerént, vagy akár mi ſzerént való juſſok lehette ezen meg-halálazott Kapitány Urnak mozgó joſzágához, jelentsék magokat ezen Hadiſereg fő elöljáróinál.

Külsö Orſzági Tudoſittáſok.

Bétsből. A' napokban érkezék-meg Bétsbe a' Hollánduſoktól váſárlot bé-eſség árrának azon elsö réſze, mellyet bizonyos idökben fizetni tartoznak mind addig, mig az egéſz ſumma le-nem telik: az az 4. milliom forintok Hollándus aranyban; mellyek a' közönſéges Tsaſzári Kints Tárba ſzámláltatának-bé. A' Békeſſég punktumai ſzerént, az elsö fizetésnek 1,250000. n. forintból kellene állani; azért a' minket tudoſitó vagy el-vétette a' Hollándus arannyokat jol meg-ſzámlálni, vagy a' Hollánduſok többet küldettek, mint igértek. — A' múlt ſzombaton azon 9 milliom-is meg-érkezék A. Belgiumból mind arany pénzben, mellyet ő Felsége még az Hollándiai Zenebona kezdetén Brüſzſzelbe küldett vala. Ezen ſummát 6' ſzekereken igen nagy fegyverres örizet alatt hozák-meg, és leg-ottan a' Bétſi Bankoba ſzámlálák. — A' Felséges Tsáſzárt olly ſzándékkal eröſitik lenni, hogy Ferentz fő Hertzegnek edgy A. Belgiumi nemes ifijokból állandó Teſtörzö ſerget állittson-fel rövid napok alatt. Ha ez igaz, nints Bavariai tsere. — Ujjonon eröſitik, hogy a' Hadi Tiſztſégek vevéſe és adáſa munkában légyen; de nem ugy, mint ennek-elötte, hogy a' pénzt az el-adonak kezébe fizeſſék, hanem hogy edgy különös Caſſába té-

tételsék, és az el-adó minden esztendöben bizonyos *procentot* fog kapni; és a' Tisztséget-is a' Katonai köteleség hátra maradásával nem mindenek, hanem tsak a' már fegyverrel szolgált Legények vehetik és — a' kiknek kész pénzek leszsz a' Legenység mellett. — Printz *Nassau* a' Státus Kantzellárius Hertzeg Kaunitz Urnak edgy igen szép Barna Arabs paripát mondatik ajándékozotnak lenni, mellyett a' napokban hozzanak Konstántzinápolyból Bétsbe. — A' F. Ts. és K. Udvarhoz rendelt Berlini Követ és Minister Grof *Podevilsz* Ur már Bétsbe meg-érkezet, és a' múlt vasárnap vala ő Felsége eleibe menni szerentséje.

Ezt irják Erlángából: „ A' számlálaskor Magyar országon 5. milliom lakosok találtattak; tehát 1 milliommal többen mint ez előtt tartatott. Ezek között, ugy mond, 40000. nemes Törsökek vagynak. — A' Romai Király választáshoz olly közel van a' dolog, hogy ha valamely akadájok nem adják elö magokat, rövid időn bizonyost hallúnk felölle.

Mindenfelé kezdették ezen hirt repdestetni, hogy a' Lengyel Király *Ponyatovszki* meg holt légyen, kit, a' mint már irtuk vala, nem régiben gutta ütés talált vala; de e' még tsak a' Léhás eszü Politikusok költeménye; azért tekintsünk inkább Berlinfelé, 's lássuk innen mit irnak.

Berlin. Ama Királlyát hiven ki-szolgált sok proba köveken meg-fordúlt tiszta aranynak Prussus fő Hadivezér *Tzittenek* halálakor edgyben gyülvén a' Berlini nép, midön mindenek ditsérete emlegetésével sohajtoznák, ezen szokra fokoda a' Király: két esztendök el-follyása alatt sok jó barátimtól és vezérimtól fosztatám-meg; de hiszem jól van, én sem soká utánnak mégyek, és már akkor a' más világon

kész

kéſzſz hadi-ſerget és jó Barátokat találok. — Első napján ezen honapnak a' Tseh Orſzági Levelekben-is ezt irják vala: Azon ujjonan épültt *Ples* vára körül ezen eſztendöben 16000. emberek dolgoznak. Az A. Belgiumban volt Hadikéſzületek takarittatnak-bé, az el-múlt héten ſzálla-bé az innen viſzſza jövö Hadinépnek bizonyos réſze a' Grádlizeri Urodalomba 8. fel-oſztáſokban, és a' Pruſſushoz tartazó Tseh-orſzági Határ-ſzélek minden felöl ſok Hadi néppel ſzállittatak-meg élés-házokat 's más Tábori alkalmatoſságokat épittenek, éppen olly formán; mindha békeſség ſem vólna. Akár mit irjanak a' Pruſſus Király egéſſégéröl 's élete felöl való reménységröl, mindazonaltal a' hozzánk jövö tudoſittáſokból mi bizonyoſon tudjuk és hiſzſzük, hogy a' Király ſzüntelen beteg, és olly formán beteg, hogy mi néki fél-oſztendeig való életet ſem igérhetünk.

Spaayol-Orſzágban, Alkantorában edgy Égésnek alkalmatoſságával a' közelebb múlt honapnak 3-dik napján öt tömlötzöket találtanak, a' mellyek meghólt teſtekkel teli valának. A' Barátok azt mondatták, hogy azok mind Gonoſz-tévök lettenek vólna, a' kik a' *Pacéban* (*) való halálra érdemeſeknek találtattak vólna. A' világi Tiſzviſelö-rend ezen dolgot a' Madriti Udvarba küldötte, a' melynek az e' felöl kiadattándo ſzoros meg-visgálás felöl való parantsolattya minden orán várattatik.

(*) *Pace*nak neveztetik az a' lyúk a' Klaſtromokban Spanyol-Orſzágban, a' mellyel ſzoktak élni az oda való Barátok az ö töllök arra méltóknak itélletteknek büntetéſekre. Minek-elötte a' bünös ebbe a' lyukba bé-vettettetnék, edgy ſzékre ültetettetik, és elötte a' ſentenrziáját el-olvaſſák; annak-utánna Proceſſioban kereſzttel, Viaſz-gyertyákkal, ſzenteltedé.

edényekkel, és temjénezövel a' lyukhoz kéſérik, ſelette a' *Líberát* el-énekelik, ſzentelt-vizzel meg-hintik, és meg-füſtölik, ezek után edgy darab kenyeret, edgy tsupor vizet, edgy olvaſót, és edgy ſzentelt Gyertyát annak néki, és utóljára a' *Páce* lyukba bétaſzittyák, a' hol az éhſég miatt el-kel veſznie. Be bóldogok azok az Orſzágok, a' melyekben a' klaſtromi ſzerzetes rendeknek tagjainak nagyobb világoſſágok és több embert-ſzerető emberſégek vagyon, mintſem hogy az e' félé kegyetlenſégeknek tsak meggondoláſától-is a' hajok fel-ne borzadna.

Konſtántzinápoly. A' Konſtántzinápolyi zürzavar annyira ment, hogy már maga Tsáſzár Uram-is ſzinte az ág hegyin függ, és tsak kevés hijja hogy Tsáſzári ſzékéből ki-nem taſzittatik. A' nép ſzüntelen hadat kiált, a' tiſztek változnak, és a' fő-vezér, ki máſodik a' Tsáſzár után, az ö alkalmatlan voltáért le-tétettetett, mely hibát azzal pótolták-ki, hogy helyébe edgy olyan embert emeltenek a' ki ſem olvasni, ſem irni nem tud (*) ki ez elött Moréai Baſſa volt.

(*) Talám edgy olyan Férjfiú ez mint amaz Frantzia Kantzellárius *Sillexy*, és ama fő-hadi generalis *Montmorenos Henrik* Urak vóltanak, kik közzül az elsö leg-kiſſebbet ſem tanult vólt, az utólsó pedig ſem olvasni, ſem irni nem tudott, mind azonáltal ollyan emberek voltanak, a' kiknek Tanátsaikra IV-dik Henrik a' mint maga mondotta ez a' Király, leg bizattabban támaſzkodott. Azonban meg-kell azt vallani, hogy az illyen dolog nagy ritkaſág, és ezen emlitett két Urnak Tálentomai minden bizonnyal ſokkkal nagyobb ſzolgálatok' végbe-vitelére lettek vólna alkalmatoſok, ha az Irás, olvaſás, avagy az által, a' mit Tudománynak neveznek, ritka ajándékait elméjeknek fel-ékeſitették vólna.

Po'ſonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
BŐJT-MÁS-HAVA
22
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
23
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſittáſok.

Egerben, ezen folyó Honapnak 6-dikán költ Levél. — „ Valameljeket irok, mindazokat vagy magam ſzemeimmel láttam, vagy hiteles ſzavú emberektöl hallottam. Bizonyos e' ſzerént az, hogy már ma Eger nem egéſzen Püſpöki lakó-hely, mivel már benne a' kis papi Rendnek királyi *Seminariuma* megtelepedett, mely a' Kalotsai, Egri, Nagy-Váradi Deák rend-tartású Pap-megyéknek (mert a' Görög vallásúak Gallitziába költöztenek) *Alumnuſaiból* áll. Mind öſzve benne 122 ifijak vagynak, a' kik közzül két Erdélyit, az *Eſzterházi* adakozó kéznek jótéteménye tulajdon költségével táplál. Ezen Ifjuſágnak Fő-igazgatója és gondviſelője Fő Tiſzt. *Madaraſi Bapt. János* Ur, az Egri Ekklésiának Tiſztelettéli Kánonokja, az el-törlött Püſpöki Fő-oskolában

annak idejében a' Tsillag visgáló toronynak első-járója, minden tudományokban jártas költses Férjfiú, és mind a' házi, mind pedig az oskolai kemény fenyitéket tsendeſséggel mérſekelni tudó, és a' gazdagſágot nagy ſzemfülléggel folytató derék ember. A' máſodik Igazgató F. T. *Dubinſzki Mihály* Ur, egyſzersmind az Iſtenről való tudományt 5. Eſztendös tanúlóknak Profeſſora és a' Nemzetbéli oskoláknak normáját tanulóknak Tanitója. Ezt követi F. T. *Mébſzáros György* Ur, ki közönſéggſen *Lelki Atyának* mondattatik. Ez edgy buzgó, Iſtennel társalkodó kegyes ember, ki a' maga példás Életével máſokat a' maga követéſére ſerkentget. A' ſorban ezután következik a' Tudományoknak első Prefekſtuſſa Jaſzovi F, T. *Toth Jósef* Ur, ki a' ſzent hiſtoriának tanitáſára rendeltetett üres ſzéket nagy haſzonnal és ditsérettel foglalja. Ez ugyan még tsak 26 eſztendös Ifijú Férjfiú, de még-is olly ſok féle ſzép Tudományokkal ékeſitette-fel tudományokra teremtetett lelkét, hogy merö azon tsuda lehet, midön a' Tudománynak Lelkét, az igazat a' hamiſtól meg-külömböztetni tudó mái Kritikát mindenben ſzoroſſan meg-tartya. A' máſodik Prefectus F. T. *Kulántsits György* Ur, ki Iliriából Theresiánopolyból hivattatott vólt az el-mult Nyáron erre a' hivatalra. A' harmadik Prefectus F. T. *Tokodi Iſtván* Ur, ki a' maga tiſzti hellyét mindeneknek meg-elégedésével és ditséretével oltalmazza. Ez az Ifijú, ki Bihárból véſzi ſzármazatát az ő éjjel nappal könyveket búvó fáradhatatlan munkaja által nagy reményſéget nyujt Hazájának és a' Nagy-Váradi megyének. A' mi lakáſunkat illeti, a' minékünk igen alkalmatlan, és nagy gát a' tudománynak ſzabadobban való folyáſa

el-

ellen: mert noha öſzve ſzoríttattunk, mind azonáltal még ſem férünk-meg edgy fedél alatt; t. i. nagyobb réſzünk a' *Telekeſi* fundátiónak regi épületiben, a' többi pedig a' Ciſtertzitakkal ſzomſzédos Házban lakik, és ſáros uttzán 's ſok graditsokon kell a' tanúlásnak nem kevés hátra maradáſával ebédre és Vatsorára menni. (Jó-is volna biz ez, ha nem kellene enni, de e' nem ollyan dolog, hogy az ember el-ſzoktathatná magát rolla.) Ezen állapotban találtatnak moſt a' papſágra kéſzülö Ifijak; a' mi pedig a' Szerzeteſeket illeti, azok el-oſzolván a' Barátok nyakán ülnek, ugy hogy a' *Piariſtáknak* a' Minoriták, a' Dominikánuſoknak a' Serviták adjanak magok meg-vonáſokra való ſzálláſt — A' Kaputzinuſok az el-törölt ſz. *Háromſág Rendjebéli* Atyáknak házaikban laknak. A' *Sz. Ferentz Klaſtromos Szerzeteſei*, a' magok Klaſtromokban meg-nem férvén, a' Foglári háznak egy réſzét (mely azoknak a' Presbytereknek rendéltetett lak-hazaknak, kik az Iſtenröl való Tudományt el-végezvén, a' Seminariumból el-botsáttatnak) el-foglalták. Edgy Szerzetbéli Rend ſem fogadja ollyan jó ſzivvel az el-bomlott atyafiakat, mint a' Ciſtertzitaké, kiknek Konventyekben, mely régenten a' Jésuitáknak virágzó Kollegiuma vala, ma ſz. Benedeknek, Ignátznak, és Norberthnek, a' más költségén tanúlokon kivül, ſok árvaſágra jutott fijai tartozkodnak. A' tanuló Barátok mind öſzve 92. vagynak, kiknek ſzámok naponként fogy és kiſſebbedik, — Ugyan a' feljebb való Honapnak 14-dikén a' Seminárium Fő-igazgatójának ollyan kegyelmes Királyi rendeléſt vala ſzerentséje venni, mely áltál parantsoltaték, hogy a' Klaſtromokban tanuló Barátok a' Semináriumba bé-vitetteſſenek, de még

a' dolog függöben vagyon, mivel a' fel-tett okokra a' F. K. H. Tanátstól még felelet nem küldettetett. Az oskolákat is ugyan az igazgattya, a' ki a' Seminariumot; a' Profeſſorok az oskolákban pedig ezek: *Az Iſtenröl való Tudományban* F. T. *Zázio András Ur* a' Jaſzovi Ekkléſiának Kánonokja, ez elött a' Győri Akadémiának Doktora, holott ſok eſztendeig tanitotta a' Sido nyelvet, melynek tanitáſára hivattaték ide-is az el-mult eſztendöben, öſzve foglalván ezzel az Ó és az Uj Teſtamentomnak azon magyarázáſait a' melyeket nagy haſzonnal és a' velös rövidséggel öſzve köttetett ſzajbeli tiſztaſággal és ékeſſéggel buzogki, és közönſéges haſzonra világoſſágra fog-botsátani. A' máſodik *Mollik Tobiás Ur*, a' Pannon hegyi ſzent Benedek ſzerzetéből való Atya, ki a' T. *Benitzki Károly* Urnak Mohátsra lett menetelének alkalmatoſſágával üreſſen maradott ſzékben a' *Papi tiſztet* edgyſzer nemetül, másſzor pedig deákúl tanittya. Üreſs az Ekkléſiai Törvényt tanitó ſzék-is, amaz hires *Bonelli* Urnak a' F. Tsáſzárnak akarattyából Betsbe lett el-költözéſe után. Mollik Urnak ezen munkái vagynak kéſzen. 1) *Papi tiſzt, és ez idöben fenn forgo kérdéſekröl való ſzobéli* (Diſſertatio) *vetélkedés* n. f. 34. kr. 2) *közönségeſen a' terméſzeti és kereſztyén vallásrol való visgálodáſok.* 's a' t.. 31) *Moſes öt Könyveinek betü és titkos értelme ſzerént való magyarázattya* moſt izzad a' ſajto alatt. Itt méltó emlitenem, hogy a' Püspöki Könyv-nyomtató mühelynek elöljárója, T. T. *Tornér Ignátz* Ur, ki a' Jésuiták el-töröltetéſek után az Eperjeſieknek leg-elsö Plébánuſſok vólt, ezen eſztendöben Böjt-elö-Havának 16-dikán a' többekhez költözött; a' harmadik Profeſſor T. T. *Magyar János* Ur, ki *Erköltſi tudományt* tanit: a' 4-dik F. T. *Krúſzi*

Mar-

Marton Ur, a' kegyes oskolák ſzerzetéből való Atya, ki tsupán tsak a' vallás igazſágai (Dogmatikának) edgyik réſzét tanittya; ez noha már idős ember, még-is igen tartékony eſze vagyon, és a' maga nyájos jósága által, mint edgy önteni láttatik halgatóiba tiſztán folyó tanitását: az ötödik F. T. *Rokitski Jakab* Ur, ki az Uj Teſtamentomat az eredeti nyelv ſzerént magyarázza, és a' Tudományoknak, 's tudos embereknek hiſtoriáját tanittya: a' hatodik F. T. *Andriſzék Iſtván* Ur, a' vallás igazſágainak máſik réſzét és az ellenkezők ellen vetéſeire meg-felelő Iſteni tudományt adja elő. Az ifijúsággal a' nagy olvaſás és tudomány olly ſzoroſſan egy máſt ölelő karokkal barátkoznak ebben az ifijú Férjfiúban, hogy tsudálás, és nagy Lelkét ſzeretö kedveſſég nélkül okos és ékes beſzédet halgatni lehetetlen. A' normás nemzetbéli oskolában 165. gyermekek palléroztatnak, és a' jozan bőltseſségre és tudományra vezető világoſabb uton F. T. *Tokodi Iſtván* Urnak hüſéges és tudós ut-mutatáſa által vezéreltetnek, kik az ő elmebéli tehettségek és ſerénységeknek érdemeihez képeſt három ſzakaſzokra vagynak oſztattatva. — Utoljára emlitem azokat az öt rendbéli vig és ſzomorú Játékokat, a' melyeket a' kis Papok játtzodtanak, melyekben ſenkinek másnak jelen lenni ſzabad nem vala, hanem tsak az ferjfijui méltóſágot viſelőknek. Az elsö volt egy *Szüköldi* nevü főſvényröl, kinek két fijai valának, kik közzül a' nagyobbik *Okoskának*, a' kiſſebbik pedig *Harpacénak* nevezteteti, mely a' közelebb múlt Honapnak 19-dikén magyar nyelven játtzodtatott: a' máſodik volt ugyan azon honapnak 23 dikán Kodrus Királyról, ki az Orákulomot meg-kérdvén, koldus köntösben jelenék-

meg a' játék-piatzon, holott meg ölették, melynek játtzáſa a' ſzeméljeknek jeles és kellemetes magok viseléſekre nézve igen ſzép, és a' tudoſoktól-is tapsoláſt érdemlő vólt; és e' kettöben ſzerentsénk vólt a' Püspök Úr ő Excellentziájának jelenlétével magunkat örvendeztetni, a' többiben pedig a' ſzáraz köſzvénynek kinzó fajdalmai miatt jelen nem lehetett: a' harmadik játékba ama ſzerentsétlen *Mauritzius* görög Tsaſzár Fokástól fijaival egyetemben kegyetlenül meg-ölették. Ezen ſzomorú játéknak irtoztatóſagát a' régieknek ſzokáſok ſzerént, a' fel-vonáſok közzé elegyitett nevettséges játékok által enyhitették; játtzodtatott az emlitett hónapnak 26 dikán: 27 dikén a' leg ſzebb ſzomorú játék lépett a' játék-piatzra, a' melyen *Leo Iſaurikus Bálbustól* meg-ölettetett; ebben a' játtzó ſzemélyek, kik máſodik eſztendöbeli Theologuſok voltak, nagy ditséretet nyertenek, mind a' különös ékeſſéggel elö-adott beſzédért, és teſtek hordozáſáért, mind a' játéknak ottan ottan való jeles változáſáért; de minden ditséretet el-ragadtak azok a' három diadami oſzlopok, és reájok való Iráſok, melyeket a' kö-bányáknak hegyei között emeltek-fel, melyeket ama hires kep-irónak *Tertina Andrásnak* a' fija a' Nagy-váradi Papmegyéből való kis Pap *Tertina Mihály* készitett és ſzerzett: az elsö Oſzlop Egri Püspök ő Excellentziája jeleſen és meſterségeſen le-feſtett nemzettségi Tzimerével vala ékes, mely alatt ezen veres és kék lánggal égö betük ilyen rajta lévö iraſſal olvastatának: *Carolo Magno Agrienſium Præſuli, Patri optimo: IVCVnDIs pateſaCta LöCIs ter Caſta VoLVptas, DeLIICIIs gratIs LætItIIsqVe ſaCrat*; jobb kéz felöl pedig ezek: *Præpoſito & Canonicis Capituli Cathedralis Eccleſiæ Agrienſis*;

bal

bal felöl pedig ezek: *Rectori & Doctoribus Regiis Sacræ facultatis Agrienſis*: mindezek nagy betükkel kiirattatván Trombitáknak vig harſogáſai, és piſtoljoknak vigadozó ki lövéſei között emeltettek-fel és ment vegbe e' tüzi játék. Az ötödik Vig-játék a' következendö napon tartattaték, mely volt a' Karthágob liektöl le-tartóztatott Romai Polgár-meſterröl *Regulusról* németül.

Eppen ma, u. m. ezen follyó honapnak 6-dikán hirdetteték-ki a' N. vármegye gyüléſében, hogy a' *Prájzok* Hadiſerge Május elején Egerben fog meg-telepedni.

Posony. „A' közelebb múlt vasárnap, ugy mint Felséges Urunknak kivánt állapotban el-ért neve napján, mi-is a' mi alázatos engedelmeſſégü Jobbágyi ſzivünknek áldazó óltárán tömjént gyújtván, az ö Felsége nagy nevének tiſztelettel való emlékezetére kettös Innepet ſzentelénk. Hazánk kedves Hertzegi Primáſſa Kárdinál Bothyáni Jósef Ur ö Eminentziája egéſz gálában öltezett Udvarával Kárdinaliſi köntösben, a' Posonyi Katédrás Templomban 10 orakor meg-jelenvén, Fö-Ispány, Királyi Komiſsárius, és Admi- rátor Urményi Jósef Ur ö Excellentziájának, a' N. vármegye Tiſzt-viſelö tagjainak az itten lévö fö Hadi vezéreknek, a' Haza külsö tekintete ábrázoláſára menendö itt öſzve-gyült külömb külömb Hadi-tiſzt Uraknak, és ſok más alſobb felsöbb rangu Hazafiaknak jelen létekben, Miſét ſzolgáltata.

Nem külömben a' Posonyi várban lévö T. T. Kis Papi rend, az egéſz T. T. Theologica Facultás a' maga fö Kormányazojának fö Tiſztelendö tudos Szabó András Urnak az itten lévö Templom-

ban tett Isteni szolgálat tétele mellett, valamint születtése, ugy neve napján Felséges Urunknak oltári és szivbéli áldozatokkal buzgó innepet szentelének.

A' Bétfi Ujságból szóról szóra forditva. „ Buda vára ezen folyó honapnak 13 dikát, ugy mint a' F. Monárkhának szül etése napját áhittatossággal és Hazafiui tiszta hivségü szivéből buzgó jó kivánságai között innepleté. 10. orakor minden Praeses Ur ő Excellentziájoknak, Magnásoknak, és Dikastériumbeli Tisztviselőknek jelen létekben Isteni tisztelet tartatván, a' várnak minden részén lévő fokairól ágyuk süttetnek vala-ki, és a' Templom előtt egész parádában fegyveres sort állott Hadi-nép is 3. salvét ada. A' Helytartó Tanats Praesese Grof Nyitzky Kristof Ur ő Excellentziája a' főbb Méltoságu Haza tagjait ebédi asztalánál böven meg-vendégelvén, Dél után Tarsasági gyülés tartaték ő Excellentziájánál, hól a' Pesthi és Budai Hadi tiszt Urak-is mind a' két városbéli Tisztviselőkkel edgyütt meg-jelenének.

Azt erősitik bizonyos hirlemények, hogy a' Haza határ szélein-is bizonyos uj Hadi sergek fognának fel-állittatni, mellyek a' nem régiben érkezett Kozákokkal edgyütt 40000. főből fognának állani.

Külső Országi Tudosittások.

Edgy nihány napokkal ez előtt bé-megy ő Felsége a' Bétfi uji dolgozó Házba, ha vallyon a' parantsolat szerent folynak-é mindenek? Mig edgy kevesset ott mulatna jön edgy nihány Granátéros; mit akartok itt, kérdi töllek a' Monárkha? — gyapjat viszünk magunknak Felséges Uram, hogy üres oráinkon fonásunk által szerezhessünk valamit magunknak. Jól van kedves fiaim! felel a' Tsaszár, bár minden Pajtásitok

igy gondolkoznának, és mindeniknek edgy edgy arannyot ada.

Minekutánna a' F. Uralkodonak fülébe ment vólna, hogy az arannyok' fellyebb hágáſa után némely Auſtriaijak (ugy gondolkozván, hogy majd az ezüſt pénzek-is fellyebb emeltetnének) az ezüſt pénzt magoknál tartoztatnák; hogy a' kereskedésben valamely hátramaradás ne okoztaſsék ez által, különös parantsolatja által tudtókra adta, hogy az ezüſt pénznek fellyebb emeléſéröl ſoha még tsak nem-is gondolkodott ö Felsége; azért a' *Leopoldus* Márjáſsát 17. krajtzárba ki ki bátron el-váltathattya.

Azt olvaſſuk edgy közönſéges Levélből, hogy Tseh-Orſzágban 765 ujj Templomok vagynak az épitès tzéljában; mivel éppen ennyi ſzükſéges a' népnek, és a' mellyekre, hogy a' nép el-ne ſzegényedjék, az Ekklésiai Pénz-tárból fog ſegittség nyujtatni.

Pétervárárol tudoſittatunk, hogy ama Muſzka, 's más Orſzágokat biró hatalmas *Katharina* már kemény parantsolatot adott légyen, melyſzerént bizonyos ſzámból álló hajos-ſereg egéſz hadi-kéſzülettel kéſzen tartaſſék, az ö Felſége Kerſonéſusba való kéſéréſére, hol a' következendö Juliusban fogja magát koronáztatni. Kérſonéſusnak környületére 6. lovas, és 22. gyalog Hadi-ſergek vagynak ki-rendelve. Nagy kéſzületek tétetnek ezen utra; az elsö Pátriárka 6. más Pátriárkákkal fogják követni a' Tsáſzárnét, és tsak az uti költség 7. Milliom Rubelre ſzámláltatik elöre, az ajándék pedig, mely az ottan meg-jelenendö föbb ſzeméllyeknek fog ki-oſztatni, két ennyinél-is többre mégyen.

Párisban olly hir ſzárnyal, hogy a' F. Tsáſzár az ugy nevezett *Ferrara* Hertzegſéget a' Pápától viſſza kivánta légyen, azon régi juſſon, mellyet ezen Hertzegſéghez tart.

* A' *Ferrara* nevü Hertzegſéghez közelebb való juſſa a' *Modenai* Hertzegnek vagyon. Ezen Hertzegségnek tulajdon Hertzege vala hajdon az *Eſte* Hazból, ki ezt a' Pápai ſzéktöl bizonyos fizetés mellett birja vala. Midön ezen Hertzegſég Hertzegjei közzül az utolſó 1597-dikben meg-hala, VIII-dik Clemens Pápa az Ekkléſiához foglalá ezt. A' Modénai Hertzeg ezen juſſát már ez elött-is ſokſzor jelentgette; de ennek biráſára ſoha ſem juthatott. A' meſtani Hertzegnek edgyetlen edgy Liánya az Auſtriai *Ferdinánd* fö Hertzeg Hiteſſe; ha azért valamely kivánſág esett ezen Hertzegséghez; ezen tsatornán esett.

Amaz hires Páriſi fogoly Grof *Kaglioſtro*, ki Hertzeg és Kárdinál *Rohánnal* edgyütt még-is a' Baſtillában fütteznek, midön a' Parlamentum Preſeſſétöl *Croſzne* Urtól a' maga tselekedeteiröl vallattatnék azt mondá nagy ſohajtáſſal: hogy néki tsak edgy büne fekünnék a' ſziven, mellyel ötet az ö ellenſégei vádolhatnák, t. i. a' *Pompéjus* halála; de ezt ſem lehetne néki egéſzſzen vétekül tulajdonittani, mivel ö ennek meg-öléſével-is tartazó köteleſſége ſzerént tsak a' *Ptolemeus* parantsolattyát vitte légyen véghez. Ezt halván *Crosne* Ur el-tsudálkozék, hogy *Caglia-ſtro* olly ſok 100. eſztendös gonoſz tselekedetére-is olly friſſen emlékezik, mintha tegnap történt vólna. Azonban Caglióſtró hijában eröſiti, hogy ö világ kezdetitöl fogva vagyon, és hogy addig fog élni, meddig néki tetſzik; mert ſenki ſem hiſzi.

A' *Hertzberg* Ur Iráſaiból e' következendö helyek, mint a' Pruſzſziai Birodalom belsö nagyſágának

nak és erèjének bizonyſagai, meg érdemlik, hogy ide magyarúl által-tetetſenek. „Edgy ollyan Orſzágnak" igy ir a' Szerzö Ur, „a' mely 4. véres Hadakozáſok után, minden idegen ſegitség nélkül tulajdon erejéböl 200,000 férjfiakból álló hadi-népet, és 15 nagy Eröſségeket tarthat, a' mely minden adoſság nélkül vagyon, söt edgy tettzetös kinttsel bir, a' mely az ö Udvari tselédjeinek, Katonáinak és Polgári-Tiſztyeinek minden hijjánoſſag nélkül megfizet, a' maga jobbágyait el-nem nyomja, söt azoknak eſztendönként 2. milliomot ajándékoz, igen erös fundamentomon kell állani, mely annak nagyon hoſzſzú tartóſságot és állandóſágot igér. A' Pruſzſziai Kiralynak 3,600 négy ſzeg mért-földén lakik 6. milliom Lélek. 1784-ben az egéſz Birodalomban 211,113-man ſzülettettek, 152,040 meg-holtanak, és igy 59,073 mal többen jöttek-bé a' vilagra, mint ſem belölle ki-költöztenek. — A' pruſzſziai ſzántó-vetöſég annyira mégyen a' moſtani Népeſſéghez képeſt, hogy a' föld terméſeiböl az Orſzágból ki-is lehet vinni. Az 1740-dik eſztendötöl fogva a' Gabonában leg-kiſſebb ſzükſég ſe vólt, söt ama ſzomorú 1772-ben ſem. A' termékeny eſztendökben a' Pruſzſziai Birodalom két milliom Tallér árrú Gabonát ki-vihet az Orſzágból; a' ſzük eſztendökben a' Monárkha a' közönſéges Gabona tartokból ád mérſékelt árron a' jobbágyainak eleſéget. — A' nemzeti ſzorgalmatoſság a' Pruſzſziai Birodalomban igen magoſs gráditsra lépett. Az 1785 dik eſztendöben vóltak

	Szövö-ſzékek.	Miveſek.	Jöved—Tal.
A' Gyóltsban . .	51,000	. 80,000.	9 Milliom
Poſztóban és gyapjú-mivben	18,000	. 58,000.	8 Mill.

Sel-

Sellyemben	4,200	6000.	3 Mill.
Pamutban	2,600	7000.	1 m.200,000
Börben		4000.	2 Mill.
Vasban, Onben, Rézben 's a' t.		3000.	2 Mill.
Dohánynak az Országban való terméſe 140,000 mása, melyben a' tobák-tsinálók		2000.	1 Mill.
Tzúkor, Nadmézben		1000.	2 Mill.
Portzellán		700.	.200,000
Papiros		800.	.200,000
Szappan és fagygyú		300.	.400,000
Üveg és Tükör		—	.200,000
Aranyban, ezüſtben, tsipkékben és egyebekben való Kézi-munkák		1000	.400,000
Kreppin-fátyol Sileſiaban.		—	.200,000
Olaj		600	.300.000
Sárga gyanta		600	. 50,000

Ezek tsak a' fő Fábrikák, még a' hátra lévők igen ſok milliom jövedelmet hajtanak-bé. A' moſt elő-hozott Rend ſzerént annak okáért a' nagyobb Fábrikábban dolgoztanak 165,000 miveſek és az ö munkájoknak jövedelme 30 mil i. 250 000 orſzági tallérokra ment-fel. Abból a' külsö Orſzági adoſság 14 milliomokat ki-vitt, a' 16 milliom pedig az orſzágban maradott. De ezen 30 milliomokhoz nem ſzámláltatnak a' gabona, a' fa, a' só, és a' kender. 's a' t. ſem a' köves vagy ásható orſzágnak terméſei, a' mellyeknek jövedelmei haſonlóképpen ſok milliomokra fel-mennek. A' ki-vitt Gabona eſztendönként leg-alább is bé-hajt edgy milliomot, a' fából más edgy milliom jön bé, 's a' t. Közönſégeſen fel-lehet tenni, hogy a' Pruſzſziai Birodalomban a' meſterſéges mivhelyekből ki-kelö dolgok, eſztendönként 40 milliom Tallérokra mennek, a' mellyekből 20 milliomok idegen orſzágokra küldettetnek.

A' külsö Orſzágokból annyi pénz ugyan nem mégyen-bé. — A' négy háborúk után a' Király az Orſzágot még-virágzobb állapotba helyheztette, mint annak elötte vólt; két annyi kintset gyüjtött rakásra, azonkivül, hogy a' kész pénznek ſzabad forgáſa az Orſzágban meg-nem kiſſebbittetett; söt inkabb a' pénz bövſégben vagyon, mivel a' ſzáztól járandó eſztendei interes 6, vagy 5 négyre ſzállott alá, és a' föld-terméſeinek az árrok fel-hágott. Mindezekből világoſon meg-tettzik, hogy a' pruſzſziai hatalom minden alatsonyſág nélkül, a' leg-elsö és fö Orſzágoknak ſorában ragyoghat, és a' Német-Orſzági és Europai egyenlö mértéknek akár mellyik ſerpenyöjébe belé ülhet. Meg-is lehet az, hogy ſokan bak-ſzemmel nézik ezt a' moſt ujra fel-elevenedett jó Királyt, kinek az élete oly ſok ezer Lelkeket tett boldogokká, és bátorſágoſſokká, ugy hogy annak a' Követnek köſzöntéſe, a' ki meg-egéſségeſedéſen Német-Orſzág' képiben örvendezni mondatott a' hirmondó Levelekben, a' Királynak arra tett feleletével egyetemben költeménynek tartattathatik, edgy német hirmondó ſzerént; mert ſokkal több ellenſégei vagynak ezen ö Népét ſzeretö Királynak, mintſem az ö fel-elevenedéſén és életén örvendeznének; de tegyük-fel, hogy igaz lenne, elég eſik ollyan dolog a' Nagyoknak Palotájiban, hogy nem mindenkor igaz magyarázoja a' nyelv a' ſzivnek; de hogy nem igaz abból tsalhatatlanúl ki-jön, hogy azon Követ Urnak a' Királyal való beſzéllésre lett elsö bé-botsáttatáſa után többé nem vólt ſzerentséje látni ö Felſégét. — Edgy Berlini levél eröſiti, hogy ujjolag, midön Gróf *Finkenſtein*, már a' Bétsbe meg-érkezett Gróf *Podevils* Követ urral, a' Királynál vólt, az elsöt a' Monárk-

nárkha ſok napokig magánál tartoztatta, és igen nyájaskodó modon edgy Jáſpiſſal gazdagon meg-rakott 8000 Tallérokra betsültetett Pikſiſſel meg-ajándékozta. — A' Hollándiai Rendnek a' Záſzlokon lévö tzimere a' Helytarto Fejedelemé hellyet a' Rendeknek tzimereivel fel-tseréltetett, mely különös pompával változtatott-meg, és az a' Rendelés tétettetett, hogy az ugy nevéztetett Helytartoi Kapú a' Rendeknek Gyüléſek tartáſakor meg-nyittaſſék. Ez a' Kapú tsak a' fejedelmi ház elött nyittaték-meg mind eddig, és a' fellyebb való ſzázadban edgy Követnek az Europai Hatalmaſoké közzül, az ezen való bé-menetel meg-nem engedtetett. Akkor-is mikor Helytarto fejedelem nem vólt, ſzüntelen bé-vólt zárva ez a' Kapu. Láthatni e' két példából, és kivált az utolsó rendelésböl, hogy a' fejedelem privilegiuman nagy taſzitás eſett, a' mely könnyen Zenebonát indithatott vólna, ha a' Rendek mind addig mig a' gyülés tartott mikor a' Kapu nyitva volt az e' féle dolognak meg-elözéſére edgy Kompánia Lovas ſereget nem rendeltek' vólna örizetre.

Igen jeles, a' mit a' Frantzia Orſzági fö Kints Tárnokról irnak a' Frantzia levelek. Ezen fö Méltóſág a' múlt honapnak 10-dikén 50. ſzemélyeknek adott vala vendéglö aſztalához hivatalt, a' ſzokás ſzerént edgy nihány napokkal elöre. Sok gondoskodáſai között el-felejti a' Báltartásnak napját, és maga-is azon napra máſuvá igérkezvén, jó idején elmégyen hazúl. Alig mehetett-ki Udvarából, hát megjelennek 30. hintókkal jött vendégek háza-elött, melyben a' Konyha hideg tüzhellyén fekſzik vala a' Matska; de minekutánna éſzre vevék, hogy ſemmi vendégséghez való kéſzület nem vólna, és hogy maga-

ga-is a' mély gondoskodáſok miatt belöllök tsufót üzött Gazda ſoholt nem találtatnék, üres gyomorral viſzſza menének. Ezek gondolom máskor inkább kivánnak ezen Urnak ſzakáttsától, mind ſem magától vendégſégbe hivattatni.

A' Füredi rendelésnek hátra maradt réſze. — „ *Az itt öſzve jövöknek élelmekről, és bátorságoſabban maradhatásokrol.*

16.) A' kik itt múlattokban magok konyhájokon akarnak élni, azoknak kedvekért a' Politziai Kommiſſárius Ur rendeléséből a' közelebb lévö Helységek' lakoſi minden ſzükſéges Konyhára valót fognak hordani, és ezeknek különös piartzok fog lenni, ahol, Kenyeret, Szalonnát, irós és fött vajat, tejet téj-ſzinit, Kerti-zöldſégeket, Gyümöltsöt, Barom-fit, Tolyáſt, és egyébb holmit fognak árúlni, és azért a' Kúttól két mért földnyire minden felöl, minden tyukáſzok el-tilalmaztatnak. (Procul hinc procul eſte profani - - - totoque abſiſtite luco. Virg. Aen. 6)

17.) Hogy a' Méſzár-ſzékben jó hus légyen, és az, a' N. Vármegye meg-határozáſa ſzerént méretödjen; arra a' Politziai Kommiſſárius Ur fog vigyázni.

18.) Azoknak kedvekért pedig, a' kik közönſéges Aſztalonn akarnak élni, több Gazdák Traktérok, fognak rendeltetni, a' kikre, és az Aſztalnak tiſztaſágára-is nagy gond léſzen, minden eſtve, a' más napi ebédre kéſzülendö ételeknek ſzámát, és neveit a' Doktor elö kéri, meg-visgállya, árát ſzabja, 's a' vendégeknek ſzükſége' rangja' és egéſsége' ſzerént, vagy ſzaporitja, vagy változtatja.

19.) A' bornak jóſágára, külömbſégére, és árára, a' Politziai Kommiſſárius Ur fog vigyázni.

20.)

20.) A' kiknek lovaik-tartáſára, és tüzi-fára léſzen ſzükſégek; azokonn könnyiteni fog a' Politziai Kommiſſarius, a' kinek gondja léſzen mind arra, hogy a' Vendég-fogadóban a' ſzéna 's abrak, jó, és egéſséges légyen, mind arra, hogy ſzükſéges tüzi-fát a' ſzomſzédok hordjanak, és tudva leſzſz nála, hol? mennyi? és mitsoda árú? meg-kivántató egymás van a' ſzomſzédſágban, és azoknak ide ſzállittáſárol parantsolni fog.

21.) Isméretlen idegen tselédeket, bizonyſág levél nélkül nem léſzen ſzabad; söt az isméretlen Vendég-is, ha paſzſzuſt nem mutat, bé-nem fogadtatik, a' Paſzſzuſok pedig a' Commiſſarius Urhoz vitetnek. A' nagyobb rangú új Vendégek pedig azon eſtve, melly nap ide érkeznek, neveket, rangjokat, és lakáſok hellyet papirosra tévén, a' Pollit. Commiſſárius Urnak által adni tartoznak. A' Politziai-Katonák napjában többſzör az épületeket el-járják, a' kóldus-börben lappangó tsalſa embereket visgállyák, söt e' miatt akármely Kólduſt-is az ajtok elöl el-tiltanak, a' valóſágos ſzegényeket pedig, a' Pol. Commiſſarius a' Gazdagabbaknak fogja rekomendálni, és a' Kápolna ajtajában álló perſelyböl, minden ſzombatonn alamisnát oſztogat. (ha leſz benne.)

(A' többit máskor.)

Poſonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiſzta Buzának Poſonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Roſosnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Arpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Po'sonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. BÖJT-MÁS-HAVA' 25 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 24 LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſittáſok.

Komáromból Böjt m. hav. 14-dikén. —„ Az elmúlt Eſztendöben a' magyar Ujſágoknak edgyik Levelében, mint edgy kérdésül tétetettetett vólt-fel az Irotól: Valyon azon dolgot, mely ſzerént F. Királyunknak A. Belgiumból haza felé takarodó Romai Valláſú hadi-népének edgy Auguſtána Valláſú Pap a' maga rend-tartáſa ſzerént való Iſteni tiſzteletnek végben vitelét az ö keze alatt lévö Templomban meg-engedte, a' mi Magyar-Orſzágunkban lévö Helvétziai és Auguſtána Valláſt tartó Atyánkfijai meg-engednék-é? mely kérdésre, elébb botsánatot kérvén hogy eddig nem felelhettünk, már moſt azt mondják: hogy nem, és éppen nem; és azt tselekedetekkel-is bizonyittyák, a' mint az ide tétettetett ſzokból nyilvánſágoſon meg-tettzik.

Ezen folyó Hónapnak 6-dikán, meg-hálálozott az elöl iratott Királyi-Városban edgy Helvetziai Valláſon lévö Atyának, és edgy Auguſtána Valláſú Anyának a' Leánykája, kinek-is a' kötés ſzerént noha az Auguſtána Vallásban kellett vólna fel-neveltetni, következendö-képpen holta után-is azon Valláshoz tartozó Prédikátor által kellet vólna el-temettetni; még is mindazonáltal, a' meg-hólt Leánykának Attya, a' maga Tanitóinak leg-közelebb való ſzomſzédja, ezen halotti tzeremoniát az Auguſtána Valláſú Prédikátornak engedni nem akarván, a' maga Tanitoit hivatta-el, és már az egéſz kéſzület-is meg-vólt; hanem a' ſok viſzſza vonáſok között, tsak ugyan elküldének az Aug. Valláſú prédikátoréért, ki a' Kántorjával, és némely tanulo Gyermekkel a' halottas háznál meg-jelenvén, midön a' nép látta vólna a' Kereſztet, ugy meg-rémült, hogy majd futásnak vette a' dolgot, kivált-képpen pedig a' meg hólt Leánykának az Attya, a' maga Tudományának buzgó követöje lévén, tsak nem el-ájúlt; de azon T. T. Prédikátor Ur és a' ſzolga-tarſa által eſzére hozattatott és fel-eſzméltetett. Mivel tehát tsak az illyen tsekélyſéget-is oly nehéz ſzivvel ſzenvedik, hogy hogy tselekednének nagyobb dólgot. " Eddig vagyon ez a' Levél, melyből még ellenben azt lehet látni, hogy az ebben a' Városban lakó Helvétziai Valláſt-tartó Prédikátorok, ollyan világos türedelmi Lelküek, hogy nem tsak jó ſzivvel el-ſzenvedték a' más Valláſú Atyaſit, hanem a' vak-búzgoſagot még tulajdon halgatóik'ban tsendeſitették-is. —„ Bihár Vármegyében ily jeles négy Ló-alkú történt ebben az Eſztendöben: Edgy fö hivatalbéli derék Uri embernél mulata edgy más Uri ember, mikor az

elsöt

elsöt edgy harmadik Ur kotsin négy jó Lóval meglátogatá; a' második Uri embernek nagyon a' hasára esett ez a' négy paripa, és szoval is jelenté mely igen szeretné magáénak azokat, az elsö jádszi eszü Ur, meg-igére néki, hogy meg-veszi számára, ha edgynéhány ütéseket ki-állana, végtére hat páltzában meg-alkusznak és meg-irják a' kötö (Contractus) Levelet; hogy a'Lóvat hamar el-nyerje a' Kúpetz Ur, ledül a' páltza alá, és az elsö erös és egéséges Ur jót kap a' hátúljára, azzal sétálni indúl, amaz szegyény kéri hogy edgy más után hamar üsse-el rajta, meg-is nyeré az ötödiket-is, de a' hatodik ha megadódik tsak ezután adódik-meg, alig ha oda nem marad. Tsak igaz az, hogy mennél több van valakinek valamije, annál többet kiván, de hiszem kivánna, tsak ilyen alatsony és esztelen modra ne; külömben a' Nyeresség-kivánásnak nintsen szeme, az ugyan még meg lehet, hogy azon tsapó Urnak tehettségében álló adakozása, még meg-veszi amannak a' négy paripát, de e' talám tsak oljan leszsz mint az arany hegy, az-is meg-lehetne hogy lenne, még sints" Eddig van ez a' Bihár Vármegyei Levél.

Erdélyböl Kolosvárról„ Tsuda! mitsoda szük kezdett lenni már a' Világ a' házosság dolgában; nem tsak az Uraságok, hanem a' köz emberek között is, hogy a' miatt már Vértelegyitö párasogásra vágyakoznak. Tordán most közelebb edgy Mesterember gyermeke magával Unoka-gyermek Menyetskét akarna el-venni a' Vérségnek második izén. Annyira-is vitte vala a' napokban a' dolgot, olly emberek által, kiknek e' dologban elegyedni nem kötelességek, hogy a' F. K. Kormányozó-szék ezen Városi Tanátsat megkérdette, hogy ha azon személlyek elégségesek vól-

nának-é a' Vérség szerént való házasság terhének (Dispensatio) le-tételére. De az alatt a' Menyetskének édes Annya és Testvére irtozván ezeknek szándékjoktól sirva esedeztenek azok elöt, kik elött illett, hogy ezen házosság akadályoztassák-meg. Már most ugy hallatik, hogy meg-kérdetett a' fö Tisztetelendö Püspök Ur, hogy adjon itéletett e' dologban, meg-lehet-é a' mi Törvényeink szerént? Ki kéttség-kivül olly értelmét adta effelöl, hogy e' mind a' mi, mind az Isten Törvényével éppen ellenkezik. Most azért ugy tartyák, hogy üres választ fog nyerni ezen balgatag kivánságú Pár a' F. Udvartól-is; mert ugy hallatik, hogy nem régiben-is 5 efféle Pár, kik edgy izzel távullabbrol való vérségüek lévén (mely meg-engedhetöbb volna) öszve-kelni kivannak vala, üres választ nyerének ö Felségétöl. Ritkán tapasztaltunk még illyen atyafiui vért kivánó párosodás az emberi Nemzetnek illy bövségében, hogy azokat a' tilalmas bujásságnak már az elött titkon által lépet szántza ne kénszeritette volna. — „ *Vagyon még más példa-is itten.* „ Edgy Özvegy ember vagyon itt, kinek felesége az öszszel meg-halván, most Boldog Asszony-havában belé szeret edgy Menyetskébe, ki meghólt felségével elsö Unoka gyermek. A' sogorságnak ezen második gráditsában tanátsot kérdett a' fö Tisztelendötöl, honnan azt felelék, hogy a' F. K. Udvar engedelme nélkül meg-nem lehetne. Jovasolta e' felett azon fö Tisztelendö Ur, hogy mivel igen szegény földhöz ragadott ember, hadjon békét az effélének, keressen más oldal-tsontot magának, 's más Papoktól-is intetett; de ennek-is olly szük lévén a' világ, mintha most toppanna-ki a' *Noé* Ur Bárkájából, engedelem után való járás nélkül

kül a' leg-rövidebb utat követé-el tzéljára. Tudva, ſzánſzándékkal, ſe Püspökje, ſe Papja tanátsával, ſe F. Királlya parantsolatjával ſemmit ſem gondolván, edgy ſok réſzegſégiért hivataljától el-tiltott Pappal Uj-Torda végin talalkozván, minek-utánna azzal magát edgy háznál, a' házaſſág tilalmas tsepü modzagával kedves Sogor aſzſzonyával öſzve köttette vólna, minden máſok' hirek nélkül öſzve kelének. Az egyházi fenyitték ugyan, mint rothadt tagokat, akkor edgy mástól mingyárt el-metſzette, és a' külsö Törvény kezébe ajánlotta, de még-is tsak nem 3. honapjától fogva friſſen, ſzabadon, nyilván, minden félelem nélkül edgyütt laknak; nevetik a' Törvényt. Tsuda, hogy ezen városban az illyen ſem Iſtenével, ſem Királlyával, ſem valláſával nem gondoló párt ſzenvedik a' Tiſztviſelök, és hogy nintsen ſenki, ki a' F. Király parantsolatinak oltolmazáſára fel-keljen, ha ſzinte az edgyházi fenyitték' oltalmazáſára fel-kelni bakatellának tartaná-is. Minden edgyházi fenyittékünk tsak ollyan lett, mint a' harang, mellynek nintsen ütöje! mert a' Polgárság nem fogja a' Papokkal hogy a' Tsáſzárnak a' Tsáſzárét, 's az Iſtennek az Iſtenét meg adhaſsák, ollyan élet van ez ſzerént Tordán, mint a' Birák idejében volt az Izraélitáknak, midön ki ki azt tselekeſzi vala, a' mi a' maga ſzemei elött jonak tettzet.

Edgy emlékezetre méltó jegyzés.

Tizen harmadik *Lajos* Frantzia Király Uralkodásának kezdetében, a' F. Ts. és Királyi Udvar képiben Követül küldetteték Párisba edgy Tseh Grof *Kinſzki*, kinek tsak nem egéſz Europában az a' hire vala,

vala, hogy egéſz Német Orſzágban leg-jobb fekté-rázó. Ezen hirtöl nyomba követtetvén, alig érke-zék-meg Párisba, midön edgy fő familiáju Frantzia az ő esmérettségét és baráttságát vadáſzván, ezen Gróſhoz olly nagy ſziveſségét mutatta, mig nem végtére rá vette, hogy edgy ſzolgájától követtetvén vele edgyütt edgy Majorjába, mely Paristól tsak edgy nihány oranyi járó földre vala, ki-mégyen. Itt Grof *Kinſzki* 10. napok alatt Uri modra tartaték; de midön a' viſzſza menetelnek napja el-érkeznék, mondja a' Frantz, hogy ő még a' maga Kaſtéllyának edgy olly különös réſzét kivánná néki meg-mutatni, melyhez haſanlót még életében nem látott; de nékik ſzükſég vólna ottan tsak kettejeknek lenni, és éjſza-ka. A' Grof reá-áll el-távozik a' több vendégek közzül a' maga Frantz Jóakarójával; ki ötet edgy ſetét bothajtás alatt bé-viſzi edgy holtak Kriptájába. Itt edgy-nihány égö Lámpáſok között igen ſok hólt teſteket meg-rettènve ſzemlelvén azt gondolá, hogy ezen fő Frantz Familiájának temetkező boltja volna az, melyben valamely kedveſſének hólt tetemeit kivánná néki meg-mutatni. De még nagyobban meg-rémüle, midön a' Frantzia igy kezde ſzóllani: Szed öſz-ve a' magad érzékenységeidet kedves barátom, ſemmit ſe félj; tégedet Német orſzágban leg-jobb fektérozonak tartanak, engemet pedig Frantzia orſzágban tartanak leg-jobbnak. Ez tselekedte, hogy én a' te barátságodat vadáſztan, hogy nékem ſzerentsén le-hetne meg-probálni, mellyikünk már kettönk közzül a' jobb *fektir*. 20. külsö és belsö orſzági Gavallérok-nak fekſzik itt a' teſtek, kiket mind az én jobb ke-zem probája fektetett a' Sirba; és kettönk közzül-is ma valamellyiknek ezek közzé kelletik fekünni.

Itt

Itt külömb külömb egyenlö joságú kardok vagynak, válaſzſz edgyett, és meg - ne vesd ezen ſzerentsémet; mert külömben kéntelenittetem erre téged erövel - is kénſzeritteni. Az én embereim eſmérnek engemet, ha én el - találok eſni, az Urat minden ſérelem nélkül megint viſzſza viſzik Párisba; ha pedig az Ur eſik-el; itt ezen bóltban tsendes nyugodalmat nyér magának? Gróf *Kinſzki* megköſzönvén a' Frantz hivatalát, engedelmet kér annak el-nem fogadhatáſáról mondván: hogy néki a' maga közönſéges Tiſztſége meg-nem engedné, hogy az ö ezen kivánſágának eleget tégyen, hanem teſſék egyebekben parantsolni vele, mindenekben ſzives ſzolgálattyára fog lenni, Ezen a' Frantz még nagyobban fel hevülvén, edgy kardat ád a' kezébe, és kénſzeriti, hogy magát oltalmozná. Midön a' Gróf látna, hogy a' Frantzal való viadalt tellyes, lehetetlen volna el-kerülni; kéri ötet, hogy avagy tsak addig engedjen néki idöt, mig a' boltban edgy kevéſség alá 's fel ſétalván, a' maga meg rettent érzékenyſégeit helyre hozhatná. Ezt meg engedvén, midön a' Gróf a' holt teſtek között ſétálna és azoknak teſteket ſzemlélné, éſzre veſzi, hogy azok mind baltsetsek eránt vagynak által ſzúrva, melyböl á'találtta, hogy a' Frantziának edgy bizonyos ſzuráſának kelletik lenni, mellyen az ö egéſz fegyveri tudománnya épült. „ Már moſt kéſzen vagyok, mondja a' Gróf végtére, mivel meg-kel lenni! Meg öleli a' Frantz ezen ſzavaira, és nem találá elegedendö ſzakat köſzönetei közzé elegyitett örömének kijelentéſére, hogy vele edgy ſzál kardra ki - állani ſzerentsét engede. A' viadal el-kezdödék, és mind a' két réſzröl egyenlö ſerénységgel folytatván, edgy

ni-

néhány pertzentések múlva, a' Frantzia a' maga szokott bizonyos szurását kivánván követni félre vágja *Kinszki* a' Frantz Kardját, és midön látná, hogy az ő Bajnoka tsak nem magán kivül ragadtatott a' gyalázattal küszkedö félelem piatszán, monda néki: légyen elég, esmerjük már edgy mást. De a' Frantzia a' gyalázatnak bolond félelmétöl ösztönöztetvén, nem hagya békét *Kinszkinek*, ki kéntelenitteték a' Frantzot kereszttül szúrni. és ezen félelmes hellyet ott hagyni. A' Frantznak Udvari tselédji, kik a' bolton kivül várják vala az ő hires fegyverkezö Uraknak szerentséjét, el-tsudalkozának annak halálán. A' Gróf még azon éjszaka be-mene Párisba, és a' történet közönségessé téteték. Azon jóakaró Ur, ki ezen különös történetet velünk közlötte, edgy ollyan Lengyel Nemes embernek találta iráſai között irva, ki akkor, mikor ezen, dolog történt, Párisban mulatozott. Hamis és vétkes név vadászot! hányszor nem vólt ez Felebaráttyának 's magának önként el-tökéllett gyilkosa! és ma, a' mi Filosofusi századunkban-is hányszor nem az!

Posonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiszta Buzának Posonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Rososnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Árpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Sz. S.

P o ' s o n b a n,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1 7 8 6.
BÖJT-MÁS-HAVA' 29 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 25
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſittáſok.

A' Termeſzet folyáſát elöre túdni akoró's visgáló külsö Orſzági Tudoſitók iráſa ſzerént, Német Orſzágban és más külsö Tartományokban 5-6 hetektöl fogva olly kellemetes Tavaſzi napok járnak, hogy (igy ſzól edgy Iró) „ha igy fog az idö kedvezni a' Terméſzetnek; Juliusban áratúnk, Auguſtusban ſzüretelünk." Az ezen jövendölés igazſágáról való gondolkozáſt a' Haza Méheire a' ſzántó-vetö és ſzöllö-tökét mivelö gazdákra bizom, kik leg-jobban tudják, hány iga Barmon lehet baronálni; láſsúk a' Posonyi idöt.

Valamint a' külsö Tartományokban ügy itt-is 5-6 heteknek el-folyáſok alatt igen kellemetes és engedelmes napok valának. A' Farkasbör-búndát, 's más Téli-köntösöket ſelyem harisnyával, gyólts-nadrág-

gal és Kaputtal kezdették vala fel-váltani az örömeſt Sétálok; de minek-utánna tegnap-elött dél után igen 'siros böjti hoval elegyedett ſzélveſzes eſſök kezdettenek vala lenni; az ólta kiki bé-teſzi az ablakat, és hogy a' fel-porozott fö meg ne fázzék, ollyan nyelen függö kerek *Izét* - - - hordoz a' feje felett. Azonban (ha tsak ezután nem gántsoskodik) még eddig igen böv terméſſel biztató az idö.

Minthogy a' jelen való böjti napokban a' Bakhus innepein ki-feſzitett muſika hurok meg-ereſztettek, és a' közönſéges Játéknézö-hellyeken játzodni ſzokott játékok tilalmaſok; a' nap unalmának megtsaláſára Hertzeg KRASALKOVITS Ur, a' maga Udvarában, bizonyos napokon minden héten ſzabad Komédiát játzodtat, az itten jelen-lévö Uraſág kedvéért.

Az eſztendö kezdetével Bétsben a' Dámák edgy közönſéges Diétát tartának az aſzſzonyi öltezetek Réformátziojára nézve, melyben (kár hogy oda nem hivtak benünket) mit végeztek, mit nem? nem tudhattyúk; elég az, hogy itten a' föbb Dáma-is már moſt kedvez az eddig vaſtagon fel-kent veres feſtéknek, a' *Caput bonæ ſpei* ki kötö parton kereskedö Frantzia hajokan ſem függenek annyi ſzükſégtelen vitorlák, és a' Kotsik a' ſzéleſebb utzákon inkább el-mehetnek a' far nevelö *Bofándk* mellett. Posonyban ellenben mind ezekhez még edgy harmadik valamit-is találván kezd gyakorolni a' *modi*. u. m: Itt az eddig vólt fö Filegoriának ſzem felöl való réſzén, némellyeknek az orrig, némellyeknek az orr alatt való jükig le-függö fekete, vagy ſejér tsipkézett nyúlik-le, Ezen Modi (tsudálkozásra méltó)

leg-

leg-inkáb a' főbb személlyek közé; kiket akár mi inkább meg-illet, olly hirtelen és véletlen toppana-bé a' napokban, hogy tegnap suholt sem vólt, 's már ma mindenütt.

A' Felséges Monárkha, ki a' leg-keserübb virágokról-is mézet tud szedni, kegyelmes rendeléſt tett a' Posonyi F. Királyi fő-Oskolában, hogy a' Tanuloktól esztendön által fizetni szokott pénz, az esztendö végén a' Tudományok körül nagyobb elömenetellel szorgalmatoskodók között osztosék-sel. Mely nagy öszton légyen ez a' Tanúlok között, jól tudja az a' nemes vér, mely edgy virtussal nyert boroftyán koszorút elébb betsül két prédából készült arany Koronánál.

Ama sokat probált nagy hirü Magyarnak Grof *Benyovszki* Urnak halált kötöttünk vala, a' külsö Irok után, a' minap költ edgyik Levelünkben nyakába, holott, a' mint közelebbröl tudosittatunk, a' *Toskána* Karabin sergében lévö Hadnagy testvérje *Benyovszki Emánuel*, a' közelebb múlt Böjt-elö-havában levelét vette Berlinböl, edgy különös Jóakaroja által, melyben ezeket irja: „ Adhatom tudtára kedves Ötsém „ Uramnak, hogy én Madakoskárba szerentséſen „ meg-érkeztem, és ezen Szigetnek lakoſſaitól örömmel fogattattam 's t. " Nem hólt-meg hát *G. Benyovszki*, a' mint a' Frantzia hirek hozták, hanem él, és Uralkodik az *Adám* Madakoskárbéli leg-szebb fekete fiain.

Budáról ezt irják: „ Noha az 1773-dik esztendöktöl fogva, én is Prokátori hivatalt viselvén, sok sullyos és Görtyös pörökön által eveztem, a' közön-

ségnek számos Prokátorokat, a' vármegyéknek pedig, és több városoknak, Szolgabirákat, Notariusokat, 's a' t. készítettem; mind az által e' folyó hónapnak hetedikén kéler Urnak mesterböl Tanitványa lettem. Meg-vallom: Könyebbnek képzeltem ezen új Törvényes rendet, mind a' Dolog tapasztaltatta. A' tapasztalás meg-mutatta, hogy Mester nélkül ebben az uj rendben, kevés Mester lehet; vagy a' ki lész-is, igen késöre állhat elö jó remek munkával; és sokan tapasztalándok lésznek: hogy midön kaptára kellene ütni a' Tsiszmát, Kaptára, nem találnak. Ezen Tanitás első Májusig tart. Hónaponként kétszer végeztetik a' Cursus. Sokan már a' harmadik Cursust is halgattyák. Sok vármegyékböl, söt Horváth Országból-is, itt vagyunk most, valami hetvenen, Vármegyéknek Tábla Birái, Fiskálisai, Városoknak hasonló képen Fiskálisai, 's a' t. Tagadhatatlan, hogy mind a' Birákra, mind a' Prokátorokra, mind némelly formalitast illetö szokásokra nézve a' Reformátió szükséges vólt: mert véghetetlen vólt az igazság ki-szolgáltatasának úttya; sokszor a' Birónak saját tetszése, a' Prokatoroknak pedig a' szabad akarat Törvényt adott. De még-is meg-lehetett vólna a' Jobbitás e' mellett meg-maradhatott vólna a' régi Formalitás; de mint hogy a' Királynak és a' föbbeknek igy tetszett, azoknak bölts rendeléfek szerént való akarattyoknak tellyesittésében tellyes igyekezettel szorgalmatoskodunk.

* Szégyen ugyan akárkinek-is maga magával ditsekedni; de tsak ugyan meg-nem álhattyúk, hogy némü némü képpen örömünket ki-ne jelentsük. — Ezt irja edgy szova bé-vehetö érd. Ur Budárol: „ A' mi Kávésházainkban leg-nagyobb gondot a' Magyar Hirmondora szoktak viselni; mert külömben

ben minden német Ujságokat ott hagyván, ezt gyakran el-szokták lopni 's t. Midön ezt tudjúk, hogy a' mi kedves Hazánkfiai olly nagyra betsüllik a' mi gyarló Leveleinket, igyekezni fogúnk, hogy rövid napok alatt jobb rantzba szedjük magunkat, és a' Hazának még kedvesebb szolgai lehessünk. De erről máskor bövebben. — Ugyan innen értyük, hogy Kun Szt. Miklosi Helv. valláson lévö Superintendens T. T. *Virág Mihály* Ur, Prédikátori Hivatalát 50. esztendökig folytatván, a' közelebb lévö esztendöben erötelenségei miatt minden hivataljáról le-mondván, Jubilleumot tartott. Ez igen ritka történet.

S. Patakról edgy érdemes Jó-akaró Úr irja: „ Körülöttünk a' pénz igen bövséges; mert edgy mérö gabonáért 7. 8. 's 9. márjáft-is adnak, ha tsak ezután a' gabónának ára le-nem szálI; fel-tévén azt, hogy már a' 'Sidóknak nem szabad gabonából pálinkát föznI, ahoz képeſt a' múlt B. Kereſzt Uri Vásárkor, a' ſok gabonát, mellyet a' 'Sidók elöre felſzedtek, hogy belöle pálinkát fözzenek, töllök mind el-ſzedték, és tsak négy köblöt hagytak-meg, edgy edgy 'Sidónál, enni, nem pedig innya valót. Máramárosban ſokkal bövebb a' pénz; mert ott a' mint bizonyos tudúſitásból hallyúk, 8. Forintot-is megadnak edgy köböl Törökbuzáért, vagy a' mint ott nevezik Máléért, az Iſten örizze-meg a' mi földünket a' pénznek illyen bövségétöl. Már itt az Oláhok, annyira vetemedtek, hogy edgy darab kenyérért-is agyan ütik az embert. Edgy Deák a' minap az Hazájában vólt, az emlitett Vármegyében, azhól illyen dolog történt: Vitt edgy ſzegény ember a' Malomból edgy véka liſztet haza felé, hogy el-éhezett ſzegény Háza-Népe éhel meg-ne hallyon, ezt az Erdöben elöl-találllya edgy Oláh, 's mondja néki: add ide felét annak a' liſztnek; mert majd meg-ha-

lok

lok ugy ehetném; ha ide adod, el-viheted felét békével; de ha ide nem adod mindjárt agyon ütlek: a' ſzegény ember tellyeſſéggel reá nem állott az Oláh kivánſágára; amaz-is kapja a' fegyvert, 's az embert meg-öli: Meg-fogják az Oláht, tudakozzák miért tselekedted ezt? azt felelte: Nékem mind edgy akár éhel, akár gyilkoſságomért hallyak-meg. Ez a' kenyérnek ſzük-vóltáról: Láſſunk az itt lévö uj bornak minémüſegeiröl-is: ennek ſzinét ha nézi az ember ſzint ugy fút a' nyála érte, ollyan ſzép ſzinü, tiſzta mint a' leg-tökélleteſebb égett bor, de jaj annak a' ki meg-kóſtollya; mert tsak ollyan mintha Kriſpán levet inna, vagy válaſztó-vizet: ritka Magyar ihatik-meg belölle edgy pohárral, hogy megne rázkodjon, mint az Elefánt a' Város-békától, de talám tsak hozzá ſzokúnk (*in defectu melioris*) a' jobnak nem léte miatt.

Szathmárról. — „ Felséges Urunk az uj Lakoſoknak (novi Colonii) avagy vólt Jobbágyoknak ſzabad menetelüségek iránt, a' múlt eſztendoben költ kegyelmes parantsolatjához képeſt, újjobban méltóztatott azon új Lakoſoknak reménytelen költözködéſeknek el-távoztatására olly kegyelmes rendeléſeket hozzánk küldeni, melly által el-kerülteſſék az, hogy nemellyek azok közzül roſzſzúl magyarázván Felséges Urunknak egyedül Birodalma alatt való népének boldogságára tzélozó rendeléſeit, mellynél fogváſt az orſzágban edgy hellyből más hellybe költözznének, 's azzal mind Földes Uraiknak, mind azoknak kiknek adóſſaik, 's kiváltképpen az adozásnak kárt okoznának, ezeknek mondom el-távoztatására kegyelmeſſen rendelni méltoztatott. 1) Hogy valaki edgyik Földes Urtól máſik Földes Ur keze alá menni ſzándékozik: életének 's maga viſeléſének állapotjáról esöbben Földes Urától hiteles bizonyságot vigyen. 2) Senkinek hellyéből ki mozdulni mind addig ſzabad nem léſzen, valamig portziobéli adoját Földes Urának tartozó ſzolgálatját 's adózáſait egéſzſzen ki nem fizeti, ugy minden adoſſagait ki nem elégiti. E' végre az illyen edgyik hellyből más hellyre költözködni kivánt ember, azon hellyből hól elébb lakott Földes Urától, Elöljároitol hiteles bizonyságot

végyen, hogy ő sem Uraság adojával nem tartozik és senkinek másnak leg-kissebbel nem ados. 3) Valamint hát a' Felséges rendelések által elég rendelés van téve, hogy azon Uj Lakosoknak költözködések által semmi kedvetlenség ne támadjon; úgy az-is parantsoltatik, hogy ha a' költözködö embernek elégedendö igazsága vagyon, nékiek bizonyság Levelek adattassanak. Azt-is hozzá adja ő Felsége, hogy ha valamelly Lakosoknak lakások azon múlna, hogy szántó földjök nem vólna, és annak mivelésére alkalmasok lehetnének, magokat a' Királyi Jószágot Igazgatók elött jelentsék, és az illy magokat jelentöknek, ha helly vagyon, földbéli örökség adattassék: *majd nem tsalsz itt parajzt!*

(*Bé-rekesztése a' Füredi Tudositásnak.*)

Az egésségnek fent tartására vigyázó Személlyekről.

22.) Doktor Borbélly, Patik-áros és Ferdös fognak lenni, bizonyos fizetéssel, a' kiknek kötelességeket a' Pesti *Medica Facultas* fogja ki-dolgozni.

A' Lelkeknek gond-viselésére.

23.) A' Tihanyi Klastrombol egy Anya helytartó Káplán fog lenni, a' ki minden nap, innep napokon pedig éppen tizen kettödfél orakor Szent Misét mond, és Evangyeliomot olvas.

Azon Személlyekről a' kikre a' Politzia bizattatik.

24.) Politziai Kommissárius fog lenni Tábla Assessori rangal és fizetéssel: lesz két Lovas katonája-is kiknek minden napra 30. Krajtzárjok jár. a' Commissarius Urnak illendö szállása, szükséges Forspontjai, Leveleinek a' Postára, a' maga hivatalát illetö dolgokban ingyen bé-vétele, fognak engedtetni; — Gondjának kell lenni mindenre valami tsak Politziát illethet: mind azáltal különössen, azokon kivül mellyek már emlittettek, ezek lésznek kötelességei.

a. Jegyzö könyvet tart, mellyben minden rendeléseket, és azoknak végben vitelét fel-jegyzi, és minden nyóltzad nap, a' N. Vármegyének meg-irja, és azt-is meg-jelenti ha valamit a' Politzia jobbittására hasznosnak lenni gondol.

b. A' kik Levéllel meg-keresik a' magok itt lejendö accomodatiója iránt, mindjárt következendö

Poſtán fog felelni, a' Levélért pedig nem fizet. azért Frankó tutó kell küldeni.

c. Más jegyzö könyvet-is tárt a' Vendégek neveinek.

d. A' Doktor Borbély, Patik-áros jól járnak-é el hivataljokba? reá fog vigyázni.

e. A' Szomſzédokat sürgetni fogja, és a' ſzomſzéd Uraſágokkal egyet ért, minden ſzükséges dolgoknak ide ſzállittáſa iránt.

f. Ugy ád dolgot Katonáinak, hogy egyik helyben maradhaſſon.

g. A' nagyobb vagy közönségeſſebb épületben egy feketé táblát ki-tétetvén, arra minden felsöbb rendeléſeket ki-ragaſztat.

h. A' Doktortúl minden nap tudoſitáſt kiván a' betegek állapotjárol, a' halálos betegeknek valláſokon való Papot hozat vagyonnyaiktól vélek rendeléſt tétet betegségét hozzá tartozoinak ha ſzükſéges meg jelenti.

i. Ha valaki meg-hal, a' vele lévö joſzágra gondot viſel, különös helyre petsét alá zárja; hozzá tartozóinak meg-irja; és hogy a' teſtet tiſzteſségeſſen temeſſék rendeléſt teſz.

k. Egy ſzóval, hogy a' jó rend, tiſztaság, alkalmatoſſág, mennél jobb moddal légyen és menjen, azon fog lenni, — ezen kivül.

A' Balatonon Pikler Ingenieur Ur gondolati ſzerént, által járás akar lenni. — Füreden leſz négy Poſta ló.

És igy a' Balaton mellyéke igyekezik Paraditsommá válni, és ha a' Felséges rendeléſek ollyan igazán véghez vitetnének, a' mint rendeltetnek nem ſok idö múlva tsak abban kölömbözne a' ſavanyú viz tályéka a' Földi paraditsomtól; hogy a' mit abban a' terméſzet maga véghez vitt, itt nagy ſzorgalmatoſſággal-is alig mehetünk reá; de hiſzen ez már a' mai romlottságban kevés külömbség, mert másképen ha mindent majmolni akarnánk, mezitelenen kellene járnunk.

Po'sonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1 7 8 6.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
I
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
26
LEVELE.

Itt van mind fazakaſtól.

A' mi Felſéges Uralkodonk kivánt egéſſégben lévén, e' bé-állott honapnak 20-dikán Kerſonéſus felé menni el-végzette magában; Hertzeg *Albert* pedig Hiteſſe *Kriſtina* f Hertzeg Aſzſzonnyal edgyütt az A. Belgiumba Brüſzſzelbe viſzſza mentenek. — A' Felſéges Tsáſzár a' maga Atyai ſzorgalmatoſsága ſzerént moſt az edgyesült Magyar, majd az edgyesült Auſtriai és Tseh Kantzelláriában jelenvén-meg a'közönſéges jónak elö mozdittáſában faradhatatlan. — Ama nagy hirü Aug. Valláſú tudos Férfiat *Villánd* Urat, ki már edgy darab idötöl fogva Bétsben mulatozik, a' F. Tsáſzár, bizonyos Tudományokban a' mi F. Koronálándó *Ferentz* fö Hertzegünk' Tanittojáva tenni méltoztatott. — Midön a' mi F. Monárkhánk a' múlt honapnak 17-diken

Bétsben a' *Leopold* Városban lévö hid mellett el-lovagalna, és edgy Lelki-Páſztor éppen akkor menne ottan kereſztül a' *Venerábiléval*, leg-ottan le-ſzálla a' Loról és mindenek elött az utſza közepén térdre esvén, áldáſt veve azon Paptöl. Ezen Vallás eránt való buzgó tiſztelete ö Felſégének a' jelen lévö ſokoſág' ſzivében nagy érzékenyſéget indita, ugy hogy ſokan ez által tökéletesen meg-gyözettettek, hogy Második Józef, ki a' Vallásnak némely külsö állapottyait el-rontani kivánnya, annak belsö ſzentségét és valoſágát tiſzteli. — Mire nem ment a' ſzorgalmatoſſággal öſzvé vetett emberi böltseſſég: Ama terméſzet bölts meſterének, a' Bétsi süketek és Némák' Háza Tanittojának *Abbás Stark* Urnak edgy némán és süketen, ſzületett Tanitványa, az ö bölts ſzorgalmatoſſága által annyira ment, hogy a' múlt honapnak 15-dikén az edgyesült Auſtriai és Tseh Kantzellárián 400 n. forintokkal Kantzelliſtáva leve, és az ö Felſége jelen-létében fel-esküvék; az esküvéſt a' maga Tanittojának jel adáſai után mondván magában. Ezen némán és süketen ſzületett, de tsak ugyan a' Tseh Kantzellárián már Királyi hivatalt ért Ifijúról a' mondatik, hogy az ö különös ſzép iráſán kivül, más haſznos Tudományokban-is jártos költes. Mire nem mehet a' bölts ſzorgalmatoſſág. — Edgynihány napokkal ennek elötte edgy kis Könyvetske jelenék-meg Bétsben, melyre ſokon ſzemet vetnek; ennek ez a' Titulusſa: *A' Papi Törvényeknek és Juſſoknak meg-változtatáſa*, és F. K. Tanátsos *Sonnenfels* Urnak ajánltatott. Sok vólna meg-irnom mind azokat, melyeket ezen könyvetske feſzeget, elég az, hogy a' Papi Törvényſzéket egéſzſzen a' Világi Törvényſzék alá teſzi, A' Pápák Bulláit: nevezetesen

Bul-

Bullám Unigeniti, és *in Cenam Domini* fel-hánnya 's t. — Frantzia Országban nem régiben bizonyos Házosok között lévö per esvén; minthogy a' Peres engedelemért a' Romai Udvarhoz follyomodni nem bátorkodék, illy szokkal follyomadék a' Király eleibe: „ Felséges Uram! nékem illyen 's illyen ügyem vagyon; mellyel ugyan némellyek a' Romai Udvar eleibe szoktanak menni; de mint hogy én jól tudom, hogy a' házosság dolga nem egyébb, hanem *Contractus*, a' Contractusban lévö ügy pedig a' Világi Törvény székeket illeti, én Felséged eleibe jöttem. " Jól van! felel a' Király. Által adatik az ügy a' Parlamentumnak, és a' dolog meg-nyeretteték. — A' Lejdai Frantzia Ujságok bétsben szoról szora ki-fognak nyomtattatni, és adatnak 8. n. for. 40 kraj. — A' Párisi *Bástillában* vasban lévö Hertzeg és Kardinál *Rohán* Urnak Vikáriussa *Georgel* Apát Ur, ki edgyszersmind a' Királyi Udvar' gyontató Papja-is, a' fogságban lévö *Kárdinál* Rohán neve alatt (mint hogy ö tsak Vikárius) a' jelen lévö böjti napokban a' tojás ételere nézve bizonyos rendelést tétetett közönségessé; melyben ö Kárdinál *Rohán* Urat Sz. *Pál* Apostolhoz hasonlitotta, ki az ö fogságából ezt irja a' Korinthusbéliekhez: Ugy halgassátok az én Tanitványomat *Timotheust*; mindha én magam szemtölszembe jelen vólnék ti köztetek. Edgy valaki a' Királyi Udvar nagygyai közzül, midön ezen hasonlitást olvosná, igy szollalla-fel: Oh! Ugyan Apostol! nem tsudálkozhatúnk, igy szól, eleget rajta, hogy edgy illyen különös hivatalú és tudományú Férfi, mint az Abbás, ezen jelenlévö környülállásokban magáról ugy el-felejtkezhetik, hogy illyen rendelést tészen közönségessé, melyben magát *Timo-*

théúshoz, Kardinál *Rohán* Urat pedig Sz. *Pálhoz* haſonlittya; ki ſoha bizony a' gyémántos nyakon-függőért Tömlötzöt nem ſzenvedett. — Konſtántzinápolyban olly nagy félelmet tsinált a' főbb Tiſztviſelöknek minden napi változáſok, hogy már moſt nagy Vezért-is alig találhatnak. A' vén Kapután Baſa esküſzik, hogy ő ezen hivatalt (noha ez mingyárt a' Király után vala Hivatal) ſoha fel-nem vállolja. A' *Múftit* (Török Pápa) is le-gráditsolák a' napokban megint a' póltzról, és már moſt a' Török Birodalomban a' leg-főbb 2. nagy Tiſztviſelö ſzék üres. Annyira a' Lágygyára hágot a' világ és a' böltseſſég mindeneknek, hogy moſt ki-nyiſſa minden hivatalbéli ember a' ſzemét; ha meg-akar élni; ezt mondják a' Politikuſok. — *Lembergből irják*: „ A' régi homályos és meg-rögzött itéletekkel tellyes időktöl bétsúſztatott hibák és viſzſza éléſek, mellyek eſztendöröl eſztendöre a' Kalendáriumokba bé-tsuſztanak vala, és a' mellyek által a' Köz-nép a' maga hamis vélekedéſeiben még-jóbban meg-erösítteték; edgy közönſéges parantsolatja által ő Felségének mind eltöröltetnek; és ennek-utánna a' Kalendáriumok különös (Cenſuram) roſtán fognak kereſztül roſtáltatni. Ugyan innen jönek az örvendetes hirek, hogy itten már a' köz-nép-is nem olly hájogos ſzemü, mint vólt ennek elötte tsak kevés idövel-is. Eddig, ha valaki fel-találta magát itten akaſztani, és látták, hogy még fél halva füg, és mozog, ſenki-is lelke idveſsége el-veſztéſe alatt le-nem vágta vólna, hogy a' maga felebarátyának életet és idveſséget nyerjen; mivel azt tartották, hogy az illyén teſteſtöl lelkeſtöl már Pokolban vagyon; és minekutánna a' Hohér által le-vágották-is utálatos helyre gyalázatoſon temet-

tet-

tették-el: Most pedig a' napokban edgy *Zavada Pál* nevü Jóbbágy fel-akaszttván magát, észre vévén edgy más, le-vágta, és azért, hogy mind ennek életét meg-tartotta, mind másoknak jó példát mutatott; a' közönséges pénz Tárból meg-ajándékoztatott. — A' Lejdai Frantzia Ujságok azt irják, hogy a' mi Felséges Uralkadonknak Testvére, a' Sicilliai és Nápolyi Királyné, ki nem régiben edgy kis Hertzeg aszszonykát szerentséſen hoza a' világra; midön a' múlt honapokban edgy külömb külömbféle Levelekkel Bétsſ le inditott Kurirjáról azt vélné, hogy eleibe adott utját szerentséſen mérné; tsak viszsza érkezik az ötet el-küldött F. Aszszonyához. Kérdi a' Királyné bámúlva: mi légyen olly hirtelen viszsza-jötének oka? Elé-beszéllé, hogy a' Sz. Pápa földjén, midön további uttyát szándékoznék követni, 10. emberektöl az uton minden Leveleitöl meg-foszttatott, és Levél nélkül Bétsbe nem kivánt jöni. Ugy itéljük erröl rövid nap alatt többet hallúnk, ha tsak ugyan ollyan igaz, a' mellyen közönséges a' Hir.

Edgy Nemes és edgy Nemtelen történet.

Ha a' minden reménységtöl meg-foszttottakot az emberi vért szerető felebaráti kötelesség a' maga szeretetének ölébe vévén, azokban uj életet gerjeszt, nézzük mint jutalmaztatik-meg: Az utolsó Sléziai Háboruban meg-lát edgy Prusszus Huszár edgy Austriai ifjú Tisztet a' viaskodás hellyén a' maga haldakló vérében fetrengeni, ki ötet kéri vala, hogy az ő kinos életének edgy gollyobis által vetne véget. Nem Barátom, felel a' Húszár, azt én nem tselekszem, én bé-viszlek inkább tégedet a' betegek Házába, hól a' te Sebjeid bé-kötöztethetnek. E' meg-leve, a' betegek Házába viteték a'

Hú-

Húſzártól, és a' Tiſzt, kinek egyebe nem vala, a maga arany oráját adá jutalamúl. A' Háború után a Pruſzſzus Regementek el-hányattatáſával, jön ezen Húſzár Magyar Orſzágba, és Iſtáló-meſterſéget keres magának. Eleibe vitettetik Hertzeg *Eſzterházy Antal* Urnak, ki éppen azon idöben kereſtet vala magának Iſtálómeſtert. Azon ſzempillantásban mi helyt elejibe mégyen, eſzébe ötlik a' Hertzegnek hogy ô azt valahól látta légyen. Nem ſzolgáltá-é valaha az Hadban? kérdi a' Hertzeg. Igen-is. Edgy Tiſztnek életét nem mentetted é-meg az haláltól? Többeknek-is kegyelmes Hertzeg, nem tsak edgynek; de edgynek a' többi között moſt-is imhól jutalamúl adott orája. Rá eſmér a' Hertzeg mind az orára, mind a' Húſzárra, 's igy ſzól: Kigyelmed nem tsak az én Iſtálómeſterem, hanem kedves Barátom. Valamig nékem valamim léſzen, addig Kigyelmed ſem lát ſzükſéget. Meg is tartotta fogadáſát a' Hertzeg; mert mái napig-is maga Udvarában mind kedves Baráttyát ugy tartya.

Ritkán vólt Kúpidó ollyan mérges, hogy valakit halálra ſebeſitet vólna; ha lött-is, tsak ſzive tájdyán ſebeſitette inkább a' maga Záſzloja alatt lévöket; de már moſt edgy darab idötöl fogva kinek nyakát mettzi, kinek minden tsontjait öſzve rontván, ſokakat halálos ágyba fektet. A' napokban említettük vala, hogy Bétsben *Tzalhájm* ezen Zaſzló alatt vitézkedett kedveſſe gyilkoláſáért gyalázatos és eröſzakos halállal öleték-meg; az elött edgy Káplár ütette vala kereſztül édes Attyától irigylett ſzeretöjét; moſt ujra a' Fiáker Kotſián Sétálni hiv Bétsben edgy valaki edgy ſzemélyt, minekutánna jól megéteti itatja, fel-ülnek a' Kotſiba, és mennek Bétsben

ben. Edgy helyt ki-ugrik a' Legény a' Kotsiból, 's mondja a' Kotsisnak várakoznék, mig ide bé-szólana. A' Kotsis nem győzvén visszza jötét várni, szól a' Kotsiban máradott személynek: *Mámzel* 's t. de mint hogy a' *Mámzel* nem szollal, le-száll az elöbakból, hogy fel-költse a' talám szunnyodazo Mámzelt, 's hát vérban setreng, keresztül metszetett a' nyaka. Ezzel meg-fordúl és a' Város-házához vivén, meg-beszélli a' történetett; a' Legény pedig máig se jö visszza, és suhólt sem-is találtatik: Illyen gyümöltsei vagynak a' Bétsi szeretetnek.

Erdélyből. „ A' Tolvajok Elöljároit meg-bélyegezve kezdették Illiria felé számkivetésbe indittani, és ebből már most által kezdjük látni, hogy a' Király nem tsak irgalmas, hanem igaz-is, és ha eddig edgy arasznyi látásunkon büntetö igazsága halasztásában való böltseségе messze túl határozodott; már most mint a' Tavaszi nap-is, közeledik hozzánk, és az effèle dolgokban jóbban jobban meg-világosodik. Ezen költeztetéstöl azok az Erdélyi Medvék sokkal inkább félnek, mint az akasztó-fától. *Itt tudnék bizonyos más akláb ugrott Dávidról-is valamit irni; de engedjenek-meg az Olvasók, ha most edgyszer-az igazat természetem felett el-nyelem.* Ki-hirdették Erdélyben, hogy a' Tzéhok bomoljanak-el, szabad kinek hogy lehet élni, venni, árúlni. Ha tetszik a' pánkósütö-is patkoval kereskedhetik, tsak senkit meg-ne tsaljon, a' patkot ne adja pánkó képibe. Ez edgy kevéssé Öreg Tzéhmester, Dékány és Atyamester Urainknak, kik a' Tzéh gyüléskor a' meszejes pohorak' edgy szúszszanással való ki-hörpentéséhez legjóbban hozzá törödtek vala, nehezetskén esik ugyan edgy kevésse elöbbszer; de ehez-is hozzá törödnek,

mint

mint amahoz idövel; azonban, a' közönséges jó rég ezt kivánta. — Kolosvárt most a' Farsáng végin, mikor éppen *Bakhust* botsuztatnák, bé-mégyen edgy nem régi Humánissimúsból lett Ur Missionárius köntösbe a' Bálba parokáson; de mivel jár? meg-ragadják ö kigyelmét, 's álortzáját le-vonván, a' városi Tanáts székre idézteték. Roszszúl fizettek ennek a' Papnak a' botsuztatoért. *A' Posoni Bálokban is láttunk minden meg-szollittás nélkül külömbb külömbb féle Papi öltezeteket.*

Tudositások.

Azok a' Lejdai Tudosok, kik a' meg-hólt *Stolpe* Ur' rendelésének gondviselöji, a' természeti Theologiából megint illyen igéket tettenek-fel a' jutalam alatt való meg-magyarázásra: *Az Isten' természetéből meg-mutatni, hogy az Isten elöre-tudósága tsalhatatlan légyen, és hogy az emberi szabadsággal semmit ne ellenkezzék.* Az erre leg jóbb feleletet iró 250· forintokat érö arany pénzel jutalmaztatik.

Szeged szabad Királyi városnak N. Torontál vármegyében lévö *Szöregi* Uradalma (Dominium) a' következendö Májusnak 29-dikén Kotyavetye által fog több esztendökre árendába botsáttatni a' többet igérönek; mely Uradolom Novembernek 1 ö napján fog az azt ki-arendálandonak kezére birni. A' F. Királyi Joszágok gondviselö Székéböl. N. Váradon 10. Mártziusban 1786.

Sz. S.

Posonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK 5 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 27 LEVELE.

Külsö Orſzági Tudoſitáſok.

Jóllehet a' F. Tsáſzári és Királyi Hatalom vala. mint minden Berlinieket, ugy máſokat-is mindeneket, valakik a' már tudva lévö Bavária el-tserélésétöl félnek vala, elégé bizonyoſſá tette, hogy azon ſzándékától már el-állat; és a' Baváriai vállaſztó Fejedelem-is minden ezt tudakozó Uralkodó Udvarokat azon ſzándéknak meg-máſoláſáról tudoſitott légyen; mindazáltal még-is a' Berlini Udvar ezen dolognak meg-máſoláſa felöl nem egéſzſzen bizonyos, söt a' Német Orſzági ujj frigynek majd minden tagjai azt tartyák, hogy a' F. Tsáſzári Udvarnak ezen mély halgatáſa, koránt ſem azt a' tzélt kivánnya el-felejteni, hanem tsak azt az alkalmatoſságot várja, melly ſzerént ennek követéſére és végben vitelére jóbb utat és modot találhat, hogy a'

tsere erőszakoſon-is meg-esheſsék: a' honnan azon ſzámos iráſokat és könyveket-is, mellyek ezen dolog eránt Német Orſzágból költenek, mind bölts halgatáſſal halgatta-el ő Felsége minden felelet nélkül, tsak az edgy B. *Gemingen* Ur, a' *Dohm* Ur iráſaira felelt vala-meg a' F. Tsáſzár engedelméből a' maga képében, mivel ezen irás némü némü képpen ellene, és néki irattatott vala.

Valamint a' Hadi életben vólt eddig; ugy más külsö és belsö hivatalokban-is ennek-utánna mindenek az alsó grádits-fogra lépvén, ugy fognak a' Tiſztségeknek felsöbb grádits-fogaira fel-hágni minden ſzemély vállogatás-nélkül, melynek példaját már ſok ifiju Gavallérokban ſzemlélhetjük. Nevezeteſen a' Bétſi fő Püspök és Kárdinál Urnak ötstse ifiju Grof *Migazzi* arany koltsos Ur, az edgyesült M. Kantzellárián a' maga föbb Hivatalokra lejendö lépéſét a' Koncipiſtai Acceſſiſtaſágon kezdette; Grof *Emmanuel Tsáki* Ur a' K. Hejtartó Tanátsſzéken nem külömben, és többek-is Erdélyben.

A' Felséges Muſzka Tsáſzárné a' Fátzán madarat kivánván a' maga Birodalmában el-terjeſzteni, már régtöl fogva ezen ſzándékát igyekezik tellyeſitteni. Moſt azért nem régiben Felséges Urunk 6000 Fátzán tojáſokat küldött Pétervárába 2. Jáger és 4. tojáſſal bánni tudó Paraſztok által, kik magok-is mind a' haton ott fognak maradni.

Hogy a' kézi-meſterſégek' mühellyei ánnál nagyobb elömenetellel épitteſſenek, és ki ki a' maga heverö töke-pénzét inkább azoknak fel-állittáſára, mintſem eſztendönként járni ſzokott interesre fordittsa, ugy hirlelik a' nagyobb ſzemü Politikuſok, hogy minden F. Ts. és Királyi Tartományokban tsak

3. fog lenni 100-nak az intereſſe; melly noha még nem olly bizonyos, mint az, hogy a' pennám a' kezemben; *de ſzél fuvatlan nem indúl.*

Bétsben a' *Leopold* városſában lévö (Cármeliták) húſt-nem-evö Papok el-töröltetnek. Ezeknek Klaſtramokba költeznek a' belsö városbéli Franciſcánúſok; kiknek Klaſtramokból 8. udvarokra oſztott Paloták épittetnek. — Ugyan itt Bétsben Templom Komiſſáriuſok rendeltettek; kik a' zabolátlan valláſt utan útfélen 's kortsmákon rágalmazó népet fogják rövidebb zabolára venni. — Vólt Tanátsos *Krigel Ur*, kiröl már ez elött edgy nihány izben irtúnk vala, a' múlt honápnak 19-dikén ſzerentséſen meg-hólt a' fogházban.

A' ſok fejü Közönséges-társaſágok (Respublikák) minden ſelöl roſz ſzagot éreznek, és ezek, az üvegen nézö Politikuſok' homájos látáſa ſzerént, tsak alig, ha edgy ſzázodnál kevesſebb idö alatt, mind bizonyos edgy edgy Uralkadó fö alá nem kerülnek.

A' Hollándiai Közönséges társaság meg-váſárlá ugyan a' minap kéſzpénzen a' békeſſéget, és a' Frantzia ſzárnya alatt jó lábon láttatik állani; de mihelyt a' Frantzia kézben lévö repülö ſzárnyban már-is nagyon meg-tágúlt tollak jobbatskán kezdenek húllani, ezek ſem meſzſze repülnek.

A' *Dantiskaiak* edgy ſzörſzálon függenek; a' *Velentzeiek* bizonyos Biztoſſak által, ki moſt-is Trieſtben múlatozik, azt a' ſzabadságot nyerték-meg a' Monárkhától, hogy 15000. máſa puskaport veheſſenek. Minek nékik ez a' ſok puskapor? Bizony nem lakadalomra ugy tartyúk; érzik a' Sáfrany illatot. Edgy ſzoval minden magoktól függö közönséges-társaſágok tsak a' következendö idök boldogabb környülálláſai-

ra vagynak férre téve. — Közönséges hir vala hogy a' Svéd Király a' Hollándusnak a' Frantziával kötett frigyére állani kivánt vólna; mely hogy nem igaz, meg-tetszik abból, hogy edgy Svéd Miniſter *Bung* Ur ezen hirt a' Frantzia és Hollándus Ujságirokkal viszsza vonatta.

Bétsből azt irják, hogy a' Felséges Tsászár a' múlt honapnak 15-dikén azon Zállogló-házba, melyben még életében ſoha addig nem vala, bé-megy, és mihelyt bé-lépet azt kérdé az ott lévö Tiſztektöl: Nó Uraim! ha én p. o. ezt az én kalapomat zállogba vetem, mennyit adnak kigyelmetek reája? Két forintott, e' vala a' felelet — Jól van, felel, hagy láſſam mi modon ſzokott a' zálloglás meg-esni? — Erre mintha valoſágoſon el-zállagosította volna a' Kalapját, annak rendi ſzerént tselekvének. Látja ö Felſege a' hellyes és ſzoros rendtartáſt ezen dologban, meg-ditsére a' Tiſzteket, bé-menne oda-is, hol a' zállogok állanak és edgy 2 ora alatt egéſzſzen ki-tanúlá; miben áljon a' zállagoſitók meſterſége-is. *

A' F. Ts. és K. Zállagló házokat, ha valakik nem tudnák, meg-mondom rövideden mik légyenek. — Bizonyos K. örizett alatt lévö Házok vagynak Bétsben, Posonyban, 's más föbb Városokon, hól a' Királynak bizonyos ſzámú pénze vagyon, bizonyos ſzemélyek gondviſeléſe alatt. Ha valaki valamely mozgó jóſzágot el-akar zállagoſittani, ide viſzi, 's itt azon dolognak árrát meg-határozván, harmad árrát érönyi pénzt addnak reá, és edgy Tzédulát, melyre a' zálloglás határa fel-van irva, és minden a' mi ſzükſéges. Ha a' határozott ideig azon Tzédulát és a' pénzt viſzſza viſzi, ki-adják a' mit el-zállagoſitott, bizonyos uſorának vétele mellett; ha pedig a' ki-ſzabott idöre meg-nem fizet, el-kotya vetyéztetik jóſzága; és mikor a' Tzédulával viſzſza

megy,

megy, csak azt adják néki, a' mivel a' jószágát többen adták-el, mintsem zállogban vólt.

Bétsben az ugy nevezett *Bornián* Társaságbéli Frájmaurerekközt igen jeles dolog történt a' napokban. Ezek az Urak tellyes igyekezettel azon valának, hogy ki-nyomozhaſſák azon 16 Leveleknek irojját; mellyek a' Frájmaurerek' ujj változáſáról költenek vala. Végtére nyomába akadnak, hogy edgy bizonyos K—r Hertzeg K—nak Titoknakja légyen az Iró. Öſzve-beſzélvén edgy vendégſéges *Losét* gyüjtenek, 's ſziveſen látták K—r Urat-is, hivattyák edgy harmadik valáki által. Meg-jelenik baráttságoſon. Végre fel-téſzik eleibe az Ura nyomozott könyvet, és mindenektöl kérdik: mit érdemlene annak Irója. Némellyek páltzára, ſokon a' Társaſágból való ki-rekeſztésre ítélvén, kérdik utoljára tölle-is a' *voxat*; de ö ezzel kezdvén mentegetni magát, hogy ö a' Társaſágnak nem ezen *Losijából* való volna; rá rohanának, és a' gyülekezetből ki-veték. Ha ezen történet igaz a' Bétsi Tudoſitok ſzerént, ez elég nagy ujſág; mert a' Frájmaurerek társaſágában efféle eröſzakos tselekedetek ritkán történnek.

Hazánkbéli rövid Tudoſittáſok.

Arva vármegyéből ezt irják: „ A' múlt honapnak 27-dikén reggeli-nyúgvó ágyunkban talált földindulaſtól fel-háborodott érzékenyſégeinket még alig ſzedhettük vala öſzve, midön a' ragadó (Epidemicus) nyavallya határaink' ſzéleibe érkezék. *Endetra* nevü faluban, és más Lengyel orſzághoz közel levö helyſégekben a' *Torok-gyékben* és a' fekete *Petetsben* már edgy nihányon el-húllottanak, és kétség-kivül ezen nyavallyák nagyobb eröt-is vettenek vólna a' terjedés-

désre, ha az itten lévö fö Kommiſſárius és Adminiſtrátor Ur parantsolatjából az orvoſok' ſzorgalmatoſſága leg-ottan elcit nem vette vólna. — *Turotz Vármegyéből*: „ A' Felséges parantsolatok ſzerént, ezen mi Vármegyénk 4. Vármegye Tiſztyeit küldött Budára bizonyos inſtructiora: edgy Aſſeſſort, edgy Oeconomuſt, edgy Insenért és edgy Kancelliſtát. Ezen Vármegyéhez, más Vármegyék-is haſonlóképpen tselekettenek. — A' Szepeſi Püspökſégnek Generális Vikáriuſſa *Ordodi* Ur, igen terhes nyavalyában mondatik fekünni. Mivel ezen T. T. Pap Ur igen meg-világoſodott, tudos, kegyes, és Felebaráttyát ſzemély vállogatás nélkül ſzeretö tagja vala a' Hazának, ki ki-el gondolhatja, melly nagy kárt valhatnánk ezen Férfiunak el-ſzalaſztáſával. Kaſſán a' Buzának árra 1. f. 4. Gar- a' Rosnak 16. gar. az Árpának 15. gar. a' Zabnak 14. gar.

Edgy Bétsi Könyv ſzolgáltatott alkalmatoſſágat, hogy ezen jegyzéſek itt nyerjenek hellyet a' mi M. Hirmondonkban magoknak.

Ellene-mondhatatlan erösſégek által meg-lehet bizonyitani, hogy a' *Tridentinúmi* papi-gyüléſig, kiváltképpen azokban az Orſzágokban, a' mellyekben annak végezéſei törvény ſzerént bé-nem vétetének, mint p. o. Magyar Orſzágban, még akkor-is imitt amott a' Romai Anyaſzentegyház papjai törvényes és Rend-ſzerént való házaſſági életben éltek. Kiváltképpen a' Püspököknek és azoknak Vicáriuſſainak az ollyan heljeken, a' mellyeken Görög vagy más nem R. Katholika valláſú atyafiak laktanak, megkellett ezt engedni, mivel az azokhoz való általmeneteltöl tartának, ha az alatt lévö Papoktól a' Feleſégeket erövel el-vették vólna, avagy a' megbá-

házaſodáſtól el-tiltották volna. Nem marada hát ſemmi más orvosló eſzközök hátra, hanem hogy engedjék-meg, hogy a' feleſéges Papok ki-haljanak és hellyekbe a' Klaſtromokból nöſtelen Barátokat tegyenek. Ennek következéſeit Magyar Orſzág' alsóbb réſzeiben, Tót és Horvát Orſzágban, és Erdélyben a' Székellyek földén még ma-is világoſon lehet látni; mert ezen hellyeken moſt-is többnyire a' Papok mind Sz. Ferentz' Fijai. A' fel-tett eröſitésnek meg-bizonyitáſára bizonyſágúl lehet hozni ama T. T. Benkö Ur Milkoviai Püſpökſégről irt munkáját, a' mely Bétsben 1781-dik eſztendöben nyomtattatott, a' mellyben az Erdélyi 1649-dikben tartattattott Orſzág gyüléſének illyen végezéſe hozattatik-elö: „ hogy a' Három ſzéki R. Katholikus Papok az ö Vikáriuſſoktól ſemmi dologban nem akarnának függeni; annak okáért kénſzerittetnek, hogy a' mint az elsö Rákótzitól adattatott fejedelmi rendelés ſzól a' Vikáriuſſágról, ugyan azon okvetéſek alatt és környül-álláſok között a' Vikárius ezután-is a' maga Tiſztetſégét és hivatalát meg-oltalmazhattya, és hogy a' feleſégtelen Pap-is lehet Eſpereſt, ha azt a' nöſtelenekkel edgyütt válaſztyák a' Feleſégeſek-is. " Ebb l világoſon láthatni, hogy az Erdélyi Vikáriuſok még a' leg-közelebb le-folyt ſzázadban, a' hellyet, hogy az alattok lévö R. Katholikus Papſágot az házaſságtól el-tiltanák, elébb azzal meg-elégedtenek, hogy nöſtelen Papokat tegyenek-bé az Ekklésiákba. És ez a' végezés még mind ez oráig mint Törvény, ugy találtatik az Erdély Orſzág Törvényes könyvében *) mely 1653-ban meg-eröſittetett, és e' következendö képpen ſzólt: „ A' meg-bóldogúlt Rákotzi György Fejedelemnek az akkori Vikariusnak a' Vikáriuſi hiva-

vatalrol adattatott Rendeléſe ſzerént, meg-határoztatott, hogy azon Vikárius a' maga Hivatalát folytathaſſa, és hogy a' nöſtelen Pap-is Eſpereſt leheſſen, ha a' nöſtelennekkel edgyütt válaſztyák a' Feleſégeſek-is.„ Meg-lehet hogy más ſzokkal van ez ki-téve az Erdély Orſzág törvényes könyvében, de mivel itt hozzá nem férhettünk, a' forditásban tsak a' Német tudóſitónak rendjét tartottuk-meg; a' mi a' dolognak velejét illeti, abban nem hibáztunk, ha ezen Törvényt nem ſzórúl ſzóra adtuk-is elö.

*) Approbatæ Conſtit. Regni Tranſilvaniæ P.I. Tit. 1. cont. 1.)

Tudoſitáſok.

Éppen moſt véſzſzük Kolosvárról edgy E. T. Urtól a' tudoſitáſt, mellyſzerént a' Kolosvári veſzedelmes földindulás, és az Eskülöi Papnak Katonává levéſe, mellyekröl ez elött költt edgyik Levelünkben irtunk vala, nem igaz; és hogy ezek valamely hazugſágban gyönyörkedö ſelma gondolatú oſtoba fönek értelen költeményei. A' Levél melyſzerént ezeket irtuk vala, Kolosvárról a' Komendáns Ur neve alatt jöve. Ugyan vagynak-é még-is ollyan emberek a' világon, kik minden magok haſznok nélkül, máſoknak gyalázatjokra és rágalmazáſokra, a' közönſéges dolgok körül illy ſzemtelenſégre vetemedni nem átallanak? Szégyelje-meg az illyen Ortzátlan magát, és tudja-meg, hogy ezután tsak esmeretes és ſzava bé-vehetö érdemes Urak Tudoſitáſa tuſz a' M. Hirmondoba.

Mindenek azon panaſzolkodnak, hogy a' tsudák meg-ſzüntenek; noha moſt-is ottan ottan történnek. A' múlt pénteken vévénk edgy Levelet Komáromból, melyben petsételt 2 K. aranyok mig Posonyig érkeztek ugy el-olvadtak, hogy midön a' Levelet felbontottúk, tsak hült nyomát láttúk. Jelentetik azért az E. Olvaſoknak, hogy a' Poſtára tévö pénzröl mindenkor edgy kis recepiſſet végyenek; mert már az ennélkül való pénz küldés ſok haſznot hajtott ſok ſelmáknak.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
8
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
28
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

Máramarosból, Erdélyből Kolosvárról, Désről 's más hellyekről-is ujra tudoſittatunk, hogy ſok hellyeken Hazánkban, kivált Erdélyben nagy kenyérbéli ſzükség vagyon. Ennek mind a' Haza földjét, mind a' Haza paraſzt-népét jól esmérök téſzik ugyan edgyik okának a' már mindenek elött tudva lévö belsö Zenebonát; de meg-valják azomban azt-is, hogy ezen áldott kis orſzágnak földmives-lakoſſi közönſégeſen olly reſtek, hogy ha eleitöl fogva Jobbágyok lévén, az Uraſágok által nem kénſzerittettenek volna a' földmivelésre, és néhólt az áldott föld-is önként nem ſegitet vólna rajtok; ezen, söt nagyobb kenyér ſzükét-is ſzenvedni kéntelenittettenek vólna. Ki-véſzem (mond a' Tudoſitó) a' Székellyeket; (kiket, mint nemeſſeket Paraſzt név

alatt nem-is érthetünk) mert itten a' nép, mind a' két nemben igen munkás és tsinos lévén eſztendöről eſztendöre ſzoktanak a' tsépeletlen Aſztagok a' tsürök elött meg-maradni, azért igen ritkán-is emlékezünk hogy kenyér nélkül lettenek vólna. Bár valamely orſzágnak bizonyos réſzében leg-ſerényebb 's munkáſobb lakoſok légyenek-is; de ha azon Orſzágnak nagyobb réſzében illy ſok Paraditsomi életet élni kivánó dolgatlan kenyér evö Oláh, Tzigány, és még Magyar paraſzt-is vagyon, nem lehet néha ſzükségnek nem lenni.

Szathmárról. — *Edgy Ördög üzö Oláh Pap*: A' Bagoſi Popa a' ſzent tsalárdſágnak a' minapában igy vevé haſznát: el-hitette edgy halgatójával, hogy Ördög vólna benne, azért-is magához vitetvén az Ördöngöſt, minden eſzközöket el-kéſzittetett a' padláſon, hogy amazt annál inkább (kétségkivül erſzényénél fogva) pártjára hajthaſſa, azonban bé-érkezvén a' faluba edgy érdemes ember meg-érti a' dolgot, azért-is hogy ujſágot láthaſſon, tsak azért-is a' Popánál kér ſzálláſt éjſzakára, ki-is nagy áhitatoſſággal várja a' dolognak ki-menetelét, de tsak ſemmit ſem tapaſztal, miért-is kénſzeriti a' Popát, hogy hadd láſſon már Ördögöt; de a' Popa igy kezdi magát menteni és az Ördögöt: hogy *nem ſzokott az akkor meg-jelenni, mikor valamely emberſéges embert érez a' Háznál*: és igy e' ſzerént maga hire nélkül-is meg-vallotta a' Popa, hogy nem emberſéges ember. Ezt annak ſzájából a' ki ezen ujſág tapaſztaláſa végett akkor a' Popánál hált, néztem-ki. *Ubi pellis agnina non ſufficit valpina aſſumenda*: Kell a' kereſztelö pénz hijját földozgatni.

Szebenben „ A' múlt honapnak 9-dikén valamint a' Kolosvári, ugy a' Fogaraſi Kerületnek Adminiſtrá-

tora és K. Komiſſáriuſſa ifijabb B. *Brukantal*, és Romai Sz. Birodalombéli Gróf *Teleki Adám* Ur ő Excellentziájok, mint F. K. titkos Tanátsoſok, az Erdélyi fő Kormányozó Urnál a' magok Királlyokhoz és Hazájokhoz való hivſégek' petsétjét: hiteket letették.

Külső Orſzági elegyes Tudoſitáſok.

A' múlt vasárnap érkezék Berlinből edgy igen nagy örizet alatt vaſon hozatott *Kálnoky* Regementjebéli Magyar Huſzár Kapitány Bétsbe, ki a' múlt eſztendöben a' Regement pénzéből minden *Quitung nélkül* jól fel-rakván el-ſzökött vala; moſt pedig a' F. Ts. és K. Udvarnak kéréſére a' Berlini Udvar által viſzſza küldetett. — Bétsben 586. Gonoſzvévők vagynak vasba és Rab-köntösbe öltöztetve; kik minden orán Magyar Orſzágba hajó-házásra küldetnek. — A' Törökök a' mi F. Királjunk' ſzámára igért, 's napról napra halogató határ ſzélek ki-méréſében olly nyakaſoknak lenni mondatnak, hogy bizonyos tudoſitáſok ſzerént, tsak alig ha a' *Márs* Prokátoraira nem birik ezen ügy. Ezt pedig annál-inkább vélhetni; mennél bizonyoſabb, hogy *Velentze*, *Sicilia*, és Sárdinia el-múlhatatlanúl öſzve-kivánnya magát kötni a' F. Auſtriai és Múſzka Udvarokkal.

A' múlt honapnak 15-dikén (azt irja edgy idegen) 1700 Szápor Kozákok valának Temesvárt; kik ottan ujj hadi köntöſt és fegyvert nyerének. Ezen ſz. Kozákoknak ſzámok már 7000 gyalog, és ugyan annyi Lovaſokra mégyen. — Slóziában és az Auſtriai Lombárdiában, a' népnek könnyebbſégéért Bankótzédúla-kaſſák álittatnak-fel. — A' F. Ts. és K. Miniſter Gróf *Pergen* Ur, a' F. Udvarnak bizonyos dolgában Párisba mégyen. — Bétsben az úgy neve-

zet *Paſzſzauerhóf* Templomoſtól edgyütt le-rontatik, és a' Város költségén újj lakóhajlékokká épittetik. — Ama nagy érdemü Prepoſt *Parhammer* Urat nem régiben edgy üreſſen lévö Püspöki ſzékkel kénálja vala a' Monárkha; de ö azzal mentegeté magát, hogy az ő terhes öregſégére nézve, edgy Püspöki-hivatalnak el-viſeléſére alkalmatlan volna. „ Alkalmas kigyelmed a' maga moſtani hivataljának folytatáſára, felel a' Monárkha, 's ha az, edgy Püspökſéget-is elviſelhet; hanem gondolkozzék, 2 honapokat hagyok gondolkozásra. Mig a' gondolkozásra hagyott idö bé-telne, a' napokban a' Halál ada válaſzt hellyette.

Igen jeles nem régi Bétsi Történet „ Edgy bizonyos Személy fel-megy Bétsbe lakni, 's nem ſok idömúlva meg-esmerkedik edgy Udvari Inaſſal. Rövideden Annyira megy' a' közelebbröl való esméretség, hogy az Leánnak edgy ſzép fiatskája léſzen ſzerentséſen. Mit tsináljanak? Már az Inas örömöſt el-vinné hites-társúl; de nem ſzabad, 's ha ſzabad vólna-is, amaz féłt a' 200 forint Penſio el-veſztéſéröl. Rá veſzi az Inas (mint hogy ő többet tudott a' Világhoz mint a' máſik) hogy mennyenek ő Felſége eleibe, és inſtáljanak mind a' házaſságért, mind a' Penzio meg-maradáſáért. El-is mennek mind a' ketten, és a' kis Fiutskát-is, ki már nagyotska vala, el-viſzik magokkal. Bé-mennek a' K. Udvarba, és az Inas kivül maradván, az Leány kis Fiatskájával edgyütt bé-megy ő Felſége eleibe, 's által adja az Inſtántziát. Mingyárt meg-eſmeri a' Tsáſzár, hogy e' Penſios-ſzemély, 's kérdi: no! hogy tettſzik a' Világon? Felſéges Uram! felel, én ſemmit ſem tudtam a' Világhoz, hogy, és mint van itt a' dolog,

tsak

tsak azon vettem észre, hogy edgyszer nehezebb nehezebb kezdvén lenni fijam született; azért instálom Felségedet adjon már most tanátsot, mi tévös légyek. A' Monárkha el-fordúlván el-mosolyodik, 's azt mondja: „ Ha akkor nem kértél tölem tanátsot, mikor - -; már most késö. Holvan a' Legény? kérdi ö Felsége — künn-áll. Bé-szóllittyák *János* Gazdát-is edgy szóra 's kérdi ö Felsége, hogy ö-é az a' személy. Meg-valja, hogy ö, és hogy tsak azért tselekedte légyen, hogy külömben házostársúl nem vehette vólna. Körül-nézvén és meg-is fogogatván ö Felsége a' szép fiú gyermeket, monda: ez látom derék gyermek, kár lett vólna ennek világra nem jöni. Ha szeretitek edgymást, éljetek házossági életet. Mig a' Gyerek nagyobbra nevekedik, addig az Pensiot foghattyátok; annakutánna én lészek a' Gyereknek édes Attya, ti pedig éljetek Istenhirivel, a' mint élhettek. Öszve kelének és Bétsből el-menének.

Ugyan itt Bétsben, edgy fel-piperézett pompázott modi személynek edgy Káplár szeretöje lévén, el-mennek mind a' ketten ö Felségéhez, 's a' személy, ki mint akármellyik Dáma úgy vala fel-öltezve, azon instálá a' Tsászárt, hogy engedné meg néki azon Káplárhoz menni férjhez. E' meg-lehet, felel a' Tsászár — Ugy de felséges Uram, már a' Káplári 'Soldal el-nem élünk ketten. — A' Bofánát kissebbitsd meg, a' Bobitádot alatsonabbitsd-meg, szorgalmatoson főzz, mos a' Katonáknak, és igy ha akarsz, minden meg-lehet; Káplárnak Káplári 'Sóldja Káplárnénak főzés, mosás, tisztogatás a' kötelessége. Ezzel le-süté a' Dáma a' fejét, el-méne, és Lothné aszszonyommal hátra se néze. Ha olly pom-

pá-

páſon nem lett-vólna, inkább nyert vólna valamit ő Felségétöl.

Tseb Orſzágból Tarnovból a' múlt hónapnak 21-dikén ezt irják: Tegnap elött tartaték itten a' mi jótévö Monárkhánk' neve napjának innepe; mellyen nem tsak a' mi Kerületbéli Kapitányunk G. *Trautmonsdorf* Ur minden Tiſztviſelökkel edgyütt; hanem a' nem régiben ide ſzállott Worumzer *Magyar* Lovas-ſeregének-is minden Tiſztyei a' jelen lévö Huſzárokkal edgyütt egéſz parádéban meg-jelenének. Nem lehet (igy ſzól a' német iró) ezen Hadi ſereg' érdemes Tábori Papjának *Tometzi* Urnak ezen alkalmatoſsággal a' komor tekintetü Márs fiaihoz tett tanittáſát halgatáſſal elkerülnünk; mely Magyar nyelven igen rövideden, de igen ſzivrehatoképpen tartaték. Elsö réſzében tanittáſának inté az ö hartzos halgatoit, hogy azon edgyügyü ſzegény paraſztok eránt, kik a' közönſéges társaſág épületében fundamentom kövek, türéſsel engedelemmel és felebaráti ſzeretettel lennének; és meg-mutogatá nékiek, hogy erre öket nem tsak minden eſztendönként le-tett hitek; hanem a' közönséges emberi-ſzeretet, az Iſten és fejedelmek' akaratja kötelezné. Máſodik réſzében inté öket, hogy azon nagy és jó hireknek fenn-tartáſában, mellyet ezen idegen orſzágokon kereſztül járt uttyokban ſzerzének magoknak, ſzorgalmatoskodnának; és hitetnékel magokkal, hogy az Iſteni és felebarati ſzeretet, a' kegyeſſég, alázatoſſág, engedelmeſſég és vallás gyakorláſa mindenekre nézve ſzükſéges idveſſéges, és igen ſzép dolog; de kivált a' Hadakozó-férfiakra nézve, a' minden virtuſok Koronájában, ezek a' leg-fényesebb gyémántok. A' fizetéſért-is mosolyodni nem tudó vaſas Kardjára támaſzkadott komor tekin-

kintetü meg-illetödet bajuſzſzos Húſzár, olly kegyes és felebáráti ſzeretettel tellyes Lélekkel mégyen el ezen ritka Tábori Papnak ſziveket érdeklö tanittáſától, mintha egyedül tsak a' Kriſtus és nem a' *Márs* véres záſzloja alá vólna fel-esküdve.

Svájtzer Orſzágban következendö történet adá-elé magát a' napokban: Edgy igen gazdag ember már 15 eſztendöktöl fogva tart vala edgy Leányzót házánál gazdaſzſzony képében; kinek a' közelebbröl való hoſzſzas esmerettség miatt házoſságot igére. Nem régiben kéntelenitteték ezen Liány azon háztól eltávozni a' Gazda boſzúſágáért. Edgynihány napok múlva megint viſzſza megy a' Liány és a' maga vólt Urát félre hiván réá emlékezteti, hogy néki házoſſágot igért vala, és midön a' meg- ſem akarná halgatni, igen nagy lármát kerekittének ketten, és mindaketten magokon kivül valának. Végre a' Liány tsak le-kap a' ſzegröl edgy pár töltött Piſtolyt, ki megy a' ſzóbából, hivja-ki a' maga Urát; ki a' nagy méreg miatt reá ſe halgatván, hirtelen edgy lövés hallatik, 's hát a' Liány agyon-lötte magát és vérben fekſzik. Kétſég-kivül az elsö lövés az Ur ſzámára volt rendelve, ha ki-ment-vólna. Tsak illyen a' maga erejével nem biró eleven por; 's illyenek következéſei a' lopott méznek.

Antverpiából: — Már jelentettük vala, hogy Böjt-elö havának 12-dikén ki-költözének a' Hollánduſok *Lílló* várából, és a' F. Tsáſzárnak, által adaték. Ezen költezés alkalmatoſſágával edgy vólt Hollándus Vámos *Kluit* Ur, ki az Haza vak ſzeretete miat azt ſem ſzenvedheté; hogy az ö már azelött 9 eſztendökkel el-temettetett Feleſége idegen hatalom alá jüſſon, el-végzi magában, hogy annak tsontyait ki-

áſaſſa

áſaſſa és el-vigye magával. Azonközben el-véti a' Sirt, és hajdoni feleſége tsontyai hellyett, el-véſzi edgy Hajoslegény Feleſégének tsontyait magával. Midön az utolſo meg-tudja a' tolvajſágot, lármát üt, és az elsö ellen rendes Pert indit. Már moſt a' Birák azon meſterkednek, hogy minden Anatomiai tudomány ſegitsége mellett meg-esmerheſſék, hogy edgy Vámosnénak hólt tsontyai edgy Hajosné tsontyaitól mennyiben külömbözhetnek.

A' Hólt tsont tsak hólt tsont, akárkijé vólt az
Mint a' por a' porhoz haſanló, meg-hólt az.

* A' Státus dolgát értök iráſai ſzerént, az edgyesült Hollándiai 7. Tartományok közzül tsak az edgyiknek u. m. Hollándia Tartománynak (ennek hivják az edgyik Tartományt, melyröl az egéſz edgyesült Társaſág neveztetik) 23. milliom eſztendeig való jövedelme vagyon; az egéſz edgyesült Társaſágnak pedig mint egy 50. milliom Hollándiai forintra mégyen jövedelme. — E' tsak közönséges jövedelem; de a' különös ſzemélyü Lakoſoknak nem lehet fel-vetni jövedelmeket annyira mégyen; mert itt a' Lakoſok kezében az erſzény' nehezebbik fele.

A' múlt honapnak 13-dikán érkeztek Tömösvárra mint edgy 100. Oláh famillliák; kik a' Hora záſzloja alatt dühösködtenek vala. Ezekröl az iratik, hogy a' ſzélen lévö Hadi-nép között fel-oſztatnak, még pedig ugy, hogy tsak kettö-is edgymáshoz közel ne légyen. — Ugyan itt meg-hala a' napokban edgy Timár, ki edgy igen ſzép ifiju feleſéget hagya özvegyen, 's még-is ezen aſzſzonynak ö 7-dik férje vala.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
12
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
29
LEVELE.

Mindenféle approságok.

Posonyban még az Apprilis fellegi tsepegni meg-nem ſzüntenek; már 9. napoktól fogva, hól délelött, hól délután 'Siros eſsök valának Bövterméſſel biztat az idö.

A' mi F. Királyi fö Oskoláinkban-is a' Tudományböli ſzorgalmatoſság proba-köve már ki tétetett. Az eddig itt tanittáſokat ha'gatott nemes ifjak edgyenkén arra állittatnak, és mutogatják: (*quid valeánt humeri, quidve recuſent ferre*) mit tanúltanak. Ezen edgyenként való probának igen nagy haſzna vagyon a' Tanulok között; mert igy ſem a' réz raany képiben, ſem az arany Rézgyanánt el-nem tsuſzhat.

Az Auguſtána vallaſon lévö Deákok közzül 30. és edgy nehányon ujjolag engedelmet nyertek a' külsö Akadémiákra való menetelre; a' Helvetika vallásbéliek' engedelme felöl pedig meg ſemmit ſem tudúnk.

Edgy közönſégeſſé lett de nem egéſzſzen bizonyos hirt régtöl fogva már hogy magunkban tartunk; moſt azért törik ſzakad tsak ki-mondjuk; hiſzen ha nem igaz, könnyen meg-engedhetnek azok, akik ellen véthetnénk vele; ha igaz pedig méltó a' tudásra: — Körüllöttünk azt beſzélgetik, hogy a' Debretzeni Reformátum Kollégyom ellen el-mentenek vólna a' Felséges rendeléſek, melyſzerint azon Kollégyom el-fogna töröltetni. Igaz é, nemé? kezeſséget nem fogodok ezen hir mellett; ezután böveb-ben meg-haljúk.

Igaz ez: hogy edgy a' mult honapnak 20 dikán költ Felséges rendelés ſzerént egéſz Magyar Hazában a' Paulinuſok ſzerzete a' F. K. Biſztos Urak-által el-töröltetett. A' Klaſtromok' az Ekkléſiai pénz-tárba vitetnek, honnon ezen ſzerzetbéli Papok minden eſztendöben életek' végéig böven fognak fizettetni.

A' Dunán való kereskedésnek nagyobbra nagyobbra lehetö terjeſztése véget (mely nátoliának Trébizonda nevü fö városſáig, és más több Muſzka Birodalom alatt lévö fekete-tenger mellyéki helységekig fog terjedni) azt végezte ö Felsége; hogy a' napkeleti nyelvek' Bétſi Akadémiájában 2. ujj nyelvtanitó ſzékeket álitson-fell; edgyet az *Oroſz* és *Georgiai*,

giai, a' máſikot pedig az Örmény nyelveknek tanúlásokra.

Bétsben a' F. Tsáſzár Reformátzioja alatt lévő (Frájmaurer) ſzabad-kömives Társaságok, a' Társaságok' ujj petsét kéſzittetéſében foglalatoskodnak. Ezek között edgy Társaság nevezeteſen ezt metſzette petsétjére: *ſum, fui, ero nunquam detecta. Soba ſem vóltam, nem vagyok, 's nem-is léſzek ki-nyilatkozott.*

Az égvisgálok azt tapaſztalták, hogy a' mi földünk gollyóbiſſa kezdi változtatni a' maga régi hellyét, 's a' Klimát-is magával. Ezen tapaſztalás a' Politikuſok föld golyobiſſán-is, mutattya mágát; mert ſok hellyeken, hól *Péter* ſzántott, tsak alig ha *Pál* nem fog aratni. *Mundus eſt contingens* — *minden változható.*

Olaſz Orſzágból, Böjt más havának 20-*dikán*: „ A' Pápa ő Szentsége a' maga lakó Városſában olly rendeléſt tett, hogy mind azok az Aſzſzonyi 's Leányi ſzemélyek, kik rendeletlenül, az az ujmodi Kalapban, és ki-tudná nevezni mikben, mennek a' Templomba, eröſzakoſon ki-vezetteſſenek.

A' Hertzeg *Máddaloni* házaſságbéli válaſztáſáról a' Romai ſz. ſzék eleibe küldött Levelében a' *Nápolyi* fő Kormányozó ſzéknek, e' vala a' többi között: „ Egéſz 10 ſzázadakon kereſztül az házoſ„ ſágbéli ügyek a' Kereſztények között a' világi „ Törvény-ſzékek alá valának vettetve; annak után„ na állának ezzel elé a' Papok, hogy mivel a' há„ zaſſág Sakramentom vólna, tehát a' Papi-ſzékre „ tartoznék. Mindazonáltal akár hogy légyen a' do„ log, a' házoſſág, mint közönſéges-társaſágbéli kö„ tés (Contractus) mindenkor a' Világi Törvény„ ſzék alá van vettetve; és tsak a' tehet erről tör-

„ vényes itéletet, ha ezek, vagy amazok a' háza-
„ sok el valhatnak-é edgymástól, vagy nem?

A' Romában készülendö uj *Kriminálkodex* minden orán Sajtó alá jút. — Az utolsó gyülésben, hól a' Bastillában lévö Kardinál *Robán* Urról-is szóhozodott vala elé, edgy a' Kardinálisok közzül olly jovo-lást teve fel, hogy a' Papoknak gonosz tselekedeteik-is világi Törvény-szék alá vetteſſék; de bezzeg be-dugak a' száját, söt bizonyoson mondatik, hogy még ö Szentsége maga-is neheztelt ezen jóvallásra fel tett illetlenségért.

Miótatól fogva a' Romai nép észre vette, hogy a' Pápai jövedelemnek meg-nagyobbittása véget, külömbb külömbb uj utakat és modokat dolgoznak; az olta, a' külömben-is nagyon el nyomatott nép között közönséges félelem, szorgalmatoskodás és sugás bugás támadott; nevezeteſſen pedig az olta, miolta hire költ, hogy minden fontok és mértékek megfognak változni. Hogy azért ö Szentségének ezen kedvetlenségét a' népnek eszére adhaſſák, nem réghiben a' Sz *Péter* Templomában lévö Pápai székbe, minden Pápai Jobbagyok neve alatt, igen szivre ható Instantziát tevének bé; mellyet ö Szentsége véletlenül ott találván, nagy figyelmeteſſéggel olvasá-el.

Még edgy más dolog is figyelmeteſſé tette ezen Sz. A'yát: Midön a' múlt honapnak 16-dikán jöne-ki ö Szentsége az Apostolok Templomából, látja, hogy a' *Vátikánum* edgynibány száz parasztokkal környül van vétettve, kik edgyszersmind ö Szentségére segittségért kiáltanak vala. Magához hivat ezekközzül edgyet a' Pápa, és meg-érti, hogy mind ezek Kolla tóbéli lakosok, Printz *Borberini* Jobbágyai, kitöl sok ujj szolgálatokkal terheltetvén, segedelemért

jöt-

jöttenek vala ő Szentſégéhez. El-küldé őket tsendeſſéggel a' Pápa, és meg-igére, hogy az ő panaſzokat meg-fogja visgálni. A' mint iratik, kevés könnyebſéget remélhet ezen ſokaſág; mert Printz Borberini a' maga Privilégiumit keményen mutogatja.

Hetven hét rétü tsuda, a' mit edgy idegen Levélböl olvasúnk Spanyol Orſzágról: „ Laſſan laſſan itten-is kezdették már a' Klaſtramos ſzerzeteſeket törleni. Azt irják, hogy több munkában lévö változáſok között, nem régiben a' Sz. *Bernárd* ſzerzetének *Pablet*ben lévö Klaſtromait a' Pápa meg-edgyezéſével egéſzſzen el-törlötték, és más Szerzeteſekkel-is minden orán haſanlot tselekedni utban vagynak. Már e' ſok Spanyol Orſzágtól, hól ez elött nem ſok idövel a' Király finak verét ki-vétetvén, tsak azért egették vala-meg, hogy az egetésre vitt eretneken ſzánakozni láttatott, és ezt az Eretneknyomozó-ſzék tagjai meg-látván, mint Király-fiját magát elevenen 's egéſzſzen meg-nem égettethetek.

Bétsben az *Urſelita* Apátzák nem régiben edgy jóakarojoktól edgy tzédulát vevének, melyben tsak ez vala Német nyelven foglalva: „ Ma vége leſzſz „ az én Proceſſuſomnak; mellyet ha el-találok veſz„ teni, nem marad énnékem ſemmi egyéb hátra, „ hanem hogy a' Világból ki-költözzem. Könyörög„ jenek én-érettem. " Az Apátzák az-ólta örökké imádkoznak; de azonban mái napig ſe tudják honnan jött, és hová tzálozzon ezen Levél.

Minthogy Bétsben olly ſok Apátza Klaſtromok el-töröltettek, mellyek ennek elötte ſok Teheneket tartván, a' Városbéli Kávéfözöknek jó téjjel ſzoktanak vala ſzolgálni; tehát már moſt edgy igen gazdag Férfi ſzándékozik ezen kereskedés véget 100 da-

rab

rab Svájtzer Teheneket venni, és a' Bétsi Uraſágot, és Kávésházokat jó téjjel tartani.

Ennek-elötte a' Muſzka Birodalomban az Oroſz Papokat *Popá*-knak ſzokták vala nevezni; moſt azért a' Múſzka Popák, kik, mint más akármely Papok, a' magok tiſzteleteket nem örömeſt engedik másnak, a' Kormányozó ſzék elött panaſzt tettenek, és nyertenek-is; mert minden Kerületben ki-hirdettetett, hogy ennekutánna a' *Popai* nevezet hellyet, Lelki-Páſztoroknak hivattaſſanak. — A' mi Oláh Papjaink-is *Popáknak* hivattatnak; de ezek között bizony elegen vagynak, kik a' *Lelki-Páſztori* név hellyet D— Páſztorſágot ſem érdemlenek; mert ezek a' több Oláhoktól nem tudománnyal 's jó tselekedettel, hanem tsak ſzakállal külömböznek; ki-vévén a' Romai Anya ſzentegyházzal edgyesülteket (az Unituſokat) kik Balás falván, 's másut-is tanittatnak, tiſzteſſégeſebb köntösben járnak, és betsületeſebb emberek.

Közelebb költ Levelünkben irtuk vala, hogy a' Velentzei Közönſéges-társaſág nagy hadi-kéſzületeket téſzen; ennek nem egyébb az oka, hanem a' Törökök ellen való maga meg-erösittéſe. Az *Arnávi* Baſſa, és még több fel-háborodott Baſák-is a' Török Birodalom ellen ſzegezték magokat, ezekkel edgyütt ezen Közönſéges társaſág-is a' jó alkalmatoſſágot haſznára kivánná fordittani. Hogy pedig ezeknek jóbban ſzolgálhaſſon a' ſzerentse; nem kel vélni, hogy tsak magok volnának ezen roppant Birodalom ellen. Ezen Vojtába leſznek még több *hálfiſták*-is.

Az Anglusról, és Hollándusról-ki gyözne eleget irni! Az utolſok között ſzüntelen való belső egyenetlenſégek, és a' Helytartó Hertzeggel való

ellen-

ellenkezéſek uralkodnak; mellyek végtére mind roſzſz következéſeket húznak magok-után; az elsök pedig a' népet minden féle huzáſſal vonáſſal terhelik, hogy az adoſſágot fizetheſſék; a' honnan itten-is minden napi belsö-Zenebonák ſzikrája lappang, az igazgatás hamvában.

Nálunk ugyan Posonyban a' múlt pénteken vala ebben az eſztendöben leg-elöbb égi villámlás; de már N. Váradról, ſzegedről, 's más hellyekröl-is érkeztek tudoſittáſok, hogy a' múlt honapnak 19-dikén 's más napjain-is, nem csak villámláſok, hanem kártévö Menykö-hülláſok-is valának.

Szathmár Vármegyében Sz. Várallyán edgy Oláh Menyetskének olly fija ſzületék, kinek minden kezén és lábán edgy edgy ujjal több vala, az az mind öſzve 24: azonban olly nagy gollyvája, hogy a' miat eröſzakoſon, és halva kéntelenitteték jöni a' világra. Tsak olly ſok fövel ne ſzületteſsék mint *Hora*, mit gondolúnk vele, ha edgy két ujjával több vann-is, mint másnak.

Tsekében azt álmodá tavaly nyáron edgy ember: hogy a' ſzomſzédjának, ki-is már 12. eſztendeje hogy ſemmit-is nem lát egyik ſzemével-is, ha ſzemét ebtéj-koronak a' levével meg-keni, fog látni; fel-virodván az uj Doktor, meg-beſzélli a' vak ſzomſzédnak; ki-is orvoſſága alá adja magát; rajta el-is követi az orvoſſágot, de tsak a' fél ſzemét keni meg-próbára, ki-is jól aludván az után fel-ſerken, 's az oltától fogva mind láttya azt, a' mit 12 eſztendö ólta tsak topogatott. De ezt más ne próbállya, ha tsak a' *Tsekei* Doktornál nem tanúlt álmodni. Igy hát tsak ugyan mai napig ſem ſzünnek-meg a' tsuda-tételek.

A'

A. Megyesröl moſt Mártiusba mégyen haza Szathmárra a' Verbúváló Katonaſág, 's épen a' Város alatt találnak edgy vén Aſzſzonyt, ki-is edgy talyigán, Szamár levén lova, ſok üveget viſzen vala. Ezt meg-látván edgy tsintalan Katona, oda ſzalad, mondván; anyám aſzſzony a' kend ſzamarának a' Nénnye Megyesröl valamit izent, had ſúgommeg néki; ki-is midön a' füléhez hajlott edgy darab tüzes taplót belé vétt; noſza bögni, 's úgrani kezd a' Szamár, a' ſok üveg mind öſzve-tört, akkor a' vén Üvegesné kezdi a' Katonát átkozni, hogy mit tsinált a' Szamárnak. Melyre mond a' Katona: tsak a' Nénnye izenetét mondám meg, ki-is azt izente, hogy ő férjhez ment, hanem menyen a' lakadalmára. Ő pedig igy válaſzola nékem ſzólgálatban vagyok, rá nem érek, hanem tsak itt ugrom vagy kettöt. Mit tehetek hát én rólla az illyen ſzedte vette, hogy az üveged el törte. Ere mond a' vén anyós jaj fiam ha kend a' vöfély, minek nem forgatta-meg a' hivatalosnéját, talám jobban hordozta vólna kend, és én moſt kárt nem vallék vala.

Poſonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiſzta Buzának Poſonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Roſosnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Árpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Sz. S.

Poſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK 15 NAPJÁN SZÓMBATON KÖLTT 30 LEVELE.

A' F. Ts. és Királyi Birodalmokból.

Hont vármegyében Ipoly Páſztohán ezt tartván az Ugorka-fára magaſztaltatott Paraſzt biró: hogy a' Király elsö, a' Kerületbéli F. Királyi Adminiſtrátór és Kommiſſárius Ur ő Excellentziája máſodik, a' Vitze-Ispány harmadik, a' Szolgabiró negyedik, a' Paraſztbiró 5-dik; midön nem régiben a' Pap fabeli fizetéſét kérné tölle, néki-áll, 's jól meg-veré; már moſt ezen ſzentelen bünös törvény alatt vagyon, várjúk-el mi-léſzen belölle. — N. Szetsénröl edgy hiteles kéztöl véſzſzük a' tudoſitáſt, hogy a' *Garan* vize áradáſában a' múlt honapnak 30-dikán ſok orákig feredtenek a' gyermekek. — Bizonyosnak erösitik lenni, hogy Bukovina Gallitziával edgy Hadi és Polgári társaſágbéli Törvény-ſzék alá ſzorittatik. — A' Romai Udvarnál lévö F. Ts.

és Királyi Miniſternek Kárdinál *Hertzán* Urnak 3. punktumokat kelleték nem régiben a' F. Tsáſzár képében a' Pápa eleibe terjeſzteni, mellyeknek tellyesitteséről rövid napok alatt válaſzt vár ő Felsége. Edgyik a' Lintzi ujjonan tétetett Püspöknek Gróf Herberſtáin Urnak ſzenteléſe és meg-erősittéſe; kit ő Felsége maga tévén Püspökké még eddig a' Pápától meg-nem erősittetett hivatalában; és a' ki a' maga Püspökségében botsátott Papi-Levelével nem kis lármát inditott vala Romában. A' máſodik bizonyos fogádaſt tett ſzemélyeknek fogadaſok alól való felſzabadittáſa eránt van, a' 3-dik punktum még eddig titkok titka. — A' Bétsiek a' F. Tsáſzár' rövid orán esendő utjáról beſzéllenek; de már moſt ſenki ſem bizonyos benne merre fogja ő F. utttyát intézni. — Bétsben a' Sz. *Iſtván* Templománál lévő Pap és Káptalanbéli *Gally* Ur, edgy Romai Katholika Katechismusnak kéſzittéſében foglalatoskodik. Ezen nagy Tudományú bölts férfinak haſznos munkájáról annál meg-győzettebbek a Bétsiek, mennél bizonyoſabban tudják; hogy ez edgy igaz vallás tudománnyához értő tudos Pap, és e' mellett *Miller*, *Zájler*, *Kámpé*, és más ſok tudoſoknak munkájokat vette ſegittségül. — Fellyebb emlitök, hogy a' Paraſzt Biró meg-verte a' Papját, nézzük: Bétsben-is éppen illyen ſzinü dologban esett pernek el-igazittáſában foglalatos a' Konſiſtorium. Edgy *Tyroli* földes nemes ember, azt kivánnya vala a' maga Papjától, hogy ötet minden Miſe-után ſzentelné és áldoná-meg, mivel az ő földjén volna a' Templom, és az ő familliájától epittetett. A' Pap, ki azt erősitti-vala néki, hogy ő ezt az ő fő Papja engedelme nélkül nem tselekedhetné; kivánſágát bé-nem töltette. A' napokban mi-

dön

dön a' Misének vége lett vólna, kapá a' bottyát ezen ember, és a' Templomba rá üte a' Papra. Ezt látván a' jelen lévö nép, nagy Zenebona támód vala, és a' nemes embernek igen rofzfzúl leſz vala dolga, ha a' Pap maga utat tsinálván a' nemes embernek az el-fzaladásra, a' népet le nem tsendeſitette vólna. Ez a' fellyebb emlitett Bétſi Konſiſtoriumon lévö Per; meg-haljúk rövid napok alatt, mitsodás portziót kap ezen minden nap meg-fzenteltetni kivánó gonoſztévö. Itéljék-meg az E. Olvaſok, ha vallyon Pogányhoz is illö dolgok-é ezek? nem hogy Kereſztényekhez. — Bétsböl azt irják, ezen hónapnak 1. napján: Tegnap érkezék-meg Konſtántzinápolyból a' rendes Kurir. Jóllehet a' különös ſzeméllyeknek ſzóló Levelekből ſemmi ollyas nevezeteſt nem érthetünk-is, mindazáltal edgy biztos jó kéz által veſzſzük éſzre, hogy a' Státus Kancellárius Urnak a' Törökök belsö mozgáſáról nem kitsin hirek tsenditették füleit. Ezek a' magok Tsáſzárjokat le-akarják a' maga ſzékiböl gráditsolni, és a' fiját az ifijú hadakozásra termett *Szélim* Princet akarják helyébe tenni; melyre nézve az idegen Követek és Miniſterek nappal-is ſzükſégesnek tartyák bé-zárni az ajtot. — A' kik magokat mind eddig azzal ketſegtették, hogy a' meg tiltott külsö portékáknak bé hozáſa még meg-engedtetik; azok minden effelöl való reménységeket bátron le tévén, tökéletesen el hitetthetik magokkal, hogy ez, az egéſz Europa ujjonon fel-állott és meg-erösittetett kereskedés modja ſzerént ſoha ſem léſzen. Azok pedig, kiknek a' Heringek, Stókfiſok, és más halak ki-rekedéſe kivált böjti napokban igen nehezen eſett, bizonyosok lehetnek effelöl, hogy 1787-dikben, ha azt

érik, böv-réſzek lehet bennek; mert az Auſtriai Belgiumbeliek leſznek ennek-utánna Tengeri haláſzok, és Betsbe fognak a' mi ſzámunkra-is böven küldeni; és ugy eſzſzük ennekutánna a' Heringet, mint a' mi F. Kiralyúnk' Tartomannyabéli halat, nem pedig mint idegent. — Meg parantsoltatott-vala, hogy a' F. Tsáſzári és Kiralyi Tartomanyokban lévö városi Tanáts-ſzekekre tiſztül adatott vólt Hadi-tiſzt Urak mingyárt a' Vitze-Polgármeſter után fognak ülni a' Tanátsban.

Nemellyeknek hitel-felett-valónak fog-tettzeni ez, a' mit edgy Stájer Orſzagban Conſcriptzioban lévö Hadi tiſzt Ur ir edgy paraſztról: „Bé-megyek edgy ſzobába, irja a' Tiſzt, 's elömben-jön edgy tiſztes, de azonban igen fris öreg ember. Mig ott beſzéllenék vele edgy kevés idejig, hát jön edgy más igen öreg ember-is, ki magát már két rétis tsak alig mozgatthatta. Kérdem azért az én Öregemet: ez bizonyal a' kigyelmed Attya? Nem Uram, felel az öreg, ez az én fijam, és 72 eſztendös; ezen öreg, ki itt a' kementze mellett kuttog az én Liányom, és 65 eſztendös. " — És mennyi idejü hát kend maga Apám Uram? — Én 1682-dikben ſzülettem, és igy 104 eſztendös vagyok " — Láttam 2 gyerekeket 10 's 12 eſztendöſeket a' ſzobában, 's kérdem az öreget: hát ezek kinek gyermekei? — felel az öreg: ezek az én fijam fijának gyermekei. Ekkor el-tsudálkozám nevezeteſen azon, hogy edgy 104 eſztendös paraſzt, ki ſzüntelen mezei munkát téſzen, olly fris és egéſséges, hogy az ö 72 eſztendös fijának, és 65 eſztendös Leányának, kik közzül már edgyik ſem dolgozhatik vala, táplálóſokra minden mezei-munkát véghez vihet-

hetne. Ezen fris Öregnek élete modjáról ſzorgalmatoskodván, éſzre vettem, hogy mind az ételben 's italban, mind minden más tselekedeteiben tellyes életében igen mértékleteſen élt, és az okozta az ő hoſzſzas életének olly állandó friſeségét. A' mértékleteſſégnek ezen következéſeit be keveſſen várhatják a' moſtani ifijak közzül!

Külsö Birodalombéli Tudoſitáſok.

Ezen folyó hónapnak 3-dikán ezt irják Regensburgból. „ Tegnap érkezék mi hozzánk edgy Páriſi Levél, mely ſzerént azon nevezetes Páriſi ügy már valahára el-igazodatt, és a' *Baſtilla* a' maga fő méltoſágos Lakoſſitól meg-ſzabadúlt. Hertzegi Kárdinál *Robán* Ur minden Tiſztségétöl és Hivatalától megfoſztatva ſzabad lábra állittatott; minekutánna mind a' Királytól magától, mind a' Parlamentumtól keményen meg-pirongattatott vólna. Azon nagy Dáma la-*Mathe* (ki, nem alá való familliából való vala) gyenge ortzájára sütett tzimert nyere; a' más Dáma *Oliva*, Gróf *Kaglioſtró*, és Kaglioſtroné ki-tsapatának a' Frantzia Birodalomból. Ezen dolognak igazſágáról többet hallúnk rövid nap Regensburgból; mert az itten lévö Német Orſzági Orſzág-gyülés ſzékénis ezen dolognak ſzükſéges-képpen meg-kel fordúlni, minthogy ezen Orſzág-gyülés ſzéken Kárdinál *Robán* Urnak is ſzéke és vokſa vala.

Berlinböl ezt irják: „ A' Felſéges Király egéſséges, és öregſégéhez képeſt igen fris állapotban vagyon, és mihelyt az idö kellemetesebb meleg napfényekre derül *Sans-Souci*-ba viſzſza költezik. — Sokan ollyan vélekedésben valánk, hogy az Europai Hatalmaſok a' törvény ſzerént való erőſzakos halált egéſzen el-fogják törleni, és imé ellenkezött tapaſzta-

talunk; mert nem régiben a' Prúſzſzús Király, minden Birodalmában lévö Törvényſzékén edgy kölönös rendeléſt teve a' halált érdemlettek ellen. Ezen rendelésben minden gonoſzságok tiltatnak, és méltó büntetéſsel fenyegettetnek; de a' gyilkoſokan kivül ſenki halállal nem fog büntettetni. A' ki tsak utat, vagy modat ſzolgáltat-is arra, hogy valakinek élete el-veſzſzen; már annak halál a' fején; a' ki valakit az utan meg foſzt, vagy erőſzakoſon akár hól valamijét el-veſzi (mint hogy az efféle gyakran haláſt okoz) vagy tsak gyanú vagyon reá, hogy ö affele ember, hóltig-való Sántz és hajohuzás büntetéſe; a' Gyilkoſok pedig, hatsak történetből ölnek-is-meg valakit, halállal büntettetnek.

Edgy ſzoba Leány nem régiben azzal vádoltaték Angliában, hogy ö a' maga Urát méreggel étette légyen-meg; mellyért a' Parlamentumtól égetésre itélteték. Midön az ö utolſó napján már a' Hohér kezében vólna, a' maga ártatlanſágát, és az Iſten igazſágát kezdé bizonyſágúl hivni. — Minthogy a' Liany igen ſzép vala, meg-eſett ſzive a' Hohérnak rajta, és midön már a' meg-égetésre kötözné, azt ſugja fülébe ezen Leánynak: hogy mondja magát terhesnek. Meg-is fogadá ezen tanátsot, és az exekutzió el-halaſztaték. Midön edgy nihány hetekig igy tartatnék fogſágban, és ujra nyomoznák a' dolgat, ki-nyilatkozék, hogy ezen Liány ártatlan, és hogy ezen Urnak örököſſe étette légyen-meg méreggel, ki a' reá maradandó joſzágra áſittozván, nem győzte halálát várni; és igy az ártatlan Liány tsudálatoſon meg-ſzabadula. *Mely nagy az Iſteni gondviſelés az ártatlanokra nézve!*

Ezen

Ezen Verſeket minden Név és hely fel-iráſa nélkül vevök tegnap elött; azért a' mint bé-küldettek nékünk; ugy mi viſzſza küldeni kivánnyúk, azonkivül, hogy ezeknek ſzerzöjét tudokoznók.

„ *Edgy meg-térö Rágalmazónak keſerves Éneke.*

Nagy ſzivü, Jó Groſné! Látom ſérelmedet
Mellyet vérzö ſzived pennámtól ſzenvedett.
Világ ſzeme elött meg-értém nevedet,
Fel-ingerlém méltó haragra ſzívedet.
Tegnap hogy Hírmondó Levelekre lelék,
Nézém verſid, 's ſzemem könyvel mind el-telék.
Bámulék elméden, bámulék Lelkeden,
Bámulék kereſztyén irgalmas ſziveden.
Ki ſzép ſzülöttedben 's drága-ſzemfenyedben
Meg-tsalatál régen képzelt reményedben
Meg is eröſzakot tudſz tenni Lelkeden
Bus tenger modjára fel-buzdult ſziveden.
Meg-botsátaſz néki, kit el-taſzitottál,
Kebeledbe hivod, kit eddig tiltottál.
Meg-is érdemli; mert midön neved' halja
Téged irgalmasnak 's magát roſznak valja.
Hát ha még láthatnád ſerény gazdaſágát,
Kevéſt böltsen költö takarékoſſagát.
De nagyobb! Ha látnád *drága reményſéged*,
Mely valaha fogja iffitni vénſéged;
Tudom kettöztetnéd ſzived indulattyát,
Szülöttednek édes büne botsánattyát.
Eddig tsudáltam tsak kezed ſzép probáit
Feſtö és épitö gyöngy Remek munkáit.
Melynek fö Meſteri tsuda leleménnye
Oly ſzép, mintha volna Kertek ſzüleménnye.
Oh bizony nintsen-is ma párod ezekbe,
Nints több illyen etset Aſzſzonyi kezekbe.
Ez az a' mit benned én nagyon tsudálok,
De ennél még ſokkal nemesbre találok.
Mert az tsak ſzememet; de ez ſzivem hattya
Meſterſégé amaz; de ez Eg Magzattya
Tudod mit gondolok? Kegyelmes ſzívedet,
Ez felyül haladja minden bölts mivedet.

Ez az a' mit benned ízertelen tsudálok
'S ma a' rágalmazok pártyától el-állok
Ezután tiſztelöd léſzek, tsak leheſſek
Engedelmet tölled kérek, tsak nyerheſſek.
Mert a' vádlo méreg ſzivem táját járja,
Orvoſſágát a' mely tsak kezedből várja.
Szoly tsak egyet Grofné! *Meg-botsátok.* 's Élek
Én azonnal, 's bennem meg-ujjul a' Lélek.
Oh valyon ezt töllem meg-tagadhatnád-é?
Kegyes kezeidet rám-is nem nyujtnád-é?
Lehetetlen! Ennél nagyobb probát tevél
Midön ſzép Fiadhoz kegyelmezö levél.
Urunk Tanitványnak mondja; Nem tsak kéttzer
Botsáſs-meg vétknek; hanem hetven héttzer.
'S Te nem botsátnál-meg, ki hiv követöje
Vagy a' Szüz Fiának 's buzgó tiſztelöje?
Nem vad indulatok láttzának ſzemedben,
Minap, midön valék Ujvári kertedben;
Hanem ſzelidek; kik jollehet buzgottak
A' tüzre folyt olaj árjától lángzottak;
De közzülök még-is kegyelmes ſugárok
Tsillámlának, kikből magamra-is várok.
Szemedből mint az Ég fekete fellege
Közzül, ki tündöklék a' Nap ſzép melege
Által menék akkor tsak hamar fiadhoz,
Kiröl mondád hogy nem fogadod magadhoz.
Nézém bus homlokát, 's hervado ortzáját,
Irgalmadat kérö ſohajtozo ſzáját.
Mondám: Drága Grófom bizzál, mert a' fába
Gyökérből nedveſſég hág-fel az ágába.
Hathatosban vonſzon Anya Magzattyához,
Mint ez, az öt nemzö ſzerelmes Attyához
Im jövendöléſem bé-is telyeſedett,
Mert az Üröm már-is ſokat édeſedett.
Bírjad Te-is holtig drága Édeſedet,
'S Tedd kegyes Szülédhez háládo tiſztedet.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
19
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
31
LEVELE.

Ha minden Német Ujság Leveleket kereſztül kosúl forgatunk-is, el-nem kerülhetjük, hogy E. Olvaſoinknak ma Elegyes Hirekkel ne kedveskedjünk.

Posonyból irhattyúk, hogy valamint a' nagy böjti napokat, ugy az azt követett ſz. innepeket valamint más élök, ugy mi-is tsendeſen el-töltöttük. — Az ennek elötte el-folyt idökben *Pilátuſſal* igen keményen ſzoktanak vala bánni nagy Péntekenː moſt pedig leg-közelebb, valamint nálunk, ugy máſútis igen irgalmaſon bánának vele; a' *Kriſtus* Koporsójának ki-ábrázoltt Tzeremoniai-is (mellyek még az ahoz ſzokott tudatlan közſégnek nehezen eſik vala) egyébb Iſtenes áhitatoſságokkal potoltatának-ki. — Edgy ide való meg háborodott elméjü *Stráuſz* nevezetü buzgó Kereſztyén, meg-halván *Idvezitö-Urunknak* azon ſzavait: „ *A' ki én utánnam akar jöni,*

végye-fel az én Kereſztemet 's köveſſen engem, nagy Pénteken edgy a' végre tsinált nagy Kereſztet vállára vévén, viſzi vala a' Galgata hegyére; de ſzerentsétlenül; mert midön a' négy vedres utſzán vinné, az arra kitsödültt gyermekek ſokaſágának lármájára el-jöve 2. ſárga pantalléros A—l Politzáj képében, és ezen buzgó ſzándékában meg-akadálgoztatván, a' Kereſztel edgyütt áriſtomba viteték. Annyival keveſsebbet lehet ezen történeten tsudálkozni, mennyivel bizonyoſabb, hogy ezen ſzemélynek fejében már edgy nihány hetektöl fogva az éſz tengellyében lévö kerekek, nem a' rendes uton járnak.

Edgy nihány közönséges Levelekböl értjük, hogy ama nagy nevü Státus Kancellárius Hertzeg *Kaunitz* Úr nem régiben a' R. Pápa Bétsben mulatozó Nunciuſſához menvén, minekutánna azzal hoſzſzaſon beſzélgetett vólna, más napra keive, ezen Nuncius Romába leg-ottan Kurirt indita. — A' JOSEF Birodalmában minden nap nagyobbra nagyobbra lépik a' kereſztényi és felebaráti türedelem. A' Mahumedánuſoknak vallásbéli ſzabadſág engedtetett már abban; melyröl az által jött Török lakoſok bizonyoſokká tétettek. Meg-engedi ezen F. fejedelem, hogy az ö ſzárnyai alatt lévö ugyan azon edgy elsö atyától ſzármazott minden féle valláſú emberek atyáfiságoſan ſzereſsék egy máſt.

Nem régiben minden F. K. és Tsaſzári Hadiſeregekbe olly kegyelmes rendelés erkezék, hogy ennek-utánna a' Stráſa Meſterekre, kik eddig a' ſok Kadétok miatt a' nagyobb tiſztségekre való lépésben hatráltatnak vala, nagyobb vigyázás légyen; a' *Fúllérok* pedig, kik eddig igen ritkán mehettek fellyebb, érdemek ſzerént tiſztségre emeltetnek.

A'

A' múlt hónapnak 26-dikán 49. Katonák hozatának Gallitziába *Zamoskba*; kik bizonyos Hadi-ſergekből el-ſzökvén, mind eddig a' Moldovai határokban lappangnak vala, moſt pedig a' közönſéges (Pardon) kegyelem ki-hirdetéſével ſziveſen viſzſza térvén, bizonyos F. Tsáſzári Hadi-ſergekben el-oſztatának.

Edgy Státus nevezetes történeteiről irtt Német orſzági Könyvből olvaſſuk, hogy edgy Berlini Doktor nem régiben edgy könyvetskét botsátott vala világ eleibe a' F. Prúſzſzus Király nyavalyája ellen, mellyet a' Királynak magának ajánla. Azt eröſiti ezen Könyvetskében, hogy a' Királynak nyavalyáját az ő orvoſi tellyeſséggel nem esmerik, és jóbb volna a' Királynak a' maga életét jóbb orvoſokra bizni. Ezt felelé a' Király ezen Könyvirónak: „ Én a' kigyelmed Könyvét kereſztül baktattam, melyre nézve közlöm-is kigyelmeddel azon kegyelmes parantsolatomat, hogy ennek-utánna ſem az én egéſſégemről, ſem nyavalyámról tsak edgy ſzót-is irni meg-ne probáljon. "

Konſtántzinápoly. A mindennapi történeteken még mai napig ſem ſzünnek-meg a' ſok Tsudák tarkázni; a' honnan nagy dolgok' változáſaira kivált a' durva és babonás nép között, alkalmatoſſágot ſzolgáltatnak. A' mult eſztendöben Majus hónapjában edgy juhász legeltette a' maga nyájját az Arméniai Széleken edgy tágas mezönek közepében; hát edgyſzer tsak megjelenék néki, a' mint maga rá fogja, edgy ſzép ábrázatú ifijú, a' ki ötet nevén ſzollitá, 's parantsolta hogy köveſſe, biztatván azzal, hogy a' nyájjának ſenkitöl ſemmi bántáſſa nem lenne, mivel arra Angyal fogna vigyázni. A' Juhász követte az Ifijat edgy

sürü erdőbe; itt ismét meg-jelent néki edgy tiszteletre méltó Öreg, kinek fejét fényesség vette vala környül, és igy szollott vala hozzája: „Én vagyok a' Mahomet, és mivel az én népem a' veszettségben naponként mind jobban jobban el-ázadott el-végeztem magamban hogy a' Hitetlenek dühös kivánságinak tárgyúl ki-tétetni meg-engedjem; de minthogy még tsak ugyan találtatnak közöttök ha mint kevés számmal is némely Kegyesek szivem szánakodásra indúlt, és tégedet hittalak, hogy lennél az én Országomnak helyre állitója. Menyel azért, mutasd-meg magadat a' Népnek, és mondjad hogy én küldöttelek tégedet. Minden igaz Hivők követni fognak tégedet: a' ki pedig magát néked ellenedbe szegezi, az halál ak halálával hal-meg. Ez az Ifijú a' ki tégedet ide vezetett, és még edgy más a' kit hozzád adandó vagyok fognak tégedet mindenüvé másoktól nem latható módon követni, és te *Diadalmas Juhásznak* fogsz neveztetni." Ezt mondván, el-tünt. Parantsolattya szerént az tiszteletes Öregnek, el-megy a' Juhász a' leg közzelébb való helyre, öszve gyüjti a' népet, és a' parantsolatot annak közepette közönségessé tészi: halván beszédét mindenek szent félelemmel el-telnek, hanem edgy Török Fő Hadi-Tiszt, fel forván ellene boszszúsággal tsábitónak és ámitónak kezdé kiáltani a' Juhászt. Ez mondja a' Török Tisztnek: köves engemet, hajts térdet, külömben meg-halsz: ez ki akarván fenyegetésset nevetni, tsak szörnyü halált hal. Más Tisztet választanak hellyébe; ez ügyet sem hajtván arra, mi történt az ő elötte vólt tiszten; a' Zenebonának hirtelenséggel elejét venni igyekezék: hát ez is az öszve gyülekezett sokaságnak szeme láttára meg-hal.

Ezt

Ezt látván a' nép, őtet mint Apoſtolt tsoportoſan követte, és mint Prófétát imádta. Moſt már *Georgiá*-ba-is be-rontot ſok ſzámú követöivel, ollyan Várba-is, mellyben 400 kereſztyén fegyveres vitézek kéſzen állanak, egéſz bátorſaggal meg-jelenik, és kegyelmet 's életet ajánl azoknak a' kik a' Mahumed Tudományát be-veſzik. Itten 200 rá-is állának, a' többiek pedig le-vágattattak. Ezen diadalmas Juháſz már moſtanában azon a' tájékon lévö három Baſſákhoz-is minden tartozkodás nélkül bé-megy, és a' maga Apoſtoli követtséget tudtokra adja, és parantsollya hogy őtet népeſtül edgyütt köveſſék. De ezek azt felelék néki, hogy az nem ö rajtok áll, és nékik az ott lévö Hely-tartónak hire nélkül, leg-kiſſebbet ſem lehet tsinálni. A' Juháſz kénſzerité ismét öket, hogy velle edgyütt mennének a' Helytartóhoz; ez-is haſonló képpen azt felelte: hogy elsöben a' Nagy Szultántól kellene az eránt ö néki tudóſitáſt tenni, ha háza népeſtül edgyütt el-veſzni nem akarna. Moſt éppen nem régen érkeztek ide az Helytartónak Követtyei, és a' városſt a' töllök hozatott hirrel nem kitsiny zendülésbe hozták. Mivel pedig a' *Diván* mind ez ideig a' Juháſzt oltalmazni el-mulatta; tehát a' nép mind azokat a' gyilkoſságokat, a' mellyek darab időtöl fogva a' Török Fejedelem Udvarába tétettek, ennek tulajdonittya. Azonközben ugy veſzik éſzre, hogy a' nevezett Juháſz 40000 embernek áll a' hegyin, és a' mint ez a' tsábito Török maga mondja, már a' Muſzkát-is meg-verte, és mind azokat, a' kik az Alkoránra esküdni nem akartak, potsékká tette. *Talám ſoha a' bóditó muſzlag a' Törökök agyok velejét jobban meg-nem zavarta, mint moſt* hirlelik az ifijú Szelim nevezetü Printz felöl azt-

is

is hogy ennek a' jobb karja hirtelenséggel meg-ló-dúlt, és azt magyarázták arra, hogy jövendöben ez edgy ditsö Fejedelem lenne, a' ki az omló félben lévö Mahumed országát meg-épitené. Azért-is alig hiszik, hogy a' nagy Szultánt a' Királlyi székröl le-taszitsák. A' mi pedig a' diadalmas Juhászt illeti, az nem egyéb *Heros*, hanem a' moštani ujj Proféta *Secich Mansur*, ha szinte a' Konstántzinápollyi tudositó ki-nem tészi-is; tsak hogy mint *Vertumnus* magát sok formába változtatja,

Párisból Itt a' büntetés mennyire nem légven a' vétek a' vétekhez mérsékelve, az eléggé meg-mutattya; hogy edgyik *Parlamentumnak* itélet tétele a' másikét szúrja. Történik moštanában, hogy edgy *Margarétha Salmen* nevezetü Normándiai Aszszony a' Roneni Parlamentumtól tüzzel való meg-égettetésre itéltetik. A' Prokátora ezen nevezett Aszszonynak jól értvén a' perek huzásához halasztásához folyamodik ez itt lévö Parlamentumhoz és kéri hogy ujjolag visgálnák-meg a' *Proceſſuſt*. Meg-tselekszik és az halálra sententziáztatott személy, mindeneknek itélet-tételek szerént, mind a' vád mind a' büntetés alól meg-szabadúlt.

A' Tramblei Plébánus Ur ki-hirdette a' maga halgatoi között hogy ö jutalmúl esztendönként 240. Liwat tett fel; söt reményli, hogy idö jártával többis lenne, ezt pedig moſt ebben az esztendöben kezdené ki-osztani. De kinek? Nem annak a' ki leg-többet gyónik, hanem annak a' ki felöl közönségesen mindenek azt itélték hogy leg-emberségesebb leg-dolgosabb és a' közönséges társaságnak leg haszna-sabb. Ditséretes példa, méltó minden tisztelendö Urnak a' követésre.

Nyi-

Nyiregyházán Sz. György-havának 7-dikén Rendes dolog a' mi tegnapi napon az az 6-dik napján Sz. György Havának történt Városunkban: „ Egy meg vénhedett Ne. Erdély országából került 's tsak nem 90. esztendöket érdeklö Tzigány, már régen ezen mezö Város Lakossainak vas serpenyö és Tepsi vagy-is palatsinta sütö foldozásokat hiv szolgálattyát mutatta, és mint uj Lakos jámbor életet viselt, ez elött negyed nappal halálos betegségbe esvén Papot hiván magához, mint hogy pedig a' Görög Anyaszentegyház szokása szerént gyakorolta az Isteni Tiszteletet az itten lévö Tisztelendö Orosz Plébánus Balutyánszky Gergely Ur Serényen méne hozzája, 's midön már Lelki esmeretségi piszkaibol ki tisztogatta vólna akkor vallya-meg a' Tzigán hogy ö soha sem kereszteltetett-meg mind ezideig, ezen tsudálkozván a' T Plébánus Ur bövebb értekezésre lép, 's tsakugyan valóban ki-süti hogy árván nevekedvén ezen Tzigán mind eddig Kereszts'g nélkül vala, mivel Erdélyben föképpen ez elött a' Tzigánság nem tsetsemös korában szokta púrdéjit kereszteltetni hanem akkor midön maga felelhet magáért ez-is úgy lévén 's árvan maradván az magánál régiebb vén vajdáktól tudta meg kereszteletlen vóltát, 's mind eddig azért halasztotta hogy szégyenlette vén létére ki-jelenteni, miolta pedig hallotta a' Prédikátzióban ugyan a' fent emlétett T. Plébánus Urtol Sz. Máté Evangyélistának amaz szavait, Hogy *banem ha valaki ujjonnan születtetik viztöl és Sz. Lélekböl nem mehet-bé Isten Országában*, azólta mindenkor nyughatatlankodot a' Lelki esmérete, 's most utólsó szükségében kérte a' Kereszts'get, a' mint hogy János nevet nyervén már most tsendesebben nyugszik. — — Mely bóldog ez a' nyomorúlt ember, a' maga együgüsége mellet.

Neográd Várm. 8-dikban. „ Lörintziben tegnap; az az 7-dikben délutánni 6 ora tályban olly nagy villámás, menydörgés és zápor essö vala majd edgy óráig, hogy a' Polgár gazdaknak veteménnyit tsak nem semmivé tevé. Uralkodott pedig ezen égi haború nem tsak a' mi Helységünkben, hanem a' körül lévö szomszédokban-is és mindenütt károkat okozott. Nevezetesen az Apezoni T. Plébánus Urnak, ki valamennyire dombos hellyen lakik, más kertiveteménybéli karain kivül az ablakait-is mind öszve rontván a' Zapor, baram fiait agyon verte. De ezen kárt kettös haszonnal viszsza potoló szerentseis okozott ezen Zapor a' fenn nevezett Plébánus Urnak; mert azon nem reménylet 's illy idöben ritkan hallatott menykö, mely ezen P. Urnak már régtöl fogva minden nap 40 emberek által 24 ölni mélységre ásatott küttyába bé-üte, azon viznélkül való kutban bövséges forrást okozott; mely kutnak vizre való hozásáról már kezdettenek vala mindenek kételkedni.

T u d o s i t á s.

Györben bizonyos Fundátiohoz tartozott ritka szépségü Szakszoniai 24. személlyekre való asztali készület, a' F. Helytartó Tanátsnak parantsolatjából Juniusnak 26 dik napján el-kotya-vetyéltetnek; azért a' kik ezekre szert tenni kivánnak, a' Györi külsö városi Plébánus *Somogyi Leopold* Urnál elöre-is megnézhetik, vagy Levelek által-is ki-nyomozhattyak az el-adandó dolgok minémüségét.

A' jövö Szombat, *Szünnep* (Vacatio) leszsz, hanem az azután következendö Szeredán két annyival fogunk E. Olvasóinknak szolgálni.

Sz. S.

P o ' s o n b a n,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
26
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
32
LEVELE.

Bétsböl 24-dik April.

Kedves Barátom! Mind hogy az ugyan azon edgy fö alatt lévö minden tagok tsak a' fötöl függenek, és az egéſz teſtben ezen nemes réſzetske az, mellynek akarattyát és parantsolatját tartoznak minden hellyes rendtartáſt követni kivánó réſzek követni; tehát én-is leg-elöbb Magyar Hazánknak Királyi ſzékében ülö Felséges fejedelmünknek állapottyáról tudoſittalak. „ A' mi Felséges Uralkadonk, mint minden F. Tsáſzári és Királyi Birodalmoknak olly fö igazgatoja, ki a' maga Orſzágainak mind külsö, mind belsö állapottyában tulajdon ſzemeivel kiván tekintgetni, kivánt egéſſégben lévén, minden Hetfön a' F. edgyesült Magyar Kantzelláriában dél-elötti 9. orától fogva, dél-utánni 4. oráig ſzokta az ottan lévö fö Tanáts Urakkal edgyütt

a' Haza terhes ügyeit tekintgetni, más bizonyos napjain mindenhétnek az edgyesült Auſtriai és Tseh-Kantzellárián-is haſanlot tselekedvén. „ Mint hogy 6—7 orai tanáts-ülés alatt ottan ottan unalmas pertzentéſek-is kerülhetnének elé, gyakran a' jelenlévö Tanátsos Urakat, az unalom el-tavoztatáſa végett, külömbb külömbb féle elmét ébreſztö dolgok' és történetek' elé beſzélléſével ſerkentgeti, és mint ha a' Fejedelem jelenſem vólna, meg-engedi; hogy ki ki minden bátorsággal beſzéljen, és maga tetzéſe ſzerént légyen. — „ Móſt leg közelebb ſzándékozik ö Felsége Budára menni, ottan lejendö mulatása után Bukovinába, és onnan ama nagy Fejedelemſégbe moſt nyomoruſágban lévö hajdoni kis Kanohánba Erdélybe. — Ne tsudálkoz kedves Baratom, hogy ezen ſzot: — Erdélybe — nagy betükkel iram; mert tudom, hogy ez kedves ſzó elötted, azért tselekedtem, halgasd-meg még ez edgy jegyzéſemet: „ A' napokban edgy Urnál létemben, bizonyos iráſok között, edgy Aſztalos-meſter Kanton ezen all-iráſt olvaſám: *Béts városi Lakos és Aſztalas-meſter Báró E.* El-bámulván rajta, kérdem azon jelen lévö Urtól, hogy hogy lehet az, hogy ezen Báró Ur a' maga rangja ellen aſztalos meſterſéget köveſſen? Azt felelé azon Ur: Az az ember tsinálta nékem minden Házi-eſzközeimet, és edgy ſzorgalmatos maga meſterſégét értö igen jó ember, tsak az az edgy hibája vagyon, hogy ö magát Báronak képzeli, és ſenki a' fejéböl eleitöl fogva ki-nem verhette, hogy ö nem Báró volna; noha külömben alább való agyból ſzármozott. Ezen Hipokondriás aſztaloſon nem tsudálkazhatunk — ſokon vagynak máſút-is, kik nem annak képzelik magokat a' mik valóſággal; de valamint

mint a' Bétsiek ezen aſztaloſt, ugy mi-is ſzenvedjük öket azoknak lenni, a' miknek ſzemeknek ſzájoknak tetſzik. "

Edgy más Bétſi Levélből értyük; de más közönſéges Levekben-is olvashatni: hogy a' F. Tsáſzár az A. Belgiumban *Lövenben* lévö *Magnificus-Rectornak* edgy nihány púnktumokat küldött vala ennek-elötte nem ſok idövel, hogy azokat az Akademiában tanittani, és máſokkal-is tanittatni el-ne múlatná. Gondólkozásban éjtették ezen punktumok a' *Magnificus Rectort* ugy annyira, hogy ö Szentségéhez Romába küldeni, és ugyan onnan ezeknek tanittáſa felöl tanátsot kérdeni ſzükségesnek itélte. Ö Szentségétöl ez a' váloſz jöve: hogy örökélete gyertyája el-oltáſának büntetéſe alatt meg-ne probálja, hogy azokat tanitſa. Mit tselekedik a' *Magnificus Rector*, hogy a' két ſzék között padalatt ne maradjon? Folyamodik a' Brüſzſzeli fö Kormányazó ſzékhez tanáts kérdeni, 's ez azt felelé: „ A' F. Tsáſzár edgy olly hatalmas fö Uralkadó, ki a' maga Jobbágyaitól engedelmeſséget kiván; azért ennek parantsolatait ſemmiben-is elmulatni tellyes lehetetlen. A' Punktumok mik lettenek légyen, nem tudjuk, 's tudni ſem akarjúk — elég az, hogy engedelmeſſéggel tartozúnk.

Edgy a' múlt honapnak 27-dik napján költ Felséges rendelés által mind a' két Magyar-hazában a' Harmintzadokra nézve különös Törvény-ſzékek állittattak-fel, és ennek-utánna már, elsö napjától fogva Májusnak, ſem Magyar Orſzágon a' F. Királyi Kamara, ſem Erdélyben az ugy nevezett Theſaurariátus efféle dolgot, mint már nem oda tartazott, nem fog folytatni; ha valaki mindazáltal a' Harmintzadokon eſett ügyét elébb kivánnya mozdittani, an-

nak ő Felségétől kegyelmeſſen meg-engedtetik, hogy Magyar Orſzágban a' Diſtrictuális, Erdélyben pedig az ugy nevezett (Continua) Szüntelen-follyó-táblán pert indi haſſon a' Királyi fiskuſſal. Ezen Harmintzadi ſzék, Magyar orſzágban *Budán*, Erdélyben pedig *Szebenben* léſzen.

A' Felséges Tsáſzár, ama nagy hirü és tudományú Profeſſor Urra, kit még az idegeny Birodalombéli tudoſok-is a' magok iráſaikban Auſtriai tudományok kútfejének neveznek, t. i. *de Luka* Urra bizta, hogy az egéſz F. Tsáſzári és Királyi Birodalmokban lévő Stifteket fel-járván és meg-visgalván, azoknak külsö és belsö állapottyokat irná-le, és azoknak jobbittaſokat tsinálna-ki. Ezen környül-állás nem kis figyelmeteſſéget okozhat; mert tsak itten Bétsben 20. Milliom Stifteſek vagynak, kik eſztendö alatt 800000. forintokat költenek-el, mellyekhez az ugy nevezett Thereſia Stiftyeit nem ſzámláljúk; mellyek eſztendeig 300000. forintokra mennek.

Komárom, 18 *dikban*. — „ Az el-múlt télen a' leg-keményebb hideg volt itt Viz Kereſzt napján reggeli hat orakor; ekkor a' kinesö a' meleg méröben 15. gráduſſal ſzállott alább a (o) tzifránál Romur ſzerint. Ez edgy napot ki vévén az egéſz tél olly türhetö hideggel ment által rajtúnk, hogy annál tavaj eſztendöben Aprilis elsö napján-is nagyobbat kellett ſzenvednünk.

Ezen folyó Honapnak 8-dik napján dél-utánni három orakor a' földnek némelly kitsiny mozgáſait érzettük, annak mint edgy hat holnapig tartó pihenéſe után, a' melly mozgas tartott edgy minutumnak hatod réſzéig. — Az el-múlt öſztöl fogva mind ez ideig nem ſzünik-meg itt ſzéllyel járni ama nem tsak

az

az első szülötteknek, hanem minden kisdedeknek öldöklő Angyala a' himlő. Már némelly Házból hármat-is ki vitt, néhól pedig 24. ora alatt két testvéreket edgy deszkára fektetett. Tsudálni és sajnálni lehet mennyire irtóznak még az okosabb szülék-is e' Hazában a' Himlőnek bé-oltásától, a' melly pedig sok ezereknek életét tartaná meg. Uj esztendőtől fogva eddig, tsak a' Ref. Ekklésiában 38. gyermekek hóltak meg himlőben; majd tsak nem bizonyossan el-lehet pedig mondani: hogy ha ezekben a' Himlő bé-lett vólna óltva, leg-sellyebb sem hólt vólna meg több nyoltznál, és még 30. élne. — Edgy hires Franz Doktor Baráttyának irván a' himlőről, ugy képezli azt, mint két magas kösziklákra tétettetett keskeny deszkát, mellyen keveseket ki vévén az emberi nemzettségnek által-kell menni, még pedig ugy hogy leg-alább minden tizedik Személly le-esik 's a' kit nagy mesterséggel az alatta folyó sebes vizből ki-kaphatnak-is, kit edgyik szeme hijjával, kit a' kösziklához tsapkodott ortzával, kit pedig olly el-gyengült gyomorral kapnak ki, mellyet sok esztendeig tarto sinlödözés követ. Némelly le-esik e' deszkáról féltében, más azért; mert nehéz lévén teste a' deszka meg-hajol alatta, más azért, mert mentében a' nyavalya ki-üti, más azért mert vagy igen nagy hidegben, vagy feletthebb való hévségben akar által menni, más pedig azért; mert a már által-mentek közzül, ki edgyet ki mást javasol néki, 's a' sok tanátsolok köztt le-esik.

Mivel azért illy el-kerülhetetlen és veszedelmes; de nem szükséges képpen halálos ez az által menetel: igen jó vólna ezt könnyitteni p. o.

1.) Addig kellene által menni még az ember nem fél a' haláltól. 2.)

2.) Addig mig a' teſt nem felette nehéz.

3.) Ollyankor mikor ſem nagy hévſég ſem kemény hideg nints.

4.) Ollyankor mikor az ember nem fél attól, hogy valamelly betegség elöl végye az úton.

5.) Edgy jó vezért kell fogadni a' ki az által menni kivánokat által vezeſſe,

Miolta a' felsö Orſzágokban igy vezetik által e' ſikos úton az embereket, az az a' három vagy négy eſztendös gyermekekbe alkalmatos idöben a' himlöt bé-óltyák: az ólta nem hogy minden tizedik le-esne e' deſzkáról, de két ſzáz közzül-is ritkán eſik-le edgy. — Az el-múlt héten volt ſzerentsénk itt látnunk Méltoságos Grof Teleki Jósef Urat ő nagyſágat, ki mind a' három valláſon lévö oskolákat eljárta, a' tanitásnak 's tánúlásnak modját visgálta; és mindenütt, a' maga le-ereſzkedéſe 's-ſzokott nyájjaſſaga által mind a' Tanitoknak mind a' Tanulóknak ſziveket maga eránt való tiſztelettel és ſzeretettel bé-töltötte.

Buda. — „Minthogy minden föbb Hazabéli Törvény ſzékek itten vagynak, a' jelen lévö környülálláſokban, minden rendből és rangból lévö Hazafiak, Tiſzt-viſelök, Insinérek 's t. olly feles ſzámmal gyülekeztenek ezen két ſzomſzéd Városokba: Budára és Peſtre, hogy az idegeneknek már alig találkozik ſzálláſok. Edgy napra ki-bérlett ſzállás, melly edgy ſetétes ſzobátskából áll, edgy n. forint napjára, söt több-is. Ez ezen fő Anya Városoknak nagy haſznokra vagyon; mert a' pénz, és az által a' Városi épületek rövid napok alatt virágzó állapotra lépnek. — Itt irták leg-elöbb Budán még a' Mátyás idejében a' Hazabéli ujſágokat-is

Deák

Deák nyelven; mellyekből edgynihány Levelet már vólt-is ſzerentsénk látni.

Szathmár 10-*dikben* — „ Kár hogy a' minap elfelejtettem: Éppen Mátyás napján 7 és 8 óra között eſtve midön Matyi leg mordabb vólna akkor vigyorodott el: dél és nap-nyugott között edgyet villámott. — „ Ezen Nemes. Vármégyénkben éppen mikor leg-elébb vala Ég zendüléſt hallani ſzerentsénk edgy Házat a' Menykö (Villám) meg-ütött; minekelötte ez meg-esne, hirtelen zugás támadott, mellyre a' ſzegény Gazda ki-tekint az ablak fijokon 's azon nyomba nagy hirtelenſéggel bé-ütt azon a' lyukon a' Menykö, és a' minémü teſte hajláſával ki-nézett az ablakon a' Gazda, azon modon találtatott halva, ki-is midön a' Háza meg-gyúlt, akkor hozattatott-ki onnét. Noha az Iſteni végezés illy eſetekben mint egyebekben-is pontjára talál; mind azáltal még-is jó a' maga életét örzeni köteles embernek ajtajit 's ablakait bé-zárva tartani. — „ Azt tartják a' Gazdák, hogy ha a' tehén gyakran sót nyalogat mind tejeſebb, mind pedig alkalmatoſabb a' tenyézésre; noha nállunk a' só moſtanában a' ſzüntelen való terhes utnak miatta olly ſzük, hogy inkább ſótalan mint 'siratlan böjtölünk, még-is edgy elő-hasú edgy Hónapos menyetske két ſzép fiúgyermeket hoza e' Világra. — „ Edgy nevetlen Faluſi Notárius felöl azt beſzéllik, hogy edgy emberre azért akart vólna több portziót reá roni, hogy Leányát oda nem adta néki; máſikra pedig azért, hogy Leánya reá vallott.

Szepes Vármegyéből April. 15-*dikén.* — „ A' ſzemély vállagotás-nélkül való felebaráti ſzeretett és a' Kereſztényi türedelem, mely nagyon nevekedjék napról

ról napra mi köztünk-is, meg-tetszik tsak ezen példátskából-is: Itten meg hala a' napokban edgy nagy famíliából szarmozott Lutheránа Uri aszszony, kinek Temető-bóltja a' R. Katholikum Templom kerületében vala, a' hová kelleték ötet temetni. Már most mindenek félelem és reménység között várják vala a' dolognak ki-menetelét, melyik vallásbéli Lelki Pásztor által fog utolsó tiszteſſége meg-adatni. Az itten lévö Plebánus Ur *Bertoni Károly* nem tsak meg-engedé, hogy a' maga valláſa Tzérémoniai szerént, Lutheránus Lelki-Pásztor által temettessék el; sőt maga-is annak rendi szerént a' halottat a' maga embereivel edgyütt meg-tisztelé. Két keresztet és feszületet vivenek a' két Vallásbéli edgymást szeretö atyának; a' két részről lévö Mesterek, a' magok jelenlévö Tanitványaikkal edgyütt el-fúvának edgy Lutheránus éneket 's t. igy temeték-el az edgymást szeretö atyafiak az ö Keresztény felebarátyokat. Ezen temettségkor, a' mind a' két részről jelen lévö Népnek edgyaránt hullanak vala könyvei szemekböl látván, hogy most mind életében, mind halálában ki ki szereti a' maga Felebaráttyát.

Tudositás.

Györben bizonyos Fundátiohoz tartozott ritka szépségü Szakszoniai 24. személlyekre való asztali készület, a' F. Helytartó Tanátsnak parantsolatjából Juniusnak 26 dik napján el-kotya-vetyéltetnek; azért a' kik ezekre szert tenni kivánnak, a' Györi külsö városi Plébánus *Somogyi Leopold* Urnál elöre-is megnézhetik, vagy Levelek által-is ki-nyomozhattyák az el-adandó dolgok minémüségét.

Sz. S.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-GYÖRGY-HAVÁNAK
29
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
33
LEVELE.

Tegnapelött ezen N. Posony Vármegyének különös gyüléſe tartatván, több F. Királyi rendeléſek között ezek-is közönſégeſſé tétetének: — hogy ennekutánna a' nem Romai Katholikus Házos ſzeméllyek tsak a' magok Valláſok' Papjától fognak ki-hirdettetni; ugy mindazonáltal, hogy a' R. Katholikus Plébánus Ur mindenkor vigyázáſſal léſzen, ha vallyon háromſzor ki-hirdettettek-é az esketés elött, vagy nem?

Minthogy Hazánkban a' Paraſztoktól a' tüzelö fegyverek el-ſzedettek vala, némely hellyeken pedig a' ragadozó ſzárnyos és ſzárnyatlan állatok nem kevés Kárakat ſzoktanak okozni; a' F. Helytartó Tanátsſzéknek parantsolatjára, minden N. Vármegyéknek a' magok értelmeket bé-kelletik adni, hogy

vallyon ſzükſégeſek léſznek-é minden Vármegyében bizonyos fegyvereſek, kik az efféle ragadozó-állatokat lödezzék, vagy nem? és ha ſzükſégeſek, mennyin, hogy és miképpen?

A' Paraſzt Jobbágyokra nézve kegyelmeſen parantsoltatik ő Felſégétől, hogy ezekközzül edgy-is a' maga Földes Urától nyert lakó-hajlékából mind addig ki-költözni meg-ne probálja, mig nem magahellyett azon hellyen máſt hágy, az ő Földes-Urának és a' Haza-földje miveléſének minden hátra-maradáſa nélkül; és akkor-is ſzükſéges léſzen néki mind a' Helyſégtől, hogy ſenkinek ſem ados és betsületes ember; mind a' Vármegyétől, hogy a' portziot meg-fizette; mind a' Földes-Urától, hogy néki ſemmivel ſem tartozik bizonyſág Levelet mutatni; és midön mind ezek meg-léſznek, akkor a' Földes-Ura ſem tartoztathatja.

A' héten hoztanak vala ide Posonyba edgy hajo Fogjot, a' már edgynihányſzor meg-irt mod ſzerént, kiket viſznek a' Dunán Tömösvár felé, hól a' hajó-húzó hámok által a' magok Iſtentelen tselekedeteiknek méltó büntetéſét el-veheſſék. Ezek között vala ſzerentsétlenſégünk ſzemlélni azon Attya ſzeretőjét mindenek' ſzemek-láttára kereſztül ſzúrt Bétsi Káplárt-is meg-bejegezett Ortzával; kiről már ezelött költt Leveleinkben irtunk vala. Ez edgy olly ritka ſzépſégü, termetü és formáju Ifijú; kinek ſok között kelletik párját keresni; de mint hogy a' maga terméſzeti ſzépſéget barami indulataival bémotskolta, leg-rutabb az ifijak között. Két arany gyürü az ujjában; de vaſs bilints a' nyakán. Ebből 's az ehez haſanló példákból tanúlhatnak a' még magokat ſem esmérő kényén nött Ifijak.

Béts

Bétsben. —„ Mely nagy böltseſſéggel kezdjék a' Világot rántzba ſzedni, tsak alig lehetne elöre gondolkozni-is rólla. — A' Bétsi tudoſittáſok ſzerént, Auſtriában, nevezeteſen Bétsben már kézi-meſterſégek' oskoláját-is állittatott-fel ö Felſége; hól az napnak bizonyos oráin az oskolabéli gyermekek a' tsupa elmebéli Tudományokon kivül, a' teſti tudományokban-is gyakaroltattván, a' gyermeki haſzontalan nyargalódás hellyett a' közönſéges jónak elömozditáſával és nagy haſznával fognak ezután a' gyermekek fel-neveltetni. Nevezeteſen állittatott-fel edgy nagy gyapot (pamút) és máſt fonó Oskola, hól minden ſzegény Gyerekeknek ingyen, a' gazdagabbaknak pedig igen oltson, fono-kerekeket kéſzittetnek, és ezen magok erejekhez való dologra tanitják, mind addig, mig nem jól tudnak fonni; azután pedig, hogy az Oskolán kivül való idött, ſzokás-ſzerént haſzontalanúl ne veſztegeſſék, a' Meſtertöl bizonyos mértékre gyapot adattatik nékiek, hogy othon-is dolgozhaſſanak. Már vagynak 160 oskolás gyerekek ezen Oskolában, kik a' közönſégnek, magoknak és ſzülejeknek nagy haſznakkal, ezen gyenge kézi-meſterſéget meg-tanúlván, az elmebéli Tudományok' tanuláſa mellett kenyeret keresnek magoknak. Hány meg-élemedett ember nintsen Hazánkban, kik efféle gyenge munkákkal tiſzteſſ geſen élhetnének, 's azonban kolduláſſal eſzik kenyereket.

Láttuk azon F. rendeléſt is melyſzerént ennekutánna minden rendes Kereskedöknek és kézi-meſteremberekneк bizonyos házi könyvet kelletik ennek-utánna tartani, melybe mindent az eſztendö, honap, és napſzámnak fel-jegyzéſével, ugy bé-kelletik eſztendöről eſztendöre irni, hogy ha Pál azt ta-

lálja *Pétertöl* kérdeni: honnan vetted ezt az orát, vagy mentét? *Péternek* meg-kelletik mondani, mellyik Meſter kéſzitette; ha hazúd azon Könyvböl ki-teſsék; mert még a' ſzolga nevét, a' ki által a' ſzabotól valamit el-vitet-is valaki, fel tartoznak irni ezen Könyvbe.

A' kár mely nagy tilalom és büntetés alatt légyen-is valamely dolog meg-tiltva, még-is a' nagyra-vágyodás, és a' véres verejték-nélkül valo hirtelen gazdagulás reménysége talál társokat annak probálására. — Nem régiben Bétsben edgy hamis Bankótzédulát-tsináló társaság állott vala-fel, kölömbb külömbb rangú és tökéleteſſégekkel fel-ruháztatott emberekböl, kik között Gróf, 'Sidó, és ſok más forma ſzeméllyek találtatának. El-is kéſzitettek vala már 7000. hamis Bankotzédulákot, olly tökéleteſen, hogy a' közönſéges járásban azokat a' leg-ki-nyiltabb ſzemü Politikus-is alig esmerhette vólna-meg; melyek 5, 10, 25, 50, 100, 500, és 1000. forintos Tzedulákból állának. Midön már ezen bünös Társaság ſzinte elegedendö Tzédúlát kéſzittene a' maga ſzámára, edgy a' társaságból allattomban ö Felségéhez méne, és meg-vallá minden meſterkedéſeket, hogy ö minden veſzedelem nélkül azon jutalamúl fel-tett 10. ezer forintokat el veheſſe; söt bizonyos Tzédulákot-is ada által ö Felségének ezek közzül nagyobb bizonyságra. A' bölts Monárkha, meg-parantsolá ezen Feladónak, hogy ö ſemmit ſenkinek nem jelentvén, meg-tovább-is a' többivel edgyütt folytatná a' meſterséget; mely edgy nihány napokig a' dolognak titkos halgatáſában igy tartván, végre minyájon el-fogottatának és már moſt ezen tilalmas dolognak edgyik tagja Gróf *Padotzki*-is, halálos fogſágban tartatik.

Mely

Mely böltseſſéggel lett légyen ezen hamis meſterek-nek el-fogattatáſok, azt-is illö tudnúnk. Ezen Bemondó, mint hogy minden nap ö Felségének bé-vitte, mennyire mentenek a' dologban, és minden más környülálláſokat-is; tudta ö Felsége, hogy ezek az ö munkájoknak idejen töltett fegyverekkel vagynak olly véggel, hogy ha valamely nem reménylet történet esnék rajtok, ki ki magát leg-ottan ki-végezhetné a' világból. Nem lehetett hát ezeket a' magok hamiſſágok' mühellyén meg-fogni, hanem más modot kelle ennek végben vitelére keresni. Minthogy ezek Bétsvároſſán kivül *Mirſzdorfban* dolgoznak vala, minden nap 4. kotsival mentenek a' tzélra fegyvereſen, és igy bajos vólt uttyokban-is meg-támodni, hogy elevenen kézbe kerülheſſenek. Parantsola azért ö Felsége a' Politzia Komiſſáriusnak, hogy 30. fegyveres embereket rendelne azon bizonyos orán a' Liniára, mellyen nékik által kell vala menni; kik minden ki-telhetö modon azon lennének, hogy elevenen meg-fogják. Midön tehát ezen Linián mennének kereſztül, elé-áll a' Komiſſárius annyid mágával, minden fegyver nélkül a' mennyin a' Tzédula tsinálok valának, 's mondja: Uraim nékem ö Felségétöl kemény parantsolatom vagyon hogy ma itten mindent keményen meg-visgáljak; mert Bétsben bizonyos talvajság esett, azért ſzállyatok ki a' Hintoból. Ezek ſemmi roſzſzat nem vélvén, ki ſzállának, és mindeniket különös arra rendeltetett ſzemély kereſztül ölölvén, tsak fegyvert ſem kaphatának, olly böltsen fogságba esének, mivel ez alatt a' vigyázatba loppangó fegyveres nép is elé ugrék. Ezek közzül vagy a' *Grof*, vagy más bizonyoſon példás halállal fog el-veſzni; noha valamennyire fogja ügyeket gyen-

gitteni az, hogy még edgy Bankotzédulát-is ki-nem adtanak vala, és idgy kárt nem okoztak. Midön ezen történetet már ő felsége titkosan tudná, bé-megyen rendszerént az edgyesült Austriai és Tseh Kantzelláriára, 's igy szól: „ Tudják-é az Urak, hogy Bétsben uj Bankotzédula mühely állott-fel? az Urak tsak el-bámúlának, hogy ők semmit sem tudnak felölle, ő Felsége pedig erősíté ennek igazságát mondván: Nékem vagynak-is már az én Kabinetumomban effélék, és rövid nap múlvá meg-tudják az Urak.

Lemberg, 9 dikben. —„ Bizonyos tudosításból értyük, hogy nem sok idö alatt igen sok Kamarához tartazó jószágok adatnak Gallitziában az azokat ki arendálni kivánoknak három esztendökig által, melyböl azt hozhattyuk-ki, hogy itt napról napra szaporodnak a' Kamara jószágjai; noha egész Gallitziában 113 nemes Háznál több nintsen, az egész Ország a' fő Uralkodoé. Hogy itten olly sok Kamarához tartozó jószágok légyenek, és máig-is napról napra szaporodjanak, ez az oka; mivel a' Lengyel Nemessek többnyire a' magok jószágaikat tsak a' magok életek' végéig nyerték a' Királytól, és ha meg-haláloztak, a' jószág megint viszsza szállott, mely azt okozta; hogy Gallitziában véghetetlen sok jószág nélkül lévö Nemes-ember vagyon, kik, hanem ha kereskedést, vagy egyébb kézi-mesterséget üznek, kenyeret-is alig ehetnek. Az ez elött való idökben alig tapasztalhattanak olly esztendöt, melyben a' Király 3 vagy 400 Nemes embereket ne tett vólna, meg ajándékozván öket edgy edgy darab jószággal, melyböl élhetnének; de ezen ajándék tsak annak haláláig tarta, a' kinek ajándékoztaték, annakutánna viszont a' Királyra szálla, a' honnan,

ha

ha a' Nemes ember jól nem gazdálkadott, tsak adoſſág és nyomorúſág vala az, amin az ő maradéki-oſztozának.

Felsö Slésiából. — „ Edgy bizonyos *Jakovitz* nevü helyſégböl az emberi nemzet termékenyſégének tsak nem halhatatlan példájáról tudoſittatunk. Itten edgy *Tzbavitel* nevü Takáts-meſternek Feleſége ezen honapnak 2-díkán 4 eleven Gyermekeket edgy terével ſzüle a' világra, az ötödiket halva, és midön a' hatodikat el-nem ſzülhetné, maga-is meg-hala. A' 4 elöre ſzületett Gyermekeket máig-is élnek, mely példa tsak nem rendkivül való.

Berlin. —„ A' Politikuſok' elöre-látáſok után meg-mondám a' napokban, hogy a' magoktól függö Közönſéges-társaſágoknak igen jó vólna mindenecknek békét hagyni, ha öket nem háborgatják; mivel azonkivül-is a világ tzélja ſzerént, ezeknek már fekete gvertya világit. A' Dántzigiaknál megint meg-újjúlt a' zenebona. A' mint értyük az ide való lakoſok már edgy nihányſzor boſzſzuſággal illették a' Prúſzſzus hajokat, a' napokban pedig edgy-nihány Matroſzt (hajoſt) rutúl meg-motskoltak; melyre a' Király kemény igékkel irván a' Dántzigi Tanátsra, azoknak azt igérte, hogy ha illendö képpen eleget nem téſznek, és a' közönſéges bátorſágot jobban nem oltalmazzák, az igazgatás terhe alól felfogja öket rövid napok alatt ſzabadittani.

Keményen kezdettenek itten-is a' Pruſzſzus' Birodalma alatt a' Pomerániában és Veſztfáliában lévö Proteſtáns Dámák Klaſtromainak el-töröltetéſek felöl beſzélleni. Ezeknek jövedelmekböl az Özvegyſégre jutott Hadi-tiſztnék és azoknak árvái fognak tartat-

ni. Már ki-is küldetett a' Királyi Biztos ezen tzélban levö dolognak haragos meg tekintéſére.

(* Ezen Proteſtáns Dama-Kalſtramok nem ollyatének, mint a' minalunk lévö Apátzák Klaſtramai annyiban, a' mennyiben ezeknek ki-jöni, és a' világon más emberekkel-is esmerkedni ſzabad.)

Ugyan innen veſzſzük a' tudoſitáſt, hogy ama hires *Náſzbek* Ur, ki edgy Német-Orſzágon kereſztül utazott Frantziának uttyát irta vala-le; mely ſok ſzemek elött figyelmeteſéget okozott, nem régiben *Aruoniumban* mint edgy 30 eſztendös korában meghalálazott, minekutánna már egéſz eſztendön-által rendkivül való Hypokondriában lett vólna. Ezen ifiju Férfinak egéſz élete ugyan, de kivált el-temettetéſe a' kereſztényi türedelemre nézve, olly nevezetes, hogy azt közönſégeſſé nem tennünk éppen lehetetlen. Midön ezen fenn nevezett *Náſzbek* Ur az utolſó orán lenni láttátnék, meg-kérdettetik, hogy mitsoda vallású legyen, és mellyik valláſon lévö Lelki-atya által kivánna utolſó tiſzteſſéget tétetni magának, R. Katholikuſſal-é, vagy más Proteſtáns Pappal? Ezt adá feleletül: hogy néki igen jó Valláſa vólna azon-kivül, hogy ö edgy vallásbéli Pap nélkül ſem ſzükölködnék. Meg-hal *Miſzbek*, és Araonium Városſa küld a' ſzomſzéd Helyſégbeli R. Katholikus Pap után, hogy el temeſſe; de edgy Papis el-nem akará azért temetni, mivel Eretneki modon halt vala-meg. Öſzve gyül a' Magiſtrátus, tanátsat tart, hogy mit tselekedjenek a' hólt teſtel, és ez az itélet jöve a' meg-hóltra; hogy Hohór által temetteſſék-el, mely bé-is tellyeſittetek. Tsak illyen itéletek esnek ott; hól a' tanátsi-aſztalnál ülö Tanátsoſok mind késtinálok.*

* Ezen

* Ezen *Araonium* Várossának lakossi minyájon Helvetika Vallásuak, és az egész városban alig van 3 ember, ki nem kés-tsináló-mesterséget üzne.

Spanyol Országban kezdik a' Templom kerittésében lévö Kriptákat ki-hányni, és ennekutánna másokat oda nem temetnek, hanem tsak a' Papokat. Iten-is kezi-müves Gyermekek' oskolája állittatottfel; de a' Prusszus Birodalmában még többre ment a' szorgalmatosság edgy két lépéssel; mert itt a' félkezü és fél lábú Koldussal-is ereje szerént való munkát tétetnek, és a' ki a' vénségnek vagy testi nyavallyáinak mivoltához képést tellyességgel nem dolgozhatik, bizonyos mesterségesen épült Mühellyekben (pondusnak) terének tészik, meg-is kelletik annak-is a' közönséges haszonra valamit adozni, és koldulás nélkül élni.

Midön itten edgy *Falentzia* nevü Városban nem régiben bizonyos gödröt ásnának, külömb külömbféle régi Romai Emlékeztetö-Oszlapokra találának, mellyek közzül edgyiken e' vala irva: „ *Diis Manibus. Gneio Pompio Severo Ann. XXXXI. posuit Cornelia mœsta Mater Animo Pio.* Emlékezetnek okáért a' Kaptalan Templomában tétették.

Olasz-Ország. „ Ezt irják Rómából Bétsbe, és a' Betsi Levelekből szoral szora forditva a' Magyar Hazába: „ Ezen honapnak 2-dikán lett szomoru-játéknak története után, az Eretnek nyomozó szent szék itten ujra fel állott. Az úgy nevezett Sz. *Officium* Palotájából, igen sok fegyveres örzök közö 6. megitéltetett Bünösök hozatának véghetetlen nagy sokasságtól késértetvén-le; kik a' *Minerva* nevü Templomba vitetének, és ott meg-gyujtott fekete viaszgyergyát tartván kezekben mind addig a' szégyen köven

állának, valamig a' Sz. Miſének vége leve, mellyet a' fő Inquiſitor olvas vala. Annak-utánna (a' megégettetés el-engedteték) ſok gyáſzos Czeremoniák között, holtig tartandó Gállya huzásra küldetének. Ezeknek tsak a' vala bünök, hogy máſoknak hallattára káromkodtanak.

Maga meg-gyözettetett ő Szentsége felölle, hogy a' Romai Ekkléſiába ſok veſzedelmes batránkozáſok tsuſztanak-bé, és hogy az eddig Romában volt Kárdinális Urak ennek meg-jobbittására nem volnának elegedendök; azért a' Kárdináliſok ſzámát hárommal meg-ſzaparitotta, kikre külömbb külömbb féle ſzorgalmatoſſágokat biza. 4-dikén ezen honapnak öſzve valának gyülve a' Kárdinális Urak, és ſok orákig tanátsot tartának, de még ez oráig nem tudhattyuk, mitsoda környül-álláſok eránt tanátskoztanak légyen.

Edgy különös bölts és kegyes rendeléséről-is tudoſittatúnk ő Szentségének: Oskolákat és Tanittó meſtereket állittatott-fel, a' mellyekben a' ſzülés veſzedelmét enyhittő Bába-Doktorok neveltetnének és tanittattnának, mind a' két nemből. Ezen leg-ſzükségeſebb Tudomány még a' mi Hazánkban tsak nem esmeretlen lévén, az illyetén halál küſzöbében ſetrengö ſzegény aſzſzonyok többnyire edgy mind teſti, mind elmebéli tehettségektől meg-foſztatott öreg Banyára hagyatnak; kik közzül ſokan azt ſem tudják, hány honap van edgy eſztendőben, és tsak kenésből áll minden doktórságok.

Sokat irhatnánk Nagy-Britanniáról; de a' ki ezen Birodalomnak külsö és belsö környülálláſait akarná tökéleteſen le-irni, ſzéleſebb pappiroſſan kellenék annak ſzemeit fel-nyittni; azért láſſuk ennek tsak eſztendeig való jövedelmét, és költségét. — Az

1785-dik

1785-dik eſztendöben Januáriusnak 5-dik napjától fogva 1786-dikig: Vámokból 's t. jött kéz pénz a' Kintses Tarházra: 12,042,697 font Sterling; más réſzſzerént uiionan fel-állitott taksákból és jövedelmekből vettenek-bé 15,397,471 font Sterlinget. Ezekből a' közönséges adoſſág intereſſébe és más közönséges dolgokra ki-adtak 14,478,181. font Sterlinget; maradott hát még-meg 919,290. font Sterlingjek.

Itt-is van valami.

Vallyon gondolhattyúk-é, hogy az ezüſt 's-arany gombos köntösöket; az ezüſt 's-arany paſzamántos ruhákat; az ezüſt 's arany fonállal gazdagon ki-varrot melyre valokat, vállakot, pártákot és fökötöket, valamint eddig, úgy ennekutánna-is ſzábad léſzen ſzükſég felett viſelnünk? Koránt-ſem. Az elöre valamint el-látni ſzerető Politikuſok nagyon javalják az effélékben bujálkadoknak, hogy az efféle Köntösöket mindenek ugy kéſzitteſſék, hogy az 1788-dik eſztendeig el-ſzaggathaſſák; mert annak utánna tsak alig, ha a' köntöſt a' ſzükſéghez, a' haſznohoz, nem pedig a' bujaſághoz, vagy modihoz fogjuk alkalmaztatni. Már Europának bizonyos réſzetskéjében nyilvánſágoſſá tétetett a' köntösviſelésről ſzabott törvény, és ez, valamely ſzükſéges mi-nállunk is, olly bizonyoſok lehetünk benne, hogy valamikor, akkor, hozzánk is ſzükſégesképpen bé-tsúſz. Ez a' Gömbkötöknek Ötveſeknek, és a' Paſzamánt-tsináloknak nem igen kedves hir ugyan; de kedves léſzen még valaha az egéſz emberi nemzetnek, és haſznos, kiket az Iſten, az elsö *Ádámban* és *Evában*, az ártatlan mezittelenſégnek el-veſztéſekor nem aranyra és ezüſtre büntetett vala; hanem tsáválatlan bör-bundára, mellyet az al-földen

még

még moſt-is meg-tártanak a' mi Hazánkfiai. Azért kéſzülnek olly ſzorgalmatoſon a' ſejmet kéſzitö Mühellyek, hogy ezek a' portzellán gyengeſégü Kisaſzſzonykáknak gyenge és az aranytól nem nehéz ruhákkal ſzolgáljanak; a' poſztó-ſzövö-ſzékek — hogy ezek az Uraknak köntöſt adhaſſanak, — fon a' Paraſztaſzſzony mind Gagyának, mind Gubának valót az Urának, 's valamint az elsöre, ugy az utolſóra nézve mind jók léſznek ezek; az erſzényben maradható arany és ezüſt nem kopik ſzükſégtelen.

Edgy Angliai gazdag Kalmárnak edgy megjóbbithatatlan ſzép, de roſz Feléſége lévén, nem régiben el-adá jó pénzen edgy kereskedönek. Minekutánna ez-is az aſzſzonnyal ſemmire ſem mehetett vólna, megint viſzſza-küldi ingyen elöbbeni Urához. Ez ujra probálván jobbuláſát, minekutánna látná, hogy tsak ugyan olly meg-jobbithatatlan roſzſz, hogy tsak jótskát ſe lehet várni belölle; el-adá nem régen edgy Tengeri Hajosnak; ki legottan a' Tengeri hajokra ültetvén el-vivé magával. Nem ſok idö múlva rá una a' Hajos-is, és kéntelenitteték ingyen el-botsáttani. Midön látná az aſzſzony, hogy ſoholt ſints maradáſa, a' napokban maga önként leve magának halált keresöje. — Meg-engednek nékem Némellyek, ha edgy minapi tapaſztaláſomat emlitem. Sok réſzeiben Hazánknak ſzokásban vagyon, hogy a' Házaſulandó Férfi tsak nem kéſz-pénzen véſzen Hazos-társat magának. Mikor valaki meg-akar házaſodni, az el-jegyzett Leánynak Attyafiai öſzve gyülvén tanátsot tartanak, hogy a' Liányt, a' maga ſzépſégéhez képeſt mennyi pénz Kontraktuſſa alatt igérhetik a' Völegénynek. Meg-igéri ſzegény az

50 aranyat; de 100 alól edgy fél-pénzel ſe adják; mennek fellyebb fellyebb, mig edgyſzer vagy a' ſzent házaſság félben marad; vagy a' Völegény a' kivánt ſummát meg-igéri. Ekkor oſztán áldomáſt iſznak, ha az utolſó meg-eſik; és az Iſten rendeléſéből igy eſik a' ſz. házaſság. Ezen pénzt némellyek *Moringnak*, némellyek Menyaſzſzonyi ajándéknak nevezik; de gyakran olly távúl van az ajándéktól, mint az, midön valaki meg-veſzen edgy Lovat, meg-fizeti az árrát 's el-nyargal rajta. Ezen ſzokáſt azért emlitem, mivel Erdélyben, 's Hazánknak-is nagyobb réſzében esmeretlen még ezen ſzép ſzokás: leg-alább nem alkudoznak ſokkal keményebben a' jövendőbéli Feleſégre, mint a' 'Sidó a' Nyúlbörre. Ezen ſzokás eleinten meg-lehet hogy jóvegből minden erőſzak nélkül rendeltetett vala az előre nézö Szüléktöl; de valamint minden jó dolgok, ugy ez-is a' viſzſza élés által már ſzinte nem Kereſztényekhez illö kalmárſággá változott némely helyeken, noha a' Házaſságnak minden környülálláſai olly dolognak gondoltathatnának, mellyek legkiſſebb erőſzakat ſem ſzenvedhetnek.

Bizonyos tudoſitás által fülekben ment a' Törököknek, hogy a' F. Muſzka Tsáſzárné Krimiában lejendö uttya, 's következés-képpen Koronáztatáſa a' következendö eſztendöre maradott; mellyen nem kevéſſé örvendenek. Némellyek' vélekedéſek ſzerént ök-is jóbban kivánnak ezen Koronáláshoz, akkoráig hozzá kéſzülni. Itten a' belsö zenebona nagyobb nagyobb gráditsra lépik, és rövid napok alatt, mind az itt Uralkodó Mahumed Valláſa változáſáról, mind a' fö-Uralkodó mozduláſáról uj hirt várunk. — A' múlt honapnak 23-dikán érkezék-

meg

meg Konſtántzinápolyba a' *Moriai* Baſſa; kit a' Birodalom Nagy-Vezérjének tevének. — A' Tengeri Török fő-Vezérről *Gatzi Haſſán*-ról edgy *Juſſus* nevü Frantzia, ki maga ſzemeivel látta, azt irja, hogy életében még tsak nem-is tudott gondolkozni, hogy az emberi nemzett társaságában olly rettenetes moſtoha formájú halandó teremtés leheſſen, mint ez. Ennek magoſſaga a' leg-nagyobb emberekhez haſanló, barami vaſtág teſtét, Zamántz ſzinü ábrázattyát fekete némely helyt fejérrel elegyes ſzör fogta-bé; felező-ſeprü forma tsorgóra ereſztett nagy bajúſzſza egéſz ſzáját, tsak nem az álláig el-lepvén, kopoſz fején rendkivül való nagy orra, és keſerü gomba forma ſülei vagynak.

Erd. *Uj-Torda 19-dik Aprilis.* A' múlt Mártziuſi Honapnak 20-dik és következendö napjaiban Tordára jövén Mélt. *Tökés László* Ur, a' Kolosvári kerületben lévö Provincialis Komiſſárius, az itten lévö Só-Kamarák' Inſpektorával Mélt. *Máriaſſi Lajos* Urral edgyütt, mint ki-rendelt Regius Komiſſariuſok, el-menvén a' Remete Sz. Pál Szerzetbéli Reſidentziába, ottan fel-olvaſák a' Fels. Királyi el-törlö parantsolatot, edgyſzersmind pedig azon Reſidentziák minden leg-kiſſebb vagy ingatlan vagy ingó javait ſzorgalmatoſon fel-irván és ſzemben vévén, azoknak tovább való igazgatáſát és birtokát a' Fiſkális Tiſztnek által adák; rendeltetvén edgy edgy német forint napjára azon Szerzetbéli két Tiſztelendö Atyaknak ſzámokra, kik még tovább vejendö Rendeléſig itten mulatoznak edgy ideig. Ugyan azon idöben *Töviſſen*-is ezen Tiſztelö Szerzetnek ottan lévö Reſidentziájában haſonló-képpen véghezvitetett a' Királyi parantsolat az arra ki-rendelt Kommiſ-

fáriusok által. Még ezek a' leg-elsö példák az illyen színü dologban, Erdélyben. — A' múlt Augusti. Hónapban Tord. Várossa a', Királyi parantsolat szerént számban vétetvén és fel-irattattván, Tordán Házak vagyok 1226. Ház nép vagy familia 1452. Lélek mind együtt 6364. Azok között papi-személly 17. Nemes Személlyek 494. Az Országnak más egyéb szükségére valók 175.

„A' minap edgy jó barátom a' Dés-Aknai Pap azt irja nékem, hogy ottan Dés-Aknán edgy köz-ember maga és felesége az háztúl dologra járván-ki, bizta kisded nevendekény gyermekét már nagyotska nevendekény leánykájára, hogy gondját viselje. Edgy napon hát edgyszer a' dajkálkodó leány gödröd ás a' tsürös-kertben, és oda belé állitván a' reá bizott kisded gyermeket, mikor már majd álláig bétemette vólna, a' szomszédak észre vették, és oda menvén kérdették azon leánytól, mit akarna, és azt feleste: hogy ö bé-akarja oda temetni a' kisded gyermeket, hogy ne légyen több bajoskodása velle, és úgy szabaditják-meg kezéből. — Szász-Regenből-is bizonyos relátzióbúl azt értettem, hogy a' télen edgy elé-való embernek tsetsemö gyermeke a' böltsöben feküvén, és az házban más senki nem lévén, hanem edgy nagyobb nevendekény gyermek, ez az utolsó amannak szájába edgy keszkenöt belé-gyúrván, meg-akarta fúllasztani. Szerentsére más az házba bé-érkezvén, a' dolgot észre-vették, és eleit vették. Meg-kérdettettvén a' gyermek, miért akarta azt tselekedni, azért, ugy mond: mert ö lenne osztán a' kissebb az házban. Egy átaljában a' forgott elméjében ezen gonosztakaró gyermeknek, hogy miolta kissebb nállánál az házban, nékie attól

fog-

fogva annyit, mint ez előtt, nem kedveznek. És ha ismét kisſebb lenne, az elébbeni kedvezéſt viſzſza-nyerhetné. Ki-tetſzik ezen példákból, hogy amaz ürüm-termö keſerü gyökér, az embernek maga helytelen ſzeretete mint üti-ki magát már a' nevendékenyekben-is olly nagy erövel, hogy a' miatt gyilkoſſágra vetemednek. — A' minap *Girbó* nevezetü faluban Sz. Páli nevezetü Nemes emberre valami tolvajok réa menvén igen haláloſan meg-ſebeſitették, és meg-is foſztották. Elébb azon megſebhetettnek holt hire-is vala, de moſt ugy hallik, hogy életben vagyon. — A' tavaſzi idö e' tájánis igen gyönyörüſégeſen kezdett járni. Régtöl fogva nem tapaſztaltatott, hogy illy hamar az idö kinyilt volna. A' fü a' mezön majd idö előtt ſzépen ki-nött, a' marha eleget ehetik.

Poſonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiſzta Buzának Poſonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Roſosnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Árpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Sz. S.

P o ' s o n b a n,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
3
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
34
LEVELE.

Hazánkbéli Tudoſitáſok.

Ha a' mi minden terméſzeti ajándékokkal torkig bövelkedö kedves Hazánk (hól tsak egyedül a' pénz ſzük) a' *Kézi-meſterségek'* mühellyeit, az idegen Orſzágokra való kereskedéſt 's t. olly nagy ſzorgalmatoſſággal és jó moddal kezdette volna ennekelötte tsak edgy ſzázoddal munkálodni; mint moſt a' mi F. Uralkodonk kezdi ennek egyenes uttyát kéſzitgetni: mint hajdon a' *Parüs* ſzigetéröl, azt lehetne moſt mondani MAGYAR HAZÁNKRÓL: *Gazdagsággal fel-fuvalkodott Erdély és Magyar Orſzág!* Mi haſznunk volt eddig a' Haza kintsel tellyes köſzikláiban termett, az *Arányos* vizéböl ki-halaſzott aranyból ezüſtböl? Angliai poſztoért, Londani oráért, Páriſi ſzükségtelen tzifraſágokért, Hollándiai Herbatéjért, heringért, külömbb külömb

féle ſejem, bör, ſokſzor Hazánkban is böven termett, de a' kéſzittéſihez nem tudott ezerféle portékáért küldettük-ki az Orſzágból. Sokat el-nyelt Lipſia, Frankfurt, Baſillia 's más külsö városok a' könyv nyomtatáſa tilalma által; ſokat ki-vittek a' Deákok; ugy hogy a' mi a' Hazában maradott, alig vólt elég a' közönſéges Adónak meg-fizetéſére, 's ez-is végre tsak ugyan az idegen földön tartott hoſzſzas háborúk által nem tsak ki-vitetett a' Hazából, söt többnyire majd mindenkor jelentö ſzám után tétetett (oooooo) tzifrák maradtak a' Fejedelmek Rubrikájában. És ha vólt pénz valahól Hazánkban, (a' ſzegénység palástya alatt) ki-ki tudja, hól vólt? Moſt már a' külsö dolgok meg-tiltáſával, a' heverö emberek' munkára való indittáſával; a' külsö orſzágokra lejendö kereskedéſſel, az idegen földen való hadakozáſok el-távoztatáſával, 's más effélékkel, nem tsak a' körmötziarany; hanem még a' Török, Muſzka, Hollándus 's más arannyok is (reméllyük) kezünkbe kerülnek. A' napokban vala ſzerentsénk már edgy nihány Muſzka Kereskedöt Posonyban ſzemlélnünk, kik nem üres erſzénnyel jöttek. Utban vagynak edgy nihány ſzázon, kik ezen közös kereskedésnek elsö fundamentomit fogják meg-vetni. Allanak mindenütt fel a' kézi-meſterségek mühellyei; idegen pénz fog kezünkben forogni. — Posonyban *Hummel Mihály* Ur ki ennek-elötte külsö orſzági dolgokkal kereskedik vala; már moſt Norinbergából 's máſunat olly ſzemélyeket hivatott magának, hogy ugyan azon dolgokkal ennekutánna, mint Hazabéliekkel ugy fog kereskedni. Léſzen mindenféle Tükör; idegen orſzági formára kéſzültt, és ugyan azon tökéleteſſégekkel biró plajbátz; mindenféle kerti és más terméſek

mag-

magvai léſznek a' *Szent Mihály* kapuja alatt lévö Boltjaban.

Ugyan itt Posonyban azon 'Sidót meg-ölt *Tzek* nevezetü Ifijunak, kinek gyilkoſſágáról, és Berlinben lett el-fogattatáſáról már irtunk vala, ki-ment az itélet fejére, és rövid napok alatt, az eröſzakos halált a' maga eröſzakoſon lejendö halálával ſogja meg-fizetni.

Buda. „ Már az uji Törvényi-rend tanuláſát el-végeztük, és az utolſo tanittáſon 156 valánk, kik között 70. eſztendöt fellyül-haladottak-is valának, annak meg-bizonyittáſára, hogy ök hóltig alkalmatoſſá kivánják magokat tenni a' közönſéges ſzolgálatra. Ezen utolſó tanittás Aprilisnek 16-dik napján végzödék, mivel a' minket tanitott *Kéler* Ur viſzont Bétsbe ment, kéttség-kivül megint valamit tanúlni, hogy minket tanithaſſon.

Edgy nagy érdemü Hazánkbéli Plebánus Grof Sz—g. Urról következendö történetet beſzéllenek: Midön nem fö Tiſztelendö Ur még nyugvó agyában vólna a' napokban, bé-mégyen hozzája edgy jó forma ifiju, és egy töltött piſztolyt melyének ſzegezvén, arra kénſzerite, hogy adna pénzt. Mondja a' Plébánus Ur: atyafi! nékem ezen ſzobánban igen kevés pénzem vagyon, hanem ſzünnyél mig a' több ſzobáimba mehetek. Nem, felel az Ifijú; tsak azt add ide, mely itt van. Nem lévén több abban a' ſzobában 30. forintoknál által adá néki. Ezzel az Ifiju monda: nó moſt vesd-le minden ruhádott, és feküdj viſzſza az ágyba. Ezt-is kéntelen vala a' fö Tiſztelendö Ur tselekedni. Midön már az ágyban vólna mezittelen, meg-hajtá magát az Ifijú néki és edgy

alázatos ſzolgája mellett tett fő hajtás után el-méne a' 30 forintokkal. *Ebből meg-tetſzik, hogy jó az ajtot bé-zárni éjſzakára.*

Erdélyből Tordáról. „ Méltoságos L. B. Loſontzi *Bánfi György* Ur ő Nagyságának 3. jeles fiai, *Farkas*, *Iſtván*, és *György* a' Kolosvári Ref. Kollégiumban való tanuláſokat ditséretteſen bé-végezvén, Mártziusnak 22 dik és 23-dik napjain egéſz napokon közönſéges (Examen) meg-visgáltatáſoknak ſok eſztendőktől fogva nem tapaſztalt ritka példáját adták. Jelen-vóltanak azon meg-visgáltatásra fel-gyülekezett Seregben a' T. Profeſſorokon kivül, és a' Deáki Seregen kivül, feles Uraſágok Hazánknak Mélt. Nagy Rendeiből. Folyt a' meg-visgáltatás a' probára fel-állott Urfiaknak igen ſzorgalmatos meg-kérdeztetéſek által *eratematicé*. Az egéſz *Philoſophiából*, *Univerſalis* és *Naturalis Hiſtoriából*, *Patriæ Hiſtoriából* tett feleletekkel nyilván ki-mutatták, melly nagy elömenetellel töltötték légyen tanulás-béli idejeket. De kiváltképen a' mi tsudállatoſſabb dolog az egéſz *Theologiából* meg-probáltatván, közönſégeſſen róllak az itéltetik, hogy edgy Akadémiákra ſzándékozó Theologus Ifijúnak elég lett vólna az a' tudomány, a' mennyit ezen Nemes Uri Ifijak e' réſzben-is mindeneknek tsudájokra meg-mútattak, és az által példát adtak abban, mimodon az Iſtenről és a' Vallásról való Tudomány kiváltképen való ékeſſégekre vagyon a' Fő Rendeknek-is, akár a' Márſnak mezején való vitézkedésre ki-áljanak, akár pedig az Hazának polgári ſzolgálatjában törvény-ſzéket üljenek. Még ma ſem erötelen betünek kell lenni a' Szent Irásnak és abból való kegyeſſség tudománnyának, hanem tsak ez lehet világoskodó

lám-

lámpás a' fö Rendeknek kezekben az Igazgatásnak sokféle setétes rejtekei között, és ez lehet igaz proba köve ama' sok salakkal meg-rakott Aranynak-is, a' mái *Statistikának*. Nagy reménység vagyon ezen emlitett Urfiak felöl, hogy e' tekintetben nyomán fognak ezek járni ama *Fridericus* Saxoniai hires Elektornak, ki is az ország gyülésében Regensburgba fel-járván fiával Kasimirussal edgyütt, a' Bibliát mindenkor az Ország' hazába maga-után felvitette, követvén a' kegyes Dávidot, a' ki nem tartotta elégséges tanátsossinak Sádok és Abjatár fö-Papokat, Natán Prosétát, Ioábot az ö fö-Hadi-Generálissát, és Josafátot az ö fö-Kantzelláriussát; hanem mind ezek mellett az Isten' beszédét tartotta fö-Tanátsosának. Adjon Isten sok illyen Urfiakat kimenni a' Világ piatzára az oskolai porokból! Zengedezett ezeknek ditséretekkel az egész Város mindenfelé, és maga a' Mélt. Édes Atya-is ezen való örömének bizonyságául mind feles Mélt. Urasságokat, mind a' Kolosvári T. Profeszszorokat, és Klerust, mind a' Deáki Ifijusságnak Elöl-járó Tagjait Uri szép ebédjével ugyan akkor meg-is vendégelte.

Bétrs — „Mennél nagyobb ditséretére szolgál Nemzetünknek, hogy a' mi Hazánkfiai az idegen Nemzetek között-is a' tiszteségnek felsöbb gráditsaira léphetnek, annál nagyobb örömmel emlékezhetünk ezen elöbb irt érdemes Hazafinak Hadnagy *Verebelyi Sigmond* Úrnak állapotyáról. — Minekutánna F. édes Anyánk Mária Theresia, minden kereszténi Valláson lévö ifijoknak a' Bétsi Hadi-Insenér Akadémiában maga költségén utat nyittott vólna a' tanulásra; Erdélyböl a' N. Enyedi Kollégyiomból ment vala ezen ifiju Ur ezen tudomány Mühellyébe, hól a'

ma-

maga tanúláſát ditséreteſen végezvén, az ugy nevezett Insinér Társaſághoz adaték. Minthogy mindenek elött tudva valának ezen Urnak elme és tudománybéli tehettségei, tsak hamar Tseh országba az akkor épittö félben lévö *Mária Várához* rendelteték épités igazgató követtségbe, az hól a' maga tehettségeit külömbb külömbb probákkal bizonyitván-meg, a' közelebb múlt honapban Bétsben, ugyan azon Hadi-Insinér-Akadémiában, hól ennekelötte edgy nihány eſztendökkel maga tanúlt vala, *Matheſeos* Profeſſornak tétetek, és már a' tanittáshoz is hozzá kezdett. Az illyen hazafiak nintsenek gyalázattyára Hazánknak 's Nemzetünknek.

Elegyes Tudoſitáſok.

Edgy nihány napokkal ennek-elötte, Bétsben edgy valaki a' maga Kedveſſét fényes nappal löké a' Dunába, és ugyan azon idöben edgy nagy Hadi-tiſzt maga magát agyon lövé. — Ugy beſzéllik, hogy azon nagy Hadi-Tiſzt Sz - - Urnak-is itélet jött volna fejére; és hogy fegyver által kéntelenitetnék életét végzeni; de ez még nem meg-határozott igazság elöttünk, ez után bövebben megtudjúk.

Igen jeleſt irnak a' paraſzt ujſágokban Bétsből. A' napokban edgy bizonyos Agens Ur Solitzitátorjának Feleſége terhes lévén, gondolkozni kezdik, hogy ha meg-léſzen a' Gyerek, minek kereſzteltеſſe azt? és ezen ſzorgalmatoſſága annál tellyeſebb vala gondokkal, mennél bizonytalanabb vala benne, hogy fiú-é, vagy Leány léſzen. Ha fiú léſzen, monda, ugy *Márkus Tulliusnak* kelletik néki kereſzteltetni; ha pedig Léány *Thusneldának*. — Nézzük mi leſzſz belölle? Léánya ſzületik — annak rendi ſzerént a'

Ke-

Kereſztatyák és Komák által kereſzteltetni vitetik a' Kisded, hól a' Pap kérdi az Atyát: mitsoda nevet kivántak adatni e' Kisdednek? Felel az Atya: *Thusnelde*. Mondja a' Pap: Hiſzem a' tsak edgy maga ſok hadi gyözedelmei útán hireſſé lett Vezér feleſégének neve vala! Felel az Atya: éppen azért kivánom, hogy annak kereſzteltteſſék! Felel a' Pap: ugy de hiſzem ez a' *Thusnelde* név nem ſzentnek a' neve! Ah ſemmit ſem téſzen az a' dolog mivóltára Tiſztelendö Ur — az én Leányom Thusneldének kereſzteltetik. — Hiſzem ugy van a' Kereſztények között ſzokásban, hogy ki ki a' maga Gyermekét, valamely ſzentnek nevére kereſzteltteſſe! ſzokás, nem ſzokás, az én Leányom *Thusnelde* léſzen! Mondja a' Pap: azon Szent, a' kinek nevére a' kisded kereſzteltetik, oltalmazó Pátronája-is ſzokott lenni az embernek! Az Atya: Ha ö betsületes, kegyes, Iſtenfélö leſzſz, igy fogják ötet minden Szentek ſegiteni, ha pedig roſz leſzſz a' ſe ſegiti ötet, kinek a' nevét viſelné. Szól a' Káplán: Nem kivánná-é kigyelmed, Grof *Gordon Györgynek* kereſzteltetni? — Nem, *Thusnelde* léſzen. Felel a' Pap: Hiſzem ugyan azon edgy kisdednek ſokſzor 2--3 nevet-is adnak; azért enged-meg, hogy a' Thusnelde név mellet valamely Szentnek a' nevét-is adhaſſuk néki! — Én nem bánom, felel, ha az egéſz Kalendáriomat reá adják-is; tsak hogy az elsö neve *Thusnelde* légyen. — Meg-kereſzteltették a' kisded, és véve magának *Thusnelde*, *Máriánna*, *Ofner* nevet.

Ennekútánna minden közönſéges hivatalban lévök, holtig fogják a' magok hivataljokat viſelni. Minekutánna az öregſég, vagy egéſſégtelenſég miatt

nem

nem ſzolgálhatnak, máſok téſzik az ő köteleſſégeket, bizonyos fizetes mellet mind addig, mig meg-nem halálozna. — Azon Tyroli Nemes ember, ki a' maga Papját, hogy ötet minden Miſe után meg-nem áldotta, meg-verte vala, 3 eſztendőkre Bétsben a' Bolondok tornyába záratott. — Azok a' 12 kolduſok, kiknek ő Felſége Nagy Pénteken a' lábokat meg-moſta, mind öſzve 1003 eſztendőſek valának. A' leg-vénebbik közöttök 106 eſztendös vala.

Bétsből irják, hogy a' napokban megint edgy nagy ſereg lakó földet keresö Sváb érkezek-meg a' Dunán, kik alább ſzándékoznak. Igen tsudálkoznak a' Bétsiek ezeknek véghetelen ſok gyerekeiken, midön edgy még leg-jóbb idejében lévö Sváb Menyetske körül 7, 8, 9, 10, 's 12 tenyeres talpas Sváb gyerekeket-is vitzkándozni ſzemlélnek. Nem ſzokták ezek magokat kemény hal-tsontos Vállok között kinozni ifijuſágokban, a' Terméſzet önként téſzi oſztán annak idejében alkalmatoſſokká arra, hogy a' Puſztákat légyen kik meg-üljék, és hogy az emberi Nemzet ſzaporodjék.

Poſonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiſzta Buzának Poſonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Roſosnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Árpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Sz S.

Poſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
6
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
35
LEVELE.

Gyilkoſok és Gonoſztévők.

Nem tudhatom, *arany*, *vas*, fa, ſz—r é, vagy mitsoda idönek nevezzem némellyekre nézve a' moſtanit; de igaz az, hogy ſokan találtatnak az emberi-társaſágból, kik a' Jésus arany és ezüſt feſzületit kereſzteſtöl edgyütt el-lopni; máſokat, tulajdon gyermekeiket, söt magokat-is megölni nem irtoznak: ugy hogy ha a' Pogány Ovidius moſt élne közöttünk tsak azt mondhatná, a' mit mondott vala hajdon: *Vivitur ex rapto non hoſpes a hoſpite tutus. — Fratrum — Patrumquoque gratia rara eſt.* — Szeredán a' Templomba megy Posonyban edgy idevaló Traktir a' P. Kaputzinuſokhoz, ben-felejti magát az Iſteni-tiſztelet után, és midön azt gondolná, hogy ötet már ſenki ſem láttya, a' köpenyeg-alá rakván bizonyos oltári-kéſzületeket, tsendes lelki-esmérettel

mégyen vala a' ſzent-Mihály Kapuján bé-felé a' Városba. Ezen Klaſtromnak bizonyos emberével ſzemben találkozván, meg-kérdezik edgymáſt betsületes ember modjára, 's kérdi töle: mit viſz a' köpenyeg alatt? — mig erre meg-felelhetne, hát érkezik másis, ki már a' dolgot jól-tudta; mivel a' Templomban edgy öreg aſzſzony vala el-buva, meg-fogják a' Traktért és viſzſza vitetik vele a' mit el-vett, magát pedig a' *Politzáj* Katona üſtökön fogván, fogſágra vivé. Ugy mondatik, hogy ezen Tolvaj bolondnak tetteti magát a' fogſágban; de ezt inkább hinnök, ha az el-lopott jóſzágat nem köpenyeg alatt vitte vólna, hanem tsak a' kezébe, és ha mikor a' Templomban benn maradott valakinek meg-fugta vólna, hogy ő lopni akar; külömben bajos Tolvajnak hinni, hogy bolond, noha bizonyos értelemben mindenik az. — *Tsákvár* 23-dik April. „ A' Vértes alyán lévö Papok 's Prédikátorok, kivált a' pénzeſebbek moſt nem kevéſſe ijjedtenek-meg; mivel ezen fél eſztendö alatt a' pénz után leſelkedö gonoſz és iſtentelen emberek e' béli kivánſágok' tzéljának el-éréſét nem másutt, hanem a' ſzegény Papoknál gonoſz és terméſzetet háboritó modok 's eſzközök által kivánták fel találni. — Nem régen *Héregen* az oda való T. Plébánus Urat éjtzakának idején, edgy illyen pénz után leſelkedö Gyilkoſok elébb életétül azután pedig pénzétől is kegyetlenül meg-foſztották, és még ez ideig ſem találtattak-meg azon Uri rangban 's hintóban Udvarára bé-ſzállott Vendégek, a' kik rajta éjtzaka ezen ſzomorú történetet el-követték. — Moſt Aprillisnek 10-dikén nállunk-is illyen ſzomorú dolog történt. A' Tsákvári Helv. Konf. lévö Ekklésiának T. T. Lelki-páſztora és edgyſzersmind

a'

a' Vértes-allyai Pap-megyének tiſzteletes Eſpereſttye *Veſzprémi János* Ur Iſtentöl adattatott maga meg-tartóztatáſának Tálentuma ſzerént házaſſágtalan és magános életet élvén, oly keveſed magával lakozik edgy udvarban 's edgy házban, hogy az ebéd kéſzitöi-is Házánál nem laknak, hanem leg-többnyire remetei módon edgyedül magára vagyon. Sajditotta azt ezen T. N. Fejér Vármegyében fekvö M. Mekhlenburg Regementyéböl való edgy pénz után vitézi erö nélkül áſitozo köz Katona, hogy ha ö itten (a' hová már ez elött bé-járatos vólt, és mint Katona betsületeſen láttatott) ſzerentsét próbálna, a' Tiſzt. Férjfiúnak élete' veſztéſével, bövſéges pénzt találhatna, és azzal Gavalléri modon katonáskodhatna, azomban ö reá nézve a' dolog ſoha ki-nem nyilatkozna. Ily gonoſz és kegyetlen tselekedetre el-ſzánván és meg-határozván magát, az elött harmad nappal Bitskén lévö Kvártélyából Tsákvárra jövén a' Katona igy ſzóll a' Papnak: Tiſzt. Uram! moſt Moorra mégyünk ennek 's ennek a' Tsákvári Katonának büntetéſére, majd hozok ujſágot eleget. A' T. Férjfiú ezen ſokſzor alkalmatlankodó Katonától tartván, a' Meſterének-is elöre meg-parantsolta, hogy az ajtókat bé-zárja, bé-ne ereſzſe, 's maga-is bé-zárta. Harmad napon eſtve nap-nyugotkor a' Katona Tsákvárra érkezik, mindgyárt ſzálláſáról köpenyegben fel-kötött fegyverrel a' Meſter házára mégyen; de ez bé-nem ereſztette; innen a' T. Férjfiú' házára mégyen, ki-is ſok kéredzéſei és zörgetéſei után bé-erefztette; mivel ezt mondá: hogy mindgyárt viſzſza térne. A' házban, melyben a' Papon kivül ſenki nem vólt, le ültettetett edgy ſzékre, 's úgy pipázott. A' Katona beſzédei között tsak ha-

már azt hozza elő: hogy az ő Obesterjek igen keményen gyakorolja őket; hogy az újj Gyakorlás módja oly nehéz, hogy az Obesterünk előtt akár melyik Tisztnek-is igy reszket a' keze. Ekkor felugrik a' székről köpenyegét le-tészi, fegyverét kiránttya, szijját kezére tekeri 's ezt mondja: Igy forog a' kard a' katona kezében 's a' t. Igy kell köszönteni az Obestert, 's azzal ugy vág a' fejéhez a' T. Ferjfiúnak, hogy ha érte volna a' nyakáig hasitotta volna, de tsak a' vége érte, és a' bört a' homlokáról le-szelte. Ezt a' Pap tsak tréfának vélte (igen sok tréfának) igy gondolkodván, hogy véletlen, és nem akaratból esett, hát a' másik tsapás-is ott terem, és a' háló-süveg tartoztatta, hogy fejét kettőbe nem vágta. Ekkor fel-ugrik a' székről a' Pap igy szolván: Bolond vagy te! meg-akarsz te ölni! a' mellyre a' Katona: meg-bizony, azért jöttem. Mikor tsak hirtelen harmadszor-is hozzá vág a' karját a' kard eleibe veté, mellyet egészszen tsontig bé-vagdalt. Ekkor meg-ragadván a' Katonát a' földre le-düjtötte; a' Katona a' karddal szüntelen által szurni igyekezett, mellyet a' Pap kezéből semmiképpen ki-nem tekerhetett. A' szegény T. Férjfiúnak sem udvarában, sem hazában senki nem lévén sok ideig igy birkozott a' Katonával, edgyik szegletből a' másikba tsapkodván edgymást a' földre, edgyszer az ablakhoz hurtzolta a' Katonát, 's edgyik kezével ablakát ki-nyitván kiáltott; de senki nem ment segitségül, azomban a' háznak majd minden részében küszködvén, edgymást keményen hurtzolják; mivel a' Katona igy gondolkozott: ugy-is benne vagyok már, tsak végire viszem a' dolgot; végre az ajtó megöl a' ház közepire viszi a' Katonát le-ejti

lá-

lábáról 's ott a' torkára hágván, kezéből a' kardott ki-vette. Tsudálkozásra méltó dolog ezen T. F'érjfiú edgy óránál tovább köfzködvén e' gyilkoſſal mégis a' vérnek bövſéges el-folyáſa miatt az erö el-nem hagyta. A' háznak pádimentoma, oldalai, ablaſkja, ajtaja 's egéſz ruhája vérben vala keverve, mégſem nyuyodott, mig a' Katonát ki-nem hurtzolta a' házból a' konyhába, onnan az Udvarra, és végtére az uttzára, és ott-is késön érkezett a' ſegittség; mivel már eſtvéli 9 ora vólt, e' mellett az idö-is eſſös és homályos vólt. Itt tsak ugyan meg-nyomták és a' Kapitány kezére adták a' gyilkoſt. A' T. F'érjfiú mérges ſebeket vett ugyan a' karjain, ujjain, és nagy ſzenvedésben vagyon, de tsak ugyan van reményſégünk, hogy meg-nem hal miattok. — Igen nagy kár, hogy a' Katonák igy hálálják-meg azt a' nagy jó-tétemény t, a' mellyet Orſzág ſzerte követnek velek a' Papok, kivált Falú-hellyeken, hol tsak beſzélgetésre való lakoſt-is nem kapnak, de Papot mindenütt találnak, a' kikkel idejek unalmát betsületeſen üzheſſék. — Ezen Honapnak elején edgy fö Stráſa meſter *Báró Feuerſtein* magát agyon lötte, noha a' Regementben leg-ſzebb és leg-kedveſebb ember vala, minekutánna élt vólna negyven eſztendöket. Ugyan azon Regementben lévö Attyaſijának Hadnagy *Baró Feuerſteinak* Pénzben és egyéb joſzágokba többet hagyott 80000. forintoknál; és ſzolgai közzül mindeniknek 600. forintokat. Más két Urak-is reá vették vala magokat, hogy edgymáſt meg-löjjék, de ſzerentsére midön már a' ſzobában edgy más ellenében állanának, hogy edgymásnak tüzet adjanak, edgy harmadik Ur bé-lépett a' házba, és kezekből a' gyilkos fegyvereket ki-vette-

te-

te. — Bétsbe hozának a' napokban fogva edgy ſzomſzéd faluſi vendég fagadoſt, ki a' maga Leányának tsak ezért vette fejét a' pintzében edgy fejſzével, hogy a' Kelnerhez akar vala férjhez menni, ki nálla vala ſzolgálatban; és már e' végre edgy vendég fogadot-is árendáltanak vala-ki. Ezek a' Baromi tselekedetek, laſſuk mik a'

Mindenféle appró Hirek.

A' múlt vasárnap ő Felsége bizonyos fő Rangú vendégjeivel ismét az Augartenben ebédelt, és igen egéſſéges és fris álapotban vagyon. — A' F. Tsáſzári és Királyi Birodalmokban lévő Juhak' gyapjának meg-gyengébbittéſe véget, olly kegyelmes rendelés tételték a' napokban közönségeſſé, hogy a' kik Oſtaſz, vagy Spanyol Juhokat kivánnak magok nyájok közé hajtatni, minden költség és vám fizetés nélkül meg-engedtetik; tsak hogy az illyetén ſzeméllyek a' F. Udvari Kantzelláriánál jelentsék magokat. — A' Horváth Orſzági ſzéleken *Leopoglovában* vólt Paulinuſoknál találtatott kéſz pénz 300-ezer forint; adoſságban és arról való irásban 100-ezer; fejér viaſzban 30 ezer, és egyébb mozgó és mozgatlan Joſzágoiknak öſzve iráſa 7. egéſz hetekig tartott. — Ennekutánna az ollyatén tanúló ifijak; kik (*Didaktrumait*) a' már tudva lévő oskola pénzt magok nem fizethetik, igen jó leſz, ha egyébb Mühelyre ülnek; mivel már máſoknak érettek fizetni ſzabad nem léſzen. A' Pétſi F. Királyi fő oskolában, az ide való nagy Prepoſt *Nunkovits* Ur 32 öt tart vala illyetén tanúló ifijat, kik már ennekutánna magok fognak magokért fizetni. — Frantzia Orſzágban-is minden aranyok fellyebb hágtak; azért ezekről rövideden tsak azt jegyezzük-meg, hogy a' mi Tsáſzár aran-

nyunk

nyunk 5. for. 10. kr. a' Körmötzi pedig 5. for. 11. kr. Frantzia Orſzágban. — A' F. Király minden orán Peſten és Budán fog lenni, hol a' Duna partyán edgy igen nagy Hertzegi epületett épittet, mely noha még bizonyoſan nem tudatik mi végre; de némellyeknek itéletek ſzerént Ferentz fő Hertzeg ſzámára léſzen. — Azt irják a' Bétsiek, hogy az Auſtriai, Tseh, Magyar és Erdély órſzági Kantzellária közzel vagynak ahoz, mely-ſzerént edgyeſittetni fognak, és a' városi Tanátsház-fog a' Tseh Kantzelláriával bizonyos köfalak által öſzve foglaltatni e' végre. — A' Lembergi és Peſthi Univerſitáſokról az a' hir, hogy Kaſſára fognak által vitetni; mivel ezen város Gallitziához-is közelebb vagyon. — A' Bétſi Dorothéák egéſzſzen el-töröltettek; a' múlt honapnak 18-dikán vala vég vatsorájók; a' midön edgy máſtól el-butsuzván ſzéllyel oſzlának, kik közzül némellyek más Preláturába menének, némellyek pedig a' ki rendelt 300. forint penſioval ſzálláſokra ſzállának. — Midön Hazánkban a' Hadi-Kaſſa a' Diſtriktuſokkal edgyeſitteték, edgy Tiſzt Urat a' Kaſſa mellöl tsak azért akarának hivataljából ki-tenni; mivel rövid látáſa vagyon. Ezen dolog ő felsége eleiben menvén, azt felelte a' *Monárkba:* hogy azon Tiſzt Ur a' maga hivataljában még-tovább-is meg-maradjon; mivel inkább akarja, hogy a' Kintses Kaſſa mellet rövid látáſú Tiſztek légyenek, mint hoſzſzú ujjuk. — Edgy Bétſi nagy T. T. Pap Ur a' maga Hivataljától a' napokban el-tiltaték; de erröl többet máskor. — Az idö járáſáról ezt irják a' Bétsiek, 's Posonyról-is ezt kel érteni: Edgy nihány igen ſzép, meleg, és kellemetes tavaſzi napók után, Májusnak 1. 2. és 3-dik napjai igen rend kivül való hideggel köſzönténekbé,

bé. Apr. elsö napján olly hideg eſzaki ſzél támodá, hogy a' *Reamu.* Melegmérőjén, hól April. 30 dikán délutánni 3. orakor a' 17-dik gráduſon áll vala a' meleg, elsö Májusban ugyan azon orán tsak a' 8-an áll vala, és eſtvéli 10. orakor a' haton. Máſodikban reggeli 6. orakor, midön a' meleg tsak a' 2. gradusnál áll vala, olly nagy havat hoza az eſzaki-ſzél, mely 10. oráig tartván, a' hegyeket fejér ingbe öltöztete. A' Termamétrum egéſz nap a' 2-dik gráduſon fellyül nem ment, eſtvéli 10. orakor más fél graduſſal esék alább. — Bizonyos Levelekből értyük, hogy az idén a' F. Ts. és Királyi hadiſergek elöbbſzör különös Táborokban ſzálván, végre több Regementek öſzve mennek, és nagyobb nyári Táborokat formálnak; Peſt alatt pedig 80. ezerből álló Tábor léſzen. — A' F. Ts. és Királyi Kereskedésbéli Tanátsos', *Sultzer* Ur oly Kérdéſt tett, a' napokban a' Monárkha eleiben; *honnan vagyon az, hogy a' pénz minden eſztendöben ſzüntelen verettetik minden pénz verö mühelyekben, és még-is minden helyeken ſzük a' kéſz pénz*; mely kérdéſt rövid napok alatt jutalom alatt fogják a' meg-fejtésre ki-botsátani. Bezzeg nem ártana ha ennek az okát jól ki-találhatná valaki. — *Azon már tudva lévö Német Orſzági T. Társaság, mely a' Kereſztyéni valláſoknak meg-edgyeztetéſekben munkálodik, és a' mely a' maga Agensét mindeneknek tudtára Lipſiában tarttya, azoknak, kik az egéſz Kereſztyénségnek ſzámára a' Kriſtus' Iſtenségéröl és azzal edgyesült emberségéröl edgy leg-jobb könyvet kéſzithet 12. ezer birodalombéli Tallért rendelt jutalmúl.*

Sz. S.

P o ' s o n b a n,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
10
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
36
LEVELE.

Mindenféle külsö és belsö Tudoſitáſok.

A' *F. Monárkhától tétetett T. N. Vice-Iſpány Urak, kik mindnyájon Tanátsoſi Rangban vagynak, hövetkezendök:*

* Az edgyesült Árva és Turótz Vármegyéb. T. N. Revitzki Jósef Ur.
Liptó és Zólyom Várm. T. N. Radvánſzki János Ur.
Hont Várm. ideig T. N. Majtényi Láſzló Ur.
Gömör Várm. T. N. Szathmári Miklós Ur.
Nyitra Várm. T. N. Tseh Láſzló Ur.
Bárs Várm. T. N. Sz. Iványi János Ur.
Trentſin Várm. T. N. Ugrovits Iſtván Ur.
Posony Várm. ideig T. N. Ambró Mihály Ur.
Varasd Várm. T. N. Tsernkó Iſtván Ur.

Posega Várm. T. N. Markovits Iſtván Ur.
Szalad Várm. T. N. Nozdrovitzki János Ur.
Zagr. és Sever. Várm. T. N. Bedekovits János Ur.
Körös Vár. ideig T. N. — Tsatskovits Ur.
Abaujv. és Torna Várm. T. N. Veltz Antal Ur.
Bihar Várm. T. N. Böthi János Ur.
Tsongrád, Tsanad, Békes Várm. T. N: Káráſz Iſtván Ur, ha nem vállalya pedig T. Angyal Jósef Ur.
Arad Várm. T. N. Belitzai Jóſef Ur.
Szábólts Várm. T. N. Vay Josef Ur.
Báts Várm. ideig T. N. Kováts János Ur.
Torontál Várm. T. N. — Hertelendi Ur.
Kraſſó Várm, T. N. Békáſi János Ur.
Tömös Várm. T. N. Urik János.
Baranya Várm. T. N. Zauska Ferentz Ur.
Tolna Várm. T. N. Kapuvári Károly Ur.
Somogy Várm. T. N. Pais Boldiſár Ur.
Szirma V. T. N. Hajnótzi Jósef Ur.
Verötze V. T. N. Jankovits János Ur.
Szakmár Várm. T. N. Rákovſzki Sándor Ur.
Ungvár, Bereg, Ugotsa Vármegyékben T. N. Megyeri Láſzló Ur.
Máram. Várm. T. N. Pogány Láſzló Ur.
Peſth Várm. T. N. Szili Jósef Ur.
Heves Várm. ideig T. N. — Halaſi Ur.
Nógrád Várm. T. N. Muslai Antal Ur.
Borsod Várm. T. N. Ragályi Jósef Ur.
Fejér V. T. N. Marits Tamás Ur.
Vas-vár Várm. T. N. Boros Ferentz. Ur.
Sopron Várm. T. N. Nagy Sándor Ur.
Gyór és Moson Várm. T. N. Szerdahelyi Pál Ur.
Komárom és Eſztergom V. T. N. Siſai Károly Ur.

veſz-

Veſzprém Várm. T. N. Somodi János Ur.
Zemplén Várm. T. N. — Szirmai Ur.
Sáros Várm. T. N. — Pétſi Ur.
Szepes Várm. T. N. — Tőke Ur.

Erdélyből 25. *April.* — „ Nemes Fejér Vármegyében Gilbon lakó Szent-Páli Ferentz fő rend öreg nemes Urnak edgyetlen edgy fija Sz. Páli Sigmond, minek-utánna jó feleségét el-tsapta volna, edgy tiſztátalan ſzemélyhez adá magát, kivel az Apjától ki-tſikort minden jóſzágát el-tékozlotta, mellyet az Attya meg-akarván gátolni Kurváját el-fogatta, és a' fiját-is haſonlóval fenyegette, de a' mellynek ő igy vette elejét: Valami módon a' Roſzſzát a' tömlötzből ki-ſzabaditya 's katonáſon fel-öltözteti, maga-is Hóra módra vagy három bérlett Tolvaj és gyilkos társaival edgy eſtve reá mennek ezen áll-ortzában az Apja házára, ki tsak edgy ſzolgálóval és edgy gyermekkel vala: a' ſzolgáló a' Hóra képébe öltözött Szent Pálit edgybe meg-esmeri 's kiáltya az öregnek: Uram ez a' Tolvaj a' ked fija Siga — azonban a' ſzolgálót le-verik 's az öreghez fognak; az öreg megſzollittya: Te terméſzet tsufja, Atyád vérétől nem irtözolé? dé ſemmit ſe hajtván reá, ugy el-tsakányozzák, hogy más nap eſtvére meg-hal. A' fijút (ki az Apja temetésére ſzomoruan meg-jelent) el-fogják, és mikor bilintsbe vernék, 's a' ſzekérre kötöznék, hogy Szebenben az árnyékba bé-tennék, érkezik edgy attya-fija, 's ſzánakozva azt kérdi: hat e' mi dolog ötsém Uram? melyre ezt felelé: igy jár az, a' ki az édes Attyát meg-öli; elég az hogy Kurvástól bé kéférék Szebenbe 's ott varja az atyai ſzeretetnek megjutalmaztatáſát. Be nagy motskot, és ſzomorúſagot

ſzerzettennek a' derék Nemzettségnek, a' melyben ſok derék embereket, jó haza fiakat és jó erköltsü aſzſzonyokat és ſzüzeket lehet találni; de hiſzem az igaz Dávidnak házában-is vagyon edgy gonoſz Abſólon, és a' Kriſtus hü Tanitványai között-is egy árúló Júdás. —

Pétervárárol Mártziusnak 30-*dikán.* — „ A' vélekedés ſzerént, a' Tsáſzárné Kúbá és a' Kaukaſus Tartományaiban ſeregeit meg-fogja erösiteni, hogy még ezen a' nyáron, a' zenebonás Tatárokat tökélletes engedelmeſſégre hozhaſſa, az orſzágot edgy hadi Linia által minden bé-ütések ellen bátorságba helyhezteti, és e' képpen Muſzka Orſzág, és a' Geórgiai és Imirettei Fejedelmek között edgy meg-gátolhatatlan edgyesüléſt állit-fel. — Azoknak a' ſzemélyeknek máſodik Oſztékja, kik a' F. Tsáſzárnétól Muſzka Orſzágnak napkelet és éſzak között való réſzeinek meg-járáſára és meg-visgáláſára rendeltettek, már Februariusnak 2-dikán Moſzkába érkezett, hogy onnan uttyát tovább folytaſſa. — Edgy közönſéges Levélböl tudjuk, hogy a' Tsáſzárné Kherſónyba való uttyát a' következendö 1787-dik eſztendöre halaſztotta, oly véggel, hogy Januáriusra minden úti kéſzületek kéſzen légyenek, hogy még azon Hónapban meg-indúlhaſſon, és egéſzſzen *Kiovig* meheſſen a' ſzárazon, és onnan uttyát tovább a' vizen folytathaſſa. Az egéſz út 800 német mért-földöket foglal magában, mely hoſzſzú úton ki kéſérje a' Tsáſzárnét bizonytalan, az az edgy bizonyos, hogy ezen utazásnak igen költségesnek kell-lenni. — Ezen Tsáfzárnénak tulajdon orſzága bóldogitáſának ſzentelt és áldozott élete, minden útakat és módokat ki-talál és el-követ annak nagyobb tökélleteſſég-

re való emeléſére, mely buzgó tzéljából moſt-is Orſzágának fövebb Városſaiban, Fö és kiſſebb oskolákat akar fel-állittatni, a' mellyek között az orvoſi Tudománynak-is helye légyen, hogy nagy roppant birodalmát tudós és alkalmatos orvoſokkal megrakhaſſa.

London — Tsuda vólna, ha Angliában tellyes tsendeſſég és békeſſég uralkodna; mert ha külsö ellenſéggel baja nintsen, leg-ottan talál okot az edgy más ellen-való támadásra, hogy édes annyának tulajdon kebelében zenebonáskodjék; moſt-is az iratik Dublinból, hogy a' *Kerry* nevezetü Grófságban ujjolag 1200. Zenebonáſok ütötték-fel magokat, kik ellen 3 kéſz Regementek küldettettek, hogy azokat vagy ſzépen, vagy rútúl le-tsendeſittsék. Bizony nem-is tsuda, hogy itt a' nép zenebonás; mert az orſzágnak terhe felette nagy, az adó ottan ottan neveltetik: moſt-is Pitt Fö Tanáts Urnak jovalláſára é' következendö dolgokra vettettetett adó: 1. Az égettbort fözö üſtre, árulóra melyből való jövedelen Pitt Ur fel-vetéſe ſzerént eſztendö alatt 50, 's 60 ezer ſterlingi fontra mégyen. 2. A' Létzeknek, Gerendáknak, 's más fa-ſzereknek bé-hózáſára, mellyet 30. ezer fontra ſzámlált. 3. Edgy nevettséges adó a' ſzagos haj porra, tobákra, és egyébb e' félékre, mely mind. azonáltal eſztendö alatt 10, 15 söt 30 ezer fontot is bé-hajtana. Ezen adózás neveléſének mind az a' Tzélja, hogy az orſzág adoſſágát mely 2250 milliom forint, aprodonként le-fizeſſék. Az el-múlt eſztendöben a' jövedelem vólt 15 milliom 397 ezer ſterlingi font, a' költség pedig 14 mill. 487 ezer, és igy a' jövedelmet a' költség 900 ezer fonttal haladta-

meg, a' melyhez ha az ujj dolgokra vetett Táksát hozzá adjuk, az egéſz ſumma léſzen 2 milliom, mellyet tsupán tsak az orſzág adóſſágának eſztendönként való le-róváſára rendelt, és ezen pénznek meg-örizéſére különös Tiſztet-is tett. De az illyen tereh alatt ſem nyomattatik-el az Ánglus, söt alkalmatoſſágot nyujt ez, ſok haſznos dólgoknak feltaláláſára, mellyekkel az egéſzſz emberi nemzet a' maga haſznára nagy könnyebbſéggel élhet, illyen t. i. *Kanterburyban* amaz négy kerekü és vitorlájú okoſſzerſzám, mellyet a' ſik helyeken a' ſzél edgy óra alatt 29 Ángliai mértföldökön kereſztül hajt. Igen haſznos találmány ez, mely-által a' Veres és a' Közép-földi-tengerek közzé ſzorittatott ſzárazon-is egéſzſz Suezig [a' hol Móses a' 'Sidokat által-vitte] ſzekerezhetni. Az ollyan ſebeſs ſzerſzám, mint ez, igen nagyot ſegitene az Ángliai kereskedéſen, midön a' Napkeleti Indiából, vagy oda, a' portékákat az emlitett Tengerek ſzoroſſán, mely mint edgy 40 mért-földeket foglal-magában, fél-nap alatt által-költöztethetnék, ha a' ſzél és az Arabſok kedveznének. Ugyan ezen móddal könnyü volna az Áfrika körül való véghetetlen útat, a' nagy költségnek és veſzedelemnek el-kerüléſével el-távoztatni. A' Ketskeméti, és Debretzeni puſztákon is lehetne ennek haſznát venni, a' hol Télben az iſzonyú hideg, nyárban pedig a' rekkenö meleg igen gyakran halált-is ſzokott okozni az utazóknak, e' felett a' vendégfogadókban ſem kellene meg-ſzállani, a' mellyekben ſok roſzſz emberek, már ſzámos jámborokat végeztek-ki a' világból. — A' *Plymoúthi* Frájmaureri társaſágba *György* Hertzeg nagy Pompával bé-vétettetett. Ezen Társaſágnak minden tagjai egéſzſz Ángli-

gliában, ezen jó ſzerzetbe váló bé-avattatáſán feletteb örvendeztek, a' mely pompában nem tsak ezen társaſágnak minden tagjai, hanem a' Plymouthban találtatott más minden aprobb atyafiak-is jelen voltanak. Imé a' mely társaſág eddig titkon tartattatott, már ma a' Királyi ſzemélyektöl nyilván vetettetik fel. A' Frájmaurerek titkaikról jöttek-ki Bétsben valamely Levelek, a' mellyekben elö-hordatnak azok a' ſz. emberek, kikröl az ô, vagy az uj Teſtamentomban emlékezet vagyon, kik között helyet adnak a' Kriſtusnak-is, és az eröſittetik, hogy maga-is a' Kriſtus Frájmaurer, az az, emberek ſzeretöje és baráttya lett-vólna.

Paris. Minémü iſzonyúſágra adott *Beauveisban* edgy ifijú aſzſzonyka alkalmatoſſágot! Mártziusnak 26-dikán az emlitett Városban edgy ifijú komédiás aſzſzony vagy leány meg-jelenik a' játék-piatzon leg-elöſzör, kinek látáſára az ujſág kivánáſa feletteb ſok nézöket gyüjte öſzve. Ott a' Királyi Teſtörzö vitezek közzül-is ſok urak jelenének-meg. Mindjárt a' játék kezdetén, azok a' kik a' földön voltanak éſzre vették, hogy edgynek a' Teſt-örzök közzül a' kalapja a' fején vagyon, és ſokan kezdek kiáltani: *le a' kalapot*, de ez arra ſemmit-ſem hajtott, söt a' kalapját még jobban fejébe nyomta. Végtére a' boſzſzonkodás közönſéges léve, és egyébb nem hallatott, hanem tsak ez: *le a' kalapot*. A' Teſt-örzö edgyet ſe-mozdúl, és az egéſzſz gyülekezetett ingerli; ezek-után a' több pajtáſai-is ugyan azont tselekeſzik, és a' kalapjokat fejekbe nyomják. Midön a' lárma ſzüntelen nevekednék, utóljára edgy 17 eſztendös uratska, az elsö ſzékből fel ugrik, a' kit edgynihányon máſok-is követének, és minden ſzemély-

mély-válogatás nélkül mindennel a' ki eléjekbe akadt gonoſzúl tselekedének, végtére mind valamenyi Teſt-örzö vólt elö-verekedett, és ſegitették az ö pajtáſaikat. Azon ſzempillantásban a' játék-piatz és nézö-hely között lévö köz-déſzkázat darabokba törödösödék és a' Musikáſok lábok alatt tapodtattak. Ha a' Fö-Tiſztek magokat közbe nem vetették vólna, és az ö méltóſágoktól meg - nem - tartóztattak vólna, valójában itt edgy közönſéges Vér-feredö lett vólna; tsak ugyan a' leg-gazdagabb Kalmár a' Városban életét el-veſztette, és 15 ſzeméllyek meg-ſebeſittettenek. Ezen dólgot leg-ottan meg-visgálván, 4 Teſt-örzök hivatalokat elveſztették, az ö kalapi arany-rojtos bojtjok (Portubéiy) erövel el-vétettetvén, és által-adatának a' Város-birájának, más 8 a' nemeſſégböl ki-tétettetett és örökös fogſágra itéltetett. — *De la Motte*nak Királyi vérböl való ſzármazáſa életét megtartotta, és ſemmi fertelmes halállal nem fog megölettetni, hanem valamely Klaſtromba taſzittatik, és ott várja halála óráját; Rohán Kárdinál Hertzeg pedig ártatlannak fog találtatni, és a' fogſágból megſzabadúl. — *Rotterdámban* 300 forintoknak büntetéſe alatt keménnyen meg tiltattatott, hogy ſenki idegen városnak ſzámára hajós-legényt ſzedni, vagy ſzedetni ne méréſzelyen. Ennek az oka az, hogy edgy idötöl fogva a' hajós-legények ſzámának nagy ſzüket láttya a' Város, és hogy a' lakoſok gyermekeiktöl, és az Aſzſzonyok Férjeiktöl meg-foſztatván, még azt ſe tudhatták-meg, hogy mi lett légyen az ö ſzerelmeſſeikböl. — A' Veſtfáliai Kerületben meg-parantsoltatott, hogy a' ſzolgáló ſzemélyek gazdájokat Auguſtusnak tsak 1 és 15-dik napja közt hagyhaſſák-

el,

el, ha egyébbkor hagyják-el gazdájokat, a' gazda 10 tallért, a' ſzolga pedig ötöt tartozik fizetni.

Auſtria, Nem tudom emlitsem-é, vagy ezen e' félével telyes Századnak gyalázattyára meg-valgam, mi eſett Bétsben edgy bóldogtalánon; mindazonáltal hogy az emberi terméſzetet meg-borzaſzſzam, és az illyentöl való iſzonyodásra alkalmatoſſágot adjak, el-nem titkalom. Bétsben nem régiben, edgy ifjú ember, kinek ſe neve, ſe hivatala, de ha leſzſz, bizonyoſon világi ember leſzſz, a' terméſzet ellen oly vakúl viſelé magát, hogy nem iſzonyodott edgy anyától és annak ſaját leányától ſzületett két kisdednek Apja lenni, mely tselekedetéért a' külsö Törvényſzék kezébe adattatott. De mennyünk által már a' Mohamed Koporsójához Mekkába, és láſſuk, ha ollyan ſzentséggel tiſzteltetik-é mint eddig.

Török-Orſzág. A' világoſodásnak Lelke nem tsak a' Kereſztyének között uralkodik, a' mái idöben, hanem az ö ſúgárait még az *Álkorán* ſetétes métsé-ré-is ki-ſzorta, és azókat a' tsepü béleket valójában kezdi-is porrá égetni; mert a' mint az Olaſz ujſágok hirlelik, a' Török moſtani Prófétájok *Sajk Manſur* következendö Vallásbéli tzikkelyekre tanitya öket. A' *Kóránban*, Török Bibliában mind azt erötelenné téſzi, a' mi a' babonaſágnak tsak ſzínét-is viſelheti, és a' maga Tudományát a' tiſzta indúlatokan fundálja, mivel tsak azok vihetik az Embert az Iſtenhez. Meg-hadja a' Mohamedtöl ſzerzett moſodáſokat, de más móddal; a' minden napi öt izben való imadkozás alóll fel-ſzabaditya a' maga követöit, és tsak háromſzorira ſzorittya; de a' Pénteki imádságót ſzükségesnek tartya, és azt kivánnya, hogy ezen a' napon a' ſzabott idön

a'

a' Templomban el-mulhatatlanúl meg-jelennyenek. Semmi bizonyos időre határozott könyörgéshez nem ſzorittya, hanem kinek kinek ſzabad akarattyában áll, hogy azt mondja a' Kóránból, a' mely néki tetszik, és az ő környül-álláſaihoz képeſt az Iſten ditséretire leg-illendöbbnek láttzik; azonban azt nem akarja hogy könyörgéſeikben Mohamedröl meg-emlékezzenek, mivel a' Könyörgéſt egyedül az Iſtenhez kell-igazitani a' nélkül, hogy azzal Mekka felé fordúljanak, mint-hogy az Iſten mindenütt jelen-vagyon, és az ember mindenütt és akármely forma állásban imádkozhatik. Tovább-is fenn akarja tartatni a' Böjtnek napjait; mindazáltal meg-engedi hogy ezekben ki-ki ihaſſék és pipázhaſſék. E' napokon ugyan csak edgy ebédet enged enniek. Ennek megtartáſára az aſzſzonyok nem köteleſek; a' Férjfiak kezdik ezt tartani 20. eſztendös korokban, és végezik 60. korokban. A' Husvét változtatlanúl marad. Az alamiſnálkodáſt el-múlhatatlan ſzükséges dolognak tartya, hogy ki ki-adakozzék a' maga tehettsége ſzerént, és magát a' Könyörületeſſégben gyakorolya, adván minden nap a' ſzegénynek valamit, akár mitsoda valláſu légyen. A' bor-italt mindennek megengedi. De a' ki réſzégen találtatik a' talpára 100. ütéſt kap. Ki irtya mind azt a' külömbſéget, vagy méltóságot, a' mellyet tartottak az ő öltözeteknek ſziné-ben a' Kereſztyéneké felett, és ſzabadságot ád mindennek hogy a' maga ize ſzerént váláſzſzon ſzint magának, mivel a' jó erkölts ſzintugy el-lehet a' kék fekete ruha alatt; mint a' vereſs, vagy zöld ſzinüek alatt. Pénteken az aſzſzonyok-is meg-jelennyenek a' Templomban imádkozni, de nem másképpen, hanem ha tetétöl fogva talpig öltözetekkel bé-léſznek

fe-

fedeztetvè, és ott edgy különös hellyen üljenek. Azok az emberek a' kik a' magos Tornyokból az embereket az imádkozásra öſzve ki-altyák, azt a' Móhamed nevének el-felejtéſével tsak a' nagy Iſtennek nevében tartoznak tselekedni; azomban könyörgéſekben erröl meg-kell-emlékezniek: *ezt a' könyörgéſemet Sájk Manſurért nyujtom az Iſten eleibe.* Tsak ugyan Mohamedet mint nagy Törvénytévöt, meg-kell betsülni, és az ö tiſzteletére minden eſztendöben edgy Innep, edgy nagy vásárral fog-tartattatni. A' Mohamed Kóporſojához való bútsú-járáſt mivel ſzentségtelen es babonás, el-törlötte, és tsak a' Kereskedö társaságoknak engedte meg az oda való menetelt, hogy kereskedheſſenek. Minden Férjfiú ſtsak edgy feleſéget végyen, és ha ezt 20. eſztendös korában bé-nem tellyeſitette, minden eſztendöben 100. piaſtert fizeſſen, valameddig feleſéget nem véſzen. Hatvan eſztendös koraban ſzabadul fel-ezen büntetés alóll, és az ebböl gyült pénz, a' ſzegények gyamolitására fordittatik. Az ágyaſokat meg-engedi, de ugy, hogy az azoktól ſzülettettek, ſzintolyan juſſal és tekintettel birjanak, mint a' kik hites feleſégeiktöl lettenek: de igen kemény büntetés alatt addig ſenkinek ſem ſzabad ágyaſt tartani, a' mig törvényes feleſéget nem vett. Annak idejében, ha megnö, minden Férjfi hozdozhat bajuſzſzat, de ſzakállat addig nem, mig Fija vagy Leánya nem leſz, és igy a' ſzakáll tiſzteletnek jele léſzen. Illyen 's e' féle tanitáſokkal telyes vallásbéli iráſok böven találtatnak Konſtantzinápolyban, a' melyeket azok is, a' kik ezt tsak valami elme futtatásnak tartyák, igen nagy gyönyörüſéggel olvaſſák, és nem kitsiny nyomdokakat okozott a' Törökök ſzivében.

Berlin. Azt irják Berlinből, hogy *Eglofftein* Fö-hadi-vezér Ur, a' F. Pruſzſzus Királynak parantsolattyára Potsdámba hivatott oly véggel, hogy a' F. Király helyett a' Pruſzſziai Tábornál a' hadi probákon meg-jelennyen, mivel a' Király a' maga terhes nyavalyái miatt jelen nem-lehet. Hogy mondjuk ki már edgyſzer nyerſen a' ſzót, és azt a' mi a' ſzivünken fekſzik adjuk tudtára a' mi érdemes Olvaſóinknak. A' Magyar ujság-iró nem hiſzi, hogy a' NAGY FRIDERIK beteg vólna, és hogy lehetne-is többé beteg. Nem régiben vevök Trajektumból edgy jó-akaró Hazánk-fijának levelét, ki ezt irja: „Kedves Barátom! Itten azt ſuttogják alattomban, hogy az öreg Friderik nintsen többé az élök között; de ſenki ſem meri fel-ſzóval mondani, tsak azt várjuk, ha vallyon a' nyári táborozáskor meg-jelenik-é ſzokáſa ſzerént a' probán, vagy nem, ha meg-jelenik él, de ha meg-nem jelenik mi ſzentül el-hiſzſzük, hogy nintsen többé az élök között." Ezt a' két punktumat öſzve vetvén, a' ki a' nyári táborig várakozni nem akar, bizonyoſon el-hiheti, hogy a' NAGY FRIDERIK meg-hólt.

Sz S.

Po'ſonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
13
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
37
LEVELE.

Külsö Orſzági dólgok.

Páris. Moſt leg-közelebb botsáttatott világ eleibe Parisból egy irás, a' mely-is ditsöſségeſſen uralkodó Monárchánkat a' Máſodik Jósefet (kinek virtuſait mi-is akarjuk olvaſóinkkal-közleni) eképpen razolja-le: —„ A' II-dik Jósef egy meg-világoſittatott, és jó-tévö Fejedelem, a' kinek eleibe minden Jobbágyai bizváſt mehetnek; az alatson ſorsúak eránt Baráttsággal, a' nagyobbak eránt pedig vigyázáſſal viseltetik; a' maga foglalatoſſágaiban ſzorgalmatos; a' Hivatalt viſelökre vigyázó; meg-kérlelhetetlen a' Törvények hitetlen meg-ſzegöi ellen; a' Politziában és az Oekonomiában való Rendtartáſoknak Baráttya; és ezek a' meg-esmértetö jelei a' bölts igazgatásnak, és mint egy Thermometruma a' jó Rendtartásnak. Terméſzettel jol

 té-

tévö, az ö életének Hiſtoriája ſok jeles emlékeztetö jeleit fogja az ö emberségének a' következendö világnak hagyni, söt még a' mi leg-ſzükségeſebb egy ſzabadoſſan Uralkodo ſejedelemben, a' Tsáſzár ſzinte oly igaſſág ſzeretö, mint adakozó, és nagy elméjü. Bétölti az egéſz világot a' maga ſok dolgokban tett jobbitáſainak Hirével, a' mellyek ſokſzor több haſznot okoznak a' világnak, mint a' Hadi viselt dolgok, a' mellyeknek többnyire-ſzomorú következéſei vagynak. Mindennapi igazgatáſában böltseſſégének emlékeztetö jeleit hagyja. Meg-ért idejében ült-bé Királyi ſzékibe, és már móſt hatalmaſſan jár azon az úton, a' mellyen olly ſokan reſzketö inakkal léptek. Az igazgatás meſterségének leg-haſznoſſabb fundamentomaival tellyes, a' maga jobbágyainak minden ſzemély-válogatás-nélkül való örzöjének, Juſſaiknak pedig oltalmazójának tartya magat, vallást ſzeretö, de nem vak buzgóságból, a' maga válláſában valókhoz hajlandó, de ugy hogy más vallásbéliek eránt-is roſzſz itéllettel nintsen; meg-gyözettetett a' felöl hogy a' Fanatismus, vagy emberi bal-vélekedéſek, ſzint-olly kárára vagynak az emberségnek, mint a' mely gyalázattyára van a' Babonaſág, ez ellen igyekezik az emberi nemzetet oltalmazni, amattól pedig el-akarja húzni. Az egy-máſt el-nem türésnek vértſzomjúhozó kivánſágait, és a' hamiſs buzgóſágot kárhoztattya, a' melly ſok kegyetlen Uralkodókat arra viſzen, hogy mint egy Hazának Iſtenei, ugy nézetteſſenek, midön a' magok jobbágyaikpak Lelki-esméreteiket gyötrik. Az Iſtennek ſzentelt hellyeket megtiſztittya, a' mellyeket vagy a' fösvénység vagy pedig a' tudatlanság ſzentségtelenné tettek vala. A' maga gondolatai, és ſeltételei által ſzint ugy felyül

ha-

halad minden Uralkodókat, mint felséges voltával minden más embereket. A' gyenge szivüket a' kik alkalmatlanok a' Jónak tsak akaráſára-is, vagy félelmesek annak tselekedéſére, meg-veti. A' Præjudiciumot, vagy emberben belé rögzött hibás vélekedéſeket ki-irtya, és a' méréſz Hypocritaſagot meg-rettenti, a' midön azokat a' ſzentségnek ſzines és tettetes fedeleit, a' mellyek a' vallásnak neve, és ſzeretete alatt más haſznokat rejtettek vala magok alá le-ſzaggattya, és le-rontya, 's azomban más Uralkodokat-is ſerkent ezen egymáſon való iſzonyú Uralkodásnak töveſtöl való ki gyomlálására, a' mely magát mind a' Lélekre, mind pedig a' Teſtre ki terjeſztené. Az Hypokritak, és az gyenge értelmü emberek, a' kik talam az illyenekért az ez elött való ſzázadokban az Iſteni káromlásnak ſzine alatt az egéſz világot tüzre itéltek volna, már moſt a' II-dik Jósef ſzavára mind el-halgattak. Az ö parantsolattyaira tsudálkozásra méltó dolgok vitettetnek végbe, még pedig, minden nehezség, és ellen-vetés nélkül. Ezek a' dolgok ſokakat bámulásra, ſokakat pedig tsudálkozásra inditnak, 's mindeniknek el-fogódik a' ſzava. Egy ollyan rendtartásnak, és mértékleteſſégnek lelke, a' mely a' Királyi ſzéktöl fogva az egéſz Lakoſſak társaságára ki-terjed és le-ſzáll. A' maga Jobbágyainak ſzint úgy Attya, mint Uralkodója igyekezik lenni, és azoknak ſzerentsejeket ditséretre méltó rendeléſekkel akarja meg-erösitteni. Mindeneket egy formán betsüll, mindenek minden ſzemély válogatás nélkül tzeljai es tárgyai az ö Atyai gondeskodáſának. Elég meg-világoſittatot, ugy hogy az Eſkléſiai és az Orſzág dolgai között itélletet tehet. Minden akarattyát erösitik Példáji, vezeti a'

Böltseſség, nyomba követi az álhatatoſſág, a' mellyért is ſenki benne ellent nem álhat, vagy ha ellent állana-is, könnyen el-tudja igazittani. Ékeskedik a' világnak leg-elsöbb és leg-betseſebb Koronajával, ſokat tehetö, és fáradhatatlan munkás, még pedig oly erös hellyeken, a' hol máſok ſemmit ſem tehetnének. Ily ſok alkalmatoſſágok között, és ily nagy mezejen a' veſztegetésnek mértékletes. Ellensége a' Pompának, akármely méltóságba-is, a' melyben már oly ſok példáji vagynak a' bujáságnak. Szabad a' vétkektöl, ékeskedik Hazafiúi és erköltfi virtuſokkal, a' mellyek az embert ſzeretetre méltóvá, a' Lakoſokat pedig betsülleteſekké téſzi, foglalatos népeinek boldogitáſában, azokat a' Kereskedéſeknek ki-terjeſztéſével minden módon akarja gazdagitani, és egyſzer-'s-mind böltsekké-is tenni, a' midön nékik az igaſſágot megmutattya, még pedig ſzerentséſſen, és midön a' viſzſza éléſeket el-törli.

Hollándia. Itt-is meg-engedtetett, hogy a' Római Anyaſzentegyház forſoſi, a' magok ſzabad akarattyok ſzerént tiſztelheſſék az Iſtent, söt nagy reményſégek vagyon, hogy az emlitett Provintziának Rendjei bizonyos formában kelendö végezés által, azt az adót-is el-fogják engedni, a' mellyet külömb külömb-féle Tiſztekben lévö embereknek a' Vallás' ſzabad gyakorlásáért tartoznak fizetni. Azt mondják ugyan, hogy már meg-is eſett, de elsöben arról kell rendeléſt tenni, hogy azok a' Tiſztviſelök, a' kiknek fizetéſeknek edgy réſzet ezen adó pótólta-ki, kárt ne vallyanak. Az a' pénz vagy adó, a' mellyet a' Vallásnak ſzabad gyokorláſáért fizetnek a' Katholikuſok, *Háládatoſág pénzének* neveztetik.

Bavária. Oly ördögi dolog a' következendö, hogy az ember alig hiheti: igy ſzóll hát a' Tudóſitás:

„ Nem régen két külsö orſzágiak, edgy Aſzſzonnyal N. —ál a' Tó-Partra érkezének, és edgy haláſztól azt kivánák, hogy öket a' túlsó partra a' maga hajójában vigye-által. E' magát nem ajánlotta, ezt az okát adván, hogy igen nagy büntetés alatt meg-vólna tiltva, hogy a' Tiſztviſelö rendnek nyilván-való engedelme nélkül azt ſenki ſe-bátórkodnék tselekedni. Mennyi a' büntetéſe? kérdi az edgyik: 100. Tallér, felele a' haláſz. Leg-ottan le-fizették néki a' büntetés pénzt az által-vitelért valóval egyetemben, és a' parttol bé-evedzének. Midön a' Tó közepén volnának, mind a' ketten piſtolyt rántának, és fenyegeték a' haláſzt, hogy azon hellyen mindjárt meg ölik ha az ö parantsolattyokat azon ſzempillantásban bé-nem tellyeſiti; és ez a' vala; hogy az Aſzſzonyt minden kéſedelem nélkül a' Tóba veſſe; reſzketve meg-fogá a' ſzerentsétlen Aſzſzonyt és ugy tselekvék, a' mint parantsoltatott. A' két Gyilkosnak a' tulsó partra lett meg-érkezéſekkor, már ott álla kéſzen edgy Kotsi négy Lóval, a' melyben igen nagy ſebeſſéggel belé ülének, és el-hajtának, nem tudván a' haláſz ſem azt kik, és mitsoda emberek lettek légyen, ſem hogy ezen ſzomorú történetnek el-követtetéſére mi adott légyen nékiek kalmatoſſágot. “

Konſtántzinápoly. A' ki Konſtántzinápolyt, avagy a' mint a' Törökök hivják *Iſtámbólt* ez elött 15 eſztendökkel látta, az a' mái állapottyát azon idövel öſzve vetvén, igen nagy külömbſéget veſzen-éſzre. Ez elött a' külsö orſzági Kereſztyénnek éppen nem

vólt

vólt tanátsos, hogy europai köntösbe jelennyék-meg közönségesen, és e' már most egészszen meg-vagyon fordúlva. A' Kereszttyén maga mégyen a' veszedelemre, ha törökösön vagyon öltözve; de ha a' maga nemzeti Ruhájában vagyon, senki sem bátorkodik illetni, mivel a' Törökök jól tudják a' Tsászárnak azon kemény parantsolattyát, hogy a' kül-földit senki gonoszúl bántani ne mérészelje.

Sok Frantzia, Svéd és Prusszus Hadi-tisztek tartózkodnak most Konstántzinápolyban, a' kik mindenütt a' magok edgy formájú Ruhájokban engedik magokat látni. Midön edgy Péntek napon a' Tsászár a' Sofia Temploma-felé lovagla, ezeket az idegen Tiszteket, kik a' Tsászár látásáért, a' népen-elö-tolyongának, mindeniket körül-nézte, öket külön külön fejének meg-hajtásával köszöntötte, és igen baráttságos ortzát mútatott nékiek; a' Jantsárok legottan helyet tsináltak nékiek, hogy rendbe állhassanak, és a' Tsászár közöttök el-lovagla. A' Tsászár igen tiszteletes tekéntetü, és az ö idös ortzáján, még most-is igen kedves szerkeztetés múlatozik.

Azt tellyességgel nem kell hinni, hogy ma a' Törököknél a' Kereszttyén azzal bóldogúlna, hogy Törökké leszsz. Ha tsak valamely tudományban vagy mesterségben kölönös tehettséggel nem bir, a' Tsászár Kertében, vagy masútt, vagy nap-számos leszsz, vagy pedig Levél-hordó. (Tschausch) Vagynak ugyan a' Tsászár udvarában még más féle Tsausok-is, kik a' szent szoba nemesseinek neveztetnek; de hogy valaki ezt el-érhesse, sok és nagy ajánlásokkal esik-meg.

A' mit az útazásoknak irói emlitenek ezen Tsászári lakó Városnak szép fekvéséröl, mind helyes.

Azok

Azok a' 7 halmok a' mellyeken fekſzik, a' ſok Tornyok és Templomok, az oldalát moſó Tenger, és az egéſzſz körül lévö Környék igen nagyon nevelik ſzépſégét, és a' ſzemet majd hogy igézettel nem fogják. De mihelyt bé-mégyen az ember a' Városba, minden elébbeni képzelt ſzépſégröl való gyönyörüſége tsömörré válik: minden uttzák tellyeſek Ruttsággal és büdöſséggel, mivel a' tiſztaſágra ſenkinek ſints leg-kiſſebb gondja-is. A' közönſéges házak elég ſzépek, de a' magánoſok igen oláhoſok. Mivel a' Törökök nem tudják ki leſzſz az ö Házaiknak és jóſzágaiknak örökössé, nagyobb réſzén tsak fábol épitenek, más oka pedig az, hogy a' föld-indúlás kártekonyſágat el-kerüljek. Nem tsuda hát, hogy tsak hamar 1000 Ház-is talpig le-ég.

A' mi Felseges Uralkodónkat e' következendö Fö-Uraſágok fogják Lakſenburgba kéſérni. *Svarzenberg* Hertzég és Hertzegné; a' fö Kamarás Ur Grof *Roſenberg*; az Udvari fö-generális *Wrbna* Grof; Liktenſtáin Hertzeg és a' felesége; Grof *Hátzfeld* és a' Grófné; a' Hadi fö-generalis Grof *Láſcy*; Gróf *Kollorédö* és a' Grófné; Grof *Zinzendorf*; Grof Sz. Julia, és a' Grófné; Gróf *Ernſt Kaunitz* és a' Grófné; Gróf *Thún*, a' Grófné, és a' Leánya; Gróf *Khótek* és a' Grófné; Gróf *Kóbenzel* a' Vice Kantzellárius Ur; Hertzeg *Stáhremberg* és a' Hertzegné; Gróf *Kolloredö Ferentz* és a' Feleſége, *Pálfi Károly*, *Brouné*, *Pelegrini*, *Kollerédo Jóſef*, *Noſtitz*, *Klairfajt*, *Keglevits*, *Lámberty* Grófok, és *de Rollin* Ur, a' melly két utólſok *Ferentz* Ertzhertzegnek Fö-Strásameſterei.

A' hamis Váltó-Tzédulákat majmolt fö-fogolyért, edgy nagy Hertzeg Aſzſzony eſedezett ö Felſégének, kinek könyörgéſére talám ez a' bünös éle-

te

te veſztétől meg-ſzabadúl; ugy tartyák, hogy valamely Várban egéſz életét ſzomorú fogſágban töltiel, mivel még a' tzédulák világoſſágra nem jöttek. — Az Osnabrugi *L. Rajnhold* Meſter Ur ezen haſznos találmányait közlötte a' köz-jóval: talált edgy ollyan ſzerſzámot, a' melly 100 ſzál fonalatt fon azon időben és azon ſebeſſéggel, a' melyben és a' mellyel edgy ember nyújt edgy ſzálat. Edgy vászon ſimitó és fényeſétő mongorlót a' melly-által edgy ember edgy fertály óra alatt ſzaz ſing hoſzſzaſágú Váſznat ki-pallérozhat, mely ſzerſzámot akár melly közep-ſzerü házban-is fel-lehet állitanni. Edgy Könyv-nyomtató Sajtót; a' melly oltsobb-is keveſebb erövel is jár, mint a' ſzokásban-lévö Sajtok. Edgy viz ſzivö-tsatornát, mely által a' Rétről, vagy valamely völgyböl, a' viz 8, 9 napok alatt kimerittethetik, minden emberi munka és ſok költség nélkül.

Tudoſitáſok.

A' Peſti Kerületben lévö Felſéges Királyi Kamara-jóſzágra gondot tartó 's vígyázó Urak, általunk jelentetik, hogy a' Székes Fejér Vármegyében lévö *Szent Agatha* nevü Puſzta, újjolag árendába ki-fog adatni a' többet igérőnek. Ezen árendára lejendö Kötya vetyéltetéſe azon Puſztának, léſzen ebben az eſztendöben Júniusnak 12-dik napján, Peſten, a' Kamara jóſzágra Vigyázó Urak házánál, melly vagyon a' 389-dik Numerus alatt. A' kiknek azért kedvek vagyon ezen Puſztának ki-árendáláſára, jelelenthetik magokat a' meg-nevezett napon 's helyen.

Michaelis Horváth, S. Theologiae Doctoris, & in Regia Univerſitate Peſtana Paſtoralis Prudentiae Profeſſoris Publici, Ordinarii, *Hiſtoria Hungariæ Politica, Pars I.* Vienæ, Typis a Ghelennianis, 1786. 45. kr. Posonban pedig, találtatik *Benedikt* és *Doll Uraknál.*

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
17
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
38
LEVELE.

Kereskedéſt illetö dólgok.

Nem-lehet nagy öröm nélkül ſzemlélni, midön láttya akárki-is, hogy a' moſtani tsendes békeſſégben, a' melyel egéſz Európa él, Európának leg-föbb Hatalmaſſai, mely nagy buzgósággal és törekedéſſel munkálkodják a' Kereskedésnek tökélleteſſégre való vivését, és a' Kereskedésbéli meg-edgyezésnek illendö ki-dolgozását, a' mely által az ö népeik boldógságának forrását fel-nyitják, hogy az abból folyo haſzonnal ki ki kedve ſzerént élheſſen. Az Udvaroknak ezen izzádó törekedeſeket eröſitik e' következendö tudoſitáſok. Már Berlinben egy-néhány Holnapoktól fogva foly a' Pruſzſziai és a' Svétziai Királyok között való Kereskedésbéli meg-edgyezés munkájának tökélleteſſégre való vivéſe. A' Svetziai Király azt igéri, hogy ezután mindenféle do-

hányt, tobákot, és Kávét, a' Pruſzſzustól véſzen; ha ellenben a' Svétziai vasnak Pruſzſziába ſzabados bé-hordatáſa engedtetik. E' végre Svétziában ſok hellyeken nevezeteſſen *Stokholmban* és *Gothenburgban* le-rakó Tárházak épittetnek. A' Pruſzſzus réſzéröl, már külömb külömbféle ſzeméllyek neveztettek-is, hogy ezen munkában Svétziába mennyenek. Abban a' hiſzemben vagynak a' Svetziaiak, hogy ezen dolog alkalmatoſságával a' ſó állapottyában-is, mellynek ſzükiben vagynak, könnyebiteſt fognak nyerni. — Az Angluſt mire nem viſzi az orſzág adoſſága, feltaláltat e' vele minden útat és módot, és azzal koránt-ſem elégſzik-meg hogy a' Világnak tsak valamely réſzében faragja ſzerentséjét, hanem a' Kereskedés által az Világnak mind a' négy réſzeiben kiakarja azt terjeſzteni, ha erövel nem, éſzſzel. Az ő Pórtékái egéſz Indoſtaniaig ki-hatnak, és az Indoſtaniaiaké Angliáig. Frantzia Orſzágban a' kereskedéſi meg-edgyezéſt forrón dolgozza *Éden* Ur által; már Vergennes Gróffal e' felöl való akarattyát közlötte-is, és Éden Ur ſemmit ſem kételkedik, hogy a' dolog ſzerentsés ki-menetelt ne nyerjen, mivel mély értelme és nagy Tudománya ott-is gyümöltsözhet, a' hol máſok még tsak nem-is bimbózhatnak. De az Angluſok ebben még-is kételkednek, a' mint az alsó-háznak tselekedetei bizonyittyák, a' melyben az ellenkezök ſzüntelen azt kiáltozzák, hogy lehetetlen vólna Frantzia Orſzág és Anglia között az illyen kereskedés-béli meg-edgyezésnek fel-állani, és hogy ezen dologra a' pénz tsak hijában veſztegetödnek. Pétervárában az Angliai követ ugyan ebben munkálkodik, és *Neu-Yorkban* Amérikában *Temple* Ur, ugyan ebben foglalatoskodik, hogy ott-is

a'

a' kereskedéſt ſzabad lábra állithaſſa. Az el-múlt eſztendöben oly ſzerentséſek vóltak a' hiberniai Tengeren, hogy azok az 500 nagy hajók, 2000 halász-hajók, a' mellyek ide küldettettek vala, 150-ezer Hordó heringet fogtanak, a' mellyet jó pénzért hogy el-adjanak, idegen orſzágokra küldöttek. Moſt az Angliai Fö-Tanátsnak leg-elsö tzélja a' Skotziai halászat, és azon kereskedö társaſágnak fel-állitása, a' melly a' bör-portékáknak bé-ſzedéſére a' nap-nyúgoti Ámerikának déli tenger partján lakókhoz hajokázzon: *Bengalen*böl edgy ott allittatott kereskedö-társaság Kamtsátkába küldöttetett. Mely ſokra mégyen e' ſzerént tsak rövid idö alatt az Angliai kereskedés? és minémü háladatoſſágot érdemelnek azok, a' kik minden figyelmetéſségeket és erejeket az e' féléknek ſzentelik! mely boldóggá és gazdaggá tétettetik az egéſz nemzet! ugy hogy nem tsak a' moſtani terektöl meg-ſzabadul, (mely ha Pitt Urat elteti az Iſten, vagy hozzá hasonlókat parantsol, kevés eſztendök mulva meg-léſzen, ha a' békeſſég állandó és tartós leſzſz) hanem még a' kints meg-is ſokasodik, mint vólt a' bóldog idöben Jérúsálemben, — A' Hágában lévö Muſzka Követ *Kalitsof* Ur, Amſterdámban járt, hogy a' Hollandiai K. Társaſággal végbe-vitt kereskedésbéli meg egyezéſét a' maga Tsáſzárnéjának, a' Muſzka orſzági Kereskedö-társaſágnak tagjaival közölje.*]

*] Már még Ersébeth Tsáſzárnénak idejében Pétervárába küldettetett vólt a' K. Társaságtól *Dien* Ur, hogy a' Muſzka Udvarral a' kereskedésbéli megedgyezéſt tökélleteſſégre viheſſe; de aztan ezzel a' dologgal fel-hagytanak; az Angliaiakkal való hadakozásban módjok nem vólt, hogy ezt a' dolgot folytathaſſak; de már moſt nagy a' reménység, hogy a' dolog egéſzſzen meg-eſik.

Krimiaban a' Kereskedés ſzüntelen virágzóbbá tétettetik. Lubekában mindenféle Kézi meſter emberek találtatnak, a' kik Krimiába küldettetnek. Az úti költséget a' Tsáſzárné fizeti. Ezek között vagynak hatvan Leányok, a' kik 17, 20. eſztendösök, és arannyal és ezüſtel varnak. Ezek olyan fel-tétel alatt vették erre a' bujdosásra magokat, hogy ha nékiek tetſzik 5. eſztendök múlva viſzſza térheſſenek hazájokba. Hogy ezek az emberek a' pénzeket elne veſztegeſſek; vasarnap és más Innep napokon, maga tartat a' Tsáſzárné tántzot nékiek 's a' t.

Elegyes Tudoſitáſok.

Kolosvárról edgy ſzegény Kompaktor el-mégyen a' napokba Exemplárért Debretzemben, 's azomban hogy a' Mühely ne heverjen, a' Pégáné hivat edgy Humaniſſimuſt eſtvére, ki mikór fel-türközve leg-keménnyebben kompingálna, a' Kompaktor hiv Legénnye vezérſége alatt bé-rontnak a' Direktorok, 's a' dólgot a' Sajtóközt in kruda kapják. A' Dominus Deák le-téſzi a' tsirizlés árát az uj norma ſzerént 6 forintokban, 's azzal el-botsáttatik. Bár — né Aſzſzonyom pedig kezeſség alatt vagyon. — T. N. Posony Vármegyében ezen holnapnak 15-dik napján tartaték edgy Párticuláris gyülés, a' mellyben-is a' több F. Királyi Parantsolatok között, ezen kegyelmes rendeléſe-is el-olvaſtatott ő Felſégének, melly ſzerént a' Püspököket, és Prélátus Urakat, jól tudván az Ekklésiai, és Vallásbéli dólgokban elö-fordúlni ſzokott nehéz foglalatoſságaikat, a' Fundátiókhoz tartozandó ſumma pénzek gondviſeléſének terhe alól kegyelmeſſen fel-ſzabaditani méltóztatott. — Az ő Felſége K. Parantsolattya-ſzerént már ennekutánna a' Vár Hegy-is, vagy az ugy nevezett hires

Sloſza

Sloſzberg a' Politzáj Direktor Urnak vigyázáſa alatt fog lenni, melyre nézve is keménnyen parantsoltatott, hogy minden ottan lakó Házi-gazdák, Bor, és Ser Kortsmárosok, edgy ugy nevezett házi-tzédulát váltsanak, a' melyben hozzájok bé-ſzállott vendégeiknek neveit, állapottyát és idejét ſzorgalmatoſſan fel-jegyezzék, hogy annak idejében a' Politiæ Direktor Urnak bé-jelentheſſék, haſonlóúl minden Ház-gazda tartozik a' maga Lakójinak kereſzt és vezeték Neveit, Meſterſégeket, és életének modját fel jegyezni, és a' nová illik bé-adni. — E' Nemes Magyarhazában lévö T. Paulinus Urak Kaſſája a' Felſéges Királyi Kaſſához tétetvén, azt, 12 milliom kész-pénzekkel ſzaporitotta. — Edgy Orſzág állapottyát visgáló, és rólla iró Ur öſzve ſzámlálván az egéſz Királyi Birodalomban vólt Klaſtromokat, találta azoknak ſzámát 2000. Ha már minden Klaſtromba edgy átallyába tsak 30 embereket ſzámlálunkis, igy ezeknek ſummája 60000 ſzeméllyeket téſzen. Ezek a' 60000 ſzeméllyek minden eſztendöben conſummáltak 18. milliomot.

Bétſi Levelek eröſitik, 's más közönséges Levelekben-is olvashatni; azért miért titkolnánk mi-is a' dolgot! A' F. Királyi Nemes Magyar Teſtörzö ſeregnek Kapitánnya Fő Stráſa meſter *Székely* Urnak a' Hadi Törvény-ſzéken az az itélet mondatott fejére, hogy edgy ſzomorú lövés által végezze életét; mely itélet a' helyben hagyásra, vagy meg-változtatásra ö Felsége eleiben küldetvén, már 2. hetektöl fogva a' Monárkha kezénél vagyon; azért még bizonyoſon nem tudatik, mi leſzſz ezen dolognak ki-menetele, de réméljük rövid napok alatt el-válik, Ezt eddig titkoltuk, de mint hogy már közönséges dolog, jóbb-

nak

nak itéljük a' Haza előtt-is közönségeſſé tenni, hogy ki ki tudja, hogy kelleſſék a' Királyi Kintstárok mellett vigyázni.

Már ez előtt költ edgyik Levelünkben le-rajzaltuk vala azon *Dáma-módit*, mely-ſzerént már ma az alább való nyüſtben ſzött Dámátskák-is fökötőjekről le-függő retzés fátyallal ugy bé-borittyák ſzeméllyeket, hogy az azokat látni kivánók, a' ſzép és darabos ortza, a' fekete és kék ſzemek között válaſztaſt ne teheſſenek. Ezen módira a' Bétſiek annyira neheztelnek, hogy ezt már közönſégeſen ALLA GEORG KRISÁNNAK nevezték; mivel itt minden módinak bizonyos neve ſzokott lenni; melyre nézve már a' nagyok és ſzépek kezdették ezen módit elhányni; a' moſtohább tekintetüeknél ugyan és alatsonobb ſorſúaknál még meg-tartatik.

Bizonyos Német ujságirok jóbban akarják tudni a' F. Pruſzſzus Király egéſſéges életének állapotját, mint mi; a' honnan a' múlt honapnak 30 dikán költ edgy Potsdámi Levél ſzerént ezt irják: „; 17-dikén ezen honapnak 4. mértföldökig vala a' Király lovagolni; eleinte ugyan olly terheſek valának nyavalyái, hogy már mind teſti, mind elmebéli erejétől el-hagyattatni láttatik vala; moſt pedig igen fris egéſſégben találtatik, 's az a' tzelja, hogy az egéſz nyárí Taborozásban esendö tüzi-probát maga kormányozza." Edgy olly régi idökről emlékezönek (mint FRIDERIK) olly terhes nyavalyái, koránt ſem olly könnyen gyógyulhatók, hogy ezen Potsdámi Levelet valaki el-hiheſſe; azonban várjuk-el, fogja-é a' nagy FRIDRIK többé vezérelni a' maga Táborát? — Igaz az, hogy ezen Hatalomnak elsö Udvari Predikátora, *Fridrik Vilhelm Szack* Ur, ki edgyſzer-'s-mind Ekkléſiai

ſiai Tanatsoſſa-is vala a' Királynak, életének 84. Prédikátorſágának pedig 55-dik eſztendejében meg-holt. A' Berlini Ujságok ſzerént nagyon dolgoznak ezen Birodalomban a' köntös meg-ujjittáſában és meg-határozáſában ki mitsodás köntöſt viſeljen, és fog viſelni. Ez nem tsak a' Pruſzſzus Birodalomban, hanem máſutt-is ſzükséges képpen meg-leſz még valaha, és a' kevély bujaságnak zabola vettetik ſzájába.

Edgy a' Pelegrini Regementyéből a' N. Birodalomban Verbunkan lévö Kapitány Ur, a' napokban edgy Legényt fogadott Katonának, ki 7 láb és két tzólnyi nagyſágú, és azonban hellyes teſtálláſú; és rövid nap alatt Bétsbe hozatik.

Ez elött edgynéhány hónapokkal méltóztatott vala ö Felſége kegyelmeſen rendelni Gálitziában, hogy ennekutánna meg-nem fog engedödni a' házaſſág az ollyan Zſidóknak, kik meg-nem tudják azt mutatni, hogy ök a' Normális Oskolában tanúltak. Minthogy pedig azon ok, mellyre nézve az Galitziában rendelödött, másutt-is ſzint-úgy helyet talál: tehát, ezen folyó eſztendöben Aprilisnak 15-dik napján, méltóztatott a' Felſéges Udvar azon rendeléſt, Tseh-Orſzágra és Auſztriára-is ki-terjeſzteni, 's azt mindenütt hirdettetni, és különöſen a' Zſidók' Nagyjaiknak 's elö kellöbb embereiknek tudtokra adatni, hogy ennekutánna edgy Zſidónak ſe ſzabad leſz megházaſodni, a' ki bizonyſág-levelet nem mutat arról, hogy ö tanúlt Normális Oskolában. És erre mind azok a' Zſidó ifjak köteleztetnek, valakik tsak még el nem érték az ö életeknek 16-dik eſztendejét.

Svétziából. Mártziusnak 20-dik napján, öſzſzegyülének Stockholmiában, a' Királynak parantsolatjára, az Orſzágnak Tanátsoſi. A' gyülésben, elöttök

tök a' Király edgy jeles Orátziót mondott, a' mellyben tudtokra adta azon végezéſét, melly ſzerint a' nemzeti nyelvnek ki kéſzitéſére és pallérozáſára, edgy Akadémiát ſzándékozik fel-állitani; éppen úgy, mint XIV. Lajos a' frantzia nyelvre nézve. Fog-állani a' Társaſág 12 rend ſzerint való tagokból, és azon kivül 6 meg-tiſztelt tagokból. Köteleſſége a' Társaſágnak leſzen, a' nemzeti nyelvnek, minden más idegen nyelvből bé-tsúſzott ſzóktól való ki-tiſztogatáſa, a' nyelv' reguláinak meg-határozáſa, az ékeſen ſzóllásnak és vers irásnak jó régulákra való vevéſe, 's a' t. Vajha az Egek arra bírnák a' mi javunkat annyira munkálkodó Felſéges Uralkodónknak ſzívét, hogy a' mi édes Magyar nyelvünkkel ugyan azont tselekedni kegyelmeſen méltóztatna! ! !

A' mi Felſéges Uralkodónk, a' Lejdai Frantz Ujjſágoknak újjolag-való ki-nyomtatáſokat, *Grandmenil Károly* Urnak, különös privilegiummal hat eſztendeig megengedte. Ezen meg-határozott idő alatt tehát, ſenkinek az emlitett Ujjſágot kivülről hordatni nem ſzabad 100 arany büntetés alatt; mellynek fele, a' bé-adóé, fele pedig azon nevezett nyomtató Uré léſzen.

Tudositás.

T. T. Göbel Gáſpár Úr, a' Ketskeméti Ref. Ekkl. Prédikátora, irt edgy könyvet magyar verſekben, és ki-is jött Peſten, illyen tituluſſal: (Utazó Lélek, az az; ſzellyel járó gondolati edgy ollyan Léleknek, ki az embereknek társaſágát edgy kevéſſé el-hagyván, fel-repült a' naphoz; és azzal edgyütt a' Világnak bizonyos réſzét bé-járván, utozáſáról ſzámot ád.) A' Könyv igen ſzép-is, haſznos-is.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
20
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
39
LEVELE.

Hazánkbéli Tudóſitáſok.

GYÖR. — „ Ezen follyó hónapnak 10-dikén N. Győr Vármegyének Győr városſában tartatott gyüléſében, hol ezen meg-nevezett N. Vármegye N. Moson Vármegyével öſzve házaſittattaték, következendö Tiſzt Urak tételének: —

Subſtitutus Vice Ispánnyá tétetett T. *Ilos Károly* Ur, — Fö Notáriusnak *Liptay Nep. János* Ur, — Elsö V. Notárius Bittó Ur, maſodik *Bezerédi Mihály*. — Regiſtrátor *Srauzenberg*, V. Regiſtrator ifijobb *Ilós* Ur. — Közönségés fö Perceptor *Hamar* Ur. — Mosoni Párt. Perceptor *Szalay* Ur, Győri *Andráſi Joſef* Ur, Sziget-közben *Aranyoſi* Ur. — Exactor és Kantralorja a' Gen. Perceptornak, *Farkas* Ur. Rendſzerént való Fiskális *Fejérpataki* Ur V. Fiskális *Horváth Mátyás* Ur.

A' Győri Proceſſusnak fő Szolgabirája *Gyorgyi Pál* Ur, elsö V. Birája *Bánovits Mihály*, máſodik V. Biró *Fejérpataki* Ur, Esküdtek: *Korkoványi* és Sebö Urak.

A' nyúli Proceſſusnak Fö-Birája *Somogy Ferentz* Ur. Elsö V. Biró *Szellik Szabó* Ur, máſodik V. Birája *Torkos Iſtván* Ur, Esküdtek *Bürtsi* és *Gasits* Urak.

Mosoni felsö Proceſſusnak Fö Birája *Sánta* Ur, elsö V. Birája *Kevitzki* Ur, máſodik *Fribert Ferentz* Ur. Esküdtek: *Szalai Joſef*, és *Sergély* Urak. *A' Mosoni all Proceſſusnak* Fö-Birája *Noſzdrovitzki* Ur. Elsö V. Birája *Herrſing* Ur, máſodik *Lááb* Ur, Esküttyei *Farkas* és *Kemley* Urak. — Ezek között Aug. vallásúak: *Andráſi Joſef*, *Horváth Matyás*, *Torkos Iſtván* és *Kevitzki* Urak; Helv. vallásúak pedig a' két *Szalay* Urak.

Posony —„ Mennél nagyobb haſzna légyen edgy réſzre hajlás nélkül itélö és tanitó meg-világoſittatott közönſéges Hivatalbéli tudos föben mind a' Közönſéges-Társaſágnak, mind az edgy vérböl ſzármozott emberi nemzetnek; annál inkább meg-érdemli, hogy azt halgatáſſal el-ne kerüljük, hanem mint követésre méltó példát, ki-hirdeſsük. „ A' Sz. Ferentz Szerzete-béli Papok' Templomában Posonyban vala ſzerentsénk a' múlt Vaſárnap edgy olly Iſten, Király, és jozon-okoſſágon épült tanitáſt [Predicatiot] hallanunk Magyar nyelven, hogy tsak ollyat kivánhatni. Nem tzélom predikállani, nem-is reám bizták; de ha ſzóról ſzóra levelünkbe férne, méltó volna mindeneknek tudni; mert az embernek Iſténéhez, Fejedelméhez, magához, maga háza-népéhez és közönſégeſen minden felebaráttyához való köteleſ-

ſégét

ſégét ugy elé adta, hogy ha valaki az Iſten ſzékéből igazat akar mondani, tsak ezeket mondaná. Az ollyan embernek alamisnáját, ki máſoknak adós, háza-népének tartáſára nem elégſéges, mind addig helytelennek mondotta, mig nem adoſſágát, mellyel tartozik, le-fizeti, és magának, háza népének ſzükſégén fellyül nem léſzen az, a' mit alamisnába adánd. — A' tettős ſzines külsö kegyeſſéget, a' belsö nélkül, olly köböl faragott bálványhoz haſonlitotta, melynek külsö formája valamely eleven bölts teremtéſt ábrázol, de élete, érzékenyſégei, és belsö réſzei nintsenek mellyek ötet azzá tehetnék a' kit hólt formájával ábrázol. Külömbb külömbb féle vallású halgatoi lévén ezen Prédikátornak, fülemmel hallottam a' nem R. Katholikuſok ſzájából ezen ítéletet, hogy ha minden Predikátzió illyen a' Kereſztények között (minthogy illyennek-is kék lenni) nem ſzükſég a' *Polemika*, ſem hogy *Pál Pétert* a' nevéért gyülölje.

Kedden játzodának itten Poſonyban a' nyári Játéknézöhellyen edgy ſzomorú-játékat; mellyben *Nepomutzénus Sz. Jánosnak* vizben vetettéſét és halálát olly elevenen ki-ábrázolták, hogy a' látásra és hallásra gyültt ſokoſág már alig fér vala a' Demokritus hajlékában.

Elegyes Hirek.

Bétsből. Minthogy, mind a' Szerzeti renden lévö Papok az ö Pap-Elöljáróik ellen, mind pedig a' Világi Papok 's edgyſzersmind némely nem Papi renden lévö ſzeméllyek-is az ö Pap elöljáróik ellen, ollyan dolgokat viſznek a' világi törvény-ſzékre 's a' kerületekben lévö Tiſztviſelök eleibe panaſzra, a' mellyek edgyedül az ö magok' ſzemélyeket és pa-

pi hivataljokban való ez vagy amaz helytelen tselekedeteket nézik, edgy ſzóval: a' mellyek edgyedül tsak a' Papi fenyíték alatt vagynak, 's következés képpen, a' mellyeknek mindenkor a' Conſiſtoriumoktól kell meg-vizsgáltatódniok: e' végre, méltóztatott ő Felſége, ezen folyó eſztendőben Aprilisnak 11-dikén kegyelmeſen rendelni, hogy az ollyas dolgokról való panaſz tételek [ki-vévén azokat, mellyek az Uralkodó Fejedelemnek törvényei és rendeléſei ellen vagynak] mindenkor edgyeneſen a' Conſiſtorium eleibe vitetődjenek; a' Világi törvényſzékekre és Tiſztviſelők eleibe pedig tsak akkor, mikor a' Conſiſtoriumokról meg-lehet bizonyitani, hogy az ollyas dolgoknak el-igazításokban vagy reſtek, vagy igazságtalanok, vagy el-ſem igazíthatják, vagy pedig tellyeſséggel nem akarják. — Publikáltatott Aprilisnak 8-dikán Auſztriai Belgiumban-is, az a' Felſéges parantsolatja ő Felſégének, melly ſzerint minden eddig vólt ſzerzetes Atyafi-ſzerű társaſágok el-töröltеſſenek, és edgyedül a' jól-tévő felebaráti ſzeretetnek lántza kösön edgyé minden ſzíveket. Azon el-töröltetett társaſágoknak jószágaik, a' ſzegényeknek fel-ſegélléſekre és tápláláſokra rendeltettek.

Konſtántzinápolyból 3-dik Aprilis. A' moſt nem régiben tétetett Fő vezér *Juſſuf Baſſa* az ő nagy emberségével, a' Köz népnek ki-oſztogatni ſzokott nagy ajándékaival, kivált képen pedig az Orſzág' belső mi-vólta' fundamentomos tudásával, és annak igazgatására meg-kivantató böltseſségével, mind a' Köz mind a' Főbb Rendeknek, eránta való ſzereteteket 's jó indúlatyokat már eddig-is hathatósan ki-munkálodta. Az ez elött-való Mufti-is, a' ki az ő válaſztatásának magát egéſz erővel ellene ſzegezte, kezd

jó

jó Barátja lenni; a' melynek bizonysága az, hogy az ő tölle nem régiben küldetett nagy ajándékot egéſz emberséggel el-fogadta. Reménylik mindenek, hogy ez a' bölts Fö Vezér, a' maga barátjával edjütt *Haſſán Baſſával*, a' török Udvarnak állapatját, vagy jobb rendbe hozza, vagy jobban meg-zavarja. Mivel még ez ideig leg-inkább tsak azon vólt, hogy a' maga roſz-akaróitól az ö veſzedelmére hányattatott töröket el-kerülje, és mindeneket, a' kiket tsak lehet, maga jó-akarójának tsináljon: ſemmi ollyan nevezeteſt a' török Birodalomban még nem tsinált; hanem hogy ſok Tartományokban, a' Baſſákat, hivataljoknak reſtül, és álnokúl-veló folytatáſáért le-rakta: le-tette a' Jantsarok' Fö Tiſztjét-is, kit ök *Agának* neveznek, és a' helyébe tette az utánna való Tiſztet; melly által miden Jantsár-Tiſztek Felsöbbek, alsóbbak, edgy gráduſſal fellyebb eſtek: ez a' dolog-is az ö maſok elött való kedveſſégét nagyon tóditotta.

Ama' nevezetes tsábitóról *Sajk Maſurról* ennyi bizonyoſt lehet tudni: hogy ö minekutánna ſok erös izmos Törököket a' maga pártjára ámitott vólna; a' Prófétai bört, mellybe eleinte öltözött, le-vetkezte, és Hadi Tiſzt-Mundúrt öltött magára: de a' hadi tsatákban-való ſzerentséje minél-hamarébb megtsökként, mivel Georgiánál edgy Muſzka bataillon, ſeregét olly tüzeſſen ſzeljel-verte, és fel-méſzárolta hogy hirével, nevével edgyütt egéſzſzen el-enyéſzett.

Londonból. Edgynéhány Spanyol ágyúk, mellyeket a' Gibráltár oſtromláſa alkalmatoſſágával, az Angluſak el-nyertek, moſtenában Londonba vitettek. Edgy bizonyos Meſterember illy gondolatra vetemedett, hogy azokat meg-vegye, és belölök gyertya-

tar-

tartókat öntsön: úgy-is lett: és tsak a' hírèért, hogy azok Spanyol âgyúból kéſzültek, a' meſter-embernek nagy nyereſégével hirtelen el-költek: mivel minden, jó Hazafinak tartván magát, házi-bútorát ezen nevezetes materiából kéſzültt gyertya-tartóval-is ſzaporítani kivánta. Épen ugy történt az elsö Károly' Oſzlopának-is a' dolga. Ezt edgy Haza-fiak között támadott had' alkalmatoſſágával nagy óltsón el-adták edgy Kés-tsinálónak; ez el-hirjeſztette, hogy az ö Kéſſeinek a' nyeleket, mind az emlitett Károly' Oſzlopából tsinálja: a' két réſzre hajlott Haza-fiak vették sürün az ö Kéſſeit, edgyik azért, hogy Károlynak az emlékezetét tiſztelje benne; máſik azért, hogy mint Királyon-való gyözödelem' jelének benne örvendjen, és rövid idö alatt a' Kés-tsináló olly ſok Kést el-adott maga nagy haſznával, hogy tiz ollyan Oſzlopból ſem tölt vólna annyi-ki. Azonban, magának az Oſzlopot a' maga' épſégében meg-tartatta, és III-dik Károlynak, ezen ſzerentsétlen Király' Fijának, mikor utánna Királlyá lett, drága pénzen el-adta.

Németh-Országból. A' Felſéges Burkus Király, Aprilisnek 27-dikén *Thede* Fö-Doktor Urat magához hivatta *Potzdámba*, hogy annak Orvoſi ſegítségével éljen. Azt mondják, hogy ez alkalmatoſsággal, meglátván az emlitett Doktor Ur az Öreg Királynak hanyatlott állapotját, könnyübe lábadtak ſzemei, mellyet az Öreg Király éſzre vévén igy ſzollott: mit ſirſz Barátom! éltem eleget; hogy meg-haljak, a' terméſzet kivánnya. Ez a' Fejedelem, ha ſzinte nagy ſumma pénzt költ is ki eſztendönként ſzegény Jobbágyainak fel-ſegéllésekre: mindazonáltal 10 milliom minden eſztendöben ben marad a' Kaſſában. —

A'

A' ſellyem-kéſzítés az el-múltt 1785 eſztendőben, ſokkal tsekéllyebb elömenetellel folytattatott Pruſzſziában, mint az az előtt való 1784-ban. Ugyan-is ebben, 13432 fontra megyen a' mit kéſzitettek, amabban pedig tsak 6723 fontra. Ezen nagy külömbſég okának lenni mondják a' tartós, és kemény telet, mely szerint ſok eperfák el-veſztek és a' ſellyem ereſztő bogarak-is el-döglöttek: hanem, ha ezen eſztendő kedvezőbb talál lenni, duſlonnal ki-pótoltatik a' múltt eſztendőbéli kár; mivel a' Király a' Lakoſokat jutalomnak igéretével ſerkengeti a' ſellyem-kéſzitésbéli ſerényſégre.

Olasz-Országból. A' fő Tiſztelendő *Prátói* és *Piſztójai* Püspök Ur, ki már ſok egyéb Szentegyházi rendtartáſoknak és ſzokáſoknak meg-jobbitáſokban, követésre méltó jó példával ment-elől, azon van, hogy az Iſteni tiſztelet 's a' Szentedgyházi tzerimóniák, anyai nyelven tartaſſanak. E' végre, az el-múltt Húsvéti ſzent Innepeket azzal kezdette-el, hogy a' ſzent Miſének ſzolgáltatáſakor, olaſz nyelven olvaſtatta-el az Idvezítő Ur' ſzenyvedéſeinek hiſtóriáját a' nép előtt. Mellyet midőn a' nép ſzívének tellyes örömével venne: meg-parantsolta azon fő Tiſztelendő Püspök Ur a' maga' Megyéjében, hogy a' ſzent Évángyéliom a' ſzent Miſének ſzolgáltatáſakor, ezután mindég olaſz nyelven olvaſtaſſék.

Györből tudoſittatunk, hogy Erdélyből Kolosvárról ujra következendő Könyvek küldettek Györbe T. T. *Szerentſi Nagy Iſtván* Urhoz az el-adatás véget, ugy mint: 1) *Seiler* Kisdedek valláſa. 2) *Gombáſi Iſtván* Ur által fordittatott 50. predikátziok. 3.) Pax Sepulcri, 4) Czid ſzomoró-játék, 5.) *Pétri Bod* Jus Connubiale, 6.) Gallyai Rab edgy Magyarra fordi-

ditatott Drama, 7.) *Littleton* Szent Pál meg-téréſéről, 8.) Staffernek a' vallásra-való útmutatáſa, 9.) *Oſterwáld* Papi Sz. hivatal, 10) *Vereſtói* Ur Magyar verſei, 11) *Marmontel* Magyarra fordittatott Belisáriuſſa, 12) A' leg-főbb jóról való beſzélgetés (diſcurſus de ſummo bono) 13) T. T. *Vereſtói* Halotti oratzioji, 14) Pax animæ, 15) vagynak még a' régibb külcsből-is: *Bartolottur* a' Türedelemről, *Beaumont* Kisdedek tárháza, Enekes Könyv 4 ed formába kotákkal, hol a' Ditséretek-is meg vagynak nagygyából tiſztogatva a' régi verſszerzés rosdáitól, és a' sületlen gondolatoktól. *Didpai* és *Loekmann* Indiai Hiſtoriák. *Plautusból* és *Terentiusból* két meg-magyaritott Komediák. M. T. *Ciceronak* nagyobbik *Kátoja*, Læliuſſa Paradoxumai és a' *Scipio* álma, fordittattak T. T. *Kováſznai Sándor* M. V. Profeſſor Ur által. *Bunián* K. utazó és utazoné. *Sulzer* beſzélgetéſei és elmélkedéſei, a' termeſzet' ſzépségéről. 16) Uri Méltoságok-felett el-mondott 21. rendbéli temetéſi Predikátziók és Oratziok; mellyek mind a' tanultabb fejek' munkáji, és külömbb külömb alkalmatoſſággal mondattak-el, Ezekből a' mi Magyar Tudóſainknak ſzorgalmatos fáradságok tetſzik-ki, és azon elöre nézéſek; mely ſzerént már ma a' magok anyai nyelveken is (a' tudatlanobbak' kedvekért) nem ſzégyellik, mint ez elött, munkáikat világ eleibe botsáttani.

Tudoſitás.

Stockmann János György Vendég-fogadós, ki eddig Peſten az arany-Sas-tzimerü Vendég-fogadóban lakott vala, már moſt Budán az arany-Hajó tzimerüt árendálvánki, ajánlya ezután-is a' maga tapaſztolt hü ſzolgálatját minden renden lévö Vendéginek.

Ha pedig némelly Útazóknak tettzene ott ſokáig mulatni, az étel es Qvártély iránt hónap vagy fertály ſzámra tettzéſek ſzerént alkudhatnak.

Po'ſonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
24
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
40
LEVELE.

BÉTSBÖL 20. MAJ.

Leg közelebb ez a' Felséges rendelés tétetödött a' többek között: Mi II-dik József 's a' t. Minthogy az eddig vólt rend-tartás ſzerént, a' pénzzel meg-terhelt Levélnek poſtára való fel-adáſa, a' benne lévö Summának bé-mutatáſa, és az annak el-vivéſéért járó poſta pénznek le-fizetéſe, mind a' Közönſégnek terhes vala, mind pedig gyakran alkalmatoſſágot ſzolgáltatott a' hüség' 's igazſág' régulái ellen-való tselekedetekre: tehát az a' rend-tartás el-töröltetik; és edgyſzer'smind ezen eſztendöi Júniusnak Isö napjától fogva, kinek-kinek magára hagyattatik, hogy Bankó-tzédulákat vagy Contractualis levelet, a' lovon járó poſta által (de minden különös bé-mutatáſa vagy jelentéſe nélkül a' levélbe zártt bankó-tzédulának) ide vagy amoda küldjön,

tsupán tsak a' rend ſzerént való poſta pénzt fizetvén-le. E' ſzerint már, jóllehet a' Levélbe zártt Summa' bé-mutatásának el-töröltetéſével, edgyſzer'smind az is el-töröltetik, melly ſzerént eddig a' poſtai Kints-tár mindenkor helyt-állott a' küldött Summának el-ſikkadáſáért; 's következésképpen, ezután a' kár magáé a' küldöé léſzen: mindazáltal a' poſta-Tiſzteknek újjolag keményen parantsoltatik, hogy minden lehetséggel és vígyázáſſal el-járjanak azokban, mellyek minden féle Correſpondentiáknak bátorſágoſabb vólttokra nézve eleikbe irattak. Költ Bétsben 1786-ban Majusnak 2-dikán.

Ugyan ő Felſége, ezen folyó Hónapnak 3-dikán, a' maga' Tsáſzári és Királyi örökös tartományjaiban már ki-nyomtatott könyveknek, idegen orſzágokban újjolag ki-nyomtatott exemplárjait 's könyv máſſait el-adni, közönſégeſen meg-tiltotta; és e' végre parantsolta, hogy minden könyv-nyomtatóknak és könyvároſoknak, a' Világi Tiſzt-viſelők által tudtokra adaſſék, hogy az ollyan külső orſzágokon nyomtatott könyvnek meg-vevéſe, a' melly már a' Tsáſzári és Királyi örökös tartományokban ki-nyomtatódott edgyſzer, éppen az alatt a' büntetés alatt tilalmas, a' melly alatt az ollyan Könyvnek máſod izben való ki-nyomtatódáſa már meg-tiltatott.

A' mi Felſéges Uralkodónk, Bétsben, az udvari Papi Commiſſionak ſokſzori repræſentatiójára, kegyelmeſen meg-engedte, hogy ezen három Sákramentomok: a' Házaſſág, a' Kereſztség és az utólsó Kenet, ezután-is deák nyelven ſzólgáltatódjanak-ki; a' többiek pedig, parantsolta, hogy német nyelven. —

Elegyes Hirek.

NÉMET-ORSZÁGBÓL. A' Rhenus-meljéki felső Kerületben, Hanóviában, *Bergſtreſzſzer* Conſiſtoriális

tanátsos Ur, ollyan meſterſéget mondatik találtnak lenni, melly ſzerént a' hadakozás' idején, az edgymáſtól jó köz-földre táborozó Seregek-is, bizonyos érthető jelek által edgymáſſal értekezhetnek; és már ennek ſok próbáit-is adta. A' többek között, Aprilisnek 20 dikán, a' hegyekről lőtt vala edgynehány Rakétlikat Homburg' városa felé, mellyek ezt a' két ſzót adták elő: *Pirmaſens*, és *Ludvig*. Ez a' lövés eſett eſtve 10 órakor 55 minútakor; és már 5 minúta múlva, az az 11 órakor, meg-tudták Homburgban azon két ſzókat. Más nap, az az 21-dikén Aprilisnek, 9 órakor eſtve, lőttek Homburgból-is ágyúkkal nem ſzinte két egéſz minúta alatt négyſzer: *Bergſtreſzſzer* Ur, a' ki már akkor jó tova edgy hegyen áll vala, midőn a' negyedik lövés eſett, ezt a' két ſzót: *Caſſel*, és *Villhelm*, hiteles' jelen-lévők előtt hallatólag el-olvaſta vala; és azonnal négy viſzſza lövés által tudttokra adta a' Homburgiaknak, hogy a' tőllök lövés által küldött két ſzókat bizonyoſan vette. *)

*) Nem ſzintén lehet egéſzſzen újjnak mondani ezen találmányt. Mert ama' görög Hiſtoricus *Polybius*, ki Kriſtus Urunk' ſzületéſe előtt jó darab idővel élt Rómában, arról tudósít bennünket, hogy a' régiek ollyan forma mód által, hegyeken völgyeken kereſztül, gyakran három 's négy napi járó földre-is értekeztek edgymáſſal; még pedig nem tsak edgy két ſzót adtak tudttokra a' távol-lévőknek, hanem egéſz perioduſokat-is, és azokra azonnal válaſzt-is kaptak.

Német országban, edgy *Villikh* nevű tanátsos Urnak 3. leányai, a' varrásnak meſterſégében edgy új jeles próbát tettek; azt tudnillik hogy a' haj-ſzálakkal, éppen mint a' ſelyemmel úgy varnak. Szemmel látott emberek bizonyitják, hogy az ő utólsóbb

varráſaik már ſelette nagy tökélleteſſégüek, úgy hogy a' ki-mettzett rézzel nyomott rajzolványoktól igen nehezen lehet meg-külömböztetni. Az ő jeles varroványjaik között vagyon nevezeteſen edgy áldozó *Veſztalis*-ſzűz, és Moguntia' városa az ő környékével edgyütt.

Párisból April. 18 *dikán.* Verſzáliában, a' Rendeknek edgy közelébb tartott tanáts-gyüléſekben, ezen következő dolog történt: Az itten lévő Parlamentum, kerékben-való törésre ítélt-vala három ſzánakozásra méltó rabokat, kiknek Dupatj Ur egyedül emberi ſzeretettel tellyes ſzívének nemes indúlatjából, minden tőle ki-telhető módon pártjokat fogta, és ártatlanſágokat olly világoſſágra hozta, hogy a' Parlamentumnak feljebb nevezett ítélet-tétele, a' Rendeknek tanáts-gyüléſekben egéſzſzen ſemmivé tétetödött, és a' kerékben való törettetésre ítéltettek, azonnal ſzabadon botsáttattak. Ezek már az ólta mindeneknek ſzemek' láttára bátorsággal járkálnak az útſzakon 's alamiasnát kéregetnek, tartván kezekben edgy arra való engedelem-levelet, mellyet nékik a' Magiſztrátus adott: az emberek igen böven adakoznak nékick. E' mellett, maga kéſzitett Dupatj Ur edgy ollyan iráſt, mellyből az ő' ártatlanſágokat akár-ki is ki-láthátja: ez az irás ki-nyomtatódott, és közönſégeſen árúlják ſzerte-ſzéljel a' városban, 's annyival inkább többen veſzik, hogy Szegvier Ur a' Parlamentumnak nevében meg-akarta tiltani annak árúláſát 's vevéſét. Ez hát ekképpen esvén; már moſt az a' hire van, hogy az egéſz főben-jaró-törvény-Könyvet meg fogják újjitani 's jobbitani, hogy az efféle ítélet-tételek ne eshеſſenek többé meg, az ítélő ſzéknek nem kis gyalázatjára.

Pá-

Páris 27-dik Aprilis. Bernárd és Kaulerſz Urak, annak a' módját találták-fel, (de a' mellyet még titokban tartanak) hogy kelleſſék a' vas-műveket úgy meg-kéſzíteni, hogy azok ſoha ſe rozsdáſodjanak-meg. Úgy mondják, hogy ezen találványnak helyes vóltta, már ſok féle próbák által meg-is állíttatott.

Madritból Aprilis 3-dikán. A' mi' Szerzeteſeink tsudálkozva, 's el-bámúlva néznek edgyik a' máſikra, midön hallják, mennyi ſokat ſzándékozik megváltoztatni a' Király az egéſz Orſzágban lévö minden ſzerzetes Rendekre nézve. Im, tsak moſt közelebb is már, el-töröltetett a' ſzent Bernhárd' ſzerzetén lévő Klaſtromok közzűl edgy, még pedig a' Szentséges Pápának meg-egygyezéſéből; 's nem ſokára más Klaſtromok is úgy járnak. Sőt a' Király, a' ſzentséges Pápa' Bullájának ereje által, már adót is vetett a' mi' Püſpök Urainknak jóſzágaikra, a' ſzegénységnek nagy könnyebbſégére: de ſok Püſpök Urak ellene-ſzegezték magokat ezen Felséges Királyi Rendelésnek, és nem tsak az, hogy adót nem akarnak fizetni; sőt ellenben, világóſan ki-mondották, hogy ezen pontban, ſem a' ſzentséges Pápának, ſem a' Felséges Királynak nem engedelmeskedhetnek, és hogy egéſzſzen el-tökéllették magokban, hogy inkább hivataljokat teſzik-le, mint ſem azt meg-engedjék, hogy ők az ő' ſzabadſágaikban és minden adó-fizetéstől ment állapatjokban, leg-kiſſebb módon is meg-ſérteſſenek vagy meg-háborittaſſanak. A' mi' Oskoláinkban is újj rendeléseket látunk. Nevezetes az a' többek közt, hogy: mivel, a' mint a' minden napi tapaſztolásból tudhatni, ſenki ſe leſz ez vagy amaz hivatalban ſerény, ſzorgalmatos, igyekező, 's a' t.; hanem ha arra jó eleve ſzoktatnak a'

gyer-

gyermekek 's az ifijak: e' végre tehát, már itt Spányol országban-is kezdenek ollyan oskolákat állitani és már edgynehányakat állítottak is, mellyekben az ifijak a' szorgalmatosságra, dolog-tételre, serényenvaló munkálkodásra, 's a' t. szoktattatnak; és örömmel láthatni az ifijaknak elö-meneteleket 's-bóldogúlásokat. Meg-esmérjük, hogy ez, edgy örök ditséretre méltó igyekezet és felette hasznos Rendelés és szivesen óhajtjuk annak nagyobb-nagyobb tökélletességre-való mennél hamarabb lejendö menését.

A' tulajdon képpen úgy nevezett Hollándia-Tartományban, *Dodrak* nevü városban, *Évertz* Ur, a' Selde' vizén vóltt villongásoknak szerentsésen lett meg-szünésekre, illyen gyönyörüséges Monétat készített: edgyik óldalán látszik a' Belgiumi tzímer az Oroszlán, mellynek háta megett a' Belgiumi tengeri-kereskedést tzímerezö zászlók lobognak: az Oroszlánnal szem-közben van edgy Sas a' Tsászári Királyi páltzával, sok más Sasok lévén háta megett. Ez a' Sas már éppen lönni akarna az Oroszlánra: hát azonban tsak fel-emelkedik közöttök edgy kedves tekintetü Liliom, melly körül, le-sügározván reá a' felette lévö Isteni gondviselésnek szeme, ezek a' szók vagynak: *Nem leszsz hartz közöttetek.* Távolyka odébb látszik Páris' városa ezen irással: *A' liliom a' kardot nem engedte emberi vérben feredni.* A' másik óldala mutatja a' Selde' vizét és annak partjait két fel-emeltt határ-oszlopokkal edgyütt, mellyeknek edgyikén ez az irás van: SAF. az az *Saftinga*; másikán pedig ez: ST. BR. az az: *Staatsbraband.* Edgy lántz van kereszttül húzva a' Selde' vizén, melly azon viznek, már most mind a' két részmeg edgyezéséből azon a' helyen lett el-zárattatását mutatja.

A'

A' mellett van tsendesen mint edgy ör-alló edgy Status-Oroſzlán; felette pedig a' levegő égben lebeg, edgy tartomány őrző Angyal edgy liliom ſzállal, illyen ſráſſal: *Ne tovább.* Ugyan ennek az óldalának a' ſzélén körös-körűl, ez az írás van: *Az 1648-dik eſztendőben, Januáriusnak 30-dikán, Monaſzteriomban kötött békeſſégnek rende ſzerint.* Végre, kivűl a' béſzeg karimáján körös-körűl: *Leg-közelébb meg erősſittetett 1785-dikben, Septembernek 20-dikán; és meg-állíttatott 1785 dikben, Novembernek 8-dikán.*

Olaſz orſzágból. 24 April. Edgy különös történet. A' Pedemontiumi Tartományban, Aoſzta mellett lévő hegy' tetején van edgy Klastrom. Az ebben lévő Szerzetesekhez bé-menének Aprilisnek 9-dikén 24 tolvajok, olly ſzinlett ok alatt, hogy-ők valami portékát vinnének azon Tartományba. Mint minden egyéb útaſokat, öket is jó ſzivvel látták az Atyák, 's gazdálkodtak nekiek. Eſtve 7 órakor fegyvert rántának a' tolvajok, a' házi ſzolgákat bézárták edgy ſzobába a' kints tárnok Páterrel edgyütt kit iſzonyú fenyegetéſekkel kénſzerítének, hogy mutaſſa meg nékik a' kints-tárt. Ez, élet halál között látván magát, ment 15 tolvajokkal edgyütt edgy Kamara felé, mellyben valának azok a' kutyák, mellyeket a' Klaſtrom tart vala, az ott lévő erdőſégben el-tévedni ſzokott útaſoknak fel-nyomozáſokra. A' Páter bé-megy elől; utánna a' tolvajok. Kik midőn már mindnyájan edgyütt lettek vólna: a' Páter rájok uſzítja a' kutyákat; mellyeknek-is mind-edgyike, a' kit meg-fogott, azt a' földre le ontotta. Azután uſzíttattak a' kutyák a' többiekre; kik azonnal ſzaladásra vevék magokat. A' kutyák 19 tolvajokat öltek-meg mind öſzſze a' Klaſtromban és a' futás közben:

ben: a' többiek pedig meg-fogattattak az erdőben, 's tömlötzre vitetének.

Nápolyból. 20-*dik Apr.* Az a' föld-indúlás, melly Siciliában Mártiusnak 9-dikén esett, olly iszonyú vólt, hogy az ujjonnan fel-épûltt *Messina* tsak nem egészszen öszsze-omlott; *Melazzó* városának-is felénél nagyobb része, edgy *Patti* nevű kis város pedig, egészszen oda van.

Edgy természet-vizsgáló, a' *Jó-reménység' fokából* ezt írja a' közelébb el-múltt Decembernek 10-dikén: „ Vagynak nékem három gyöngyeim, mellyek „ az ő gyöny-házokon kivül szaporodnak 's neve„ kednek: én őket tsupán tsak rizs-kása köztt tar„ tom. Már igen nagyon meg-nevekedtek, és újj „ kis gyöngyötskék látszanak a' nagyobb mellett „ nőnni; mellyek, reménylem, hogy ma hólnap el„ fognak válni a' nagyobbtól. Ezen rendbéli gyön„ gyöket találhatni *Manillában*, és már régtől-fogva „ esméreteſek; de ez a' dolog ugyan, igen nagyon „ különös 's a' t.

A' Londoni tudósítások szerént, az Észak-Amérikabéliek edgy újj főben járó törvény-könyvnek készítésében foglalatoskodnak. A' mint mondják, ez a' törvény-könyv, edgy remek munkája lészen az igazságtól és ember-szeretettől vezéreltetett józan-okosságnak. Annak ereje szerént tsak a' szántt szándékú gyilkós ítéltetik halálra: de a' tolvajok, nem. 'S annyival inkább nem fogják abban követni Angliát és Frantzia országot e' részben: úgy mint a' melly két Országban, ezen századnak kezdetétől fogva, 200,000 emberek végezték életeket az akasztó fán, vagy más egyéb kínos halál' nemével

P o' s o n b a n,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
27
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
41
LEVELE.

Bétsből.

A' belsö Auſztriai Felséges Gubernium, ezen Hónapnak 3-dikán illyen rendeléſt küldött ſzerte-ſzéljel a' polgári tiſzt-viſelőknek; Már jó ideje, hogy felséges rendeléſek tevödtek arról, hogy a' Lakadalmokban, Kereſztelőkben, Torokban, 's egyéb e' félékben, a' vendégekre való veſztegetés, és az azzal együtt járó környül-állások, meg-ſzűnjenek és meg-akadályoztaſſanak, úgy mint a' mellyek mind a' közönséges jóval, mind a' jó renddel, mind pedig a' jó gazdálkodáſſal ellenkeznek. Tudva való az is, hogy azon rendeléſeknek az is vala a' tzéljok, hogy egyſzer'smind azok a' Kereſztyénſég' gyalázatjára való régi roſzſz ſzokáſok is el-törölteſſenek mellyek a' fenntt nevezett vendégeskedéſekben gyakoroltatni ſzoktak. Mind azáltál

hogy az ollyas roſzſz ſzokáſok még is ſok helyeken fenn légyenek; ezekből kelletik ſzomorúan tudnunk: hogy Kárnióliában ſok helyütt, a' teſtől el-váltt lelkek' ſzenvedéſeiknek könnyebitéſekre, a' sütő kementzének ugyan nints tele az odva lepénynyel 's egyébbel, de azonban némelly bizonyos étkek mellett gyertyák gyújtatnak-meg: hogy még moſt-is vagynak Kárnióliában ollyan helyek, hol a' leg-ſzegényebbik is tartozik ha mind kóldúlásával is öſzſze ſzerzeni leg-alább is 5. 6. forintot, a' végre, hogy azon edgy bizonyos *Trenta* név alatt esméretes kenyeret ſzerezvén, azt a' halott-kíſérők köztt el-oſztogaſſa: hogy vagynak még moſt-is ollyan Plebánuſok és egyházfiak, kik a' Lakadalmaskodókat, halott-kíſérőket, Kereſztelőt tartókat, magokhoz kénſzerítik hogy menjenek enni és inni; és több e' félék. Mind ezek a' ſzokáſok, károſok a' jó erkőltsnek, világos jelei a' vak buzgóſágnak 's ſzent babonaſágnak, ellenkeznek a' kereſztyén vallásnak ſarkalatos igazſágival, és világoſan azt mutatják, hogy vagy nints ſemmi haſzna a' Pap' tanítáſának e' réſzben, vagy pedig magok a' Papok nem jól taníttattak. Ezek a' roſzſz ſzokáſok, újj rendbe vevődvén az oskolák és a' papſágra kéſzülöknek taníttatáſok, mind el-fognak ugyan önnön magoktól múlni, 's következés képpen nem ſzükség különös törvény ſzabáſſal végeket ſzakaſztani: mind azáltal ſzükség hogy ſerkentsük a' Papokat 's minden Lélek-gondviſelőket, hogy a' polgári tiſzt viſelőknek e' réſzben való köteleſségekkel, kőſsék egybe a' magok okos vigyázáſokat 's bőlts intéſeiket, és azon légyenek egéſzſz erővel, hogy az ollyas tobzódáſoknak 's vak buzgóſág ſzülte ſzent babonaſágnak, közönſegeſen

nya-

nyakok ſzakadjék. Valámint azonban az a' helytelen ſzokás, melly ſzerént a' Papok és egyházfiak, kiváltt Kárnióliában, magokhoz kénſzerítették menni vendégeskedni, bizonyos ſumma pénz' le-tevéſéért, a' lakadalmaskodókat, Halottoſokat, 's a' t. olylyannak ítéltetett lenni, hogy az különösen egygy átaljában meg-tíltatott az el-múltt honapnak 20 dikán költt felséges rendelés ſzerént: úgy moſt, ugyan azon rendelésnek ereje ſzerint minden lelki páſztoroknak parantsoltatik, hogy ſe kortsmároſi hivatalt ne üzzenek, ſe pedig kortsma vagy vendég-házakat ne tartsanak. És mint hogy könnyen meg-lehet, hogy ſok helyeken tsak egy kortsma van, és az is a' Paróchiához tartozik, 's következésképen annak haſzna, egy réſzét teſzi a' Plébánus' jövedelmének: e' végre imé egy eſztendő rendeltetik, és az alatt tartozik a' Plébánus vagy árendába, vagy pedig örököſen eladni azon kortsmáját avagy bor-árúlásra való juſſát.

Elegyes Hirek.

Londonból. Miólta *Montgolfier* a' levegő égi hajót fel-találta; az-ólta, minden meſterſégeket megvetvén, ſem mehettek még arra a' Frantzok, hogy ollyan módot találjanak, melly által a' levegő égi hajót ſzabad tetſzés ſzerint kórmányozni, 's erre vagy amarra forgatni leheſſen: és így, talán kéntelenek léſznek meg-elégedni azzal a' ſzép ditsőſſéggel, hogy ők vóltak a' leg-első égi hajóſok. Azonban edgy Ánglus ollyan gondolkodásba eſett, hogy ezen hajó-kórmányozáſt madarak ſegítse által próbálja-meg. E' végre kéſzített magának edgy levegőégi hajót edgy nagy hal' formájára, a' mellyet ő Londonban edgy pénzért mutogat: továbbá, hírül adatta a' Közönſégnek a' hír-mondó Levelekben,

hogy lehetetlenség fel-találni ollyan módot, melly által a' levegő égi hajót kórmányozni leheſſen: ő azonban, négy friss elevenségű 's nagyobb rendű Saſokat meg-ſzelíditett, és annyira meg-tanított, hogy azokat, mint a' Kotsis a' lovakat, úgy bé-fogja hámba a' maga' hajója' eleibe, 's-azokkal repülvén a' levegő égben, arra fordítja a' hajót a' merre tetſzik. Meg-is ígérte, hogy még ezen Május hónapban, gyönyörködtetni fogja a' Londoniakat ennek látaſával. Ezt a' különös levegő égi hajókázás' módját, és edgyſzersmind azon moſtani környül-álláſokat, mellyekben az Ángliai Miniſterium moſt azon van, hogy több-több nemzetségekkel ſzövetséget köſsön a' kereskedés végett; e' kettőt, mondom, meg-gondolván edgy furtsa eſzű ember, ki az ezen hajókázás' módját lehetetlennek állítók közzül való, azt költötte 's hírezteté ſzerte-ſzéljel, hogy ezt az újj levegő égi hajó tsinalót, titkon a' Miniſterium fogadta légyen-meg a' végre, hogy a' maga' Saſaival repüljön fel a' Hóldba, és járjon végire, ha méltó vólna é a' Hóld' lakoſival ſzövetséget kötni kereskedés végett. Melly ha el-sül: örülhetnek közönſegeſen minden Újſág-írók, reménylvén, hogy még maid a' Hóldban is léſznek prænumeránſaik.

Bétsből. Stíriában az el-múltt eſztendőben, mind öſzſze a' kik meg házaſodtak, 5781 pár ſzemélyek; ſzülettettek, fiúk 14,338; Leányok 13,697; mind öſzſze gyermekek 28,035. Meg-hóltak, férjfiak 13,295, aſzſzonyok 's leányok 12,935; mind öſzſze 26,230 emberek. Karinthiában, meg házaſodtak 1913 pár ſzemélyek; ſzülettettek mind öſzſze 8,948 gyermekek; tudnillik fiúk 4,631; leányok 4,317. Meg-hóltak mind öſzſze 7,556 emberek, úgymint férjfiak

3,869,

3.869, aſzſzonyok 's leányok 3,687. Kárnioliában meg-házaſodtak 2,823; ſzülettettek fiúk 8,165, leányok 7,785, mind öſzſze 15,950 gyermekek. Meg-hóltak, férjfiak 7,089, aſzſzonyok 's leányok 6,800; és így mind öſzſze 13889 emberek. E' ſzerint hát, az el-múltt eſztendöben, az egéſz belsö Auſtriában, mind öſzſze ſzülettettek 52,933; meg-hóltak 45,675; meg-házaſodtak 10,517. Párizsban, az el-múltt eſztendöben, tsak fatytyú gyermekek-is 15,500 ſzülettettek: a' mellyből óldalaslag ki-lehet húzni, mennyire ment az erkölcsi roſzſzaſág.

Chinából. A' Pekkingi tituláris Katholikus Püspök, annak *Kántó* nevü városáról, illyen tudósítáſt tett Rómába: Minekutánna én Makaóban, a' papſágra készülendöknek ſzámokra, oskolát állítottam; és a' végre, az el törlött Jézsuiták' Kollégyiomát a' ſzent József' temploma mellett meg-nyertem; Octóbernek 1-sö napján 1784-dik eſztendöben, illendö pompával fel ſzenteltem, és az arra-való vígyázáſt két *Góai* alkalmatos Miſſionáriuſokra bíztam-vólna: élek magam' békeſſégében *Kántóban*; mellyről-is, eddig-való tapaſztoláſom után, ezeket írhatom: *Kántó'* városa olly nagy, hogy én annak nagyſágának leíráſához-fogni nem merek. A' házak, nem több hanem tsak két Kontignatiójúak, és az épités' meſterſégének tsak igen kevés nyomát lehet benne ſzemlélni. Felette igen népes; hanem a' lakoſok nagyobb réſzént ſzer felett ſzegények. Leg-inkább az indított engem álmélkodásra, hogy az ide-való emberek annyira egyenlök egymáshoz ábrázatjokra és teſtek' állására nézve, hogy akár-ki-is edgy Atyától 's Anyától-valóknak lenni gondolná öket: mindnyájan edgy forma ſzínü ruhákat, edgy forma kis

ſza-

ſzakált viſelnek; hajokat, fejeknek búbjokig edgy formán nyíratják-el: egyenlő kis ſzemek vagyon mindnyájoknak, mint ſzinte orrok-is: tsizmát és süveget-is edgy formát viſelnek, és artzúlatjok nem igen ſejér. Ez az edgyformaſág, ollyan embernek, a' kinek ſzemei külömbb-külömbb formájú emberi ábrázatok' ſzemléléſéhez ſzoktanak, tsupa tsömör. A' fóbb rendű Nemeſek.is edgy forma öltözetet viſelnek; úgy, hogy a' ki közzülök edgyet látott, elmondhatja, hogy mind látta őket. Meg-lehet mindazáltal a' főbb rendűeket arról esmérni, hogy öltözetekre valami állatnak a' képe van rá-feſtve, süvegek-is nemeſebb ſzínű mint ſem a' közönſéges lakoſoké, és meg-lehetős nagyſágú gyöngy vagyon a' süvegek' tetején. Nem tudom meg-határozni, ha a' városban 's-mezőkben lakóknak ſzámok legyen é nagyobb, vagy pedig a' tengeren lákóké: mert vagynak edgy bizonyos nemű emberek, a' kik ſzüntelen a' vízen laknak, és ſoha a' ſzárazra nem mehetnek, hanem tsak akkor, mikor már halaikat elegendő kenyérnek-való rizs-káſáért el-adták. Ezen vízen lakóknak a' hajójok nem igen nagy: még-is meg-kell abban férni gazdának, gazdaſzſzonynak, gyermekeknek, házi állatoknak, minémüek a' kutya, matska, tyúk, lúd, 's a' t. és egyéb házhoz meg-kivántatott dolgognak. Ha valaki közzülök meg-hal; tenger a' koporſója.

Spanyol Orſzágban, edgy lakadalom tartaték ez elött edgy-nehány hetekkel edgy faluban. Alig kelének-fel az aſztaltól a' 16. ſzemélyből álló vendégek; 's azonnal mindnyájan edgyik a' máſik után ſzörnyű nagy fájdalmakat érezvén, hirtelen meg-halának. Midön a' fazekakat, mellyekben az étkeket

föz-

főzték, meg-vizsgálták vala; úgy találák, hogy azon fazékban, mellyben a' leveles főzelék készült vala, edgy Skorpió lett légyen főve, 's következés képpen annak mérge hatotta-el az egész leveles főzeléket mellyel edgyütt főtt. *)

*) Innen meg-tetszik, millyen sok függ azoktól a' tselédektől, kik a' Konyha körül foglalatoskodnak, már akár az edényeknek tisztogatásokban, akár pedig az étkeknek 's nevezetesen a' zöldségbeliek-nek készítésekben. Ám millyen könnyen észre vehették vólna azon Skorpiót a' Konyha-tselédek, ha tsak kitsit lettek-vólna is vigyázók. Világos innen edgyszersmind az is, hogy nem mindenkor a' méregt l való félelem tartóztatja-meg osztán az embert ez vagy amaz étekhez való nyúlástól: elég tsak az is, ha másoknak vígyázatlanságok miatt borzasztó tsömört kap ez vagy amaz ételtől. A' minthogy mondják is, hogy ez előtt edgynehány esztendőkkel vólt ollyan ember edgy bizonyos Helységben, ki egy vendég-fogadóba edgykor bé-térvén, ottan az eleibe fel tett zöldségek között edgy békát talált; azután, valahányszor azon zöldséget látta, mindenkor edgybe okádott, ámbár az vólt az előtt a' leg-kedvesebb étele.

Frantzia országból. Tudva lévő dolog, hogy ama' hires Párizsi fogolynak Kárdinál *Roban* Úrnak dolgában, a' szentséges Pápának Konsistoriuma azt a' szententziát tette vala, hogy az említett fogoly a' Kárdinálságból ki-tétetődjék: de az, éppen nem úgy ütött-ki Frantzia országban, mint a' hogy Rómában el-gondolták. Mert, azon szententziája a' Pápának, nem tsak az, hogy még eddig törvényesen tudttára sem adódhatott a' fogolynak; hanem a' mellett, ezen két edgymástól független Hatalmasságnak, az említett fogoly' dolgában való ítélet-tételének őszsze-illetlenségét, annyira érezhetővé tette, hogy, a' mint mondják, a' Királyi Tanáts edgyező akarattal el-

vé-

végezte vólna, hogy ezután edgy Kárdinál se szenvedödjék-meg többé Frantzia országban. Tudni való, hogy ez Lengyel országban már úgy van, és hogy sok más Kathólikus Hatalmasságok is úgy gondolkodnak, kik kétség kivül hogy még annyival inkább jobban meg-fognak erősíttetni azon fel-tételekben, ezen példája által a' Felséges Frántzia-Királynak. A' mi továbbá a' Kárdinál' perének folyását illeti: még semmi bizonyos nints benne, mire fog ki-menni, mivel szüntelenül újjabb újjabb személyek állíttatnak-elö tanúknak.

Muszka országból. A' Petropolyi Levelek szerént, a' Frantz és Ánglus Udvar' Követjei, annyira mentek már a' Kereskedés végett való szövetkezésben, hogy a' dolog már tsak al-írás' hijával ván. Mind a' két említett Udvarnak láttatik a' szövetség egészszen tetszeni; mellyet-is onnan húznak-ki, hogy a' Frantz-Követ a' maga Udvarától 30,000 Librával ajándékoztatott-meg; az Ánglus pedig a' magáétól, a' maga' esztendei fizetéséhez 5000. font Sterlinget vett rádásúl.

Már az a' nagy Szó-tár, mellyet a' Tzárné *Pallás* Úr által adat-ki, a' nyomtató Sajtó alatt ván, és már edgynehány árkusok meg-is száradtak. Mind öszsze 200. nyelv leszsz benne: de a' mi nagy kár, mind egyik egészszen muszka betükkel nyomtatódik. Tsak nem minden külsö országi udvarok küldenek belé szókat. A' Tzárne az exemplárokat mind magának fogja meg-tartani, ki-vévén azt hogy a' Királyi Udvaroknak, Akadémiáknak és Tudósoknak fog belölök ajándékozni, eppen úgy, mint a' hogy tselekedett a' *Flora Russica* nevü könyvvel, melly ez elött két esztendövel igen fenyes nyomtatásban jött-ki, és a' melly azon okból igen nagy ritkaság.

Po'sonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
PÜNKÖST-HAVÁNAK
31
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
42
LEVELE.

Hazánkbéli Tudóſitáſok.

TATÁRÓL, *Májusnak 23-dikán.* N. Komárom és Eſztergom Vármegyék, e' folyó Honapnak 8-dik napján Tata Mezö-Városſában tartatatott Particularis Gyülésnek alkalmatoſſágával, öſzſze egygyeſittettek. — E' meg nevezett Helyre mind az két N. Vármegyének Archivumja egynehány nappal elöbb által vitettetvén, a' Tiſzt Urak közzül tsak azok jelenének-meg, kik Levél által hivataloſſak vóltak. — Ezek közzül pedig a' következendö Rend ſzerént tételének Tiſzt Urak.

Subſtitutus V. Ispány T. Ordódy Mihály Ur 500 fl. Fö Notárius Bajcsy Janos Úr 700 fl. Elsö V. Notárius, Miklósfi Imre Ur 300 fl. Második Szévaldt Antal Ur 250 fl. Regiſtrator Pyber Benedek Ur 350 fl. Közönséges fö Perceptor Urbányi

Antal Ur 700 fl. Dunán túl való Partic. Perceptor Pőtz Ferencz Ur 350 fl. Dunán innen való Lévay Ádám Ur 350 fl. Exactor és Kontralórja a' Gen. Perceptornak Rigler János Ur 400 fl. Rend ſzerént való Fiskalis Csejtei Iſtván Ur 400 fl. V. Fiskális Kürthy János Ur 200 fl.

Komáromi Kerületben.

Fő Szolga Biró Klhoſz János Ur 400 fl. Első V. Szolga Biró Csepy Iſtván Ur 200 fl. Második Czina János Ur 150 fl. Esküdtek Malovetz Thaddæus, és Dömény Urak ki-ki 100 fl.

Eſztergomi Kerületben.

Fő Szolga Biró Gerdenics Ignácz Ur, Elsö V. Szolga Biró Tali Zsigmond Ur, Második V. Szolga Biró Miskei János Ur. Esküdtek Palka, és Bedő Urak.

Párkányi Kerületben.

Fő Szolga Biró Kondé József Ur. Elsö Vic. Szolga Biró Kürthy Sándor Ur. Második Sötét Ignácz Ur. Esküdtek Hegyyi Ferencz, és Spátai Urak.

Tatai Kerületben.

Fő Szolga Biró Miskei Iſtván Ur. Elsö V. Szolga Biró Ghyczy Ferencz Ur. Második Milkovics Lajos Ur. Esküdtek Závody Iſtván, és Szabó Urak. Ezek közzül Helvetiai vallásúak Csejtei Iſtván, Tali Zsigmond, Czina János, és Dömény Ferencz Urak. — Doktor, vagy fő orvos Rodlsperger Pál Ur, Seb orvoſok Láspilger, Mihálcz, Stromajer, és Soldat Urak. — Báb Aſzonyok ſzinte négyen léſznek.

Ennek utánna a' Gyüléſek, és egyébb Publicumok Tatába fognak tartatni, de mely háznál, mint-

hogy

hogy még eddig tsak fogadott Szálláſon telepedett meg az öſzve kaptsoltt két Vármegye, azért bizonytalan. — Hirlelik: hogy a' Piariſta Urakat a' hegyen lévő Káſtélylyokból le-ſzállitják, 's oda tétettetnék a' Vármegye Háza. — Komáromi, és Eſztergomi Vármegye Házai, ha vévők találkoznak, el-fognak adattatni. — Az elsőrül beſzéllik: hogy ſelyem fabrika állittatna-fel benne. —

A' mi az Petséttyeit illeti e' két Vármegyének. Eſztergom Vármegyéjé *Sz. Albert* egéſzſzen közepett meg-fog maradni, Komárom Vármegyéjé pedig, több réſzből álván négy Szegletére fel fog oſztattatni; a' Kerülettyén e' fog olvaſtatni: *Sigillum I. Comitatuum Strigonienſis & Comaromienſis unitorum*; az *articulariter* mikorra marad, nem tudódik.

Somogy Vármegyéből. T. Tallián Antal Ur, a' ki is már tizen három eſztendeig az Notáriuſi hivatalt mindenek contentumára, különöſſen pedig az újj Rendſzabáſok után az fő-Notariuſi hivatallyát ditséreteſſen, és nagy méltóságú Gróf Szécsényi Királyi Komiſſariusnak mint fő-Kormányozójának tellyes meg elégedéſével viſelte, és helyes rendtartáſával dolgait fáradhatatlanúl folytatta; T. N. Vaſs Vármegyében által vitettetett, és ugyan ott nagy méltóságú Gróf Győri ő Excellentziája által mind régi Eleinek, mind maga jeles érdemeire nézve Subſtitutus vagy is Al-Vice - Ispánynak neveztetett.

Pozsony. Már egynehány eſztendőktől fogva Pozſonyba, (mint más Ts. 's K. örökös tartományok Városſaikba-is) a' 'Zidó iffiúſág a' Normális oskolákba a' tudományoknak kezdetére ſzoktattatott a' tanúlásba. Már moſt a' 'Zidó Szülék önként ſzabad akarat ſzerint láttatnak el-válni ama' meg-rögzött

éretlen itélet tételtől, hogy a' Kereſztyének oskolájába ne küldjék fiaikat, és Kereſztyén Tanitókra ne bizzák gyermekeiket. Ennek eleven példája *Mendel Salamon* a' Pozsonyi Zsinagógának érdemes tagja; ő a' fiát négy hónapok előtt az Auguſtána Confeſſión lévő oskolába küldötte. Az utólsó examenkor, maga 's hite ſorſoſi és a' Nemes Pátrónuſſág gyönyörködtetve tapaſztalták, minémü ſzép előmenetelt, gyarapodáſt tett gyenge iffiúſágához képeſt a' tanúlásba, és mitsoda nyájaſſággal baráttsággal fogadtatott Kereſztény tanúló társaitól az ő jó maga viſeléſére nézve. Ezt ſajditván más 'Zidó Szülék hárman, azok-is, azon oskolába küldötték a' magok magzatjaikat; még többen-is ſzámoſſan ezt a' példát akarják követni.

Elegyes Hirek.

Bétsből. A' Felſéges Uralkodó 15-dik és 20-dik Májusban kegyelmeſen rendelte, hogy a' Magyar országban kéſzéttetni 's égettetni ſzokott jó-féle Rozſólisért, melly Német 's Gallitziai örökös országokba bé-vitettetik, ennekutánna tsak edgy Conſummoadót, egy pinttől 4 és fél Krajtzárt fizeſſenek. Költ Bétsbe 1786 eſztend. Május Havának 24 napján.

A' Bánátból, Májusnak 6-dikán, e' következendőket irják: — 1.) A' Belgrádi görög Püspök, egy árkot vonatott a' minap a' maga' Hit-Sorſoſinak temetkező helyek körül, hogy így a' ſertéſek, ökrök, 's más egyéb barmok oda ne mennének. E' miatt, olly bámúlásra méltó lárma kerekedett a' Törökök között, hogy magát a' görög Püspököt-is áreſtomba vonták; a' honnan nem előbb, hanem ſok reménykedéſei és edgyſzersmind 600 (edgy *piaſter* teſzen 1 német forintott és 8 krajtzárt) *piaſternek* le-fizetéſe után,

után, botsátódott-ki. Tsak alig hogy haza ért; azonnal rajta mentek újjra a' Jantsárok, és még 500 *piaſter* fizetésre kénſzerítették. Mellyet midön a' Püspök nem akara tselekedni: a' Jantsárok nem gondolván a' Püspöknek leg-kiſſebb ſzavával-is, ötet újjolag áreſtomba vitték. Úgy hiſzik mindenek, hogy már innét nem edgy hamar fog ki-ſzabadúlni; mivel ez az egéſz dolog még elébb bé-jelentetik Konſtántzinápolyban.

2.) A' Felſéges Uralkodónak parantsolatjából, *Kárlovitzban* öſzſze gyűltek az ott lévő Metropolitánál minden görög Püspökök, a' hová *Báró Ortzi* ő Extzellentziája-is, mint Tsáſzári Királyi Kommiſſárius minden órán várattatik. Ezen gyülés, a' Monárkának akaratja ſzerint, a' többek között ezeket tartozik véghez vinni: A' két üres püspökſégekbe, úgymint a' Temesváriba és a' Verſitzibe, Püspököket tenni: Annak módját ki-tsinálni, melly ſzerint az oroſz Kalendáriom a' rend ſzerint-valóval öſzſzo egygyeztetödheſſék: Az innep napoknak ſzámát megkeveſebbíteni; és több egyéb e' féléket.

3.) Ezen hónapnak 4-dikén érkezett *Szemlinbe* egy Török Barát, vagy a' mint a' Törökök nevezik egy *Dervis*, 's más nap onnan el-indúlt Buda felé. Neki nem ſzabad ſe lovon ſe kotsin útazni; hanem mindenkor tsak gyalog: azon kivül magának kell vinni minden motyóját a' hátán. Elötte lovagolnak két Törökök mint Kíſérői, kik egyſzersmind az ő ſzükſégeiről-is, úgymint kenyeréről 's vizéről gondoskodnak, 's neki azokat bé-ſzerzik; mert külömben enni 's inni nem ſzabad néki. Mindenek nagyon kivánták látni ezen tsudálatos embert, és megtudni illy ſzoros regulájú életének az okát. Végre

ki-

ki-tanúltak annyit, hogy egy ſzent útat vett-fel Budára, hogy az ott még fenn lévő Török Metsetet meg-látogaſſa. Tudva való, hogy a' *Derviſek*, a' Török birodalomnak minden nevezetes Városiban Klaſtrommokkal birnak, és ſokan vagynak.

A' minapában, a' Nápolyi Érseki Konſiſtorium azon házaſſági el-váláſt illető perben, melly Hertzeg *Maddaléni* és Feleſége köztt foly, ollyan Szententziát hozott vala, melly a' Hertzegnek nem kivánſága ſzerént eſett. Fogta tehát, apellált; és a' Király rendeltt edgy Kommiſſiót a' pernek ki-határozáſára. Ezt, és a' Kommiſſiónak végezéſeit meg-hallván majd a' Pápa' Nuntziuſa, mind a' Kommiſſiót, mind annak végezéſeit ſemmivé tette mint olly tselekedeteket, mellyek a' Pápai jusba való avatkozáſok volnának. De a' mellyre azonnal a' lett a' felelet, hogy a' Király éppen ſemmit ſem akar tudni azon ſemmivitésről, mivel a' házaſſág mint Kontraktus, mindenkor egyeneſen a' világi Hatalomtól függene.

Petropolyban, az el-múltt eſztendő' végén, ollyan rendeléſe jött-ki a' Tzárnénak, mellyben mind a' két nemű Ifijaknak meg-engedődik, hogy már 17 eſztendős korokban, a' magok' jóſzágaikkal magok' ſzabad tetſzéſek ſzerint gazdálkodjanák; éppen tsak, hogy jóſzágot el-adni vagy el-zálogoſitani a' Tutor' hire nélkül, ſenkinek ſe ſzabad leſzſz addig, mig egéſzſzen 21 eſztendős nem leſz. És így, a' tútorſág alól való egéſz fel-ſzabadúlás, mind a' két nemű ſzemélyekre nézve, fog kezdődni az ifijaknak 22-dik eſztendős korokban; a' mellyet ez előtt, Muſzka-Országban ugyan, igen ſokkal később; ellenben Liflándiában a' nemes ifijú 15. eſztendős korában ért-vala-el.

Né-

Német-Országból, Májusnak 7-dikén. Munikban moſtanában annak járnak végére, hány világi Papok vagynak a' tájon, és hogy 's mint; és már a' Király-válaſztó Fejedelemtől e' végre rendeltetett Kommiſſio, munkába-is vette ezen dolgot az el-múltt hónapnak elején. Minden világi Papok tartoznak ottan meg-jelenni a' Kommiſſio előtt, és írásban béadni: mi a' nevek? hol ſzülettek? mellyik papi megyébe valók? miből élnek? 's a' t.

Lembergből, Májusnak 5-dikén. Galitziának nevezetesebb városiban, tsak nem mind újj Magiſztrátuális Tiſztek tétetődnek. Az itt lévő regementekből az Auditorok, főben járó törvény-bírókká tétettek, nevezeteſen *Lembergben, Zamoſciában, Visnitziában* 's a' t. 's vagyon hívataljokhoz való eſztendei fizetéſek. A' tömlötz-tartók, porkolábok, rabokravígyázók, nagyobb réſzént mind a' már ſok próbákon által-mentt al-Tiſztekből 's köz legényekből válaſztatnak. Mind ezeknek maga ő Felſége fizet eſztendönként; és így a' Galitziaiakat meg-mentette az által, az e' végre különöſen tétetendő adózáſtól. E' ſzerint, mind ki-esnek a' magok' hívataljokból azok a' magiſtrátuális ſzemélyek, kik ſem németül nem tudnak, ſem a' törvényhez nem értenek.

A' Felséges Frantzia Király XVI-dik Lajos, melly ember-ſzeretettel tellyes ſzivű uralkodó légyen; meg-tetſzik leg-közelebb ebből: El-küldvén edgy fő Tiſztjét, kinek egyenes ſzivét nagyon jól esméri, hogy járja-bé a' maga' egéſz Orſzágát, és járjon végire, hol mitsoda fogyatkozáſok lehetnének; minekutánna a' Tiſzt a' meg-járásból viſzſza érkezett, 's a' Király előtt le-beſzéllette vólna, hogy az ő alrendű jobbágyi igen nagy ſzükſégek között nyomo-

rog-

rognak, ſoknak a' bé-faló harapáſa ſints 's a' t. ezen annyira meg-illetödött a' Királynak ſzive, hogy azonnal olly rendelésröl lejendö gondoskodását igérte, melly ſzerint azon ſzükség látó jobbágyi leg alább háromſzor edgy héten húſt eheſſenek.

Sveviában a' Friburgi Akadémiában az Orvoſi Tudománynak Doktora és edgyſzersmind udvari tanátsos Ur *Méderer*, edgy kis írásban igen nevezetes és meg-tartásra méltó történetet emleget, még pedig a' melly minden kétség kivül van. Az, ebben áll: 1782-dik eſztendöben, tizen-edgy embert megmart vólt edgy veſzett kutya: de ezek mindnyájan ſzépen ki-gyógyíttattak három hetek múlva, nem egyébb által, hanem edgyedül tsak edgy darab megtüzesített vasnak teſtekhez való gyengéded éritgetéſe által. Ezt a' gyógyítás' módját edgy paraſzt ember vitte véghez, ki azon a' környéken idegen vala, és ſemmi módon ki-nem adta magát, ki légyen ö. Már az elött ſok efféle embereket ki-gyógyított ez által a' mód által. Igen jó vólna, ha ezzel a' könnyü móddal máſok-is élnének, az illyen környül-álláſokban, 's azután a' magok' tapaſztolt jegyzeteiket a' közönséggel közleni el-nem mulatnák.

Poſonyban a' Gabonának árra e' képpen vagyon:

A' tiſzta Buzának Poſonyi méröje, Garas	30	31	32
Az elegyesnek - - -	28	29	—
A' fele Roſosnak - - - -	23	24	—
A' Rosnak - - - -	20	21	—
Az Árpának - - - -	16	17	—
A' Zabnak - - - -	11	12	—
Török Buza. - - -			

Poſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-JÁNOS HAVÁNAK 3 NAPJÁN SZÓMBATON KÖLTT 43 LEVELE.

Bétsből.

A' közelebb múltt napokban ez a' Felséges Királyi Rendelés jöve-ki: Mi második József 's a' t. Minekutánna már, a' mi kereſztyén Jobbágyainkra nézve, a' házaſſágot illető dolgokban a' mi Felséges Rendelésünket ki-adtuk: tehát imé moſt rendeljük, hogy a' mi Zsidó jóbbágyaink is, a' mi illeti a' házaſſágban 's annak következéſeiben való öſzve egygyezéſt, azon ki-adott Rendelésünknek ereje ſzerint köteleztetnek; a' mennyiben Mi, ezen Rendelésünkben, ez vagy amaz pontot ő reájok nézve, közelebbről meg nem határozzuk. §. 1.) Midőn fontos okokra nézve jónak lenni találtatik, hogy meg-eſſen ez vagy amaz ſzemélyek között az ollyan házaſſág, a' mellyet Mi az atyaiſság vagy közel való vérség miatt meg nem es-

hetőnek és lehetlennek rendeltünk: tehát az illyen történet mindenkor előre bé-jelenteſsék a' polgári törvény ſzéken, és ennek az illyen házaſſági öſzve egyezésre való akaratját kelletik venni. §. 2) A' mit akár melly kereſztyén vallásbéli Papokra nézve rendeltünk a' házaſſág dolgában: ugyan azt éppen úgy kell érteni a' Sinagógának fejére vagy elöl-járójára, és a' hol Sinagóga nints, az Oskolának Elöljárójára nézve. A' kereſztyén templom név alatt, oda kell érteni a' Zsidókra nézve a' Sinagógát vagy az oskolát, a' hová a' község öſzve gyűl imádkozni; a' Papi megye név-alatt, azt az egéſz megyét vagy környéket, a' melly a' Sinagogához vagy oskolához tartozik; vasárnap alatt, a' Szombatot; kereſzt név alatt, a' vezeték nevet. §. 3.) Midőn már a' házaſſágban való meg-egygyezés, a' Mi törvényünk által rendeltt mód ſzerint tökélleteſſégre ment: azt oſztán egyik réſz ſe bonthatja-fel maga; és tsak akkor lehet meg a' fel-bontatáſa, midőn abban mind a' két réſz egy-gyaránt meg-egyez. §. 4.) A' mi egyebeket illet, mind azok a' Mi rendeléſeink, mellyeket eddig a' Zsidókra nézve a' házaſſági dologban ki-adtunk vala, ezen mi moſtani rendelésünk által nem hogy ſemmivé tétetnének, sőt inkább mint eddig a' magok erejekben meg-maradnak. Kőlt Bétsben 1786 dikban, Májusnak 3-dikán.

Bétſi különös Levelekből értjük, hogy General-Lieutenant Gróf Kinſzky József Urnak, az a' ſzerentséje fog lenni, hogy Ferentz Ertzhertzeget, a' Lóvas ſeregnek tulajdon hadi gyakorláſaira 's külömbb külömbb kéſzſégeire fogja tanítani, a' Szombat-hely mollett lejendő próba-táborozás alkalmatoſſágával. A' Printz, a' mint mondják, a' maga' A-

tyá-

tyjának Dragonyos regementjében, minden tiſztségeken egéſzſz az Oberſterſégig által fog menni; azután a' Hertzeg Maximilián vasas regementjében mint Oberſter, fog commendírozni; annakutánna több öſzſz-egyesűltt lovas regementeket fog a' hadi kéſzſégekben gyakoroltatni; végre, a' Peſt mellett lejendő próba-táborozásban, edgy egéſzſz öſzſze-állott hadi ſeregnek commendirozáſát fogja meg-tanúlni.

Elegyes Hirek.

Ángliában ſemmi ſints moſt nevezeteſebb mint a' *Haſztings* Úr' dolga, az rövideden ebből áll: Haſztings Ur, vólt eddig a' Felſéges Ángliai Udvar' Helytartója *Bengálában* nap-keleti Indiákon. Ottan, a' mint *Burke* Úr az Udvarnak bé-adta, ólly iſzonyúságokat vitt végbe a' maga' helytartói hatalma által, hogy onnan azon tselekedeteiről való ſzámadásra viſzſza hívattaték az Udvartól Ángliába. Példának okáért, hogy egyet vagy kettőt említsünk tselekedetei közzűl, illyen kegyetlenſég vala a' többek között az, hogy egy Indiai Fejedelmet, azt tudnillik, a' kit a' Bengalai köz jót kormányozó tanátsos férjfiakból álló társaſágnak tagjai, a' magok' Præſeſek ellen, tudnillik Haſztings Ur ellen, tanúnak akartak az Udvarnál elő állítani, az ő már az előtt véghez vitt ſok kegyetlenſégeinek ki világosításáſára; ezt a' Fejedelmet, mondom, leg-felsőbb mértékű igazſágtalanſággal, bizonyos ſzínlett ok alatt felakaſztatta. Egy más Printzet pedig, a' kit némelly tzéljainak el-éréſe végett ſzeretett, 's mindenben jó-akarója vala, midőn már tovább egy pénzt ſe tsikarhatott vólna tőle, ki-űzte az orſzágból; és több e' féle kegyetlenkedéſek, mellyeket Burke Ur ellene bé-adott. E' ſzerint hát az a' férjfiú, a' ki

kevéſſel ez előtt maga adott vala audientiát ſok Indiai Fejedelmeknek, és a' ki azokat maga' tetſzéſe ſzerint felsőbb méltóſágokra emelte vagy azokból le-vetette; ez a' férjfiú, mondom, haza érvén Angliába, meg-jelent Májusnak 1-sö napján, mint törvénybe idéztetett, az alsó Tanáts háznak ſzámos tanátsos férjfiai előtt, ſok minden féle rangú 's rendű embereknek, kik a' tanáts ház eleibe gyülekeztek vala, öſzſze tolódáſok között. Bé-menvén, azt kérte ki leg-előſzör-is, hogy ſzabad légyen néki a' maga mentségére való dolgokat, mellyeket már az előtt le-írt vala, a' papírosról olvasni-el. Olvaſta tehát hat egéſzſz óráig; de el-fáradván el-nem végezhette: azért-is más napra tétetődött-által a' hátra lévőknek el-olvaſáſa. A' mellyeket a' maga' mentségére fel-tett, azoknak velejek ebből áll: Az én ellenem való vádak 's panaſzok, mind fundamentom nélkül valók, és tellyeſek motskolódáſſal 's hamis ráfogáſokkal. Egynehány ſzerte ſzéljel futtába küldött levelek, világoſſágra hozzák az én Karaktereimnek gyűlölſégeſſé lett tétettetéſét, és a' hír-mondó Levelek mind valódi pasquilluſok az én Bengálai helytartóſágomról. Az ellenem való vádaknak, van erejek; mivel az én Vádolóm, a' maga' nevének alíráſával azokért helyt álla. Az alatt, hogy én a' leg-ſzövevényeſebb környűl-áliáſok közzé tétetődvén, így vagy amúgy tselekedni 's a' dolgokat el-igazítani kénteleníttettem: mind fel-jegyezték az én ellenſégim titkon tsendeſen az én tselekedetimet, és 5 eſztendőktől fogva azon vóltak, hogy a' magok' vádjaikat ellenem ki-koholják. Nékem nem elébb, hanem tsak a' múltt hónapban jelentetett-meg, hogy az alsó tanáts-házban a' Bírák előtt jelenjek-meg;

és így alíg vólt nékem annyi napom a' magam' mentségének el-kéfzítéfére, mint a' mennyi eſztendejek vólt az én ellenſégimnek a' vádaknak jó előre való ki.dolgozáſokra' Gyermekſégemtől fogva Indiában valék, és 36 eſztendeig való ſzolgálatommal megfeleltem azon Karakternek, mellyet moſt némellyek rút ſzinnel igyekeznek elő adni. Minden meg-rettenés nélkül jelenek-meg az én Bíráim előtt; 's várom az ő végezéſektől az én ſorſomat: köſzönettel tartozom nékiek, már akár az ember-ſzeretet, akár a' ſzoros igazſág ſzerint fogják tenni az ő végezéſeket. Hogy én mindenkor azt 's úgy tselekedtem, a' mit 's a' hogy a' környül-álláſok kivánták; abban bizony tanúm nékem az én lelkem' esmérete. Gyakran kéntelenítettem én a' bizonytalan következendőknek határiba-is, a' magam tulajdon okoſſágomnak el-látáſa ſzerint bé vágtatni, elől tűz hátúl víz lévén, 's úgy véghez vinni oſztán egéſz méréſzſéggel az én fel-tételemet. Az én tiſzt-társaim Indiában ſajnállották azt, hogy én az én hívatalomat el-hagyni kéntelenittettem, és a' Direktorok gyakran hízelkedéſſel elegyes köſzönettel vóltak erántam az én hívatalbéli magam viſeléſemért; 's a' t. Ez a' mentſége Haſztings Urnak ki-fog nyomtatódni, mint ſzintén az ellene adott vádak-is. — A' Haſztings helyébe tétetett Indiai Helytartó Gróf *Kornvallis* Ur, már Aprilisnak 28-dikán el-ment Londonból, hogy poſta hajóra ülvén, bé-álljon Indiában a' maga felſéges hívatalába.

Frantzia Orſzágból. Minthogy egyedűl tsak a' Király tetſzésétől függ, ha kérjen e' vagy ne kérjen Kárdinál süveget a' Pápától valamely Frantzia Orſzági Prælatusnak, és következés képpen ha meg-

ſzen-

ſzenvedje e' vagy ne ennekutánna a' Kárdinálokat Frantzia Orſzágban: erre nézve az a' hir, a' melly e' dologban vala a' 41-dik hirmondó levélben, annyiban már moſt nem igaznak lenni mondatik, a' mennyiben fel-forgott ugyan ezen dolog a' Királyi Tanátsban, de azonban ſemmi ki-határozott végezés nem tevödött felöle. — Azonban, a' nyak-ékeſſég miátt a' Báſtillában foglyoskodó ſzemélyeknek ügyökben, a' vádoló és mentö okoknak confrontátziójok, már végbe mert Májusnak 6-dikán; a' melly meglévén, Kárdinál Rohán Urnak meg-engedtetett, hogy egynehány napok alatt a' maga' atyjafiaitól 's párt fogó barátitól meg-látogattaſſék. Valamiröl tsak még kételkedés vólt eddig; úgy mondják, hogy az mind világoſſágra jött azon Confrontatziónak alkalmatoſſágával. E' ſzerint a' Kárdinál Prókátora, tsak nem egéſzſzen újj formába ütötte a' már régtöl fogva nagyjában ki dolgozott mentségeket, hogy az mennél hamarább ki-nyomtatódván, a' Közönség eleibe menjen, melly annak látáſát ſziv ſzakadva várja. De azonban, a' pernek egéſzſz ki-határozáſa még Pünköſt után fog lenni. — Az ezen perbe bé-egyeledett *Oliva* nevü Kis aſzſzony, a' Báſtillának ſzüz árnyékában egygy ſzép fiú gyermeket ſzült. Sok ſzánakozó Dámák, anyai gondviſeléſek alá vették ezen ſzerentsétlen méh-gyümöltsötskét.

Svétziából. Minekutánna a' Király el-végezte vólna, hogy ország-gyüléſt tartaſſon; ennek el-kezdéſét rendelte Májusnak 8-dik napjára Stokholmban; melly is azonnal ki-hirdettetett és mindeneknek tudtokra adattatott. Az emlitett napon tehát leg-elsöben is az Ország gyüléſekor tartatni ſzokott Predikátzió vala, a' nagy Templomban, a' hová ö Felsé-

ge-

ge-is, a' Szüdermanniai 's Oſtgothiai Hertzegek és az Orſzág Tanátsoſi kisérvén, pompás Proceſſióval ment vala, és a' hol az Orſzág Státuſi már az elött fel-gyülekezve valának. Vége lévén a' Prédikátziónak, mellyet a' Gothenburgi Püspök *Vingard* Ur tart vala; a' Király a' vitézi rendektől és a' Nemeſségtől kísértetvén, ment az Orſzág házába, a' hol már akkor a' több ſtatuſok jelen valának. Ottan, bé ült a' Királyi ſzékbe, a' Hertzegek bal keze felöl az ő ſzékekbe, a' Korona-Printz a' magáéba a' Királyi ſzéknek jobbja felöl. Annakutánna figyelmezés parantsoltatván, a' Státuſok köſzöntötték ő Felségét, 's e' képpen hozzá fogtanak az Orſzággyüléſi dolgokhoz. A' Status Secretariuſa el-olvaſá azokat ſummáſan, mellyeket a' Király a' Státusnak tanátskozáſára közre fel-tejendö vala; a' melly meg-lévén, az Orſzág Státuſinak ki-válaſztott három ſzó-ſzóllói, egy kis ö Felségehez intézett Oratió után, a' Királyi ſzékhez közelitettek, és a' Király kezét meg-tsókoltak. A' többit máſzor.

A' Hollándiai közönſéges társaſág, a' Marokkai Tsáſzárnak ez elött nem régen Hollándiában vóltt Követjétől *Táleb-Omár-Jób* Urtól, edgy levelet vett Mártziusnak 11-dikén, a' mellyben ezeket jelenti: Az én Uram a' Tsáſzár reám bizta, hogy adjam tudttokra Hatalmaſſágtoknak, hogy ö Felſége, a' Larakhei ki-kötö helyet, a' Hatalmaſſágtok' Kereskedöinek engedi ſzabad tetſzéſek ſzerint való haſzna' vételére, minden más nemzeteknek ki-rekeſztéſekkel, és meg-fogja parantsolni, hogy minden Hollándiai hajók különös tekéntetben légyenek; edgyſzersmind *Tángis*-ban a' leg-jobb kéſzületü házat, engedi a' Hatalmaſſágtok' Conſulának Reſidentziául. Erre a' Közönſéges Társaſág, a' maga' Tángiſi Conſula által azt válaſzolta, hogy azon különös ſzabadſágnak engedéſét kedveſen véſzik ugyan, de azonban igen ſzeretnék a' Marokkai Felſégtől azt meg-

nyerni, hogy ſzabad tetſzéſekre hagyódnék a' kikötő helynek válaſztáſa; melly ha úgy lenne; mivel a' Larakhei nem ſzintén alkalmatos, ők örömeſt az *Aguáderit* válaſztanák.

Petersburgból. Hírlelik, hogy a' Tzárnénak Cherſonéſusba lejendő meneteſe a' jövő eſztendőben, igen pompas leſzſz. A' Tzárné győzedelmi ſzekeren is fog nehutt-néhutt vitetni; és az egéſzſz kiſérő ſereg, az a' végre ki-rendeltetendő katonák ſeregével edgyütt, ſokkal ſzámoſabb leſzſz, mint ſem a' legtöbb ſzamú Mekka felé útazó Karaván ok ſerege ſzokott lenni. Azt-is mondják, hogy rend kivül való muzsika ſzerſzámok-is léſznek, mellyek a' koronázás pompáját annál felſégeſebbé fogják tenni.

TUDÓSITÁS.

Ezen mi magyar Újjſáginknak eddig vóltt 's ezután lejendő érdemes Olvaſó Uraink 's Aſzſzonyaink, bizodalmaſan kérettetnek, hogy a' jövő fél eſztendőben kelendő magyar Hír-mondóért való elő-fizetéſt, nem egyébüvé, hanem egyedül 's egyeneſen az itt helyben lévő Tsáſzári Királyi Poſta-hivatalt viſelőknek még pedig a' Patzkó Úr nevének fel-tételével, méltóztaſſanak által-küldeni: külömben ki ki magának tulajdonitsa kárát, ha pénzét oll an ſzemélyeknek küldéndi, kik minden Királyi engedelem nélkül a' magyar újjſág-írásboz fogni, és azt Magyar Kurir s' Magyar Muzsa *név alatt ezután botsátani, már magokat titkos útakon jelentették. Azok a' ſzemélyek:* Tállyai Dániel *és* Szatsvai Sándor. *Ezek, a' millyen fényes ígéreteket tettek a' magok' a' végre ki-botsátott, még eddig fövény fundamentomon épültt, minden Királyi engedelem nélkül költt Tudóſitáſokban: ugyan olly ſzemesnek kell kinek kinek lenni a' nékiek való bitel-adásban. Ezt tsak azért jelentjük ekképpen jó előre, hogy oſztán ſenki ránk ne veſſen, hogy mi miattunk vall kárt. Miben légyen az egéſzſz dolog; fogom az Érdemes Közönſéget minden környül álláſaira nézve, kevés napok múlva tudóſitani, ki alázatoz tiſzteletemmel vagyok:* Az Érdemes Közönſégnek alázatos kéſz Szólgája

PATZKÓ ÁGOSTON FERENTZ.

P o ' s o n b a n,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-JÁNOS HAVÁNAK 7 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 44 LEVELE.

Hazát illetö dolgok.

El-kezdödött már az útaknak epitéſe. Györ városa fogja egéſzſz Veſzprémig a' maga költségén; onnan tovább egéſzſz Pápáig, a' Király a' maga' költségein fogja épittetni; egy más út fog lenni Mosonytól fogva kereſztül azon az újj töltvényen, melly a' Fertö taván van, és fog tartani egéſzſzen Sopronyig. — Ö Felsége a' Baláton tavára három nagy hajókat épittet, a' végre tudnillik, hogy az a' tájon lakók egymáshoz könnyebben járhaſſanak kelheſſenek, és akár mitsoda féle terhet könnyebben hordhaſſanak által meg-által. — A' mint mondják, ö Felsége a' közelebb lejendö határ ſzélek bé-járáſának alkalmatoſſágával, a' múlt eſztendökben Magyar Orſzágban meg-telepedett Sváb újj lakoſokat-is meg-fogja tekénteni, hogy meg tndja hogy 's mint vagynak. Sze-

retetre méltò Atya! — Mint egy 10-dikén Májusnak, vagy hét ezer fátzán tojáſokat küldе ő Felsége, két pár eleven fátzánokkaal edjütt, a' Muſzka-Tzárnénak ajándékba. Az ezekre vigyázó fő ſzemély mellé, minden póſta-változtatáſon, négy férjfiak rendeltetnek; kiknek egynek egynek 10. grajtzár a' fizetéſek minden mértt földért; mennek éjjel nappal. Azon fő ſzemélynek egeſz útja, 300. mértföld. — Ő Felsége Báró *Margelik* Udvari tanátsos Urra rá bizta, hogy a' Tsáſzári és Királyi örökös Tartományokat mind járja el, és a' tőlle javasoltatott némelly közönséges jóra való dolgok folyásának módjait, a' polgári törvény ſzékeken vegye folyásba, úgy a' mint már Bétsben ſzokásban vagyon. — A' mint ſajdítódik, végre egyſzer ſok hathatós kéréſeikre a' Hollanduſoknak, kegyelmeſen még-engedte ő Felsége, hogy a' Tsáſzári és Királyi Tartományokba ezután is ismét hordhatnak bé heringet; de bizonyos meg-határozott mértékben; 's e' ſzerint-is tsak úgy, hogy a' Hollanduſoknak kötelezni kellett magokat arra, hogy azon heringekért nem egyebet hanem tsak a' földnek vagy meſterségnek annyit érő produktumait fogják el-venni mint-egy tserébe, úgy hogy az ő heringjekért leg-kiſſeb pénz ſe menjen-ki a' Tsáſzári és Királyi Tartományokból. — A' F. Tsáſzárnak az Auſztriai Belgiumból való jövedelme, mind öſſze mint egy 8. milliom rénes fonitra megyen eſztendőnként.

Bétsből. A. F. R. Tsáſzár az el-múltt hónap' 22-dik és 29-dik napján méltóztatott rendelni: Minthogy immár 1784-dik eſztend. Auguſtus 27 napján Pátensbéli el-intézés lett azon portékára, mellytől 60 ſzázra nézve fizettetik, hogy a' kereskedésben meg-

meg ſzünjön, és tsupán azoknak engedtetik, kiknek különös ſzemélybéli Paſzſzuſok vagyon, hogy azt a' magok' ſzükségére hozattatták: erre nézve az ollyan portékának 's jóſzágnak el-adáſa, melly még újj és ſemmi haſzna nem vevődött, akár kótya-vetye által, akár más módon, minden ſzemély válogatás nélkül tíltattatik. Hanem, ha valakinek örökſég ſzerint valami jutott az illyen portékából, és azt maga ſzámára nem akarja meg-tartani; míg azt más országokra ki vitetné, tartozik azt mind addig a' Magazinomba adni; onnan oſztán akár mikor ki-fogja vehetni minden azért való fizetés nélkül. Egyébb aránt, azon büntetéſt háritja fejére, melly a' tilalmas portékára ſzabattatott. Kőlt Bétsbe 1786 eſzt. Május 30 napján.

Szemlinből. Tudóſittatunk, hogy az Auſtriai birodalom alatt lévő örökös országokból a' kereskedés Török országban alkalmasént lábra kapott. Két Bétsi igen meg-rakott hajók, minden féle portékával és országainkban lévő produktumokkal termeſztésekkel ide érkezének, és azonnal Nándor Fejérvár felé el-evezének. Ugyan akkor Gróf *Feſtetits* hajójais ide jött, melly Bukereſztbe Óláh országba útazott, holott a' Grófnak Kereskedő-háza vagyon. Május kezdetén 12 tsajkák Vaſſal, Sarlókkal, Sréttel, Ónnal és más Stiriai jóſzággal rakva Török országba menének. 8-dik Májusba *Oſzmán Aga* Török Kereskedő, üveggel rakott 250 ládákkal Bétsi hajon Szemlinbe jött. — A' Bétsi Ujſágból ſzóról ſzóra. Májusnak 10 dik napján az Auſtriai Belgyiomba egy F. Ts. rendelés adatott-ki, mellyben tilalmaztatnak á bútsú-járáſok, ſzent helyekre való ſzarándokoskodáſok, képeknek, feſzületeknek hordozáſa és más

efféle tzeremóniák, mellyek hajdan a' proceſſionál ſzokásba valának, nem külömben minden úgy nevezett Jubileomi áhitatoſſágnak gyakorláſſa is tilalmaztatik; éppen tsak az Urnapi proceſſió, és még egy más eſztendőben egyſzer lenni ſzokott bútsújárás maradott-meg.

Elegyes Hirek.

Pétersburgból érkezett egy hír, mellyet ugyan hogy bár igaz ne lenne, tudom nagyon kivánják mind azok, kik Európának közönſéges tsendeſségét betsülni tudják. Ezt írják hát a' meg-nevezett fő Városból: Moſt közelebb jöve egy Kurir Konſtántzinápolyból, a' mi ott lévő Követünknek Bulgakov Úrnak Leveleivel. Ezen Levelekben azt jelenti a' többek között a' Követ, hogy a' maga' Követi hivatalát el-hagyni, és Petersburgba viſzſza jönni, a' környülállások kívánják; mivel a' Törökök között már tsak nem jelen-lévő iſzonyú változások, egy átaljában a' két birodalom között lejendő hadnak előre való poſtái, a' mellyek őtet élete veſzedelmével fenyegetik, vagy leg-alább azzal, hogy majd illetlenül és baromi módon bánnak tulajdon ſzemélyével a' Törökök. Erre nézve a' Felſéges Tzárné egybe tanátsot tartott, hol minden Status Miniſterek jelen valának, és el-végeztetett, hogy egy Kurir mindjárt menjen Bulgakov Úrhoz Konſtántzinápolyba, 's jelentse a' Követnek, hogy minden bútsúzás nélkül, és leg-titkoſabb úton módon, hagyja oda Konſtántzinápolyt. Majd ki-sül a' dolog nem ſokára. És így a' Tzárnénak Kerſonéſusba lejendő útazáſa, mellyet olly nagyon hírlelnek, még tsak úgy fog meg-esni, ha békeſſég leſzſz; noha már azt előre mondották vala, hogy a' jövő eſztendőben

bi-

bizonyoſan meg-fog esni, még pedig igen nagy pompával. A' mint mondják, a' Tzárné győzedelmi ſzekeren-is fog néhutt-néhutt vitetni; és az egéſz kiſérő ſereg, az a' végre ki-rendeltetendő katonák ſeregével edgyütt, ſokkal ſzámoſabb leſzſz, mint ſem a' leg több ſzámú Mekka felé útazó Karavánok ſerege ſzokott lenni. Azt-is mondják, hogy rend kivűl való muzsika ſzerſzámok-is léſznek, mellyek a' koronázás pompáját annál felſégeſebbé fogják tenni.

Tudva való, hogy el-múlván a' minapi kis tseté-patéjok a' Hollánduſoknak a' Selde' vize miatt; a' Felséges Frantzia Király olly barátſágot kötött a'közönséges társasággal, hogy őket minden külső ellenſegi ellen mindenkor óltalmazni kéſz leſzſz. Ugyan ezt tselekedte leg-közelébb a' Felséges Burkus Király is, a' maga' Követje *Tulemeyer* Ur által, ki e' következő iráſt adá bé a' közönséges Társaſágnak: A' Felséges Burkus Királynak rend kivűl való alább meg-írtt Követjére, a' vanrá bizva a' maga Felséges Urától, hogy bizonyoſsá tégye a' közönséges Társaſágot azon egyenes ſziveſſégű barátſágnak meg újjitáſa felől, mellyel a' Király változhatatlanúl viſeltetik eránta; és hogy egyſzersmind meg-bizonyitſa, melly nagyon örűl a' Király annak, hogy már egy más Felséges Hatalom, melly a' közönséges Társasággal különös barátſágot kötött, azon van egéſzſz ſziveſſéggel, hogy a' közönséges Társaſágnak belső tsendeſſége is helyre állittaſſék. Azon hatalomnak abbéli ſziveſſégével öſzſze köti magát az én Felséges Uram is, és miden réſzre való hajlás nélkűl azon fog lenni, hogy nem tsak a' Statusnak Felsősége és állapotjának valódi mi vólta, hanem annak felette a'

Hely-

Helytartói Méltóságnak juſſai is, minden azokba való bé-avatkozáſok ellen meg-erőſſitteſſenek és jó lábra állittaſſanak. Ezen kivánſága és ſzándéka a' Királynak éppen nem oda tzéloz, hogy magát a' közönſéges Társaſágnak tulajdon belső dolgaiba elegyítse; a' mint ennek elégséges bizonysága az ő Felsége eddig vólt maga' viſeléſe: hanem egyedül oda, hogy, minthogy barátja és leg-közelebb való ſzomſzédja lévén a' Közönséges Társaſágnak, annak bóldogságát különöſen valóſsággal ſzivere veſzi; tehát, a' maga' ſzolgálatját, ſegitségét, tanátsát és közbe-vetését egéſzſz kéſzſéggel igéri mind a' belső mind a' külső tsendeſſégnek, a' mikor ſzükséges lejénd, vélek edjütt való ki-munkálódáſára és meg-erőſſitéſére. 1786. Majusnak 15 dikén *Tulemeyer.*

Virginiában. A' közelebb múlt gyülésben, közönſéges Vallásbéli ſzabadſágról való végezés tétetődött. Azon végezésnek mindjárt az elején elő ſzámláltatnak azok az okok, miért kelleſſék meg-engedni kinek-kinek a' vallás és lelki esméretbéli ſzabadſágot, és millyen felette helytelenül tselekeſznek azok kik e' réſzben máſoknak törvényeket ſzabnak, és azokat azon juſſaiktól, mellyekkel mint tsak emberek-is bírnak, meg-akarják foſztani. A' többek között ez-is említtetik azon végezésben, hogy a' Keresztyén Vallásnak Fundátora éppen nem akarta azt a' ſzent tudományt erővel vétetni-bé. Ezek után következik maga a' dolgot elő adó Végezés; melly ekképen vagyon: Egy lakos ſe kötelezteſſék arra, hogy a' maga' akaratja nélkül, valamelly Iſteni tiſztelet végett öſzſze-egyesült Gyülekezetet, vagy valamelly Iſteni tiſzteletre 's ahhoz járúló más dolgokra rendelt épületeket, vagy Papokat ſegitsen, tar-

tson.

tson, 's tápláljon, a' maga' költsége fáradsága 's ereje által: Erre senki se erőltessék, se egy sem más akár mi forma vagy büntetés szín alatt. Senkinek se legyen leg-kissebb baja-is azért, hogy ő a' Vallás dolgaiban így vagy amúgy gondolkodik: Szabad kinekkinek, a' maga' Vallásbéli igazságait, egy átaljában közönségesen ki-mondani, vallani, és azokat a' maga' erősítő okaival óltalmazni. Hogy valaki illyen vagy amollyan értelemben van valamely vallásbéli igazság felől, az egy részről senkit ki-ne rekesszen a' Statusban lévő akár melly Tisztségnek vagy hivatalnak viseléséről, más részről pedig senkit ne ketsegtessen azzal, hogy ő azért majd valami szerentsét vagy hivatalt várhat.

A' minap nyóltz Deákok, a' Protestansok' Edenburgi Gymnasiumjokból valók, ama' hires már meghólt tudós Zsidó férjfiúnak *Mendelssohn Mózsesnek* emlékezetére, illyen halotti pompát tartottak magok között: Bé-zárkozának egygy házba; edj közzülök, edj halotti orátziót mondott; másik edjnehány szomorú verseket perorált-el; harmadik, el-olvasott edgynehány sorokat, a' lélek' halhatatlanságáról irt *Fédon* nevű könyvéből Mendelsóhnnak. Ezen halhatatlan Filozofusnak képe ki-vólt nyomva viaszból, 's előttök állott edgy asztalon virágból kötött koszorúkkal körül-véve, és körös körül mellette edgynehány irásai valának azon tudós Zsidónak. Az egész pompának bé-rekesztése, edgy szív meg-illető szomorú halotti éneklésből állott; az ének vala a' Zollikofer' felséges rendű énekes könyvéb'l való.

Az Ángliai úgy nevezett Püspök rend-tartású vallúson lévöknek újjonnan készült közönséges könyörgéses könyvök az Ámérikai öszsze-edjesültt

sültt Statusokban, úgy mondják, hogy egészszen azoknak tudományok szerint van készítve, kik az Istenségben tsak egy személyt hisznek. Az Ángliai Püspök rend-tartásúaknak könyörgéses könyvökben, a' házasokat öszsze esketö formulában, a' több kötelességek között, mellyeket a' Prédikátor az Asszony előtt el-olvas, ez-is ott van, hogy ő a' maga' férjének engedelmeskedni, és akaratját férje akaratjának alája vetni, tartozik; ámbár óldalaslag az-is igaz, hogy az Ángliai Dámák nem igen szabják ahoz magokat: ellenben most, az Amérikai Püspök-rend-tartásúaknak Agendájokból egészen ki-van hagyva az a' kötelessség, úgy hogy az asszonyok éppen nem kötelesztetnek a' magok' férjeknek való engedelmeskedésre.

Conſtántzinápolyból irják, hogy az Udvar a' Móldovai *Máuro Kordató* nevü Fejedelmet-is, ki ezen méltóságot alig viselte esztendeig, és a' ki sok adózásoknak meg-könnyebbítésével magát igen kedvessé tette a' Moldovaiaknál, nem tsak le-tette ezen méltóságból, hanem annak felette Rhódus szigetjébe küldötte számkivetésbe. Helyébe, *Manolachi Rossetto* tétetett. — Most Párisban az a' módi kezd lábra állani a' Kavallérok között, hogy a' nadrág-zsebben négy órát hordoznak, anyira, hogy az ollyan ifiakat azt gondolná az ember, hogy talán lotéristák. A' bizonyos, hogy sokakról közzülök el-lehet mondani: *Valamivel birok, mind magammal hordom;* de ezt-is tsak úgy, ha már az Órákért meg-fizettek.

Az Észak-Amérikai Státusok el-végezték, hogy a' Zsidókon kivül, minden akár mitsoda valláſú Idegeneknek meg-engedjék, hogy Amérikában meg-telepedjenek, lakhassanak, és a' benn-születtekkel ugyan azon szabadságokkal éljenek.

Po'sonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JÁNOS HAVÁNAK
10
NAPJÁN
SZÓMBATON KÖLTT
45
LEVELE.

Bétſ.

A' F. R. Ts. A' Tanúló iffiúſágra nézve helyesnek ítélte lenni, hogy a' Vákátziók az oskolabéli tanúlástól való meg-ſzûnés napjai, mellyek eddig September és October hónapokba tartattak, ennek utánna Július, és Auguſtus hónapokba legyenek, és még ez idén a' tanitásnak 's tanúlásnak folyamatja korántabb végezödjék-el az examennel együtt, hogy leg-alább 4 hetek legyenek Vákátzióra. A' következö oskolabéli eſztendö, Octoberbe 1786. eſzt. kezdödik, és Június végén 1787. eſzt. el-végezödik. Erre való nézve az oskolabéli eſztendö, kezdetét véſzi Septemberbe 1787. eſzt. és a' Tanitás öſzſzeséggel tíz hónapokra, alkalmaztatni-ſog.

Lakſzenburgból. — Ezen örvendetes hírünk érkezett, hogy Fels. Urunk jó 's friſs egésſégbe va-

gyon, és külömbb külömbbféle gyönyörködtetö játék nézéſekkel, operákkal, magát mulattatja.

Hütteldorfból — Az el-múlt hónak 4. napján egy pár ötven eſztendös házaſok, kik a' ſzegények házába tápláltattak, újra mennyegzöt tartották. Egy pár iffiú új házaſok ezeket a' templomba kíſérék, és az Iſteni ſzolgálat utánn mind a' két pár a' papi áldáſt el-nyerte. Ezutánn a' náſz nép méne a' lakodalomházhoz, holott a' Szegények gondviſelöje, 17. ſzemélyeknek, réſz ſzerint a' ſzegények Kaſzſzájából, réſz ſzerint a' jubileomot tartó rokonſágnak adakozáſából lakodalmat tartott. Ezek között vala az a' ſzomſzéd-is, ki az ö elsö menyegzöjökben vöfély vólt. Számos érdemes embert ſzeretö ſzemélyek, magok jelenlétekkel meg-tiſztelték ezt a' lagzit, és böv adakozáſokkal meg-vidámitották. De kivált képen ki-jelentette magát az ö adakozó vóltók abban, hogy egy házat fundamentomból újra a' ſzegények ſzámára akarnak épiteni, és a' gyámoltalan ſzegényeket alamisnálkodáſſal tehetſégek ſzerint ſzükségekben ſegéteni fogják.

Az Auſtriai Belgyiom F. H. Fö-Igazgatói egy memoriálisba a' Brabantziai Fö Rendeknek és Státuſoknak ſzemek eleibe terjeſztették, hogy a' Brabantziai hazafiságot azzal öſzve kötött prærogativákkal kivánják. A' Brabantziai Státuſok, ezen kéréſſel meg-tiſzteltetvén, nagy örömnek 's örvendezésnek jelentéſével réſzeltették a' Kéröket azon kivánſágokban.

Blanchárd Úr, a' maga' Douayban vólt levegö égi ſzerentsés útazáſa utánn, Brüſzſzelbe érkezett Májusnak 16-dikán, 's onnan fogja majd tenni a' maga' Levegö égi 18-dik útját.

Béts-

Bétsben, Májusnak 23-dikán, az Udvari hadi Tanáts Vitze-Præſeſe, Gróf *Karamelli* præſeſſége alatt, rend kivül való hadi tanáts tartaték; a' honnan ſokan azt húzzák-ki, hogy a' Török ellen nem ſokára hadi kéſzűletek fognak rendeltetni. Ezt a' vélekedéſt azon épitik a' Politikuſok, hogy külömben az illyen rend kivül való hadi tanáts igen ritka; 's a' mi több, a' minap-is a' Hollánduſi kis villongás előtt éppen illyen rend kivül való hadi Tanáts tartaték. Közönſégeſen, az e' féle hadi Tanátsban, a' Katonáknak mars-útjok ſzokott el-intéztetni, és a' hadi népnek élelmére tartozó kéſzűletek tétetnekmeg. Minthogy hát a' Török még ſem láttatik arra hajlani, hogy a' Felſéges Királytól jelentett határ ſzélen való Környékeket viſzſza adja: tehát már ollyan hiſzemben vagynak a' Politikuſok, hogy a' dolognak majd minden tréfa nélkül fogják eleit venni; és azt rebesgetik, hogy ha tsak ugyan még ſem akarja viſzſza adni a' Török údvar azon Környékeket: tehát, majd a' Felſéges Monárchának a' Török határ ſzélekre nem ſokára lejendő menetelének alkalmatoſságával, fogják azokat a' Török bírtokból kivenni az ő Felſége Katonái.

Elegyes Hirek.

Florentziában egy Felſéges rendelés botsáttatottki currens formán minden Püspökökhöz, melly ſokkal fontoſabb dolgot foglal magában, mint ſem hogy annak velejét E. Olvaſóinkkal közleni el-mulathatnánk. Az hát ebben áll: Ezen Eſztendői nyár kezdetétől fogva ſzámlálván, ezután leg-alább-is minden két eſztendőben kell Synoduſt vagy Szent-egyházi dolgok végett való Gyűléſt tartani; a' melly tekéntetben, a' Plébánuſoknak, az a' különös præ-

rogativájok van a' Kánonokok és minden Beneficiatusok felett, hogy ők fognak meg-jelenhetni a' szent Zsinatban. De minthogy a' szerint az Isteni tisztelet nagy hátra maradást szenyvedne a' Plebánusoknak távol létek által; 's mint hogy sok Megyékben a' Voksolóknak sokságok miatt, a' szerint kelletinél tovább fognának tartani a' tanátskozások: tehát, hívattassanak ugyan a' Plébánusok a' Zsinatba; de majd a' tanátskozásra való mátériáknak meg-visgálások után, szabad légyen nékik egy-ollyan egyenes szívü 's bölts férjfiat választani, ki a' jelen nem lehető Plébánusnak képében a' Zsinatba menjen. A' közönséges Könyörgések, Breviáriumok, Mise-mondó Könyvek meg-jobbíttassanak, és az egész Szent Irás minden esztendőben keresztül olvastassék. Az ezekre való költség, az Ekklézsiai jószágból teljenki. Az esküvéssel való viszsza-élés el-töröltessék. Hányja vesse-meg a' szent Zsinat, ha nem jobb vólna-é született nyelven szolgáltatni-ki a' Sákramentomokat. Minthogy a' Püspököknek az ő hajdani Auctoritásokba való viszsza-állíttatások, és a' Római Údvartól viszsza vett tulajdon régi jussaikkal-való szabad éléses, egy a' leg-főbb dolgok közzül: tehát annak kell kiváltt képpen végére járni, mellyek lehetnek azok a' Pápától adattatni szokott Dispensátiók, a' mellyek vagy kissebbítik a' Püspököknek törvényes hatalmokat, vagy valami módon abba avatkoznak. Végire kell járni annak-is, mikor lehetnek Dispenzátziók a' házasságban; és a' melly házasság szükségesnek találtatik a' Dispenzátzióra, arra a' Püspök a' maga Püspöki hatalma szerint ingyen adja a' Dispenzátziót. Az idvességre való tudományoknak tanítása 's tanúlása, mindenütt ugyan

azon

azon egy formájú 's módú legyen. Igen jó vólna, ha a' Püspökök, a' Szent-egy-házi rendeléſeket, ſzokáſokat; a' magok' tapaſztoláſaikat e' réſzben, a' magok megyéjeknek állapatyokat, mind jól gondolóra vévén, mindent meg-ráznának, jól meg-hánynának vetnének, és ſemmit ſem hajtván a' Khalcedóniai és Tridentumi Zſinatra, azokból egy Syſtemát tsinálnának. Senkinek ſe engedteſſék-meg, hogy magát a' ſzent-egy-házi ſzolgáltatra kötelezze, míg tsak egéſzſzen 18 eſztendős nem leſzſz. A' Kis-Klérus, avagy Kis-papſág töröltesſék-el; és a' kik jövendőben Papok leſznek, azoknak magok' viſeléſek és ſzorgalmatoſſágok jól meg-vizsgáltaſſék. Senki ſe állíttaſſek külömben a' papſágba, hanem ha valamelly Püspöki Seminariumban lakott, vagy pedig valamelly Katedrális vagy Parochiális Ekklézsiában már ſegítő társ vólt, és á' maga' alkalmatos vólttát már a' leg-ſzoroſſabb ráma ſzerint meg-mutatta. Arra kell vígyázni, hogy a' Plébánuſok mindenkor foglalatoſſágban légyenek. Az egyedül valamelly ſzemély' bírtokában lévő magános könyörgő házak, háznál való Kápolnák, a' Városokban mind el-töröltesſenek; a' falun lévők pedig, mellyek a' fő Ekklézsiától távol vagynak, filiális Ekklézsiákká tétetteſſenek. Azok a' régi Ekklézsiai rendeléſek, mellyek a' Papoknak íllendő életek módjáról tétettek, ismét bé-hozattaſſanak, és azok ſzerint tartozik magát kiki a' papi öltözetnek ſzűntelen-való viſeléſére, és egyſzersmind arra köteleztettnek esmérni, hogy ő ſem Komediákba ſem ſemmi világi mulatságokba nem megyen, és magát ſemmi akármi névvel nevezendő világi hivatalba nem avatja, annyival inkább azt nem ízi. A' ſzent-egy házi foglalatoſságokon kivül, e-

gye-

gyedűl az ifjaknak tanítáſa engedtetik-meg nékiek. Egyedűl tsak az igen-igen régi ſzokásban vólt Inepnapok maradjanak-meg; de a' Szenteknek tiſzteletekre rendeltetett Innepléſek, Vaſárnap és Innepnapokon meg-tíltatnak. Törölteſſenek-el a' felettébb való pompázáſok-is, a' ſok haſzontalan viaſz gyertyák, a' muzsika ſzerſzámokkal [ki-vévén az Orgonát] való élés, 's többek illyek. Az Aſzſzonyok 's Leányok illetlen öltözetben a' Templomba ne menjenek; ottan a' Férjfiaktól külön üljenek. Edgy kóldúsnak ſe ſzabad a' Templomban kóldúlni. Egyſzerre egy Miſénél több ne tartaſſék. A' Püspökök egéſzſz ſzorgalmatoſſággal azon légyenek, hogy a' megyéjekbéli minden Templomokban minden ereklyéket jól megvizsgáljanak, és azokat, a' mellyeknek valódiſágok felől valami gyanú van, ki-takaríttaſſák. Az illetlen képek a' Templomokból ki-hordattaſſanak; és nevezeteſen azok, a' mellyek nem érdemlett tiſztelettel illettetnek, mind örökre el-rejteſſenek. A' fő óltárról minden képeket le-vegyenek, és tsupán tsak a' Kereſzt legyen rajta. Ezen ſzent-egy-házi réſz ſzerint rendeléſeket, réſz ſzerint javasláſokat, [mellyekhez még több-is fog jönni] ama' Toskánai Nagy-Herteg Leopold ő Felſége, tulajdon maga' kezeivel írta, és az által a' maga Felſéges tiſzta gondolkozáſinak el-ronthatatlan emlékezet-oſzlopát emelte-fel. — Mediolánumban két Sz. Márton ſzerzetén lévő Apátza-Klaſtromok törölttettek-el.

Nem régiben, egy ſzületésére nézve *Bonn* városából való, *Curtius* nevű udvari Patikarius Mediolánumban, kit Ferdinánd Ertzhertzeg ő Felsége igen betsűlt vala, meg-halálozott kevéſſel ez előtt. Moſt közelebb a' meg-nevezett Bonn nevű városba men-

vén

vén ő Ertzhertzegsége, és tudakozódván azon Patikáriusnak familiája felől, midőn hallaná, hogy annak már el-öregedett Attya és Annya, igen sok szükségek között szomorúan tengetik életeket: maga eleibe hivatván az öreg Curtiust, mondá néki, hogy mint Attya a' tőlle annyira betsültetett meg-hólt Patikáriusnak, jelentené szükségeit. Az Öreg tsak elfakadt sirva, nem tudván szükségeit hathatósabban elő adni. Ő Felsége ajándékozott néki 100. Luidórt, és esztendőnként 500. német forintokat rendelt élelmére. Ekképpen a' jól tévő Fejedelem tovább folytatta úttyát.

Lembergből Májusnak 20-dikán. Ő Felsége különös inditó okokból kegyelmesen el-végezte, hogy az itt lévő Universitásban egy második Professor is légyen a' Pástorál-theologiában, ki azt született Lengyel nyelven tanítsa. — Itten Galiciában *Volfsköhl* Hadnagy Úr, egy ollyan lövő szerszámot talált, a' mellyel 36-*szor* lehet eggyszeri meg-töltéssel lönni: még is azonban az, se nem nagyobb se nem nehezebb, mint a' Muskatirosok rend szerint való lövő szerszámok. Ez az újj találmány már sok féle próbák által helybe hagyódott; mellyre nézve Volfsköhl Úr Bétsbe hivattatott.

Ausztriában. A' keresztyéni türedelem, már meg lehetősen ki-ki-mutogatja magát a' józanon gondolkodó Papoknak magok viselések által. Már egy tseppet sem újjság, hogy egy Lutheránus vagy Reformatus Pap, a' Katholikus Pappal eggyütt ki-kisérik a' nem Katholikus halottat, és annak mindenik békessséges nyúgovást kiván a' maga' hallgatóival együtt, atyafiságos öröm szülte könyvhúllatások között a' temető helyen.

A'

A' Fel. ges Burkus Király tudtára adatta a' Katona Tiſztekn k a' maga' fô hadi vezére *Möllendorf* Úr által, hogy ezen a' nyáron jelen nem lehet a' tartatandó Lógerben; reményli mindazáltal, hogy kiki ſzintúgy meg fog a' maga köteleſſégének felelni, mint ha maga jelen vólna ô Felsége.

Sok Helyeken nagyon kezdik el-hagyni a' gyáſz ruhát. Nevezeteſen a' Saxóniai alsó Kerületben Hamela nevû városban, ſok érdemes Familiáknak jó példa adáſok után, a' Kereskedők el végezték, hogy a' férjfi érje be edgy darab fátyollal a' karján, az aſzſzony pedig egy darab pántlikával, mellyel fejét körûl tekeríti. Elég is ez, a' ſziv ſzomorúságnak ki-jelentésére, a' talpig érô gyáſz alatt is örülhet az örökös az ô gazdag attyafiának halálán; ellenben az igaz atyafi, minden külsô gyáſz nélkül is tud keſeregni ſzívében.

Galitziában a' minap, egy nemes Lengyel 13,750 német forintokat tett vala-fel egyſzere 33. ſzámra a' Loteriába; és azok közzûl éppen tsak egyetlen egyet talált-ki. Jó ſzerentséje még is, hogy a' mint mondják, igen gazdag. — Lembergben, egy Feldtser, ki külömben mindég igen ſzorgalmatos és vigyázó vala a' maga hivatalában: ez elött egy kevéſſel egyſzer talált tsak vigyázatlan lenni, 's annak-is ugyan meg-adta az árrát. Tudnilik, egy meg-hóltt Katonát fel-bontzolván, annak máját különöſen kivette, hogy azt jól meg-vizsgálja. Le-tette a' konyhában: a' ſzolgáló meg-főzte, enni való majnak vélvén. Egyſzer, midôn már a' Feldtser éppen hozzá akar-vala fogni a' máj-vizsgáláshoz, 's kérdezné a' ſzolgálótól: hol van? ez: fel-adtam, úgy mond, tegnap vatsorára, 's meg ette Feldtser Uram. A' Feldtser azonnal okádni kezdett, és az olly ſokáig tartott, hogy a' miatt meg hólt.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JÁNOS HAVÁNAK
14
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
46.
LEVELE.

Bétsi.

Belsö Auſztriában, Májusnak 4-dikén illyen Felséges Rendelés jött-ki: *Mi II-dik Józsefʼs a' t.* A' jobbágy és jobbágy között elö fordúló ollyan ellenkezésekre törvénybéli húzakodáſokra nézve, mellyeknek a' birtokos Uraſágnak jóſzágában gazdálkodó Tiſzt viselök, minden rend ſzerént való törvény folytatás nélkül végeket ſzakaſztják, vagy akár mi egyéb módon az ollyas ellenkezöket öſzſzeegyeztetik, rendeljük, hogy azokra nézve az igazſágnak ki-ſzolgáltatáſa ingyen légyen, és azért eggy jobbagytól ſe ſzabad valamit vagy kivánni vagy elvenni. Az ollyan ellenkezéſekben pedig, mellyekben a' rend ſzerént való ellen vetö és mentö okoknak elö adáſokkal vagy irásba fel-tett erösſégekkel, 's következés képpen a' rendes törvény folytatáſára e-

löre meg-kivántató nagyobb 's több eſzközökkel kelletik élni, és így a' mellyekben a' gazdálkodó Tiſztviſelők, az igazſág-ſzolgáltatáſt elő adó Rendelés ſzerint, rend ſzerint való törvény ſzéket formálnak; a' ki-adott taxa-rendelésben meg-határozott taxát, még tovább ezután is meg-lehet kívánni 's venni. De azonban ez a' taxa, eppen nem az igazſág kiſzolgáltatására rendeltt Uraſági Perſonaliſt illeti; hanem egyedül az Uraſágnak jövedelmei közzé tartozik: a' midőn oſztán, a' közönſéges törvény-ſzolgáltatásban tett Rendelésnek 134-dik tzikkelye ſzerint kelletik pontban tselekedni. A' mellyért is más réſzről, az Uraſágok az ollyan taxa-jövedelmek által arra köteleztetnek, hogy az alattok-valóknak ügyös dolgokban, probáltt és minden réſzben alkalmatos igazſág-ſzolgáltatókat tartsanak, és azoknak illendő fizetéſt adjanak.

Ugyan Belső Auſztriában, egy kö mives meſter ember *Kersbacher Jákób* ólly meſterséges Zsebbe-való órákat kéſzit fából, hogy minden réſzben bámúlásra méltó. Az óra, nem nagyobb a' közép nagyſágú Zseb-óránál; minden kerekei, ſzegei, rugója, sőt még a' lántza-is mind tsupa fából van ki-metzve; 's még is, a' mint mondják, felette helyesen és jól jár. Ezen Kömivesnek az a' ſzerentséje vala, hogy Kriſtina Ertzhertzeg Aſzſzonynak, midőn Bétsből *Bruck* városa felé útaza, egynehány ollyan fa-órát eleibe tévén; az Ertzhertzeg Aſzſzony azokért böſegés fizetéſt adván, azokat magának vette.

Elegyes Hirek.

Rettenetes és minden ízeket meg-borzaſztó, a' mit Chinából írnak Frantzia orſzágba és Romába! Ott, a' kereſztyén hit-terjeſztő Miſſionáriuſok miatt,

egy

eggy igen véres nép-támadás eſett, a' mellyben 40,000 ſzemélyeket mondanak, hogy el-veſzték életeket. Mondják, hogy a' Chinai Tsáſzár eggybe ki-üzött minden kereſztyén Miſſionáriuſokat az Országból.

Portugalliából. A' *Peniche* mellett lévő tengeren újjolag eggy ſzerentsétlenség történt. Egy Spanyol hajó, melly *Mendonca* Kapitány kommendója alatt, a' Ferróliai ki-kötő-helyből Peniche felé küldetett-vala a' végre, hogy azon portékáknak el-hózáſokban, mellyek a' minap a' *Piedro d' Alcantara* nevű hajónak ſzéllyel ſzakadáſa után, a' tengerből nagyobbára ki-ſzedettek, ſegedelemmel légyen; midön már jól megterheltt hajójával *Kadix* felé való útjában vala: Aprilisnak 23-dikán rettenetes ſzélvéſz támadván, a' hajó egy köſziklához tsapódott, és izre porrá tört; 's nem tsak az, hogy az az előtt ki-ſzedett portékákat újjonnan a' tenger' mélyſége nyelte-el; hanem annak felette, a' min bizony minden jó ſzív méltán meg-indúlhat, a' nevezett Kápitány is 22. ſzemélyekkel együtt alá-süllyedt. A' hájós legények közzül éppen tsak 12-ten ſzabadúltak-ki valahogy nehezen.

Spanyol-Orſzagból. Az Algiriaiak újjonnan nyughatatlankodnak; ſzámos hajókkal futosnak fel 's alá a' tengeren, és már ſok Spanyol-hajókat nagyon megzaklattak, holott pedig még tsak a' minap köttettett közttök a' békeſſég. Már az iránt panaſz tétetődött az Udvarnál Kadixból és más ki-kötő-helyekből; mellyre nézve az Udvar hathatós repræſentatiót tett az Algiriai *Dej*-nél. Ez meg-igérte, hogy azért ſatisfactiót ád, és meg-tselekſzi, hogy ezután békeſſég és tsendeſſég légyen. Már moſt majd el-válik mi leſzſz belőle.

Olaſz-Orſzágból. Majusnak 13-dikán egy rend-kivül való Kurir érkezett Koſtantzinapolyból Venetziába, a' közönséges Társaságnak a' török udvárnál lévő követjének *Zuliáni* Úrnak leveleivel; mellyek, hogy igen fontos dolgot foglalnak magokban, onnan gondolhatja akár ki is, hogy a' Venetziai Tanáts egybe gyüléſt tartott, 's két nap mindég folyt a' tanátskozás.

Frantzia-Orſzágból. Moſt az egéſz Párisban egyedül tsak a' Kárdinál Rohán Úr' már ki-nyomtatódott Mémoriáliſſa forog fel-beſzédben, és az minden ſzíveket fel-indít ez eránt a' ſzerentsétlen fogoly eránt való ſzánakozásra. Annak az eleje, ekképpen vagyon: A' ſzerentsének a' felsőbb rangúakon való játékai 's külömb-külömb féle változáſai, egyſzeribe hirtelenſéggel fel-lázzaztják az embereknek indúlatikat; egyben, a' ſzerentsétlen ſzemélynek állapatján való örömöt; másban, a' ſzánakozáſt; mindenekben, a' nyughatatlankodó Újjſág-kívánáſt, melly magát moſt igaz hírekkel, majd monda-mondákkal táplálja. Elő-áll egyſzer végre az az idő, mellyben minden egyeránt, ſzánakozó ſzívére veſzi a' ſzerentsétlen ſzemélynek állapotját. Kárdinál Rohan Úr bilintsekben van; a' Tiſzteſſégnek 's jó hír-név rangnak felső póltzáról, alá ſzállott a' foglyok közzé; már több kilentz hónapnál, hogy tart fogſága: imé pedig a' Kárdinál ártatlan. Ezen ſzerentse-játék, bizony, minden ſziv érzéſét, és egéſzſz Europa figyelmeteſſégét meg-érdemli. Török hányattattak vala lépéſei elibe, és a' meg-tsaló álnokſágnak ragyogó mivóltta meg-vakította az ő ſzemeit. Ötet ſzerentsétlent, éppen az hozta a' Királyné előtt kedveſségtelenſégbe, a' mi által ő a' maga' aránta való

hű-

hűségét, 's tiszteletét meg-akarja vala mutatni! akarat ellen való Vétség! De érzi jól, hogy sokkal könnyebb néki magát abból ki-menteni, mint az önnön maga nyughatatlanságait le-tsendesíteni. Az ő lelke tsak nem el-hal annak terhe alatt; a' midőn azonban az ő lelki-esmérete tsendességben van; és egygyetlen egy vígasztalása tsak annak reménylésében határozódik, hogy majd ezért az akarat-ellen való vétségéért, elégséges meg-lakolásúl fog vétetődni az ő eddig szenyvedett szerentsétlensége. Rohan Kárdinál Úrnak ártatlanságra, már hát minden kétség kivűl van. Majd meg-fogja azt tudni a' Világ nem sokára, ezen leg-rend kivűl valóbb Proceſſusnak egészsz folyásából.

Konstántzinápolyból irják, hogy a' Spanyol Udvarnak ott lévő Követje, igen kevés híja, hogy életétől meg-nem fosztatott. Midőn éppen a' maga familiájával sétálni ki-méne: egy veszett állat, egy Török, tsak rá sütè hirtelen a' puskát. Még-is szerentsére a' golyóbis egy tseppet se találta. Be-adódván a' dolog a' Nagy Vezírnek: a' Török azonnal meg-lakolt, úgy mint a' ki meg-fojtatván kötel által, a' teste egy zsákban a' tengerbe vettetett.

Nem régiben, ama' híres Spanyol brigadiros Generalis *Cervegno*, ki magát ólly derekasan viselte vala ama' leg-közelebb vólt háborúban a' Gibráltár ostromlásakor, a' Felséges Ángliai Király előtt való meg-jelenéssel tiszteltették-meg. Ez az a' nagy és nemes szívű Generális, ki a' maga' Spanyol katonáinak az ostromláskor meg-parantsolta vala, hogy ha majd meg-vészik azon erősséget; a' Vár-óltalmazó férjfiaknak nem tsak az hogy életeket meg-hagyják, sőt a' mellett vélek egész tisztességgel és emberi

szé-

ſzeretettel bánjanak; 's azután, hogy minden ezután lehető veſzekedésnek vége ſzakadjon a' Gibráltárra nézve, az egéſz kőſziklát puska-porral ſzéllyel hányaſſák. — Ama' ditsőſſég-koſzorúval meg-koronáztatott Vitéz *Elliót*, békeſſég idején is ſzintúgy haſzonra munkás, mint a' háborúban vala. A' kőſziklában egy huſzonegy ágyúra való Batteriát kéſzíttete leg-közelébb, melly valóſágos ritkaſágnak nevezetheték. Egy tsiga formán tekerűltt garáditson eſik le-menni egy üregbe a' kőſziklában, a' mellyben 21 lyukak vagynak ki-vágva, hol az ágyúk ki-nyúlnak, és azokkal az Oſtromlók ellen egéſzſz bátorſággal lehet a' védelmezőknek dolgozni. Ez az al-üregi Batteria *Inchscavé* nak neveztetik; moſt újjolag kéſzűl egy más-is, mellynek úgy mondják, *Keller der Königinn* leſzſz a' neve.

Felette ſok a' ſzámok a' Ts. és K. Tartományokba által-költözö Törökőknek, még moſt-is. — A' F. Tsáſzár, Ferentz Ertzhertzegnek 3000 aranyakat rendelt a' Magyar Orſzágba tejendő útjára.

Az újj regulatio ſzerint, a' Generál Laſztzj Auſtriai Lovas-ſerege, békeſſég idején 33,683; háborúkor pedig, 47,045 legényekből áll. A' békeſſégkori ſeregnek tartáſa, kerűl 4,384,577 forintokba; a' háborúkorinak pedig, 6,236,231-be.

Berlinből, Májusnak 16-dikán. Itt Berlinben, a' Lakoſoknak ſzámok az el-múltt eſztendőben 112,943-ra ment; és igy a' Lakoſok, tiz eſztendő alatt 10,000-rel ſzaporodtak. Azok között, frantziák 5190-ven vagynak. — A' minap, ama' *Kóbne* nevű Hollándiai gazdag Zsidó, a' Kurlándiai Hertzegnek 's Hertzegnének, a' két Ferdinánd Printzeknek, minden külső országokbéli Követeknek, és az itt lévő nemeſſég'

főbb-

főbbjeinek, a' *Bauer* udvari tanátsos Ur kertében, eggy Felséges Muzſika játékot tartatott, azután egy pompás vatsorával 's utánna egy tántz-tartatáſſal udvarolt. A' többek között egynehány ſő Énekeſek, a' Kriſztus ſzenyvedéſének hiſtoriájából ezt a' híres éneket is éneklették: *Stabat mater dolorosa*, *Álla a' keſerves Anya*, 's a' t. mellyet a' Zsidó feleſége, eggy *Flügel* nevű muzſika ſzerſzámon, az éneklők mellett játſzodva, még meg anynyival felſégeſebbé tett vala. Kétség kivűl, hogy az e' féle jeles történetek, egyeneſen a' meg-világosodásnak és a' Kereſztyéni türedelemnek gyümölcsei.

Picárdiában ki-küldé a' minap egy Uraſág árendáſſa a' maga' kis fijatskáját a' ſzántó földre, hogy onnan a' madarakat 's galambokat kergetgeſſe. A' gyermek talál egy árnyékos élő-fát, az alá le-dűl, és ott el-alſzik, Az apja egy kevéſſel ki-megy utánna látja hogy alſzik, meg-haragſzik, a' botjával rá üt egyſzer hogy fel-ſerkentse; de az ſzerentsétlenségből a' fejét találta, és a' gyermek azonnal meg-hólt. Ez egybe kétségbe eſik, fut haza a' feleſégéhez, el-beſzélli előtte a' dolgot, 's azzal tsak ki-megy egyeneſen a' kútnak, hogy abba belé ugorjon. Az aſzſzony a' maga' ſzopos gyermekét le-teſzi az aſztalra; fut az Ura után, hogy azt meg-tartóztaſſa: de nem bírhatván véle, mind a' ketten a' kútba bé-eſtek. Azonban a' kisded tsak ott vetzkelődött az aſztalon, addig-addig, hogy egyſzer a' kövel ki-rakott ház allyára le-esvén, halva találtatott azoktól, kik ſzüleinek ſegítségekre [de már késön] mentek-vala.

A' Bétsi tudóſitáſok ſzerint, 1780 dik eſztendőtől fogva, Magyar Orſzágban, Galitziában, Lodomériában és Bukovinában, több mint 182,000 úji

lako-

lakoſok telepedtek-meg, kik mindnyájan Német és Török-Orſzágból valók.

Méltó, hogy emlékezetben legyen egy Franklin Benjámin nevű, Angliának *Boſton* Városában lakozott, már régen meg-hóltt Könyv-áros 's egyſzersmind Könyv-nyomtatónak ezen Epitaphiuma, mellyet maga kéſzített vala magának: *Itt fekſzik egy titulus és aranyozás nélkül való el-rongyollott vén könyv, Franklin Benjámin Könyvnyomtatónak teſte. Meg-fogják azt a' férgek rágni: de azért a' könyv még-is meg-fog tartattatni. Egy újj fényes és ditsöſſéges editióban, magától a' Könyv Auktorától egéſzſzen meg-jobbittatva, elő fog az még egyſzer állani annak idejében.*

Egy kis nevetségre való. Egy falunak, a' Szaxóniai Felső kerületben, újj tsordáſsa akadt a' minap, ki a' maga' tsordás-kürtjén igen gyönyörüen tud muzsikálni. Mellyet hallván egy Strinfli-takáts, rá vette magát, hogy meg-próbálja, ha ugyan nem tudna é ő is ollyan gyönyörű hangokat ejteni a' kürtön. Meg-fúvá biz ő: de bezzeg mi lett a' végi? A' tzéh-társai meg-tudván a' dolgot, már többé nem akarják őtet magok társoknak esmérni, azt állitván, hogy magát egy tsordáſſal egyenlő rangba tette; a' tsordáſſág pedig, a' régi tzéh ſzokás ſzerint, nem tiſzteſſéges dolog, következés képpen a' kürtje-is tiſzteſſég ellen van. A' dolog biróra költ és úgy mondják hogy a' Proceſſus 30 tallérba kerül; de tsak tudni lehet még előre, hogy annak a' 30 tallérnak bizony a' tzéh ládájából kel ki-kerülni.

Po'ſonban,

Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-JÁNOS HAVÁNAK 17 NAPJÁN SZÓMBATON KÖLTT 47 LEVELE.

Bétsből.

A' Felséges Tsáſzár Ferentz Ertzhertzeggel eggyütt viſzſza jöttek Bétsbe Laxenburgból Júniusnak 13-dikán; nem külömben az ő Felsége' ottani mulatozásán való jelen lételre méltóztatott Nemeſſég is. — Ő Felsége ezen hónapnak elsö napján kegyelmeſen rendelni méltóztatott, hogy a' külsö orſzági, akár fejér, akár feſtett, pamutból ſzött holmi egyet más kéſzületekért, úgy mint Strimflikért, fö-kötökért, háló süvegekért 's egyebekért illyekért, ezután már több vámbeli fizetés fog vétetödni; úgy hogy ezen eſztendei Juliusnak elsö napjától fogva, minden ollyas meg-nevezett kül-földi portékának eggy fontjától, 48. grajtzárt, és igy egy mázsájától 80. forintot kell fizetni. De a' mi Magyar orſzágból és Tyrolból vitetik; azért tsak a'

moſtani vám-fizetés marad-meg. — Itten, a' nem egygyesültt Ó valláſúak meg-vették magoknak a' Szent Jakab Templomát, mellyet már a' magok Iſteni tiſztéleteknek módjához képeſt fognak el-kéſzittetni; úgy mind-azáltal, hogy az a' Proteſztánſoknak templomához légyen haſonló, és ſemmi ollyan külsö formája ne légyen, mint a' R. Catholicuſokénak van.

Elegyes Hirek.

Hollándiából, Májusnak 17-dikén. Ama' minden kül-földi újjſágokban nagyon el-híreſedett *Stiepán Hannibál* dolga, igen ſzomorú véget ére. Az ö egéſz története e' képpen vagyon rövideden: Ez a' tsudálatos férjfiú, magát Albániai Printznek 's ama' híres *Scanderbeg* fajzatjának adván-ki, midön a' minap a' Selde vize eránt való kis háborgás még tsak kéſzülöben vala; Regensburgból eggy levelet íra a' Közönſéges Társaſágnak, mellyben ſegítségre 10,000 Montenigrinuſokat, úgymint, a' kiknek ö Generáliſok, igért-vala a' Fel. Római Tsáfzár ellen. Ezen ajánláſát ugyan nem vette-bé a' Közönſéges Társaſág: mindazáltal, azt barátságoſan meg-köſzönvén, különös aránta lejendö háladatoſſágát ígérte, ha igyekezni fog annak meg-akadályoztatáſában, hogy a' Montenegrinuſok ne veheſſenek ſzolgálatot a' Tsáſzárnál. Alig lépének békeſſégre ezen két Hatalmaſſágok: Hannibál egybe Hollándiába méne; 's jelentvén ott, hogy már ö ſokat költekezett a' maga hazájában Álbániában a' meg-igértt Montenegrinuſoknak ſegítségre lejendö elö-állítáſokra: kivánta azon költségének viſzſza-fordítáſát a' Közönſéges Társaſágtól. De annak meg-nyeréſéhez igen kevés reménysége vala. Az alatt, hogy azt várja-vala; meglopá ötet a' Secretáriuſa, 's el-ſzökött, el-vivén magá-

gával azokat a' drágaſágokat-is, mellyeket az előtt egy kevéſſel külömbb-külömbb féle Kereskedőktől a' maga Urának nevével fel ſzedett-vala. A' Kereskedők látván majd hogy meg-tsalódtak; egy közzülők ötet törvénybe idéztetni és áreſtomba akarja vala tétetni. Ezt előre tudtára adják a' Printznek, 's tanátsolják egyſzersmind hogy ſzökjön-el: de ő azt nem tartotta tanátsosnak magára nézve. Tehát majd Aprilisnek 7-dik napján, eſtve a' Komédiaházban meg-fogattatott és fogſágba tétetett Ámſterdámban. Innen még-is majd tsak hamar ki-ſzabadúlt, oda engedvén azon Kereskedőnek holmi eggyet másból álló Vagyonját. Már hát a' többi Kereskedők annyival inkább kezdték sürgetni a' magokét. Némelly baráti ekkor-is javaslák, hogy ſzökjön-el: de ő tsak nem. Megint hát Áreſtomba zárattaték. Innen írt egy tsudálatos és eſzelőshöz illő Mémóriáliſt a' Közönſéges Társaſághoz, mellyet belga, frantz, olaſz és zsidó nyelven ki-nyomtattatott vala a' maga' költségén. Az a' Mémóriális, ez vala rövideden: „ Fő hatalmaſſágú Urak! Különös ſzeren„ tsém, áreſtomomból tudósítani Hatalmaſſágtokat, „ hogy az Álbániai Printz, a' ki Hatalmaſſágtoknak, „ 1784-dikben, Februáriusnak 28-dikán hozzája kül:, dött kéréſeknek tellyesítéſére egéſz kéſzſégét aján„ lotta vala, és a' ki azért, annak meg-köſzönéſé„ vel eggyütt, a' Hatalmaſſágtok örökké tartandó há„ ladatoſſága felől bizonyoſſá tétetett-vala: hogy ez „ a' Printz, mondom, Aprilisnek 13-dikától fogva, „ Amſterdámban a' tanáts-házban fogva tartatik. Én „ ez elől el-ſzökhettem-vólna: de úgy az Álbániai „ Printz nem terjeſzthette-vólna Hatalmaſſágtok eli„ be a' maga' juſſait. Éppen ólly bátor ſzivvel,

„ tsendeſen és el-híresûlve vagyok én az áreſtom-
„ ban, mint a' hogy lettem-vólna az én ſeregem
„ elött a' Hatalmaſſágtok óltalmazáſára való tsatában.
„ Ezen Városnak törvényei olly kedvezô képpen al-
„ kottattak a' lakoſokra nézve, hogy akár mitsoda
„ rangú 's karú idegent-is áreſtomba vethetnek min-
„ den hoſzſzasb az eránt való vizsgálódás nélkûl.
„ Én az áreſtomot önként válaſztottam; mivel tsal-
„ hatatlanúl várom, hogy Hatalmaſſágtok bizonyoſan
„ meg fogja jutalmazni azt az én kéſzſégemet, mel-
„ lyet a' Hatalmaſſágtok' javára nyilván-valóvá tet-
„ tem. Jelentem hát ismét az én már a' minap Ha-
„ talmaſságtok elibe terjeſztett juſſaimat, hogy meg-
„ tudhaſſam, ha vallyon meg jutalmaztatom é én az
„ én ſok költekezéſeimért, mellyeket a' Közönſéges
„ Társaſágnak javára tettem vala? Moſt leg-közé-
„ lebb kívánom, hogy az én dolgom mennél hama-
„ rább és minden réſzre való hajlás nélkûl vizsgál-
„ taſſék meg. El-várom azért tsendes békeſſéges tü-
„ réſſel a' feleletet ezen írásra. Továbbá, én úgy
„ viſelem magamat, hogy a' Nép kéntelen ekkép-
„ pen fel-kiáltani: A' Közönſéges Társaſágnak ba-
„ rátja, Hollándiának Frigyeſe, bóldogtalan álla-
„ potban van; de ugyan helybe-derekaſan és betsû-
„ leteſen viſeli magát. Ha lehet ötet arra kénſze-
„ ríteni, hogy a' maga életét ſzomorúſágok között
„ folytaſſa; leg-alább tsak nem lehet arra kötelez-
„ ni, hogy tiſzteſſég 's betsület nélkûl éljen gyalá-
„ zatoſan. —

STIEPAN HANNIBÁL,
Álbániának Fejedelme.

Már közel majd hitelt adtak vala néki az em-
berek; a' midôn eggyſzer hallják, hogy a' polgári
áreſtomból a' fôben-járó tömlötzbe viteték, és majd

a'

a' föben-járó törvény-ſzék eleibe hivattaték, miért, miért nem? nem tudódik. Azt mondják, hogy azért, hogy a' Közönséges Társaſág által-látta, hogy ezen tsudálatos embernek az ő ſegítſég ajánlása, és az ő azon épültt juſſai nem egyebek légyenek, hanem tsak tsupa ſzemtelenſég és tsalárdſág, tsak annyi közi lévén néki a' Montenegrinuſokhoz, mint a' Chinaiakhoz vagy más akár kikhez. Ezek midőn igy folynának: egyſzer hirtelenében önnön maga végét ſzakaſztá a' maga' történetének. Tudnillik Májusnak 25-dikén halva találtaték, a' maga vériben el-nyárjadva. A' karján minden erek fel-valának ſzaggatva, és nem lehetett ki tanúlni, mint vitte légyen ő azt véghez. Külömben, a' mint mondják, büntetése, a' ſzám-ki-vettetés lett-vólna; 's egyedűl a' miatt lehetett eſze-veſztéſéből, kétségbe eſéſéből, és végre erőt vett neki dühödéſéből magyarázzák-ki azon iſzonyú végső végét történetinek.

Frantzia-Orſzágból. Májúsnak 22-dikén kezdett hozzá a' Párizsi Parlamentum a' Kárdinál Rohán Úr' dolgának ki-végezéſéhez. Atttól fogva minden nap tartatott az iránt a' gyűlés mindég reggeltől fogva egéſz ſetét eſtvéig: de eggy hiteles, Májusnak 31-dikén Parizsból költt tudoſító Level ſzerint: á' dolog még ſe végeztetett-ki. Mindazonáltal, miólta a' Kárdinál mentſégére kéſzűltt Memoriális közre botsáttatott; ſenki ſem kételkedik többé felőle, hogy ő tsak meg-tsalattatott légyen. Ennek meg-mutatáſára, az említett Memóriális, ezeket adja-elő: Mindeneknek előtte azt írja-le, mitsoda ſzegényſégben és ſzükſégek között vala *Motte* aſzſzony 1781-dik eſztendőtől fogva, a' mikor a' Kárdinál őtet esmerni kezdette, egéſz Auguſztus haváig 1784-dik eſz-

ten-

tendőnek. Ez alatt az idő alatt, valami tsak kezéhez ment az aſzſzonynak, az mind tsak kóldúltt alamizsna vala. A' Kárdinál a' mit adott néki, két vagy három Luidorból álla, és éppen tsak eggyetlen eggyſzer adott vala néki 25-töt. Mind ez a' pénz, tsak hamar prédájává lett réſz ſzerint az adóſſágot sürgető Seregnek, réſz ſzerint pedig a' holmi eggyet más haſzontalanſágra való költekezésnek; és Motte Aſzſzony olly ſzegényül marada, hogy kéntelenitteték mind a' maga mind a' bátytya penſiójat 6800 libráért el-adni. Ennek-is majd nyakára hágván; a' leg-ſzorongatóbb ſzükségek közzé látá magát helyheztetettnek lenni. Már kétség kivül, hogy ezen állapotjában tsinálta ki azokat az álnok útakat módokat, mellyek majd a' Kárdinált ſzerentsétlenſégbe ejték. Ravaſz és mindent meg-próbálni kéſz természetét elöſzör is hü 's egyenes ſzívüſég paláſtyába öltözteti. Még nem tudta vala a' Kárdinál, hogy külsö egyenes ſzívüſéggel valakit meg-tsalni, és hogy a' háladatoſſággal tartozónak a' maga' jól-tévőjét el-leheſſen árúlni. Tehát könnyen hivő lévén a' maga' mérték felett való egyenes ſzívüſégének mivólttához képeſt; mint minden emberek, úgy ő is még annyival inkább hajlandó annak el-hivéſére, a' mit kiván; és meg-vallja, hogy ſemmit ſem óhajt ſzívesebben, mint a' Királynénak eránta való kedveſſégtelenſégéből ki-menekedni. Ezen a' ponton épitette már Motte aſzſzony a' maga' ſzerentséjének egéſz ki-dolgozáſát. Azt kezdé híreztetni mindenütt; hogy az ő ſzületésének tekéntete és ſzerentsétlen eſetei, útat tsináltak ő néki a' Királyné előtt ottan ottan lehető meg-jelenésre; és, hogy ő, ő Felségének eránta való jóságának, bizakodásának 's meghittségének világos jeleire méltóztattatik. Ezen hazugságnak meg-állitására, ſemmit nem paláſtoló ba-

rát-

rátság ſzíne alatt, külömbb-külömbb-féle leveleket mutogatott, a' mellyeket a' Királyné' tulajdon kezeſráſának monda lenni, 's azokkal ſokakat is megtsala. Májusban 1784-dikben, emlité a' Kárdinálnak is azt, a' mit már olly ſokakkal el-hitetett: ez, nem láttatott arra hajlani; de az aſzſzony meg-győzte a' maga Leveleivel, jól tudván, hogy a' Kárdinál a' Királyné keze iráſát nem esmeri. Hogy abban jobban meg-erőſſítſe, méréſzlette őtet arról is bizonyoſſá tenni, hogy a' Királynénak eránta való kedveſſégtelenſége már nem ſokáig fogna tartani, és hogy ő már némelly a' végre kedvező alkalmatoſſágokat munkába is vett, és bóldognak tartaná magát, ha a' Kárdinál aránt való háládatoſſágát azon munkának tökélleteſſégre való vivéfével mennél hamarább megbizonyíthatná. Már nem kellett több, hogy a' tsalárdság tellyes mértékű légyen? De azonban vette éſzre, hogy még kételkedik a' Kárdinál: kapja tehát majd kevéſſel azután, azt-is meg-ígéri a' Kardinálnak, hogy nem ſokára audientziát fog nyerni réſzére a' Királyné előtt. Midőn az ſokáig múlna, és a' Kárdinál ismét kételkedni kezdene: akkor fogott oſztán hozzá azon otsmány tsalárdſágnak végbe-viteléhez, melly a' Verſzáliai kertekben *Oliva* leány aſzſzony' közbe-elegyedéſével indítatott vala-el, és a' melly már elégge tudva van mindenek előtt. Ekkor már ki-lábolhatatlanúl meg-vakíttatott a' Kárdinál; már nem kételkedik, már hiſzen mindent, ſemmmin ſem akad-fel: a' parantsolatok, mellyeket Motte aſzſzony ő eleibe terjeſzt, ő előtte önnön magának a' Királynénak parantsolati; már mindenre ſzentséges engedelmeſſéggel látja magát kötelezettnek lenni. — A' többit máſzor.

Tudva van, hogy Guſtavus Adolfus, Svetziának Királya, Luzena városa mellett meg-hólt légyen 1632-dik eſztendőben Novembernek 16-dikán. Sokan abban a' hiſzemben vóltak, hogy Kárdinál Richelieu végeztette-vólna ki a' Királyt e' világból; máſok ismét azt állították, hogy a' Királynak gyilkoſa, maga tulajdon Generáliſſa Lauenburgi Albert Ferentz Hertzeg lett-légyen. De moſt kevéſſel ez előtt találtatott a' Svetziai Archivumban egy levél, melly ezen ſzomorú végső történetét a' Királynak egéſzſzen más képpen adja elő. Ez a' levél, melly 1725-

dikben Januáriusnak 29-dikén kőlt, és a' mellyet Svetziának Vexio nevű városában lévő akkori Præpoſt Gödging András Úr, ezen országh Archivumjának Sekretáriuſához Havedſon Dáhl Úrhoz írt vala; ez a' levél, mondom, e' képpen vagyon: „ Midőn „ én 1686-dik eſztendőben Saxoniában valék: nyo„ mába akadék egy ſzerentsés történet által, mint „ eſett vala-meg a' Guſztavus Adolfus Király' halá„ la. Tudnillik: ez a' Fejedelem, éppen tsak egy „ ſzolgájával, ki-lovaglott vala a' maga táborából, „ a' végre, hogy az ellenſégnek hogy 's mint létét „ ki-tanúlja. Sürű ködös idő lévén; rá találtbuk„ kanni a' Tsáſzári Seregnek jó tova előre vigyá„ zó Strázsaira, kik azonnal tüzet adának, és a' „ Királyt meg-ſebesíték. A' Szolga, ki a' Királyt „ a' maga tábora felé viſzſza vezette, kapa egy pi„ ſtolyt, és a' Királyt ki-végezte, 's magához vette „ tőle a' perſpektiváját, mellyel élt vala a' Király „ a' táborozáskor. Én ezt a' perſpektivát meg-vet„ tem magamnak ott Saxóniában a' Namburgi Pap„ tól. Azon időben, hogy én Saxóniában mulatoz„ tam, már igen öreg vólt az a' ſzerentsétlen Ki„ rály-gyilkos, 's közel vólt a' halálhoz. A' lelki „ esméretnek azon iſzonyú tselekedete miatt való „ mardoſáſi, annyira kínozták őtet, hogy már ak„ kor leg-kiſſebb ſzempillantáſig ſe nyughatott. Egy „ nap tehát el-küldött azon Paphoz, a' kitől én a' „ perſpektivát meg-vettem, és meg-vallá neki ezen „ maga' gonoſz tselekedetét minden környül-álláſival „ edjütt. Én azt ennek a' Papnak a' ſzájából hal„ lottam. A' tőle meg-vett perſpektivát be-vittem „ a' Svetziai Archivumba. Azon ſzomorú történett „ pedig minden környül-álláſival edjütt, egybe kül„ döttem Német Országból Puffendort Úrnak, hogy „ a' maga' Svetziai történeteket elő adó Irásába, azt „ is iktatná-bé, de nekem azt válaſzolta, hogy már „ a' munka ki-van nyomtatva Hollándiában, jelent„ vén egyſzersmind azt-is, hogy ő ezen ſzomorú „ történetre nézve a' Chemnitz vélekédéſét követte.

Pozsonban,
Nyomtattatik, és találtatik Patzko Ágoſton Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT-JÁNOS HAVÁNAK 21 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 48 LEVELE.

POZSONYBÓL KÜLÖNÖSEN.

Pozsonyból? — még pedig *különöſen*! — Ugyan mi lehet az?? No már moſt megint *valaminek* kell ennek lenni!!— Igen-is, hogy bizony *valami*; és, hogy meſzſze ne vigyem, —

Nemes Magyar Hazaſiak!

Fő Tiſzteletre méltó Uraſágok 's Aſzſzonyſágok! mondhatom, ólyly *különös*, hogy egygy átaljában méltó, mind nékem, félre tévén minden tréfát, a' dólgot vóltta képpen alázatoſan jelentenem; mind pedig az egéſz Nemes és érdemes Közönſégnek hathatóſan belé tekintenie; és azt, ha valaha, bizonyára moſt, jól ſzívére vennie. Nem ſzükſég, hogy ſok ſzóval éljek: Hazafiakkal beſzéllek. — Tudnillik: A' Magyar hír-mondó Leveleknek eddig vóltt Érdemes Írója; már ki ki tudja, hogy öt vagy hat hetektől

fogva többé nem az. Azólta, minthogy, a' mint értéſemre eſett, a' hír-mondó Leveleket egygyſzer egygy, másſzor más, néha kettő három is írta: könnyen meg lehet, hogy e' réſzben fogyatkozáſok eshettek. Erről hát alázatoſan engedelmet kér az Újjſág-Nyomtató Úr; reményli-is, hogy a' Haza megenged. És így e' réſzben még ſemmi ollyas nagy bajunk nintsen. Tovább mêgyek hát: Ên, ez előtt negyed nappal az újjſág-íróſágot fel-vállalván, és egygyſzersmind annak moſtani miben léte minden Kürnyűl-álláſival tudttomra adódván: úgy látom ſzomorúan, hogy a' Magyar újjſágoknak dólgok moſt ôlyly nagy meg zavarodásba hozódott, hogy, ha tsak a' Nemes Haza fel nem vígyáz, igen veſzedelmes következéſei lêſznek. Ímé minden eddig vóltt Levelező jó Úrak meg-ſzűntek! Nints egygy is, a' ki Hazabéli történetekkel tudósíttſon! Mit haſznál pedig a' hír-leveleket egyedűl tsak olylyakkal tölteni bé, melylyek Hazánkra vagy egygy tseppet ſe, vagy igen keveſet tartoznak? de, ha nagyon tartoznak is: avvagy nem elébb kell ê azt kívánni tudni minden jó hazáfinak, mik történnek, és hogy s mint folynak a' dôlgok benn a' Hazában? Valylyon nem azt kell ê minden jó Hazafinak óhajtani, hogy édes Nemzetének erre vagy amarra való kéſzſége, a' Hazafiaknak jeles tselekedeteik, ſzorgalmatoſſágaik, érdemeik, s a' t., más Nemzetek előtt-is tudva lêgyenek; és így a' Haza, ne tsak itthon, hanem más Orſzágokban is éljen a' maga' jó hírében, s e' képpen minden Idegeneknek betsűléſekre és ſzeretetekre jutván, azokkal távalról is barátſágot tartson? Bizony ezek külömbben meg nem lêſznek, hanem ha azok hírmondó Leveleinkben mindenek előtt kö-

zön-

községesekké tétetődnek. Már tsak ez is fel serkenthet minden igaz Hazafit arra, hogy bennünket hazabéli tudósításokkal érdekelvén, az által a' Haza' fényjét annál szélesebben ki hatóvá tégye. De továbbá még, itélje meg akár ki, ha nem úgy van é, hogy az Újjság egygybe nem ólyly kedves, mihelytt nints benne hazai dolog; és, hogy mennél több van, annál kedvesebb, kiváltt ha azok fontosok. Már, elő vészi egygy valaki a' hír-mondó Levelet, másik is, harmadik-is, s a' t.; nem találnak benne semmit, a' mi rájok vagy Nemzetekre közelebb tartozna: el-szomorodnak, félbe szakasztják a' hír-mondó Levél hordatást. Így bánik a' tizedik is, a' huszadik is, egygyszer végre az utólsó is; s e' képpen vége van a' Magyar Újjságnak. — Nemes Haza! ez az egygy kintsed még meg van; rajtad áll, jól látod, avvagy tsak ez egygy részben, hogy az el ne veszszen: adjon hát, kérlek, pennát kezedbe a' Hazai szeretet! A' te' egygyenként ide repülendő tollaidból, majd egygy szárnyat fog fűzni itt az Író a' hírnek, a' melyly azzal ki repülvén hozzád is viszszá, másuvá is széljel; még előre láthatd, mitsoda örőm-repesések fognak folytton folyva öszsze viszszá ögyelegve hemzsegni szívedben, azon hír-szárnynak előtted melletted utánnad körültted való kedves gyengédedségű édes suhogási között. Kedves leszsz tsak egygy Sor is, mikor több nem lehet, már az akár tudománybéli dolog, akár mi egyéb, tsak hogy fontos és haszsnos légyen. Az a' végre küldendő Levelért semmi fizetés se fog a' Küldő' részéről esni, ha a' Postára így tészi fel: *A' Magyar Hír-mondónak.* Öh beh szívesen óhajtanánk, ha némelyly jó Urainkat anynyira vinne a' Hazai szeretet, hogy magokat

egéſzſz eſztendőn által ſzakadatlanúl lejéndő Levelezésre, különöſen a' végre ide hozzánk útasítóndó levelekben, ajánlani méltóztatnák!! Én ugyan anynyira bízom az Érdemes Hazafiakhoz, hogy reménylem, ſzázan is léſznek olylyanok; s nevezeteſen, hogy az eddig vóltt tudósító Urak, ezután is bizonyoſan azok lenni meg nem ſzűnnek. El várom, minden órán várván várva várom!!

A' mi illeti kelendő hír-leveleimet: egygy átaljában ſzükſégesnek ítélem, hogy azoknak lejéndő minéműſégek felől a' Nemes Hazát tudósítſam. Nem tsak azért, hogy, ha valakik lehetnek akár itt Magyar Orſzágban, kiváltt a' Fő Tiſztelőndő Férjfiak között, akár pedig ama' Nagy Erdélyben, kiváltt a' felsőbb rangú Méltóſágok között, kik a' Magyar Hír mondó Levelektől talán el-idegenedhettek; nem tsak azért, mondom, hogy Ezeknek külömbben pontba jó hazai ſzeretettel nemesűltt ſzíveket, Pozsonyba viſzſzá nyerjem: hanem azért is, hogy felvállalván ezen hívatalt, úgy látom, hogy akkor egygyſzersmind minden Érdemes Olvaſókkal s Olvaſándókkal bizonyos ſzövetſégre léptem; úgy, hogy helytelenül mondanám azt, hogy *nem ígérek ſemmit, s ki mit vethet oſztán majd ſzememre;* mert már éppen azzal, hogy ezt fel vállaltam, anynyit ígérni gondoltatom, a' menynyit tsak ezen hívatalhoz képeſt tőlem ki ki méltán meg kívánhat. Szövetſég lévén azért közöttünk: illő, hogy ezen első Levelemben, melly mindenkor ſzövetſég-levél gyanánt állni fog, világoſan ki-mondjam, mind azt: *Mire, réſzemről*; mind azt: *Mitsoda pont alatt* kötelezem magamat, *az Érdemes Olvasók' réſzéről.*

Az Elsőt így mondom ki ſommáſan: Azon léſzek, hogy hír-mondó Leveleim, mind *tsupán belső*,

mind *belső s külső*, mind pedig *tsupán külső* mivóltokra nézve, ſenkinek ártalmaſok, ellenben mindeneknek tetſzők lêgyenek.

Tsupán belső mivóltta az újjſágnak, önnön maga a' dolog, melyly abba bê foglalódik. Meg-ütközik az Olvasó, ha az nem ſontos, nem haſznos, anynyival inkább ha bolondſág, illetlenſég. Már nints bizonyoſabb mint az, hogy az illyenek mind ki maradnak Leveleimből. És így innen egygyſzersmind az a' haſznom leſzſz, hogy ezen keskeny határok közzé ſzorítódott levêlbe, három anynyival is több haſznos dôlgok fognak majd bê férhetni, mint a' hogy első tekéntettel látſzik. A' Görgei ember, [azokra ſzegényekre mindent rájok fognak,] polyváſtúl töltvén zsákjaiba búzáját, midőn belê nem férne s azon boſzſzankodna, hogy a' zsákok kitsinyek; akkor éppen ſzerentsére egygy értelmeſebb ſzôlgája lévén, az ezt mondotta: *Gazd' Úram! tiſztítſuk ki a' polyvából, majd belê fér, még üreſs is marad.*

Belső 's külső mivóltta az újjſágnak, a' benne lévő ilylyen vagy amolylyan ſzókkal elő adott dolog. Meg ütközik az Olvasó, ha a' dolog nem tsak haſzontalanſág, hanem a' mellett illetlen s motskoló ſzókkal is vagy ſzóllás' formájával van elő adva. Ezek ſe fognak leveleimben meg jelenni. Sok féleképpen lehet az újjſág gyönyörködtető, ha kiſſebbítő ſzókkal nem él is; sőt, így nem gyönyörködtető. Vagynak ártatlan furtsaſágok, lêſznek is.

Tsupán külső mivóltta az újjſágnak, az *Irás' módja* és a' *Szók*. Mind a' kettőben meg ütközik a' ſzemes Olvaſó, ha igen különös. A' mi azért az *Irás' módját* nézi: az, éppen a' leſzſz minden leveleimben, a' mi ebben az elsőben van. Úgy mindazáltal, hogy, ámbár leg kiſſebb vonásra, betűre, vagy akár

mi egyèbre is fontos okaim légyenek: még is egygybe kész lészek akár melylyiktől is el állani, mihelytt valaki jobbra tanítánd Mellyet ugyan alázatosan külön sen ki kérek. A' *szókat* a' mi illeti: minden újjakat telylyes lehetséggel fogok távoztatni, mind addig, valamíg tsak azoknak tetszö vólttok felöl nem tudósíttatom. Éppen tsak azt kérem ki, hogy szabad légyen élnem, *azokkal* is, melylyek, újjaknak látszanak ugyan lenni, de azonban olylyak, hogy a' leg egygyügyübb is egygybe meg érti; mert külömbben a' nyelv nem fog tökélletesebbedni: *azokkal* is, melylyek már eddig tsinálódtak, ha szintén azok mesterségesek is; de ezekkel is éppen tsak addig, míg az ö' nem tetszö vólttok felöl tudósíttatom. Melylyet hasonló képpen alázatosan ki kérek, E' szerint hát, éppen nem kell nékem vétkül tulajdonítani, ha, a' mit nem lehet ki tenni helyesen újj tsinálóndó szó nélkül, azt majd annak idegen nyelvbéli nevével kénteleníttetem ki tenni. Annál nints bizonyosabb, hogy újj szókra felette nagy szükségünk vólna. Jó vólna talán erre nézve egygy *magyar múzsát* állítani; úgy osztán majd hozzá foghatnánk a' *tudományosabb Újjságok'* ki adásához is; de addig haszontalan. Én ugyan nem sokára meg probálom. Addig pedig, igen jó vólna, ha a' Tudós hazafiak újj szókat tsinálnának s ide hozzám küldenék: én majd oda tennék egygy két párt mindenkor a' hír-mondó level' végére, s ki adnám a' meg rostálásra; így osztán közönségesen helybe hagyódvan, élhetnénk vélek. erre is különösen ki kérem a' Tudós hazafiaknak ítélet-tételeket.

A' *második*, tudnillik *mitsoda pont alatt kötelezem magamat az Érdemes Olvasók' véjzérül*; ez egyedül:

Mint-

Minthogy én az újjság írásban nem arra nézek, hozzá van ê alkalmaztatva fáradságomhoz a' fizetésem vagy nints; hanem egygy részről kedves hazai nyelvemnek, más részről pedig ezen újjság-leveleknek lehető tökélletesebbítések végett vállaltam azt fel: tehát, ímé alázatosan jelentem, hogy én mind azokra, mellyeket eddig mondtam, tsak úgy kötelezem magamat, ha a' Tudós Hazafiak a' magok' segedelmekkel érdekléndenek. Mellyre nézve, szabad légyen úgy szóllanom, én alázatosan meg kívánom, hogy az egész Nemes Haza egygyütt munkálkodja vêlem minden részben ezen magyár hir-levêleknek tökélletesebbíttetődéseket. És így, ha én akaratom ellen, akár a' dolgok' meg választásában, akár azoknak elő adásokban valami módon hibázni találok: engemet, jóbb útra vezetni méltóztassanak. A' szólga, a' *Trimálcion'* házában *Petróniusnál*, midőn az Úra a' bal lábával akar vala ki vagy bé lépni a' házba, mindenkor ezt kiáltotta néki: *Dextro pede, a' jobb lábbal!* Fordítsuk meg: Én Szolgája vagyok az Érdemes Közönségnek: de úgy itélem, nem kérek helytelenséget, ha a' nemes Haza nékem az én' meg intésemben szólgáland. Alázatosan ki kérem.

Én hát, ezeket így értvén, egygyszersmind más részről is ólyly erősen bízom mind a' két Nemes Hazának szeretetéhez, hogy nem tsak az eddig előre fizetett Urasságoknak s Aszszonyságoknak tovább is lejendő meg maradásokat; hanem annak felette, tsak most mindjárt is három anynyi előre fizetőket is reménylek mint eddig vóltak. És ímé illyen erős bízodalommal lévén; midőn elébb egygy alázatos fő hajtással magamat újjolag a' Nemes Haza' szeretetébe ajánlanám: a' mi még ide fér, azzal már kedveskedem is. Kevés ugyan; de bizony —

Méltó rajta rágódni. Ugyan is, —

Azon közönséges tsendességhnek közepette, mellyel az Európai Lakosok most leg közelébb élnek, a' mint azt egygy részről némelyly főbb Hatalmasságok tovább is meg tartani, úgy más részről mások

oly-

olylyan Készületekben láttatnak foglalatoskodóknak lenni, melylyek, a' mint látszik, közel lévő haddal fenyegetnek. Muszka Ország éjjel nappal azon van, hogy a' maga' tengeri Erejét mennél rettentőbbé tégye: tsak a' hajók körül többen dólgoznak 20,000 embereknél. A' folyó vizeknek egygyüvé való szakasztások, a' sok készültt tsatornák, olyly útak a' Muszka hatalomnak, mellyeken egész Európát körül hajókázhatja. Mind ezeket éppen nem nézhetik bé húnytt szemekkel más Hatalmasságok; és ki-ki gondoskodik magáról. Spanyol Országban minden Tiszteknek meg parantsolódott, hogy ki ki a' maga' helyére elő álljon; úgy szintén a' tengerieknek is, hogy a' hadakozó hajók s azokban a' Seregek minden órán készen légyenek: már azért é, hogy valamelyly Hatalmasságot a' Gibráltár mellett való tengeren lejendő el hajókázásban meg akadályoztassanak; vagy pedig az Álgíriaiak ellen menjenek? majd meg válik. A' török és muszka Udvarok között való ellenkezések is mind jobban jobban nevekednek. A' török Udvar minden lehetséggel foglatoskodik a' hadi készületekben; a' mint mondják, már egygy tengeri fő Vezérje nagy Sereggel hajóra is szállott. Azt hiszik sok Politicusok, hogy ezen hadhoz való készülések adtak vólna okot ama' minapi rend kivül való hadi tanáts tartásnak Bétsben; azt is rebezsgetvén egygyszersmind, hogy a' Felséges Tsászár, ha had találjenni, egygy leszsz a' főbb Játszók közzül. — Ő Felsége, Bétsből ezen hónapnak 16-*dikán Browne* Generálissal egygyütt, a' *Pettau*' Városa mellett lévő próba-tábor' meg nézésére útazott Stíriába. — Masszor többel szolgálunk.

Még egygy kis Tudósítás.

Ha az Érdemes Olvasók közzül Valakinek e' vagy ama' hír-mondó Levele, vagy eddig el veszett vólna, vagy ezután el veszéndene: kérjük, hogy adják tudttunkra; egygybe mást küldünk helyébe, minden a' végre való különös fizetés nélkül.

Pozsonyban,
Nyomtatódik, és találódik Patzko Ágoston Ferentznél.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT-JÁNOS' HAVÁNAK 24 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 49 LEVELE.

A' Hazából ſemmi sints; —

Különbben kettős ékeſſéggel jelent vólna meg levelem: de így már nem tehetek rólla, hogy tsak ez egygyikkel kedveskedhetem, tudnillik: a' Bétsi Úr napi pompával. — Már 7. órakor reggel fel lobogának minden Tzeheknek záſzlóik. Majd 9. órakor, Ő' Felségek, a' Tsáſzár és Ferentz Ertzhertzeg, egygynehány nagy Méltóságú Személyektől és a' Nemes Gárdának Kapitányjától s mind a' két rendbéli Nemes teſt-őrző ſeregtől, kiknek utánnok trombiták és dobok harsogtanak, hoſzſzan el nyúlva tsendes lépéſekkel kíséretvén, a' Királyi Udvarból, pompás gála-hintókban, a' Sz. Iſtván' temploma felé ménének; hol már akkor, az Arany-gyapjas, a' Nagy Kereſzt' és a' Sz. Iſtván' Rendének Vitézi, továbbá a' Tsáſzári Királyi titkos Tanátsnokok,

kok, és az egéſz városi Tanáts, Ő' Felségeknek el fogadáſokra jelen valának. Ő' Felségeknek oda érkezéſekkel el kezdődött egygybe a' Sz. Miſe: a' melylynek vége lévén; a' bútsú-járáshoz fogtanak. A' Szentség felett való árnyékló fedelet, négy városi Tanátsnokok vitték, és annak le függő arany-rojtos bojtjait négy Tsáſzári Királyi Kamarás Urak tarták. Mellette két felől mêne a' német Gárda ki vontt fegyverrel. Utánna mêne Ferentz Ő' Ertzhertzegſége, azután Ő' Felsége a' Tsáſzár, a' feljebb említett három vitézi Rendeknek Tagjaitól és a' Nemes Gárdának Kapitányjától kísértetvén: Kik után egygynehany főbb rangú Aſzſzonyſágok, a' Nemes Magyar és a' Nemes Lengyel teſt őrző Sereg, pompás tsendeſſéggel menének; végre ezek után egygy Compania Granatíros. Négy helyütt eſett a' meg állapodas az Evangyeliom' olvaſáſa végett, egygyſzer nevezeteſen a' Királyi Udvarnak közepette. Vége lévén a' Bútsú-járásnak; ki oſztogatódván az áldás is a' Sz. Iſtván' templomában: Ő' Felségek nagy pompával térének viſzſzâ az Udvarba. Ekkor oſztán néki kezdettek az álgyúknak öröm-dürrogáſi itt is ott is a' báſtyákról, a' levegő ég' alyja' menttében té tá tova ſzéljel hömpörögni.

Ugyan innen Bétsből még két nevezeteſt írnak. — *Egygyik* az, hogy ezen folyó hónapnak 10dikén, keményen meg parantsolódott, hogy az útſzákon dolgozó vasban lévő rabok, nem hogy a' mellettek elmenöktől valamit kérni; de még, ha adna is valaki akâr pénzt, akâr enni valót, akâr mit a' világon, azt ſe méréſzeljék el venni. Mert nem tsak az, hogy az töllök azonnal el vétetődik: hanem, azon kivül egygybe különöſen is keményen

meg

meg büntetődnek. A' midőn egygyſzersmind az egéſz Közönségnek is tudttára adódott, hogy az említett raboknak ſenki ſemmit is adni ne méréſzeljen: különbben ki-ki majd magának tulajdonítſa, ha, a' Környülállóſoknak mivólttokhoz képeſt, különös érzékenyebb teſt' vagy pénzbéli büntetés fog rajta esni. — A' *máſik*, a' Mántuai Püspöknek Gróf *Pergen* Úrnak különös dítséretére ſzólgál, úgymint a' kinek püspöki Currens levelét, mellyet az Innepeknek meg kevesebbíttetődéſek végett moſtanában íra, leg hathatóſabbnak és leg fontoſabbnak mondják lenni mind azok között a' püspöki currens levelek között, melylyek ugyan azon dologban, Ófztriai Lombárdiában, leg közelébb közre botsátódtak. — Adjuk hozzá *harmadik*nak, mert imé éppen moſt érkezék, ezt is: hogy Bétsben moſt, van a' többek között, és, a' mint mondják, ſoká is fog ott mulatni, egygy gazdag Ángliai Lord a' maga' familiájával, ki minden nap' 800. német forintokat költ el.

Frantzia Orſzágból.

Méltó, hogy különöſen végyük fel mind azokat, mellyek itten moſt közelébb eſtek. Azok között az —

1sŏ, *a' Lovas gazdáknak különös haſznokra való.* Frantzia Orſzág már régtől fogva nagy ſzűkiben lévén a' zabnak: a' ſzükſég, egygyel egygyet, máſſal máſt próbáltatott fel találni abrak gyanánt. A' többek között a' krompély igen haſznosnak találódott a' végre. Egygy bizonyos Hertzeg, már más fél eſztendeje, hogy egygy marok abrakot ſem adat a' maga' egygy rendbéli igás lovainak, hanem tsak krompélyt; még is ſzint úgy dólgoznak, s ſzint ólyly jó húsban vagynak, mint a' melylyeket még zabbal

tartat. Egygy más, ugyan azont tselekſzi; ki egygyſzersmind azt jegyzi meg, hogy miólta krompélyt eſ‹nek a' lovai, azólta ſokkal keveſebbet iſznak, úgy hogy két lónak egéſz nap' is elég egygy rotskavagy egygy dézsa-víz. Tsak hogy már azt kell meg tartani, hogy a' krompélyt elébb jól meg kell mosni; mert-külömbben a' rá ragadtt fôld meg köhögősíti a' lovakat. Továbbá, nyerſen, 's ſzéljel metélve kell adni, hogy valami módon meg ne fúljanak tölle, s kell azonban egygy kis korpát is elegyíteni közzé. Tavaſzkor mindazonáltal már nem alkalmatos ez az abrak; mivel már akkor a' krompély tsirádzik, és így el veſzti az ízét. — A' —

2*dik*, Egygy újj találvanyja egygy Frantznak, s áll a' *papíros' fényesitéſének módjában.* Az, egygy henger [*cylinder*. lásd azt a' ſzót ama' nagy tudományú Budai Profeſſor T. Dugonits András Úr' magyarúl írtt mathematicus könyvében] által mêgyen véghez: de, mi módon? azt meg nem tudom; hanem utánna fogok járni. Elég az, hogy ílly móddal, mind a' tiſzta, mind a' már bê nyomtatódott papíros, ôlly ſima leſzſz, mint a' pergament, s azonban nem igen ſokba kerûl. Nevezeteſen a' bê nyomtatódott papíroſon, a' rá nyomott betű-formáknak nyomadékjaik, az által egeſzſzen el tünnek, és a' betűk meg-meg anynyival ſzebbeknek tetſzenek. — A' —

3*dik*, *tsínoſságra tanít.* A' mint a' Király a' minap Verſzaliában, reggel 6 órakor ſétálás közben, egygy barbélynak háza elött jó rakáska ſárt lát vala lenni: bê mêne azon udvarba, és beſzélni akart vêle. A' barbély még aludt akkor. Fel költik; — s ki az az Úr? kérdi. A' Király beljebb mêgyen; s elő hívatván, minekutánna egygynehány hathatós

ſzó-

ſzókat mondott vólna néki a' háza előtt lévő motsárról: ajánlá a' tsínoſſágot s tiſztaſágot. A' barbélynak tsak el állt ſzeme ſzája; s elő beſzélvén a' dólgot máſoknak: máſok is, ha kik lehettek többen is olylyak, mindenek magokra ſzabták azon letzkét. -A'-

4*dik*, a' közelébbi levelemben jelentett *badikéſzületbéli izgás' mozgásnak valóſágdt bizonyítja.* * Ugyan is, minden hadi Tiſzteknek, kik ez előtt egygynehány hetekkel Berlinbe mentenek vala, a' Burkus Sereg' próba-táborozáſának nézéſére, meg parantsolódott, hogy Júniusnak 1ső napján már ki ki a' maga' regementjénél légyen. — Itten meg jegyezhetjük egygyſzersmind azt is, hogy —

* Ugyan azont bizonyítja még ez is, tsak hogy már Venétziára nézve: Májusnak 27dikén érkezék egygy Kurír a' Közönſéges Tárſaſágnak a' török Udvarnál lévő Követjétől; s más nap' nyomba meg más. Mitsoda hírrel? nem tudódik. Elég az, hogy a' Venétziai Tanáts azonnal öſzſze gyűlvén; a' tanátskozás egéſz éj-fél utánni 4 óráig tartott: s azonnal három Kurírok küldődtek el, egygyike Bétsbe, máſika Petropolyba, harmadika Conſtantinápolyba. — Az —

5*dik*, *ama' nevezetes Báſtillai foglyok' dólgának már valahára lett végső kihatározáſa.* Májusnak 30dikán, reggel jókor, a' foglyok a' Báſtillából a' tanats-házhoz vitetődének. *Villette* Úr hívattatódék bé leg előſzör. Midőn látná, hogy azon ſzékre ültetnék, melylyre a' halálos törvénybe idéztetődött bűnöſt ſzokták; ezen rettentő Környűlálláſok köztt tsak nem meg ſzakadt a' ſzíve: sírt, és keſerveſen zokogott. Végre egygy kitsit tsendeſebben lévén: felelt minden kérdéſekre, Azután továbblag ſokat és hoſzſzaſan beſzélt, vádolta minden kíméllés nélkül a'

Cár-

Cárdinálist. Egész harmád fél óráig vólt benn. Utánna *Motte* Aszszony mêne bê. Ez a' szemtelen mérészségű Aszszony, ki ekkor különösen nagy tziffrán fel vólt öltözve, míg oda bê ére, nem egygyszer kétszer mondá menttében: *De híszen majd meg adom a' nagy lurkónak.* De midőn bê ére azon tekéntetes férjfiakból álló gyűlésbe: alább hagyott egygy kitsit azon szemtelen mérészségben; kiváltt, midőn a' porosztó a' halálos széket tevé elibe, ezt mondván egygyszersmind tsak amolylyas száraz-hideg szerű hangon néki: *Madame, ide üljön!* E' szókra nagy tétalat-jelentéssel hátra vonta magát: de a' *Meg-kell lenni!* egygybe nyomba követvén; még is tsak le üle. S alig tölt el két minúta belê; már annyira egészszen maga' alkalmatosságával éle, és ólyly minden erőszak nélkül való vólt egész teste' állása, hogy egészszen mint otthon a' maga' szobájában egygy nyúgotó karos székben, úgy láttatott üllni. Felelt, valamint tsak illett, minden kérdéseire a' Præsesnek. Midőn majd egygy papi renden lévő Tanátsnok, egygy nem ínye szerént való kérdést tenne elibe; mondá néki: *Ez, ugyan jó forma tsalárd kérdés ám! jól esmêrem már én, Abbás Úr im! kegyelmedet; tudtam még előre, hogy azt majd előmbe gördíti: de ímê felelek, s a' t.* — Annak utánna még 3 vagy 4 Tanátsnokok kérdezkedének tőlle; melylyekre ő mindenkor felelt: és majd, ólyly hoszszasan és hathatós erejű szókkal beszélle, hogy mindnyájan álmélkodának rajta, ha szintén meg-nem győződtek is beszédének igazsága felől. Közel 3 óráig vólt előttök. Ki menvén; félre tevődék a' halálos szék: és a' Cárdinálist bê hítták. Bê mêne: meg borzadt ki tetszhető képpen: ábrázatja el-halaványodott; anynyira reszkettenek térdei, hogy egygyszerre sokan ezt mondanák: *A' Cárdinális, ájúlásba esni látszik; le kell ültetni!* Erre a' Præses mondá: *A' Cárdinálison áll, ha tetszik, le üllni.* Le ült egygy kitsit félrébb. Majd meg bátorrabbodván, felelt a' Præsesnek minden kérdésire, ólyly illendőséggel s hathatóssággal, hogy mind egész

elméjének jelen létte, mid szívének ártatlansága s tsendessége, nyilván ki tetszett. Más tél óráig való benn létte után végre meg-hajtván magát, midőn már ki felé menne, a' főbb rendű Tanátsnokok is meg hajták nêki magokat, még ülő helyekből is fel állván. Osztán *Olíva* leány-aszszonyt hívaták. Ez, a' hozzá mentt poroszlónak mondá: *Én előre látom, hogy majd egygynehány óráig távol kell lennem az én' kisdedemtől; engedődjék meg hát nêkem egygy kevês korig azt szoptatnom.* Meg-engedték. Végre bê megy; de ôlyly mélységes szívbêli megilletődéssel, és ôlyly minden tettetés nélkül való szív-fájdalommal, hogy az egész Gyűlést szánakozásra indította. Az elibe tett kérdésekre, a' nagy sírás és zokogás miatt még tsak egygy szót se felelhetett. Melylyre nézve tsak hamar ki küldték, szívekre vévén hathatósan állapatját. E' szomorú Környülállást víg váltá fel a' Gróf *Cágliosztro'* bê menetelével. Bê megy egygy aranynyal ki varrott zöld szín köntösben: haja, fejének tetejétől fogva mind nêki fodrozott bodrozott fürtökbe vala szedve, alól pedig kígyós tekerékű haj fonadékok lebegtek két vallán s nyaka' szirtján. *Kitsoda Kegyelmed, és honnan érkezik?* kérdezék tőle. *Egygy Nemes Útazó!* ezt felelé. Erre mindnyájan el mosolyodának. Cágliosztró e' jó alkalmatossagot hoszszú pórázra nem botsátván; kezde mindent elő hordani a' maga' mentségére, egygy patvar tudná mitsoda deák olasz görög arabs szókból álló abajdotz beszédhez fógván: teste' állása, szeme' járása, keze' lába' dereka' válla' nyaka' feje' mozgása, mind mind, éppen ôlyly gyönyörködtető vala, mint beszéde; s örömmel telylyes szívvel mêne ki előllök. Már késő lévén; a' gyülésnek vége lett. — Mas nap' már 4 órakor reggel bê állott a' gyűlés; estve 7 órakor oda küldték a' Királyhoz a' *Sententiát*: Onnan, 10 órakor küldődött viszszâ. Minthogy azonban az Udvar meg tíltotta a' Sententiának kinyomtatódását s elterjesztődését: tehát az, még nem szintén egésszen vólta képpen tudódik. Mindazonáltal, ezekben minden Levelezők meg egygyeznek: A' Cárdinális minden ellene tett vádak alól fel óldatódott és szabaddá tétetődött; bê állhat minden hívatalába s méltóságába. Hasonló

képpen Gróf Cágliostró ártatlannak lenni ítélödött, és szabadon botsátódott. Olíva, a' Királyi Udvarból; Villette Úr pedig, az Országból számkivetödött. Motte Aszszony, elöször közönséges helyen, térden állva, kötel a' nyakában, tartozik meg vallani a' maga' tettét, és az Istent, a' Királyt s a' Bírákat meg követni s engedelmet kérni: azután a' nyak-vasba téfzik; mind a' két vállát tüzes vassal meg bélyegezik; a' hóhér meg veszszözi, hajját el nyírja; úgy olztán hóltta napjáig a' *Szalpetriere* nevü Ispitályba bé záratódik. A' Motte Úr képe pedig a' nyak-vasra ki fog függesztetödni, azt meg veszszözik, és meg bélyegezik: ha magát valami módon valahol meg foghatják; hólttig hajó húzás a' büntetése. — Ezen végezés szerint, a' Cárdinális és Cágliostró, Júniusnak 15ö napján a' Bástillából ki ereszteteödtek, és haza menének. A' Motte Aszszony' büntetésének, még azon a' napon végbe kellett volna mennie: de az Udvarnak végezéséből 16. hónapig halasztódik el; azért tudnillik, hogy végére járjanak annak, ha igaz é, hogy ö Királyi házból való, a' mint állítódik. — Júniusnak 2-dikán, Báro *Breteuil*, a' Cárdinális' palotájába méne, vívén néki egygy Királyi petsétes levelet, melly szerint a' Cárdinálisnak a' maga' *Chaise-Dieu* nevü Abbátiájába kelletik sok ideig számkivetésbe mennie s lennie. A' Báró egygyszersmind azt is kívánà tölle a' Királynak nevében, hogy a' maga' hivatalát, melyly szerint eddig az egész Frantzia Országban lévö álamizsna-pénznek fö gondviselöje vala, egygyszeribe tégye le, és egygyszersmind a' Szent Lélek Rend' tagjának lenni szünjön meg. A' Cárdinális mind ezeket azonnal meg tselekedte; és már Júniusnak 5dikén Párizst el-hagyá. Gróf Cágliostrónak is a' ment az Udvartól, hogy 3. napok alatt, Párizsból; 3. hetek alatt pedig, az Országból ki takarodjék. Oliva és Villete Úr felöl is mondják, hogy az Udvarnak parantsolatjából, életek' végeig zár alatt léfznek.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JÁNOS' HAVÁNAK
28
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
50
LEVELE.

Az Ósztriai Monárchiából.

Többnyire majd minden hír-levelek rebezsgetik, hogy a' Ts. K. hadi ſeregek kéſzülöben vólnának, a' török határ-ſzélek felé majd nem ſokára indúlni: de erről ſemmit ſem akarnak Bétsben tudni. Ellenben bizonyos az, hogy a' muſzka és török Udvarok között mind jobban jobban nevekednek az ellenkezéſek; és, hogy a' Diván azzal fenyegeti a' Venétziai Közönséges Tarſaſágot, hogy az Ő' bírtokában lévő Görög Orſzági földekre bizonyoſan rá fog ütni, ha a' Közönséges Társaſág ſzövetſéget köténd a' két Tsáſzár-Udvarokkal. — Ő' Felsége a' Tsáſzár, ezen hónapnak 17-dikén, délután 4. órakor, *Grétzbe* érkezett, melyly Bétstől 20. mértt földnyire vagyon Stájer Orſzágban. Ottan a' nap-tzímerű vendég-fogadóban a' külső városban meg

ſzállván: azonnal a' ſzegények' betegek' s más egyéb ügye fogyottak' gondviſeléſére kéſzűltt alkalmatoſságokat nézegte körűl; azután más egyéb közönſéges jóra arányazo Kéſzűleteknek s Rendeléſeknek miben létteket vizsgálta meg tulajdon ſzemeivel. Onnan 20-dikban el-indúlt *Pettau* felé; a' honnan, harmad napig ott lejendő mulatozáſa után, Horvát orſzágba fogja útját folytatni. — Egygy ez elött Tiſztſéget viſeltt fő ember, ollyan ízetlen projectummal kedveskedék hogy már a' Monárchának a' minap, hogy azért egygy darabka ideig a' bolondok' házába vitetődék. Az a' projectum, a' már gyermek korból ki nőtt Leányok' ſzámára való oskola fel állitást foglalá magában; de az, olylyan formálag vólt kéſzítve, hogy abban inkább tsak azt tanúlták vólna meg a' hajadonok, hogy váljanak belőlök magokat jó formátskán tetſzető ſzemélykék, mint ſem azt, hogy légyenek valaha jó-gazdaſzſzonyok. — Szánakozó ſzívvel kelletik több újjſág-levelek után említenünk, a' Nemes magyar test-őrző Sereg' vóltt tagjának Székelyi Úrnak ügyes dólgát! büntetéſe, ezekből áll: Ezen hónapnak 7-dikén mint jó híre s neve veſztett (infamis) tiſztſégéből ki vetődött; Katona Tiſztmundérjáról, a' mejj-ellenző- a' kar- és nyak-hajtókák le ſzakaſztódtak; a' kardot tőlle el vették, ketté törték, és lábai elibe vetették; három nap, mindenkor két egéſzſz óráig, a' közönſéges ſzégyenſzékre allítódék, ezen rá függeſztett tzédulával: *Hűſégtelen Tiſzt-viselő*; ezen hónapnak 12-dikén, egygy hajón, vasban, Szegedre vitetődék, hol 4. eſztendeig fog a' sántz körűl dólgozni; a' 4. eſztendő el telvén, az orſzágból ſzámkivetődik. A' kints-tárnak híjja, melyly általa eſett; 92,400: maga' ſzemélyjét

illető

illető adóſsága pedig; 35,000 forintokra mégyen. Ezen ſzerentsétlen férjfiúnak sorsa, nagyon meg illette mindeneknek ſzíveket. Az ő' illy bóldogtalan környül-álláſok között lévő Feleſégének, a' Tsáſzár 300. forintokból álló penſiót rendelni méltóztatott. — Ezen hónapnak 9 dikén, ôlyly nagy tűz-támadás eſék Bétsbén egygy külső városban, hogy, tsak kevés idő alatt, 15. házak hamuvá lettek. Még több kár lett vólna, ha a' Monárcha a' maga' jelen léttével ôlyly hathatóſokká nem tette vólna az óltó eſzközöket. Mikor a' tűz támada; még akkor Ö' Felsége Laxenburgban vala: de onnan ôlyly ſebeſſen jött ló-háton, meg-látván a' fel felé tsapkodó lánggal elegyesleg kavargó nagy füstöt, hogy fél óra múlva már a' tűz körül vala: és még hamarâbb ott lett vólna, ha a' ló ôlyly ſebes nyargalttában ki nem dűlt vólna alólla, még pedig úgy, hogy azonnal meg döglék; s következés képpen, ha nem kéntelenítődött vólna a' vêle lévő lováſznak lovára való üléſsel egygy kitsit mulatni. — Hol vette hol nem vette magát, olylyan hír van Bétsben, hogy a' Muſzka Tzárné, ha valami módon még a' jövő eſztendőbéli tavaſz is a' békeſſég' kükörtseivel fog Európának kedveskedni, állhatatoſan fel tette vólna magában, hogy Bétset akkor meg fogná latogatni. Mondják azt is, hogy ez a' Monárcha-Aſzſzony, a' minapi ál-bankó-tzédula-tsinálók mellett, hathatós erejű kérelmét nyújtotta vólna a' Felséges Tsáſzárhoz. — Ezen Monárcha-Aſzſzonynak nem régiben Bétsbe érkezett fő orvoſa *Rotsetzki* Úr, ôlyly különös tekéntetben vala a' Tsáſzár előtt, hogy nem tsak az, hogy aſztalához háromſzor méltóztatta, s vêle igen barátſágoſan beſzélgete: hanem annak felette, minek előtte onnan

Londoni útjára el indúlna; egygy két ezer forintot érő gyémántos gyűrűvel, egygy tiſzta arany s azonban gyémánttal is ki rakott és egygyſzersmind a' Tsáſzárnak reá ki metſzett képével is meg ékeſitődött tobák tartóval, és azon felűl 1000 újjdon újj Tsáſzár-aranyakkal, meg ajándékozta. — Egygy Bétsben leg közelébb közre botsátódott, felette kapós könyvben, melylynek a' tzímje (*tituluſſa*) ez: *Tsupa igazſágok*, a' melylynek ſzerzője *Fézer* Úr, igen ſok különös és ſzabad elmétől ſzarmazott fel-tételek mondódnak lenni a' *Lotéria*-játék felől. A' többek között így ſzóll Ófztriához: *Irtsd ki a' Lotériát, és a' te' népednek hálája végbetetlen fog lenni!* — Ófztriai Belgiumban, melyly Ófztriai Lombárdiával ugyan azon egygy lábra kéſzűl állítódni, a' menynyire lehet; illyen Rendeléſek botsátódtak ki leg közelébb: — 1.) Azok a' házaſſágok, melylyeket a' házasúlándók, tsak azért hogy magokat ki húzzák a' házaſſági dologban már ki adódott Rendelésnek e' vagy ama' pontja alól, tsak azért, mondom, nem benn hanem kivűl az orſzágon kötnek egygymás köztt, s úgy léſznek házaſokká: az olylyan házaſſágok, éppen ſemmit ſem érnek Ófztriai Belgiomban, ha oſztán a' ſzemélyek oda viſzſzá mennek, és telylyeſséggel nem tartódnak házaſſágnak. — 2.) Rendelődött, hogy tsak az igen-igen ſzoros és fontos környűlálláſokban ſzabad dispenſátiót adni a' végre, hogy e' vagy ama' házaſúlándó pár ki ne hirdetődjék. — 3.) Minden névvel nevezöndő papi jóſzágokat bé kell vallani s adni oda a' hová illik, tudnillik a' világi Tiſzt-viſelő Székre. — 4.) A' kólduſokat, henye lebzse korhely embereket, mind ki kell irtani.

Elegyes hírek.

A' Frantzia Király, ezen hónapnak 21dikén, *Cherbourg* nevü városba útazásel, melyly egygy ki kötõ helylyel ékeskedõ városa Normándiának Frantzia Országban. Minden poſta meg-állapodásra 150 lovak valának elõre el-rendelve: 's midõn látná a' Király, hogy még ugyan anynyit akarnának rendelni; nem tsak jelenté, hogy azt tellyeſſéggel nem akarja, hanem egygyſzersmind minden városbéli Magiſtrátúſoknak tudttokra adatta, hogy az Õ' Felſége' útjára leg kiſſebb költekezéſt ſe tégyenek, éppen nem a' lévén ſzándéka, hogy a' néppel költeſſen. Ezen útra, mondják hogy Gróf *Ártois* vette rá Õ' Felſégét, úgymint a' ki nagyon eleven ſzínnel festette le a' Király elõtt az ezen ki kötõ helyben dolgozóknak, munkájokban való ſzerentsés elõ meneteleket. — A' Hollánduſok nagyon fájlalják amaz úgy nevezett Álbániai Printznek önnön maga' keze által lett világból való ki múláſát; mert úgy reménylették, hogy ezen tsudálatos ember, (kinek neve, ſzületéſe, hazája, hívatala s a' t. talán ſoha ſe fog igazán világoſſágra jönni) bizonyoſan igen fontos, Orſzágokat, Bírodalmokat illetõ nagy titkokat fedezett vólna majd fel. A' reá, már meg hólttra mondódott ſententiának ereje ſzerint, mint önnön maga' gyilkoſa, az akaſztó fa alá vitetõdék, és ottan a' gonoſz-tévõk' ſzámára rendelõdött gödörbe vettetõdék. Ez a' rend kivül méréſz tsalóka-Péter, nagyon tudta minden tsínját bínját, hogy kell külömbb külömbb féle fényes Valamivel, még a' Fejedelmekkel s egéſz Bírodalmakkal is egygy kis ſzem-bé-kötõsdit játſzani. A' mint ſajdítanak hozzá, néki kétſég kivül egygy játékos ſzerentse meg gazdagította Venétziai meſter-

em-

ember' fiának kellett lennie; és úgy vélekednek, hogy valóſágos neve *Stephano Zannovits* lett légyen. Eleinte Barát vólt: ki ſzökvén majd a' Klaſtromból; imitt amott azt kezdette laſſan laſſan ſzéljel el hírheztetni, hogy ő a' Montenegrinuſoknak fő Generáliſok s Pátriárchájok; hogy ő IIIdik Péter; hogy ő Álbániának Fejedelme; hogy ő Scánderbegnek maradékja s a' t. Bizony méltó, hogy neve leg elől légyen az Orſzág-tsalárdoknak Catalóguſokon! — Venétziai Levelek tudósítanak, hogy a' Közönſéges Társaſág azt a' hírt kapá Dalmátziából, hogy a' Törökök, a' párt-ütő *Mahmud* vezérléſe alatt, ki ennek előtte *Scutari*ban Baſſa vólt, tsak nem akarnak meg ſzűnni azoknak a' földeknek háborgatáſoktól, melyeket a' Közönſéges Társaſág ottan bír. Leg közelébb egygy tsoport török katonák, minden mesterſégeket meg vetették, hogy a' *Budoa*' vagy *Butua*' városa előtt jó tova előre ſtrázsán álló Venétziai katonákra rájok üſſenek. De az ezeket vezérlő hadi Tiſzt, egygy ſzínlett ſzaladáſſal egéſzſzen a' Várnak ſántzáig hátra húzván magát s népét, és ottan az álgyúk már kéſzen lévén; az utánnok tüzes indúlattal lohogó Törököket, mikor már anynyira vóltak, hogy az álgyúk' heves magva kopaſz fejeket egygy kitsit túl vihette rajtok, anynyira meg zavarta s meg is ritkította őket, hogy tsúſra a' magok' vérek' patakjának árja elől kellett viſzſzá ſzaladniok. Ugy látſzik, hogy még majd több is nagyobb is leſzſz ilylyen; és bizony a' Közönſéges Társaſág ugyan tsak annak vóltta képpen gondolkodik ólyly eſzközökről, melylyek által a' tsendeſſég s nyúgodalom ſenn tartódjék. — Még ugyan eddig, külömbb külömbb féle akadályok miatt nem lehete véghez vin-

ni

ni azon plánumot Spanyol Orſzágban, melyly ſzerint minden Szerzetes Rendek egygy közönſéges jobb rendbe való hozódástól, és tsak nem egéſzſzen lejéndő meg változástól, még pedig méltán félnek, mivel a' Pápa maga is meg egygyezett benne: de, úgy van a' hír, hogy már nem ſoká viſzik; mivel annak végbe vitele, naponként mind ſzükſégeſebbnek-ſzükſégeſebbnek lenni látſzik. Egygy kis időtől fogva, anynyi nyughatatlankodáſok, tzivódáſok s veſzekedéſek esnek a' Klaſtromokban, hogy azok miatt véghetetlen ſok panaſzok mennek hol a' Püspökök' hol az Uralkodó' eleibe; és így ſemmi reményſég nints a' Klaſtrombéli lármáknak le tsendesítéſekre, hanem ha egygy nagy változás fordít egygy kitsit a' dolog' ſarkán. — Azt írják a' Bánátból ezen hónapnak 8dikán, hogy abban a' Synodusban, melyłyet az ott lévő Görög Papſág a' F. Tsáſzár' rendeléſéből most tart, a' dólgok igen jól folynak. A' többek között, válaſztottak már két vácáns Püspökſégekbe alkalmatos és méltó két Atyát, és azoknak lejéndő meg erősſittetéſek végett már Stafétát is küldöttek Ö' Felſégéhez. A' mi illeti a' Kalendáriomnak öſzſze egyeztetéſét, ugy-mint a' melyly egygy a' tanátskozásra fel vevődött pontok közzül: abban is egéſzſzen meg-nyúgodottnak mondódik lenni a' ſzent Gyűlés, és úgy látja, hogy minden eddig vóltt ellen-vetéſek majd könnyen ſemmivé fognak tétetődhetni. — Jéh beh régen hallgatnak jobbára mind a' hír-levelek az Öreg Friderikről! ihon van egygy kitsi: Az a' Réndelés talált vala a' minap Berlinben ki adódni, hogy mind azok a' Kereskedők, valakik tsak réffel adnak s véſznek, tartoznak a' magok' minden napi kereſeteket bé adni, és azért bizonyos

ſzáz-

ſzáztól járándó intereſt fizetni a' vámoló s harmintzadoló ſzéknek; továbbá, hogy a' Tiſzt-viſelők, az ilylyen Kereskedőknek portekás tárházokat, valamikor tsak nékik tetſzeni fog, mindenkor fel hányhaſſák s meg vizsgálhaſſák. Ezen Rendelés tsak anynyi hogy ki jött nyomtatásban: azonnal három Kereskedők Potzdámba menének a' Királyhoz. Inſtántziájok rövid, de igen fontos és hathatós vala; abban, ki vált képpen meg jegyzésre méltó ez a' kérdés: *Ugyan, egéſzſzen ſemmivé és kólduſokká akar ê bennünket tenni Felſéged?* Arra a' felelet e' vólt: *Azt én nem akarom; egygyſzeribe ſemmivé lêgyen azon Rendelés!* — Igen fura, a' mit egygy Galliciai Papról mondanak az újjſágleveleK. Tudnillik: Ezt papolá a' Templomban a' minap: Egygy Próféta, kinek a' neve most eſzembe nem jut, Ezékiás Királyhoz mêne meg mondani, hogy kéſzítſe magát kevês napok múlva lejéndő halálára. A' Király, ennek halláſára reſzketett; bűnön bánkodó ſzívet tolmátsló ſzemekkel tekéntett a' maga' ágya mellett lévő Feſzűletre; imádkozott; s e' képpen még 25 eſztendőt nyert életéhez. — Ugyan Galliciában egygy más, az engedelmeſſéget akarván javaſolni, mondá: Midőn a' három Királyok a' Bethlehemi jáſzolhoz menének: anynyira meg ijedt a' kis Jézus a' Szeretsen Orſzági Királynak fekete abrázatjától, hogy többé ſem rá nem akart nézni, ſem ajándékát el nem akarta venni. Minekutánna a' Sz. Szűz haſzontalan kérte vólna: kéntelen vala a' kisdedet egygy kitsinkét egygy veſzſzővel egygyſzer vagy kétſzer meg legygyenteni; s igy oſztán példát mutata a' Jézus, hogy kell engedelmeskedni. — De ki tudja? hát ha igaz?

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT-JAKAB HAVÁNAK 1 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 51 LEVELE.

Van már egygy kîtsi a' Házából; de a' jem örvendetes.

Ezt írják *Egygyiket*: A' ſzőllő, nem is ſzinte idejében adta ki magát, ólyly vékony termésſel is van mind a' Hegy' alyján mind máſutt ott körül belől, hogy egéſzſz árkokban is alig találhatni három négy gerézdet. Azon kivül, a' hernyó ſok helyütt anynyira el hatalmazott, hogy minden gyümőltsöt, melyly külömbben elég lett vólna, tsak nem ſemmivé tett, és a' mint mondják, a' Hegy' alyján még a' ſzőllő-karókon is hemzseg. — A' *Máſikat* ezt: Az el múltt hónapnak 4-*dikén* meg hólt T. T. *Varjas János* Úr, Profeſſorságának 34-*dik*; életének pedig, 66 *dik* eſztendejében. A' kik ezen meg bóldogúltt Atyát úgy esmérték, a' mint kell: meg vallják felőlle, hogy egygy fáradhatatlan s egyenes lelki esméretű ember vólt. Olyly nagy terhet viselt,

hogy három embernek is elég lett vólna: még is azt ólyly örömmel és fáradhatatlanúl viſelte, hogy *Melánchton Fileppel* ſymboluma is e' vólt: *Míg élek, munkálkodom; majd eleget nyughatom a' ſírban.* A' városban minden jó ember ſzánta s ſzánja; Minervának gyáſzos tábora pedig könyvezve kíſérte ki a' temetőre: de bizony azután is, sőt örökké is ſiratható méltán. Sok vólna érdemeit elő ſzámlálni: Tele van vélek nagyobb réſze a' Hazának, anynyira, hogy ámbár én tized réſzét is alig tudom; még ſem állhatom meg, hogy most, midőn ezt irom, magamat egygy kevéſsé sir halma felibe képzelvén, rá ezt ne mondjam: — *Hív Munkás! Estve van!* — *Nyúgodj!!!* — *Egéſzſzé béred Ki adja a' Gazda, mihelytt Reggelt éred.*

Itthon hát ſemmi örvendeſt nem kaphatván: lépintsünk ki e' ſzomorú Hazából, csak ide leg közelébb a' ſzomſzédba: —

Ó ſztriába:

mindjárt más bordában ſzőtt hírek adják elő magokat. Ő' Felsége friſsen van a' maga' útazásában. Minek előtte *Grétz*ből el ment vólna; az előtt való estve meg jelent a' Komédiás házban is, helyet foglalván magának a' nemes rendű űlő helyen a' háznak az alyján. Onnan ezen hónapnak 20-*dikán* reggel 5. órakor ki indúlván, *Márburgba* méne: hol körül nézvén holmi egygyet más köz haſzonra való kéſzületeket; még azon nap eſtve tovább folytatta útját, úgy, hogy már a' következett három napokon, jelen vala *Pettau*ban a' próba-táborozásnak játékai között. — Még minek előtte Ő' Felsége ezen útjára el indúlt vólna: azt a' kegyelmét méltóztatá közönſégeſsé tétetni, melyly ſzerint a' jó magok' viſeletű, de azonban kevés vagyonnal bíró világi Tiſzt-viſelők-

lőknek, kegyelmesen meg engedi, hogy halálok után maradándó özvegyeknek s gyermekeiknek számokra, még életekben instáljanak Ő' Felségénél pensióért. Beh örömmel, és a' maga' Uralkodója aránt beh ezer hálával telyltes szívvel, fogják majd el hagyni sokan halalok' órájàn, a' magok' házok' népét, midőn már éltteken nyitva látják azt a' kezet, melyly azoknak élelmet ád! és mitsoda serénységgel s hűséggel fogják a' magok' életeknek hátra lévő részét, az ő házok' népe' Atyjának szólgálatjában el tölteni! — Midőn Ő' Felsége a' minap Laxenburgban mulatoz vala; egygy Bétsi vagyonkás Lakosnak a' leányja, bé megy a' kertbe sétálni, egygy nagyon szorosra fűzött váll lévén rajta. A' Monárcha, ki mind annak ellensége, valami tsak nem rendes és meg erőltetve van, alig látá meg ezen pántzélban lévő leányt, azonnal ezt tudakoztatta tőlle: *Melylyik vasas regementbe tartozik?*

Elegyes Hírek.

Külömbb külömbb féle tájékokról jött Tudósítások állítják, hogy nints bizonyosabb mint az, hogy a' Muszka Udvár, meg únván már a' Divánnak holmi egygyet más ki fogásait s tsapongásait; a' maga' ott lévő Követjének meg izente volna, hogy Konstántzinápolyt minden bútsú vétel nélkül tsak hagyja ott. — A' Pápa az Anglusokat, kik a' láb-tsókoláshoz szintúgy nem szokhattak hozzá, mint egyéb Protestánsok, fel szabaditotta ezen tzerimónia alól, és meg elégszik azzal, ha hozzája közelítvén, terdet hajtanak kétszer vagy háromszor. Most közelébb a' minap egygy útazó ifjú Ánglus, Audientiát nyervén Ő' Szentségéől, midőn térdre akarna előtte esni: a' Pápa kezét nyújtotta feléje, hogy azt ne

tselekedje. Az ifjú meg fogá, és meg rázá, mint barát ſzokta barátjanak, egéſz ſzíves udvariſággal, melylyen a' Pápa felette nagyon örült, és a' Római lakoſok is gyönyörködve emlegetik magok között. — Ama' híres Olaſz Orſzági Bonyiknak *Rináldíni*nak, ki már régtöl fogva öl vág puſztít ott ſzerte ſzéljel, meg-érdemli, hogy vakmerőſégét egéſzſzen le írjuk. Nem régiben el indúla négy tárſaival, hogy fel kereſſe a' maga' voltt tárſát *Zulívit*, s ötet boſzſzú álláſának fel áldozza, azért hogy ötet meg tsalta és el árúlta. Azonban, hogy az ötet nyomozó Pápa' katonái ellen magát jól meg erőſsítſe: bé vette magát a' Gróf *Carpegna'* palotájába ejſzakának idején, vivén magával elégſéges eleſéget. Ez a' palota, egygy hegynek a' tetején van, és mint-egygy 70,000 aranyba került az építtetéſe. Tsak anynyi hogy éſzre vette *Piccoli* a' Pápa' katonáival lévő Hadnagy, hogy Rináldíni oda vette magát: azonnal Májusnak 17-dikén, körül vette a' palotát 340*ned* magával, és az egéſz palotát meg gyújtotta. Melyly hogy jobban égjen, 12 ökörnek és az ott lakos paraſztoknak ſzüntelen kellett hordaniok rá a' fát. Mennél feljebb hata a' láng; annál feljebb kereſet valami rést Rináldíni a' ki ſzaladásra: de a' láng a' fedelen is ott érte. Ílyly ſzorúlttságában ſe vehette még magát arra, hogy meg-adja magát. Talála egygy bóltozott kamarára, s bé vévén magát abba tárſaival, ott vala két egéſzſz nap éhen ſzomjan (az igaz hogy *ſzomjan*) körül lévén véve minden felől lánggal. Már azt gondolták, hogy ök oda benn meg is hóltak: de ſenki ſe merte a' fejét rá vetni, hogy bé menjen. Végre harmad napra két katonák, egygy ſzelindek forma kutyával, tsak bé menének. Rináldíni látja öket jönni:

egy-

egygyikét le lövé, hogy azonnal ſzörnyű halált hólt; a' máſiknak az egygyik lába' ſzárát ketté törte; a' kutyát pedig, egygy nagy bolond kéſſel, melyly többnyire a' ſzájában a' foga köztt vala, által ütötte. A' következett éjſzaka egygy rettenetes égi háború támada, és az Oſtromlók egygy kitsit hátra vonák magokat, azonban ſtrázsákat állítván. Kapott ezen Rináldíni; s hogy meg ſzabadúljon, egygy vastag hoſzſzú erőſs kötelet találván a' kamarában a' lom köztt, azon akarta magát s társait le ereſzteni: de úgy találá vetni ki le felé valami módon a' kötelet, hogy az, félre kalimpázván, oda alól valamibe belé ütődött; s nagy tsördűlés esvén, tüsténtt ott termettek a' Strázsák. Így ſe bóldogúlhatván; el-végezték, hogy Májusnak 21*dikéig* délig várakozzanak, s akkor oſztán adják fel magokat, mivel már mind az éhſég s ſzomjúſág nagyon el gyalázta vala, mind pedig a' tűz, melyly más róllok ruhájokat is le égette, testeket helylyel helylyel nagyon meg ſebesítette. De még elébb bizonyos pontok alatt igyekezte magát fel adni Rináldíni. E' végre az ott lévő Káplánt két tanúkkal egygyütt magához hívatta; a' pont, melylyet eleikbe teve, tsak a' vala, hogy ſe vêle ſe társaival illetlenül ne bánjanak, ſe pedig valami azon való örömjelt, hogy őket meg fogták, ne tsináljanak, s ne lármázzák fel a' Világot. Piccoli Hadnagy rá állott. Le írták ſzóról ſzóra a' pontot, a' Hadnagy ſubſcribálta, s még akkor tették oſztán le a' fegyvert ő kemék, s mint nemes vitézek úgy adták által magokat. A' Hadnagy meg is felelt fogadáſának, egéſzſz emberſéggel bánt vêlek, s leg elsöben is a' közelébb való vendég-fogadóba vitte őket és jól tartotta.

Azután

Azután Rináldíni egygy tzimborájával egygyütt, *Peſáróba*; a' többiek pedig, *Ravennába* küldödtek. Ilylyen ſokba került ennek a' gaz-embernek, kinek máſſa talán még ſoha ſe vólt, kézbe lett keríttetödeſe! Tsak a' palotában miatta eſett kár 15,000 aranyra betsülödik. — Minthogy a' Spanyol Udvar fel tette magában, hogy a' templomokba való temetkezéſt egéſzſz Orſzágában el törölje; de azonban a' tudatlan közſégnek e' réſzben való éretlen ítélet tételeit örömest tsak nem akarná meg bizgatni: tehát egygy *Aldovera Azéra* nevü Cármélita, ki az *Alkalai* Univerſitásban a' görög nyelvnek Profeſſora, a' Király' parantsolatjára és költségén, egygy igen ſzép s az egygyügyü nép elméjéhez alkalmaztatott munkát adott ki, melylyben a' templomokba való temetkezésnek ártalmas vólttát meg mutatja. Így már laſſan majd anynyira megy a' nép, hogy ha ki jön a' Királyi parantsolat, már meg nem ütközik benne, leg alább anynyira. — A' minap Londonban egygy bizonyos Lord azt a' projectumot tevé fel, hogy az Eklézsiai jóſzágoknak jövedelmeik, mind egygyaránt oſztatódjanak fel az Úr' ſzelejében fáradozó Munkáſok között. Most, úgy mond, egygy mindennel bír, máſik ſemmivel ſe. A' Püspök alig predikál egygyſzer egygy eſztendöben, s minden nap nyakig ül a' jók közt: azonban a' ſzegény Káplánnak feje' füſti mégyen, úgy dólgozik; s még is alig van tsak a' minden napi harapáſſa is. Igazſág é már ez? — Olaſz Orſzágban *Sziénában*, az Ertzhertzeg Toscániai Nagy Hertzegnek kegyelmes engedelméből, a' Zſidók egygy ditsöſſéges újjdon újj Sinagógát épitettek, és a' múltt hónapnak 27dikén, nagy pompával fel is ſzentelték. — Ugyan Olaſz Orſzágban a' Pápa' bírodalmában,

ban, *Terni* és *Nárni* Városokban rettenetes föld indúlások valának a' közelébb le folyttnak 23dikán; a' kőfalak széljel repedeztek, a' kémények bé szakadtak s a' t. — A' Göttingai Universitásba várják az Anglus Király három fijait, kik ottan fognak tanúlni, és már számokra el is vagynak két udvar házak készítve — *Kasszelben* olylyan Rendelés adódott ki, hogy valaki csak a' vadász, ház őrző, vagy egyéb olylyan szembe tűnő haszonra való kutyákon kivül, többeket haszontalanokatt art; az, egygy-egygy olylyan kutyáért minden esztendőben egygy tallért tartozik fizetni. — Azt mondják, hogy ama' híres Albaniai Printz úgy ölte meg magát a' tömlőtzben, hogy a' fogával fel harapta a' karján az eret, s azt osztán a' tzipőkjé' tsattjának a' villájával szurdálta s hasította végig. — A' Muszka Tzárné azon Akadémiára, melylyet a' minap a' muszka nyelvnek ki pallérozására állíttatott vala, egygy jó summa pénzt tett le, hogy azon egygy olylyan épületet készítteſſenek, melylyben ez a' nyelv dolgozó Társaság a' maga' összve gyűléseit tarthassa. Leg elsőben is egygy olylyan Szótárt fog készíteni ez a' Társaság, melylyben a' szóknak minden gyökerek s azoknak egygymástól való származások fognak bé foglaltatódni. Bár tsak ugyan ezt lehetne írnom a' mi édes magyar nyelvünkről! Én ugyan anynyira bízom ama' Nagy Józsefben, hogy nem sokára s a' t.

Azoknak kedvekért, kik Konstántzinápolyt tsak valamenynyire is talán nem esmérnék: jó leszsz itt egygy kis le iráſt adni felőlle. Ebben a' fő török városban, 700,000 embereket mondanak lenni: van benne 5330 nagyobb s kiſſebb török templom, melylyet ők *Mosénak* hínnak; 120. ispotaly: 418 vendég fogadó

gadó ház: 900 feredők: 950 kútak: 500 nagy, és 1650 kisſebb Oskolák: 440 kereſztyén templomok, a' melylyek között kettő a' R. Katholikusoké: 3800 nagyobb és kisſebb útſzák: 22 kapuk, tudnillik 6. a' ſzáraz felé; 11 a' ki kötő hely felé; 5 pedig, a' tengernek ſzoroſſabb réſze felé: 580 malmok. A' meg nézésre ezek méltók a' városban: az *Almeidán*, az az: az a' hely, hol a' ló-háton való vers-futásban a' katonák magokat gyakorolják; a' *Bezieſtán* az a' hely, hol minden féle ſzép portékat s leg inkább a' drágábbakat árúlják; a' *Jázir Básar*, az az: a' rabárúló piatz; a' víz tsatornák s árkok; a' nagy Vezírnek palotája; a' Szultánnak fegyveres háza; a' görög Pátriarkának Reſidentiája; a' külömbb külömbb Szultánoktól epittetett Mosék; de ezeket mind felül múlja a' *Sophia*' temploma; a' Nagy Konſtantinus palotájának pedig már tsak romladékjai látſzanak. A' *Szerail*, az az a' Szultánnak Reſidentiája egygy dombon fekſzik, két óldala felől van a' tenger, harmadika felől a' ki kötő hely, a' negyedike felől a' városnak kő falai és tornyai. A' *Jedicula* az az: a' közönséges tömlötz ház is igen nagy épület; onnan igen ritkán eſik ki ſzabadúlni.

Iudóſítás.

Kérjük bizodalmaſan az előre fizetett s fizetendő Urakat s Aſzſzonyſágokat, hogy midőn az elő pénzt akár az ide való Poſtára küldik, akár pedig ott tészik le a' poſtán a' hol Magok laknak: méltóztaſſanak mindenkor önnön Magok' jól fel írván vagy íratván a' Magok' rangjokat, Neveket, Lakó helyeket, ide Pozsonyba az Újjság-nyomtató Úrhoz küldeni; mert külömbben, ha a' Magok' lakó helyekben lévő poſtara bízzák, hogy az írja meg ide; az, tsak egygy két ſzót írván ki belőlle, itten oſztán ſoha el nem lehet rajta menni, hová a kinek kell az újjſágot küldeni.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél.
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felſégnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
5
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
52
LEVELE.

A' Házából.

POZSONYBÓL. Az a' gyilkos, a' ki itt helyben tavaly a' Zſidót meg ölte vala, már el vette büntetéſének ſúlyoſabb réſzét. Tegnap előtt ki vitték az akaſztó fa alá; ottan elébb mind a' két pofáját meg bélyogozták; 's azonnal nyomba 50*ent* vágtak a' farára ugyan azon a' helyen, hol a' bélyogozás eſett; tegnap ismét 50 ütleket kapott; ma, újjolag 50*ent*: ezek után hóltig való Rab léſzen.

Somogy Vármegyéből. A' minapában N. Vaſs Vármegyébe Subſtitutus V. Iſpányſágra töllünk ki hívatódott *Tallián Antal* vóltt Fő Notárius Úr, azután ezen Vármegyének Tábla Bírái között, Gróf *Szétsényi* Ferentz Kerületünknek K. Bízttalmaſſa (*Commiſſarius*) és Fő Iſpányja Ő' Excellentiája által meg hagyatván; helyébe, eddig vóltt Püspökſég' Fiſcáliſſa

Hegedüs Ferenz Úr tevödött; az elsö V. Notarius pedig *Szüts László* Úr, Fö Bíróvá lévén; helyette *Sárközi István* Úr, ki egygy darabb idötöl fogva második vólt; ennek ismét helyébe, a' mérö al-Bízttalomnak (*Commiſſio*) Actuáriuſſa *Káldi János* Úr, lett.

Külsö Orſzági hírek.

Bétsböl. Az el múltt hónapnak 24*dikén*, Ö' Felſége a' Tsáſzár, *Pettau*' Városát el hagyván; méne *Várás*don kereſztül *Zagrábi*dba: a' honnan további útját, a' Horvát és Tót Orſzági határ-ſzéleken kereſztül fogja folytatni; és azután, Magyar Orſzágnak egygy réſzén ſzándékozik által menni Erdélybe. — Ö' Felſége egygy *Radkersburgi* vaſſal kereskedöt, úgy mint a' ki ez által igen ſok haſznot hajt a' vas kéſzítö mühelyeknek, mostanában meg nemesített. — A' *Szálzburgi* és *Tiroli* hegyekben most olvadván a' hó, a' Duna ólyly nagyon meg áradt, hogy (itt Pozsonyban is alíg tudánk venni most kül földi újjſágokat a' nagy víz miatt) Bétsben a' *Leopoldſtadt* nevü külsö Városban hajón kell járni. — Nem régiben tudttokra adódott egygy Rendelés által a' Harmintzadlóknak, hogy valaki tsak leg kiſſebb ajándékot vészen is el, azonnal ki vetik tiſztségéböl; 's a' ki bé jelenti, 25 aranyat kap jutalmúl. Mondják, hogy egygy már 30 eſztendöktöl fogva ezen tiſztséget viſeltt ſzemély, tsak 20 grajtzárt talált leg közelébb el venni egygy Kereskedötöl; s azonnal meg büntetödött a' mondott mód ſzerint.— Júniusnak 27dikén költt Rendelés ſzerint közönségeſſé tétetödött, hogy: minekutánna a' minapi ál-bankótzédula tsinálás egéſzſzen igaznak lenni találódott; tehát annak, a' ki azt bé jelentette vala, már markába is ſzámlálták kéſz pénzül a' tudva lévö 10,000

forint-

forintból álló jutalmat. Az ál-bankó-tzédula tsinálók köztt, Gróf *Potztatzki*, nemeſſégéből és kamarás Úri méltóſágából ki vettetődött; ſemmi jóſzágában örökös nem lehet; azon kivűl úttza-ſeprésre, és Magyar Orſzágban 10 eſztendeig való hajó-huzásra büntetődött. A' forma-metſző, 20 eſztendeig fog hajót húzni, minekutánna már elébb az el múltt hónapnak 16dikán a' közönſéges ſzégyen ſzéken állott vólna, és 50 ütlekeket kapott vólna a' farára. Ezen forma-metſzőnek a' feleſége, a' Monárchának lábaihoz borúlván, ezt a' kegyelmét nyeré: Én gondját fogom viſeltetni gyermekeidnek, annak is, a' melylyel most terhes vagy, és néked is hónaponként egygy aranyat adok; kereſs ſzólgálatot azonban, és élj betsületeſen. — Printz *Graſſalkovits*, a' Gróf *Fries'* régi házát Bétsben, meg vette 77,000, forintokon.

Svéciából. A' mi' Orſzág-gyűlésünknek Vége nem egyéb, hanem tsak az Orſzágnak belső állapotját nézö némelyly dólgoknak el igazítáſok; a' mint ez, a' Felſ. Királynak, ezen Orſzág-Gyűléſének el kezdödéſekor, tudnillik Májusnak 8dikán mondott Órátiójából egéſzſzen meg tetſzik. Az az Órátio, melyly bizony egéſzſzen elő adja az igaz és valoſágos Királyi gondoskodásnak mivólttát; e' képpen vagyon:

Méltóſsággal, Nemmel, Tekéntettel,
Tiſztelettel, Tudománynyal,
Értelemmel, Betsülettel
Jeleskedő Jó Urak, Svéciai Férjfiak!

A' leg elevenebb édes érezéſek telik el ſzivemet, valamikor tsak Titeket a' Királyi Szék előtt el fogadlak; és azok a' leg gyönyörűſégeſebb órái az Én' életemnek, a' melylyekben, hív jobbágyimnak javokra arányozó atyai gondaimat, azoknak kebelek-

be ki öntöm. Nyóltz egéſz eſztendők telnek most mindjárt el, a' Ti' leg közelébb vóltt öſzſzegyülésektől fogva. Tart a' békeſſég s tsendeſſég, mind benn, mind az Orſzág' határin kivül: az egygyeſség, és az Én Ti' hozzátok s a' Ti' Én' hozzám való bízakodástok, erőſſen tartják az Orſzágnak bátorságos mivólttát, és határok közzé ſzorítják azokat, a' kik egygyeſségünket látván Ránk irígykednek, s bátorságos állapotunkat meg háborítani nagyon ſzeretnék. Mert, ki meri arra vetni a' fejét, hogy egygy olylyan öſzſze egygyesültt népet meg háborítson, melylyben minden főnek egygyel s egygynek mindenekkel ugyan azon egygy arányjok akaratjok s gondolatjok van: *A' Hazának Függetlensége s Betsülete.* Ha az Én' Eleim ſokſzor öſzſze hívának Titeket a' végre, hogy: vêletek egygyütt az Orſzág' betsületének meg-ſértődéſét meg-boſzſzúlják; a' Mi' Frigyeseinknek, az ellenek ki költt Hatalmak ellen, pártjokat fogják és ſegítſégül légyenek; Hitünk' sorsosit, a' lelki esméreten való erőſzak tétel ellen óltalmazzák; Orſzágunk' határ-ſzéleit, a' rájok ütött ellenſégek ellen védelmezzék: imé Én most egyedül csak azért híttalak Titeket öſzſze, hogy Vélem egygyütt a' Mi' köz Jónkat gondolóra vévén, fontoljátok meg. Koránt ſem, hogy újj Adót kívánjak Tőletek; Én meg elégſzem azzal, a' mit most adtok, úgymint a' melyly, előre nézö okkal móddal fordítódván erre vagy amarra, elégséges az Orſzág' ſzükségeinek ki győzéſekre: Inkább, az az Én' végem, hogy Vêletek egygyütt a' Ti' tulajdon javatokról tanátskozzam, és olylyan módokat találjak fel, melylyek által Titeket az éhſégtől és ſzükölködéstől megmentſelek, tudván, hogy a' vóltt ſzük eſztendők

meny-

menyyire nyomták az Orſzágot; tsak ez, mondom, a' végem, a' melylyre nézve Titeket ide híttalak. Ha ſzintén az Ég az Én' uralkodásomat állandó békeſséggel áldotta légyen is meg; ha ſzinten az alatt haſznos Rendeléſek tetetödhettek s a' magok' folyásokban meg tartódhattak légyen is; ha ſzintén azon veſzedelem, melyly az Orſzágot az Én' Atyámnak halálakor fenyegette, egéſzſzen ſemmivé tétetödött légyen is; ha ſzintén Én most az Én' beſzédemet, egygy ſzabad ſüggetlen és egygyesültt néphez, másod izben intézhetem is; ha ſzintén mind ez, Iſten' kegyelme által, az Én' munkám is: nem lehetett még is mindazonáltal meg, hogy az embereken kereſztül menni ſzokott viſzontagságoknak változáſaik, Minket is ne érdekeljenek. A' földnek terméſe, melyly bizonyára leg fôbb minden gazdagſágok között, közel három egéſzſz eſztendök alatt igen ſzük vólt Orſzágunkban; és ez a' ſzükség bizony nem kevêſsé meg ſokaſította az Én' Koronámnak gondjait. Mert, a' Ti' ſzükségtek, Kedves Jobbágyim! az Én ſzükségem, és a' Mi' boldogságunk el válaſzthatatlan egygymástól. Mind gondoskodtam Én, hogy eleit vêgyem azon ſzük eſztendök' következéſinek, és mint igyekeztem ſegítſégül lenni a' ſzükségben lévöknek: az már mind tudva vagyon Elöttetek. Éſzre vehettétek abból az Én' Ti' arántatok való ſzeretetemet. Azon kevêsből álló meg válogatott pontokból, melylyeket Ti' vêletek és Hozzátok' tartozóitokkal közeltetni fogok, meg fogjátok látni, melyly nagy vala az az Én' ſegítſégem, és melyly nagyon kell Nêktek önnön Ti' Magatokra nézve azon lennetek, hogy vêlem azokban a' módokban ſ eſzközökben meg egygyezzetek, a' melylyek alkal-

ma-

matosok lehetnek ezután az a' féle következéſeknek el hárításokra. Azok a' külömbb külömbb féle válogatott módok, melylyeket Én a' Ti' hazafi társaitokkal közöltetni fogok, által fogják Ő' Vélek láttatni, hogy, ha ſzintén az embernek ſemmi hatalma nints is a' Terméſzetnek Változáſain: eleit veheti mindazonáltal az előre vigyázó emberi okoſſág azoknak a' terhes ſzükſégeſeknek, melylyek a' terméſzet' munkájának következéſei. Látjátok hát ezekből, hogy Én tsupán tsak a' Ti' Önnön magatok' javára nézve hittalak Benneteket öſzſze, és hogy engem erre, ſem betsület vadáſzás, ſem pénz kívánás, ſem ſemmi egyéb akármelyly olylyas az Orſzág' javával meg nem egygyező ok, nem indított légyen. Mert az Orſzág békeſſégben van a' maga' ſzomſzédival: Én az Ő' régi barátival meg s fel tartottam a' barátſágot, Őtet egyéb idegen Hatalmaſſágok előtt is méltó tekéntetbe helyheztettem mind a' ſzárazon való hadi erő által, melyly annak óltalmazáſára akár mikor kéſz, mind pedig a' vízen való erő által, melyly már annak kereskedéſét bátorſágoſſá tette; ezek által, mondom, a' melylyek bizonyára ólyly két ſarkalatos talp oſzlopok, melylyeken az Orſzágnak máſok előtt való tekéntete, békeſſége és bátorſágos vóltta fekſzik. Ilylyen okaim lévén annak okáért az Orſzággyűlésnek tartatáſára: bizony azok közzé méltán elegyíti magát egygy némi némű kedves és ſzívgyengédedſéggel telylyes érezés, ez tudnillik, hogy meg mutaſſam Néktek azt a' gyermeket, kit ólyly ſok tekéntetben tarthattok a' Magatokénak, és hogy egygyſzersmind meg láttaſſam Véletek, mire ment légyen azólta, miólta Ti az ő' ſzületéſének tanúi valátok; hogy e' képpen a' Ti' moſtan rólla lehető

jö-

Jövendőre néző reményſégtekről ítéletet tehesſetek. Szerentsének tartom, hogy az, a' mi az ő' ártatlan ſzemei' eleibe leg előſzör adja magát, és a' mi ezekben a' gyenge eſztendőkben anynyival inkább mélyebb bényomódást okoz a' ſzívbe s elmébe, úgymint a' melylyek kéſzek még ekkor fel vagy bé venni mind azokat az érezéſeket, melylyek azokat leg elsőben illetik; ſzerentsének tartom, mondom, hogy: az ő' gyenge ſzemeinek módjok van abban, hogy látják egygy ſzabad de azonban a' törvénynek engedelmeskedő Népnek, egygy törvényhez köttetett de azonban hatalommal bíró Királylyal való öſzſze egygyesüléſét; és hogy: ez a' nagy példa az ő' ſzívét, már az ő' gyermeki eſztendeitől fogva egéſzſzen bé tölti mind ezen urálkodás' módjának mind ezen Nemzetnek betsűléſével; mint ſzintén, hogy: mivel a' ſzületés és a' ſzerentse őtet máſok felett anynyira fel magaſztalák, tehát ő' is még gyermekſégétől fogva meg esméri, mitsoda betsületben s tekéntetben tartozik egygy ſzabad népet tartani; és végre, hogy: ha az Iſteni gondviſelés úgy rendelte, hogy ő majd egygykor Svéciának Királyja légyen; tehát, ólyly fel magaſztaltatott egyedűl tsak azért légyen, hogy a' maga' népének jávát, azzal öſzſze vetett vállakkal egygyütt munkálkodja. Ezekben a' helyéből ki mozdítódhatatlan ſarkalatos dolgokban oktatódott Ö, midőn a' maga' Eleinek, ama' Svéciai Nagy Királyoknak jeles tselekedeteikre tanítttatódott. Mivel hát már néki módja van esmérni az ő' tőlle majd egygyſzer igazgattatándó Népnek egéſz betsét és érdemét: maradjon meg ez a' nagy példa a' maga' egéſz eleven mivólttában az ő' ſzívében meg mozdúlhatatlanúl; úgy oſztán mind az Én' kívánſágaim, mind a' Ti' reményſégeitek bé fognak telni. Ilylyen Haza' javára arányazó Végekből gyűjtöttelek Én Titeket öſzſze, és ímé ugyan azonokból kezdem el is e' mái nápon ez orſzág-gyüléſt. Ez a' Haza' javára való kéſzſége ſzívemnek, melylyet Én Nektek az Én' egéſzſz uralkodáſom' folyáſa alatt meg mutattam, allandóvá és tovább is tartándóvá fog tétetődni az Én' nemzetſégemben, a' Ti' Én' hozzám való bízakodáſtok, a' törvény' pontjainak meg tartá-

ſok

ſok által, és végre a' békeſſég és barátſágos meghittség által, melylyek a' Ti' tanátskozástokban uralkodnak. Azokból a' fel tett pontokból, melylyeket Nêktek már el olvastatándo vagyok, ki fogjátok látni, hogy mindenek egyedűl az Orſzág' bóldogſágának és betsületének fenn tartáſára arányoznak. Kívánom Néktek a' Magaſſágosnak kegyelmét a' Ti' tanátskozástokra, és maradok Nêktek mind mindnyájatoknak közönſégeſen, mind ſzemély ſzerint Mindegygyiketeknek különöſen, minden Királyi kegyelem és kedvező jó indúlat ajánláſſal.

Azok a' dôlgok, melylyeket a' Király az Orſzág-gyűlés' elíbe terjeſztett, ezekből a' pontokból állanak. — 1ör A' halalos büntetés, melylyet eddig a' törvény a' magok' gyermekek el veſztőkre ki ſzabott, örökös rabságra változtatódjék; s azonban, minden eſztendőben azon a' napon, melylyen a' gyermek-veſztés eſett, bizonyos testbéli fenyitékkel ſanyargattatódjanak az olylyan gonoſz-tévők. — 2or) Hogy a' nagy ősi jóſzágok ſok réſzre ne oſzoljanak, s a' nagy Familiák alá ne ſzálljanak: tehát az első ſzülött ſzálljon tsak maga az egéſzſz örökſégbe; a' többi gyermekek pedig, az Orſzág-gyűléstől meg határoztatándó bizonyos illendő ſomma pénzzel elégítteſſenek ki minden eſztendőben a' jóſzágnak jövedelméből. — 3or.) Adódjék a' Királynak ôlyly hatalom, melyly ſzerint ő a' közönſéges Kints-tárból, melyly az Orſzág' három ſőbb Rendjeinek kezek alatt van, annyi pénzt veheſſen ki, melylyen egygy alkalmatos helyen egygy Gabona-tár-házat állíttathaſſon. Szintúgy—4er.) veheſſen ki a' Király azon kints-tárból elegendő pénzt, melylyen némelyly bányákat, nevezetesen a' *Fáhluni* réz-bányát, a' vizet belölle ki takaríttatván, ismét helyre hozhaſſa: úgy mind azonáltal, hogy anynyit érő rezet tégyen viſzſzá a' kintstárba, a' menynyi vólt a' ki vett pénz. — Az első pontra mindjárt rá[illegible] az Orſzág' gyűléſe: de a' három utólſókról, [illegible]mondják, hogy ſok felé mennek a' Tanátsnok Uraknak értelmeik.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT-JAKAB' HAVÁNAK 8 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 53 LEVELE.

Kedvetlen hírek.

Többnyire majd mindenünnen a' nagy zápor s víz-ár okozta károkról panaſzolkodnak a' Tudósítók. Magyar Orſzágban, Nógrad vármegye' ſzélében, *Pentzen*, *Rádon*, *Kosdon*, *Agárdon*, *Szenden*, sírnak a' ſzőlő-hegyek és a' már meg-ſzőkűltt gábonás földek, a' zápor és jég-eſsők miatt: az abból lett patakok, ki tsapván a' rétekre, egygy helyütt a' ſzéna rendeknek, másutt még a' boglyátskáknak is tsak a' puſzta helyek maradt. Ha már ezen károkat együtt gondoljuk a' pénznek nagy ſzűkével, melylyről azon vídéknek minden falu-úttzai most is ſzüntelen panaſzolkodnak: úgy látjuk, hogy anynyival keſerveſebb annak ſzenvedéſe, a' menynyivel az azon vídéki lakosok, ólyly egéſzſégeſek a' Tudósító ſzerint, hogy két hónapban is alig van

egygy halott; kereſztelés pedig tsak nem minden nap'. — De ſokkal nagyobb vala a' *Lintzi* víz-ár. Ott, az el múltt hónapnak 25-dikén, ôlyly ſebeſſen nêki dagadt vala a' Duna, hogy már azon nap' eſtve, a' hídat el ſzakaſztotta, s felét tsak nem minden bálvány-tzövekjeivel egygyütt el ragadta. A' víz, zuhogva ment a' városba; láptókon, léptsôkön ſzaladgáltak az emberek fel az alsó házakból: az al-házaknak ſok helyütt tsak a' fedelek látſzott ki: egygy temetőnek kő-fal kerítékje és az ott lévő templom le ſzakadt, s a' temetőből a' hóllt teſteket majd mind ki mosta a' víz. Még a' leg öregebb emberek ſem emlékeznek a' tájon ôlyly nagy víz árra. Nem elébb, hanem éppen ezen hónapnak 4-dikén lehete ki menni ſzáraz lábbal a' városból. A' kár véghetetlen leſzſz, a' mint már tsak előre is láthatni. — Tsak nem egéſzſzen hasonlót írnak Tóth Országnak *Gradiska* nevű városa felöl. Egygy felhő-ſzakadásból lett nagy víz, Júniusnak 20-dikán, félig meg áztata minden házakat, el ragadt magával embert, barmot, elő fát, sövényt, s a' t. A' kár, még itt ſe tudódik. — Ezen eſsőzéſek okozhatták hát bizonyoſan más réſzről, hogy Tseh Orſzágban, a' nagy ſzárazſág után, a' gabona-földek, Júniusnak 24-díkétől fogva, valamennyire meg éledtek. Méltó itt meg jegyezni, hogy addig az ideig, közönſéges könyörgéſek rendeltetődvén az eſsőért, még a' Zsidóság is Prágában jó ſomma pénzt oſztogata ki a' kereſztyén ſzegények köztt, ezt mondván kinek kinek: *Imádkozz az eſsőért!* — Ugyan, hát meg őſzre mit lehet várni? ha már tsak nyár elején is ama' Nagy József' uralkodásának, ilyly ſzép az Ő' Keze plántálta Kereſztyéni Tűredelem' fájának gyümöltse!

tse! — Beh jók az Egek, hogy ímé a' kedvetlen híreket is ilylyen öröm-szókkal engedik bé rekesztenünk!

Elegyes Hírek.

Ósztria. A' Venétziai Közönséges Társaságnak a' Bétsi Udvarnál való Követe, *Delfinó*, ki eddig a' Frantzia Udvarnál vala ugyan ezen hívatalban, Bétsbe érkezett Júniusnak 24-dikén. — Már azok a' Helységek melylyek Ő' Felségének a' közelébbi béke kötés szerint jutottak Belgiumban, által adódtak Ő' Felségének Júniusnak 9-dik s következő napjain, nagy pompával. Az, így ment véghez, nevezetesen *Dálem*ben: Benn lévén már a' K. és Ts. Bíztalmasok; a' harangokkal lett jel-adásra, a' lakosok mind a' város' háza' elibe gyűltek, hol a' Közönséges Társaságnak városi Tanátsnokjai és még azon felül most a' végre rendeltt Bízttalmasa által, a' Közönséges Társaságnak tett esküvés és hűség alól fel szabadítódtak, és ki ki házához mêne. Azután újjolag jel adódván a' harangokkal, ismét öszsze gyűlének a' Lakosok, és ki választának magok közzül kettőt a' végre, hogy esküdjenek meg mindnyájoknak nevekben a' F. Tsászár' hűségére. Így esküvének meg a' népnek fejei is, és a' R. Catholicusoknak s a' H. vallás tételt követőknek Papjaik is. A' melyly meg lévén: azonnal Tsászárí hajó-zászlók lobogának a' Város' háza előtt a' hollándiaiak helyébe, és a' vám s harmintzad vévő házak' elibe fel függesztődött a' Ts. K. Tzímer, s egygyszersmind egygynehány olylyan Rendeléses is szegeződtek ki, melylyek által a' F. Tsászárnak jutott helységek, éppen azon lábra fognak állítódni, a' melylyen állanak azok, melylyek eddig is az Ósztriai Házhoz tartó-

zának. Ez a' pompa így ment más városokban is véghez.

Túnis. Ama' Venétziai Közönséges Társaságnak fő tengeri hadi Generálja, *Émó*, már rég az ideje, hogy ama' híres tengeri tolvajokat a' Túnisiakat derekason ostromolja. Leg közelebb Májusnak 5dikén egygy vitéz próbát teve. Reggel jókor tüzet adata katonáival *Sfax* városára: jó készülettel vóltak ugyan benn is; de még is iszonyú zürzavarba hozá őket. S mennél jobban nevekedett az ellenségnek meg zavarodása: annál keményebben tüzeltek a' Venétziaiak; úgy hogy végre az egész város tüzben lenni látszott, és a' lakosok s óltalmazók azt el hagyák. A' Vitéz *Émó* ezen győzedelemmel meg elégedvén, mivel a' tengernek ki szaladása bé álla: hátra voná magát. Egész éjszakán által nagy fel felé tsapkodó langokkal égett a' Város. Az ellenség felette sokat veszttett. Álgyúik ugyan számosan vóltanak; még is mind öszsze mintegygy tsak 1600 lövést tettek: holott azonban a' Venetusok, mintegygy 10,000 bombit repítének bé a' Városba. Émó, mindenütt oda állott, a' hol a' leg nagyobb veszedelem vólt, nem tsak batorította katonáit, hanem maga jó példával ment elő. Haszontalan kérték a' Tisztek, hogy kedvezzen magának; annyira tsak nem a' torkába állott a' veszedelemnek, hogy egygy bombi a' kalapját is meg perzselte, a' midőn a' feje mellett nagy zuhajjal el mormoga.

Portugallia. Az Udvar és az egészsz Ország nagyon szomorkodik a' maga' Királyjának III-dik *Péternek* halálán, melyly Májusnak 25-dikén reggel két órakor történt. Született 1717-ben, Júliusnak 5-dikén; meg házasodott 1760-ban Júniusnak 6-dikán,

vé-

vévén magának a' már mostan uralkodó Királynét; a' Királyságra lépett 1777-ben Majusnak 13-dikán; és azóltától fogva egészsz szelídséggel és jósággal uralkodott. Nagy pompával csett temetsége; esztendeig fog tartani a' gyászolása az egészsz Országban. Száz milliom forintokat hagyott maga után. —

Londonban, a' múltt hónapnak 9-dikén esett egygy *kettes tsata* (*duellum*) a' Madrasi vóltt Kórmánynok Lord *Makartney* és *Stuárt* Generalis között valami öszsze kotzodásból, melylynek oka még nem világos. Ezen két tsatázóknak párt fogóik mind a' két részről (Secundantes) ezt a' tsatát minden környűl állásival ki adván a' hír-levelekben, egygyszersmind azt is jelenték, hogy ritkán esett ólyly kettes tsata, melylyben a' tsatázóknak úgy otthon lett vólna a' szívek, s nagyobb magok' el szánásával tsapták vólna öszsze, mint ezek. Tsak 12. kis lépésnyire áltak szem közbe egygymással; még is igy szóllott Stuárt a' Lordhoz, hogy kételkedik benne, hogy ötet a' Lord látná, mivel ő vaksi (Myops). Jól latom a' Generáliſt! mondá a' Lord. Mikor már egygymást arányozták, mondá a' Generális: El felejtette a' Lord fel húzni a' pistoly' sárkányját. A' Lord ezt meg köszönvén; fel húzá. Megint arányozák egygymást s mondá a' Generális: Én már készen vagyok, tsak lőjjünk. Én is, mondá a' Lord; s ekkor mind a' ketten egygyszerre rá gyújtának. A' Generalis golyóbissa meg érte a' Lord' jobb karját. A' párt-fogok ekkor közbe ugrottak, s mondák, hogy már tsak abba kell hagyni. Még ez által nem tétetődött nékem elég! mondá a' Generális; s meg kérdezte a' Lordot, ha van ê még anynyi ereje, hogy el süthet egygy pistolyt? Igen is, mondá a' Lord; de azonban a' párt fogók ellent állván, azt telylyességgel meg nem engedték. Ha úgy van a' dolog; halasszuk hát más alkalmatosságra! mondá a' Generalis. Igy tehát ellenséges indúlatjok tsak ugyan fel

maradt. De majd a' Király tudttókra adatta, hogy már tsendesen légyenek és többé a' kettes tsatát elő ne vegyék.

A' Muſzka Tzárné el végezte, hogy az egéſzſz Orſzágában lévő minden útakat meg építtet egyedűl a' maga' költségein, minden leg kiſſebb terheltetéſek nélkűl a' maga' jobbágyinak. — A' Felſéges Tsáſzár, három eſztendőt hagyott a' Zſidóknak Galiciában, hogy addig ſer és égett bor kotsmákat árendálhatnak ki magoknak és árúlhatnak. Ezt a' kegyelmet az által nyerték, kogy a' föld-müvelésnek nagyon néki adták magokat. Itten Galiciában, azt mondják, hogy igen ſok újj katonákat fognak ſzedni: kiváltt képpen azokat a' legényeket fogják majd mundurba öltöztetni, kiknek már ſzüléik nintsenek; de a' melyly házban tsak egygy fiú van, úgy ſzintén azok az ifjak, a' kik vagy meg akarnak házaſodni, vagy pedig már 40 eſztendősök: azok ki vétetnek.— A' farkaſok most igen ſok kárt tésznek Galiciában, és azt mondják, hogy már ſokan lettek prédájokká ezen állatoknak. — A' Hollándus Követ, ki a' minapában érkezett Konstántinápolyba, Audientiát nyervén a' Nagy Vezírtől, a' maga' előtte tett beſzédére ezen feleletét vévé: A' Követnek jó kívánſágai rám nézve, nékem igen kedveſek, és bizonyos lehet a' felől, hogy én réſzemről ſemmit el nem fogok mulatni, valami tsak fenn tartáſára haſználhat ama' régi és állandóúl tartó barátſágnak, melyly már ílyly ſok eſztendőktől fogva tart a' Felſéges Kapu és a' Hatalmas Társaſág köztt; és hogy a' Közönſéges Társaſágnak Kereskedői és jobbágyai, a' kik magokat a' török földön le telepítették, ugyan azon védelem s óltalom alatt fognak lenni, a' melyly alatt, a' Tsáſzári

ſzári kötés forma ígéret ſzerint az igazſág kívánja, hogy légyenek. Ez az akaratja az én' legſzer felſéges, legſzer hatalmas és legſzer leg félni valóbb Tsáſzáromnak, az én' legſzer kegyelmes Jóltévőmnek, Uramnak és Főmnek, kinek én minden engedelmeſſéggel és tiſztelettel tartozom. — Német Orſzágban az Ándhált-Deſzſzáviai Fejedelmedelemben (Principatus) egygy *Sanderslében* nevű, a' *Wipper'* vize mellett fekvő Városotskában, most közelebb egygy Zsidó, ki edkig az ott lakozó Zsidóságnak méſzároſa is, s a' Sinagógában Ének-kezdője (Cantor) is vala, egéſz ház-népestül, ſzám ſzerint 13mad magával, nagy öſzſze gyűltt sokaſág előtt, meg kereſztelkedett. Ezen Zsidó' feleſégének ſzüléi, már régen ez előtt Kereſztyénekké lettek vala, és a' vólt mindég azólta ſzívek' forró kívánſága, hogybár tsak ez a' Leányok is háza' népével egygyütt ugyan azt tselekedné. Midön azért ezen kívánſágoknak bé telylyeſedését meg hallák: nem állván ellent körűl belől 70. eſztendőket értt öregſégek, azonnal útra indúlának, hogy ſzerelmes Gyermekeik' kereſztſégeknek allkalmatoſſágával magok is ott jelen légyenek. Jelen is vóltak, és ſzíveknek nagy belſő örömét minden ki látta homlokokon. Az uralkodó Fejedelem pedig azt tselekedte ezen ház nép' el tartáſára, hogy azon kereſztyénné lett gazdának a' méſzárosi just, melylyel az előtt zsidó atyjáfiai köztt bír vala, már a' kereſztyén méſzároſok között engedé oda. A' Fejedelemnek Tiſztjei is, és a' Lakoſok is, nem tsekély ajándékok által mutatták meg ez úji Kereſztyén aránt ſzereteteket.

Egygy tengeri hadi Tiſzt Neápolyban, annak a' módját találta fel, hogy kell ſzőllő magból olajat ütni.

ütni. Annak okáért, 20. eſztendeig adódott néki arra különös engedelem, és az alatt az idő alatt ſenkinek ſe ſzabad azon olaj kéſzitéſt gyakorolni; ólyly pont alatt mindazonáltal, hogy 6. eſztendők alatt, tartozik ollyas olaj ütő műhelyeket külömbb külömbb féle helyeken az Orſzágban állítani. — Nem régiben egygy valaki 2. milliomra vetette az egéſz Európában lévő katonák' ſzámát: a' tengeri erőt, mind öſzſze 1200 kiſſebb nagyobb hadakozó hajókra: végre a' költséget, melyly a' meg nevezett hadi erőnek fel tartására meg kívánódik, 1600 milliom Tallérokra. *

* De valyłyon nem lehetne ê kérdésbe tenni: ha ugyan van ê egéſzſz Európának valósággal annyi jövedelme, a' melylyből az az irtóztató nagy ſommájú költség ki telhetne, még pedig tsupán tsak a' hadi erőnek fel tartáſára? kiváltt, ha fel veſzſzük, menynyi költekezéſei vagynak mindegygyik Udvarnak hol erre hol amarra, mind a' maga' mind az Orſzágnak más forma ſzükségeire.

Egygy igen haſznos teſtamentom! Frantzia Orſzágban meg hala ez előtt egygynehány hetekkel egy Aſzſzonyſág: ez, a' helybéli Plébánusnak 10,000. Livrát teſtált az alatt a' pont alatt, hogy temetéſe után három egéſzſz nap' ſzüntelen melette légyen azon bóltban, a' melylybe teſtét fogják tenni. A' Plébánus, oda vitete magának egygy ágyat, és egygyſzersmind jó féle bort is, hogy azzal mint egygy orvoſsággal éljen a' hóltt testből ki jövő ártalmas gőzölgéſek ellen; és e' képen kezéhez vévé az egéſz testáltt ſommát kéſz pénzül.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
külövös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
12
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
54
LEVELE.

A' Házából.

A' Füredi Feredőről már másſzor is vólt emlékezet ezen hír-levelekben. Már most egéſzſzen jó rendbe hozódtak mindenek, úgy hogy a' vendégek ſem egygyben ſem másban leg kiſſebb fogyatkozástól ſem tarthatnak. A' világi Tiſzt víselő Szék, leg kiſſebbnek is bizonyos árát ſzabta, miért mit végyenek, és azt minden Vármegyékben hírűl adatta. A' Feredő mellett és az ott közel lévő falukban, 170 ſzobák, 51 konyhák, és 319 lovakra való istállók, vagynak el kéſzítve. A' fizetés egygy egygy ſzobáért napjában, 15, 18, 24, és 30. grajtzár, már a' ſzerint, a' mint a' ſzobák kiſſebbek vagy nagyobbak, és holmi egygyet más házi bútorokkal s ékeſſégekkel kevésbbé vagy jobban vagynak fel kéſzítve. Az aſztal egygy ſzemélyre,

18 s 30 grajtzár. A' jó rendre, bátorſágra, a' helytelenül vagy illetlenül tselekedökre, egygy ſzóval mindenre igen nagy vígyázás van.

Kül - földi Történetek.

Óſztria. Már a' Duna Lintz mellett, bé ſzállott ugyan a' maga' árkába: de most tetſzik már meg, menynyi kár eſett! tsak leg alább ſzólván is, 50,000 forintra mégyen ott Lintz körül a' kár; ámbár igen ſzámos nemes ſzívű emberek dólgoztak légyen is azon, hogy a' majd eshető károknak elejeket vegyék. Méltó, hogy emlékezetben maradjon egygy Tillier' gyalog rementjebéli *Hori* nevezetű köz katonának, ember-ſzeretettel telylyes ſzívét elö adó jeles tselekedete. Ez, bé ment nyakig a' vízbe, s úgy hordott ki a' halálos örvények közzül a' maga' vállán kilentz ſzemélyeket, kik között egygy gyermek ágyas aſzſzony is vala a' maga' Kisdedével; s vitte mindnyájokat, egygyiket a' máſik után, egyeneſen az Ispotályba: azok után ismét három házbéli lakosoknak ment ſegítſégekre: s meg nem állott mind addig, míg tsak veſzedelemben forgó ſzemélyeket látott, s egéſzſzen ki nem fáradt. De még jobban jelesbbé tette ſzívének nemes vólttát az, hogy az ajándekokat, melylyeket a' ki ſzabadúlttak vittek oſztán néki, telylyeſséggel el nem vette. Minden ſzáj háládáſſal emlegeti ott körül belöl ezen tselekedetéért; Tiſztjei, a' magok' társaſágokba, söt aſztaljok mellé, méltóztaták: a' Kapitányja *Wajſzſzenfels* Úr, az ö' ki járó katona pénzét, meg is ſzaporitá egygynehány grajtzárral a' magáéból. — Székelyi Úrról nem igaz, hogy meg hólt vólna. Ezen ſzánakozásra méltó ſzerentsétlen Úrnak, nagyon meg mutatta egygy régi ſzólgája, arántа való hüségét. A' Monárchá-

chának lábaihoz borúlván, kéré, hadd meheſſen ő el a' maga' régi jó Urával Szegedre. Mitsoda? felele a' Monárcha, egygy rabbal? Igen is, mondá a' hű ſzôlga ſirva: én, ifijúságában ſzôlgáltam az Uramat; már most öregſégében, tudom, hogy ſzükſégeſebb leſzſz az én' ſzôlgálatom. Ezen nemes ſzív ſzűlte ſzavain, anynyira meg indúlt a' tsak ugyan maga is nemes ſzívű Fejedelem, hogy azt nêki nem tsak meg engedé, hanem 8 grajtzárt is rendelt napjában ſzámára.

Olaſz Orſzág. Azt ſrják *Turin*-ból, hogy már el van végezve, hogy eſztendönként 22 innep napokkal keveſebb innepeket fognak ottan ûlni, és hogy már ez erânt ki is ment vólna a' parantsolat a' Tiſzt viselő Székekre. — A' Szentséges Pápa egygy nagy harangot öntete a' minap. fel húzák a' toronyba: Úr-napján a' Római közſég oda fel gyülekezett a' toronyhoz, hogy hallja, ugyan hogy ſzóll az újj harang. Húzták; de nem hallották, mert a' nagy kő falak ott közel egéſzſzen el vêſzik a' hangját. Már most máſuvâ fogjak vinni.

Frantzia Orſzág. Kárdinál Rohan, minek elötte Párizst el hagyta vólna; ki fizette mind, valamibe tsak kerűlt réſzéről a' pernek folytatáſa; a' pedig bizony többe kerűlt 10,0000 Livránál; és, így már nem maradt több adóſſága, hanem tsak mintegygy ötöd fél milliom livra, az az: egygy milliom és 800,000 német forint. — Cáglioſztró, kevéſſel az elött, hogy a' Bástillából ki ereſztödek, fel ékesgeté egygynehány feſtett papíroſokkal a' maga' fogoly-ſzobáját. Már késő! mondá a' Fogoly-gondviſelő, hiſzen már nem ſoká fog itt lakni az Úr. Tsak még is haſználni fog! felele a' Gróf; a' foglyoskodás, minden féle

erkölts tanító gondolatokra ád az embernek alkalmatoſſágot: azt mondják, hogy én a' jövendölésnek lelkével bírok; melylyre nézve, kívánnám, hogy B— Uram ſzebbnek találja, majd ha ide bé jö, ezt a' ſzobát, mint ſem én találtam. Sok baráti kíſérték ki két órányira, hogy Párizsból ki mêne Juniusnak 13dikán. Minden postán 14 lovakat bérlel ki. Mégyen Ángliába, a' hová, azt mondják, hogy hívatalos. Sok Párizsiak úgy hiſzik, hogy nem ſokára viſzſzá fog jönni Párizsba, hol igen ſok baráti vagynak; és hogy tsak azért mêgyen most is el, hogy eleget têgyen á Király' parantsolatjának. — Már Motte Aſzſzony is meg lakolt Jun. 21dikén. Eleinte hátra löké a' két poroſzlókat, midőn reggel 6 órakor, a' tömlötzből ki akarák hozni: de majd meg kötözvén mind a' két kezét, vitték a' törvény ház' elibe. Itt, el olvaſódván előtte a' Sententiája; azonnal irtóztató átkozódáſokat mondott, az Udvar a' Parlamentum és a' Kárdinál ellen: de meg lepé a' rettegés, mihelyest a' hóhér' kezeit érzé, melylyek a' kötelet a' nyakába illetgették. Végre rettenetes jaj kiáltáſok között el vévé tselekedetinek jutalmokat. Ugyan dólgot adott ám mind a' két vállát meg bélyogozni, ólyly iſzonyúan hánykolódzdzott. Annak vége lévén; a' ruháját rá adták, s vitték a' Szalpetriere névű Iſpotályba, nyakában lévén a' kötél: holott is, eſzén kivűl s el ájúlva a' földre le rogya. Eret vágtak rajta: fel eſzmélkedett; és már egéſzſzen tsendeſen vala, mikor a' haját el nyírták s rabi ruhába öltözteték. Az Urának képén is ugyan azon nap' vitték véghez a' büntetést. — Ezen nyak-ékeſſégről való köz beſzélgetés helyett, egygy ifijú terméſzetvizsgáló, más forma beſzélgetésre s mulatſágra ada alkalmatoſ-

ſágot

ſágot a' Párizsiaknak. Ez, el hírheſzteté, hogy ő egygy Fellengéren (levegő égi ſzekér vagy hajó, vagy akár mi olylyan) fel fog ſzállani, melylyet ő hat hónapoktól fogva az idönek minden féle változáſaival jól meg próbáltatott; még ſem ártott néki leg kiſſebbet is. Ólyly erős és ólyly tartós, azt mondják, hogy ő azon, 60 s 80 napokig fog fellengérkezni, még pedig egygy húzomban, hogy addig ſohol le nem ſzáll. Fog vinni magával anynyi eleſéget is, a' menynyi addig elég, és egygyſzersmind egygynehány darab könyveket s holmi egygyet más Matheſishez való ſzerőtzéket (inſtrumenta) hogy magát meg ne únja. Mondák vala néki: Hát ha, majd mikor alſzol, a' ſzél meg kapja a' fellengéredet, s az Óceánra hajtja? Arra ő, tsak amolylyas fel ſe veſzem formán ezt felelé: Már, a' hogy az Egeknek tetſzik! Azonban, úgy hiſzik ſokan, hogy ő egygy kitsit nagyítja a' dólgot, tsak hogy még is jobban fel pezdergesse a' különös valaminn kapkodó kívánſagot az emberekben, s következöleg, több pénzt kapjon a' nézőktől. — Jún. 13dikán, egygy Templombol ſok hóltt testek áſatódták ki Párizsban, és nagy pompával másuvá vitetődének: mondjak, hogy azon Templomot nem ſokára le rontják. — A' Roueni parlamentomnak igen igen helytelen ítélet tételeért, a' Præſest Verſzáliába hívatván a' Király; midőn a' Bíráknak kegyetlen tselekedetekért keményen pirongatná, s a' Præſes magát azzal mentené, hogy *a' jó ló is meg botlik*: a' Király ezt felelte: *Bizony, de nem az egéſzſz Istalló.* — Burdegalába, melyly Áquitániának Anyavároſa Franciában, érkeze a' minap egygy Ámérikai hajón, egygy két emberből háttal öſzſze forrva ſzületett Szeretsen. 22 eſztendős; ma-

gaſ-

gaſſága, ötöd fél láb: 4 lába, 4 keze van: egygyik réſze, férjfi; a' máſik, aſzſzony; a' melylyet egygybe tsak a' ſzaváról is êſzre lehet venni; mivel a' férjfi réſz, férjfi hangon; a' máſik pedig, aſzſzony hangon ejti a' ſzót. Az aſzſzony réſz, varr, fon, és egyêb aſzſzonyi munkákat viſzen véghez: a' férjfi réſz, férjfiúit. Mind a' két réſz, eſzik, iſzik, külön. Már 10,000 livrát ígértek értte annak, a' kié: de ez, egéſzſz Európát bê akarja vêle járni, s az által nagyobb ſommát reményl magának, hogy nyêr. Meg lehet, hogy a' ſzáz nyelvű hír, már ezt többre is mondta, mint a' hogy van.

Spanyol Orſzág. Mexicóban vagy újj Spanyol Orſzágban, az el múltt eſztendőben, ezüst és aranypénzt mind öſzſze, 18 milliom és 500,000 piáſztert vertek. Egygy piáſzter, egygy tallért têſzen. Tsak nem anynyit mondanak, hogy vertek a' több Ámérikai pénz verő műhelyekben is; és nem ſokkal kevеſebbet magában Spanyol Orſzágban is. — A' Cadixi ki kötő helybe, az a' kedvetlen hír érkezett Déli Ámérikából, hogy az Induſok ſok helyeken, úgymint *Coquimbó*ban, *Villáricá*ban, s egyebütt a' tájon, pártot ütöttek, és minden Spanyolokat meg öltek vólna; sőt magát a' *Líma*-i Kórmánynokot is mondjak, hogy el eſett vólna egygy párt ütökkel való tsatában. — Benn Spanyol Orſzágban, a' ſok féle tsatornáknak, orſzág útaknak kéſzíttetődéſek; a' postáknak jobb helybe s rendbe való hozódáſok; a' gazdálkodást tanító s gyakorló Társaſágoknak, Oskoláknak, Akademiáknak fel állíttatodáſok; a' ſok ſzámos bőlts Rendeléſek, melylyek mind, egygy meg világoſodott *Florida Blánca* névű Ministernek a' munkái; a' ſzorgalmatoſoknak, ſerényeknek, igyekezők-

nek

nek ſerkentgetődéſek, a' katonáknak és a' Királyi jövedelem s kints tár' mivólttának jobb rendbe való vevődéſek; és egyebek ilylyek: mind ezek, mondom, egygy olylyan hajnal haſadás, melyly egygy tiſzta világos napot láttatik majd maga után deríteni Sp. Orſzágban.

Portugallia. A' meg hóltt Királynak teste, Májusnak 26 dikán bé balzsamoztatódott; s azután, minden tzímereket rá vagy mellé rakván, ki tették hogy mindenek láſsák. Az Udvari Tiſzt viſelőknek meg engedődött, hogy a' meg bóldogúlttnak kezét tsókolják. 27-dikén a' testet egygy pompás ágyra vitték, melyly egygy óltár mellett vala helyheztetve. Ezen a' napon, hozzá ereſztetődék a' Papi Rend a' testhez, hogy a' mellett imádkozzanak. Estve elő állának a' testhez melyſéges ſzomorúságot jelentő gyáſzban a' két Printzek, tndnillik a' Brazíliai Printz és *Don Juán*, és azt egéſzſz az Udvarnak Kapujáig kísérék. Nagy pompával vitték a' testet a' Templomba, s ottan el temeték. A' ki rendeltt katonák, egygy felséges: *Nyúgodj Tsendeſen!* - t lövének, melylyre a' bástyákon és a' ki kötő helyben lévő álgyúk haſonló felséges Durral válaſzolának.

Hollándia. A' Közönſéges Társaſág meg köſzöné a' Verſzáliai Udvarnak azon ſzíveſſégét, melyly ſzerint a' Király ajánlá magát a' minapában, hogy a' közönſéges Társaſágban lévő némelyly egyenetlenſégeknek helyre lejéndő hozáſokban ſegedelmeskedni fog. Úgy nézi ezen ajánlást a' Közönſéges Társaſág, mint egygy különös barátſágnak jelét, és ígéri viſzont, hogy azon fog lenni, hogy az, erős és állandó légyen. A' minthogy már ki is rendelt a' Közönſéges Társaſág 1 milliom és 200,000 forintokat, melylyeken két hajókat fog a' Frantzia Udvarnak ajándékba kéſziteni.

Ánglia. Iſzonyú az a' ſok kints, melylyet némelyly Bengalából, Madrasból és Bombayból Londonba viſzſzâ érkezett Urak, Indiákon magoknak kerestek. Sok vólna mind egygyiket nevezet ſzerint fel tenni. Tsak azt jegyzem hát fel, hogy a' kinek leg kevesebb van, annak 250,000; a' kinek leg több, annak 1'000,000 font Sterlingje van. Egygy font Sterling, kilentz német forintot tészen. A' meg érkezett ſzemélyek, mintegygy 80-*an* vagynak. — A' minap egygy aſzſzony el lopott a' Walliai Printznek palotájából egygy pár ezüst kést. Midőn vádoltatódnék Walliai *Georg Printz* előtt, s a' vádban nem vólt vólna fel téve a' Printznek mindenik kereſzt neve e' képpen: *Georg Friederich Auguſt*; az Ügyéſz (Prokátor) kapta, s ezen ki fogáſſal, hogy az Orſzágban *Georg Printz* nem lakik, meg mentette az aſzſzonyt az akaſztó fától. Illyen nagyon meg vagynak határozva az Ángliai törvények!

Burkus Orſzág. A' Király 100,000 tallért rendelt egygy tsatorna ásásra Berlinnek a' déli óldala felől, a' melyly által elejét véſzik a' ſok víz ki áradásnak, melyly miatt az a' tájék már egygynehány eſztendőktől fogva ſok kárt vallott. Azonban, a' közelébb eſett kárnak ki pótolására, 500,000 tallért; s egygy *Szoldin* nevű városnak meg ſzebbítéſére, 50,000 tallért rendelt.

Muſzka Orſzág. Ukrajniában, minden ruſzſzus Klastromokat el törlött a' Tzárné, éppen tsak hármat hagyott meg.

A' Pápa' birodalmában, únos únta rettegteti a' föld indúlás a' lakoſokat; azon kivül, a' saska felette ſok, úgy hogy mit ſem aratnak.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
15
NAPJÁN
SZOMBATON KŐLTT
55
LEVELE.

Kül-földi hírek.

OSZTRIA. Ő' Felsége a' Tsáſzár, az el múltt hónapnak 23 dikán Várasdra érkezvén; minekutánna ottan a' Dráva' vizén épűltt újj hídat, és az el törlött Paulínusok' Klastromát meg nézeglette vala: más nap' folytatá útját Zagrábia felé, s azon nap' déli tízen két órakor oda ére. Ott, tsak anynyi hogy el fogadák Ő' Felségét az Országnak Bánja Gróf Balaſsa Ő' Excellentiája, a' Várinegyének törvény táblás Urai, a' Városi Magiſztratus és egygynehány Papok s ſzámos hadi Tiſztek: azonnal mêne Ő' Felsége a' vóltt Józſefi Seminárіumba, hol már most a' törvény-tábla van; és ottan mindent meg nézegélvén, mêne, a' Bántól és Báró *Vins* kommandírozó Generáltól kíſértetvén, a' vóltt Jézsuiták' Collégyiomába, hól már most az Orſzág' kints-tárja

és

és a' hadi Cancellaria van. Azután mêne Ö' Felsége a' Bánnak palotájába; onnan a' Normális Oskolába; továbbá azon Magazínba, hol a' kereskedéſen kivűl lévő portékák le vagynak rakva, s végre a' generale Seminăriumba. Ezek után viſzſzâ tére Ö' Felsége azon vendég fogadóba, hol meg ſzálla. Egéſz dél után tsoportosan járának ki s bê az inſtáló ſzemélyek, kiket mindegygyiket Magához ereſzté, s panaſzaikat ſzóval is meg hallgatá el vévén azonban Instántiájokat. Innen, az el múlttnak 25*dikén*, elébb 5. órakor reggel az Isteni tiſzteletre menvén, tovább folytatá Ö' Felsége az útját. — Juniusnak 27-dikén reggel 7. órakor, újjolag egygy ſok féle drágaſágokból álló nagy rakás tilalmas portéka, égettetődött meg Bétsben közönſéges helyen. A' toronybéli vígyáſz meg látván a' nagy lángot, azt gondolta hogy tűz támadt, s a' tűzre jelt adó harang ſzóval jó lármát indított a' városban. Mondják, hogy egygy azok közzűl, kik a' tűz mellé rendelődtek, meg látván á' már égő portéka-rakásnak a' ſzélén egygy ſzép Londoni órát; midőn azt fel vette, s a' magáét tette vólna helyébe: azonnal árestomba vitetődék. — Ezen hónapnak 1 napján, meg ragadá a' Bétsi Policáj azt a' ſzemélyt is, ki a' minapi álbankó-tzéduláknak való papírost kéſzíté vala. Tsak ott sétálgata egygy úttzán mint a' kinek ſemmi baja ſints; s midőn meg ragadák, a' templomba akara ſzaladni, de a' ſok mindennünnen öſzſze toloskodott nép miatt, ſe té ſe tovâ nem mehetett. A' forma meſzſző' két gyermekinek, kit magát hajó húzásra ítéltek, a' mint már tudva van, a' Tsáſzár 200. forint penſiót rendelt eſztendőnként. Gróf Potztatzki, ki, a' mint tudhatni, már a' bankó tzédula álozás

miatt

miatt úttzát ſeper Bétsben, a' minap három nap' egygymás után tíz tíz kemény botokat kapott közönséges helyen, azért tudnillik, hogy midőn az úttzát ſepri vala, egygy mellette el menő Printzet meg kínála nagy ſzemtelen mereſzséggel a' Seprőjével, ki is arról azonnal panaſzt tett. — Fel vetették, hogy a' Klastromoknak el töröltetődéſek előtt, egéſz Őſztriában a' Papoknak eſztendei jövedelmek, 18. milliom forintra ment légyen; és így az interest tsak négyével ſzámlálván is ſzázért, azon jövedelemnek a' tőkéje 450. milliom forintra mégyen. Már most hát ebből jól benn marad a' vallásbéli holmi egygyet más ſzükségekre állítódott Kints-tárban; mivel már most mind öſzſze is tsak 6. milliom fizetődik belőlle a' Plebánuſoknak eſztendőnként. — A' Kárdinál Érsek Bétsben, a' minapában egygy Conſiſtoriumban végezett Rendelést ſzegeztete ki minden templom ajtókra; melylyben a' többek között, e' van: Már ſokan panaſzolkodtak előttem, hogy a' világi Papoknak pompájok s magok' tsínosgatáſok már igen is ſokra ment, és magam is fájlalva nézem, menynyire követik a' Papok a' világiakat az öltözködésben és holmi egygyet más módikban, s egygyſzersmind mint öltözik fel azzal egygyütt azoknak vétkeiket is, s a' t. Erre nézve, rendeljük, hogy a' Papok tsupán tsak fekete ruhában járjanak, ſelyem lábtyút (*Strimflít*) ne viseljenek, a' hajokat ne fodroztaſſák; midőn falukon vagynak, akkor még is tsak fel vehetnek magokra egygy mente forma, nem fekete dolmányt, de az is nem holmi igen világi hanem tiſzteſséges betsületes ſzínű légyen. — Lintzben meg hala ezen hónapnak 2-dikán az ott lévő Præpost és egygyſzersmind Plébánus, *Poſs Mi-*

bály János, életének 67 esztendejében. Ez, a' ki életében is valóságos Atyjok vólt a' szegényeknek, a' Lintzi Ispotályt tette örököſévé a' maga' egész jószágának, melyly bizony nem kevésbŏl áll; azonban, a' városbéli minden Plébániákhoz tartozó szegények' táplálkatására állítódott élés házra, ezer ezer forintot testált; és egygyszersmind meg hagyá, hogy, a' rend szerint való tapláltatásra ki járandó alamizsnán kivŭl, egygy egygy forintot adjanak minden azon Plebániákhoz tartozó szegénynek az ŏ' el temettetésének napján. — A' Duna minden felé ôlyly nagy károkat okozott Ostriában, és egyebütt is igen fok helyeken, hogy most minden kül-földi hír-levelek majd tsak azzal vagynak egészszen tele. Egy Osztriai Duna meljéki Tudósítás, e' képpen van: „Júniusnak 27dike, rettenetes egygy nap vala ránk nézve; mert a' Duna, 24 óra alatt, 24 lábnyira fel dagadván, a' minden felé nagy zuborgó örvényekkel rohanó víz, házakat, tsŭröket, malmokat, hídakat, magával el ragada: Magam láttam, mint vitt a' Duna 7 fa házakat a' többek közŏtt, kit félig kit meddig széljel omladozva, egygyet ugyan azon egész épségében, úgy hogy még a' kéményje is egészszen fenn állott; ezt a' nagy víz áradást, mindenek a' Tiroli és más határokban vóltt felhŏ szakadásoknak tulajdonítják." — Passzáviából ezt írják: Itt ôlyly nagy ár víz vala, a' milylyent a' történeteket elŏ adó könyvekben, 1501dik esztendŏtŏl fogva sohol egygyet se találhatni; oda vagynak a' házak, malmok, hídak; nagyobb részént az egészsz tájek tsak pusztaság, s a' t. — A' Gradiskai kárról is Tót országban, melylyről a' minap egygy két szóval emlékezénk vala, többet írnak mar most, Júniusnak

19di-

19dikén éjſzaka ólyly rettenetes Zápor kerekedett, hogy tsak nem az egéſz felhőt gondolta vólna az ember le ſzakadni. A' Hegyekről és a' Hegyeknek ſzorúlati közzűl ki rohanó tenger víz, a' nagy fákat gyökerestűl ſzaggatta ki, el mosta a' házakat, embereket, barmokat; az egéſz gabona földeket iſzappal horta bé; tsak egygy *Kovakevtze* nevű faluban 29. emberek hóltak a' vízbe; a' holott, a' többek között ez is történt: Egy jó ſzívű Atya, látja hogy már mindjárt le rogyik a' háza, már falain kereſztűl zuhogván a' víz. A' ház' fedelén, a' hová ſzaladt vala két gyermetskéjével, úgymint egygy 4 eſztendős fijatskájával és 3 eſztendős leánykájával; ezeknek mondja, hogy ragaſzkodjanak erőſſen belé az ő' ruhájába; Ekkor, éppen már omolván a' ház, meg kapott egygy gerendát, s a' képpen el ragadá őket a' víz, vitte igen meſzſze; s végre egygy élő fához juta, a' melylynek a' felsőbb galyjai a' vízből ki lévén, leg elsőbben is két gyermekit fel tette ſzépen a' galyra, s maga is oſztán oda fel ült. Meg viradván, rájok akadtak, és a' ſzárazra ki vívék őket.

Slezsia. Méltó fel jegyzeni, hogy Slézsiában a' gyólts fonal tsipke s egyéb ilylyennel való kereskedés, mostanában 5 milliom tallérra betsűlődik eſztendőnként. — Különös történet, a' mit írnak egygy *Steblitzki József* nevű eddig vólt tanátsbéli Úrról egygy Városban a' Brünni Kerületben. Ez, R. Catholicus léttére is, tartott magának már 20 eſztendőktől fogva egygy Bibliát. Olvasgatván; abból, hogy az Isten változhatatlan, azt húzá ki, hogy az ő' törvényei is, melylyeket az Izráel' népének adott, ſzintúgy változhatatlanok. Olvaſá továbbá *Tsel.* 15:

hogy

hogy környûlmetélkedés nélkûl ſenki ſem idvezûlhet; és hogy a' Kriſztus maga is környûlmetélkedett, s azonban világoſan meg mondotta az újj Testamentomban, hogy ötet mindenek köveſſék. Gyakran említé a' maga' nehézſégét a' Papoknak: de nem engedte magát meg győzni: Már ez elôtt ſok eſztendôkkel figyelmezett titkon a' Zsidók' tzerimóniáira, s némelylyeket maga is meg tartott: nem borotválkozott, hanem tsak ollóval nyírta el a' ſzakállát, melyly is a' Zsidók' törvénye ſzerint, ſzabad: feleſégével nem hált, ezen okból, hogy egygy Zsidónak nem kell ſemmi egygyesûléſének lenni egygy Kereſztyénnel: a' ſzombatot meg tartotta; és Zsidó ſzokás ſzerint készített magának étkeket is titkon. Addig addig, hogy végre az el múltt eſztendôben el tökélé magát, hogy ô már Zsidó leſzſz; s ezen ſzándékát a' Zsidóknak meg jelentvén, ezek nem ſokat láttatának vêle gondolni. Melylyre nézve kapá, egygy Zsidót kért, hogy menjen ô' hozzá, és metélje körûl ötet; adni fog néki két aranyat. A' Zsidó elment; de nem metélte körûl: hanem adott néki egygy olylyan kést, a' milylyennel ſzoktak élni a' Zsidók e' dologban. Ô hát maga magát környûlmetélte ſzerentséſen. A' hideg ugyan ki lelte egygy kitsit a' ſeb után: de tsak hamar ki gyógyúlt. A' neve lett *Abrahám Józſef*. Már most hát zsidó Sinagógába jár, és olylyan zsidó mint akâr melylyik is, és azt mondja, hogy valámint azt önnön maga' ſzántt ſzándékából válaſztá, úgy egyedûl tsak abban kíván élni, s meg is halni. Az Uralkodótól meg tudakozá az ott való tiſztviſelô Szék, mit tsináljanak vêle? a' válaſz, a' lett, hogy Steblitzkit ſemmi büntetéſſel ne illeſſék.

Olaſz

Olasz Ország. Rómában a' szegénységgel egygyütt anynyira kezd erőt venni a' lopás és a' gyilkosság, hogy még fényes nappal se bátorságos az ember az úttza' közepén is élete felől. Már Júniusnak 24dikén 25 gyilkosságokat számláltak meg, a' melylyek azon hónapban estek benn a' Városban. Júniusnak 22dikén, 5 Zsidókra ütöttek rá a' tolvajok egygy Rómába bé vezető szélesebb úton, azokat mindenektől még az ingektől is meg foszták, egygy élő fához kötözték, s más nap' úgy találának rájok. Kevéssel azután bé rohanának egygynehány tolvajok egygy Klastromba, tudván hogy nintsenek otthon a' Papok: de egygy Clericus másod magával, kik otthon maradának, lármát ütének, és elő hívák a' városi katonákat, kik a' tolvajok közzül kettőt el fogtak. Kár, hogy ezen bonyikoknak a' fejek, ki az előtt ugyan ezen Klastromban Clericus vala, de majd ki szökött és magát tolvajkodásra adta; kár, mondom, hogy ez el szaladt, minekutánna elébb a' lárma ütőknek egygyikét egygy hegyes törrel jól meg szurdálta vólna!

Francia. Az az ifijú természetvizsgáló, kiről a' közelébbi hír levélben vala emlékezet, s kinek a' neve *Tétu*, tsak ugyan fel is szállott a' maga' fellengérjén a' múltt hónapnak 18-dikán. Tsak ott fellengett darab ideig Párizs felett, még pedig tsak kevéssel feljebb a' magasabb házaknál, úgy hogy azt gondolták, hogy le akar szállni. Azonban egygyszer úgy fel emelkedék a' fellengérje, hogy egygynehány pertzenet múlva már látni se lehetett; és nem elébb, hanem estve 7. órakor ereszkedett le egygy kevéssé egygy *Oyse* nevű kis városotska mellett lévő réten: de megint fel szállott frissen, és

Ám-

Ámbiánum felé fellengérkezett, melyly Picárdiának anyavárosa, s ott végezte útját. Ha szintén nem felelt is meg ígéretének egészszen; egészsz tetszedelmére vólt mindazonáltal a' népnek, melyly egygy 22. esztendős ifijúnak ebbéli méréfzségét nagyon tsudállá.

Ánglia. A' Portlándi Hertzegnének különös drága ritkaságokkal telylyes Múseuma el kótyavetyélgetvén, minden igen sokra ment ugyan; de az, leg nevezetesebb még is, hogy egygy kis formában lévő régi Bibliáért 106. font Sterlinget adtak. Az, ama' híres Ángliai Királynéjé Erzsébeté vala hajdan, és maga' tulajdon kezével hat féle nyelven írtt 6. könyörgések valának benne, s e' vitte olylyan sokra az árrát.

Török Ország. A' Töröknek egészsz tengeri ereje, ezen esztendői Áprílisban ezekből állott: 13 hadakozó; 4 könnyű szerű; három bárka forma; 3 tsajka forma; 7 álgyúzó; és 17 szaladgáló hajókból. Azok közt egygy, 72 álgyús, és 250 fegyveres legény rajta; kettejének 66 álgyúja, és 650 katonái; négyének, 58 álgyúi, és 550 Katonái; hatának, 52 álgyúi, és hol 550, hol 475 emberei vagynak. Azt mondják, hogy Constántinápolyban még 3 építenek; Metelinóban és Butruban, négyet. Az elsőbbek közzül kettő, 74 álgyús, és 666 fegyveres ember leszsz rajta; egygyike pedig, egészszen frantzia módra van készítve.

Jegyzet. Beh jó vólna alkalmatos magyar úji szókkal ki tenni a' tengeren való hajóknak nemeit! Bízodalmasan kérném hát az ahhoz értő hadi tiszt viselő vagy más tudós haza fiakat, e' részben is.

Nyomtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. SZENT-JAKAB' HAVÁNAK 19 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 56 LEVELE.

Elegyes hírek.

Késön érkezett ugyan; jó leſzſz mindazonáltal még fel jegyezni a' F. Tsáſzár' mostani útazásának rendét. Az, e' képen van: *Júliusnak*: 1sőjén, *Gradiskán*; 3dikán, *Brodán*; 4dikén, *Szemlinben*; 6dikán, *Péter-váradon*; 8dikán, *Titelben*; 9dikén *Zomboron*; 10dikén, *Szegeden*; 11dikén, *Aradon*; 12dikén *Nagy Váradon*; 14dikén, *Kolozsvdron*; 16dikán, *Szebenben*, öt napokig; 22dikén, *Maros Vásárhelyen*; 23dikán, *Borgón*; 24dikén *Tornán*; 25dikén, *Zuiſzaván*; 26dikán, *Czernoviczban*; 28dikán, *Szniotinhan*; 31dikén *Grodekben*, négy napokig. *Auguſztusnak*: 4dikén, *Lembergben*, három napokig; 8dikán, *Járosláviában*; 9dikén, *Duklán*; 10dikén, *Eperjesen*; 11dikén, *Kaſsán*; 12dikén, *Budán*, 5. napokig; 18dikán *Pesten*, 6. napokig. Minden posta meg állapodáson, 38. lovak ſzükségeſek.

Bánnát. Belgrádban a' Törökök igen nagyon résen tartják a' fülöket, a' Fels. Tsáſzárnak Szemlinbe lejêndö érkezésére, és minden módon azon vagynak, hogy leg kiſſebb illetlenſégek is el háríttódjanak, melylyek majd az akkor ottan lévö Törökök által okozódhatnának. E' végre a' Belgrádi Elöljárók el végezték, hogy a' F. Tsáſzárnak Szemlinbe lejêndö érkezésekor és elötte két három nappal, egygy Törököt ſe fognak ide átal ereſzteni; és egygyſzersmind kérték a' Szemlíni Ts. Kir. Vezédes (Commendans) Urakat, hogy a' kik most ott vagynak, ámbár Mehetſzéjek (Paſſusok) van is, küldjék viſzſzâ minden ſzemély válogatás nélkûl; a' kik pedig nagyobb dôlgaik miatt kéntelenítödnek továbblag ott maradni, azoknak adaſſák tudttokra, hogy telylyesſéggel ſemmi fegyvert ne viseljenek; és ha Ö' Felségét a' Tsáſzárt ſzerentséböl magok elött vagy mellettek el menni látândják, azonnal fel áljanak, és minden lehetſéges alázatos tiſztelet jelentéſsel viselteſſenek. — Júniusnak 27-dikén, két nagy hajója érkezett *Gálner* Úrnak Szemlinbe, meg rakva 4500 köböl Magyar Orſzági gabonával; s más nap' onnan el indúla Constántinápoly felé. — Júniusnak 21dikén, négy hajó álgyúk vivödtek el a' Száva' vizén Szemlinböl Péter Várad felé; hovâ, hovâ nem? még nem tudódik; a' mint némelylyek vélekednek, alig ha nem a' Pesti Játtáborozásra (lógerozásra)

Ósztria. A' kár, melylyet a' közelébbi víz ár a' házakban, hídakban, a' gabona - gyümölts - zöldség - földekben s kertekben és egyebekben tett Bétsben; többre mêgyen 1 milliom forintnál, a' fával kereskedö társaság többet veſztett el 2000 öl fánál; azt mind a' Duna - ár ſeprette el. Mind itt, mind egéſzſz Ósztriában rendelések tétetödnek a' világi Tiſzt viselö Székek által a' kár vállottaknak fel ſegéllésekre, *)

*) Komárom tájéka is érzé ezen víz-árt. Ott némelyly ſzomſzéd helységekben, a' mint egygy jó akaró Urunk írja, egygy helyütt 95. jó forma *petrentzékből* (így híjják a' tájón, úgy gondolnám, a' *Rúdasokat*, vagy talán a' *Vontatókat*. Bizony mind a' kettőnél jobb a' Komáromi nevezet) álló boglyákat; másutt a' ſzéna rendeket, hordta el a' viz; harmadikutt a' gabona földeket borította bé; negyedikütt az éretlen árpát tsak úgy kapdosták a' lakoſok a' víz elöl. A' boglya mellől petrentze hordó rúdakkál kergették a' hartsát: egygy érdemes Gazdának béreſſei, 25 fontos tok-halat rekeſztének bé a' Katlanba; de azt úgy kell ám nézni, mint 18 ſzáz forintnak a' haſznát, mivel azon patakból, melylyet ez előtt 3. eſztendővel anynyiban ki árendált vala egygy hozzá tartozó réttel, még eddig ini haſznot ſe vett, kiváltt a' retből, melylyről a' boglyákat most is ez előtt is mindég el hordta a' víz.

Bétsben a' városi Magiſtrátus 6. tanátsos férjfiakkal ſzaporitódott, mivel a' közönségeſen folytatóndo egygyet más dólgoknak ſzámok nagyon meg ſokasodott.— Mondják, hogy a' Papi Bízttalom (Commiſſio eccleſiaſtica) minek előtte Ő' Felsége onnan hazúl el ment vólna, egygy igen hathatós írást adott vala bé Ő' Felségének az iránt, hogy a' világi Papok a' hazaſſágtalanſág alól ſzabadítódjanak fel: de még ſemmi válaſz nem jött rá. — Ugy vélekednek, hogy Ő' Felségének Pesten lejéndésekor, egygy kis Diéta forma gyűlés fogna tartódni; és hogy egygy olylyan tzímer is fogna kéſzítődni, melylyben a' Magyar Orſzági és az Erdélyi egygybe foglalódik.

Morva Orſzág. A' Brünni és Bétsi hírlevelekben, ezen Morva Orſzági Tudósítást olvashatni: A' mi' Kegyelmes Monárchánknak felséges rendeléſei között, bizonyára egygy a' leg főbbek közzűl az, melyly ſzerint a' Plébániáknak, helybéli Káplánſágoknak, és az ezek körűl ſegedelmeskedő ſzemélyeknek ſzámokat ſza-

porítja. Illő, hogy közöljük mindenekkel, milylyen nagy haſzna van azon kints-tárnak, melylyet Ő' Felsége a' vallásbéli egygyet más ſzükségeknek el hárítáſokra fel állítani méltóztatott. Ugyanis — 1.) Ebből a' kints-tárból, nem tsak a' Papſág fog tartatódni; hanem annak felette, a' hol még templomok és Parochiák nintsenek, de a' hol azonban már Ő' Felsége meg parantsolta hogy légyenek: azok a' templomok, mondom, és parochiák, mind abból fognak építtetödni és fel tartódni. — 2.) Nagyobb réſzént azok válaſztódnak Plébánuſoknak, a' kik az el törlött Fundatiókból ki estek s azonban a' papságra alkalmatosok; vagy az olylyan Klastromokból, melylyeknek ſzámok meg keveſebbítödött és tsak egygy vagy két bizonyos Klastromra ſzorítódott. Ezek, minekelötte a' Papſágra rendelödnének, elébb meg vizsgáltatnak és ſzoros rámára vonattatnak a' papi hivatalra ſzükséges tudományokban azon Conſiſtoriumtól, a' melylynek alatta vagynak, és ugyan azon Conſiſtorium határozza oſztán meg a' papſágra való alkalmatos vólttokat. — 3.) Egygy Papnak a' megyéje ki nem terjed többre egygy órányi járó földnél; és így azok a' helyſégek, melylyek eddig a' Pap-lakó helytöl távolabb valának, már most azon Pap-megyéhez rendelödtek, a' melyly hozzájok leg közébb van. És — 4.) Hogy ez a' munkába vett dolog minden meg ſzünés nélkül mindétig így folyhaſſon: tehát azon említett Vallásbéli kints-tárból egygy Generale Seminárium is állítódék, hol a' papſágra kéſzülö ifjak nevelödnek, és a' papi hivatalra ſzükſéges tudományokban oktatódnak, s e' képpen ugyan valódi Papokká formalódnak, ugyan azon kints-tár' jövedelméből. Úgy ſzintén, a' papi ſzoágalmatoſſágoknak meg jutalmazáſokra, ólyly kegyelmes rendelés is van téve, hogy azok a' ſzemélyek, a' kik már vagy az

öreg-

öregség, vagy más egyéb olylyas erőtlenség avvagy fogyatkozás miatt, a' papi hivatalnak tovább lehető folytatására alkalmatlanok, hólttok' napjáig ugyan azon kintstár' jövedelméből fognak tiszteſſégeſen táplálódni. — Ezek után következik a' feljebb meg nevezett hír-levelekben egygy hoſszas laistrom, melyly azokat a' helyſégeket adja elő, a' hol ki van rendelve, hogy Plébániák és Káplánſágok lêgyenek; úgy ſzintén a' már ki nevezett Plébánuſokat, Káplánokat, Segedelmeskedőket, és ezeknek eſztendei fizetéſeket. Mi azt, kitsiny lévén a' papíroſunk, tsak ſommáſan adjuk elő ezen ide alább tett táblátskában, hol az *A* alatt, azoknak a' helyſégeknek ſzámok van, melylyekben Plébánus vagy helybêli Káplán leſzſz; a' *B* alatt, a' már Júniusban bê állítódott Plébánuſoknak ſzámok; a' *C* alatt, a' helybêli Káplánoknak; a' *D* alatt, a' nagyobb mégyékben lévő Plébánuſok mellé adódott ſegedelmeskedőknek ſzámok. Ezek közzűl az elsőbb rendbêlieknek, 400; a' máſodik rendbêlieknek, 300; a' harmadikbêlieknek, 200 forint van rendelve eſztendei fizetésűl. Ez a' fizetés menynyire mêgyen mind öſzſze egygy egygy kerületben a' már eddig bê állítódott Papok' tartáſára; az, az *E* alatt van fel jegyezve e' képpen: —

Kerület	A	B	C	D	E
Az Olmutzi - -	59	9	25	20	15,100
Peráviai - -	49	7	28	5	11,800
Brünni - - -	46	12	26	17	15,500
Znaymi - -	25	1	15	7	6,300
Iglâviai - - -	51	11	26	4	12,700
Hradiſi - - -	27	2	5	10	4,300
Jágerndorfi -	28	3	16	7	7,000
Teſsíni - - -	16	6	6	2	4,600

E' ſzerint hát mind öſzſze egéſzſz Morva Orſzágban és Oſztriai Slézsiában 301 Plébániák lêſznek; és már

bê

bé is állítódtak 51 Plébánuſok, 147 Helybéli Káplánok, és 72 Segedelmeskedők; mind öſzſze 270 lélek gondviſelők; kiknek mostanſág eſztendei fizetéſek 77,300 forintra mégyen.

Portugallia. Minekutánna fel nyitották vólna a' meg hóltt Király' testamentom levelét: úgy találák, hogy a' maga' egéſz Vagyonját, melyly 80 milliom Cruſádnyi (egygy Cruſád téſzen 1 német for. és 4 garast) kéſz pénzben és gyöngyökben áll, a' maga' kiſſebbik fijának *Don Juannak*, és a' Királyné' két ötstseinek, úgymint *Mária Annának*, és *Mária Franceſcának* (ki a' maga' idősbbik fijának a' Brazíliai Printznek feleſége) egygy formán lejéndő oſztálybéli réſzesüléſſel hagyta. — A' Királyné igen nagyon ſzomorkodik; azt mondják hogy az uralkodáſſal egéſzſzen fel hagyni, és Klastromba fogna menni. Most ſenkit magához nem ereſzt. A' meg bóldogúltt Király egygynehány eſztendőktől fogva kinek kinek meg engedte az eleibe való menetelt: de miólta meg hólt, azólta a' Királyné azon ſzabadſágot különös parantsolatja által nagyon meg ſzorította.

Spanyol Orſzág. A' Király' Leányja *Mária Vittoria* a' Don *Gábriel'* Feleſége, a' ſzülés' fájdalmitól meg környyékeztetvén Júniusnak 27dikén: a' Király és a' Printzek, estvéli 11 órakor a' Szülőnek ſzobájába menének, a' ki is egygy óra múlva, egygy ſzép printzetskét ſzüle. A' Király egygybe fel fogá, s vívé a' közelébb lévő ſzobába, hol a' főbb Udvarnokok, Tanátsnokok, az Orſzág' Deputátuſi, és kül-földi Ministerek fel gyülekezve valának, kik azután a' kereſztſégkor is jelen valának, melylyben a' ſzületett printzetske, *Péter*, *Károly*,

roly, *Antal*, *Rafáel*, *József*, *Januárius*, *Nepomuk János*, *Villanóvai Tamás*, *Márk Márcellin*, *Ferreri Vincenz*, *Rajmund*, *Nonnat*, *Alcantarai Péter* és *Ferdinánd* neveket vêve. — Már a' barát Klastromoknak más formába való ütődések, itt is el kezdődött. Madritti levelek tudósítanak, hogy Szalamankában már három Klastromok töröltetődtek el; egygy a' Minóritáké, más a' Theátinusoké, harmadik a' Johannita Apátzáké. Az is bizonyos, hogy Madritban is úgy bántak a' Bernhárdinúsok' Klastromával.

Francia. A' Király *Cherbourg*ba ére Júniusnak 22dikén. Menynyi iszonyú munka kívánódik ezen ki kötő helynek újjolag való fel építésére; csak abból lehet hozzá vetni, milylyen nagy az a' kerek alylyú deszkából készűlt bálvány alkotvány, melylyet a' Királynak jelen léttében más nap' mindjárt ottan el süljesztének, és a' melylyet majd osztán kővel fognak bé hányni s meg tömni. Az alyjának Átallója, (Diameter) 144; a' tetejének pedig, 60 lábnyi: magassága, mintegygy 80 lábnyi. Egygy olylyan üregbe 4000 köb-lábnyi (cubicus pes) kö fér belé; és így leg alább is kell két hónap míg azt kővel tele töltik. Nevezetes, hogy mikor Ő' Felsége éppen már bé akara vala menni egygy hajóba, s Gróf *Riomsz* mondaná, hogy meg talál ártani Ő' Felségének a' tengeri víznck gőzze; a' Király ezt felelé: *Mindenhez kell az embernek magát szoktatni.* Ezen Felséget menynyire szereti a' Nép; nagyon ki tetszett az egésszsz addig való útjában. Mindenütt öszsze tolaskodott a' sok nép, csak hogy láthassa; és jóllehet meg vólt tíltva, hogy semmi öröm vagy tisztelet jelentő pompát ne tégyenek sohol: azt még sem állották meg. A' mint le szálla egygy *Hudán* nevű helységben, míg a'

lova-

lovakat változtaták: az ott lévő Feredősnek a' felesége le borúla a' lábaihoz, és jelenté nagy fel szóval, milyen bóldog ő, hogy a' maga' Királyjának térdeit meg ölelheti! már ő örömmel hal meg! s a' t. Midőn a' Király nyájasan a' földről fel emelné: az aszszony tsak a' nyakába borúla és meg ölelé. Ezen a' mázolatlan szívből éredett szeretetén az aszszonynak a' Király meg illetődvén, az aszszonyt maga is meg ölelte. Bóldog szempillantás! a' temérdek ott körül álló nép sírt örömében, és azonnal egygyszerre egygy öszszegygyűltt fel szón hangzó öröm-kiáltás telé bé a' levegö eget. Kérdé osztán a' Király az Aszszonytól, nem kívánna é valamit? — Nem, édes Királyom! nints semmire szükségem; elég a' nékem, hogy láttam Felségedet: hanem, van egygy szomszéd aszszonyom, 12 gyermeke van, jó gazdaszszony, jó maga viseletű, mindenek meg vallják, azonban igen szegény! Jól van! mondá a' Király, adjon nékem egygy instántiát; hidd el, jó aszszony, hogy tészek rólla. A' Király onnan el indúlván, az egésszsz nép messze kísérte, öröm könyvhúllatás tseppek lebegvén mindegygyiknek szemeiben.

Ánglia. A' Frantzia Követ visszsá ment Londonból Párizsba Júniusnak 29-dikén, és nem elébb hanem ezen észtendö' vége' felé váródik visszsá. — Azt állítják hogy az multt Holnapnak 10dikén, 14. esztendőkig való kereskedésbéli szövetség kötődött Francia és Ánglia köztt. — A' Királynak három fijai már ki indúltak azon multt Holnapnak 23dikán, s mennek, a' mint másszor is mondánk, Göttingába tanúlni.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
22
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
57
LEVELE.

Kül-földi hírek.

Ezen hónapnak 14dikén költt rendelés ſzerint, a' Ts. K. Felség, a' kereskedésnek nagyobb folyására, e' következő kegyelmes végezést méltóztatott tenni, hogy: A' Német és Galliciai örökös tartományokban kéſzültt kéz vagy mesterség-művek; nem külömbben, azok az idegen Orſzági portékák, melyleyeknek a' bé hozódáſok meg engedődve lévén, már érettek a' meg nevezett tartományokban a' vám vagy harmintzad meg fizetődött; ha azon tartományokból Magyar Orſzágba hozódnak: akkor, azon művek s azon portékák, a' Német és Gallíciai határ ſzéleken fizetöndö, bé hozadáſért való harmintzadtól, melylyet eddig fizetni kellett, ezután egéſzſzen ſzabadok lêgyenek. Ez a' ſzabadſág kezdődik a' jövő Aúguſztustól fogva. — Tudva lehet az E. Olvasók előtt, hogy Bétsben Júniusnak 9dikén egygynehány házak meg égtek. Már most

azon kár vállottak között, a' ſzegények' táplálására fel állítódott kints-tárból, és réſz ſzerint az e' végre most különösen adakozódott pénz gyülevényből 7,483 forintok és 42. grajtzárok oſztogatódtak el. — Éppen ezen munkáſſágát mondják lenni az ember ſzerető ſzívnek, a' Lintzi víz-ár miatt kár vallottak körül is, kik külömbben a' nélkül ſokan kóldusokká lettek vólna. — Sok helyünnen újjolag más forma ſzomorú hírek adják elő magokat. Stíriában, egygy *Gonnovitz* nevű helyſégben, vígyazatlanſágból tűz tamadván; nem maradt több 6. háznál: a' többi mind porrá égett. — Tseh Orſzágban a'menykő ſok házakat hamuvá tett, és ſok embereket meg ölt. A' Lájtmeritzi Kerületben egygy helyſégben midőn egygy ház ég vala a' menykő le esés után; a' ſzomſzéd faluból ſegítſégre menők között, nagy hirtelenſéggel le tsapott a' menykő, 3-at azonnal meg ölt, 10-et testeknek minden tagaiban nagyon öſzſze rontsolt; éppen tsak egygy leány, ki középben vala közttök, maradt meg egéſzſzen épségben. Meg más faluban 4. ſzemélyeket ölt meg; de felette ſokan rontsolódtak meg tagaikban. Egygy *Zittow* nevű falut, melyly közelébb 30. napok alatt kétſzer égett vala el, újjolag meg üte a' menykő, a' juh aklokat el égette, és 300. juhokat ölt meg. — Ama' Szánakozásra méltó ſzemélynek Székely Úrnak tudva lévő büntetéſe után, ezen büntetést illető dologban, egygy kis-nyomtatvány adta elő magát Bétsben, német nyelven, de deák (tsudálkozni lehet rajta, hogy a' külömbben okos német nemzet, azokat a' tsúf ákombák ſzálka-ſzilánk német betűket el nem hagyja!) betűkkel. Ezen nyomtatványnak bé foglalványja, minden határát átal hágja a' Monárcha arránt való tiſztelet-nek. Küldöttek belölle egygyet Stafétán a' F. Monárchának. — A' Pesti-játtábor (lóger) melyly Auguſz-

tus-

tusnak 15-dikétöl fogva, 25dikéig tart, mintegygy 36. vagy 38 ezer emberból fog állani. — Sokan azt rebezsgetik, hogy Ő' Felsége Pesten egygy minden vallásbêlieknek való Mindeményedelmet (Universitást. Scientia universa: *Mindemény*) akar fel állítani. — A' Pesti városi Kapitány *Gotthárdi Ferentz* Urat, egygy arany Monétával méltóztatott Ő' Felsége meg ajándékozni, azért tudnillik, hogy midön Áprilisban az a' kis gyülés tartaték Pesten, különös hüségét és szorgalmatosságát mutatta vala.

Olasz Ország. A' Venétziai tudósítások szerint, az ott való Tanáts igen sokáig tanátskozott azon, ha valylyon folytattassák ê tovább is a' vitéz *Émó* által a' Túnisiak ellen a' hadat, vagy pedig egészsz hajós seregével viszszâ híjják, rész szerint a' végre, hogy a' török hájos sereget szemmel tartsa, rész szerint pedig, hogy, ha a' Scutari Bassa még tovább is valamít akarna indítani, ö minden órán ott helyben készen lêgyen ellene. De azt mondják, hogy majd vége lett minden tanátskozásnak, a' midön éppen akkor egygy meg nyugtató hírek érkezett Constántinápolyból. E' szerint hát a' Tanáts egygy végezést teve, melylyben a' vitéz Émó' jeles maga' viselését meg dítsérvén, nêki egész szabadságára bízta, hogy a' hadat tovább is folytassa, vagy pedig, ott hagyván a' kereskedésnek bátorságos vólttáért egygynehány hajókból alló sereget, jöjjön haza. Rá bízták egygyszersmind azt is, hogy minden vêle egygyütt vitézkedett felsöbb rangú Tiszteknek jeles magok' viseléseket köszönje meg, a' hajós nép köztt a' maga' tetszése szerint ajándékokat osztogasson, és azokat név szerint nevezze ki, kik magokat különösen jól viselték. A' tölle kívántt Munítiót is el küldötte nêki a' Tanáts 60,000 aranynyal egygyütt; meg parantsolván

azonban, hogy, ha a' Dalmátziai Generál valami módon ſegítſéget kérne, azonnal ott toppanjon. Már most úgy hallani *Máltából*, bogy ottan az említett hajós ſereg, éjjel nappal azon van, hogy onnan mennél hamarâbb el hajókázhaſſon: de telylyeſſéggel nem tudhatni, mit főz magában a' vitéz. Émó. Azonban az a' híre van, hogy a' Túniſi *Béy* vagy *Déy* vagy *Dáy* (így híjják *Túnis*ban, *Tripoly*ban, *Álgíriá*ban azt, a' kinek kezében van az uralkodásnak kórmányja) nem hogy alább hagyott vólna a' minapi romlása után *Sfax*' városának sőt meg jobban torzonkodik és engeſztelödhetetlenkedik. Ez előtt, a' békeſségnek fel állítására, tsak 100,000. aranyat; s már most 150,000-et kíván, és azzal fenyegeti a' Venetuſokat, hogy valahányſzor valamit indítanak ellene, mind anynyiſzor 50,000-rel rugtatja feljebb a' béke' árrát.— *Spoletum*ban, Júniusnak 21dikén újjolag föld indúlás vala egygynehány ízben. Egygy, ôlyly nagy vólt, hogy a' kéményeket le döntötte, és ſok kőfalakat által meg által repeſztett. — A' Modénai Hertzeg, azon épületet, melyly a' múltt eſztendöben el törlödött Eretnekmeſzárſzéknek (Tribunal Inquiſitionis) féſzke vala, mesterſégoskolává fordította, és arra elegendö töke-pénzt adott, s alkalmatos Tanítókat ſzerzett beléje. — Mediolánumban, az ott lévő Érſeknek Currens levele járt vala ottan ſzéljel a' minap, melyly levêl, az Oſztriai Lombárdiában el törlöndö Innepek erânt való rendelést foglalja magában. Ott e' réſzben éppen úgy foly a' dolog, mint a' többi Ts. K. Tartományokban. — Különös tekéntetre méltó, hogy most Rómában 5 ſzenteknek Cánonizáláſokban foglalatoskodnak. — Júniusnak 19dikén, egygy Királyi-Bízttalom Neápolyban, azt végézte, hogy az Orſzágban lévő Szerzeteſek, ezután többé ne lêgyenek egygy külső Orſzágban lakó Generálnak hatalma

alatt;

alatt; hanem válaſzſzanak magoknak egygyet az Orſzágban benn, a' kinek oſztán a' Püspök adjon olylyan hatalmat, melyly ſzerint a' Szerzeteſekre vígyázhaſſon.

Francia. A' Király viſzſzâ érkezett Cherburgból Párizsba Júniusnak 29dikén. Valamerre tsak jött, s valahol tsak meg ſzállott; mindenütt az öſzſze tódúltt népnek öröm-zsibongáſa hallódott. Egéſzſz Francia különöſen örvend a' Királynak ezen útazáſán, ugymint á' melyly elsö a' koronázásra lett útazáſától fogva *Reims*ba. — Cágliofztró, Londonban van. Onnan küldött Párizsba egygy Memoriálist, melylynek a' tzímje ez: *Gróf Cágliofztró' Memoriáliſſa, a' Párizsi Policáj' Bizttalmaſſa Chesnon Úr, és a' Bástillának Kórmányozója Launay Úr ellen.* Tulajdon ſzavai benne e' következök ſzakaſzonként: „Ö el útazott, meg ſzokván magát minden zúgolódás nélkül alája vetni a' Királyok' akarátjának.„ A' kezdete, így van: „„ A' Tanátsnak egygy felſéges Végezéſe által, ártatlannak; a' felsöbb Hatalomtól pedig, melyly engem az Orſzágból ki küld, vétkesnek találtatván: ugyan mitsoda bal ſors kénſzerít engem, hogy még egygyſzer az én' ſzómat a' francia törvény ſzék elött hallaſſam? Két tiſztviſelöknek, kiken áll a' Király' parantsolatinak végbe vitetéſek, meg foghatatlan gondatlanſágok vólt az oka, hogy az én' Vagyonomnak egygy nagy réſze el ſikkadt. Nem bizgatom az ö' betsületeket; hanem minden harag és keſerítés nélkül kívánom töllök, hogy az én' hibájok miatt eſett káromat fizeſſék meg. Hozzá ſzokván, magamat mindenre el ſzánni; hallgattam vólna ez alkalmatoſsággal is, ha tsak a' magam' tulajdon haſznomat vettem vólna gondolóra: de, az én' Vagyonom, Szerentsétleneknek örökſégek lévén; ha annak meg tartáſán igyekezem: látni való, hogy akkor nem egyebet, hanem az ö' juſſokat óltalmazom.

Ha

Ha kevésbbé vólnék esmêretes; úgy talán tárthatnék attól, hogy ezen tselekedetemet boſzſzúállás' kívánáſának tulajdonítanák: de ezen félelmet egéſzſzen el űzi az én' közönſégeſen nyilván való betsűletem. Ezt én, még a' bástillában tudttokra adtam vólt a' feljebb nevezett két Uraknak; még akkor jelentettem már, a' mit most tselekſzem. Engemet, mint ſzabadon botsáttatottat és meg tiſzteltetettet, a' mint ezt méltán vártam, tudom, hogy meg hallgatott vólna a' törvény ſzék: de, mint ſzámkivettetett is, reménylem, nem haſzontalan emelem ſzómat hozzája. Sem ſzámkivettetés, ſem tömlötz nem vêſz engem rá ſoha, hogy igazſágtalanſágot tselekedjem: de a' ſe lehet meg, hogy ugyan azok, engem arra kénſzerítſenek, hogy egygy meg kívánástól el áljak, melylyet én haſznosnak tartok, és a' melylyet abba ſe hagyok mind addig, míg tsak a' törvény ſzékek én és az én' ellenkezőim közzt íteletet nem têſznek." Itt következik már a' Memoriálisban a' dolog, a' mit kivân. Holmi egygyet más-motyói közzt, melylyek a' ſzekrényjében valának, vóltak külömbb külömbb féle Orvoſſágok, és 6 palatzk betses árrú balzsam, más egyéb drágá ital-eſzſzentziákkal egyetemben; 15 henger, mindegygyikben 50 dulfa Luidór; egygy zsatskó, 1233 Venétziai s Római arany benne; 24 Spanyol dupla arany; két levêl tartó-*Könyvets* (pugillares), egygyikben papíros, máſikban 47 tzédulák, mindegygyikén 1000 Livra. Ezeken kivűl vólt még a' feleſégének 3 vagy 4 ezer Livrája kéſz pénzben a' minden napi költekezésre. Midőn Cáglioſztró ſzabadon botsátódék; úgy találá, hogy ezen motyói közzűl a' Könyvets el ſikkadt, és azon kivűl a' pénze 100,000 livra' híjjával van, a' melylyeket hát már most viſzſzâ kíván. Az egéſz Memoriális, felette ſzív fogó: Le írja benne a' maga' egéſz

fog-

foglyoskodáſát, ki ſzabadúláſát, és Angliába lett útazáſát. Az útazáſáról ezt mondja a' többek között: „A' hogy hajóra ültem, az egéſz tenger parti tájék, melylyet el hagyék, tömve vólt minden féle rangú emberekkel, kik engemet áldottak az én' ſok ottan tett jótétevényimért, és egygy ſzív illető utólſó *Légy jó egéſzſégben*!-t kiáltottak utánnam. A' ſzelek meſzſze vívének tsak hamar töllök, nem hallám többé öket; de látám, hogy még is az ég felé fel emeltt kezekkel ott térdepelnek: és ekkor én — én meg áldvám őket, és mintha még engem hallanának, egygynehányſzor ezt kiáltám: *Lêgyetek jó egéſzſégben Frantzok! lêgyetek jó egéſzſégben édes gyermekim! Légy jó egéſzſégben kedves Hazám!* " Majd tovább így ſzóll: „Már eleget tettem a' Király' akáratjának: közöttem és Francia köztt van a' tenger; de leg alább itt van vêlem ílyly keſerves állapotomban ama' vígaſztaló a' felől való bizonyos vóltom, hogy ha ſzintén ôlyly hatalmaſok lêgyenek is az engem üldözö ellenſégek, mindazáltal ſoha ſe akadályoztathatják meg az igazſágot, hogy az egéſzſzen a' felſö Királyi ſzékig fel ne haſſon, majd midön végre az igazſágnak ama' rettenetes napja elö fog állani! s a' t. " Azon papíroſairól, melylyek el ſikkadtak, azt mondja, hogy azok nêki ôlyly fontoſok valának, hogy azokban eſett kárát egyedül tsak az Isteni gondviſelés pótolhatja ki. Különös okai állnak ellent, azt mondja, hogy azon papíroſainak miben álló betses vólttokat világoſan ki nem jelenti: de valami tsak van a' világon, mindent kéſz vólna érette adni, tsak hogy azokat viſzſzâ ſzerezhetné. A' Memoriálist így rekeſzti bê: „Frantzok! igazán nemes ſzívü és nyájas Nemzet! ſoha el nem fogom én felejteni azon ſzíveſſégteket, melyly ſzerint az én' ſorſomat ôlyly nagy meg illetödéſſel ſzíve-

tekre

tekre vettétek, ſem azokat az édes könyvhúllatáſokat, a' melylyeket érttem sírtatok. Motskok, üldözéſek követték az én' lépéſimet: valamenynyi kínt tsak ſzenvedhet egygy emberi ſzív; mind azt ſzenvedte az enyém. Egygyetlen egygy nap, melylyben jó hírem és bóldogſágom meg jött, el vette minden én' vóltt hoſzſzas ſzenveimet. Én, a' ki hívatódtam, óhajtódtam, de a' ki már most mindenek' ſzánakozáſának tárgyává lettem, én, mondom, azt az Orſzágot is, melylyben ti laktok, a' magam' ideig való ſzálláſomnmá válaſztottam; abban minden jót tettem, valamit tsak az én' éſz' s Vagyonbéli tehetſégim tennem engedtek: *Stráſzburg*, *Bordeaux*, *Lugdunum*, *Párizs*! ti fogtok én' róllam tanúbizonyſágot tenni a' Világnak, ti fogjátok meg mondani, ha ugyan meg bántottam ê én a' ti' lakoſaitok közzűl tsak a' leg kiſſebbiket is? ha nem vóltak ê ſzentségek mindenkor én' előttem a' *Vallás*, az *Uralkodó*, és a' *Törvenyek*? s ímé még is az én' ellenſégimnek ſzavok erőt vett. Meg tsalták a' Királyt. Egygy örökös ſzámkivettetést kelleték várnom az én' károm' ki pótoláſa helyébe. Ki hajtatódom Francia Orſzágból! Óh ti, azon bóldog Tájéknak lakoſi, ſzeretetre méltó érzékeny ſzívű nemzetſég! fogadjátok el egygy Szerentsétlennek hozzátok intézett *Légy jó egéſzſégben*!-jét, a' ki a' ti' betsűléstekre és ſzánakozástokra méltó! Ő el útazott, hozzá ſzokván magát minden zúgolódás nélkűl alája vetni a' Királyok' akaratjának! Szíve nálatok maradt: akár hol lakjon, mindég barátotok leſzſz: bóldog; ha az a' ſzerentsétlenſég, melylyet a' ti' Hazátokban ſzenvede, egyedűl ő' benne határozódik, és ha egygy el nyomott Idegennek példája, az Útazókat a' ti' fényes Városaitoktól el nem idegeníti! — *Gróf Caglioſztró.*

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
26
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
58
LEVELE.

A' Hazából.

A' F. Tsáſzár, ezen hónapnak 12-dikén N. Varadon léttekor, Gróf *Teleki* Királyi-Bízttalmas és Fő Ispány, *Tis* és *Sturm* hadi Generálok s más egyéb Uraktól el fogadtatván: meg nézegélte dél után az Urſzulína Apátzák' s az el törlött Paulínusok' Klastromát; a' nevendék katona ifjúság' házát, kik Ő' Felségének egygy kis jeles fegyver játékkal udvaroltak; a' Gróf Teleki Úr' Cancellária'ját és lakó házát, kivel Ő' Felsége ſokáig is beſzélt; a' N. Vármegye' házát és annak Árchívumját. Más nap' reggel 4. órakor az Ispotálynak nézeglésére menvén, s ottan a' ſzegényeknek bő alamizsnát hagyván; nagy ég dörgés és villámások között, melylyek még 3. órakor reggel kezdődének s estig mindég tartának, el indúla Erdély felé, *Böithi János* ordinarius V. Ispány Úr kísérvén Ő' Felségét. — Ferentz Ertzhertzeg fáradhatatlanúl gyakorolja magát a'

hadi próbákban Szombathelyen; ottan ottan, most némelyly hadi, majd világi tiſztviselő főbb Személyeket méltoztat aſztalához. — Kraſznáról írják, hogy talán egygy-Százſzaka (ſeculum) ſem emlékezik nagyobb jegekről, mint a' milylyek estek Júliusnak 13dikán *Valkón*, *Bagoson*, *Kraſznán*, *Somlyón* és több ott körül lévő helyeken. Egygy egygy darab olylyan vólt, mint egygy jó nagyotska fa tányér: a' torony' tetejéről a' kakast le ütötte: a' házak' fedeléről a' zsindelyt le verte: a' mezőn lévő munkáſoknak, kinek fülét, kinek karját, kinek orrát öſzſze törte: a' nyúlakat agyon verte, s a' t. Azon kivül, *Valkón* három embert a' menykö úgyan azon egygy Tsatttal meg ütött; élnek ugyan, de tsak kínlódnak, mert ſe nem ehetnek ſe nem ihatnak.

Ő' Felsége jónak ítélte, hogy némelyly kissebb Vármegyéket egygyüvé foglaljon, és azok tsak egygy V. Ispányok alatt lêgyenek. E' ſzerint hát — 1. A' Győri Vídékben, egygyé lett a' Mosonyi a' Győrivel. A' Gyűlés' kelye leſzſz Győr. A' V. Ispány: Szerdahelyi Úr. Ugyan azon Vídékben, az Eſztergomi a' Komáromiva'. Gyűlés' helye, Tata. V. Ispány, Sissay Úr. — 2. A' Zagrábiai Vídékben, a' Szeveríni a' Zagrábiaival. Gyűlés' helye, Zagrábia. V. Isp. Bedekovits Úr. — 3. A' N. Váradi Vídékben egygyé lettek: Tsongrád, Tsanád és Békés Vármegyék. Gyűlés' helye, Szegvár. V. Ispán Angyal Úr. — 4.) A' Kaſſai vídékben, Torna és Abaúj vármegyék. Gyűlés' helye, Kaſſa. V. Isp. Keltz Úr. — 5.) A' Szepeſi vídékben, a' 16 városok és a' Lántsás helyſégek. Gyűlés' helye, Lőrſe. V. Isp. Töke Úr. — Ezen kivül, minden vármegyékre e' következő pontokból álló Rendelvény botsátódék. — 1. A' Vármegyéknek mind-mindnyájos mind-nehányos (generalis particularis) gyüléseik, ezentől fogva meg ſzünnek, és egyedül

dül tsak akkor engedődnek meg hogy tartatódjanak, mikor az Orſzág' Rendeinek a' Diétára Deputátusokat kell válaſztaniok, s azoknak némelyly inſtructiókat kell adniok. — 2.) És, tsak az olylyan gyűlésekben élhetnek a' Vármegyék a' magok' végezéseikben ezzel a' ſzóllás' formájával: *Nos Univerſitas*, *Mi Mindnyájság*. — 3.) Meg kell hát ſzűnni annak is, hogy a' Rendek válaſzſzanak s tégyenek vármegye Tiſzteket; mivel többé a' gyűlés nem fog tartatódni a' feljebb említődött Környyűlálláſon kivül. A' Diétákon mindazáltal, melylyek ezután gyakran fognak tartatódni, ſzabad leſzſz a' Deputátusoknak, e' vagy ama' Vármegye Tiſzt ellen panaſzt tenni, vagy némelyly alkalmatos férjfiakat recommendálni. — 4.) Minden törvényes dólgoknak folytatódások, egéſzſzen el ſzakaſztatódik a' politicumoktól, és a' Vármegye Tiſztek tsupán tsak ezen utóbb rendbéliekket fogják folytatni. — 5.) Rájok fog mindazáltal bízatódni az elő fordúlándó Környyűlállásokban a' Törvényes dólgokat folytatóktól, e' vagy ama' dolognak vagy jóſzágnak meg ſzemlélése s vizsgálása, arról való tanúſág tétel, úgy ſzintén a' törvényes ſententiáknak végbe vitelek. — 6.) A' Vice Ispányt, a' Monárcha válaſztja, a' ki, a' Kerületben lévő Királyi Bíztalmas és Fő Ispánytól vevöndö Instructio ſzerént, tartozik ſzorgalmatosan arra vígyázni, hogy mindenek a' Felséges parantsolatokhoz ſzabják magokat; tartozik továbbá a' jobbágyokat minden féle el nyomáſok ellen óltalmazni; a' Katonaſágnak ſegedelmeskedni; az adót bé ſzedetni, s annak bé ſzedődéſére fel vígyázni; mindenütt a' bátorságot, tsendeſséget s jó rendet fel tartani; az Urbáriális galyibákat el igazítani, és a' nem törvényes tanúſág tételeket el készíteni s ki határozni, a' mint az eddig a' Vármegye gyűlésekben végbe ſzokott vala vitetőd-

tődni. A' nemesség' jóvá vagy helybe hagyása aránt is leg első instántia a' Vice Ispány' elibe mêgyen; de ő' tőlle oſztán a' főbb tiſztviselő Szék által az Uralkodónak a' meg erőssíttetésre és meg állíttatásra bê adattatik. — 7.) Mind ezen el követőndő vagy már el követődött foglalatoſſágaira nézve egygy fel jegyző könyvet kell tartania a' V. Iſpánynak, és azt a' meg nézésre minden két hétben egygyſzer a' Kerűleti Királyi Bízttalmasnak bê adnia. — 8.) A' Vice Ispány mellett leſzſz egygy Szólga Bíró a' leg idősebb és leg alkalmatoſabbak közzűl, a' ki, ha a' V. Ispány vagy betegſége vagy útazáſa (mert minden V. Ispány tartozik a' maga' Vármegyéjét gyakran el járni) által, a' maga' foglalatoſſágiban meg akadályoztatódnék, annak helyébe mindenkor kéſzen lêgyen s az ő' hívatalát folytaſſa, és a' ki a' végre mindenkor ott helyben tartozik lenni, a' hol Vármegye ſzék' űléſe van. — 9.) Míg mind egygyik egygyik Vármegye' Tiſztjeinek ſzámok meg határozódik; addig, mind meg maradnak a' mostaniak. — 10.) A' Királyi ſzabad Városoknak egyeneſen a' Tiſztviselő ſzékekkel való Correspondentiájok meg ſzűnjön: a' Városok, a' politicumokban, a' Vármegyék alatt; a' Camerális dolgokban pedig, a' Kamara adminiſtrátorok alatt lêgyenek; úgy mindazáltal, hogy a' Királyi Bízttalmas fel vígyáz mind ezekben. Nem külömbben — 11.) Meg ſzűnik a' Vármegyéknek correspondentiájok is a' Magyar és Erdélyi Udvari Cancellériával, és a' Királyi Székhez való folyamodás nem leſzſz többé a' Vármegyéknek nevekben; ſzabad leſzſz mindazáltal a' privátus embereknek és Közſégnek a' Királyi Székhez folyamodni. — 12.) Minthogy a' politicumok a' törvényesektől el ſzakaſztatódnak: tehát a' Vármegyéknek árchívumjaikban is külön kell válaſztani a' törvényes Actákat a' politi-

cu-

cumoktól, és azokat a' Districtualis Táblára küldeni. — 13.) A' Királyi Bíztalmaſoknak az a' hatalmok is van, hogy a' V. Ispányon kívül, minden egyéb Vármegye Tiſztekut tehetnek vagy le tehetnek: rájok bízatódott az is, hogy ezen Rendelvényeket a' magok' Kerületjekben bé állítſák és folyásokat meg tartsák s tartassák.

Elegyes hírek.

Úgy látſzik, hogy a' Törökök éppen nem tartanak leg kiſſebbet is a' F. Tsáſzárnak, kit tiſztelnek és ſzeretnek, ott közel hozzájok a' határ ſzéleken való járkáláſától: holott pedig a' határ ſzélek egéſzſzen meg vagynak rakva katonákkal, s minden hadra való kéſzületekkel. Kiváltt képpen a' Moldovai határ ſzéleken igen nagy izgást mozgást lehet êſzre venni: Ottan nem tsak élés házakat állítanak fel; hanem egygynehány Orvosok, ſeb kötözők, s kenyér ſütők is mentek oda Bétsből. Muſzka Orſzágnak vízi ereje a' fekete tengeren mind tsak jobban nevekedik. Ha a' vitéz Émó viſzſzâ talál jönni Tunisból: majd közel eſik nêki el menni a' török hajós ſereg mellett, s akkor oſztán ki fog tetſzeni, mit akar a' Török, hadat ê vagy békeſſéget. Venétia mind jobban jobban figyelmez a' Török' mozgáſira, és egéſz ſzorgalommal hordat holmi hadra való ſzükſéges egygyet mást a' török határ ſzélekre. Mindenütt föznek valamit. — Párizsból egygy Kurír azt az örvendetes hírt hozta Bétsbe, hogy a' Francia Királyné, ezen hónapnak 9dikén, a' ſzüléſen ſzerentséſen átal eſett eſtve 8 órakor. A' Király maga, *Zsófia* nevet ada a' kisdednek, és még azon estve meg kereſztelték. — Még ſe ſzünt meg a' nagy öröm Francia Orſzágban a' Királynak közelébb való útazáſan; valahol tsak meg fordúlt, mindenütt a' maga' nyájaſſágának s népe aránt való ſzeretetének nyomait hagyta. A' mint annak a' nagy bál-

ván

ván alkotványnak a' tengerbe való el süljeſztéſe eſett vala, melylyről a' minap ſzóllánk: történt, hogy egygy hajó kötêl el ſzakada, és ſokakat meg ſebesíte, ſőt egygyet ki is végzett a' világból. Ezen a' Király ólyly eleven ſzívbêli fájdalom érezéſſel buslakodott, hogy azonnal a' maga' orvosát küldötte a' meg ſértettekhez; a' meg hóltt' feleſégének pedig penſiót rendelt. Míg Cherburgban vólt; minden hajós legények és munkáſok két anynyi fizetést vettek naponként mint rend ſzerint: valamelyly hajóra tsak fel hágott Ő' Felſége, mindegygyiken 2000 livrát oſztogattatott el. A' merre haza felé jött; a' foglyoskodó Deſertorokat, a' hol vóltak, mind ſzabadon botsáttatta: a' ſzegények köztt útjában 60,000 livrát oſztogattatott ki: az ispotályokat, tűz vagy jég eſső miatt kár vallottakat, és más ſzűkölködőket különösen gazdagon meg ájándékozta. Leg kiſſebb lépésének is jó tétevény vólt a' nyoma. — A' Spanyol Király azt bízta rá egygy híres Tudósra, hogy az el törlődött Jézsuiták' Klastromaiban, minden-kéz írovánnyokat, a' melylyek bizony nagy rakásból állanak, viszgáljon meg, és a' mi azok között kiváltt a' históriára és geográfiára nézve velős lejênd, azt mint nyomtattassa ki. Más forma tudós munkával is fog Spanyol Országnem ſokára ſzolgálni a' tudós világnak. Tudnillik, a' Spanyol Gárdának kapitányja *Alcédo* Úr, a' ki 20 eſztendők alatt minden réſzeit öſzſze meg öſzſze járta déli Ámérikának, a' maga' nagy ſzorgalommal tett jegyezvényeiből már most, egygy történeteket, ritkaſágokat, helyſégeknek, ſzokáſoknak s a' t. le íráſit magában foglaló Szótárt tsinált, melyly 12 Szakaſzból áll. Nagyon tetſzik a' munka az egéſz ott lévő históriákban foglalatoskodó *Okodalom*nak (Academia) és ſok tudós *Társodalom*nak (Collegium) úgy hogy méltán remé-

nyel-

nyelhetni, hogy ez a' munka egéſzſzen újj világoſságot fog fel deríteni Europára ama' még itten ólyly ſok réſzben esmêretlen Világ' réſzéről. Ugyan ott, az Uralkodó mind jobban jobban gyámolítja nagy ſomma pénz ajándékozáſokkal, a' gazdálkodást és a' ſzorgalmatoſságot gyarapító Társodalmakat; a' melylyek oſztán abból jutalmat têſznek fel a' magok' tetſzéſek ſzerint az igyekezöknek. P. O. az Oſzſzimai Társodalom, 1830 Reált tett fel: ezekből 120-at azok a' gyermekek nyernek el hatan, a' kik a' kereſztyén tudomány' ágazatiban leg jobb próbat adhak közönſéges helyen; 100-at azok a' Leánykák öten, kik a' Kátét és a' kézi művet leg jobban meg tanúlják; 300-at azok a' ſzegények, a' kik a' reájok bízódott gyermekeket leg nagyobb ſzorgalommal nevelik fel; 100-at, az a' tsizmadia, a' ki valamelyly hétfön és valamelylyik el törlödött innep napon a' maga' fel nyitott műhelyében dólgozik; 100-at, az a' Napſzámos, a' ki, vagy eſſö vagy más olylyas alkalmatlan idö miatt künn nem dólgozhatván, a' háznál más valami munkát vêſzen elö a' maga' háza' népének táplálâſára; 200-at azok az Orvosok, a' kik a' himlöt leg ſzerentſéſebben bê óltják; ugyan anynyi ſomma van fel téve azok' ſzámára is, a' kik leg több kendert, lent, pamutot dólgoznak ki; és egyêb e' felékre. Éppen ilylyen gyámolítáſſal és ſzorgalommal tökélleteſebbíti az Uralkodó *Májorka*' ſzigetjében is a' Művedelmeket (Fabrica) és a' Kereskedéſt. Ebben, a' lakosok mind öſzſze 136,000 vagynak: a' leg fóbb haſznú teremvényje s termeſztvényje a' ſzigetnek, bor és olaj. Az el múltt eſztendöben 236,582 font olaj ütodött benne, a' melyly 597,267 piáſzternyi haſznot hajtott bê; a' bor pedig 1'226,040 piáſztert. Kendert az el múltt eſztendóben, 25,224 fontot; Lent, 6,163-at; Gyapotot, 404,810 fontot termeſztettek s kéſzítettek.—

Az-

Azzal a' nagy haranggal Rómában, melylyet már mondánk hogy a' Pápa leg közelébb öntetett, ſoha ſe tudják mit tsináljanak; egyéb baja nints hanem tsak az, hogy telylyeſſéggel nem akar ſzóllani. Már a' forog fel rólla, hogy a' Váticánum Múſeumba téſzik, vagy a' fegyveres házba ritkaságnak. Ennek a' harangnak mindjárt tsak az öntödésének a' kezdete is különös vala. Ugyan is, az Öntö meg ſzorúlván pénz' dolgában, kiváná, hogy a' Pápa egygy kitsit jobbítſa meg az alkut: nem tellyesítödvén ezen kéréſe, meg eſzelösödött, s belé ölte magát a' Tiberis' folyó vizébe. Azután ennek a fija fogott hozzá; s ihon ennek megint a' betsülete veſzett belé! — A' Svéciai Diéta, az el múltt hónapnak 23dikán vegzödött. Még nem tudódik, a' Királynak fel tételei menynyiben hagyódtak helybe? Az elsö pontra nézve ugyan bizonyos, hogy a' Rendeknek meg egygyezéſekből a' Királynak meg engedödik, hogy gabona bé ſzedésre és élés ház fel allitásra, a' kintstárból 6 eſztendeig, egygy egygy eſztendöben 100,000 tallért végyen ki. Míg a' Diéta tartott; az alatt az Orſzág' Rendei Deputátusokat rendeltek a' Király' akaratjával a' korona Printznek mind azokban a' tudományokban való meg probálására, valamelylyeket tsak eddig tanúlt. A' próbán, jelen vólt a' Király, a' Királyné, a' Királyi família és a' ſzámos deputatus Uraſágok. Mindnyájan tsudálkoztak a' kis Printznek elményességén és ölyly nagy elö menttén. — Hiberniában, egygy *Fitzgeráld* nevü Gróf, és egygy *Breknok* nevü Anglus, ſok gyilkosságokért, a' múltt honapnak 12dikén halálra itéltetödének. A' Gróf, el olvasódván elötte a' Sententia, keſerveſen ſíra. Elöſzör Breknok akaſztódván fel, midön a' Grófra ment a' ſor, azonnal eröt vett rajta egéſz vadſága: fel ſzaladt hirtelen a' lajtorján: a' nyakára hurkoltatván a' kötelet, ölyly erösſen félre ki ugrott a' lajtorjáról, hogy a' kötél el ſzakadt és le eſett. Nagyot eſett ugyan; de azért egygyſzeribe talpra állott, és kiáltá, hogy tsak ſzaporán más erössebb kötelet hozzanak. A' kötél kéſzen vólt; fel köték újjonnan, s friſſen le rugván magát, kevés pertzenet alatt meg hólt. —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT-JAKAB' HAVÁNAK
29
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
59
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

Azt mondják, hogy a' F. Tsáſzár nagyon ſietteti az útját, és hogy már egygynehány napokkal hamarább viſzſzâ fogna térni Bétsbe, mint ſem a' hogy elöſzör meg határozva vala; s e' ſzerint már nem is fogna menni Galiciába, hanem az ott lévö Vezédes Generálra bízta vólna az ott lejéndö két-játtáboroknak végbe viteleket. — Szemlinből írják, hogy 6. nagy hajók zabbal meg terhelve, már éppen indúlni akarának vala Béts felé; a' midön azonban éppen akkor érkezék az a' parantsolat, hogy azon hajók egygy tapodttat ſe menjenek. Ezen parantsolatból ſokan ſokat húznak ki. — Ö' Felſége Szegeden, hol ezen hónapnak 9dikén vala, meg látogatá a' fenyítek házat, a' melylyben van Székely Úr is, a' ki, a' mint némelylyek vélekednek, nem hajó húzásra, hanem azon fenyíték házban 3. eſztendeig való létélre ítéltetett. — Már

több mint 900 Instántiákat, mondának, hogy küldött Ő' Felsége Bétsbe, melylyek ezen útjában adódtak Ő' Felségének. — Nem meſzſze Zagrábiától, a' határ ſzéleken vígyázó katonák közzűl egygynek a' feleſége, épen akkor, hogy Ő' Felsége ottan meg fordúla, két fiú gyermeket ſzűlvén; azt mondják, hogy a' katona a' Tsáſzárt kérte, hogy lêgyen kereſzt atyjok. A' Fejedelem, eleget tett azon kérésének. Midőn a' helybêli Plébánus Ő' Felségét kérdené, hogy: Mi leſzſz a' nevek? Ő' Felsége ezt felelé: *Én jobbat nem tudok annál, hogy a' ki elől ſzületett, annak a' neve, I. Józſef; a' máſodiké pedig, II. Józſef lêgyen*; a' melyly, meg is lett. A' gyermekek' Atyját, Ő' Felsége 50 aranynyal meg ajándékozta; hólttig két anynyi napi fizetése fog ki járni mint eddig; és egygyſzersmind azt is meg ígérte nêki, hogy mihelytt a' gyermekek 9. eſztendősök lêſznek, azonnal különöſen fog nevelődések aránt gondoskodni. — Belső Oſztriában, a' tartománybêli Kórmányodalom (Gubernium) azt a' Májusnak 29dikén költt Felséges-Végezvényt tette közönſégeſſé most leg közelêbb, a' melyly ſzerint Ő' Felsége egygy újj Puspökſéget állíta fel Stájer Orſzágnak *Leobium* nevű Helyſégében, és azon Püspöködelem (egéſz Püspöki megye) *Engl* Grófnak, mint rend ſzerint való és fel-ſzenteltetődott Diecesaneus Püspöknek, adódott átal. — Oſztriai Belgiumban, a' Prelátus Rend egéſzſzen el-töröltetődött, és a' Prélátuſok többé nem-tartódnak Orſzág Rendeinek; ha van valami olylyas dôlgok, azt az Érſekekre s Püspökökre kelletik rá bíznok, kik oſztán a' Diétán amazok helyett jelen lêſznek. — Meg parantsolta Ő Felſége, hogy ezután, nem tsak a' közönſéges nagyobb épületeknek, hanem a' magános emberek' házaiknak-nyomadék rajzolványjaik is (Delineationes) mindenkor bê

adód-

adódjanak az Udvari épités tiſzt viselő Szék' elibe és hogy a' Városi épitő Mesterek, az Udvari fő épitő Mesterek alatt légyenek, kik arra ſzorgalmatosan tartoznak vígyázni, hogy az olylyas alkalmatosságok, melylyek tsak kedv töltésre valók, a' gazdálkodásnak nagy kárával ne légyenek. — Felſéges Uram! mondá a' minap egygy nagy Ember a' Monárchának, midőn Székely és Potzdatzky Urakról vólt a' ſzó, Felſéged még többſzör is kéntelen leſzſz ilylyes forma példákat állítani, ha Bétset egygy bizonyos pestistől meg nem tiſztítja; és ekkor a' kezébe ada a' Monárchának egygy név laistromot, melylyben azoknak az Uzsorásoknak neveik valának, kik a' nemes ifjakat húzzák vonják Bétsben s végre egéſzſzen el ſzegényítik. A' fobbek azok között az Uzsoráſok között, azt mondják, hogy mind Zsidóból lett Kereſztyének. A' Monárcha a' dolog aránt kemény vizsgálást parantsola. — Midőn a' minap ama' híres lovag játékos *Mahió* engedelmet nyert vólna arra Bétsben, hogy a' maga' lovaglásbéli kéſzſégét közönſéges helyen mutathaſſa; és, midőn majd oſztán azért is instálna, hogy ſzabad légyen néki lovon fel s alá járván a' városban trombita ſzóval hínni a' népet öſzſze: a' Monarcha ezt felelé: *Ha már meg engedődött néki a' madár fogás; azt is meg kell engedni, hogy ſipoljon.* — Ha lehet tsudálkozni egygy lovag játékosnak az ő' keſzſégén: hogy ne lehetne egygy ſerény munkásén, anynyival inkább, hogy ez egygyſzersmind haſznos is? Ihon van Székes Fehér vármegyéből egygy jó mustra a' rest munkásoknak! : *Lovas Berény'* városában, egygy tsizmadia legény fogadott a' Plébánus' Béresével 5. garasban, hogy 7. kereſzt (17. kévével ſzámlálván) búzát le arat Nap' fel kelttétől fogva le menttéig, tsak kösse utánna a' Béres, már a' mi-

nő nagy kötelekbe akarja, a' kévéket. A' Legény, ki külömbben már ekkor egygy héttől fogva kepe aratásban foglalatoskodik vala, néki állott a' Plebánus' gabona földjének, dolgozott; a' mikor el jött az ideje, fölöstökömözött, ebédelt, ozsonnázott, s azonban mindenkor egygy egygy itztze bort ivott meg, melylyet a' Plébánus adott azt étellel egygyütt: Nap' le menttekor a' földbe vágá sarlóját: meg számlálák, s kilentzed fél kereszt vala az aratvány. Még azon estve egygy mértt földnyire ment a' maga' kepés tzimboráihoz. — Galiciában felette nagy éhség van; már sok ezren hóltak meg. A' melyly gabonát bé viznek: nem tsak az, hogy harmintzad értte nem vevődik; hanem a' mellett, a' Kórmányodalom minden Vékájáért 4 grajtzárt ajándékoz. Éjjel nappal hordják bé a' gabonát; a' melyly ló ki dűl; az Udvar' erszényjéjé a' kár. Az Udvarnak fél miliomnyi kárán kívül, már a' Tsászár 100,000 forintokat fordított ezen szükségeskedőknek ki segélléseire. — Úgy gondolom, hogy még hamar vólna arról beszélgetnünk, a' mivel azonban — hol vették, hol nem? ki tudja! —

Egygy' s másunnan is.

A' Liszszabonai Udvar; a' múltt hónapnak 12dikén, a' maga' Petropolyban lévő *Tanaknok*jától (Minister) egygy *Boré*kban (Kóperta) egygyszerre sok leveleket vêve, melyleknek a' bêfoglalványjok, a' mint sajdíthatni, a' kereskedés végett való szövetkezést illeti, melyly a' két Udvar közzt munkában van. — A' Spanyol Országi Eretnekmészárszék, nints ugyan még egészszen bé zárva: de elég örömére van az a' józan okosságnak, hogy a' Hit Hentesek leg alább a' bárdot már le tették; lehetetlen is, hogy Éjfél után mindjárt meg viradjon. Közelébb egygy frantzia Kereskedő, ki egygynehány szabadabb

dabb ſzókat talált ki ejteni ſzáján, tsak arra ítéltetődék, külömbben ugyan minden olylyas méſzárláskori egéſz pompának végbe vitelével, tsak arra, mondom, hogy 4 eſztendeig raboskodni fog, és még arra, hogy a' kereſztyén Catholica Hitet meg kell néki tanúlni. Bch ſajnálhatni, hogy még magát azt a' ſzent Vallást is a' büntetésnek egygy réſzévé tették! A' mostani Spanyol Királyt a' közelébb jött hír levelek e' képpen írják le; „ A' vadáſzatban ki mondódhatatlanúl gyönyörködik. Mikor a' napok rövidek; gyakran fáklya világnál lövöldöz. Magassága, közép ſzerű; kerékdéd vállai; erős izmos tsontjai; ſetét barnás ſzín ábrázatja; apró ſzemei; jó nagyotskán ki karéjló úgy nevezett sas orra van. Öltözete rend ſzerint igen *tsupányos* (ſimplex) és közönſéges. Többnyire, prém nélkül való mente forma dolmányt viſel, bör lajbit és nadrágot, Londonban kéſzűltt ſarukat, és nagy gyártott bőr keztyűt. Rend ſzerint, mikor vadáſzni mégy vagy onnan haza jön, egygy karabély van a' vállán, s mennek utánna az Inaſok vívén puska port, *Gobotsot* (frétet) vizet, bort, holmi egygyet más enni valót, ruhát, lött vadat, p. o. farkast, nyúlat, s a' t. Mikor útazik; ólyly ſebessen hajtat, hogy a' vêle lévőkön igen gyakran esik ſzerentsétlenſég. Reggel fel kél hét órakor, meg írja a' ſzükſéges leveleket; s azután ki megy, már akár jó akár roſz idő van, vadáſzni vagy is inkább lövödözni. *Az essö tsontot nem tör*, ezt ſzokta mondogatni. Akkor a' kiséröi rend ſzerint ezekből állanak: két *Udvarnokok* (Aulicus); egygynehány *Belörméſzek* (Lajbgardista); 3 vagy 4 kotsi, hat hat lovas; egygy Orvos, ha ſzükſég találna rá lenni; és egygynehány ſzolgák. Ebédre viſzſzâ jön, és rend ſzerint 11 órakor eſzik, még pedig mindég mindenek' láttára, a' külföldi *Tanuknokok-*

nak

nak (Miniſter) és a' maga' Udvarnokinak jelen léttekben. Rend ſzerint 6 tál étele van; tsak 3-ſzor iſzik, s nem ſoká ül az aſztalnál. Étel után ismét ki mêgyen puskázni, és ritkán jön elébb viſzſzâ, hanem mikor már ſetét van. Akkor a' maga'-Tanaknokjaival van egygy óráig. 10 órakor megy fekünni. Ez, minden nap' így van. Változtatás' kedvéért, ottan ottan haláſzatra mêgyen; meg majd másſzor háló vadáſzatra, a' melylyre öt s 6 ſzáz ſzemélyek is-*hínáltatnak* (Invitare: *hínálni*); körül hálózzák az erdöt, s egygynehány mértt földnyiröl minden vadakat rakásra kergetvén, akkor oſztán rajta mindnyájan, a' Király, és az egéſz Udvar, az Urak, a' Dámák, s ölik a' vadakat. A' külföldi Követek is jelen vagynak akkor mindég. Ez a' mulatſág, igen ſokba kerül. Sok külföldiek, a' mint gondolhatni, ezen Királyt igen gyáva Uralkodónak tartják: de az, bal vélekedés. Sok ſzép terméſzeti ajándékokkal bír; de már most idöske lévén, egygy kitsit komoros és meg átalkodó, titkoló, ki nem ereſzkedö; egygy meg hittje ſints, s a' maga' akaratját ugyan akkor têſzi közönſégessé, a' mikor parantsolja hogy meg légyen. Maga lát az uralkodásbéli igazgatáshoz, nem engedi magát ſe vezérelni ſe unſzolni ſe hajtani; ha valamit parantsol, meg nem engedi a' maga'-Tanaknokjainak, ſe hogy valamit ſzóljanak ellene, ſe hogy valamit, a' mi még talán oda illene, mondjanak rá. Valamire tsak valaha rá adta magát, azt mind tökélletesen tudja; Olaſzúl, Frantzúl igen ſebeſſen beſzél. Felette derék eſztergályos (mint az Ángliai Király is) és már igen ſok fa-*eſztergályozványjai* (tornátum quid) vannak. Igen ſzorosan egygy haj ſzálig végére jár mindennek: egygy katonának egéſz mundúrját tulajdon kezeivel ſzéljel meg ſzéljel ſzedte, tsak hogy vóltta képpen meg ítélheſſe,

meny-

menynyibe kerül egygy egész mundúr. A' kegygyesség és szűzes feddhetetlen élet, a' leg főbb díſze egész maga' viſeléſének, és ezek, kiváltt képpen való betsben vagynak előtte. — Méltó fel tenni, hogy a' most közelébb Kadixba érkezett hajón hozódott portékák között, 132 font fűſzerſzámnak való fa héj is hozódott; mert, ha igaz az, hogy ez a' Spanyoli Ámérikában termeſztődött fa héj, fel érkezik a' Hollándiaival jóſágára nézve: úgy ez, nem igen örvendetes hír a' Hollánduſokra nézvé, úgymint a' kik eddig magok valának a' fűſzerſzámmal kereskedők. — Már ezen hónapnak 8dikán hírűl adódott Rómában az a' Neápolyban közre botsátódott Rendelvény, melyly ſzerint már a' Neápolyi és Szicíliai ſzerzet rendbéli Papſág is, egészſzen függetlenné tétetődik a' maga' eddig Rómában vóltt Fejeitől. — A' Venétziai Dalmátziai határ ſzéleken megint eſett egygy véres tseté paté a' Venetuſok és a' Törökök köztt. Oka, e' vala: Ottan a' Törököknek az a' parantsolat ment, hogy ſemmi eleſéget ne engedjenek ki vinni a' Venétziai határba. Már, minthogy eddig a' Venetus Dalmaták e' réſzben a' ſzomſzéd török tájékról éltek: tehát a' miatt, ſziikſég s drágaſág kerekedvén; végre, mintegygy 1000 Dalmaták öſzſze adták magokat, hogy, ha külömbben nem, fegyver által is ſzerezzenek pénzekért eleſéget a' török földön. A' Törökök is azonnal fegyverre kapának, s öſzſze találkozván amazokkal, ólyly véres tsata kerekedék közttök, hogy egygynehány ſzázan estek el mind a' két réſzről. Azólta már a' Törökök minden hozzájok való útakat fegyvereſen el álltak. Minthogy ez, a' Venétziai Tanátsnak híre s akaratja ellen eſett; kétſég kivűl, hogy a' következvénye nem kitsi fog lenni. — Nevezetes, a' mit írnak Angliából a' Walliai Printzről. Tudnillik, 250,000 font

ſter-

ſterling adóſſága lévén, és annak ki fizetődhetéſe végett a' Királyt meg instálván; midőn onnan ſemmit ſe nyert vala: el végezte magában, hogy tsak mint privátus ember úgy fog élni mind addig, valamíg tsak minden adóssága le nem fizetődik. E' végre már most, nem tsak lovait, kotsijait, ruháit s a' t. adatja el; s nem tsak minden ſzólgálatjában vóltakat, 4 Tiſzteken kívűl, (kikre a' jóſzágának gondviselését bízza) el ereſzt: hanem a' maga' 65,000 font Sterlingből álló eſztendei jövedelméből, tsak 25,000-et tart meg maga' ſzükſégére; a' többit az adósságra fordítja, valamíg tsak le nem rovódik. — Az Ángliai nemzeti adósságot, így adta elő leg közelébb egygy Mathemáticus: Ha az a' Somma, mind-burkus tallérokból állana; úgy, 16,130 ſzekerek kellenének az el vitelére. Mert egygy burkus tallér, 1 és 1/2 latot nyom; s következőleg, egygy mázsára esik 2,346 és 1/2 tallér; 40 mázsára esik 93,860 tallér: 40 mázsát pedig el lehet vinni egygy jó négy lovas ſzekeren. Egygy font Sterling, burkus pénzre ſzólván, 6 és 1/3 tallért tészen: s minthogy már az Ángliai nemzeti adósság, 239'154,879. font Sterlingből áll; tehát világos hogy 16,130 ſzekerek kellenének hozzá. Ezek a' ſzekerek, ha mind egygy más után mennének, minthogy egygy ſzekérnek a' hoſzſza a' lovakkal egygyütt 30. lábnyi köz földet fog el, egéſzſzen 23. mértt földet fognának el mind öſzſze, ſzámlálván minden német mértt földre 21,000 lábakat. — A' Burkus Király, a' Muſzka Követet, ki ezen hónapnak 15-dikén viſzſzá ment Petropolyba, egygy drága gyöngyökkel ki rakott és a' Király' képével meg ékesített tobák tarkával ajándékozta meg. Külömbben a' Király már friſſen van, amaz Ángliai Orvos Zimmermann Úr' keze után, ki már Potzdámból el is ment, a' Királytól gazdagon meg ajándékoztatvan..

Pozsonyban a' Gabonának Kilája: A' búzájé, a' javájé, 29 garas, a' jótskájé 26; a' rozsé, 18; az árpájé, 13; a' zabé, 11.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
2
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
60
LEVELE.

A' Hazából.

A' múltt hónapnak 16-dikán, Ő' Felsége a' Tsáſzár Szebenbe érkezett friſs egéſzſéges állapotban, s más nap' az ott lévő-játtáborba mêne. — Friſſen van Ferentz Ő' Ertzhertzegsége is Szombathelyen. Már reggeli 4 órakor minden nap'-fel van, s egéſzſz serénységgel folytatja a' maga' fegyver játék gyakorlásait: a' mellett, egygy Isten adta nap ſe múlik el, hogy az Isteni tiſzteleten meg ne jelenjen egéſzſz buzgósággal. Az ott lévő Püspökőt már gyakran meg látogatta: nevezetesen a' többek között, midőn egygykor a' Püspök, a' hadi Tiſzteket és ſzámos Úri ſzemélyeket, maga' aſztalán vendégelni méltoztatott vala; ezen társaságban Ő' Ertzhertzegſége is meg jelenék dél után, és ſokáig mulata ottan. Sőt majd Ő' Püspökſégének maga jelentette, hogy a' vendég Aſzſzonyſágoknak s Kis aſzſzonyoknak kedvek vólna tántzolni; Ő' Püspök-

ſége azonnal muzsikásokat hívatván; gyönyörűség vólt csak nézni is, mint járta a' nemes társaság többnyire csak a' magyar tántzot. A' katonák egygy kis mulatſágot indítának egygy bizonyos napon: nagy sátort vonának az úttzán: az alatt tántzolának egéſzſzen magyarosan néki néki tsörgetvén sarkantyújokat, mint a' *Hadráſzok* (verbunkosok) ſzoktak; s ezen mulatſágot maga' Ő' Ertzhertzegsége a' maga' jelen léttével igen igen víggá tette, a' tántzolóknak a' maga' közbe közbe ſzólásával nagyobb nagyobb kedvet ſzerzett, öket 60. aranynyal meg ajándékozta, s egéſz nyájassággal viseltetett mindenek aránt. Ottan ottan ki ki fordúl onnét a' közel lévő-*Árkos*okra (oppidum) is: *Gentsen*, a' Katonák' ispotályjában; *Kőſzegen* pedig, az árvák' házában, böſéges ajándékokat hagyott. Meg nézegli a' Vármegye' árchívumját, és, hogy s mint folynak a' politicumok? az iránt gyakran tudakozódik. Éppen mikor eddig írám, akkor vévém, hogy Ő' Ertzhertzegsége Júliusnak 22dikén Veſzprémbe, s onnan Budára ment. — Ő' Felsége Júliusnak 9dikén Szegeden léttekor, meg tudakozván a' fenyíték ház' gondviselőjétől, mint viseli magát Székély Úr? midőn azt felelné, hogy egéſz meg alázódáſſal és tsendeſſéggel: Ő' Felsége majd a' maga' ſzállására menvén, ottan egygy levelet hagyott maga után 50. aranynyal, a' melylyben azt írá a' fog ház' gondviselőjének; hogy Székelyt ſzabadon botsáſſa, s az 50. aranyakat adja oda úti költségére; ſzabadúlását mindazáltal ki ne jelentse néki hirtelen, hanem tsak laſſan laſſan és jó móddal. A' Gondvtselö még azon nap' Székely Úrhoz méne, és tsak azt adta tudttára, hogy Ő' Felsége anynyi kegyelmességgel vólt hozzá, hogy ſzabadon engedte a' várban sétálni, sőt, ha akarna, a' váron kivűl is vêle egygyütt; és ha ebédre hívatódnék,

még

még oda is el mehet. Ezen váratlan kegyelemnek hallására, öröm könyvekkel záporozának a' Székely Úr' szemei, és sokáig is alig tudott meg szűnni a' sírástól. Azon ejszaka' még a' többi foglyokkal hált. Más nap' reggel a' *böröndéjét* (börös ládáját) magához vitette a' gondviselö; azután magát is fel hívatta, vele beszélgetett, s meg tartotta magánál ebédre. Az alatt egygy posta kotsit rendelt, és a' böröndét fel köttette hátúl a' bakra széna közzé, hogy észre ne vegye; s e' képpen ebéd után magával ki hítta kotsikázni. Mentek egygyütt egész török Kanizsáig; s menttekben, az egész szabadságát ki nyilatkoztatta néki. Kanizsán, kezébe adván az 50 aranyakat; tőlle el vála. A' Szegedről tudósító jó akaró Úr, nem említi ugyan; de a' külföldi hírlevelek azt mondják, hogy Székely Úrnak úgy engedödött a' szabadság, hogy Bétset, Pozsonyt, Budát, Pestet, soha, míg él, ne is lássa, egyebütt akár hol maradhat. — Ugyan Szegedről írják, hogy a' Kozákok oda érkeztek a' múltt hónapnak 12dikén, és 14dikén el indúltak onnan Pest felé. A' kiket közzűlök Ő' Felsége meg hallott, hogy feleségesek, azokat viszszá ereszttette; s míg hazájokba viszszá érêndenek, kinek kinek 6 grajtzárt rendelt egygy egygy napra. — Egygy Pozsonyi Könyv nyomtató és árros Korabinszki Mátyás, Ő' Felségétől 100 aranyat kapott ajándékba azért, hogy egygy Magyar Országi geográfiás és historiás-szótárt adott ki németűl; hát ha még magyarúl adta vólna ki? —

Elegyes hírek.

Ha némelyly hírleveleknek hiszünk: itt is ott is igen hadakozóra láttatnak állani a' kéfzülétek. A' török földről érkezett-Tudósítalmak azt állítják, hogy a' had láng nem sokára ki üti magát a' Török Muszka és Venétusok között. Úgy látszik, hogy a' Venetusok

már még tsak tudni sem akarnak semmit valami olylyas had le folytó szövetkezésről: hanem minden féle egygyet más szükséges dolgokat hordatnak-únos únta a' határ széleken lévö Erösségekbe. Éppen ezen rendbéli szorgos foglalatosság van a' Ts. K. határ széleken is; minthogy a' Tsászári Udvar, ha a' maga' béke-Közbönökségével (Mediator) nem bóldogúland a' Török és a' Muszka s Venetusok között; tehát ezen maga' két rendbéli Frigyeseinek bizonyosan segedelmeskedni fog. Sőt egygy más-Tudósítalom azt állítja, hogy már anynyira ment a' dolog a' Török és a' Muszka s Venetusok között, hogy a' had ki-üténdésének már többé elejét se lehetne talán venni. Ég a' munka a' Törökök előtt, s ki-mondódhatatlan-hemzsegö serénységgel készítenek mindent szárazon vízen egygyaránt: tsak most közelébb, mikor senki sem is vélte vólna, ó nagy újjdon újj hajók állának elő a' fekete tengeren, hol már 18 hadakozó és 10 könnyű szerű muszka hajók állanak vas matskán, és minden órán készen vagynak a' feleletre, ha majd a' Törökök öket kérdöre venni találándják. Ilylyen hadra mutató-Környülmények (circumstantiæ) lévén; már anynyival inkább hitelesebbnek mondják lenni, hogy a' F. Tsászár nem fog Galiciába menni, hol most egygy egésszen újjdonnat újj erösséget mondanak, hogy épül: el múlnak a' Morvai, a' Tseh Országi, és az alsó Osztriai-játtáborok is; ellenben, azt mondják, hogy a' Pesti már sokkal nagyobb lesz, mint a' hogy eleinte vólt a' híre. A' vitéz Émót is mondják, hogy Málta' szigetjétől el vitollázott, és siet az Ádriai tengerre, hogy leg alább közel légyen az ottan-labodázó török hajóhoz. — Igaz é vagy nem; az a' híre van, hogy az Ő' Felsége' Kíséröire, Szemlin körül egygynehány Török részen lévő Oláhokból álló tolvajok rá ütöttek, s egygy bel-

sö

sö Titoknokjának a' karját meg is sebesítették vólna. — A' Marokói Szultán, tudttára adatá leg közelébb a' Hollándusok' *Konzuljának*, (*így hívják azt a' fö Tisztviselöt, a' ki e' vagy ama' Közönséges Társaságnak vagy Királynak mint egygy képe' viselöje és-Bízttalmassa a' Napkeleti kereskedö Városokban*) hogy, ha 3 honap alatt egygy hollándiai hajó se jelenêndik meg a' nékiek különösen ajánlott Larrachai ki kötö helyben; tehát azt minden Európai kereskedö hajóknak fogja engedni a' haszna' vételére. Ugyan ezen Szultán, a' maga' *Tingis'* Városában lévö-*Helybenökjéhez*, (Locumtenens), a' minapában a' kereskedés végett e' következö Végezvényjét (decretum quid) küldé. Minthogy ezen Végezvénybol ki tetszik, mitsoda szóllás' és írás' formájával szokott élni a' Marokói-*Kéjszernye* (Cancellaria): tehét azt, a' mint van, szóról szóra adom elö e' képpen: —

Egyedül az Isten tiszteltetödjék!

„ Parantsoljuk a' Mi' szolgánknak *Alkayd Abdel-*
„ *melek Mahomednek*, hogy gyüjtsön öszsze minden
„ Tingisben lakó keresztyén Konzulokat, és adja tudt-
„ tokra nêkiek, hogy Mi a' Tingisi ki kötö helyet fel
„ nyitottuk, hogy ott a' kereskedés ugyan azon lábon
„ álljon s úgy folyjon, mint *Mogador*ban; úgy, tud-
„ nillik, hogy minden Kereskedö, valaki tsak porté-
„ kákkal, úgymint gyapjuval, viaszszal, börrel, gyan-
„ távai, mézgával, vagy friss-*evemény*nyel (edendum
„ quid; valami tsak enni való) meg rakodva akar on-
„ nat viszszâ menni: Tingisben mind azon portékákkal
„ meg rakodhatik, és viszont oda is minden féle por-
„ tékákat hozhat; ez alatt az egygyetlen egygy pont
„ alatt mindazáltal, hogy ott ugyan azon vámot és har-
„ mintzadot tartozik meg fizetni, a' melylyet *Teruán-*
„ ban. Mondjátok meg hát a' keresztyén Kereskedök-

nek,

„ nek, hogy, ha nêkik tetſzik, ſzabadon jöhetnek Tin-
„ gisbe kereskedni; hogy e' képpen Tingis' Városa ép-
„ pen úgy virágozzon, mint Mogador. Mi egéſzſzen
„ rá bízzuk Magunkat a' ti' ſerényſégtekre, a' ti' enge-
„ delmességtekre és a' ti' jó elöljáróſágtokra. Isten áld-
„ jon meg Titeket!

Olaſz Orſzágban a' *Prátói* Püspöködelemben (Episcopatus) ámbár ama' józan gondolkozású Eklézsiai Elöljáró *Ricci* Úr Ő' Püspöksége, ôlyly egéſzſz erövel munkálkodik is az uralkodó Fejedelemmel az Ertzhertzeg Toskánai Nagy Hertzeggel egygyütt, a' maga' püspöködelmebéli Papoknak meg világoſíttatásokban: még is mindazáltal most leg közelébb 4 Papok egéſzſzen egygy átaljában ellene ſzegezték magokat egygy bizonyos Rendelvénynek; ki mondák tudnillik nyers nyakasán, hogy ők telyſyességgel öſzſze nem esketnek két olyſyan rokonokat, kiknek az öſzſze házasodhatásra való dispensátiójok, nem az Anyaſzentegygy háznak Rómában levö fejétöl, hanem tsak a' Prátói Püspöktöl van. Ezen 4 Papokról már most, ezt írják ſzóról ſzóra Rómából: „ Mind azok, kik fájdalommal nézik ama' gazdag forrásnak bé tapaſztódását, melyly hajdan az e' féle dispenſatiókért böſéges folyamatokkal folyt vala bé Rómába, az Abbáſok' a' Prélatusok' ſerege, egygy ſzóval egéſzſz Róma, helybe hagyta azon 4 Papoknak tselekedeteket. Maga azonban az Értzhertzeg s Nagy Hertzeg, meg tudván azon 4 ſzemélyeknek abbéli nyers nyakasságokat; azt nem egyébnek tulajdonította, hanem az ö' tudatlanſágoknak és az oktattatásokban vóltt fogyatkozásnak: és e' végre öket tsak azzal büntette meg, hogy a' Piſztója' Városában lévö Pap készítö Seminariumba vitette öket, hol a' Püspöknek fel vígyázása alatt a' rend ſzerint való órákon letzkékre járnak, és

ad-

addig ſoha ſe nyerik viſzſzâ a' magok' megyéjeket, valamíg tsak a' tiſztább ſzerű kereſztyén tudományban lejêndő előmeneteleknek ſzembe tűnő jeleit s próbáit nem adândják."

Párizsban, azon per, melylyet Gróf Káglioſztró a' minapi Memorialissa által okozott, a' Tanáts' elibe menvén; a' dolognak ki nyomozása végett 4. *Tanátsnok*okból (Conſiliarius) álló Bízttalom rendelődött. És, hogy Gróf Kaglioſztró a' dólgot annál jobban folytathassa: azt mondják, hogy a' Frantz Udvar a' maga' Londonban lévő Követjére rá bízta vólna, hogy a' Grófnak adja tudttára, hogy ſzabadon viſzſzâ jöhet és Párizsban mulathat mind addig, míg tsak a' pernek vége nem ſzakadând. — Minek előtte a' Burkus Király meg egéſzſégeſebbedett vólna, a' mint leg közelíbb íránk: azt mondják a' Párizsi Tudósítalmak, hogy az előtt egygy kevêssel, az öreg Király e' következő sorokat írá egygy különös meg hitt emberének Párizsba egygy levelében: „Ne hidje Ősége (Vestra Dominatio) a' mit a' hírlevelek az én' fel-egéſzſégeſedésemről, sétálóban tett lovagláſimrol, és egyéb ilylyes-környülményeimről hírheſztetnek. Érzem, hogy az én' erőm nagyon fogyatkozik, s várom tsendesen az én' töredékeny test alkotványomnak öſzſze-roskadândását, melyly talán nem ſokára meg leſzſz: azonban, a' fejem ólyly ſzabad egéſzſz mivólttában van, hogy Őségét külömbb külömbb féle-*Előzmény*ekről (Objectum) való tudósítalmommal mulattathatom, s a' t. Az egéſz levêl, azt mondják, hogy három-lapból áll, tele van tűzzel, bőltsességgel és maga el ſzánással; és egéſzſzen ki tetſzik belőlle, hogy ha ſzinten beteg is a' Király' teste, de lelkének minden ereje helyt áll, ugy hogy, midőn más halandók rettenetes-környülmények köztt látódnak lenni a' halá-

los

los ágyban; Fridrik, ugyan akkor látszik egygy fő fő Böltshöz illő tsendes nyúgodalomban lenni szinten a' bámúlásig. Már most még frissebben van, mint a' minap vólt is; lovaglott is már, és azt mondják, hogy jelen fog lenni Slézsiában a' tábori mustrán.

Muszka Országban igen szűk aratást várnak, s már kezd is nagyon drágodni Petropolyban a' gabona; e' végre a' Tzárné a' gabonának Petropolyból való ki vivődését már meg tíltotta. Jutalom van fel téve azoknak, a' kik Petropolyba gabonát viznek el adni; és meg parantsolódott, hogy a' Város' élés háza nyitva álljon a' szűkölködőknek, s igen tsekély fizetést végyenek töllök a' gabonáért. — Az a' híre van, hogy egygy bizonyos Udvar, a' kinek leg belsőbb bárátságát várta vólna Petropoly, már egészszen ki tsinálta, hogy kellessék Krímiát a' Muszka Udvartól el szakasztani, és egygy más Fejedelemnek juttatni. Ezen hírre, a' mint mondják, még a' Berlíni figyelmetesség is nem kevéssé meg rezzent.

* * *

Jélentődik az É. Olvasóknak, hogy a közelébb Szombaton költt 59-dik levélnek a' 492 számú lapján a' 19dik sor, bizonyos vígyázatlanság miatt értődhetetlenűl nyomtatódott ki. Az oda való tehát, e' képpen vólt: Ugy gondolom, hogy még hamar vólna arról beszélgetnünk, a' mivel azonban — hol vették, hol nem? ki tudja! — már egész Párizs tele van; arról, mondom, hogy minek előtte a' F. Tsászár ezen mostani útjára el indúlt vólna, a' világi Papokat a' házasságtalanság alól fel szabadította: holott, a' mint hitelesebb Tudósítalmak állítják, a' dolog még most van a' Kohban.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznel,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
5
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
61
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

Nálunk Pozsonyban közönséges hír, hogy az itten lévő világi Pap készítő *Veteményedelem* (*Seminarium*), már ezután nem fog lenni a' várban; hanem, a' Papságra készűlők, a' városon fognak a' lakosoknál szálláson lenni: azonban, a' mi eddig élelmekre s egyéb szükségeikre adódott vólt, ezután is ki fog járni. Úgy vélekednek továbbá, hogy a' várba katonák fognak szállni. — Ő' Felsége a' Tsáſzár, azt mondják, hogy már el fogna menni Galiciába is, és Júliusnak 26dikára várják Lembergbe; a' minthogy már ki is indúlt Ő' Felsége Szebenből Júliusnak 21dikén. — Ferentz Ő' Ertzhertzegsége Pestre érkezett Júliusnak 23dikán. Más nap' meg nézeglette a' Káſzárnyát és a' Katonák' ispotályját, hol mindenütt gazdag ajándékokat hagya. Miólta Pesten van; már sok hadi Generálóknak és világi Tíszt viselő főbb Személyeknek vala szerentsé-

jek, az Ő' Ertzhertzegsége' aſztalához méltóztatódni. — Az Uralkodó Fejedelem' parantsolatja ſzerint, egygy nagy víz gát töltvényt fognak vetni a' Dunának Pest mellett; már, a' mint mondják, hozzá is fogtak; és erőssen dólgoznak körűltte: a' napſzámoſok többnyire mind katonák. — Bétsben is egygy újj-Kül-város fog épitődni, és a' neve leſzſz *Römerſtadt*, mivel azon a' helyen, a' hol épitődni fog, ólyly nyomok találódtak, a' melylyek a' Rómaiaknak hajdan ott vetett sántzaikra, és némelyly Római régiségekre mutatnak; a' honnan egygyſzersmind ſokan úgy vélekednek, hogy azon a' tájon hajdénában Rómaiak laktak. Ezen Kül-városnak nyomadék rajzolványját, ama' híres épitő Mester *Gerl* Úr tsinálta ki s adta elő. — A' Tirolyban el törlődött Klastromokból, igen ſok drágaſágokat hoztak leg közelébb Bétsbe, a' melylyek között egygynéhány igen ſokat érő-*Festevények* (pictum quid) is vagynak: azok közzúl, az Udvari festő Mesternek meg parantsolódott, hogy válaſzſza ki a' jelesebb s nevezetesebbeket, s tégye bé a' Ts. K. Kép-házba. — Minthogy ſok kézi mesterséget űző legények találkoztak olylyak Oſztriában, a' kik kéſzebbek vóltak gazdájokat el hagyni, mint ſem valamelyly el törlődött innep napon dólgozni: e' végre, a' Ts. K.-Kórmányodalom (*Gubernium*) egygy közönſégessé tett-Végezvényjében tudttara adatta minden tzehek' Elöljáróinak, hogy önnön magok az Atya-mesterek fognak meg büntetődni 6. tallérra', ha az olylyan mester legényeknek bizonyſág levelet adándanak.

Másunnan.

Mint kétſzer kettő, négy; olylyan bizonyosnak mondják lenni, hogy a' Venétziai-*Közönségedelem* (*Respublica*), a' két Tsáſzári Udvarokat, a' Török ellen lejendő-ſegedelmeskedésre már kérte is, és hogy mind a' két

két Udvar ajánlotta is magát. — A' Spanyol Udvar és Álgíriaiak közzt békesség kötődött Júniusnak 18dikán, a' melylyen már, rég az ideje, hogy dolgoztak mind addig. Nem írják mindazonáltal azonban, hogy azon békesség kötés Portugalliára s Nápolyra is tartozna: sőt azt mondják, hogy nem régiben is jól meg zaklatták az Álgíriaiak a' Portugalliai és Nápolyi hajókat. Azon béke kötés után tehát az el múltt hónapnak 22dikén már egygy nagy hajós sereg érkezett Álgíriából a' Bárcellónai ki kötő helybe Spanyol Országban, és azt a' Spanyolok igen barátságosan fogadák. De ezen hajók, éppen midőn már ottan holmi egygyet mással meg akarának vala rakodni: hirtelen, minden meg rakodás nélkúl, tsak el hajókázának Júliusnak 25dikén Török Ország felé. — Azon Álgíriai békeség felől való hírrel egygyütt, más örvendetes hírek is érkezett a' Spanyoloknak, az, tudnillik, hogy a' *Peniche* mellett el süljedett *Pedro d' Alcantara* nevű hajó, Júniusnak 19dikén már fel adta magát. A' mit a' rajta vóltt portékából már eddig az ideig a' víz alól ki szedtek a' víz búvárok; az, mind öszsze, vertt és veretlen arany s ezüstben, 6'645,200 piászterre mégyen; és így már tsak 1'256,760 piászternyi van oda: de reménylik, hogy még azt is ki fogják szedni. A' hajónak a' szélessége 37; a' hoszszasága pedig, mintegygy 120 láb. Némelyek azt írják, hogy tsak a' fedele adta fel magát, a' melyly hihetőbb is; az alyját pedig nagy munkával húzták osztán fel.

Olasz Országban, a' Turíni Érsek, a' maga' megyéjében 22 innep napokat törlött el a' maga' Körönttze (Currens) formán küldött levele által, és az azok előtt esni szokott böjti napokat, a' Karátson előtt lévő úgy nevezett Adventi napok közzé tette helylyel helylyel. —

Az a' Nápolyi Királyi-Rendelvény, a' melyly szerént a' Nápolyban és Sziciliában lévő Szerzet rendek (éppen úgy, mint a' Ts. K. Tartományokban) a' magok' Rómában lakó Generáljoktól el szakasztódnak, és azoktól egészszen függetlenekké tevődnek; az a' Rendelvény, mondom, igen nagy zengést bongást okozott Rómában. A' Szerzet Generálok és azoknak-*Ügyészeik* (*Prokátor*) a' múltt hónapnak 9-dikén egygy rend kívűl való-*Gyűledelmet* (*Congregationem*) tartának az iránt, a' Pápa' szobáiban, az Ő Szentsége' jelen léttében; a' melyly-ben, igen sok óráig azon tanakodtak, hogy ugyan mit kellenék most tsinálni. Az a' Királyi Rendelvény, e' képpen vagyon:

„Mivelhogy a' Király, egygy összve szedett ábrázattal s érett ítelettel lett meg hányása vetése után a' dolognak, által látta, Hogy: A' Szerzet Rendeknek, a' Királyi-*Birtományon* (*mind az a' tartomány, valamelyllyet tsak e' vagy ama' Király bír*) kivűl lakó Generáloktól való függések, semmi nem egyéb, hanem egygy viszszás élés által bé tsúszott szokás, és a' méltóságos Püspöki hivatalnak meg sértése, a' melyly a' maga' eredetét az Eklézsiának ama' hajdani setétséggel bé vontt és soha eléggé meg nem-siratódható napjaiban vette, de a' melyly azonban az Atyáktól és a' Szent Zsinatoktól soha helybe nem hagyattatott, semmi módon meg nem állíttatott, és tsupán tsak bé ál-ortzázott Decretálék által gyámolíttatott egygy olylyantól, a' ki, a' Római Kúriának nagyítására való néminémű rendeletlen kívánságtól egészszen el fogattatván, mind azoknak a' Decretáléknak helybe hagyójok s párt fogójok leve, valamelylyek tsak oda arányozának, hogy a' Püspököknek való engedelmeskedés semmivé légyen, a' kiknek azonban méltóságos hivataljok alá a' Barátok is, mint az Ő' nyá-

jok-

jóknak egygy jó nagy réſze, alája vannak vetve, s egygy átaljában úgy is kell; — és továbbá, Hogy: Ez a' viſzſzâ élés ſzülte ſzokás és ez a' jus meg ſértés, nem tsak ellenkezik a' változhatatlan Auctoritással, a' melylyben leg kisſebb helye sints, ſem a' Terméſzet' ſem az Isten' törvénye ſzerint, az El eſztendősödésnek vagy Præscriptiónak az olylyan dolgokra nézve, melylyek a' ſzokást illetik: hanem nints is az egéſz föld' kerekſégén egygy hatalom is, a' melyly azon just el törölhesse, mivel az, egygy fő lelki páſztornak hívatalával, melylyhez az Apostoli Auctoritásnak egéſzſz' erejű mivóltta mintegygy hozzá tapadt, egygy átaljában mint a' test a' lélekkel úgy öſzſze van kötve; — és, minthogy Ő' Felſége más réſzről azt is egéſzſzen átal látta, hogy a' földi Fejedelem, a' maga' felséges hívataljának törvényes ereje ſzerént, mint a' Népnek Atyja és az Ekklézsiai törvényeknek s rend tartásoknak Védelmezőjök, és Fel tartójok, nem tsak hatalmas az ilylyen viſzſzâ élés bé tsúſztatta ſzokásokat el törölni, hanem lelki esméretében köteleztetődik is, és egygy átaljában tartozik olylyan rendelést tenni, hogy a' Szent Zsinatokban az Anyaſzentegygyháztól meg állíttatott határai a' Papi Hatalomnak, meg ſe háborítódjanak de öſzſze ſe zavaródjanak; a' ſzerzet rendű Papokat pedig jobb lábra allítani, ſemmi nem egyéb, hanem viſzſzâ vinni őket az Ő' ſzent hívataljoknak azon törvényeire, melylyek annak hajdani eredetében valának, és őket, mint a' nyájnak egygy réſzét, egyenesen a' Püspökök' vígyázásának vetni alája, úgyminit egyedűl a' kiktől vehetik törvényesen a' magok' Sákramentom ſzolgáltatásra való Papi hatalmokat: — E' végre, méltóztatott Ő' Felſége, a' Királyi Széknek Magasságában, a' maga' leg főbb hatalma' tökélletesen telylyes mivólttának ereje ſzerint, e' következőt végezni:

ni: E' napságtól fogva mind örökre el szakasztódnak minden Szerzetes Rendek a' Külföldi Káptalanoktól s Generáloktól, és egyedül tsak a' nemzeti és tartománybéli Gyűledelmekhez tartoznak magokat szabni, és az Eklézsiai dólgokban a' Püspökőknek hatalmok alatt léfznek; a' mint ezt így rendelék a' közönséges szent Zsinatok, a' melyly is tehát mintegygy egygyet értő szava az egéfzfz Anyaszentegygyháznak. Az Ő' igazgatódások modja éppen a' leszfz, a' mi vólt ez előtt hajdan: a' Generálok és Supériorok helyett, lésznek a' Nemzeti és tartománybéli Papi Elöljárók; mindazonáltal ezen világosan ki fejezett pont alatt, hogy azon Szerzet Rend, a' melyly olylyan nemzeti vagy tartománybéli Gyűledelmet akar tartani, arra Ő' Felségétől mindenkor tartozik előre engedelmet kérni, hogy e' képpen Ő' Felsége, a' jó rendnek fel tartására, oda mindenkor egygy Magistrátuális Személyt, vagy, már a' hogy leg jobbnak látándja, egygy Püspököt rendelhessen. Az ilylyen Gyűledelmekben fognak a' Papi Elöljárók válafztódni, úgy szintén a' szükséges Rendelvények is készítődni; de azonban, mind ezen Gyűledelembéli *Tselekvények*nek (*Acta*), leg kissebb erejek s valóságok sem leszfz mind addig, míg tsak előbb Ő' Felségétől meg nem erőssíttetnek. A' Nemzeti és tartománybéli Papi Elöljárók, vígyázni fognak és hatalmok leszfz, a' Szerzet Rendnek *szabdái* (*Regulái*) szerint, az egéfzfz Sziciliai *Királyodalomban* (*Király alatt való Országban*) lévő Klastromokra, még pedig a' Gazdálkodás Tiszt- és a' világi törvény Tisztviselő Székekkel egygyütt; ezek mindazonáltal különösen fognak mellékek a' végre a' Királyi Széktől ki nevéztetni. Végre, minden helybéli Papi Elöljárók, a' Klastromoknak Priorjaik és a' Plébánusok, mihelytt a' meg nevezett Gyűledelmekben válafztódnak, rendelődnek

ïek, és Ő' Felségétől meg erössíttetnek; azonnal tartoznak magokat az Érseknél vagy a' megyebéli Püspöknél bé jelenteni, és ettől, úgymint a' ki egyedűl maga adhatja valakinek törvényesen a' Papi hatalmat, azt éppen úgy venni el, mint a' hogy a' világi hatalom a' Királytól adattatik, a' ki ezt hasonló képpen egyedűl tsak maga adhatja. Költ a' Királyi palotában, 1786. Jún. 8dikán."

Ama' híres nyak ékesség okozta perben tett ítélet tétele a' Parlamentumnak Párizsban, melylynek közönségesítése még eddig tilalmas vala, már ki nyomtatódott mind öszsze 2 és 1/2-*Laplag*ból (egy árkus papíros) áll. Egészszen elő adódik benne a' pernek folyása. — Midőn már a' Kárdinál *Chaise Dieu*-be el ért vala, a' hová küldődék: a' Pápa' Nuntiussa egygy Decrétumát küldé a' Római Consistóriumnak hozzá, melylyben a' Pápa viszszá kívánja a' Kárdinálisi süveget, még pedig ezen az okon, hogy nem ment Rómába, holott pedig a' Pápa a' maga' Levelében egyenesen azt kívánta vala tőlle. — A' Párizsi Bástillának Kórmányozója Launay Úr, a' ki arránt Gróf Káglioszstró a' minap panaszt tett vala, egygy Memoriálist adott ki a' maga' mentségére. Minthogy ez az újj galyiba, egygy következvénye a' híres nyak ékesség okozta pernek: tehát ez, megint nagyon figyelmezőve tette egész Párizst.

A' Londoni Udvari hírlevél azt közönségesíti a' többek között, hogy Áprílisnak 14dikén, egygy részről Gróf *Karmathen* között, a' ki Királyi-*Álladalom*beli (*Status*)-Titoknok a' külföldi dólgokban, más részről pedig a' Spányol Udvarnak telylyes hatalmú-*Tanaknok*ja (*Minister*) *Kámpó Bernárdó* között, egygy különös szövetség kötődött, a' végett: — „ hogy, az Ángliai Colónusok, a'-Spanyolnak Ámérikában a' Szárazon lévő

Birtományjának azon Kerületétől el vivődjenek, a' melyly a' két udvar köztt leg közelébb kötődött béke szövetségnek 6dik tzikkelyében ki jegyezve vagyon; — hogy azon említett Kerületnek határai ki szélesebbítődjenek; — és, hogy az Ángliai lakosoknak ottan engedődött jusok és prærogatívák meg bövebbítődjenek. " Ez által tehát már barátságosan vége szakadt azon izgágának, melyly már jó darabka időtől fogva egygy hadnak ki ütêndésével fenyegetődzött vala déli Ámérikában. — Azt mondják, hogy a' Király rá vette magát, hogy a' Walliai Printznek adósságát magára vêszi. Külömbben, ha az nem lejénd; az a' híre van, hogy a' Printz Német országba fog útazni, és ott fog mind addig mulatni, valamíg tsak a' jövedelméből egészsz adóssága le nem rovódik. — A' minap egygy aszszonyt elevenen égettek meg Ángliának *Newgate* nevű városában, a' rendes folyó pénznek meg hálozásáért. Átkozta irtóztató kínjai köztt az Ángliai törvényeknek kemény s kegyetlen vólttokat. Azólta már a' Parlamentumban, úgy mondják, hogy azt végezték vólna, hogy ezután többé az aszszonyokat nem égetik meg, hanem fel akasztják. De a' férjfiak azon vannak, hogy a' melyly aszszony az Urát meg öli, az ezután is meg égetődjék; mivel külömbben, a' naponként mind inkább inkább nagyobb erőt vêvő házassági hűségtelenség, igen sok férjfiakat végezne ki a' világból. — Német Országban, *Augsburg* nevű városban, meg győződvén a' Papi Elöljárok a' felöl, hogy a' Hit' dólgában való Ellenkezésekkel s Kötekedésekkel bibelődő prédikátziók semmi hasznot nem szűlnek: tehát azt egygy különös Rendelvény által vég képpen el törlötték.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsaſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1 7 8 6.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
9
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
62
LEVELE.

Hazai és Hazát illetõ dólgok.

Szepes Váralylya. Nem győzi ez a' vídék örömmel telylyes háládással emlegetni a' F. Uralkodónak azon atyai gondosságát, melyly ſzerint az a' tájon lévõ, ſok helyûtt leg kissebb essõ után is-járódhatatlan útak, a' köz jónak elõ mozditására, ez eſztendõi Júniusnak 19dikén, egygy rettentõ költségbe kerûlendõ munkába vevõdtek. Ezen orſzág útnak ſzélessége, oda ſzámlálván a' két felõlrõl vetett árkot, 9. öl; a' *felûlet*ének (Superficies) pedig, 5. Az egéſzſz kéſzítõndõ útnak a' hoſzſza, 1300 öl. 660. embernél többdólgozik körûlõtte, kiknek éſzakai nyûgodalmokra *Almár* nevû falu van ki rendelve ſzállásúl, hol õket minden nap jókor reggel egygy a' végre rendelõdött Dobos ſerkenteti fel s gyûjti õſzſze a' munkára. Akkor oſztán hemzseg minden felé hoſzſzan el nyúlva a' ſerénység: már 240. ölnyi hoſzſzaságút kéſzítettek el 5.

hét alatt: tsak a' kik a' köfziklákat furdálják s puska porral fzéljel vettegtetik, mint egygy 130-an vagynak: az egéfz fzéljel-vettetöndö köfzikla hofzfzaság, mind öfzfze 110. ölnyi. Ezen emlékezetre méltó hafznos munkának fö-*Igazgatalmas*sává (Director), Jékelfalvi Jékelfalusi Zsigmond Úr, T. N. Szepes Vármegyének Vice-*Tábirájzfza* (Notarius) tevödött; a' mellette lévö-*Vigyázalmasok* (Infpector) e' következö Nemes Személyek: Dókevitzenyi Tamás, Kolatskovfzky Láfzló, Nemesánnyi István, Berzevitzy Iftván, Stavats János, és Balkai Zsigmond. Ezen Uraknak ebbéli fzíves fáradozásaik valójában meg érdemlik, hogy minden jó hazafinál eleven emlékezetben légyenek.

Szomorú ellenben, a' mit a' Tótfágból írnak. Annak Hegyes Környékét, 1784 és —85dikben anynyira el verte a' jég, hogy fokaknak éhhel kellett vólna meg halniok, hanem ha Királyi-Bízttalmas Györi Ferentz Ö Excellentiájának atyai gondoskodása által, oda egygynéhány 100. köböl gabona fzállítódott vólna, melylyek ofztán a' Szegények között el ofztogatódtak. De ímé ugyan azon Környéket már ez efztendöben is ismét el verte a' jég, még pedig kétfzer, Májusnak 8dikán és Júliusnak 17dikén: térdig állott a' jég: oda vagynak a' fa gyümöltsök, a' gabona földek és a' fzöllö Hegyek. Illö, hogy a' jó fzívek serkenjenek fel azon Környéknek fel segéllésére.

Ugotsa Vármegyéböl *Királyházáról* tsudálatos dólgot írnak. Ottan, Jún. 4dikén, egygy orofz afzfzony olylyan gyermeket fzült, kinek tsak könyökig vólt karja; keze' fzára, keze' feje s újjai nem vóltak; a' lába' újjai pédig, mind öfzfze vóltak forrva. Ugyan ott egygy más, olylyan kettöst fzült, kik tsetsektöl fogva köldökig öfzfze forrottak: egygyik fiú, másik leány vólt: a' fi-

únak

nak bal ortzája, a' leány' bal ortzáján feküdt: 4. kezek és labok: kezeikkel egygymást át ölelték: a' kezek' és lábok' fejei, hátra vóltak fordúlva; sarkaik pedig előre: a' lábokon egygy tsepp köröm se vólt, tsak a' kezeken: a' leány, barna színű, fekete hajú, ótvar bé lepte fejű s homlokú, kutya kölyök szerű hegyessen fel álló fülű; a' fiú pedig, fehér tiszta ábrázatú, fekete hajú, fejéhez ragadott kerekded fülű, vólt: hoszszaságok, fél singnyi vólt. Tsak egygy fertály óráig éltek. A' ki ezeket írja, négyszer vizsgálta jól körűl azon kettős-szülevényt, azonban olylyan fő ember, hogy szava külömbben is hívődhető.

Minthogy még is találódnak olylyan meg esett leányok s aszszonyok a' Hazában kik gyermekeiket még ölik: tehát a' F. Uralkodónak parantsolatjára, újjolag le küldödött minden Vármegyékre amaz 1769dik esztendőbéli K.-Rendelvény, melyly szerént — 1.) minden törvény tiszt viselők-kötelezteetődnek, hogy mihelytt êszre vêszik e' vagy ama' szabad személynek viselős vólttát; azonnal ugyan tsak lelkesen rá bízzák a' szüléire, vagy, már a' hol lakik, gazdájára avvagy gazdaszszonyára, hogy az ő' szűlésének idejére minden lehetséges szorgalommal vígyázzanak. e' végre, — 2.) valamíg tsak viselős; azt magoktól el ne eresszék, hanem vagy házoknál meg tartsák, vagy pedig valamelyly jó keresztyén embernél néki bátorságos szállást szerezzenek, hogy, majd közelgetvén a' szűlés, a' szűletteténdemény (a' mi születtetni fog) minden veszedelmen kívűl légyen. És, mivelhogy — 3.) az olylyan személyek, állapotjoknak el titkolása végett, többnyire a' magok' helységekből másuvâ szoktak vonúlni: köteles ki ki, a' ki azt a' helységben észre vejéndi, az *Ítéletem*nek (Magistratus) bé jelenteni; hogy osztán ez, annak szűlésére bátorságos

rendeléſeket tehessen. A' midőn — 4.) ha történne, hogy az olylyan ſzemély a' maga' ſzülevényjét el veſztené: különös példás-büntetődésre fognak húzódni mind azok, valakik tsak, ebbéli emitt feljebb meg nevezett kötelességeknek el mulaſztásával, azon ſzerentsétlenségre okot ſzólgáltattak. — 6.) Ő' Felsége egygy átaljában parantsolja, hogy ſe meg ne verjék többé az olylyan ſzemélyeket, ſe pedig ſemmi féle gyalázatos büntetéssel ne illessék, úgymint a' kik többnyire tsak az olylyas büntetéstől s gyalázattól való félttekben vetemednek rá az olylyan gonoſzſágnak végbe vitelére.

Elegyes hírek.

Két különös történet. Egygyik: Párizshoz 4 mértt földre, egygy Fiscálisnak 22 eſztendős leányja, ez előtt 5 eſztendővel hirtelen meg ijedvén valamitől: azólta, nem tsak az, hogy a' hóſzám nem járja; hanem, már 3 eſztendőtől fogva, árnyék ſzékre ſints ſzüksége, sőt már eſztendeje hogy nem is vizellik; s azonban külömbben semmi baja ſints, egéſzſéges ſzínben van, s majd minden nap' el sétál fél mértt földnyire. A' másik: Szuſzſzexiában Angliában, egygy aſzſzony, 1782-dik eſztendőtől fogva mindég viselős, minden 9dik hónapban érzi a' ſzülés fájdalmait, s azonban tsak nem ſzül ſoha. Már igen nagyon meg testesedett, holott az előtt igen kartsú vala.

Már bizonyos, hogy Gróf *Espilly*, a' Spanyol és Álgíriaiak között kötött béke ſzövetſéget ſubſcribálta. Jún. 19dikén hagyta oda Álgír' városát, és már Madritban van. A' felesége, ki vêle egygyütt vólt, audientiát nyert vala a' Déynél, ki is egéſz betsülettel fogadta, és azt is meg engedte nêki, hogy azon hat lovakat, melylyekkel az Aſzſzonyság az Áſztúriai Printznénének akar vala kedveskedni, magával bátran ki viheti.

Meg

Meg jegyzésre méltó azonban, hogy ámbár Gróf Espilly minden mesterségét meg vetette légyen is; még sem egygyezhetett meg a' Déyvel, a' rabok' váltságára tolle kívántt sommában. A' Déy, személy szerint egygy *Oráni* (egygy Spanyol' birtokában lévő városnak a' neve ugyan tsak Álgíriában) rabért, 1200 piásztert kíván; egygy hajós legényért, 1300-at; egygy Kapitányért, 3500-at; egygy aszszonyért, 4000-et; azon kívül pedig, a' tartásért való költséget. — Bizonyosnak mondják azt is, hogy Don *Pédró* a' Spanyol' Királynak telyltyes hatalmú Követje, fegyver szünetet kötött a' Túnisiakkal: kik azonban más részről már most annál inkább leselkednek azon Hatalmasságoknak hajóikra, a' kikkel semmi béke szövetségek nintsen. Már Máj. 26dikán, 11 kapzsi hajók prédáltak fel egygynéhány idegen hajókat, melyltyek között egygy moszka hajó is vala. Egygy szóval: úgy látszik, hogy az egészsz Álgíriai *Uralkodalom*nak (Dominatus) soha se vólt talán nagyobb torzonkodása, mint mostanában. A' minap, az ott lévő Venétziai Konzul, által adá a' Déynek a' *Közönségedelem*től (Respublica) rend szerint küldettetni szokott ajándékot. Az ajandék e' vala: 8500 Venétziai arany; egygy gyöngyökkel gazdagon ki rakott arany óra és lántz; egygy betse mondódhatatlan gyöngyös gyűrű; egygy felségesen készűltt Kaftán (török módon készűltt dolmány); posztók; gyóltsok s a' t. Tsak anynyi, hogy el ment tőlle a' Konzul; a' Déy azonnal viszszâ küldötte az ajándékot a' pénzen kivül, azt izenvén nêki, hogy az éppen semmi ajándék se Ő' nêki; és egygyszersmind két hónapot hagya a' Konzulnak, hogy az alatt jobbat küldjön. Hasonló képpen a' Városnak Nagyjai is mind viszszâ küldötték az ő' példájára az ajándékozványokat. Továbbá, azt is kíváná a' Konzultól, hogy fizesse meg azon

gyólts-

gyóltstsal meg rakott Álgíriai hajót, melylyet a' Vitéz Émó a' múltt eſztendőben Túnis mellett el vett vala. Vólt a' többek között ezen a' hajón két Zsidó, a' kik a' hajó' el-vevődésekor meg ölődtek. Ezekért még különösen 2000 Venétziai aranyat kíván. — Magához hívatta a' Ragúzai *Folytatalmast* (Agens) is, s mondá néki, hogy írja meg a' Tanátsnak, hogy egyéb nemzetekként Ragúza is ajándékokat küldjön; mert különben haddal kél ki ellene. — Sőt, azt mondják, hogy még a' Török' fő embereit is, kik a' minapában Álgíriába küldöttek vala, igen torzosan fogadta.

A' Nápolyi Király, látván, hogy az eddig való parantsolatok és büntetések, nem ſzintén hathatósok a' játékbéli nyerekedés ellen; el végezte, hogy a' ki tilalmas játékba avatja magát, betsületc veſztett gaz embernek tartódjék, azonban minden tiſztſégétől meg foſztódik, és még azon kívül bizonyos pénzbéli büntetést is fog ſzenvedni.

A' Svéciai Diétában, a' már tudvo lévő négy fel tételei közzül a' Királynak, tsak a' hagyódott helybe, melyly a' gabona élés ház' fel állítására tartozék; a' többiek pedig mind meg maradtak, éppen hogy némínémű kis jobbitások fognak lenni azon pontokra nézve is. Azokon kívül még egygy 5dik fel tétele is vala a' Királynak. Tudnillik: A' katonákat még eddig a' paraſztok tartották vala; azt kíváná tehát erre nézve a' Király, hogy a' paraſztok ſzabadítódjának fel azon teher alól, és a' helyébe inkább bizonyos ſomma pénzt fizessenek. De erre nézve is kéré mind a' Nemességmind a' paraſztſág, a' Királyt hogy a' régi rendeléſek e' réſzben is tsak hadd maradjanak meg, mind azért, mivel ez a' teher már kissebbnek látſzik előttök, mint ſem a' pénznek lejéndő fizetése; mind azért, mivel a' Király' fel

té-

tételének helybe hagyódása után oſztán, a' Svéciai katona nem ragaſzkodna majd ólyly nagyon mint eddig a' néphez és a' Hazához, és többé magát nem tartaná Lakosnak. — Továbbá, minthogy eddig az egéſz Katonaságból is ſzoktak a' Diétán Deputátusok meg jelenni; most pedig azok valamelyly vígyázatlanságból nem hínálódtak (invitat): tehát az *Álladalmak* (Status) kérték a' Királyt, hogy ezután el ne felejtse azokat is hínálni. — Végre magoknak az Álladalmaknak is valának két fel tételeik. Egygyik, a' törvényeknek *erevítéſeket* (Sanctio) illeté. Tudnillik: minthogy a' törvény ſzerzésre mindenkor ſzükséges képpen meg kívánódik a' Királynak és az Álladalmaknak abba való meg egygyezések: tehát, erre nézve el végezték, hogy midőn valamelyly fel tétel ellen három Álladalmak meg egygyeznek; akkor az a' fel tétel ſemmivé légyen: továbbá, mikor mind ellene mind mellete két két Álladalmak vagynak; akkor azon fel tételt úgy kell nézni, mintha nem is lett vólna: ellenben, mikor ellene csak egygy, mellette pedig három Álladalmak vagynak; akkor az a' fel tétel már törvénynyé valik, ha ugyan a' fel tétel nem privilegium' vagy adóbéli dólgot illet, mert ilyenkor már egygy átaljában mind a' 4 Álladalmaknak meg egygyezéſek ſzükséges. A' másik fel tételek az Álladalmaknak, a' főbb tiſztviselőknek változhatatlanságokat állíta meg; a' midőn az Álladalmak jelenték a' Királynak, hogy ők, minden határ nélkül való bízakodással viseltetnek ugyan a' Királynak jóságához: de úgy látſzik nékiek, mondák, hogy éppen a' jó Királyok alatt kelletik olylyan törvényeket ſzabni, e' vagy ama' ſzemélynek magának avvagy az ő' *birodalmy*jának (possessum quid) bátorságos mivólttára nézve; olylyan törvényeket, mondom, melylyek majd valamelyly követke-

ke-

kezendő, talántán kevesebb jóságú Királynak a' kezeit meg kössék s határokba ſzorítſák. A' Király, mind ezen két rendbéli fel tételekbe meg egygyezett.

Egygy kereskedő hajós Kapítány Angliában, meg érkezvén a' minap portékáival a' Tamezisen; nagyon ſzomorkodva mondá, hogy út közben a' felesége meg hólt, s azt hát már most a' maga' familiájának sírjába akarja vitetni. E' végre elő állíttata három kotsit; egygyet, melylyen a' testet vigyék; kettőt pedig, a' ſzomorú feleknek. Az egéſz temetſég mélységes ſzomorkodással ment végbe. Azonban a' harmintzados, gyanakodván a' koporsóra, meg patantsolta a' maga' embereinek, hogy vígyázzanak a' sírra: a' minthogy majd éjfélkor éſzre is vették, hogy a' Kapitány elő allott a' sír ásókkal a' koporsó' el vitelére. Egygybe, rajta; fel ütik a' koporsót: hát tele van batizzal, tsipkével, s holmi-retze fitzével. Nem tsak a' portékát confiscálták; hanem, a' már most igazán ſzomorkodó Kapitány ellen foly is a' per, hogy a' temetéskori Isteni tiſzteletet meg fertéztette.

* * *

Jelentődik az É. Olvasóknak, hogy az a' Pozsonyi hír, melyly a' 61dik Levélben van, a' melyly ſzerint tudnillik az itt lévő Pap kéſzítő-Veteményedelem már nem fogna lenni a' várban; hanem a' Papságra kéſzülők a' Városon fognának łakni: ez a' hír, mondom, már bizonyos, hogy egygy tseppet ſem igaz.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
12
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
63
LEVELE.

A' Hazából.

Míg Szebenben mulatott Ő' Felſége; ottan minden köz jóra való alkalmatosságokat s kéſzűleteket meg nézeglett: aſztalához, melyly hol 26 hol 28 tál étkekből álla, méltóztatta a' *Kórmányodalomnok*ot (Gubernator) *Báro Brukkental* Ő' Nagyſágát, az ott lévő vezédes Generált, az akkor éppen ottan lévő Magyar s Erdélyi Udvari Vice *Kéſzſzernököt* (Cancellarius) Gróf Bánffi Ő' Excellentiáját, és más több világi s Katona Tiſztviselö főbb Személyeket. Júliusnak 20dikán estve, méltóztatott Ő' Felsége a' Kórmányodalomnok' Házát is meg látogatni, és maid egygynéhány egygyütt lévő főbb rangú Nemes Személyeket is a' Maga' három fertályig tartott jelen léttével meg tiſztelni. Más nap', a' mint már másſzor is jelentödött, ki indúlt Galícia felé. — Szombathelyből még azt is írják Ferentz Ő' Ertzhertzegségéről, hogy a' többek között egygy-

kor a' Püspökségnek *Sorok* nêvű majorjába is ki mêne egygynêhány hadi Tiſztektől kísértetvén, s ottan minden gazdálkodáshoz való épületeket, barmokat, s holmi egygyet mást meg nézeglett, és a' gazdálkodás' módjáról tudakozódgatott. Onnan egygy *újj Perint* nêvű faluba méne átal, melyly is igen rendes sorral és a' házak köztt lévő egyenlő köz köz hízak vetéssel lévén építve; azért Ő' Püspökségét, úgymint a' ki alatt épült azon falu ôlyly rendesen, nagyon meg dítsérte. Ez az ifjú Felſég, a' Maga' édes emlékezetét hagyta mindeneknek ſzívekben Szombathelyen és az egéſzſz a' körül való Tájékon, el menvén onnan Júliusnak 22dikén reggeli 5. órakor.

Külföldi hírek.

Béts. Az itt lévő *Ítédelem*nek (Magiſtratus) egygy kis írványt külde a' Monárcha, a' melylyben azt bízza rá, hogy minden lakosoknak és kézi mester embereknek adja tudttokra, hogy igen kedves dôlgot tselekeſznek Ő' Felſége elött, ha a' zsidó gyermekeket is bê vêſzik magok mellé inasnak a' mesterség tanúlásra, és e' képpen ezt a' népet az *Álladalom*nak (Status) nagyobb haſznára kéſzítgetik. Azok a' meſter emberek, a' kik e' dologban másoknak jó példával elő menêndenek, különös kegyelmét várhatják Ő' Felſégének. — Azt is mêltóztatott Ő' Felsége rendelni, hogy a' meſter emberek egygy inast ſe vêgyenek fel olylyat, a' ki 2. egéſzſz eſztendeig a' *Mintás* (normalis. *Minta*: Norma) Oskolában nem tanúlt. — Már ſzéltiben olvassák azon Irványt, melylyet Kárdinál *Migázzi* Ő' *Fentſége* (Eminentia) a' Szentséges Pápának küldött vala a' Vátzi Püspöködelem aránt. Az e' képpen van ſzoról ſzóra: „ Szentſéges Átya! Azok a' *Környülmény*ek (circumstantia) melylyek már Szentséged elött tudva vannak, tehetetlenné têſznek

en-

engemet az én' gondviselésem alá bízatódott Vátzi Püspöködelembéli Nyáj aránt való Papi elöljárói kötelességimnek végbe vitelekre; és erre nézve kéntelen vagyok Szentségednek jelenteni, hogy én el végeztem, hogy a' meg nevezett Püspöködelemben való Elöljáróságot le tészem. Kérem hát Ő' Szentségét alázatosan, hogy azt, mint ki üressültt Megyét; engemet pedig, mint az aránt vóltt kötelességim alól fel szabadúlttat, úgy nézni méltóztassék. Én, szívemnek tiszta egyenes mivólttából kívánom, hogy ez a' változás, mind Istennek ditsösségére, mind pedig az eddig én' rám bízódott s töllem anynyira szerettetett nyájnak idvességére válljon. Hasonló szíves fohászkodásokkal kérem az Egeknek Urát a' szentséges Apostoli Széknek meg maradásáért, és Ő' Szentségéért, Kinek szentséges labait mélységes engedelmességgel tsókolom." — Kárdinál Migázzi.

Olasz Ország. Nápolyból írják, hogy sok esztendöktöl fogva úgy vészik észre, hogy azon Országban, nyárban kevesebb tolvajságok, de a' mellett több gyilkosságok esnek; télben pedig ezt mind meg fordítva kell érteni. Éppen tsak e' jelen való esztendö látszik azon tapasztolással meg nem egygyezni; mivel mind azon két rendbéli gonoszság egygy formán gyakorlódik. Egygyre másra az egész Országban egygy egygy esztendöre több gyilkosságot lehet vetni ezernél. — Amaz, eddig nagyobb részént esméretlen *Káprája* nevü szigetnek, melyly a' Génuai Álladalomhoz tartozik, most egygy bövetskébb le írása jött Világ' eleibe. Az egész Népség benne, mintegygy 2000 lélek: Van benne egygy Plébánus; egygy Franciscánusok' Klastroma, benne 12 személy; egygy 60 legényekből álló örizetre való katonaság; egygy Bízttalmas, ki a' Génuai *Közönségedelem*töl (Respublica) minden második esztendöben

oda küldettetik, és 1000 Génuai Líra (egygy olylyan, egygy 20 grajtzárost tészen) a' fizetvényje esztendőként. Egygy lélek se fizet az Uralkodónak egygy batkát is a' Szigetben; hanem a' Plébánusnak âd minden família, Adó és dézma helyett, esztendőként 50 Szoldót, az az: mintegygy 50 grajtzárt, a' szokott Stólával egygyütt. A' férjfiak mindég a' halászatbau foglalatoskodnak, s az aszszonyok viselnek gondot a' szőllő hegytskékre. Bora, meg lehetős van. Az aszszonyok telylyességgel nem alkalmatosok holmi rend szerint való aszszonyi munkákra, szövésre fonásra s a' t. A' lakosok mindnyájan kék szín ruhát viselnek; a' tzifrálkodásról, pompáskodásról semmit se tudnak; fehér ruhájok, mindenkor különösen tiszta. A' házak mind alatsonyok, de igen tsinosok. Közös az egész sziget minden lakosokkal, s akâr ki is, söt még az idegen is, ha ugyan ott meg akar telepedni, választhat magának egygy még művelődetlen darab földet, és az osztán az ő' biroványa leszsz, de úgy ám, hogy ott szőllőt épitsen; mert, ha azt búza földnek műveli ki, úgy nem leszsz az övé. Közönséges eledeleket, árpából készítik. Más gabonát és fát, Korszikából és Szárdíniából hordanak oda; egyéb élésre való szükséges egygyet mást pedig, Livornóból. Nyúl, fogoly s egyéb madâr, *femzsesen* (superabundans) van nálok.

Nagy Britannia. Déli részében Skótziának, a' paraszt ság avvagy az úgy nevezett *Fehér Ifjak* ezrekként adták öszsze magokat mind fel fegyverkezve, s minden féle gonoszságokat s erőszakoskodásokat visznek végbe, ólyly véggel egyedül, hogy a' mint ők mondják, a' Papok' nyomó jármának véget vessenek. Ezen öszsze esküttek Fejeik *Blárney*-ben tartanak gyüledelmet, és innen a' minap egygy iroványt botsátának ki, a' melylyben

ben magokat, azon a' mint ismét ők állítják, el nyomú s határ nélkül való tsalárdságok' boſzſzúállóinak s Reformátorinak nevezik, a' melylyeket a' Katholikus Plebanuſok és a' Protestans Prædicatorok a' ſzegény lakosok ellen viſznek végbe; és egygyſzersmind bizonyos tzikkelyeket írtak, melylyeknek meg tartásokra, a' paraſztok, a' kézi mester emberek és azoknak fijaik, meg esküdni tartoznak, különbben őket életek' veſztésével s bizonyos pénzbéli büntetéssel fenyegetik. Ezen tzikkelyekben meg van az is határozva, mit fognak ezután egygy dűlő földtől fizetni a' Papoknak, és mit kell adni a' Katholikus Papoknak [illegible] esketésért, kereſztelésért és egyéb Papi foglalatosságért. Már majd el válik, mit fog vélek tsinálni az Uralkodó. — Két testvérek, *Symingthon* György és *Williám*, kik Skótziában a' Dumfríziai Grófodalomban, bizonyos Ón bányáknak fő *Vigyazalmas*sai (Inſpector), olylyan újj ſzekeret gondoltak s tsináltak, melyly tsak magától, minden ló vagy akármi vonó marha nélkül, ſokkal ſebessebben megy, mint minden eddig való lovas ſzekerek. Az egéſz mozgató erő rajta tsak egygy kis bé fojtott meleggel telylyes *Gépely*ből (machina mechanica) áll, a' melyly hogy egéſz 24 óráig telylyes mozgató erejében meg tartódjék, nem ſzükséges több, hanem tsak 5 *pencét* (egygy *pence* 4 német kis pénzt tészen. Ángliai pénznek a' neme) érő törf a' tüzelésre. Egyes egyedül egygy ember, ki egygyſzersmind a' tüzet táplálja, úgy igazgathatja akár melyly felé, már a' hogy tetſzik, a' ſzekeret, mint egygy Kotsis. A' mostan kéſzűltt ſzekerek, 4 kereků: el viſzen 16 mázsányi terhet, és egygy óra alatt 10 Ángliai mértt földet (melyly 2 németnél több.) megy el. Azt mondják, hogy a' Találványosok, ezen *találvány*nak (inventum quid) kéſzítésére, minden másokat ki rekeſztő privilegiumot vettek magoknak. Már mos

nagyon lesik minden felé, ha valylyon az, tsupán tsak gyönyörködtető mesterséges ê, vagy pedig egygyszerssmind hasznos találvány is leszsz? — Bár igaz vólna, a' mit Londonban a' Kanadai *Vadontzoknak* (más képpen *Vad ember*) néminémű megvilágosodásokról beszélgetnek! Ím ezt írják róllok: „ A' Kanadai Vadontzok, kiváltt a' kik az Ángliai Colonusok mellett laknak, nagy reménységet nyújtanak nêkünk, hogy azon kegyetlenségekből, melyly szerint az el fogott ellenséget azonnal meg szokták ölni, nem sokára egészszen ki vetkeznek. Látták már ök az Európaiak' hadakozásának módját, és bizony a' példák többnyire mindég szűlnek valamit. *Hathán*, ezen Vadontzok egygyik részének a' Feje, rá âte nem régiben egygynéhány Europaiakra, kik börbêli portékával való titkos kereskedést űznek vala; és ezeket mind el fogta. A' győzedelem Dallt el gajdólván felettek, már minden embereinek készen vólt a' késck, hogy a' foglyoknak fej koponyájokat ketté hasítsák; mert eddig az ilylyen koponyák valának az ő' rend szerint való edényeik, a' melylyekből inni szoktak vala. Hát azonban egygyszer fel kiált Hathán: „ Ideje, Atyámfiai! hody egygyszer már valaha el hárítsuk magunkról az idegen népeknek azon kemény ellen vetéseket, melyly szerint minket, a' foglyok aránt való kegyetlenségünkért, még mind ez ideig is vadaknak neveznek! Noszamuttassuk meg, hogy egygy indiai ember, nem kevesebb emberiséggel bír, mint más népek! " Ezen egygynéhány szava az ő' Fejeknek, olly hathatós erejű vala az ő' szívekben, hogy azonnal mindegygyik le tette a' kést, és kiki egészsz emberiséggel bána a' maga' foglyával. "

Spanyol Orszag. Innen most egyêb emlékezetes nints, hanem tsak az, hogy a' Király, a' F. Tsászár-

nak

nak minden Rendelvényjeit, valamelylyeket tsák ez a' meg világosodott Fejedelem, az Eklézsiai dólgokban és a' Klastromoknak el törlésékben ki adott; mind ezeket, mondom, magához vitette, és már fordittatja is ſpanyol nyelvre által, mert, azt mondja, hogy mind azoknak maga is haſznokat akarja venni. És igy látni való, hogy Spanyol Orſzág ma hólnap egéſzſzen ki vêſzi magát a' roſzból.

Francia. Leg nevezetesebb most Párizsban a' Bordeauxi vagy Burdegalai Parlamentum' dólga. Melyly hogy világos légyen, illő hogy az elejét elő adjam. Meg parantsolta vala a' Király még 1781dikben, hogy azokat a' Szigeteket és Szárazokat, melylyek a' viz' mosása által lettek Áquitánia' tartományjában és másutt is, azon tartománybêli fő Erdö Mester méresse fel, és azokat, melylyeknek nintsenek törvényes *Bíralmas*saik (Possessor) a' Korona Jóſzághoz ragaſzſza. A' Burdegalai Tanáts el végezte akkor mindjárt, hogy az aránt egygy Repræſentátiót fog bê adni a' Királynak, s azonban az Erdö Mesternek nem engedte meg a' fel méretést. Másſzor az aránt megint ment nem tsak egygyſzer parantsolat: de a' Tanáts mind ez ideig úgy el tudta húzni halaſztani a' dólgot, hogy a' soha végbe nem vivödött. Végre tehát ez eſztendöi Máj. 14dikén egygy végsö kemény Királyi Levêl küldödek, és az ott lévő Vezédes Gróf *Fúmel* Úrra rá bízódék, hogy azt azonnal *rentzéltesse* (regiſtráltassa. *Rentze*: regiſtrum); de a' Tanáts ezen rentzélés ellen is protestált. Mi lett a' dologból? Azonnal parantsolat ment, hogy az egéſz Parlamentum ſzemély ſzerint a' Király elött Verſzáliában jelenjen meg. E' ſzerint hát útnak indúla az egéſz Tanáts Júliusnak 2dikán, mind öſzſze 110. Tanátsos Férfiak. Tizenegygy eſztendotöl fogva minden parla-

men-

mentumi Rentzéket el vittek magokkal. Meg parantsolódott azonban az is világosan, hogy az Audientiának sem előtte sem utánna egygy se méréſzeljen közzülök Párizsba bé lépni: hanem, a' Király' akaratjának meg értése után, azonnal, a' mint jöttek, külön külön útakon menjenek viſzſzâ. Azt mondják hogy a' Kereskedésbêli kintstárból akarták vala az úti költségeket ki fizetni: de azt a' parlamentum meg nem engedte. Postán menvén, egygy hét alatt bê érének Verſzáliába. Ottan, Júliusnak 21dikén meg jelenének a' Király előtt. A' Király rövideden ſzólla hozzájok, s parantsolá, hogy a' Rentzéjeket adják átal egygy már a' végre ki rendelődott Álladalomi Tanátsnokokból álló Bíztatalomnak, és várják el, mire fog majd ki menni a' dolog. Már most hát, nem tsak ők, hanem egéſz Francia, sőt más Orſzágok is ſzem füllel várják ezen ilyly különös történetnek a' véget, melylyhez ugyan hasonló, ſok *ſzázſzaka* (ſeculum) múlt el, hogy nem esett.

Német Orſzág. Az Ánglus Királyfiak már az elmúltt hónapnak 6dikán Göttingába érének. A' leg kissebbik, 12 eſztendős; a' közepső, 13; az idősbbik, 15. Gyönyörű ſzép *ifjontzok* (adoleſcens) mind a' hárman. Külön külön mindegyikének van egygy udvari Tanítója, és még azokon kivűl van egygy fő, ki azon három Tanítokra vígyáz. Sok ſzolgákat s lovakat hoztak magokkal. A' ſzolgáknak tsak egygyike Ánglus, ki is belső ſzolga; a' többi mind Hannoverából való; onnan való a' leg főbb Tanító is, ki Oberster, és a' többi Tanítók is. Mindegygyik Printznek 3 ſzobája van: azon kivűl van az ebedlő, és még a' tarsaság tartó nagy ſzobájok. Hannoverai a' házi bútorjok is, a' melyly, mint ſzintén a' ſzobajok is, igen *tsupányos* (ſimplex), nem pompás, de azonban jó *tetſzitzeséggel* (gustus) telylyes. Aſztalokra hetenként 600. taller van rendelve; de vajat, s holmi olylyast még azon kivűl hordanak Hannovérából. Egygy hétben kétſzer tartanak közönséges aſztalt, hol Profeſſorok s Deákok vannak jelen. Németre tanítja őket, Profeſſor *Meier*; deákra, *Heine*; vallásra, *Heſz*; Erkőltsi Tudományra *Féder*. A' fizetvények, 1000. tallér egygynek egygynek.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
16
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
64
LEVELE.

Elegyes hírek.

Béts. A' múltt hónapnak 27dikén, a' F. Tsáſzár Galiciába érkezvén; a' következett két napokban a' Szniatini játtáborban vala jelen a' fegyver játékokon. Azon hónapnak 30dikán ment Grodekbe: az ott táborozó Katonaság, más nap' a' fegyver játékban a' nagy eſső által meg akadályoztatván; az, ezen folyó hónapnak 1ső és 2dik napján vevödött elő. Onnan méne Ő' Felsége Lembergbe: hol, mint ſzintén Grodekben is, igen ſok Nemesek gyültek vala öſzſze az Ő' Felsége' jelen léttére. — Pesten Ferentz Ő' Ertzhertzegsége meg nézeglette az el múltt héten az *Okodalom*nak (Academia) Könyvházát, a' hóltt test bontzoló házat, és az egéſzſz Mindeményedelmet (Universitatem); azonban, minden nap' jelen vala reggeltől fogva délig a' játtábori fegyver gyakorlásokban, melylybe már apródonkent ma hólnap mind bé állanak azok a' Ts. K. *Tömörök*

(Regement) a' melylyek a' végre parantsolatot vettek vala.

Svécia- Azon *Mondolat* (Oratio) a' melylyel a' Király a' közelébb tartódott Orſzág Gyűledelmet bé rekeſztette, e' képpen vagyon :

Nemmel, Ranggal, Tekéntettel,
Tiſztelettel, Tudománynyal, Értelemmel,
Betsűlettel, Jósággal
jeleskedő
SVÉCIAI FÉRJFIAK.

Valamiképpen tsupán tsak az Orſzágnak java és a' Ti' tulajdon állapototok' mivólttának meg jobbítódása, vóltak egyedűl okai ezen Orſzág Gyűledelem' tartódásának, melylyet e' mâi napon ezennel bé rekeſztek : bizonyára, az Én' ennek egéſz tartódása alatt êſzre vevődött Magam' viseletem is, hasonló képpen egéſzſzen a' meg győződésig elégséges jeléűl lehete Nêktek azon Én' tiſzta ſzeretetemnek, melylyel a' Haza aránt viseltetem. Mert, ha egygy néminémű a' maga' nemében minden igaz ok nélkűl való, és Attól éppen nem érdemlett félelem, a' Ki Titeket ſzabadokká tett (és a' Ki egyes egyedűl a' Ti' tulajdon bóldogságtok végett gyűjtött egygybe Benneteket), ha, mondom, ez a' képzelt félelem, egygy bolygó lidértz világosság' módjára fel emelkedett vala is, és azzal fenyegetődzdzött, hogy az Orſzágban lévő egygyet értőséget meg zavarja, melylyet Én már 14 eſztendőktől fogva, minden lehetséges módon ôlyly ſok munkával, sőt a' Magam' tulajdon haſznomnak hátra hagyásával, fel tartani igyekeztem : Én még is bizonyára azon félelmet nem nézhetem más képpen, hanem tsak mint egygy felhőt, melyly egygy nagy és kedves tsendesség után fel emelkedik, de a' melylyet majd egygy állhatatos békességes türés ismét

el

el enyészni lát; mivel az Igazságnak még is tsak mindég utóljára is felül kell maradni, és éppen, midőn azt az ember leg jobban igyekezik bé homályosítani, akkor annál is inkább felségesebben súgározik és annál fényesebben áll elő. A' Mi' történetes könyveink magok meg állíthatják ezen *mondovány*omnak (dictum quid) igazságát. Egygynek az Én' fő fő Eleim közzül, a' Kinek nevét viselni szerentsémnek tartom, tudnillik *Gusztav Erikszon* Királynak, annak a' Hazája Szabadítónak, nem egygyszer kétszer esett a' maga' dítsősséges uralkodása alatt, azon szerentsétlenséget tapasztolnia: látá még is mindazonáltal végre az Igazságot győzedelmeskedni; és az Ő' fénylő neve még most is *előzmény*je (objectum) az utánna következettek' tsudállásának: jóllehet az Irigykedés, különös különös tárgyokra arányozó Feltételek, öszsze visszá fordúltt betsületre való áhétozás, állhatatlan szél eszűség és az uralkodásra való vágyódás, mind ezek, mondom, mintegygy vetélkedve azon erőlködtek, hogy az Ő' dítséretre méltó uralkodását bé motskolják, sőt, ha lehetett vólna, kezeiből a' királyi páltzát ki tsikarják, melylyet Ő egygy kegyetlen Uralkodónak kezeiből hatalmasan ki ragadott vala. Bizonyára tsak a' következő Világ az a' törvény Szék, a' melyly által a' Királyok meg ítélterhetnek: Ő egyedűl az a' Bíró, a' ki' eleibe Ezek a' magok' ügyöket vinni tartoznak: tsak egyedűl ő lehet egygy részre se hajló; mert a' mi' időnkbélieknek íteletek, az ő' gyalázások vagy dítsérések, többnyire egygy átaljában minden igaz ok nélkül valók. Ők, éretlen íteleteken építenek; de a' következő Világ' ítélet tétele, sokkal bátorságosabb talp oszlopokon nyúgoszik. A' jelen való Világ, gyakran a' jó Királyt, mint erőtelent; az egyenes szívűt, mint keményt; a' türedelmet, mint igen is

nagy és néminémű hunyorítással elegyes engedelmet, úgy nézi; s úgy fest le egygy maga' feltételeiben állhatatos Királyt, mint betsűlet vadáſzót: de a' *Következezedelem* (Posteritas) minden gyűlölség és kedvezés nélkűl, sokkal igazſágosabban ítél: és Ő az, a' ki tartozik is valaha íteletet hozni az ezen Diétabéli külömbb külömbb egygyezetlenségekről, és azoknak, a' kik ebben leg főbbek vóltak, arányjaikról: de ö az is, a' ki engemet igazſágosítani fog, és a' ki bizonyságot fog tehetni az Én' hasonlítódhatatlan engedſégemről, ſzelíd tsendességemről, és azon tartózkodatlanúl bízakodó meghittſégről, a' melylyet Én Ti' belétek önteni igyekeztem, kéſznek lenni mutatván Magamat mindenre, valami tsak a' Ti' ſzabadſágtokra s bátorságtokra tartozik, s el távoztatván mind azt, valami tsak a' ſzíveket néki tüzessíthette, avvagy a' Ti' tanátskozásaitokat meg zavarhatta vólna; mert, valami tsak ſzemély ſzerint engemet illet, mind azt örömöſt és önként fel áldozom azon ſzeretetnek, melylyel az Én' Orſzágomhoz és a' Mi' köz Hazánkhoz viseltetem. Ezen belſő érezések az a' sinór mérték, a' melyly ſzerint Én minden tselekedetimet rendelem állhatatosan, és a' melylyet követtem ſzűntelen uralkodásomnak kezdetétől fogva. Igaz ugyan, hogy ez az út gyakran tövissekkel vólt bé hintve, úgy hogy egyedűl tsak a' Ti' állapototok' bóldogítása felől való gondoskodás, és az Én' nagy Eleimnek példájok, erössítették meg ezen az Én' lépésimet: de úgy nézem azon reménységet, melyly bennem él, mint minden Én' fáradozásimnak néminémű kis jutalmokat, hogy tudnillik, azon eſzközöket, melylyeket Ti az Én' jelentésemre kezembe adtatok, majd arra fordíthatom, hogy Titeket egygy ſzűk aratásnak ſzomorú következvényjei ellen bátorságosíthatlak, ha ugyan a'

Ma-

Magosságosnak végezései szerint még majd ismét ezen tsapást kelletik tapasztolnunk; mert Én, igen érzékeny szívvel viseltetem Arántatok, és már ezt nem egygyszer kétszer mutattam meg Nêktek, és ez bizony soha se is fog belőllem ki fogyni. Most hát már egyedűl tsak Rajtatok áll, hogy ennek, a' Ti' törvénynek engedelmeskedő és azt egész betsben tartó Magatok' viselése, és egygyszersmind a' Ti' Én' bennem való bízakodástok által, illendő képpen meg feleljetek; a' mint hogy ezt Tőlletek meg is kívánhatom s várhatom is. Ilylyen szívbêli érezésektől lelkesíttetvén, térjetek viszsza a' Ti' házaitokhoz; Lêgyetek ottan a' Ti' önnön magatok', az Én', és a' Haza' bóldog állapotjára hasznosok. Vegyétek elő újjolag a' Ti' hívatalbêli foglalatosságaitokat. De minekelőtte el oszolnátok; íme még elébb egygy új jelét akarom adni az Én' Ti' aránto:ok való gondoskodásomnak. Oda engedem Néktek a' Nékem ítéltetett sommának azon részét, melyly a' negyedik esztendőre esik; az Én' szűk idő által el nyomódott jobbágyimnak szükségek van arra, hogy magokat a' jobb esztendőkben ismét fel vegyék: és Nêkem különösen jól esik, hogy abban lyly szembe tűnő képpen segedelmeskedhetem. Az Országnak mostani állapotja nyugodalmat s békességet reménylret Vêlem, és úgy látom, hogy sokáig nem leszsz szükség a' gyűledelem tartásra. Minthogy hát jó darabig el válunk egygymástól: kívánom Nêktek a' Magasságosnak gazdag áldását, és hogy Kiki a' Maga' otthon ülő Kedveseit örömmel ölelje meg; a' midőn Én, ind közönségesen mindnyájotoknak, mind különösen inek kinek, minden Királyi Kegyelmem' és kedvező indúlatom' ajánlásával, maradok."

Hollándia. Valóban tsudálkozni lehet rajta, hogy Hollándiai zenebonáról soha még eddig, tudttomra

ugyan

ugyan, a' magyar hírlevelek leg kissebbet sem emlékeztek; holott, a' mint vêszem êszre, már több három fertály esztendejénél hogy tart, s azonban a' dolog igen fontos. Az, sommáson nem egyêb, hanem az uralkodás' és igazgatás' módjába már régtől fogva bê tsúszott némelyly helytelenségek, melylyek miatt már most az Orániai Printz között, ki a' Hollándiai Álladalmaknak *Helybenökje* (Locumtenens) és a' Közönségedelem között, nem kis villonságok vagynak; anynyira, hogy már az aránt három Királyi Udvarok tettek némínémű Repræsentatiót a' Közönségedelemnél, tudnillik, a' Frantz az Ánglus és a' Burkus. Azon repræsentatióknak mindegygyiknek igen tsak egygy vólt a' veleje; az, tudnillik, hogy azon Udvarok közzűl egygyik se akarja magát belé elegyíteni a' Közönségedelemnek belső mivóltát nézö dolgokba; egygyik sem engedi meg, hogy abba valamelyly idegen Hatalom avatkozzon; mindegygyik ajanlja a' maga' barátságát, szôlgálatját, segítségét; azonban egygyik sem akar semmit is tudni az eddig vóltt Rendtartâsoknak s állapotnak meg változásáról; egygy szóval, mind egygyik különös különös tárgyra arányoz a' maga' barátsága' ajánlásában. Én', a' hogy felhányogaték minden ez esztendöben költt külföldi hírleveleket e' dolog aránt; úgy vettem êszre, hogy e' részben igen sok szép emlékezetre méltó történetek maradtak el; de már most azokkal éppen nem szôlgálhatok, mivel el vésztették már az idö által a' magok' kedves vólttokat. Tsak azt hozom hát elö rövideden, a' miböl ezen Hólländiai dolognak, s e' miatt való mostani állapotnak bövebb meg értésére juthatunk; hogy így oszután ezt a' dólgot ezután kelêndö hírleveleinkben rendesen folytathassuk s meg érthessük.

Az

Az egéſz Közönségedelemben, három réſzre való ſzakadások vagynak: Egygyik, melyly a' Helybenök ellen van, úgy gondolkodik, hogy az igazgatás' módjába bé tsúſzott ſzokásokat, egyedûl a' Helybenöki hatalomnak meg zabolázása s határok közzé való ſzorítása által kelletik ki irtani: A' másik, a' melyly a' Helybenök mellett van, azon panaſzolkodik, hogy az Álladalom' Nagyjai külön külön, igen nagy hatalmat tulajdonítanak magoknak, és ſokat tselekeſznek olylyat, a' mi ellenkezik a' köz jóra nézve hajdanában meg állított rendelvényekkel: A' harmadik Réſz, helybe hagyja ugyan a' Helybenöknek határok közzé való ſzorítódását, de egygyſzersmind azon van, hogy az Álladalom' Nagyjainak mérték nélkûl való hatalmok is meg ſzorítódjék. És így látni való, hogy egygyik réſz, a' *Magságodalmat* (Monarchia); másik, a' *Főbbségedelmet* (Aristocratia); harmadik pedig, a' *Népségedelmet* (Democratia) víttatja. Ezen utóbb réſzen valók, a' tulajdon képpen úgy nevezett Hollándia Tartományban, már egygy magát fegyverben gyakorló ſeregbe is adták öſzſze magokat, és már ok ízben tartottak gyűledelmeket e' dologra nézve, s mi légyen akaratjok, már írva is ki adták. Ezeket gy tudván; már most könnyen meg érthetjük, ' mit a' leg közelébbi hírlevelek e' dologban monlanak. Tudnillik: A' Helybenökséget viselő Printz, ' maga' egéſz famíliájával, már most Geldriának *Loó* nevű kis helyſégében van. Mert, meg kell jegyezni, ogy Hágából, el vétetődvén tőlle már jóval ez előtt az tt helyben őrizeten lévő katonaságon való *vezédesi* (Commendans) hatalom; onnan, rég az ideje, hogy i ment: és azólta mindég hányják vetik az Álladalomak Nagyjai a' dolgot, ha valylyon viſzſzâ adják ê zon vezédesi hatalmat, vagy nem? De ímé már, a'

mint

mint most írják, Júliusnak 27 dikén két Tartományok, Hollándia és Napnyúgoti Frizia el-is végezték, hogy azt többé viſzſzâ nem adják, hanem az ezen dolgot mostanában hányó vető Tanátsnokoknak kezekben hagyják. Ezen végezvényen anynyival inkább lehet tsudálkozni, hogy magában Hollandiában igen ſok nagy városok fogják pártját a' Helybenöknek, mint nevezetesen Ámsterdám, egygy ſzóval: a' Printz mellet levő Tartományok, sokkal többen vagynak. Már ez, majd ſzűl valamit.

Burkus Orſzág. Midőn a' minap a' Moſzka Követ Printz *Dolgoruki*, Potzdámban, a' Királytól el vála; a' Király anynyira meg illetődött, hogy a' ſzékről fel álla, meg fogá a' Printz' kezét, és ezen ſzókkal ereſztette el: Kedves Printzem Dolgoruki! felette nehezen esik nêkem, hogy a' Tzárné Őségét viſzſzâ hívja; mint ſzintén az is nagy fájdalmára van ſzívemnek, hogy egygymástól el kelletik válnunk. Drága Printzem! Lêgyen jó egéſzségben! köſzöntse a' Maga' uralkodó Aſzſzonyát, és têgye bizonyossá Őkségét azon nagyra betsűlet felől melylyel Aránta viseltetem; a' mi pedig Magát a' Printzet illeti, Lêgyen egéſzſzen meg győződve a' felől, hogy Őségének drága emlékezete, valamíg tsak élek, mindenkor el felejtődhetetlenül fog ſzívemben meg maradni. Az öreg Printz, a' Királynak ezen nagy kegyelmességű indúlatja által mélységesen meg illetődvén; a' könyvezés miatt egygy ſzót ſe felelhetett viſzſzâ: tsak egygy néma maga meg hajtásból állott egéſzſz válaſzolása. A' Király merödeden néze az Ő' könyv bê lepte ſzemeibe, meg ölelte egygyet ſe ſzólhatván; s e' képpen a' Printz ki méne és el hagyá a' Királyt. Az újj moſzka Követ, a' ki akkor ottan jelen vala, mondá majd oſztán, hogy ſzomorúbb s ſzívre hatóbb környűlményt annál ſoha ſe látott egygy Fejedelem házban.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK 19 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 65 LEVELE.

A' Ts. K. Birtományokból.

Hogy Magyar Orſzág is élhessen azon jó tételének jével a' F. Uralkodónak, melyly ſzerint a' Lelkekre való vígyázat és gondviselés már egyéb Ts. K. Álladalmakban újj lábra állítódott, vagy éppen most munkában van: e' végre, előre parantsolat ment Júliusnak 15dikén minden Vármegyékre, hogy az a' végre ki rendeltt Bízttalomnak adják bé a' Plébániáknak, Káplánságoknak, filialis Eklézsiáknak, továbbá a' R. Cathólicusoknak, az azokkal egygyesűltt Oroſz vallásúaknak, és a' nem R. Catholicusoknak ſzámokat, és egygyſzersmind azt is, menynyire vagynak az anya Eklézsiától a' Filiáljsok, az által járás terhes é vagy könnyű? hogy majd ezeknek bé adódások után oſztán, a' dolog munkába vevődhessen. — E' folyó hónapnak 10dikén ezt írák vala Budáról: „ Itten ez előtt 3. héttelnéminémű föld indúlást érzettek az emberek, a' melyly

a' mint azután hallánk, ſokkal nagyobb vólt némelyly Duna' menttében fekvő helységekben, nevezetesen Sopron és Vas Vármegyékben; de leg inkább Komáromban, mondják, hogy ólyly nagy vólt, hogy a' Lakosok nagy réſzént a' városból is ki ſzaladtak. — Mi is itten már ſokkal nagyobbat érzénk tegnap előtt del utánni 4. óra előtt, mint a' melyly 10diken eſett vala."— Bizony különös méltó dítséretére ſzólgái ifjú Gróf *Erdődy Károly* Ő' Excellentiájának, hogy a' ſzegények' ſzámára egygy tápláló kintstárt állított fel a' maga' jóſzágában *Jánosházán*. Erre önnön Maga tsinálta ki az egéſz plánumot, és minden magokat majdan elő adandó akadályokat előre el hárított; sőt több az, hogy az a' végre való pénznek bé ſzedését, leg elsöben a' maga' ſzemélyében vitte véghez, vêle lévén azon jóſzágának Gondviselője: anynyira, hogy ezen ember ſzeretettel telylyes ſzívét tolmátsoló tselekedete, ki nem lehet mondani, a' milylyen nagyon meg illette minden a' tájiaknak ſzíveket. — Szerentsénk vala itten (Székes Fejérvárról írják) Ferentz Ő' Ertzhertzegségéhez a' közelébb múltt hónapnak 23dikán. Le nem írhatni, milyſyen áhétozó kívánsággal tudakozódgatott ez az ifjú Felség holmi egygyet más köz jóra s haſzonra való dolgokról, és milylyen emberséggel, nyájasſággal és le ereſzkedéssel viseltetett mindenek aránt, valakik tsak Hozzá mentek. Midőn már innen el akara menni; oda mêne Hozzá egygy tsizmadia egéſz öröm derítette ábrázattal, és egygy pár sarut ada Ő' Ertzhertzegſégének ezen ſzókkal: Én, jobbat nem adhatok. Örült nagyon a' Printz ezen ſzeretete' jelének, s azt el vévén tölle, őtet meg ajándékozta. — Bétsben többnyire majd minden egygyütt beſzélgetők közt még is a' Székely' dolga forog fel, nevezetesen, hogy: ugyan ki írhatta lêgyen az ő'

tette'

tette' s büntetése' dólgában, azon már tudva lévő kis könyvetskét, melyly valósággal minden határát átal hágta az Uralkodó aránt való Tiszteletnek. Némelylyek azt mondják, hogy az Írója már ki tudódott, és hogy az Uralkodónak már meg is nevezték vólna: de Ez, a' Maga' tselekedés módjának nemes mivóltta szerint, rólla még tsak tudni sem akar leg kissebbet is. Most közelébb, a' Censornak engedelmével, ezen tzímű könyvetske jöve ki: Mit kell tartani a' Székely' büntetéséről. Ebben, ezen kérdésre: Valylyon meg keményíthetí é az Uralkodó azt a' büntetést, melylyet a' Bírák szabtak? azt feleli, hogy: Nem; de azonban egész tisztességgel s betsülettel rázogatja a' dólgot. A' Censor' kezébe már 27 írományok mentek, melylyek mindnyájan a' Székely' büntetésének helyes vólttát akarják meg állítani; de azok közzül tsak háromnak lehetett ki nyomtatódni.

Eklézsiai dólgok.

Rómában a' Hit terjesztő Társaság, leg közelébb igen szomorú hírt vett Chinából. Az innen jött levél, melyly 1785ben Nov. 20dikán költ, és a' melylyet *Raux* Úr, a' Frantziai Missiónak Supériora küldött, ki Pekkingben Magának a' Tsászárnak palotájában lakik; e' képpen vagyon: „A' kereszttyén Missionáriusoknak üldöztetések, tsak nem egészszen közönségessé lett ezen Tartományokban; éppen tsak Pekkingben vagyunk tsendesen. 18 Európai Missionáriusok, és azok között három Püspökök ide a' Városi fogházba hozódtak; hol közzülök hat meg hólt; öt pedig, számkivetésbe küldödött. A' Pekkingi Missionáriusok igyekeztek minden módon ezen rettenetes szélyészt le tsendesíteni: de haszontalan; a' Tsászár igen meg haragúdt, mert olylyan gyanúságba esett, hogy a' Kereszttyének, kiváltt képpen pedig

azoknak Missionáriusaik, valami titkos szövetkezést tartanak a' maga' Alladalmabéli párt ütö s háborgó Törökökkel. Mi ide az Udvarba éppen akkor érkeztünk, (1785ben April. 29dikén) midön az üldöztetés leg nagyobb erejében dühösködött vala: mindazáltal a' Tsászár minden szokott pompával fogada bennünket; 27 darab ajándékaink közzül, 17-tet ki választa magának. Midön a' Tsászár a' maga' háborgó török jobbágyihoz tett útjáról viszszâ jöve; egygyszeribe egészszen más formálag láttatott gondolkodni a' Tartományokban lévö Missionáriusokról; sőt olylyan rendelvényt is ada ki, hogy minden Evangyéliom szólgáknak újjolag szabadságok légyen." Igen különös azon ok, melyly által arra indítódott: Meg van mutatva, — e' vala azon ok — hogy ezen Idegenek egyedűl tsak olylyan véggel jöttek az Országba, hogy az Évángyéliomot hirdessék, és semmi egyéb más okból nem. " — Német Országban, a' *Weimári* Hertzegedelemben, a' házasságon kívűl lévö leányok s aszszonyok, ha meg találnak esni, többé Ekklézsiát nem követnek, és minden Eklézsiai büntetéstol szabadok lésznek; hanem, az ilylyen szülevénynek az apja, azon kívűl, hogy az anyának minden a' miatt eshető kárát köteles el háritani, 8 tallért tartozik le tenni, melylynek hárma, a' Plébánusé és az Oskola Mesteré; öte pedig, a' Jénai bába készitö Oskolára fordítódik. — Bétsben, az Udvar mellett lévö Augusztinianusok' temploma, melyly egészszen újj rendbe vevödik, már ma hólnap el készül. Minden benne igen tsupányosan és az elsöbb Százszakákbéli Keresztyéneknek egygyűgyű módjok szerint leszsz rendelve: — A' Berlíni Herrenhútiak a' minapában egygy Instántiát adának bé a' betegeskedö öreg Királynak, melylynek a' bévoglalványja e' vala:

" Tud-

„ Tudja Felséged, hogy mi mindenkor hű és tsendes jobbágyok valánk, és hogy most egygy majd más *Művedelem'* (fabrica) fel állításával sok haſznot hajtottunk az Orſzágnak: melylyben is hogy ílyly ſzerentsésen bóldogúltunk, azt nem magunknak, hanem egyes egyedűl a' Jézus Kriſztus' kegyelmének tulajdonítjuk. Most, vévén éſzre, hogy Felſéged igen beteg: batorkodunk, igaz lelki esméretünk' javaslása s űnſzolása ſzerint, Felſégedet az aránt instálni, hogy fordítſa a' Maga' még hátra lévő kevés napjait a' Jézus' meg esmréſére, keresse a' Maga' tsendességét a' Báránynak ſebeiben, és vonja magát a' Báránykának záſzlója alá. " A' Király el olvasván, kérdé a' Maga' belſő Titoknokjától: Ki adta ezt? Egygynehány Herrenhútiak; mondá ez. Arra a' Király ezt felelte: *Meg kell köſzönni egéſzſz íllendőséggel; ők ſzegények, a' magok' egygyűgyűségekhez képest ezt jó végből tselekſzik.*

Kereskedésbêli ſzövetkezések.

A' Liſzſzabonai Udvarnak a' Londoninál lévő Követje *Pintó* Úr, leg közelébb azt a' parantsolatját vévé a' maga' Udvarának, hogy mind addig Londonban maradjon, valamíg tsak az Ánglus és Frantz között most munkában lévő kereskedésbêli ſzövetſég végbe nem megy; a' melyly végbe menvén, ha majd látja, hogy a' ſzerint a' frantz bornak Ángliába való bé viteléért alább ſzáll a' harmintzadon lejêndő fizetés mint eddig vólt: tehát ő is azon lêgyen, hogy a' Portugalliai borért való harmintzad is alább ſzálljon; mivel az Ángliai poſztónak Portugalliába való hê vitele, ez alatt a' pont alatt engedödott vala meg, hogy a' Portugalliai borért kevesebb fizetődjék az Ángliai harmintzadon. — Tudva lehet, hogy a' Moſzka és az Ánglus között, 1766ban 20 eſztendőkig tartandó kereskedésbêli ſzövetſég kötődött.

dött. Az, már egéſzſzen el tölt Júniusnak 20dikán, és még eddig nints meg újjítva. Azt írják azonban, hogy az Anglusok azon ſzövetſégbéli ſzabadſágokkal még ennek az eſztendőnek végéig bízvást élhetnek; addig talán újj ſzövetſég fog kötődni. — Még mind ez ideig is ſenki ſe tudott rólla ſemmit; de már bizonyos, hogy a' Berlíni Udvarnak Hágában lévő Követje *Thulemeyer*, az Éſzak Ámérikai öſzſzegygyesültt Álladalmaknak Tanaknokjaival, úgymint *Ádáms*, *Franklin*, és *Jefferson* Urakkal, az el múltt eſztendői Szeptembernek 10dikén kereskedés végett való ſzövetſéget kötött; a' melylyben, a' többek között ez a' két tzikkely van: — 1.) Ha az egygyik Réſznek hada találi lenni egygy más Hatalom ellen: akkor, az egygyik hadakozó félhez ſe hajló másik Réſznek jobbágyi s lakosai között, ſzintúgy ſzabadon foly a' kereskedés; és ezen másik Réſznek hajói, egéſz bátorſággal bé hajókázhatnak a' hadakozó Hatalomnak Révibe, és oda minden féle portékákat bé vihetnek; mert a' ſzabad hajók, a' kereskedésbéli portékákat is ſzabadokká téſzik, még akkor is, midőn azok, a' ſzövetſéges Hatalom' ellenségének vivődnek. A' honnan következik, hogy a' had folytatásra való eleſégeket s holmi olylyas egygyet másokat, a' melylyeket az egygyik ſzövetſéges Réſz, de a' melyly azonban a' hadakozó Felekhez nem hajlik, a' másik ſzövetſéges Réſz' ellenségének küld, nem lehet úgy nézni mint tilalmas portékákat s mint olylyakat el venni: ſzabad mindazáltal a' hadakozó ſzövetſéges Réſznek azokat vagy le tartóztatni, vagy pedig a' maga' haſznára fordítani; de ólyly pont alatt, hogy a' le tartóztatásnak és a' portékának az árrát annak rende ſzerint meg javítſa. — 2.) Ha a' két ſzövetſéges Réſz között had lejénd: akkor, az aſzſzonyoknak, gyermekeknek, tudomány körűl forgo-

golódóknak, meſter embereknek, halaſzoknak, kik fegyverben nintsenek és nem valami erősséggel körül vett helységben laknak, egygy ſzóval mind azoknak, valakiknek tsak az ő' foglalatosságaik az emberi nemzet' köz haſznára való, meg marad az a' ſzabadſágok, hogy a' magok' foglalatosságaikat minden leg kissebb meg gatolás nélkül folytassák, és ezeket ſem önnön magokat meg nem kell sérteni, ſem házaikat, jószágaikat, ſzántó földjeiket fel égetni, fel dúlni s el puſztítani; sőt, ha a' ſzükség úgy hozná is magával, hogy ezeknek jószágaikból valamelyly darab el vevődjék, azt a' kárt majd oſztán viſzſzâ kell fizetni. " Beh meg tetſzik, hogy ezen ſzövetség Kötők ezen mostani Százſzakából valók, a' melylyben minden józanon bőltselkedő ſzív, leg kissebben is ólyly nagyon igyekezik a' maga' ember ſzeretettel tellyes belső érezéseit, mások előtt minden módon látódhatóvá tenni.

Álladalomi tudományt illető dolog (Statisticumi)

A' Berlíni hónapokként ki adódni ſzokott újjság forma nyomtatványban, van a' többek között egygy feltétel arról, hogy ez előtt a' Pápák nem esmérték a' Pruſzſziai Uralkodót Királynak, de már most annak esmérik. Mindjárt az elején ezen feltételről való beſzédnek a' van, hogy XI Klémens, 1701 ben Április. 16dikán, egygy Brévét küldé a' Frantz s más egyéb R. Catholicus Királyoknak, a' melylyben a' többek között e' vala: „ A' Brándenburgi nem R. Catholicus Márkgróf, nem veheti fel a' Királyi méltóságot a' Római Széknek auctoritása nélkül és annak kárára. " De ennek a' tsudálatos Brévének ſemmi sükere nem vólt a' R. Catholicus Uralkodóknál, kik, réſz ſzerint mindjárt akkor, réſz ſzerint pedig azután, mind meg esmérték a' Pruſzſziai Uralkodónak Királyságát; éppen tsak a'

Pá-

Pápák nem, de ezek is tsak I. Fridrik és Wilhelm Fridrik Királyokra nézve, mivel ezeknek még akkor kevés R. Catholicus jobbágyaik vóltak; de mar ez meg változott, minekuránna már Burkus Ország Slézsiával és Napnyúgoti Pruſzſziával meg nagyobbodott. XIV. Benedek, midőn a' Breſzláviai Püspökökhöz íra, ezen ſzókkal éle: *Monarcha Pruſſiæ, Elector Brandeburgi, Votre Royal Souverain*, és egygyſzer: *Regiæ Majestatis Borussiæ.* XIV. Klémens, ezzel: *Supremus Borussiæ Dominator.* Midőn a' mostani Pápa VI. Pius, 1782ben Bétsben vala, és a' Pruſzſziai Királynak hírűl adák, hogy a' Pápa meg ígérte lêgyen, hogy ha viſzſzâ megy Rómába, eleget fog tenni azon kívánságnak, melyly ſzerint egygy Nagy Ember a' Pruſzſziai Királyi tzímnek meg állítását s esmêrését kéré; midőn, mondom, ezt hírűl vívék a' Pruſzſziai Királynak, azt tsak mintegygy nem gondolok véle formán vette a' Király. És így abba maradt ez a' dolog, és egygy ſzóval ſe sürgették a' Pápánál: még is majd VI. Pius, egygy Brévéjében, melylyet 1784ben Januáriusban, a' mostani Kulmai Püspökhöz küldé, ezen ſzókkal éle: *Invictus Boruſſorum Rex, Potentiſſimus Rex: A' Boruſzſzusoknak győzödhetetlen és legſzer hatalmas Királyok.*

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK 23 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 66 LEVELE.

Bel s külföldi hírek.

Két Felſég' jelenlétével gyönyörködteti már magát Pest. Ezen folyó hónapnak 13dikán Ő' Felsége a' Tsáſzár ſzerentsésen oda érkezett dél tájban, és még azon nap' a' világi és hadi tiſztviselő főbb ſzemélyek, udvarlására meg jelenének. Más nap' meg nézeglette Ő' Felsége ama' tudva lévö nagy épületet, melyly a' Vátzi Kapu előtt a' Duna parton, a' körűlte dólgozó ſzámtalan munkások' ſerénysége által ſzemlátomást emelkedik, és egyéb köz haſzonra való Készűletet. Az azután való napon, reggeli 9. órakor a' Budai várbéli templomba mêne Ő' Felsége az Isteni tiſztelletre, a' hová Gróf Nitzky Ő' Excellentiájának vala ſzerentséje Ő' Felségét követni, Kit majd méltóztatott is Ő' Felsége az Isteni tiſztelet után meg látogatni, és Ő' Excellentiájánál közel egygy egéſzſz óráig mulatni. — Ugyan azon 13dikán ezen folyó hónapnak, ki ſzállott

az egéſzſz Katonaság is a' játtáborba. Az egéſz ſereg, több mint 30. ezer emberekből áll, nevezetesen 3. batalion Granatérosokból, 18. batalion Magyar Gyalogokból, 9. vasas *Tömör*ökből (Regement), 2 Tömör Dragonyosokból, 1 könnyű ſzerű Lovag és 1 Huſzár Tömörből. — Ferentz Ő' Ertzhertzegsége, most egygy majd más sereg' vezérlésével folytatja a' maga' hadi kéſzſégbéli gyakorlásait. Ezen hónapnak 14dikén, különösen ki állának Ő' Ertzhertzegſége' elibe, a' Kinſzky' könnyű ſzerű lovas és a' Gréfen' Huſzár Tömörjei, a' kiknek az ő' fegyverjátékban való kéſzſégeik telylyes tetſzedelmére valának ezen ifjú Felségnek. — Máramarosból írják, hogy a' közelébb vóltt gabona ſzükségnek elejét vették ugyan már a' köz haſzonra való gondoskodások, úgy hogy a' gabona árr meg lehetősen alább ſzállott: de azonban más réſzről ez eſztendei gabonából igen keveset várnak, a' ſok ſzűntelen való essözéſek és a' nagyon meg ſzaporodott egereknek sokaságok miatt. — Egyéb aránt, majd minden réſzéből a' Hazának, igen bő aratást írnak hogy vólt.

Bétsben nagy híre van, hogy Henrik a' Pruſzſziai Printz, e' jövő öſzſzel oda fogna menni. — Most pedig leg közelebb Blanchárdot várják oda Hamburgból, ki ottan majd a' maga' 21dik fellengérkezésével (levegő égi hajókázás) fog a' Közönségnek kedveskedni. — Egygy közelébb kéſzűltt nyomtatványban a' van a' többek között, hogy a' Bétsi Lotteriába, 1750től fogva 1769dikig 21. milliom német forint tétetődött bé. Ezen ſommából az Udvarnak mintegygy 3. milliom és 460,000 forint ment; az a' körűl forgolódó ſzemélyeknek tartásokra pedig, 2. milliom és 80,000 forint. A' ſzerint tehát, bízvást ki hozhatni, hogy 1769től fogva ſzint ez ideig, megint 20. milliom ment bé a' Loté-

riába;

riába; és így 36 esztendő alatt, mind összve 41 milliom. — Meg engedődött ugyan, hogy azon portékákért, melylyek a' Ts. K. Birtományokból Magyar Országba hozódnak, semmi harmintzad ne fizetődjék, a' mint ezt már másszor meg íránk: de, egygy közelébb ki adódott rendelvény szerint, mindenkor bé kell azonban még ezután is a' harmintzadon jelenteni a' portékákat, és a' harmintzadlóknak tudttok nélkűl nem szabad bé hozni.

Azon hírek, melylyek Barbáriából leg közelébb érkeznek, mind tsak azon tengeri tolvajság üzö Állaalmaknak telhetetlenségeket adják elő. A' Töröknél lévő Svéciai Követnek Titoknokja, onnan hajón Túnisba ment Júniusnak 12dikén. El ment vêle *Tóby Bassa* is, úgymint a' kit a' Diván rendelt vala ki a' végre, hogy a' Titoknokkal egygyütt dólgozza ki azt, hogy azon néminémű villongások, melylyek a' Svéciai Udvar és a' Túnisi Dey köztt vagynak, el hárítódjanak. A' tanakodás után tehát, azon két hatalmasság köztt e' következő szövetség kötődött Júniusnak 21dikén: Svécia ajándékoz a' Deynek, anynyi puskaport, fegyvereket, és hajókoteleket, a' menynyi tsak meg ér 12,000 *Szultánét* (az, török pénznek a' neme, egygy olylyan mintegygy fél körmötzi aranyat tészen,) a' Dey pedig szabadon eresztt 10 Svéciai rabokat, és a' mellett minden katonáinak keményen meg parantsolta, hogy a' Svéciai hajókat mindenütt nagy betsben tartsák. — A' mi a' Venétziai Közönségedelmet illeti; ezt azzal fenyegeti a' Dey, hogy ha még egygyszer oda vetődik a' Venétziai hajós sereg, azt majd úgy meg teszi, hogy bizony nem egygy hamar köpi ki: és fel se veszi azt, hogy azonban más részről a' maga' embereinek igen ebűl van a' dólgok ezen Venetusokkal való háborgás miatt, any-

nyira, hogy azok mintegygy ásítoznak a' békesség után. — A' Marokói Szultán is, el küldé a' minap egygy nagy emberét a' Gibráltári Vezédes Cenerál *Elliot* Úrhoz, hogy kérje tőlle a' ſzokás ſzerint eſztendőkként néki ki járni ſzokott ajándékot, melyly is egygynéhány álgyúkból, golyóbisokból és puskaporból áll; és egygyſzersmind mondja meg a' Generálnak, hogy: „ ha azon ajándékot meg nem akarja adni; tehát a' Szultán nem fogja többé meg engedni, hogy a' maga' Álladalmaiból hordjanak éleségét a' Gibráltárt őrző katonaság' ſzámára." A' Generál azt felelte: Ő, a' kívántt ajándékot a' maga' Udvarának parantsolatja nélkül meg nem küldheti; hírül fogja tehát e' dólgot a' maga' Királyjának adni: azonban, ha az alatt a' Szultán nem engedénd eleséget hordatni a' maga' Álladalmaiból; Ő már tud olylyan módot, melyly által elégſéges eleséget fog hordathatni másunnan a' Vár őrző legénység' ſzámára, még pedig ſokkal ótsóbban. Ezen felelet egéſzſzen el vásolta a' fülét a' Marokó Követnek, s duzzogva mêne viſzſzâ.

Olaſz Orſzágban két féle föld indúlás van: egygyik olylyan, mint a' Komáromi vólt a' minap, és így köz a' Láicusokkal, és ilylyet érze *Terni'* Városa Júliusnak 26dikán, söt 31 dikén maga Róma is még pedig kétſzer; a' másik pedig olylyan, mint a' milylyen Oſztriát járja bizonyos időtől fogva, és így ez tsak a' Klastromokat reſzketteti, de anynyira, hogy már Génua is rezeg belé, hol, a' mint írják, már pöröly alá vették a' Klastromok' el törlését, éppen hogy még nem mindenek oda ütnek, a' hová kellene: Várjuk el, míg öſzſze nyomosodnak a' kalapátsok; mint ſzintén azt is, hogy — Ugyan mit fog ſzűlni a' *Piſztója'* városában már bé állott Szent Zsinat, hol a' Toskánai Nagy Hertze-

ge-

gedelemből minden Püspökök és Prælátok egygyüvé gyültek. Oda, Páviából és Mediolánumból is *hínáltak* (invitat) egygynéhány meg világosodott józanabban gondolkodó Theologusokat Hallgatóknak. Ezen Zsinati tanakodásnak az *elöszényje* (objectum) ſemmi nem egyéb, hanem a' mi amaz emlékezetre méltó írományban bé foglalódik, a' melylyet *köröntze* (currens) formán küldött vala minden Püspökökhöz a' Toskánai Nagy Hertzeg, a' melyly is sommásan elő vólt adva, a' mint jut eſzembe, az el múltt fél eſztendei hírmondó levélben valamelylyikben.

Franciában, Verſzáliában, a' múltt hónapnak 28dikán hallgattatott meg másodſzor a' Burdegalai Parlamentum a' Királytól. Dél előtti 11 órakor jelenének meg a' tanátsos férjfiak a' Király elött, és egygyűtt léttek egéſzſz dél utánni 5 óraig tartott; mivel elébb a' megvizsgálásra ki rendeltt Bizttalomnak feltételei olvastatódának el. Azután mint határozta ki a' dólgot a' Király; még abban nem ſzintén egygyeznek meg a' tudósítalmak: de többnyire még is meg egygyeznek ezekben: „ A' Király nem hagyta helybe a' Parlamentum' tselekedetét, a' menynyiben az, a' Király' parantsolatjának ellenére vólt: viſzſzá vévé a' Király töllök azon parantsolatját bé foglaló Pátens levelet, melylyet a' víz mosás által lett Száraznak ki méretése végett Nékik küldött vala, és annak helyébe egygy mást adott, melyly a' dolognak néminemű világosabb elő adását foglalja magában, és a' melylyben már a' Király egyedűl tsak azokra a' ſzárazokra terjeſzti ki a' maga' jussát, a' melylyek a' maga' Úrodalmaihoz nőttek a' víz mosás által, és így nem minden víz mosás által lett ſzárazokra, a' mint az elſő parantsolátjában gondolták a' Tanátsosok, s ugyan azért ſzegezték vala magokat ellenébe. " Úgy

lát-

látszik tehát, hogy a' Parlamentum meg nyerte azt, a' mit kívánt.

Anglia nem kevéssé rezzent meg ezen hónapnak 4dikén, a' midőn az Udvarból e' következő rend kivűl való hírlevél jött vala ki: „ Midőn ez előtt harmad nappal a' Király a' kotsiból ki szálla a' palota előtt; egygy aszszony, a' ki már akkor a' kapuban várja vala a' Királyt olyly véggel, hogy majd egygy instántiát âd bê, a' Királyt által akará ütni egygy késsel: de midőn hozzá szúra, a' Király még is szerentsésen úgy hátrább vonúlt, hogy leg kissebbé se sebesítette meg. Az aszszonyt egygyszeribe fogházba vitték, és majd kérdésre vonatódván, meg eszelosödöttnek látszott lenni. " Ezen dologról a' különös Levelek e' képpen tudósítanak bövebben: Ez az aszszony, minek előtte a' Király a' palotához ért vólna, már régen ott várakozván, ott más két aszszonynyal beszélgetett vala, kiket majd, közelgetvén a' kotsi, kere nagyon, hogy nêki ne álljanak útjába, hogy közel mehetvên a' kotsihoz a' maga' instántiáját bê adhassa. Azon szempillantasban, melylyben a' kotsi' felhágójánál lévő ajtótska meg nyíla, és már a' Király ki is szálla; elő álla az aszszony oda, és oda nyújta egygy papírost a' Királynak, a' melyly olylyan instántia forma vólt, és azt a' Király egészsz kegyelmet mutató ábrázattal el vévé: de, ugyan azon szempillantásban hozzá szúrt a' késsél, melylyet eddig az instántiával takart vala el; akkor egygy kitsit hátrább vonúlván a' Király, az aszszony ismét hozzá szúrr, de az a' szúrás sem érte; azonban oda ugrott egygy *Belőrmészz* (Gardista) és meg ragadá a' karját, a' kést pedig egygy a' Király' szolgái közzűl el vévé tőlle. A' Király nyomba ezt mondta minden leg kissebb változás nélkűl: „ Nékem semmi ba-

bajom sints, az aszszonyt se illessétek semmi roszszal! Szegény, úgy latszik hogy eszelős." Bé menvén a' Király a' szobába, fel nyitá a' bé adott instántia forma papírost, de abban semmi sem vólt. Ennek a' bóldogtalan aszszonynak, *Nikholszon Margaréta* a' neve: eddig szolgált vala külömbb külömbb féle házakban: attol az embertől, kinél leg közelébb lakik vala, tudakozódának felölle; Ki rólla tsak azt mondotta, hogy már 3 esztendőtől fogva mindég nálla lakik, az előtt pedig egygy szomszéd pastétom sütőnél lakott 5 esztendeig; a' kitől hasonló képpen tudakozódván, az is azt mondotta felölle, hogy mindég munkájával kereste kényerét és mindenkor betsületesen viselte magát, azonban eszelősségének azt a' jelét vette észre, hogy néha néha mozgatta az ajakát, mintha magában valamit beszélne nagy haraggal: de egygy bátyja, ki a' városban kotsmáros, azt mondja, hogy mindég tsak olylyan kábolygós eszű vólt; a' melyly hogy úgy van, egészszen meg tetszik, miólta már a' fogházban van és tölle kérdezősködnek; mert azt mondogatja, hogy nêki a' Koronához jussa van, és hogy ő bizony nem engedi a' magaét s a' t. azután megint hallgat, és leg kissebbet se felel semmi kérdésre. Az ispitálybéli meg eszelősödöttekkel bánó fő orvos *Monró* Úr is olylyan meg kábolyodottnak találta. Sőt majd a' papírosai között ott a' háznál, a' hol leg közelébb lakik vala, találtak némelyly Grófokhoz szólló leveleket is, de azok is egyébtől nem állottak, hanem holmi mis más se ízi se bűzi zagyva szókból. *Addingtón* Úrnak a' Bírónak ezeket is mondá a' többek között: „Már 17 instántiát adtam bé a' Királynak, egygyiknek se vólt semmi sükere, azért kéntelen vóltam más módot venni elő; a' Királynak semmi jussa sints a' Koronához; az, az enyém s

a'

a' t. És így mind ezen *környülmények*ből (circumstantia) ki tetszik, hogy az aszszony valósággal eszelős. Ezen történet után olylyan parantsolat adódott ki az Udvartól, hogy ezután senki se mérészeljen a' Királynak vagy a' Királynénak instántiát adni akkor, midőn Ő' Felségek a' kotsiból ki szállanak vagy arra fel hágnak, és a' strázsák két rendbe állván úgy fogják körűl a' kotsit, és ahhoz senkit se eresszszenek. — Meg jegyzésre méltó, hogy Londonban egygy számos személyekből álló Bízttalom rendelődött a' végre, hogy dólgozzák ki annak a' módját, miképpen lehessen élni kevesebb költséggel. Ennél ugyan hasznosabb kérdés alíg esett egygy egygy ezen százszakában. Még itt sem ártana az, itt, mondom, Pozsonyban, hol, hogy többet ne említsek, tsak egygy butellia savanyú víz, melyly két ittzénél egygy tseppel se több, ólyly méreg drága, hogy 20 grajtzáron alól meg nem lehet venni. A' Londoniakon ugyan maga a' természet és az idők' járása is láttatik segíteni kezdeni anynyiban, a' menynyiben ólyly bő aratásra mutattak a' gabona földek mindenütt az Országban, a' milylyet rég az ideje hogy nem értek.

Ama' híres fellengérkező Blanchárd Úr, míg Hamburgból Bétsbe jönne, addig ottan ezen folyó hónapnak 23dikán, már ki közönségesítette, hogy fel fog szállani. Ha egésszszen tsendes idő lesz; egygy leányt is fel fog vinni magával, hogy még is légyen kivel beszélgetnie, és még azon kívűl egygy juhot is, a' melylyet a' felhőkből úgy le fog eresztení tsendesen, hogy semmi baja sem lesz. Ennek látására tsak anynyi előre fizetők botsátódnak, a' menynyi szükség lejénd az előre fizetendő pénznek 2000 aranyra való gyűlésére.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
26
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
67
LEVELE.

Elegyes hírek.

Ihon né, ide s tova mindjárt el múlik a' nyár; s azonban alíg vala, itt Pozsonyban ugyan, két egygymás után állandóúl mosolygó kellemetes napunk. Közel hat hete már, miólta ritka nap, hogy essö ne lêgyen. De nevezetesen, tegnap előtt viradóra, ólyly rettenetes menydörgések köztt három egéſzſz óráig ſzakadatlanúl suhogó nagy zápor essö ebreſzté fel hajnali álmokból az embereket, hogy, tsak nem magokat a' terhes fellegeket vélte vólna az ember alá ſzakadozni: a' nagy ég dörgés miatt néki rezdúltt ablakok, itt nevezetesen az én' ſzobámban ízre porrá törtek: a' várba a' *villdng*, vagy a' mint roſzſzúl híjják, a' ménykö is bê tsapott; éppen hogy, ſemmi ólylyas tetetemes kárt nem tett. De még ſokkal több s nagyobb essözéſeknek kellett a' Duna' menttében oda fel valahol lenni: mert itt ugyan a' Duna ismét anynyira meg áradt,

a' melyly is már most negyedikſzer van ez idén, hogy a' partján is ki tsapott, úgy hogy ſok közel lévő házakban térdig s feljebb is áll a' víz. Béts, még Pozsonynál is jobban ázik: a' Leopólstadt nêvű Külvárosban hajó nélkűl nem is járhatni. Feljebb Lintz' városa, hasonló képpen; úgy hogy már három nap' egygy posta ſem érkezett azon tájékról erre felé. Még előre gondolhatni, majd menynyi hírek fognak érkezni ezen negyedik ár-víz okozta károkról! hát ha még azt is a' kár közzé ſzámlálnák, a' minthogy ſzükséges képpen oda is kell, hogy tudnillik: menynyin akadályoztatnak meg az ő' rend ſzerint való mezei vagy más egyêb olylyas foglalatosságaikban ezen gyakor essőzések által! és nevezetesen bízvást el mondhatni leg közelébb, hogy —

Talán bizony ſoha ſe vólt vólna gyönyörűségesebb nézni a' Pesti játtábort mint ez idén, ha, a' mint írják, itt is a' nêki nêki indúló esső ottan ottan akadályt nem vetne. Soha ſe, mondom, gyönyörűségeſebb; nem tsak azért, hogy több ſzámmal lévén a' legények mint másſzor, ſokkal több féle hadi fortélyokat adhatnak elő; és nem is tsak azért, hogy egygy Magyarnak nem egyy hamar ſzokott esni az a' ſzerentséje, hogy anynyi hadi Fel Tiſzteket lásson egygyütt, s úgy végig nézze a' *Degensild'*, *Spitzmann'* és *Petrás'* granatíros batalionját, a' *Ferdinánd* Ertzhertzeg', *Eſzterházy Miklós'*, *Eſzterházy' Antal*, *Pálfy János'*, *Károlyi'*, *Vinſz'*, *Alton'*, *Gyulai Sámuel'* és *Prajzák'* gyalog Tömörjeit, a' *Hohentzollern' Ánſpak'*, *Zetzſwitz'*, *Naſzſzaú 'Sakmin'*, *Karrameli' Meklenburg'*, *Trautmanusdorf'* és *Tsatoriſzky'* vasas Tömörjeit, továbbá a' *József' Toskána'* és *Würtemberg'* Dragonyosait, végre a' *Kinſzky'* könnyű ſzerű lovas, és a' *Gréfen'* Huſzár Tömörjét: hanem fő képpen azért, hogy a' Nézők, kik kétſég kívűl nem kevés ſzámmal

vagy-

vagynak, egygy felől a' magok' Uralkodójoknak, más felől pedig ama' hadi próbákhoz magát ſzoktató ifjú Felſégnek Ferentz Ő' Ertzhertzegségének ſzemléléſével gyönyörködtethetik magokat. Szintúgy képzem magamnak, hogy, mikor egygy kitsit vídámabb nap derűl fel, minémű jeleit adja ez az ifjú Felſég a' Maga' hadi kéſzſégeinek! most ez, majd más felsőbb Tiſztnek a' hívatalát folytatja; tsak ha rá néz is a' fegyveres legényſég, anynyira el fogódik egygyſzeribe nyájas tekéntetének látására a' ſzíve, hogy vezérlő ſzavára azonnal duplázzák magokat az ízzadſág tsepp mogyorók ábrázatjokon: ſzeme füle mindeniknek rajta: fáradnak ſzíveſen, de el nem fáradnak; és, kétſég kívűl, az a' ſzívesség tselekſzi, hogy, a' mint írják, vezérlő ſzavát még a' leg távolabb álló is meg hallja a' ſeregben, mert tsak tudhatni, hogy különbben egygy olylyan gyenge ifjú ſzó, bizony még 20 hang foggal is véknyabb egygy már nêki keményedett s minden puska ſárkányig el ható Daun s Laudon ſzónál: egygy ſzóval: anynyira nêki hevűl oſztán olylyankor a' Vezérlése alatt dólgozó legénység, hogy ha majd az essö ki nem verné őket, talán a' rendeltt órán túl ſe hagynák félbe játékaikat; de, haſzontalan! mert ez a' mostani nyár a' maga' majd minden órán változóságával, mintegygy ki tör a' többi közzűl, és úgy látſzik, hogy talán az Auguſztusban magát kűlömbben jelentgetni ſzokott égi kis kutyó tsillag, vagy meg döglött, vagy pedig a' Vízöntő Jegygyel helyet tserélt: és bizony talán ebből a' tseréből lett, hogy a' mint egygy hab más habot hajt, úgy egygy ſváltozás mast húz maga után, innen lett talán, mondom, hogy az egéſz Ég' bóltja alatt lebegló Pára Orſzágban, mostan ôlyly rend kívűl való *Tünemények* (phænomenum) adják elő magokat. Ugyan is —

Még a' következedelem (Posteritas)is bámúlással fogja olvasni a' történetes könyvekben azt a' rettenetes szél Örvényt vagy forgó szelet, melyly a' maga' erejét, a' múltt hónapnak 22dikén egygy Berlintől tsak néhányka mértt földnyire lévő Máhlsdorf nevű helységben, anynyira ki mutatta. Elöször egygy rettentő felleg emelkedék fel a' Máhlsdorfi *Láthatáron* (Horizon): ezt látván a' Szántók, ott hagyák az ekéjeket tsak úgy a' mint vóltak a' barázdában, ki fogák lovaikat s hajták a' legelőre, magok pedig bé menének a' faluba. Hát egygyszer tsak hamar azután egygy irtóztató mormogó zúgás kerekedék a' levegő égben, és egygy Dél felé uyomúló tsupa setétség iszap sűrítette felleg egészszen bé vonta az Eget: Azonnal néki indúla egygy nagy szél zivatar, által esék ízibe minden útjában lévő fákon, azokat, vagy derékban törvén ketté, vagy gyökerestűl feszitvén ki, s nyomúla előre mintegy jajt ordító suhorgással és elébb tovább mind jobban jobban nevelkedő sebességgel, fel kapta nagy részét egygy előtte lévő Tónak a' benne s rajta lévő vad katsákkal, s közel egygy egész dűlő földnyire vitte a' maga' örvénye' öblében; és jóllehet menttében tsak szárnya' hegye érte a' Máhlsdorfi szél malmot, annak mindazáltal minden szegét ki mozgatta helyéből: s már hát Máhlsdorfnak fekűdt néki. Vólt mibe meg akadnia, s a' falu egészsz hoszszantában telylyes torkában lévén, annak ugyan tsak néki is esett: a' szélnek iszonyú mormogása és a' rohanó épületeknek retsegroporgása miatt, a' világért se lehetett vólna egygyik embernek a' másik' szavát hallani, anynyival inkább érteni, és mintegygy meg hólt mindegygyikben az érzékenység s úgy várta kiki a' halált. Azonban a' szél fergeteg, mintegygy tsak 10 pertzenet alatt, leg elöször is a' házakon felűl nyúló

fák-

fákkal, melylyeknek derekok 2 s 3 láb vastagságú vólt, a' köz köz hízakokat bé terítvén; majd a' ház fedeleket, kit egéſzſzen, kit félig, kit meddig fel ragada; némelyly házakat fenekig le dönte; a' mi valahogy meg maradt is, azt is egéſzſzen le kell rontani, hogy épet lehessen belölle tsinálni: istállók, tsűrök, tsak nem mind rakásba omlottak, úgy hogy az úttza' s a' házak' és a' kertek' közei, egygy egygy ember magasságnyira is fel telve vagynak a' töredékekkel s omladékokkal. Szerentsére még is egygy ember ſe hólt meg, s barom ſe veſzett oda, mivel az a' legelön vala. A' falun túl, a' ſzántó földeken hagyott ekéket jó tova meſzſze vitte; majd az árpa földet potsékká tette; azon túl az erdöt maga elött le fektette; továbbat, ismét egygy nagy Tónak esett: két nagy hajónak az árbotz fájit ſzéljel törte; a' hajóba pedig, a' nagy part ellent állván, belé nem foghatott: egéſz Hegyeket gombolygata a' Tó' vízéből, és az egygy mértt földnyire nyúló s fél mértt földnyi ſzélességű Tót egéſzſzen fel háborította. Megint erdöre akadt: azt is le gyalázta. Majd továbbat, mindenütt magával egygyütt ragadván a' felette függő testes fekete felleget, abból, egygy Müggelshájm nevű falura s annak határára, ôlyly temérdek jeget s vizet ejte le mintegygy egygyſzerre, hogy az egéſz gabona föld ſemmivé lett, és a' faluban még más nap' is gázolva kellett járni. Azon túl, megint egygy erdő ſiratja kereſztűl menttét: és végre egygy a' megett lévő Tóba öntötte ki minden mérgét, és majd meg tsendesedvén felette, örvénye' öbléből temérdek ſok nádat, kákát, ſzalmát ejte le, s egéſzſzen bé terité annak *felületét* (ſuperficies). Egéſzſz útja ezen ſzélnek, mintegygy 3 mértt föld vala; ſzélessége, nem ſzíntén 6 ſzáz lépés, a' melylyet a' le tört fákról lehetett êſzre venni: min-

denütt egyenes *boſzaſzátában* (linea) ment: a' véle egygyütt menő felleg, úgy látſzott távolról, mint egygy tűzzel elegyes fekete göz gombolyag, és az abból ki ſuhorgó mormogást, a' ſzél menttének két ſzélétől fél mértt földnyire meg lehetett hallani. Bizony különös egygy Tüneмény a' Pára Orſzágban, és méltó a' Természetvizsgálóknak figyelmezésekre!

Másként, mit is várhatni egyebet ezen ſzüntelen való változásokkal bukfentzező föld' gombján? Alig múlik el egygy hét, hogy vagy egygy vagy más helyütt belől a' föld' odva meg ne kordúljon, és nagy meg indúlással most Rómát, majd Ternit és Nárnit, majd Pestet és Komáromot, s majd más Víděk' lakosait meg ne reſzkettesse. Ha belől egygy kitsit talál ſzünni: helyébe, kívül a' felületén jelentgeti magát a' változás, még pedig egygyiket alig ſzüli el s már a' másikkal viselös ez a' földvízgolyóbis. Nem említem, milylyen régen hallik, hogy tsak forrnak magokban némelyly Hatalmasságok, és ki kováját élesíti, ki lántsáját edzdzi, ki ſistergő bombiját kerekíti, ki pedig a' maga' bucéfalusát s egyebét kéſzíti a' hadhoz; el hallgatom azt is, hány hadakozó hajója úſzkál már a' tengeren a' Töröknek, a' Moſzkának, a' Venetusnak s másoknak, azonban hány van kéſzülőbe; azt is rá érek még másſzor meg mondani, mit tsinál és hol van most a' Vitéz Émó, minekutánna már tudnillik Sfax' Városát a' minapi ostromlásával anynyira meg tette, hogy a' mint leg közelébb írják, több mint öt hatod réſze öſzſze omlott és ſok embereket bé borított a' maga' dűledékivel: hanem már azt tsak meg nem állhatom, hogy ezen két következő, egygyik Potzdámi, másik Hollándiai történeteket el hallgassam:

Potz-

Potzddm. Még a' kénjén élö Bétsi nép a' maga' éjfeli álmát aludta vólt hajnalkor ezen folyó hónapnak 21dikén, a' midön Berlinből ezzel a' hírrel álla bé oda egygy Kurír, hogy az öreg Király, a' már régen betegeskedö Fridrik, a' Királyi páltzát le tette. Mitsoda? hát ugyan bizony talán meg hólt az a' Filozofus Király, az a' vitéz, az az ember ſzeretö, az a' meg világosodott Fejedelem? Úgy van, Fridrik meg hólt! még pedig már éppen vegsö fogytán vala ezen folyó hónapnak 16dika és már kezdödék a' 17diknek az eleje, a' midön meg hólt. Valóba gyáſzos éjfél! egygy egéſz Orſzág egygy ſzük koporſóban fekſzik! mitsoda változás? Jól tudjátok Kereskedök, Tudósok, Tanúlok, akármi féle vallást követö Gyülekezetek s a' t. mit veſztettetek el, mit köſzönhettek e' Nagy Fönek, sőt többet mondok, mit köſzönhet egéſzſz Európa: én nem ſzóllok; ſzólljanak helyettem azok a' ſok ezernyi ezer forintok, melylyeket majd minden eſztendöben a' köz jóra ki oſztogatott; ſzólljanak azok a' józan gondolkodással telylyes könyvek, melylyek uralkodása alatt a' magok' világosságokat egéſzſz Errópában ſzéljel súgározták; de ſzólljanak leg közelébb amaz Ámérikai ſzabad Álladalmakkal kötött kereskedésbéli ſzövetſégnek a' minapában ki irtt két nevezetesebb Tzikkelyei; mert, ki hallotta még eddig, hogy az ellenſégnek azon embereit, kik fegyverben nintsenek, egygy újjal ſe kell bántani? ki hallotta, hogy a' városokat s helységeket nem kell fel dúlni? ſzólljanak, mondom, ezek és hat ſzáz ezer e' féle: én hallgatok; az én' pennám nem tud ilylyen Nagy Valamit le festeni: kissebb ez a' papiros is, mint ſem azt bé foghatná: elég légyen a' töllem, ha enynyit mondok, hogy a' 74. eſztendöket éltt Fridrik, le tette a' maga' 46 eſztendeig tartott Ditsösség koronázta uralko-

kodását, Fridrik meg hólt! de a' ſoha meg nem haló Ditsösség lett utánna az az Örökös, melyly még a' késö Következedelem elött is *Perſonalis Præſentiæ Regiæ* fog lenni; ebben az Örökösben fóg élni Fridrik vég nélkül véghetetlen 74. eſztendökig. *Potzdámban fekſzik, Él Mindenütt!*

Hollándia. Még ez az Álladalom is derekason kéſzül meg mutatni, hogy ö is a' hátán lakik ezen tengelye körül ſzüntelen kóválygó földgömbnek. El végezték a' minap, a' mint másſzor jelentém, hogy a' Hágai örizeten lévö Katonaságon való vezérléſi hatalmat, többé a' Helytartóságot viselö Printznek viſzſzá nem adják; melylyet a' Printz meg hallván *Loó*-ban, azonnal protestált ellene. Már most hát meg anynyival jobban fel zendültek a' ſzívek, ögyeleg minden úttzákon a' nyughatatlankodás; még a' külsö Hatalmasságok is, a' kik a' Printz mellett már ſzót tettek a' Közönſégedelem elött, úgy gyaníthatni, hogy azt majd nem fogják bé húnytt ſzemmel el nézni; anynyival inkább, hogy a' Berlíni és Londoni Udvarok' Követjei, már nem egygyſzer kétſzer sürgették a' Közönſégedelem' Nagyjait, hogy a' magok' Udvarok' réſzéröl bé adott Memórialisra feleljenek. Még egyéb változáſokat ſzülendö nyughatatlankodások is vagynak Hollándiában: de már azokat, most ki fogyván a' papírosból, másſzor fogom közleni.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznel,
POZSONYBAN.

A' Római Tsászári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KIS-ASZSZONY' HAVÁNAK
30
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
68
LEVELE.

Nemes Magyar Haza!

Halottunk van! Néhai b. e. vér ſzerint való Magyar Atyánkfija, ez árnyék világból — — — — Hogy belé ſzakadtam, nem tsuda; mert a' ſzomorú Fél, önnön magam vagyok: azon kívűl, tsak nem lehet azt kívánni egygy beſzédében akadozó Demosthenestől, hogy, ha tsak minden nap ki nem jár a' tenger partra a' haboknak perorálni, gyakorlás nélkűl is majd folyó nyelvű légyen. Beh jól esett hát, hogy újjság író léttemre beljebb nem avatkoztam a' Papi hívatalba; mert, hogy meg valljam, kitsibe, hogy rá nem adtam magamat, hogy a' meg hólttnak utólsó tiſztességére önnön magam írjak egygy halotti orátziót: úgy, tudom, hogy lehetetlen vólt vólna el kerűlnöm, hogy az ahhoz értő Apellesek belőlről a' palánk mellől egygybe rám nem kiáltottak vólna: *Tsizmadia! maradj meg a' Saru mellett!* Így már nem lehet attól tartanom: mert

azzal, hogy halottat hirdetek, tsak nem gondolnám, hogy a' más' búzájába vágtam vólna a' sarlómat: ám hiſzen az egéſz Haza az én' Megyém; egygy újjság levél ſemmi nem egyéb, hanem tsak tsupa hirdetés: és így ezzel tsak kötelességemnek felelek meg, anynyival inkább, hogy ezt töllem várják is ſokan. Nem hallgatom hát el: *Halottunk van!*

S hát ugyan, Ki hólt meg? Hol? Hogy? Mikor? — — — Tsendesen! Tsendesen! Mindent meg fogok mondani, még azt is, hogy ment végbe a' temetés; tsak hogy elébb hadd ſzedjem öſzſze ábrázatomat, mert, a' mint mondám, én vagyok a' ſzomorú Fél, és tsak most érkezém viſzſzâ a' Temetőről; pihennem kell. — — — Nó, már most! De — — — S hát ugyan még is itt hevernek ezek a' ſok levelek? — — Éhjnye!! — Mâr engedelmet kérek; búvâban nem is tudja az ember mit tsinál! Még a' temetés előtt küldtek vala hozzám egygynéhány leveleket a' Hazából, s ihon azólta mindég itt hevernek az aſztalomon! igazán mondom, êſzre ſe vettem: jól tudja akâr ki is, hogy feje' füsti mêgyen az embernek, míg halottját el temetteti, öſzſze kell járni Papot, Mestert, Aſztalost, Sír ásót, Harangozót s a' t. eſzén sints az ember enynyi bajok köztt! Meg engedjenek hát, mondom; mert azok a' levelek igen fontosok lévén, és az egéſz Hazára tartozván, elébb valók az én' Halottamnál. Azokat közlöm hát elébb is a' Hazával: még pedig, minthogy egygy Haza nem játſzó társam; illő, hogy a' játſzást félre têgyem, s egéſz maga' mivólttában adjam elő a' dôlgot. Igen ſzeretek úgy beſzélni a' hogy értek s a' hogy a' dolog van. Tehát —

Ezen folyó hónapnak 26-dikán, tsak nem egygyſzerre öt levelet vettem a' Hazából. A' hármában mi

lê-

lêgyen, rá nem vinne a' ſzemérem, hogy meg mondjam, hanemha a' Környülállások kívánnák. Senki ſe magyarázza hát bennem roſzra, hogy meg kelletik vallanom, hogy azok nagyon dítsérik és köſzönik a' magyar nyelv' pallérozásában való ſzorgalmatosságomat. És ezt anynyival inkább jobban el hihetni, hogy ímé meg vallom, hogy azonban egygy ſints közzülök, a' ki a' tsináltt újj ſzókat mind helybe hagyná; hanem, egygyik egygyet, másik kettöt, harmadik többet mustrál ki: de egéſz betsülettel; és én az ilylyen mustrálást, vártam is, köſzönöm is ezerſzer. De már a' ketteje, nem tsak az, hogy egygyet ſe hâgy helybe, még pedig, a' mint írja, más ſok nagy emberekkel egygyütt, nem adván azonban ſemmi okát: hanem a' mellett olylyan motskolódásokat viſzen végbe, hogy a' földnek is nehêz. Helyes lêgyen ê az rám nézve vagy nem; hogy arról minden Okos ítéletet tehessen: illendönek látom, hogy, ha mind röviden is, elö adjam, miért fáradoztam s mire néztem lêgyen az újj ſzóknak tsinálásokban. —

Képzelje elevenen valaki magának azon Környülállásokat, melylyekben most a' Haza van; gondoljon azonban egygy olylyan hazafit, a' ki meg halni is kéſz Hazája' javáért, és ſem éjjele ſem nappala, anynyira kíván el hárítani minden leg kissebbet is, valami tsak annak javát akadályoztatja, Nemzete' ditsösségét el óltja, s a' t.: már, mihelytt az ilylyennek jó módja adódik az olylyas akadályoknak el hárításokra, valylyon nem tselekſzi ê azt? többet mondok, Nem el múlhatatlan kötelessége ê? Vét ê vêle, ha Hazáját azzal ſegíti, a' mi tölle ki telik? többet mondok, Vét ê vêle, ha a' mivel igazán ſegíteni akar, majd úgy jö ki ſzándéka ellen, hogy nem ſegít, hanem árt? Nem gondolnám;

és bizony az ilylyet, a' maga' Haza aránt való nagy indúlatiban, nem meg akadályoztatni kéne, hanem tsak igazgatni, okkal móddal tartóztatni.

Úgy tartom, minden meg engedi, hogy minden ſzókat egyedűl a' ſzükſég ſzűlt. Míg tsak három s négy ember vólt a' Világon, míg tsak makkal ſzederrel földi epérrel s a' t. éltek, míg kunyhójok ſe vólt, kiki a' hol el estveledett ott hált, s a' t.: látni való, hogy addig, nem lévén ſzükſég kávéra, findsára, tsűrre, Bíróra, pilúlára, Klávikordiumra, Zsákra, hurka petzekre, és, ki tudná elő ſzámlálni? mire; addig mondom, milliom ezer ſzók nélkűl el lehettek az akkori emberek, melylyek nélkűl már mi el nem lehetünk: Soha ſints ennél nagyobb igazſág: *Szaporodik a' Világ; ſzaporodik a' Szükség; ſzaporodnak hát a' Szók.* Térjünk a' Hazára. Menynyivel több most a' Haza' ſzüksége mint eddig? Tsak egygyet vêſzek fel: Szükſége van a' maga' nyelvén való könyvekre, hogy az al nép is ki vetkezzen már valaha a' tudatlanságból. Írják hát minden felé a' magyar könyveket: de azokban (tégyük fel, hogy más nyelvből fordítódnak) hány ezer dolog fordúl elő, a' mit még eddig az al nép közzűl meg lehet hogy egygy ſe tudott, de a' mire már most ſzüksége van hogy tudja, ſzüksége lévén a' könyv' értésére s abból való tanúlásra. Már fel têſzem, hogy p. o. ez az idegen ſzó fordúlna elő a' könyvben: *Parforce-jagd*, s így tenném ki magyarúl: *Zubajda*; minthogy az al nép ſem ezt ſem amazt nem érti: ſzükséges képpen meg kell magyaráznom. Meg magyarázom hát: *Az, olylyan vadáſzatot têſzen, mikor igen ſok Vadáſzok igen ſok kutyákkal ki menvèn ló háton mind addig üzik nagy ſebbel a' Vadat, míg az el fáradván le nem dűl.* Már, meg lévén a' magyarázat, egygy formán értem

mind

mind a' kettőt: s melylyiket tarthatom már meg nagyobb jussal? Úgy tartom a' *Zubajdát*, mert az, nem csak az hogy szint olylyan világos már mint a' másik, hanem a' mellett még ez is meg van benne, hogy leg alább a' törzsöke magyar szó; s hogy eddig nem vólt az a' szó, tsak az az oka, hogy nem vólt rá szükség. Vólt ê valaha a' régi deák Íróknál ez a' szó: *Tenutum*? soha se: de van már Magyar Országon a' Törvénytudóknál; tsinálták, szükségek lévén rá; és ezen az okon én ugyan telylyességgel nem kárhoztathatom. Míg Montgolfier az égi hajót fel nem találta: vólt ê szükség arra a' szóra, a' melyly azt ki têgye, már akâr a' Németeknél e' képpen: *Luftballon*, akâr a' Magyaroknál p. o. ha tetszik e' képpen; *Fellengér*? Soha se. Így lehetne bőven meg mutatni, hogy minden szóknak egyedűl a' szükség vólt szülő anyjok. De —

Azt mondod: Meg engedem az olylyan idegen szókra nézve, melylyek még egygy tsepet sem esmêretesek, és még tsak most jönnek bê a' Hazába: de, a' melylyek már egészszen esmêretesek, ha szintén idegen nyelvből valók is, mint: *Verbung*, *Quártély* s a' t. azokra nézve nem engedhetem meg. -- Könnyű a' Felelet, és világos, kiváltt ha bővebben lehetne elő adni. Ugyanis --- 1.) Félő, hogy a' Zsellér Gazdává ne váljon. Tsak egygy pondró száll bê először a' Sajtba quártélyra: de osztán el szaporodván, meg eszi az egész sajtot. — 2.) Mi értjük azt a' már esmêretes idegen szót: da, hát a' mi' fijainak értik ê? Még nem. Ha, nem: akâr ezt magyarázzam meg nêkik: *Verbung*, akâr ezt: *Hadráfz*, a' magyarázat mind tsak egygy s a' fáradság is véle: ha mind egygy; illőbb meg tartanom ezt a' hátúlsót, nem tsak szintúgy világos lévén már mint az első, hanem azonban egygyszersmind magyar

ſzó lévén a' törzsöke. — 3) Ez előtt 50 eſztendővel a' melyly német könyveket írtak, nem tsak az Írók értették, hanem az Olvasók is, mert külömbben minek írták vólna? De, Végye bár elő valaki az ez előtt 50 eſztendővel ki jött német könyveket, és vesse öſzſze a' tavaly ki jöttekkel: nagy külömbbſéget lát bennek: a' régiek, tele vannak frantzia ſzókkal minden levelen; már az ujjabbakban, három is alíg van egygy egéſz könyvben: laſſan laſſan mind ki hányogatták ő' kemékét pedig jól értették vólt akkor, s hányogatják most is, pedig most is jól értik. Egygy ſzóval: ki nem lehet magyarázni, mitsoda terméſzet adta belſő indúlat van minden Nemzetben, melyly mintegygy kéſzteti arra, hogy mind ruhája mind nyelve s mind mindene olylyan légyen, a' milylyen Nemzetét tzímerezi.

Ezt is meg engedem, azt mondod; de még ſe látom átal, hogyhogy vólna olylyan nagy ſzükség a' ſok újj ſzókra, anynyival inkább, hogy körűl lehet őket írni. — Értem. Kettőt mondtál hát; ehon felelek: Itt van nálam mindenkor 6 féle külföldi újjság; jöjj ide, mikor írok, majd meg láthatd, hogy írom az újjságot. Nézd, ezt tsinálom: Elő fordúlnak p. o. valami hadi Tiſztek: *General Feldmarechal*, *General Adjutant*, *General d' Armée*, *Major*, *Brigadier*, *Marechal de Logis*, *Colonel Generál s a' t.* s majd meg a' ſok féle hajók: *Galeotte*, *Fregatte s a' t.* majd a' ſok fegyverek' nemei, és ezer e' félék, még pedig tsak a' hadi dólgokban: hát még egyébben? Már kapom, ki tészem őket; de, hogy? bizony ha tiſztán magyarúl akarom, tsak így: *Fő Vezér*, *Fel Tiſzt*, *Al Tiſzt*, *Fel vagy Fő Hadnagy*, *Al Hadnagy*, *hadakozó hajó*, *nagy hajó*, *kis hajó s a' t.* Látd é, hogy kell el mellőznöm a' dólgot! s így mellőzvén el a' ſzókat, ſzépen el mellőzzük

egygy-

egygyſzersmind a' tudományt; mert, nem tudomány az, mikor egygyik dólgot a' másiktól nem tudom jól meg külömbböztetni: tsak *Tiſzt*, tsak *Tiſzt*, mind tsak *Tiſzt*, s a' t. No hát kapom, s körűl írom: *Az egéſz Tábornak fő Vezére*; úgyan kérlek, nem jobb lett vólna ê mondanom: *Tábornok*? előſzör, mert rövidebb; másodſzor, ſzintúgy értődhető; azonban harmadſzor, nagyobb erejű s hathatósabb. Tsak olylyan biz' az, mintha a' létzet a' ſzaru fára akarnám ſzegezni; s azonban nem úgy ſzegezem, hogy erőssen meg álljon, hanem tsak hogy meg álljon: a' bizonyos, hogy ha három s négy zsindely ſzeget ütök belé, minthogy mindegyikének a' vége meg fogódzdzik egygy kitsit a' ſzaru fában, úgy látſzik, hogy a' négy tsak teſz annyit, mint ha egygy jó légy ſzeget ütöttem vólna belé: de bizony ſokkal erőſſebben meg fogta vólna egygy légy ſzég; azonban nem is kellett vólna olylyan ſokſzor nyúlkálnom a' bőr kötőm' zsebjébe egygyért, mint négyért. Négy ſzóból álló körűl írás, négy zsindely ſzeg, s így erőtlenítjuk el az egygymást öſzſze foglaló kissebb nagyobb ſzó létzeket s ſzaru fákat a' beſzédben.

Még ezt is meg engedem, azt mondod; de már annál tsak nints igazabb, hogy nem egygy emberé a' ſzó tsinálás, hanem egéſzſz Nemzeté. --- Helyes! én is úgy tartom, hogy, mivel a' ſzókkal gondolatinkat ſzoktuk közölni egygymással, és így azok jelei, még pedig közönséges jelei a' gondolatnak: ſolha ſints ég alatt nagyobb bolondſág, mint ha azt kívánnám, hogy a' melyly jelt én e' vagy ama' gondolatomnak têſzek, azon jelt têgye az egéſz Orſzág is a' maga' ugyan azon gondolatjának: úgy de, hogy igazán ki mondjam, én nem egygy embernek tartom most magamat, hanem, hogy úgy ſzólljak, egéſz Hazának, az az: minthogy az újj-

ság levelek mindenüvé járnak a' Hazában, mindennünnen meg írhatná kiki a' maga' ítélet tételét tetszik ê vagy nem, s miért nem; én osztán, a' mi közönséges meg egygyezésből nem tetszene, azt óh beh örömest ki hagynám! vagy, a' mit valaki jobbat küldene, majd közölvén a' Hazával s attól helybe hagyódván, óh beh örömeſt élnék vele; vagy, a' mi némelylyeknek tetszene némelylyeknek nem, Uttartson! azt válaſztanám, a' mire több a' voks, és ha egygy formán vólna, egygyiket se, s de hogy venném fel azt, hogy a' mit én koholtam, helybe nem hagyódott! És így látni való, hogy én' bennem mintegygy concentrálódna az egész Haza, és tsak olylyan lenne, mintha egygy Társaságot állított vólna a' Haza a' nyelv' pallérozására; a' melylyre bizony, nékünk ugyan Magyaroknak, soha se vólna jobb módunk, mint az Újjság író ájtal a' meg mondott mód szerint. Én, tsak parantsolnának, egygybe kész vólnék egygy közönséges meg rostálásra való Grammatikát is irni, még pedig olylyat, hogy abban minden névvel nevezőndö Controversiák minden okokkal egygyütt fel vólnának téve; de ez, tsak rostálásra váló vólna, mondom, nem pedig a' vêle való élésre; majd ha osztán azt közönségesen a' Hazában meg rostálnák, és ki ki hozzám küldené a' maga' Kriziſét, okait, s maga' jegyzéseit, azokból tsinálnék osztán, már a' mire több voks menne, egygyet olylyat, a' melyly azután állandó vólna, s lehetne is, mert nem én tsinálnám, hanem általam az egész Haza. A' minthogy én már ebben dôlgoztam is, még pedig hogy úgy bánjak vêle, a' mint elö beszéllém: de már avval, látom, hogy tsak allkatmatlankodtam vólna a' Hazának; attól pedig Isten örizz!

No, anynyi mint a', még ezt is meg engedem, azt mondod; de tsak ugyan fel marad még két nehézsé-

ſégem. *Egygyik* ez: Miért nem tudósítottad erről a' Hazát előre? Miért nem kértél tanátsot ilylyen közönséges dologban? *Másik* ez: Ha tsak ugyan már ſzókat akartál tsinálni, miért nem tsináltad a' nyelv' régulái ſzerint?

Felelek az *Elsőre*. Kérem ne fogja rám az Úr! Tessék meg nézni a' leg elsö hírmondó levelemet, melyly is a' 48dik levêl. Abban, a' 406dik lapon e' van: „ *Éppen tsak azt kérem ki, hogy ſzabad lêgyen élnem* azokkal a' ſzókkal is, *melylyek újjaknak látſzanak ugyan lenni, de azonban olylyak, hogy a' leg egygyűgyűbb is egygybe meg érti* (és olylyanoknak értettem ezeket: *Végezvény, írovány, Úradalom* s a' t.) és még azokkal is, *melylyek már tsinálódtak, ha ſzintén azok mesterségeſek is: de* (né! ehen van világosan) *éppen tsak addig, míg az ö' nem tetſző nálttok felöl tudósíttatom.*“ Tudósítottam hát előre a' Hazát; az, nem adta tudttomra, tetſzik ê vagy nem? Hallgatott, meg egygyezett. Majd meg tovább a' 407dik lapon, e' van: „ *Én, mind azokra, melylyeket eddig mondtam, tsak úgy kötelezem magamat, ha a' Tudós Hazaſiak a' magok' ſegedelmekkel érdeklêndenek. Melylyre nézve, ſzabad lêgyen úgy ſzóllanom, én alázatosan meg kívánom, hogy az egéſz Nemes Haza egygyütt munkálkodja vêlem* minden réſzben *ezen magyar hírlevêleknek tökélleteſebbíttetödéseket. És így, ha én akaratom ellen hibázni találok, engemet jobb útra vezetni méltóztaſſanak.*“ Nem kértem ê hát tanátsot? — Már, hogy én ezt nem tsak ígértem, hanem hozzá is tartom magamat, így mutatom meg: Mintegygy 23dikán ezen hónapnak, vettem egygy levelet, melyly ezt a' ſzót *Helybenök* nem hagyta helybe. Mi lett belöle? Az, hogy már azon levelemben, melyly azután mindjárt 26dikon költ, nem talál ſenki *Helybenököt*, hanem *Helytartót*, és a' van a' levêlnek utólſó lapján.

A' *Másikat* a' mi illeti; ſokba telne jól meg mutatni, hogy én a' ſzókat a' nyelv' regulái ſzerint tsináltam; és, mind öſzſze már 60-nan lévén, (a' többiek, nem enyémek) több papíros kéne a' meg mutatásra. Egygy kitsit hát: — 1.) ha ezt a' ſzilabát *tyú* és *tyű*, hozzá ragaſztom a' gyökér ſzóhoz; úgy az a' ſzó, mesterſég által tsinált eſzközt fog tenni, példa: *tságattyú*, *tsengettyű*; jó hát már a' *Lábtyú*. — 2.) ez a' ſzó *éjſzaka*, egéſzſz éjjet tészen; jó hát a' *ſzázſzaka*, mert ez is egéſz Százat tészen. — 3.) ezek: *bírodalom*, *lakadalom*, *ſokadalom* s a' t. régi ſzók, és olylyas valami Nagyot vagy ſokból álló Valamit tészneк; jók hát mind azok, a' melylyeket *dalom*-ba *delem*-be tsináltam. — 4.) Egygy Bölts a' maga' magyar könyvében így tette ki a' *periferiát*: *Körület*; jól tettem hát én a' *Superficiest* így: *Felület*. — 5.) ez a' ſzilaba: *lag*, *leg*, meg nagyítja a' dolgot, példa: *Tólag*, *Felleg*, az az: nagy Tó; *Fel lebegő nagy valami*, Egygy árkus papíros ſemmi nem egyéb a' többek között, hanem egygy nagy *Lap*; jó hát már annak ki tevésére ez: *Laplag*. — 6.) Mózses Isö könyvének 40dik réſzében ott van ez a' ſzó: *Pobárnok*; a' fordítás, tudjuk, hogy nem mostani: azon kivül, nem mostaniak ezek is: *udvarnok*, *aſztalnok*, *bajnok*, *álnok* s a' t.; jók hát már mind azok, a' melylyeket *nok*-ba *nök*-be tsináltam. — 7.) Ha a' *kapta* jó, a' *ſzabda* is jó; mert a' *d* lágy társa a' *t*-nek. — 8.) *Követs* azt tészi ugyan hogy *kis kő*, de még ſem azt tészi egéſzſzen a' mit a' *követske*, mert ebben két kitsinyítő betü van, a' *ts* és a' *k*, amabban pedig tsak egygy: ez hát: *könyvets* jól teſzi ezt: *pugillares*. — 9.) Hogy a' *Borék*, olylyan mint a' *Kerék*; meg tetſzik onnan, hogy éppen úgy leſzſz a' *bor*-ból *borít*, *borúl*, *borong*, mint a' hogy leſzſz a' *ker*-ből

ke-

kerít, *kerül*, *kereng*. — 10.) A' *kertész*-nek minden gondja a' *kert*; a' Prokátornak, az *Ügy*: hogy ne vólna hát az *Ügyész* jo? — 11.) Jók ezek: *Vetemény*, *tudomány* s a' t. s mind azt tészik valamit tsak *vet* és *tud* az ember, vagy valami tsak *vetni való*, és *tudni való*; jók hát már mind azok, valamelylyeket tsak *mány*-ba *mény*-be tsináltam, mint: *Tünemény*, valami tsak elömbe tünik, *phænomenum*; *Környülmény*, valami tsak körülöttem van, *circumstantia*; *Elözmény*, valami tsak elöttem áll, *objectum*, mert így szoktuk mondani: *Ne elözz*, az az: *ne állj elöttem*. Én ugyan soha se láttam szebbet s helyesebbet, mint az ilylyeneket: *írni való*, *lelni való*, így mondani ki egygy szóval: *Íromány*, *Lelemény*. — 12.) Régen vagynak ezek: *Töltvény*, *tanítvány*, *ásvány*, *ortvány*, *s a' t.* és lettek ezen *Gerundák*ból vagy deákosan *Gerundium*okból: *töltve*, *tanítva*, *ásva s a' t.* Hát mit tészsznek? A' tselekedet által már végbe vitt s meg lett dólgot; és e' képpen külömböznek az atyafias szóktól, p. o. *Tanítmány* az az: *tanítni való dolog*, *mind az valami tsak tanítatik*; *Tanítvány*, az az: *taníttatott dolog*, vagy, a' mint már úzusban van, *taníttatott személy*: *Tanítás*, az az: *maga a' tanításbéli tselekedet*. Már hát, valamint a' *Tanítvány* helyett nem mondhatok *Tanítást*: úgy a' *Rendelvény*, *Végezvény*, *Írovány* s a' t. helyett, tellyességgel nem mondhatok *Rendelést*, *Írást* s a' t. Ezeknél se láttam soha helyesebbeket. Jók hát már a' *vány*-ba és *vény*-be tsinálódott szók; s egygyszersmind, mit külömbböznek a' *mány*-ba és *mény*-be ki menéktöl, az is világos.

Tökélletesen meg engedem biz' én ezeket is, azt mondod, és már nem tudok mit mondani. — Köszönöm édes jó emberem, hogy enyyit engedtél, vagy in-

inkább is engedni tartoztál, Ímé, hogy meg mutassam, hogy én is tudok emberséget; már én engedek néked: éppen hogy tsak jelentem, hogy el ne ſzégyeneld azonban magadat.

Meg engedem hát, hogy *hibáztam*, és némelyly ſzókat nem jól találtam. De, avvagy nem a' te' kötelességed lett vólna ê engemet barátſágosan meg inteni s jobbra tanítani? hiſzen, ki kértem vala ezt magamnak az első Levelemben. Hát már nints más mód, ha valaki hibázik, hanem tsak a' motskolás? én úgy tartom, nints meſzſzebb az Ég mint a' Pokol, és tsak anynyiba kerül egygy Angyalt le ſzóllítani egygy fel tekintéssel a' ſzeretettel telyly es intések' ki ſáfárlására, mint minden Fúriákat fel tsödíteni egygy le toppantással az epe sárból galatsérúltt motskok' ki paritytyázására. S ha *hibáztam*: kívánhatni ê én' töllem, hogy ne e' világból való lêgyek? ám hiſzen, hányſzor kell itt el esni, míg meg tanúlunk járni? hányſzor hempergődzdzünk jó tová alá, meg meg sikamolván addig, míg a' völgyből, a' honnan tsak Mikófalva látſzik, fel máſzunk a' Tokaji Hegyre, a' honnan már Debretzent is látjuk s Madát is? Eb hiſzi, hogy ezer makulát ne ejtett vólna *Zeuxis*, míg a' Seregély s Rigó belé vágta az orrát abba a' gohérba, a' melylyet feſtett. És, ugyan nem úgy van ê, hogy ſok el nem sűltt próbáknak kellett addig lenni, míg Polidórus Vergilius egygy egéſz könyvet írhatott a' Találókról? Egygy ſzóval: nints igazabb, mint az, hogy forrni kell a' bornak, ha valaha tiſzta akar lenni; Télnek kell elébb lenni, hogy nyár lêgyen; fekete éſzaka után van a' fejér nap is: bizony nêkünk is a' homályoknak s híbázásoknak Ábécéjét kell elébb kereſztül ſilabizálnunk, s úgy hagyhatunk oſztán egygy tsupa tiſzta igazſágokkal tele tömött Kálepínust magunk után.

után. S ha *bibáztam* némelylyíkben; de úgy gondolnám, nem mindenikben: Hát egygy tsepp mézért nem lehet é el ſzenvedni egygy két pár fúlánkot? Ha a' Míron' rézből öntött tehenei között tsak egygy van is olylyan, melyly az úttzán lévén, midőn a' Tsordás ki hajtana, azt gondolván hogy az a' többi közzűl maradt el, ra üte a' farára mondván: *Hajj után, Kesely!* nem lehet é azért a' többieket is el ſzenvedni, ha ſzintén azokra nem fog is botot az öreg após? Még a' Biblia is meg ſzenved egygy Lótért egygy Soárt. Szintúgy van helye a' Tűredelemnek a' Grammátikában, mint a' Kereſztyénségben. Végre, ha nem *bibáztam* vólna; már most nem lehetne ilyly ſzembe tűnő képpen nyilván valóvá tennem, hogy én egygy emberſéges ember vagyok és meg állom fogadáſomat. Ugyan is ---

Azt fogadtam vala leg elsö levelemben, hogy kéſz vagyok leg kissebbet is meg változtatni, a' mi nem tetſzik: imé most tudttomra adák, hogy az újj ſzók nem tetſzenek mindeneknek. Óh beh örömest tselekſzem a' meg változtatást! hiſzen nékem nem arra kell vígyáznom, mi tetſzik nékem; hanem, mi tetſzik az Olvasóknak, mert én nem magamért írom, hanem másokért! És, bár tsak eddig írták vólna azt meg! beh meg köſzöntem vólna! a' minthogy most is köſzönöm; éppen tsak azt ſajnálom, hogy némelylyek nem úgy adták tudttomra, mint a' hogy illet vólna. Telylyességgel nem akarom, hogy valaki meg botránkozzon leveleimben, a' mint ezt másſzor is jelentém. Én ugyán nagy tehertöl ſzabadúltam meg, melylyet mindazáltal ſzívesen tselekedtem a' Haza' javára; mert tsak mondhatom, hogy ugyan fürödtem az ízzadſágban, míg egygy ſzót ki tsináltam: és úgy látom, hogy majd a' helyett, ha ugyan mostani ſzomorúságom fellegi tiſztát hagyándanak

ma-

magok után, talán majd elevenebb ſorokkal tölthetem bé ezután kelêndő hírleveleimet. Ki maradnak hát mind az újj ſzók. Meg hóltak; el-temettem öket: jól mondám hát feljebb ---

Hallottuk van! Hallatlan dolog! Pozsonyban 60 ſzületett Magyarokat nyelt el egygyſzerre a' Temető e' folyó hónapnak 26dikán, még pedig, --- Rettenetes! --- mind elevenen. Én vagyok a' ſzomorú Fél! mind az én' magzatim valának; Keserves egygy állapot! Milylyen telylyes gyönyörűségemre voltak már is! már többnyire majd mindegygyik nagy ember vólt a' Hazában: Ki *Kormányodalomnok*, ki *Titoknok*, ki *Belörméſz*, ki *Tábiráſz*, ki *Tanoknok* s a' t. Oda vannak Őségek! üressen maradtak a' *Kéſzſzernyék*, a' *Püspöködelmek*, *Okodalmok*, *Társodalmok* s a' t. Engem ugyan mintha a' *Villány* ütött vólna meg hogy ezen *Környülmények* közzé estem! Ugyan van ê ehhez hasonló több eset akármelylyik *Százſzakában*? Nintsen, bár hanyjuk fel minden eddig vóltt Halottaknak *Rentzéjeket*. Moſt látom már, hogy azért áradt meg a' leg közelébb költt levelemben a' Duna, hogy lêgyen nêki mivel sírni e' gyáſzos eseten: a' minthogy sírt is anynyira, hogy minden körűl belől lévő *Árkosoknak* hírekkel esett. — Tsak mind könynyebben esne, ha, mint más halottakat ſzoktak, lélektelen fektethettem vólna bê öket a' Halálnak kormos *böröndéjébe*: de ímé egéſzſzen — borzadok, tsak említvén is — egéſzſzen elevenen kellett öket a' Temetőbe bê zárnom. A' Kísérők mind egygy ſzálig *Lábtyúsok* vóltak, még pedig ólyly *femzsesen*, hogy egygy tseppet ſe hazudok, ha azt mondom, hogy egéſz Rakomaz jelen vólt. Soha ſe láttam életemben olyly víg Kísérőket. — És már ki érénk, nagy ſzép *boſzſzátában* el nyúlva lépegetvén, a' Temetőre. Itt vólt bezzeg rám nézve a'

leg

leg rettenetesebb *Tünemény*! csak anynyi, hogy meg állottunk a' temető Kert' *Felületén*, én ugyan a' közepén a' halott Magyar Istókékkal egygyütt, de a' Kísérök a' kapunál, hogy közzűlök egygy se szaladhasson viszszá; azonnal egygy közzűlök bútsúzni kezde tőllem a' többieknek képekben, egygy kis *Mondolatot* mondván ezen szókkal: „Kedves életben maradott Atyánkfiai: *Pohárnok*! *Vadász*! *Vetemény*! *Tanítvány*! *Tsengettyű*! *Tőlag*! *Követs*! *Bírodalom*! egygy szóval minden igaz Magyarok! Mi el válunk tőletek; ide záratunk elevenen. Tsak két hónapig élhettünk barátságtokkal; köszönjük azt is. Vígyázzatok, hogy az Óderder folyó vize, melyly most nagyon árad, bé ne hányjon benneteket iszappal. Ne keseregjetek; meg látjuk még talán valaha egygymást, és talán nékünk is olylyan sorsunk leszsz, mint ama' hét férjfiaknak, kik a' Tzélion' Hegyének egygy üregjébe rejteztek, a' hol két *Százszakánál* tovább aludván, nem elébb, hanem majd Theodózius Tsászár alatt serkentek fel. Valete! - - Meg kell lenni! - - Köszöntsetek minden *Ifjontzokat*! -- -- Ne keseregjetek -- -- --" Ekkor magok is rá kezdék a' sírást; úgy hogy én tovább nem állhattam, hanem rájok zártam a' Temetöt, s haza jöttem.

* * *

Ilylyen szomorúságim között már most, kérem, ne vegyék nehezen az É. Olvasók, hogy a' külföldi újjságok közzűl most egyébbel nem szólgálhatok e' következő egygynehány sornál, hogy tudnillik — A' Haza' kegyelmes Uralkodója és Ferentz Ő' Ertzhertzegsége, e' folyó hónapnak 25dikén Laxemburgba érkeztek friss egészségben. — Ő' Felsége Printz *Koburgot*, Lovas sereg Généráljává, és Galiciában Komandírozó Generállá; Baró

Srö-

Srödert ki eddig Galiciában kommandírozó Generál vala az Olmutzi várnak Komendánsává; Grof *Kollorédo Józsefet*, a' hadi Készületek' fö Elöljárójává, tenni; *Alvintzi* Generál Majórnak pedig, a' közelébb fö Vezér nélkül vóltt *Ries'* gyalog Regementjét adni, kegyelmesen méltóztatott. — A' Nagy Fridrik után, már a' Királyi páltzát kezébe vette ama' már régtöl fogva az egész nép' szíve' királyi székében ülö *Wilhelm*. Reggel 9. órakor ezen folyó honapnak 18dikán mêne bé Ö' Felsége Berlinbe nagy öröm kiáltások között; és majd az ott lévö Státus Miniſtereket, és más föbb rangú Személyeket maga' asztalára méltóztatta. Már az az elött való napon, le tette az ott örizeten lévö Katonaság az Ö' Felsége' hüségére a' hitet nagy pompával, melylyet majd ezen háromszori öröm kiáltás rekeszte bé: *Éljen a' Király, IIdik Wilhelm Fridrik!* — — Ugyan jól járt Morva Országban leg közelébb egygy paraszt. Egygy el törlött Klastromhoz tartozott holmi egygyet más eszközöket midön kótyavetyéltek; ö is meg vet tizenkét garason egygy fa képet. Haza menvén, a' mint fel akarná akasztani; vêszi êszre, hogy a' Képnek a' háta' gerintzén egygy deszkátska olylyan formán van, mintha azt fel lehetne tolni. Próbálja, hát nyílás esik: bé nyúl; ki vêszen két iskatulyatskát, s hát ímé 50 arany van benne, és még azon felül egygy 1740ben költt 1000 tallérról való Kontractus. A' paraszt el nem vihette a' lelkén, hanem bé jelentette: de kétség kívül, hogy ôlyly egyenes szívüségét tsak nem. foszt'ják meg tölle. Jó biz e' tizenkét garasért! ---- Másszor többet.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
2
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
69
LEVELE.

A' XVIIIdik Száz Eſztendő.

Nem mondhatni ugyan, hogy mindegygyik Száz eſztendőnek ne vólna meg a' maga tulajdon dítsérete, már kinek nagyobb kinek kissebb mértékben: de bizony úgy látſzik, hogy a' menynyivel elébb való az ember minden más teremtett állatoknál e' *Világon* (értem most ezen, tsak e' mi' Hazánkat a' földet) anynyival ſelűl múl minden más Száz eſztendőket e' mostani; úgynint a' melyly tsak nem minden gondjait egyedűl arra láttatik fordítani, kiváltt ezen vége felé siető réſzében, mint mutassa ki magát a' józanabb gondolkodású emberiség már akâr a' maga' akâr a' mások' állapotját néző tselekedetekben. Ezt bizonyítják világosan —

1. *A' ſok köz jóra való Atyai gondoskodások*, melylyek ſzembe tűnő képpen el foglalták az Uralkodóknak s Előljáróknak ſzíveket e' mi' idönkben. Hogy ſokat

ne említsek: Nem egygy Atyát mutat ê az az Órátio, melylyet a' minapi Országgyülésben a' Svéciai Király monda? Nem azt ê, a' Felséges Lajosnak a' minapi Cherburgi útja? de nem azt ê azon szavai, melylyeket leg közelébb némelyly Udvari fő embereinek monda? Azt írják tudnillik, hogy némelyly fő emberek azon vagynak, hogy a' Király mindég tsak otthon üljön, és ne látogassa meg a' maga' tartományit, anynyival inkább ne gondolkodjon arról, hogy az egész Országot, a' mint szándékozik, el járja, mivel ez az útazás irtóztató temérdek költségbe kerülne. Erre a' Király: „ Temérdekbe? S valylyon ugyan miért? Úgy gondolom, hogy nékem s egygy pár úti társamnak még kevesebb is elég, mint a' menynyi nékem itthon Versáliában szükséges. Nagyon sokat tanúltam én a' Cherburgi útamban: én azt, tsak magamban tartván, majd haszonra igyekezem fordítani. " — Még tsak következik a' korona alá a' Dániai Printz, s már is, hogy majd népe' Atyja légyen, azon igyekezik. Ímé tsupán tsak önnön maga' indúlatjából azt bizta ama' híres Kopenhágai Professzor *Szé-vel* Úrra, hogy indúljon útnak, járja el egész Német Országot s Helvétiát, és tanúlja ki mind azt valami tsak egygy Oskolát virágzóvá tehet és a' gyermekek' nevelésében leg jobb mód lehet. A' Professzor minden hónapban fogja tudósítani a' Printzet azokról, a' melylyeket útjában fel jegyezget e' dologban; s majd midőn osztán haza fog érkezni, azon jegyzéseiből s tapasztolásaiból, egygy közönséges haszonra való alkotvány fog épittődni. Ugyan nem éghet ê egygy Dánusnak a' szíve a' szeretet miatt ilylyen Korona' örökösse eránt? — De nem szükség ôlyly messze mennünk példákért; találunk itthon is. Mire való vólt leg közelébb is a' F. Tsászár' útazása? Tsak arra a' többek között, hogy már

Osz-

Ofztria fogja ugyan bé e' Felséget, de azonban mindenütt ott maradt, valahol tsak meg fordúlt, a' háládatos ſzívekben. Auguſztusnak 5dikén Lembergben, meg nem állhatta Ő' Felſége, hogy nyilván valóvá ne tégye, menynyire meg elégſzik az ott lévő Normalis Oskola Tanítóknak ſzorgalmatosságokkal; anynyira, hogy midőn azok nagyobb fizetés aránt instálnának, 1000 aranyat méltoztata nékiek rendelni. Melylyet midőn azok meg köſzönnének; a' Fejedelem ezt felelé: *Tsak folytaſſák Kegyelmetek tovább is a' magok' hivatalyokat, mint eddig!* Gondolhatja akâr ki, már mit nem fognak meg anynyival inkább el követni ezen külömbben is ſerény Tanítók! és ezeknek ſzorgalmatosságok után, majd menynyi jól fel nevelt ifjakon fog meg tetſzeni, hogy azoknak az Atyjok, Józſef vólt. A' nem elég vólt; hanem, majd jelentvén a' Tanítók, hogy a' tanúló gyermekek tsak úgy ſzorongnak az egéſzſégtelen ſzobákban: maga a' Fejedelem el járta mindenik oskola ſzobát, s úgy találván, egygybe meg parantsolta hogy alkalmatosabb Oskolát épitſenek. — Anynyival jobban ki tetſzik pedig ezen Felségnek Atyai gondoskódása, a' menynyivel látjuk, hogy még tsak leg kissebbet ſem átall meg tselekedni, valamit tsak lát a' maga' Gyermekinek bóldogításokrà és ſerkentgetéſekre haſználni. Tudva lehet talán már az egéſzſz Hazában, hogy Júliusnak 1ső napjától fogva; három három leányok vagynak Pesten minden Vármegyékből a' ſelyem fonásnak meg tanúlására. Ezekhez bé mêne Ő' Felſége, hogy a' közelébbi útjában oda ér kezék, vêlek igen nyájasan beſzélgete, meg tudakozta mindegyiknek a' nevét, és ki melylyik Vármegyéből való lêgyen; ſőt *Szíjártó Kristinától*, ki Nógrád Vármegyéből való, az orsót el vévén, azt önnön Maga pergette egygy kis korig ugyan, de tsak gondolhatni

már, hogy majd milylyen szüntelen való fáradhatatlan pergésben fog lenni az az orsó a' Hajadon' kezében, sőt a' többieké is. Emlegetnek ugyan a' régi idők is olylyan Uralkodókat, a' kik igen gyakran ültek a' fonó leányok köztt: de, óh melyly nagy a' külömbbség! mert, úgy ê bizony, hogy — tiszteséggel lêgyen mondva — azok Szardanapálusok vóltak. Már tsak az is elég lett vólna, hogy majd a' fonó guzsaly' kerekei fáradhatatlanok lêgyenek: de még azon felül egygynéhány Körmötz Banyán esztergályozott sárga orsó karikákkal is meg ajándékozta Ő' Felsége a' Szüzeket. — Midőn tehát ilyly példával mennek elő az Uralkodók; ugyan meg-lehetne ê már, hogy a' töllök rendeltetett Elöljáróknak szíveket is, nem egyedül az a' köz jóra való hív gondoskodás foglalná el? Sok a' példa erre is a' Hazában. Tsak egygyet említek. Ezt írják Körmötz Bányáról Auguſztusnak 23dikán: „ Ezen hónapnak 14dikén vala szerentsénk ezen Kerületi Királyi Commissarius *Ürmini* Ő' Excellentiájához. Milylyen fáradhatatlan lêgyen Ő' Excellentiája a' köz jónak elő mozdításában; egészszen nyilván valóva tette, a' midőn itten minden közönséges épületeket meg nézegete, a' dolgoknak folyamatjokról tudakozódgata; elő kére minden Protocollumokat, melylyeket rész szerint helybe hagya, rész szerint meg változtatni parantsola: a' milylyen rendben van az Archívum; az különösen tetszett Ő' Excellentiájának. A' meg mondott hónapnak 20dikán, méltóztatott Ő' Excellentiája, reggeli 10 órakor a' tanáts házban meg jelenni, és e' már másod ízben vala; ott Önnön maga mondott egygy kis orátziót, melylyben a' Magisztrátust a' maga' kötelességinek hűségesen való végbe vitelekre serkentgette, és a' Lakosoknak, kik nagy számmal jelen valának, az egygymás között

való

való egygyességet, ſzeretetet s békeſséget ajánlotta: és ezt majd azzal rekeſzté bé, hogy egygy nagy érdemű lakost az előtt vóltt Major Urat, a' tanátsos ſzemélyek közzé bé venni méltóztatott, ki mondhatatlan örömökre az Evangélikusoknak. Dél után a' körűl belől lévő helyſégekre méne ki Ő' Excellja, hol a' paraſztokkal igen nyájasan beſzélgete, holmi egygyet más ſzükſégeikről tudazódgatott, és mint keresik élelmeket? Majd 22dikén méne el tőllünk, nállunk hagyván a' maga' drága emlékezetét."

II, *Azok az eleven ſzívbéli érezések*, melyly ſzerint mintegygy ſiet az emberi ſzeretettel telylyes indúlat, hogy magát a' mások' bajában való édes réſzesűléssel ki elégítſe. — Ihon, a' mint írják, egéſzſzen el merűlt vólna a' minap *Ulmánál* a' Dunán egygy nagy hajó, és a' rajta vóltt 300 lelkek mind oda veſztek vólna; hanemha az ott lévő nemes ſzívű Predikátor *Winzer* Úr, őket meg ſzabadította vólna. Ez, éppen akkor akart vala menni a' maga' hallgatóival a' templomba; hallja hogy amazok a' halálos örvényekkel küſzködnek; fel kiált egygyſzeribe a' népnek: *Fussunk! Szabadítſuk! prédikálni másſzor is rá érek; de ezen ſzerentsétleneknek ſegítſégekre menni, késő leſzſz másſzor.* — Ama' híres Spanyol Orſzági lovag játékos Bétsben, *Mahió* Úr, ki, a' mint írják, minden nap 500 forintot keres meg a' maga' lovag játékával, már nem egygyſzer kétſzer tette nyilván valóvá a' maga' tsak nem Fejedelemhez illő adakozó vólttát, a' ſzűkölködőknek fel ſegéllésekben; annyira, hogy midőn leg közelébb a' maga' társaival egygyütt egygy Külvároſon menne ló háton, egygy ſzegény Aſzſzony a' lova' lába' elíbe le térdepelt: a' lova, melylynek különbben is egygy fő minémüsége a' könnyű fel ſzökés, frissen által ugrotta, úgy hogy az aſz-

ſzonyt

ſzonyt egygy tseppet ſe ſértette meg. Mahió azonnal viſzſzâ fordúla; kérdezé: Mit akarſz jó aſzſzony? — Uram! mondá ez, Kegyelmed már olylyan ſok ſzegénnyekkel jól tett; ímé ma a' ház bért le kelletik fizetnem, ſoha nem tudom mit tsináljak — — Mahió kivêſzi az erſzényjét, s 12 aranyakat ada nêki. Az elótt egygy vagy két nappal, egygy más ſzűkölködónek még meg annyival is többet adott vala. — De ki győzné elő hordani mind azokat a' példákat, melylyek az e' képpen meg indúló ſzívnek nemes mivólttát bizonyítják? És ne is mondja ſenki, hogy ezekkel tellyességgel meg nem egygyez a' *Nikholſzon Margaréta*' tselekedete Angliában, ki a' minap által akarta ütni késsel a' Királyt; mert könnyű rá a' felelet. Már a' minap is jelentém, hogy az aſzſzony eſzelős: és hogy valóſággal a' lêgyen; ímé most is azt írják; és ugyan azért már a' bolondok' Iſpotályjába zárták bê. De azonban más réſzről, avvagy nem adott ê azon történet egygy jeles alkalmatosságot feltételem' meg bizonyítására. Ám alíg terjede el az a' hír: azonnal rohant a' Népſég a' Királyi palotához, és egéſz nyughatatlanságban vólt mind addig, míg tsak a' Király ki nem hirdettette, hogy ſemmi baja ſints. Nem tsak; hanem még minden fóbb rendű s rangú Uraságok is oda menének a' Királyhoz, a' magok' azon való ſzívbêli örömöknek meg mutatáſára, hogy a' Király ólyly ſzerentsésen meg ſzabadúlt. Sőt már most minden más Orſzágbêli Udvarok is küldözgetik Londonba a' magok' azon való örömöket. Könnyen által láthatja azonban akâr ki is, hogy ezen hírre leg jobban meg borzadt vala az egéſz Királyi Família: de bizony leg nyughatatlanabb is vala ez, mennél hamarâbb látni a' Királyt. A' Királyné, ki ekkor *Windſzór*ban vala, azonnal bê fogata, és már éppen fel hága a'

hin-

hintóba; a' midőn a' Király maga oda érkezék, és egygyszeribe véget vete szívbéli fájdalmának. Még a' Walliai Printz is (ki már a' maga' egygyet más holmiját tsak ugyan el kótyavetyéltette, és tsak mintegygy privatus ember úgy él *Britghthelmſtoné* ban) nagyon meg mutatta ez alkalmatossággal, hogy a' maga' mostani ügyes bajos környülállásai se tettek leg kissebb tsonkúlást is azon telylyes gyengédségű fiúi szeretetében, melylyel Atyja aránt viseltetik. Tsak anynyi hogy meg érté egygy hozzá érkezett Kurírtól azon szomorú hírt: azonnal, mint a' villám, egygybe kotsira, megy sebessen Windszór felé, anynyira, hogy 3 óra s 10 pertzenet alatt, 50 Ángliai mértt földet el menvén, oda ére. A' melyly fiúi szeretetének ólyly világos jelén, mondjak, hogy a' Király felette nagyon meg illetődött. - - Másként az is igaz, hogy e' mostani idökben sok szomorú történetek is adják elő magokat, úgy hogy tsak hallván is meg borzad belé a' jó szív. Imé tsak közelébb mi történt Francia Országban. Egygy *Montpellier* nevű Városban ki berelének a' Komédia játszók egygy nagy fa házat. Mindjárt a' leg első játék tartásnak alkalmatosságával az el múltt hónapnak 26dikán, mind le szakadtak az első Contignátión lévő rekesz szobátskák bé a' játszó ház közepére, s mindjárt uránna egygy része a' ház fedélnek. Rettenetes! 200. személyeket írnak, kik azonnal szörnyű halált hóltak; a' meg sebesítettek, 500 vagynak.

És ezek valának leg közelébb azok a' példák, melylyeket ha az okos Olvasó egygyütt gondol azon még friss emlékezetében lévőkkel, a' melylyek a' közelébb múltt esztendőkben estek: azonnal átal látja e' folyó száz esztendő' végső részének ebbéli előkellőségét.

Van még egygy harmadik tzímer is, az tudnillik, hogy *az Uralkodók nagyon utánna látnak a' magok' jussoknak, mind a' világi, mind pedig kiváltt képpen az Eklézsiai dólgokban.* De minthogy most erre példám nintsen: tsak az É. Olvasókra hagyom, hogy pótolják ki azokból, a' melylyeket bőségesen tudhatnak ide valókat.

Holländia.

Mitsoda változásokat lehet majd várni Hollándiában; azt, ezen onnan jött Tudósításból egészszen ki lehet látni: „ Igaz ugyan, hogy azok a' Lakosokból álló *Szabad Katonaságok*, *Fegyver gyakorló társaságok*, fel fegyverkezett *Lakos seregek* (így nevezik őket) a' melyly ek ez előtt kevéssel némelyly városokban fel állíttattak, ezen magok' létteket, egyedűl azon Magisztrátusi Személyek' izgatásának s unszolásának tulajdoníthatják, a' kik magokat a' Helytartó Printz ellen öszsze adták, ólyly véggel azonban, hogy majd magok légyenek a' Hatalmasok: de már, ugyan azon három rendbéli seregek, magok köztt tsináltak egygy *Közönséges szövetséget* vagy *Öszsze egygyesülést* ólyly véggel, hogy semmivé tegyék az elő kellő Személyeknek uralkodásokat (Aristocratiam) és egyedűl a' nép' uralkodása álljon fel; a' minthogy úgy látszik, hogy ma hólnap el is érik ezen végeket. És az előkellő személyek bezzeg szeretnék már most, ha nem vólnának azok a' Seregek! Azon *közönséges Öszsze egygyesülésen kívül*, van még egygy *rész szerint való Öszsze egygyesülés* is a' tulajdon képpen úgy nevezett Hollándia' Tartományjának városai s falui között. Ezek, már igen sokszor tartottak gyűléseket a' magok' Deputátusok által, és azoknak egygyikében olylyan plánumot tsináltak, melyly bizony a' leg gögösebb uralkodásra vágyodó előkellő Személyt is meg reszkettetheti. Az a' plánum, egészszen *a' lakosoknak jussokat* adja elő, és a' titulússa ez: *Egygy ki dólgozott mód, a' végre, hogy az által a' Közönséges Társaság, belölről bóldoggá, kivülről pedig tekintetre méltóvá tevődjék, egyedűl az Uralkodók' és a' lakosok' hasznának öszsze egygyesítése által, azon végezésnek ereje szerint, melylyet a' Hollándiai fel fegyverkezett lakos seregek, a' leg elöször 1785ben Octób. 4dikén Lejdában tartatott tartománybéli gyülésben tsináltak, és a' Hollándia Tartománybéli lakosoknak e' részben való oktatásokra ki hirdettek.* Ez az írás már azólta mind jobban jobban terjed a' nép között, és a' szívek mind zendűlésben vannak. "

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
ZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
6
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
70
LEVELE.

Hadi Mozgások s Zenebonák.

Kétſég kivül hogy meg vakarták eddig a' fejeket ama' híres tengeri tolvajok, ha ugyan bé ért már Áfrika' határiba az a' hír, melyly már Európán keresztül ment. Nem is említem azt, hogy az Algíriaiak a' minap egygy moſzka hajót el fogván; az Udvar azonnal parantsolatot ada Krónstadtba, hogy 30. hadakozó hajókat kéſzítſenek el 50,000. emberrel együtt: ezt, mondom, nem is említem, nem tsak azért, hogy Krónstadtól fogva Álgiriáig ſokkal nagyobb közöle vetés van, mint ſem hogy olyly nagy hajós ſeregnek oda lejendő ſzállíttatását tsak egygy kis hírre el lehetne hinni; hanem inkább azért, hogy midőn az említett 30. hajók Krónstadtból ki indúlának, *Powalichin* a' hajós ſeregnek Kommendánssa éppen akkor vett az Udvartól egygy bé petsételtt levelet, melylyet elébb nem ſzabad fel bontania, hanem majd midőn már egygy bi-

zonyos tengerre el fognak érni; és így hát majd tsak akkor fogják ők is, s azután mi is meg tudni, hogy hová mennek. Hanem már a' több, hogy a' vitéz Emóról azt írják, hogy megint viſzſzá ſzándékozik Sfax' városához, és addig meg nem nyugſzik, míg az egéſz várost hamuvá nem têſzi. — De még is a' mi leg inkább reſzkettetheti azon egéſz Barbáriai tolvaj féſzket; az, ím e' következő· Azt mondják, hogy most minden Európai tengeri Hatalmasságok azon vagynak, hogy egygy ſzívvel lélekkel öſzſze tsatolván magokat, azon tengeri tolvajoknak egygyſzer már valahára véget vessenek. Annak végbe vitelére, két féle módot látnak: *Vagy azt*, hogy az öſzſze egygyesülendő Hatalmasságoknak seregeik, sorba egygy mást fel fel váltva, bizonyos ideig vígyázzanak ott körül belöl a' tengeren, hogy a' Kereskedők bátran jöhessenek mehessenek: *Vagy*, ha azon módra minden Hatalmasságok rá nem állanak, *azt*, hogy mindenik Hatalmasság a' maga' réſzéröl, a' Málthai vitéz Rendeket anynyi erővel és holmi egygyet más megkívántató ſzükséges dolgokkal fogja mindenkor ſegíteni, a' menynyi tsak elégséges leſzſz nékiek egygy olylyan ſeregnek fel tartására, a' melyly által az öſzſze egygyesülendő Hatalmasságok a' magok' végeket el érhetik. Jéh! beh majd meg ſzünnek oſztán azok a' ſok Adó forma ajándékok, melylyeket most a' tengeri Hatalmasságok, ezeknek a' Haramiáknak, minden eſztendőben küldöznek a' kereskedésnek bátorsága végett! Ennek ugyan bizony, még mikor tsak így híriben van is, méltán örülhetni. Azt mondják, hogy ezt a' plánumot az Éſzaki Ámérikaiak tsinálták, és hogy már egéſzſzen kéſzek annak munkába való vételére a' Spanyol, Portugall, Neápoly és más tengeri Hatalmasságok.

Bámúlással olvashatni, mi lett már tsak eddig is a' Hollándiai Zenebonából. Az *Ültrajectum* nevű Tartomány' és Város' lakosai, azon 8 tsoportból álló Katonaságból, melylyet a' lakosok közzűl a' Magiſztrátus ellen fel állítottak, ki válaſztottak mindegygyikből kettőt kettőt, és így mind öſzſze 16 Személyeket, kikre az egéſz lakosok' dolgát s' annak folytatását rájok bízták. A' fő azok között, egygy *Gordon* nevű Ultrajectumi elökelő lakos, és ez mintegygy ſzája az egéſz népnek. Ki válaſztván azon 16 ſzemélyeket; két lakost el küldének a' Polgár Meſterhez, kik által azt kívánták, hogy a' Magiſztrátus tartson egygy rend kívűl való gyűlést, a' melylyben azon ki válaſztott 16 ſzemélyeket eskesse meg, úgymint a' Népnek lejéndő fejeit. A' Pólgár Mester arra rá nem állott. Júniusnak 31dikén tehát, öſzſze gyűltek a' nyóltz tsoport lakos ſeregek, és el végezték, hogy még a' Magiſztrátusnak 4 heteket engednek, hogy arra gondolja rá magát. Ezen végezéseket tudttára adták a' magok' Deputátusok által a' Frantzia Követnek is Hágában: de még nem tudódik, az, mitsoda válaſzt adott légyen nékiek. El telvén azonban a' Magiſztrátusnak hagyott idő, úgy hogy az rá nem állott kívánságokra: el végezték a' lakosok, hogy Auguſztusnak 2dikán egéſzſz kéſzűlettel meg jelenjenek az ő' gyűléseknek ſzokott helyén, és azon ki nevezett 16 ſzemélyeket magok eskessék meg, há a' Magiſztrátus tsak ugyan még akkor ſem akarná; és ezt is tudttára adák a' Tanátsnak. E' ſzerint hát, a' fel fegyverkezett lakos ſeregek, Auguſztusnak 2dikán, meg jelenének zaſzlókkal dobokkal a' ſzokott gyűlésnek helyén. Ott ki vólt téve egygy hoſzſzú tábla aſztal, s mellette végig mindenütt ſzékek. El küldének a' Magiſztrátushoz; a' melyly is 37 ſzemélyekből áll. Köz-

zűlök tsak 5 jelént meg; kik is, kérték a' lakosokat, hogy, minthogy ők kevesen vagynak, ne ők, hanem magok a' lakosok eskessék meg a' ki választott személyeket. Erre rá állottak, ér az esketés meg lett. A' Pólgár Mestert pedig és a' több tanátsos személyeket, a' kik meg nem jelentek, ki vetették azon hívatalból, mint olylyakat, a' kik a' Lakosok' jussainak és szabadságinak megvetői; és azonnal újj Magisztátusi személyek' választásához fogának. Ugyan akkor a' meg nevezett Gordont, a' Városnak fő Kórmányozójává tették, és által adák néki a' Város' Kapu kóltsait, a' melylyek eddig mindenkor a' Polgár Mesternél állottak vala. Már most várják mindenek, hogy ugyan mit fognak már tsinálni a' le tétetett tanátsos személyek; mert ott ugyan Ultrajectumban még tsak gyülést se tarthatnak már. És így látni való, hogy ezen Tartományban s Városban már egészszen le tsepűződött az Elökelöknek uralkodások. Nem tsak, hanem már jobbára mindenütt kezd erőt venni azoknak hatalmok, a' kik a' lakosi jussoknak pártfogói. Ugyanis, mintegygy 80 főbb rangú s tanátsos személyek gyültek öszsze Augusztusnak 7dikén és 8dikán külömbb külömbb Tartományokból Ámsterdámban, a' hol is egygy nevezetes *Lakosi just óltalmazó Szövetséget* (így nevezik) kötöttek egygymás közt. Annak 4 nevezetes pontjai, rövideden ezek: — 1.) Az Elökelők' egygy általjában való uralkodásának semmivé való tétele. — 2.) Egygy senkitől sem függő nép' uralkodásának meg határozása. — 3.) A' Helytartói Tanátsnak tovább is való meg tartása, de a' hajdan fel állított törvényeknek fundamentomos tzikkelyeik szerint. — 4.) Az uralkodó Reformáta Vallásnak fel tartása s óltalmazása. Ezen szövetség már egész Hollándiának tudttára van adva, és a' népnek öröm zsibongásaival minden Városok tele vannak.

Ele-

Elegyes hírek.

Az öreg Fridrik, a' Berlinből érkezett hitelesebb tudósítás szerint, nem éjfélkor, hanem reggeli 3 órakor Augusztusnak 17dikén aludt el, életének 74 esztendeji, 6 hónapjai és 24 napjai; uralkodásának pedig, 46 esztendeji és harmad fél hónapjai után. Vévén azon hírt egygy onnan érkezett Kurírtól a' Bétsi Udvar; azonnal az Ő' Felsége' rendeléséből gyászt öltözött magára; és így már most kettős gyászban van; egygyikben tudnillik a' meg hóltt Portugalliai Király emlékezetére. — A' F. Tsászár, a' Minkendorf mellett vóltt fegyver gyakorló táborozásnak végbe menetele után, más nap' mindjárt, az az Szeptembernek 1sö napján, el indúla, Browne Generáltól kísértetvén, Morva Ország felé a' *Turas* nevű helység mellett lejendő fegyver gyakorló táborba. — Hogy Ő' Felsége leg közelébb Galiciában vala: éppen akkor folyt vala egygy árva Kis asszonynak a' dólga a' Lembergi Magisztrátus előtt Tudnillik: két nemes ifjak meg szerették a' Kis asszonyt, ez is azoknak egygyikét; azonban a' másik, a' ki a' leány' gondviselöjének a' fija vala, minden módon azon igyekezett, hogy az ö' összve keléseket meg akadályoztassa. A' leány a' dólgot, melyly már ekkor a' Magisztrátus előtt folyt, vitte a' Tsászár' eleibe, s Ő' Felségétől majd ezt a' parantsolatot vévé, hogy, míg a' dolog el igazodik, menjen egygy Klastromba. — Az Istenért! el fakad sírva a' Szűz, hiszen én semmit se vétettem; s majd tehát egygy instántiát íra frantziául a' Tsászárnak. Ő' Felsége válaszola reá németűl e' képpen: „ Kis asszony! ha nem tud németűl, magyaráztassa meg ezt az írást magának. Miért parantsoltam légyen én, hogy a' Kisasszony Klastromba menjen, egyedűl csak ez az oka, hogy a' Kis asszonyt bátorságos-

sá

sá tégyem a' maga' Szeretőinek alkalmatlankodáſai ellen, valamíg tsak a' törvény ſzerint vége nem ſzakad a' dolognak; akkor oſztán ſzabad tetſzésében fog állani a' Kis aſzſzonynak, akár egygyiket, akár másikat, akár egygyiket ſe válaſztani. *Józſef.* " — Ugyan itten Galiciában, most leg közelébb hala meg egygy nemes ember *Oſztrowſzky Kázimír*, életének 125dik eſztendejében. Ki vévén azt, hogy a' ſzemei egygy kitsit homályosodni kezdettek ez előtt mintegygy 6. eſztendővel, külömbben tsak nem egéſzſzen ki múlasának órájáig helyén vóltak a' többi erzékenységei. Kevéssel halála előtt azt beſzéllé, hogy 1683-ban, ö mint belső ſzolga, vêle vólt a' Lengyel Orſzági Királylyal *Szobyeſzky Jánossal*, midőn a' Bétset ostromló Törököknek ſzéljel verésekre méne. Midőn a' Király, folyratá beſzédét az Öreg, a' török tábort meg látá; le ſzállott a' lóról, s parantsolá a' maga' Kíséröinek is, hogy ſzálljanak le: és azonnal azokkal egygyütt térdre esvén, fel ſzóval e' képpen imádkoza: „ Istenem! ſegítss meg ſzándékomban, és bóldogítss mind abban, valamit tsak tehetek ezen ſzent Római Birodalom' kóltsának meg ſzabadításában, és ne engedd előbb látnom a' *Viſztula*' folyó vizét, valamíg tsak ezt végbe nem viſzem. " Akkor fel állott, s a' maga' lovassaihoz fordúlván, ezt mondá: Szedjétek öſzſze ſzíveteket, s légyetek kéſzen hólnap, ha Istennek úgy tetſzik, meg halni; vagy ha arra nints elég batorságtok, öljetek meg engem, és ne engedjetek élni azon gyalázat után!

Hogy Pesten a' tudományoknak közönséges műhelyében, a' plánta tudomány annál nagyobb tökélletességre mehessen: parantsolat ment minden Orvosokra s Patikárosokra a' Hazában, hogy némelyly ritkább mezei plántákat ſzedegessenek öſzſze, s küldjék Pestre a'

tu-

tudományoknak közönséges műhelyéhez tartozó plánta nevelő kertbe; fáradſágok, nem fog jutalom nélkül hagyódni. — Ugyan itt Pesten, történt leg közelébb, hogy egygy Leány a' tántz házban hirtelen le rogyván meg hólt; s majd az Orvosoknak vizsgálások által ki sült, hogy azon ſzerentsétlennek onnan esett a' halála, hogy a' felettébb való öſzſze ſzorítása miatt a' vállnak, a' vérnek a' testben körül körül való folyása meg akadályoztatott. E' végre tehát, ismét meg újjíttatott minden Vármegyékben az a' parantsolat, melyly már 1784-ben Júniusnak 21dikén ki adódott vala, a' melylyben tudnillik a' felettébb ſzorító vállnak viselése tíltatik. — Ugyan a' Hazában, egygy Júliusnak 18dikán költt Felſéges rendelés ſzerint, a' nem egygyesültt Oroſzoknak kegyelmesen meg engedtetik, hogy a' magok' eddig ſzokásban vóltt 4. bűtsú járásokat, ugymint a' 3. Királyok' Innepe' napján, Húsvétkor, Márk' napján, és a' templom' fel ſzentelésnek innepe' napján, mindenütt közönſégeſen tarthatják; ílyly pontok alatt mindazonáltal, hogy — a' bűtsú járásoknak ſzámokat ne ſzaporítſák; hogy — azokat innep napokon tartsák; és hogy — azok e' vagy amaz Eklézsiai megyén kivül ne tartódjanak.

Ha minden világi tudományok, a' gyakorta való tapaſztolásokból tsináltt regulákból lettek s állanak: úgy látſzik, hogy az ollyan regulákra most különös alkalmatosságot ſzólgáltatnak némelyly történetek a' Természetvizsgálóknak. Midőn a' múltt Júniusnak 31dikén Rómában a' már jelentett föld indúlás vala; ugyan a' tájban, azt írják most, hogy *Áquila'* Városa Olaſz Orſzágban, tsak nyóltz napok alatt is, több mint 40 föld indúlásokat érze, melylyek igen nagy károkat okoztak, ſok házak le omlottak, a' lakosok többnyire mind ki

ſza-

ſzaladtak a' mezőre s a' t. A' terméſzeti tudományhoz tartozik az is, a' mi leg közelébb *Smirna* körűl esett. El lepte vólt már az egéſz tájékot a' ſok ſáska a' minap, és midőn már éppen nêki esne a' mezőnek; azonnal — nézd! hogy ſegít maga a' terméſzet! — ſok ezernyi ezer fekete fejű tengeri madarak repűlének oda, és azokat mind fel falák. Ugyan, tsak ezt meg gondolván is, hogy mondhatod hát: Nem bóltsen van alkotva ez a' Világ; Nem visel erre gondot senki, s a' t. Hát ki kűldötte ezeket a' jóltévő madarakat éppen azokban a' környűlállásokban oda? — Tsak úgy potomban találtak oda repűlni, azt mondod. — Ha úgy, tehát tsak potomból esik az is, hogy a' Várba ſzorultt fő Vezérnek mêgyen a' ſegítſég, s annak még előre meg örűlvén a' fő Vezér, ezt mondja: *Itt jön Henrik, ne féljünk! az álgyúja' ſzavát is esmêrem.*

Szelíd Hóld! Hogy lehet a' meg, hogy a' te' tested kajlájával tzímereskedő nép ólyly kegyetlen? Azt írják Konſtántzinápolyból, hogy a' Szultánnak egygy fő embere a' többek között azon profontra is vígyáz vala, melyly a' hajós ſeregnek oſztogattatik ki. Történt, hogy *Gazi Hassán* a' hajós ſereg' fő Vezére, valami hibát talált a' prófontban: azonnal fel lármázta az Udvart: a' fő embernek fejét vették: testét ki tették a' *Szerájl'* (így híjják a' Török Tsáſzár' udvarát) kapujára: mejjére ſzegeztek egygy olylyan hibás prófontot, s így állott ott harmad napig. Azt írják a' Bánnátból is, hogy alíg múlik el egygy Iſten adta nap, hogy a' Belgrádi Törökök egygy vagy más Kereſztyént fel ne áldozzanak fene indúlatjoknak; annyira, hogy már az ott lévő Bassa azt végezte, hogy többé egygy Törököt ſem ereſzt átal a' F. Tsáſzár' bírtokában lévő földre.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
9
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
71
LEVELE.

Világ' Fája.

Azt írják a' leg közelébbi Hírlevelek, hogy Spanyol Országban, *Alkaraz'* városától két mértt földnyire, a' *Szalobra* folyó víz' partján, egygy ritka nagyságú diófa van. Azt, egygy híres tengeri Indsinér *Bernia* Úr megmérte, s ezeket írja rólla: „ A' tövénél a' dereka, melyly nem ſzintén kerek, 9. Káſztíliai röf és 3 láb körös körül. Abból 4 nagy ágak nőttek ki; melylyeknek egygyike 8 röfnyi és 2 lábnyi vastagságú; a' másika, 5 röfnyi; a' harmadika, 4 röfnyi és 2 lábnyi; végre a' negyedike, 4 röfnyi. Az első ágból, megint egygy más eredett, melylynek a' hoſzſza 31 röf. Az ágak, mind öſzſze 116 röfnyi és 2 lábnyi hízakot foglalnak el, és tovább mint 188 ölnyire vetnek árnyékot. A' fának a' magassága, 80 röfnyi. Rend ſzerint 20 és 25 köböl dió terem rajta. Igen éltes már a' fa, de azért még is erőss és egéſzſé-

ges. " Bizony méltó a' természeti ritkaságok közzé. Én *Világ' fájának* neveztem. Miért? Könnyû akâr kinek is fel találni. A' 4 nagy ágak, úgy é bizony hogy Európa, Ázsia, Áfrika, Ámérika; azoknak galylyjaik, az Országok, Bírodalmok; s a' t. De nem akarom az időt tölteni, tsak az É. Olvasokra bízom amannak ezzel való öszsze vetését; kölömbben majd még a' leg kissebbet is fel tudnám ebben találni: ám hiszen hová kell már kissebb, mint az, hogy ezen szintúgy ugrálnak a' mókusok egygyik galylyról a' másikra? és kik azok? Kétség kívül: a' Dézertorok, Szökevények s a' t. Szén égetönek, tökén a' szeme: nékem is hát újjság író léttemre tsak a' termésére van gondom ennek a' fának. Mert, ámbár már régi is: egészséges mindazonáltal, és terem bösegesen, még pedig — és tsak ez egygyben külömböz a' Spanyol Országitól — minden nap', minden órán s a' t. Mit? Tsupa *Történeket s Változásokat.* Sok Könyv-Magazínumok töltek már meg ilylyen diókkal: Jéh! pedig menynyit nem szedtek fel s tsak ott veszett! Sok vólna nékem is most mindenik galyly alól fel szednem, tsak a' mit a' közelébb múltt napokon termett is. Egygy kitsit hát egygy vagy két galyly alól, vagy — rövidségnek okáért szólljunk már tsak világosan — lássunk egygynéhány történeteket egygy vagy két Országból:

Magyar Ország. Nem lehet fájdalom nélkül tsak említeni is azon szörnyü kárt, melylyet Szala Vármegyében, *Sötörön* s más körül belöl lévö helységekben a' nagy jég esök okoztak Augusztusnak 24dikén. Mind oda vagynak a' szölö hegyek, mezök, veteményes kertek: 6 söt 7 fontos jég darabok húllottak közel majd egygy óráig, ólyly sürüen, hogy a' földet egészszen téli formába öltöztették: a' levegö égben madarakat,

golyát,

gólyát, varjút, s másokat; a' földön, rókákat, nyúlakat, katsákat s a' t. ſzámtalan sokakat agyon vertek: a' hegyek között még harmad nap múlva is találtak rakás jegeket. Igen ſok helyünnen panaſzolkodnak ugyan a' Hazából az idő' járásáról: de bizony ilyly ſzomorút nem írnak ſchunnan is. Többnyire majd mindenütt, mint ſzintén itt is Pozsonyban, ritka nap múlik el, hogy essö ne légyen. — Szánakozásra méltó, az a' — nem is tudom minek mondjam — tudatlanság ê vagy kegyetlenſég is, a' melylyet *Hangáts* nevű faluban ez előtt 3. három héttel egygy aſzſzony vitt véghez. Ez a' rühből akarván ki gyógyítani, 8. eſztendős gyermekét; azt a' meleg sütő kementzébe vetette: s midőn onnan kétſzer is ki akart vala jönni; hogy többſzör baja ne légyen véle, egygy nagy fával a' kementze' ſzáját bê dugta, s a' gyermek ott fúlt meg a' melegség miatt. Azt mondják ugyan hogy az aſzſzony fél eſzű; a' minthogy nem is lehet külömbben. — Hanem, már a' *Bábonyi* Kerülő Miskóltz mellett, meg tetſzik hogy mindég eſzén van, és kötelessegének is minden ſzemély válogatás nélkül meg felel! Ám azt írják rólla, hogy a' maga' fiának a' ſzűrit már kétſzer vette el a' tilalmasban, s mind a' kétſzer bê itta.

Német Orſzág. Ez most tsak nem mindenütt a' Nagy Fridrik' halálán való mélyſéges ſzomorkodásokkal van tele. Bétsben, még a' leg mélyebben látó fő ſzemélyek is meg vallják, hogy a' miatt bizony ſemmi változást ſem várhatni az Európai dolgok' folyáſiban; mert, úgymond, a' Nagy Királynak lelke él még az Ő' Miniſtereiben és egéſz hadi ſeregében. Az ő' sarkulatos igazſágokon épűltt regulái, melylyek ſzerint tselekedett, valamint nem egygy ſzempillantás' gyümöltsei valának; úgy állandókis lêſznek, mint ſzintén az a' ki

tsináltt plánum, a' melyly azok ſzerint fejtegetődzik elébb tovább mind jobban ki felé. Ha tsak futva járja is el az ember gondolatival azon ſok hartzokat, a' melyekket ez a' nagy Vitéz folytatott; és meg gondolja, menynyi nyughatatlansággal mentek azok véghez: bizony lehetetlen rajta el nem tsudálkozni, mimódon vihette életét enynyi ſok időre. Ha Epaminondás, azoknak, a' kik azt vetették ſzemére, hogy nem hágy gyermekeket maga után, méltán felelhette ezt halálakor: *Sőt inkább kettőt hagyok, úgymint a' Mántínea és Leuktra mellett meg eſett hartzokat*: bizony méltábban el lehet mondani a' meg hóltt Királyról: *Tizenkét fiai maradtak*, tudnillik: a' *Mollwitz*, *Tsaſzlau*, *Strigau*, *Szór*, *Keſzſzelſzdorf*, *Lobozitz*, *Prága*, *Roſzbak*, *Liſzſza*, *Zorndorf*, *Lignitz*, *és Torgau mellett véghez vitt győzedelmek*. — Kevéssel halála előtt, mondják, hogy a' *Sansſzuſzi*ai kertében egygy nagy házat akart építtetni: de ez, nem lehetett vólna meg jó móddal egygy 90 eſztendős öreg aſzſzonynak ott közel lévő háza miatt. Rá bízá hát egygy titkos Tanátsossára *Swartz* Úrra, hogy mint magának végye meg azt a' házat, s adjon érte 400 tallért: mert, mondá a' Király, ha meg hallja az aſzſzony, hogy én magam akarom meg venni; úgy, vagy tellyességgel ide nem adja, vagy igen drágán. Swartz Úr, el ment az aſzſzonyhoz: de az, rá nem állott ſok kérés után is; ő' nêki, úgymond, egygy tsepp el adó ſzándéka ſints, s a' t.; anynyira, hogy végre kéntelen vólt Swartz Úr ki mondani, hogy a' Király maga akarja meg venni a' házat. — Az én' Királyomnak? fel kiálta azonnal az Aſzſzony; óh ingyen oda adom! én ezért a' jó Úrért minden nap' imádkozom az Istennek. A' Király, el beſzélvén Swartz Úr a' dólgot előtte, anynyira meg illetődött az aſzſzonynak aránta való ſzíves

in-

indúlatján, hogy azonnal nem tsak 600 tallért adata néki 400 helyett, hanem meg is parantsolá, hogy ſzámára a' jövő eſztendőben újj házat épitſenek. — Szeredán reggeli 6 órakor Auguſzt. 16dikán, a' Király ájúlásba eſék; de majd tsak ismét fel eſzmélkedett, és diktált még valamit, mint az előtt ſzokott vala minden dél előtt. Dél előtti 11 órakor el aludt egygy kitsit; s majd fel ſerkenvén, midőn a' meg dagadott lábát bé akarnák kötni, mondá: *Gyermekim! miért akartok engemet kínozni? hiſzen nem haſznál már nékem ſemmi.* Dél után 6 órakor ismét el aludt, s ſzintén késő; estve ſerkent fel, körűl nézett keményen; intett a' ſzoba Huſzárnak, és mutatott a' maga' meg dagadott lábára. Az, közelébb menvén, hogy a' lábát bé kösse, mondá a' Király: *Széket!* (kétſég kívűl, hogy a' lábát rá tégye), és a' vólt a' leg utólsó ſzava, s többet egygyet ſe ſzólhatott. Ott feküdt mintegygy már egéſzſzen meg halva reggeli 3 óráig, és akkor meg hala a' maga' kedves Miniſterének *Hertzberg* Úrnak karjai köztt, a' ki maga fogta bé ſzemeit is. Ezt azonnal hírűl vitte maga a' már mostan uralkodó Királynak, és Ő' Felſégét mint Királyt maga köſzöntötte leg előſzör. — Már az előtt való eſtve kezdett terjedni minden felé a' hír, hogy a' Király nem fog tőbb napot érni. Azonnal mindenek, valakik tsak tudták, Kitől s mitől válnak meg, el ſzomorodva ki menének a' nagyobb társaságokban mulató emberek közzűl, vége lett az egygyütt való víg beſzélgetésnek, bé ült minden a' maga' ſzobájába, és keſerves könyvhúllatások s ſzív dobogások között várta a' halál hirrel elő álló ſzomorú postának meg jelenését. Reggel mindjárt bé zárták a' kapukat (Berlinben tudnillik) és egygyſzerre gyáſzba öltözött mindeneknek ſzívek. Nyoltz órakor öſzſze gyűle az ott őrizeten levő Katona-

naság, és meg esküvének (a' mint már másſzor jelentém) az újj Király' hűſégére. Nem is lehet ſzomorúbb környűlállást gondolni, mint midőn a' katonak tsendes lépéssel menének a' hit le tevésnek helyére; azok a' katonák, a' kik a' Fridrik' vezérlése alatt ólyly ſok ütközetekben vóltak jelen, s azokból ôlyly ſok győzedelmekkel tértek viſzſzâ. Ottan egygy karikában állván; meg álla közepettek a' tábori Pap *Kletske* Úr, s ilylyen formán ſzóllott: „ Vitéz férfiak! emlékezzemeg azon halhatatlan ditsőségről, melylyet *Mollvitz*nál, *Csaſzlaú*nál, *Prágá*nál s a' t. a' ti' már meg hóltt Királyotok alatt nyertetek! Szánjátok el ezután is életeteket, midőn Fridrik Wilhelm a' táborban előttetek fog lenni; ditsősség leſzſz akkor is a' jutalom, s a' t. " Ekkor a' fegyver alatt meg öſzűlt nemes ſzívű hív ſzôlgáknak tsak ki tsordúlának a' meleg könyvhúllatáſok le függeſztett ſzemeikből, és az ő' öſzſze forradozott ſebhelyes ortzájokon alá felé görögének; melylyet látván az ifjabbak, anynyira meg illetődtek, hogy egéſzſzen meg lehetett a' Wilhelm' hűségére esküvéssel le kötött ſzíveket ábrázatjokon látni.

Azonban Potzdámban, a' Király' parantsolatjából, Generalliötenánt *Rohdik* Úr, a' testnek koporsóba való tétele körűl foglalatoskodott; *Engel* Úr pedig, a' tábori Orvos, a' meg hóltt Királynak fel öltöztetése körűl. Minthogy a' meg bóldogúltt Király még életében ſzámtalan ſzokſzor meg parantsolta hogy testét bê ne balzsamozzák; tehát a' helyett, ki tsapolván elébb abból a' vizet, azt a' leg jobb kemény ital ſzerekkel mosták meg. Igen meleg idő lévén, nem lehete halaſztani a' koporsóba való tételt; a' honnan a' ſzobát, melylyben a' test vólt, még tsak bé ſe vonhattak feketével. Minekutánna fel öltöztették vala, adván reá egygy

kék

kék selyemből való Officír mondért, halaványsárgás poſztó lajbit, fekete selyem nadrágot, keſztyűt és sarut: Auguſztusnak 17dikén estve 8. órakor Szánſzſzuſziban a' maga' tábori ágyára vitetett, a' melyly egygy fekete ſelyem lepellel vala bé takarva. Azonban egygy híres Festő s réz metztző *Ekſtájn* Úr, a' képét, a' mint akkor vólt, ki nyomta viaſzba. Szabad vólt akár kinek is nézésére menni. Mit ſe változott, azt mondják, ólyly hoſzſzas betegeskedése után is, ki vévén azt, hogy a' jóbb ortzája igen bé eſett. A' mint ott fekűdt; tsendes és vídám tekintetéből egéſzſzen ki tetſzett, hogy úgy aludt el, mint egygy olylyan Király és Atya, a' ki a' maga' kötelességeit egéſz az utólsó ſzempillantásig minden réſzben bé töltötte. Mintegygy 9. órakor bé tették a' koporsóba, melyly tölgy fából van, és belől-ről bé van vonva fejér atlatztzal s meg töltve ló ſzőrrel; kivűlről pedig, fekete török kéſzületű bőrrel vonatott bé: a' feje alatt 3. atlatz párna van. Ez a' koporsó, ismét egygy más koporsóba van téve; az is tölgy fából van, de elébb a' fát sárga festékbe tették mintegygy tsávába, s azt azzal egéſzſzen be itatták: ezen, 8 paizs vagy tzímer van meg ezüstözött fejér lannából. A' belſőbb koporsóban vagyon jobb kézre egygy újj fekete kalap fejér tollal, olylyan formán, hogy a' kéz az egygyik ſzárvát eri a' kalapnak: a' bal kéz a' bal óldal mellett nyúlik le: a' lábánál van egygy kar nélkűl való ſzéketske, a' melylyen egygymáson kereſztűl vagynak téve: egygy kard, egygy hadi Tiſzttől viseltetni ſzokott rojtos öv, és egygy nád páltza. Ilylyen egéſz paráda öltözetében, két Festők rajzolák le. Azután tsak hamar, a' Gárdák közzűl 12. Kapitányok vivék a' testet a' hóltt test vivő ſzekerre, a' melylyet 8 lovak vontak vala. A' Potzdámban lévő Generálok, Stabális

és más egyéb Tiſztek, továbbá a' meg bóldogúltt Királynak Udvari ſzolgáji, végre az egéſz Potzdámi Magiſtrátus, kísérék a' testet, gyáſzban mindnyájan. A' templomhoz érvén, a' 12. Kapitányok le vévék a' testet, és tették a' templom' közepén a' végre kéſzűltt magassatska déſzkázaton lévö test tartó ſzékekre, a' melyly is egéſzſzen bé vólt vonva fekete poſztóval, és körös körűl nagy égö gyertyák valának, mint ſzintén egyebütt is mindenütt az egéſz Templomban. Mihelytt a' testtel a' templomba bé értek: azonnal az orgona egygy ſzomorú fogásból nêki eredett jajogó hang habbal el borítá a' ſzíveket. Kevés idö múlva le vévék a' testet a' deſzkázatról, és a' jelen lévö hadi Tiſztek bé helyhezteték az ott lévö Kriptába a' meg bóldogúltt Király' Atyjának Koporsója mellé. Két vagy háromn hét múlva fog lenni a' pompás temetſég.

Francia. A' Burdegálai Tanáts már háza éré; az egéſz nép öröm kiáltások köztt fogadta. Az elſo Præſidensnek 8 söt 10 mértt földnyire is eleibe kimenének; és midön már a' Városban menne, a' kotsiját koſzorúkkal hányták bé. — Midön a' Király a' közelébb vóltt útjában *Rouen'* városában tsak gyalog sétala a' templomtól fogva a' hídig; mintegygy 100,000. ember körűl vévén, ezt kiáltá a' Királynak: *Eljen a' Király!* Ezen anynyira meg illetödött a' jó ſzívű Fejedelem, hogy kezeit az égre emelvén, így felelt a' népnek nagy kiáltó ſzóval háromſzor: *Eljen az én' népem!* Ez az Atyai felelet, ki nem lehet mondani, mint meg hatotta mindenekncк ſzíveket; anynyira, hogy el vegeztéк azólta a' lakosok, hogy egygy oſzlop képet emelnek fel, melyly XVIdik Lajost úgy az égre fel emeltt kezekkel fogja elö adni; az álylyján harom óldalról, a' Királynak ama' háromſzor mondott ſzavai lêſznek arany betűkkel.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
13
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
72
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

E' folyó hónapnak 1só napján dél után 4 órakor el ére Ő' Felsége friss egéſzségben a' *Turas* mellett való fegyver gyakorló táborba; s más nap', véghez vitetvén elébb a' mustrázást, *Olmutz*ba méne. Onnan vasárnap ismet viſzſzâ jöve a' táborba, és e' hónapnak 4dikén elő vevék a' fegyver gyakorlást egygyen egygyenként a' Regementek. — A' múltt hónapnak 13dikán az a' Felséges parantsolat adódott ki Bétsben, hogy ámbár el töröltetett is a' Kántoroknak s Mestereknek az a' foglalatosságok, melylyet eddig a' Kereſztelésnek és a' házak' meg füstölésének alkalmatosságával vittek vala véghez: mindazonáltal azon pénzt, a' melylyet eddig akkor ſzoktak adni a' Kántornak Mesternek s Egygyházfinak, ezután is meg kell adni; mivel az, egygy réſze az ő' fizetéseknek. — A' Galíciai kórmányozó Szék már közönségessé tette e' következő kegyelmes Rendelését a'

F. Tsáſzárnak: „ Azok a' jobbágyok, a' kik egygy héten 3. napi robotával tartoznak az ő' földes Uroknak, minthogy már ez által eléggé meg terheltettek; ſzabadok légyenek a' ſzéna takarás' és gabona aratáskori segítő ſzólgálattól. Azok pedig, a' kik tsak 2 vagy 1. napot ſzólgálnak egygy héten; tartoznak ugyan, míg az Uraságnak ſzéna takarása s gabona aratása tart, egygy héten 3 napot ſzólgálni, de úgy, hogy a' mit a' robotjokon felűl ſzólgálnak, meg kell nékiek azért fizetni a' már meg határozott mód ſzerint: mert, kétſég kívűl, hogy az olylyan jobbágyok, a' kik kevesebb robotával tartoznak, a' mellett vagy több taksát vagy több dézmát ſzoktak fizetni, és igy ez által tétetődik egygy formájúvá az ő' ſzólgálatjok az előbbeniekével. A' Kerűleti Tiſztviselők vígyázni fognak, hogy a' jobbágyoknak az ő' ſzólgálatjokért való fizetésekben leg kissebb fogyatkozás ſe légyen. " — Meg lehet, hogy talán valami roſzſz borok vitettek Magyar Orſzágból Bétsbe, és az adott alkalmatosságot Báró *Hemmingen* Ő' Nagyſágának arra, hogy 12 aranyat tett fel annak, a' ki elégſéges tudósítást fog arról adni: *Mint kéſzűl a' M. Orſzági bor.* A' tudósítás lehet némettűl is deákúl is; és azt a' jövő eſztendői Februárius' végeig el kel küldeni Ő' Nagyságához. — Egygynéhány hetektől fogva anynyira meg ritkúltak az ezüst pénzek Bétsben és tsak nem mindenütt arany pénz jár, hogy alíg lehet venní is holmi apróságot. Az, itten Pozsonyban is tsak nem egéſzſzen úgy van, úgy hogy alíg lehet el váltatni is az aranyat. Onnan kell, kétſég kívűl lenni, hogy minthogy a' Hollándiai és Körmötzi aranyak ma hólnap alább ſzálnak; tehát mennél hamarább elébb akar rajtok adni minden a' kinek van. — A' közelébbi útjában a' F. Tsáſzárnak, éppen midőn Szemlinben vala, akkor ſzökött el 4 rab

a'

ı' várból, s átal menének Belgrádba. A' Fejedelem azonnal viſzſzâ kívantatta öket a' Bassától. Ez, viſzſzâ küldötte ugyan kettejeket; de a' más kettőt, nem; ezzel mentvén magát, hogy azok a' török vallásra állottak' és így azokat a' maga' törvényje ſzerint nem adhatja viſzſzà. Midőn hát a' kettejét Szemlinbe viſzſzâ hozák, mondá Ő' Felſége nékiek: Ti ugyan nem vagytok olyan roſzſz emberek, mint a' ti' két tarsotok; de még is tsak nem engedhetek meg néktek egéſzſzen: hólttig való árestomotokban, 4. grajtzárotok fog járni minden nap'; a' mit a' mellett éédemeltek, azért fizetést fogtok venni.

Burkus Orſzág. Millyen Nagy vólt a' meg bóldogúltt Fridrik, meg tetſzik tsak onnan is, hogy a' közönséges Kórmányon ülö Fő Emberek, a' mint a' Hírlevelek említik, mindnyájan meg vallják, hogy *illy Nagy Uralkodónak halálát, méltó hogy egéſz Európa gyáſzolja!* és ezt nevezetesen a' Berlinben lévő Frantzia Követ mondá, a' ki, egéſzſzen gyáſzba öltözvén s minden tselédit is abba öltöztetvén; azt egygy körül járó írás által tudttokra adta a' több Berlinben lévő külső Hatalmasságok' Követjeinek; és azok is mindnyájan gyáſzba öltözének. — Igyekeznek is tsak nem mindenek, ki egygy ki más féle képpen, azt a' Nagy Nevet mennél jobban lehet örökössé tenni. A' Bétsi Udvari Festő *Májer* Úr, már egygy emlékeztető pénznek a' rajzolatját elkéſzítette, a' melylynek egygyik óldalán ez a' körülírás van: *Etſi mortuus, æterna memoria vivet.* az az: Ha meg hólt is, élni fog örök emlékezetében. A' másik óldalán ugyan azon körülírás vagyon némettül. Kéſzült egygy más is Berlinben, még pedig mind a' meghóltt mind a' most uralkodó Felſég' emlékezetére. Egygy egygy ilylyen, 3 latot nyom; és, az ezüstből

kéſzültnek 3 tallér az árra; az arányból kéſzültnek pedig, 48 tallér: mind az ezüst, mind az arany, a' leg jobb féle. Annak, melyly a' Fridrik' halálára kéſzült, az egygyik oldalán, van a' megbóldogúltt Királynak képe, minden földi ékesség nélkül; feje felett egygy világosság ſúgárokból álló korona ragyog, ilylyen körűlírással: *Fridericus II. Boruſſorom Rex, terris datus d. XXIV. Jan. MDCCXII.* az az: II. Fridrik, Boruſzſzusok' Királya, e' Földnek adattatott Január. 24dikén 1712dikben. A' másik óldalán, a' Hazának Isten aſzſzonya egygy óltar előtt térdepel, a' melylyre egygy áldozathoz való tséſzéből tölt, s fejét és kezét az égre emeli, a' honnan világosság nyíl ſzálak ſúgároznak le felé. Meg nyílva látſzik az Ég, a' hová a' Vitéz bé ment. A' körűlírás, ez: *Sis bonus, O felixque tuis.* az az: Óh légy a' tiéidnek Jóltévőjök és Óltalmazójok. (*Ez a' fél vers, melyly Virgíliusból van véve, mutata akkor ama' maga' idejebéli minden Vitézek között leg főbbre Julius Cæsárra, a' ki ottan a' Dafnis' neve alatt van elő adva*). Körűl a' metztzésen a' ſzélin, ez az írás van: *Coelo redditus d. XVII. Aug. MDCCLXXXVI.* az az: Az Égnek viſzſzá adattatott Auguſzt. 17dikén 1786ban. — Annak, melyly a' most uralkodó Felségnek emlékezetére kéſzült, egygyik óldalán, van a' Királynak képe mejjéig, egygy német Vitéz öltözetben, ilylyen körűlírással: *Fridericus Wilhelmus, Rex Borussorum, Pater Patriæ.* az az: Fridrik Wilhelm, Boruſzſzusok' Királya, a' Hazának Atyja. A' másik óldalán, Minerva, egygyik kezében a' Medúza' kígyó hajú fejével rettenetes paizst tartja jó távolka magától, mintha azt az ellenségnek tartaná ellenébe; és a' másik kezével a' maga' kedves élőfájára mutat, a' melylyet maga állított elő, tudnillik az olajfára, melyly a' békességet

tzí-

tzímerei. Ez alatt vagynak a' Tudományosságnak, Mesterségeknek, és a' földmüvelésnek tulajdonságai. A' Felülírás, ez: *Artibus umbram, hostibus terrorem.* az az: A' Mesterségeknek, árnyékot; az Ellenségeknek, rettegést. Körül a' metztzésen: *Regnum adeptus d. XVII. Aug. MDCCLXXXVI.* az az: Uralkodni kezdett Auguſzt. 17dikén 1786ban.

Hogy ez a' Felség, II. Wilhelm, valósággal is Atyja leſzſz a' maga' népének; azt már tsak eddig is ſokakban ki mutatta. Auguſzt 18dikán, minekutánna már a' Katonák az Ő' Felsége' hűségére meg esküdtek, az öſzſze gyűltt fő Tiſzteknek a' többek között e' képpen ſzóllott: „ Köſzönöm, kedves Uraim! Kegyelmeteknek, azon hűségeket, tiſzteleteket és mintegygy vetélkedő indúlatjokat, a' melylyel ſzólgáltak Kegyelmetek mindnyájan az én' előttem vóltt Felségnek; ólyly nagyon köſzönöm haſonló képpen azt is, hogy Kegyelmetek az én' hűségemre egygybe önként fel esküdtek, és én' nékem azon hozzám való bízakodásokat és ſzeretetteket ajándékozták, a' melyly által a' burkus fegyverek mindenkor nagyok valának. A' mi' népünk mindég rettegésére vólt a' maga' ellenségének, és nékünk ezen dicsőség' feltartásán kell igyekeznünk. Én mindenkor ſzorossan fogok vígyázni a' hadi fenyítékre; ſzükséges az a' mi' ſeregünknek. Úgy fogják Kegyelmetek találni, hogy én mindenkor jóltévő és háládatos lêſzek az iránt, a' ki a' maga' kötelességinek meg felel; de, büntetni — már azt felette nem örömest tselekſzem." — Majd történt tsak hamar, hogy elibe vitte egygy Audítor egygy halálra ítéltetett katonának a' ſententziáját. A' Felség el olvastatván maga előtt, mondá: „ Éppen nem vagyok barátja a' fejvétetésnek, akaſztatásnak, s a' t.; ezt most rójja fel Kegyelmed magának.

nak. " — Hát a' ſzegények? Óh azok tsak már is elégséges képpen tapaſztolták, hogy az ő' Gyámolok nem hólt meg. A' Berlíni ſzegények' ſzámára, 1000 aranyakat oſztogattata ki Ő' Felsége. Azon kívül, bé menvén a' Templomba, (*NB.* 46 eſztendeje már miólta ſenki ſe látott Burkus Királyt Templomban) midőn hallaná Ő' Felsége, hogy a' Pap egygy 103 eſztendős ſzegény s erötelen aſzſzonyért imádkozik; tsak anynyi hogy haza mêne, azonnal éppen anynyi tallért küldé a' ſzegény aſzſzony' ſzámára, a' mnnynyi eſztendős vala. — A' mi foglalatosságait illeti e' Felségnek: már reggeli 5 órakor hozzá fog a' munkához a' maga' titkos Miniſtereivel, a' melyly is egygynêhány óráig tart; azután pedig, a' maga' Generáljaival dolgozik. — Ez a' Fejedelem, ſzületett 1744ben Szeptember. 25dikén; és 1769ben Júliusnak 14dikén feleségül vette a' Haſzſzia-Darmſtadti Printz Kis aſzſzonyt a' most uralkodó Királynét; a' melyly házasságból most 4 Printzek és 2 Printz Kis aſzſzonyok élnek; és azok közzül már most a' Korona' örökösse, *Fridrik Wilhelm*, ki 1770ben ſzületett. A' Hollándiai közönséges Társaság' Helytartójának Felesége, egygyetlen egygy Húga Ő' Felségének.

Spanyol Orſzág. Az itten leg régibb apátza Klastrom, melyly is *Szalamanka* nêvü városban vólt, már eltöröltetett: belölle az Apátzák külömbb külömbb féle Klastromokra oſztattak fel. Nem sokára úgy fognak járni több Klastromok is. — Az a' hír is foly ezen Orſzágban, hogy Ánglia el akarja adni a' Gibráltári várat s kikötő helyet egygynêhány milliomért a' Moſzka Tzárnénak: és ezen nem kevéssé meg indúlt a' Spanyol Udvar, úgymint a' melyly régen igyekezik azt magához ſzerezni.

Olaſz Orſzág. Szicíliában mind tsak több többre mêgyen az Ekklézsiai dolgoknak jobb lábra való állita-

sok. Több mint 150. kóldúló Barát Klastromokat mondattak, a' melylyekre már ki ment a' Sententzia, hogy el töröltessenek, — Hanem, már Rómában, más képpen megy a' dolog. Ugyan is, egygy hűséges Isten' szolgáját *Pácifico du S. Severinót*, ki az előtt Minórita Barát vólt, Auguszt. 13dikán a' szokott nagy pompával a' Szentek Katalógusába írták bé. A' Sz. Pápa' végezésében, melylyben őtet a' Szentek közzé számlálja, az ő' több tsudái köztt, melylyeket életében tselekedett, ez is említtetik· Midőn Misét szolgáltt; felemelkedett az ő' szíve az Úrhoz, anynyira, hogy sokszor magán kivűl ragadtatván, egész testével mintegygy tsak lebegni látszott a' levegő égben. — Ugyan Rómából írják, hogy a' Sz. Pápa, a' *Gabrieli* Fejedelem' földjeit a' *Pontine* nagy tó mellett, mind meg vette 110,000 aranyon, hogy anynyival kevésebb akadályja légyen azon már el kezdett nagy munkában, melyly a' tónak ki száraztatására kívántatik.

Ánglia. Bizony talán az egész Világ' vizét is fel lehetne azzal a' sok *Théa* fűvel főzni, a' mi Ángliába esztendőnként bé hordódik. Tsak most közelebb 4 milliom fontot ígért az Indiákról kereskedő Társaság, hogy fog szállítani Londonba. Tsudálkozni lehet, hogy az Európaiak anynyi temérdek kintset úsztatnak által a' Tengereken a' messze lévő Ázsiának s Ámérikának tsupán tsak az ilylyen fűvetskéért is, a' melylyről a' Chínaiak magok megvallják, hogy az a' gyomrot gyengíti, az egész testet erőtleníti s a' t. Bizony még idővel, talán tsak a' théa ital is kóldussá fogja tehetni Ángliát. — A' még is tsak jó, hogy külömbben leg kissebb alkalmatosságot is pénz keresésre fordít az Ánglus. Miólta Nikholszon Margaréta a' Királyt meg akará ölni; azólta — Né mire adta a' fejét egygy ember! — tsak

nem

nem minden részét bé futotta az Országnak egygy késsel, s azt mutogatja a' népnek, azt mondván, hogy az, az a' kés, a' melylyel az aszszony meg akarta ölni a' Királyt. Két grajtzárnyi pénzért mutatja, és már többet bé keresett vêle 20. aranynál. Éppen olylyan biz' az, mint a' *Lunárdi'* kalapja vólt. Midőn ez fel szálla leg először a' levegő égi hajón Londonban; útjában le esett a' kalapja. Egygy, a' ki azt meg találta, körűl meg körűl járt vêle, és 3. nap alatt 10. font Sterlinget kereset magának.

Tudományos dolog.

Már ki jött Győrben 8ad formában a' *Henriás*, az az: IVdik Henrik Frantz Király' életének némelyly részei. Sokat lehetne e' könyv' dítséretére mondani: a' sok közzűl, úgy tartom, minden Okosnak elég leszsz ez a' kevês, hogy: mihelytt meg esmêrte ezt a' szép munkát a' meg bóldogúltt Fridrik, azonnal ezüst betűket metztzetett érette Londonban. Hogy a' fordítás által a' könyv semmit se veszttett a' maga' szépségéből, arra soha se kell egyéb próba, hanem tsak ez, hogy: Azt, ama' Nagy Nevezetű s tudományú *Pétzeli József* Úr, a' Komáromi R. Eklézsiának egygyik érdemes lelki Tanítója fordította. Bizony méltán örűlhet a' Haza, kevélykedhetik Komárom, ezen még majd többekkel is szólgálándó Tudós Hazafival. Hallom ugyan, hogy egészségének változásai alíg ha el nem vonják többektől: de, bizony szintúgy látom, hogy azoknak eleit fogják venni a' sok buzgó hazafiaknak szíves jó kívánságaik; én ugyan részemről, erővel is rá küldöm az egészséget.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
16
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
73
LEVELE.

Hazát illető dólgok.

Szintén tegnap előtt vévém nagy örömmel Bétsből egygy tudósító jó akaró Uramtól, hogy T. Abaúj és Torna öſzſze foglaltt Vármegyék' törvény Táblájának eddig vóltt Bírája s második Vice Notáriussa, T. Kazintzi Kazintzy Ferentz Úr, a' múltt héten publikáltatott a' magyar Kancellárián mint a' Kassai Járásbéli nemzeti oskoláknak Királyi Inspectora 600. forint fizetés mellett. Ez az ifjú Úr, mindenkor különös tiſztelője s ſzeretője lévén a' Múzsáknak; ugyan nem méltán örűlhetnek é azon Járásbéli nemzeti Oskolák ílyly Elöljárójoknak? —A' F. Tsáſzár, Auguſztusnak 14dikén azt a' kegyelmes Rendelést méltóztatott kiadni, hogy: A' ki Klastromoknak vagy Fundátióknak költsön âd, már akâr pénzt akâr mit; és azt egygy fertály eſztendő alatt magához viſzſzâ venni vagy viſzſzâ fizettetni elmulatja; azután többé meg nem hallgattatik az aránt

tejêndő panaſzſza. — Azt mondják, hogy midőn Ő' Felsége a' közelébb vóltt útjában *Szemlín*ben vala, onnan a' Státus Kancelláriusnak megírá Bétsbe, hogy már most el fog maradni a' határok' Kiſzélesítése aránt a' dolog a' török Udvarral, és a' helyett inkább a' fekete tengeren való hajókázásbéli ſzabadſágnak meg tartását kell elő venni, úgymint a' melylyből ſokkal több haſzna leſzſz Magyar Orſzágnak, mint amúgy *Boſznia*nak egygy kis réſzéből, a' melylyre nézve bizony talán el ſe lehetne a' hadat kerülni. Vége van hát e' ſzerint a' külömbben eddig hírben forgott török háborúnak e' réſzről. De hát más réſzről valylyon ígérhet é —

Török Orſzág békességet magának? Nehezen; hi ugyan tsak úgy gondolkodik tovább is a' Diván a' Moſzka Udvarra és a' Venétziai Közönséges Társaságra nézve, mint eddig. Azt írják leg közelébb, hogy már tsak nem el kerülhetetlen a' had a' Moſzka és a' Török között, még pedig ezen okból, hogy a' Törökök ſzana ſzélt bé bé tsapnak a' moſzka határokba és ottan rablanak puſztítanak. És, hogy még a' had ki nem ütött, tsak azt mondják okáúl, hogy elébb a' Moſzka Udvar Krímiát akarja jó rendbe hozni. — A' mi Venétziát illeti; az, Auguſztusnak 5dikén egygy Kurírt küldé Konſtántinápolyba, s az által a' Divánnak egygy kemény levelet, a' melyly egygy réſzről a' Skutariai Bassa' kegyetlen maga'-viselése ellen való panaſzokkal vólt tele, úgymint a' ki telylyességgel nem ſzűnik meg a' Dalmátziai Venetuſoknak haborgatáſoktól: de más réſzről megírá benne vilagosan a' Tanáts, hogy ha a' török Udvar minden haladék nélkül tüstént nyúgodalmat nem ſzerez; nem tsak az, hogy ſemmi módon nem ſzenvedheti el a' Közönséges Társaság a' maga' jobbágyinak el nyomattatásokat; hanem ezeknek egygy átalja-

ában szabadságokra fogja bízni, hogy, a' mint önnön nagoknak tetszik, álljanak boszszút; és akár mi fog esni a' Törökökön, magának tulajdonítsa az Udvar, arról a' Tanács egygy szót se fog felelni. — De még ennél is sokkal roszszabbúl van dólga ama' Barbáriai tengeri tolvaj fészeknek, s nevezetesen —

Túnis-nak. Egygy tudósítás szerint, melyly onnan Auguszt. 2dikán költ, a' Vitéz *Émo* oda érkezett a' maga' hajós seregével Júliusnak 24dikén. Alíg pihent meg is, azonnal néki állott *Biszerta*' Városának, a' melylyből hasonló képpen durrogtak az álgyúk ki felé. De a' Venetusok' álgyúzása olyly kemény vala, hogy csak kevés napok alatt is sok házak, magazínumok, török mecsetek s a' t. a' magok' omladékjaikban feküdtek, és többnyire a' lakosok majd mind kiszaladának a' Városból, hogy életeket s némelyly betsesebb ingó bingó javaikat meg tarthassák: de a' szaladás közben, a' hegyek között lakó gyülevész tolvaj sereg rájok üte, s valami csak vóit nállok, mind attól megfosztotta, és e' képpen egészszen telylyes mértékűvé tévé az ő' nyomorúságokat. Ezeknek jajveszékelő panaszaik majd béhatván Túnisba a' *Dey*' füleibe; ez, azonnal elküldé 400 lovasokat, az említett szaladás közben megfosztott Szerentsétleneknek óltalmazásokra s a' hegyi tolvaj seregnek megzabolázására, és talán a' végre is, hogy eleit végye a' nép' felzendűlésének s párt ütésének, a' melyly bizonyosan meg lett vólna, ha a' Biszertaiak Túnisba mentek vólna, a' mint szándékozának: és ha el maradt is akkor, de úgy látszik, hogy a' nép ma hólnap pártot fog ütni, ha ugyan a' Venetusok tovább is ellenek lévén, a' Béy átalkodva megmarad a' maga' feltételeiben. — Még a' —

Hollándiai zenebona is mind tsak több többre mêgyen naponként. A' minap láttuk, hogy az Ultrajectumi felfegyverkezett lakos ſereg újj Magiſztrátusi ſzemélyeket tett magának. Majd azután, mind a' vóltt Tanátsbêlí férjfiaknak, mind pedig az előkelő nemes rendű fő embereknek, ezt adá tudttára: hogy ſemmit ſe ne ſzólljanak, ſe ne végezzenek magok köztt olylyat, a' melyly az újj igazgatás' módjának kárára vagy akadályjára vólna. Ez ellen az Előkelők, protestáltak; de a' protestatióra a' lakos ſereg ezt felelte: „Úgy hiſzſziik, hogy ez a' protestátió tsak azért van, hogy még is lêgyen; reménylyük, hogy a' Nemes Lakosok minden módon kerűlni fogják, hogy a' lakos ſeregnek ellenére ne lêgyenek; mert bizony ez a' protestátió nem fogja Ő' Kegyelmeket a' büntetéstől megmenteni, ha ugyan majd olylyat tselekedêndenek, a' mivel azt megérdemlik." Erőſzakosan bánni a' dologgal, telylyességgel nem tanátsos a' le tett magiſztrátusi ſzemélyeknek; mert a' Városi újj Helytartó *Eyk* Úr, és az újj Kórmányozó vagy Kommendáns *Gordon* Úr, nagyon felvígyáznak leg kissebbre is; annyira, hogy azólta már egéſzſz tsendesség és jó rend van Últrajectumban. — Ezen Últrajectumi példát látván más Városok; már azok is hasonló képpen hozzá fogtak, hogy a' magok' lakosi jussokat s privilegiumjokat óltalmazzák az ellenkező Magiſztrátus ellen. És már a' *Dodrakumi* Magiſztrátus is úgy járt, mint az Últrajectumi.

A' mi a' Helytartó Printznek állapotját s hatalmát nézi; az, mind tsak alább alább ſzáll naponként, a' mint ezen következő 3 példából világos — 1.) Jelentém másſzor, hogy a' Hágai őrizeten lévő Katonaságon való Kommendánſi hatalmat, a' Hollándiai Tartománybéli Státuſok, a' Helytartó Printztől elvették, és hogy

a'

a' Printz az ellen protestált. Ezen protestátiójában a' Printz, igazſágtalannak, megsértőnek, a' maga' jussaival s privilégiumjaival ellenkezőnek, és a' maga' egéſz fámiliáját s Házát meggyalázónak tartja azon végezéseket a' Hollándiai Státusoknak; és így lehetetlen, hogy azt tsak abba hagyja s a' t. Elolvasván ezen protestátiót a' megnevezett Státusok; ebben állottak meg: „Már egygyſzer el van végezve, és így nem ſzükség többé rólla tanátskozni; s ezt a' levelét a' Printznek tsak úgy kell venni, mint valami jelentést vagy híradást, és tsak félre kell tenni.“ — 2,) A' Közönséges Státuſoknak gyűlésekben, ez előtt egygynéhány hetekkel, elvégeződött a' többek között, hogy a' *Szálmiai* ſzabad ſereg eltöröltessék; s ennek végbe vitele, a' Helytartó Printzre bízattatott vala. De a' Hollándia Tartománybéli Státusok, a' kik abban meg nem egygyeztek vala, azt írák majd a' Printznek, hogy az említett ſereget nem törölheti el. A' Printz arra azt felelte, hogy mint Generálkapitány egyedűl tsak ahhoz tarthatja magát, a' mit a' közönſéges Státuſok már eleibe írtak; s azonban a' dologgal nem lehet mulatni, holott már Szeptemb. 9-dikén a' ſereg eltörlésnek meg kellett vólna esnie. Ezen feleletre azt végezték a' Hollándia Tartománybéli Státusok, hogy az említett ſereget mind addig meg s fel tartják a' magok' költségekkel, valamíg tsak annak végére nem járnak, ha haſznos ê vagy nem békességnek idején egygy olylyan könnyű ſzerű katona ſereget megtartani, és valamíg tsak az egéſzſz közönſéges Státusokat más gondolatra nem véſzik. — 3.) Geldria' Tartományjában egygy *Hattem* nevű városka, arra vetemedett, hogy a' Helytartó Printztől ki nevezett s közzéjek rendeltt Előljárót bé nem vette, tsak azon az okon, hogy az, a' Printz' Testőrzői közzűl való vala: és

majd,

majd, midőn a' Printz azon kinevezett személy mellett tsak ugyan meg marada, felindúlt az egész város és fegyverbe öltözött. A' békességnek s jó rendnek helyre állítására, parantsolatot ada a' Printz a' *Döfzburgi* vár őrző Katonaság' egygy részének, hogy menjenek Hattembe: és ezen, egygyszerre fellobbantak minden szívek, valamelylyek tsak a' Közönséges Társasági résznek partfogói. Az Ámsterdámi lakos Tarsaság, azon hevenyében íra az ellen; s ezt az írást által adván a' Holl. Tart. Státusoknak Auguszt. 23dikán, ezek arra, ezt végezték, hogy: „ Meg kell a' Generál-Kapitány Úrnak írni, hogy Ő' Kegyelme, ezen Tártománybéli seregeknek egygy részét se fordíthatja arra, hogy a' Lakosok és az Uralkodók köztt lévő zenebona le tsilapodjék. A' regement' Kommendánsainak is meg kell írni, hogy az e' félékbe semmi módon nem tartoznak Ő' Kegyelmék avatkozni s egygy olylyan parantsolatnak engedelmeskedni, már az akár kiről légyen az egész Közönséges Társasági hatalmas Statusokon kivűl, hanemha el akarják veszteni mind betsületeket az uralkodó Státusok előtt mind pedig tisztségeket. " —

Elegyes hírek.

Nem lehet elhallgatnom a' Nagy Fridriknek azon szavait, melylyeket halála előtt egynéhány nappal mondott: „ Már érzem, úgy mond, hogy az én' földi életemnek nem sokára vége leszsz: de, meg győződve lévén a' felől, hogy semmi se mégyen viszszá a' semmiségnek állapotjába, valami tsak egygyszer vólt a' Természetben; bizonyosan tudom, hogy az én' nemesebb részem még azért meg nem szűnik élni. Nem lészek ugyan Király a' jövő életben: de annál jobb! mert egygy olylyan foglalatosságban való életet fogok élni, a' melyly háládatlansággal nem leszsz összekötve. " Ilylyen nemes

mes Hiſzemben aludt el a' Király Bölts! — A' temetéshez, melyly Septemb. 9dikére van rendelve, nagyon kéſzítenek mindent. Felette pompás leſzſz, azt mondják, és igen népes. Azon az egéſzſz útztzán, a' melylyen a' testet fogják vinni, már még elöre ki vagynak bérelve nem tsak a' vendégfogadókban a' ſzobák nagy drága árron; hanem még a' házak' ablakai is, és egygy egygy ablak tsak az alsó Contignátión is 8 tallér. Mint egygy negyed fél ſzáz ablak van végig az útztzán. De minthogy még e' ſzerint nem jutna mindeneknek hely a' nézésre: tehat két átsok és két aſztalosok, ketske lábakra magaska deſzkázatokat tsinálnak mindenüvé, valahol tsak az ablakokból való kinézés meg nem akadályoztatik azok által; és ettöl, egygy egygy ſzemély egygy tallért fizet. Tsak innen is lehet már gondolni, hogy milylyen pompásan ki leſzſz kéſzítve az Udvar, a' templom a' melylybe a' testet viſzik, és más egyéb ilylyek. A' halotti prédikátzió mindenütt az egéſz Orſzágban, a' temetés után való nap' ugymint Szept. 10dikén fog tartatni. A' ſzent Letzke leſzſz: 1 *Kronik.* 17: 8. — Egéſz Párizst nagyon figyelmezövé tette a' múltt napokban egygy írás. Tudnillik: 3 tolvajok elevenen való kerékbe törésre ítéltetvén: majd ezeknek óltalmazásokra egygy olylyan írás jöve ki titkon, a' melyly egygyſzersmind a' törvény ſzékeknek s Magiſztrátusi ſzemélyeknek ítéleteket s betsületeket nagyon bizgatja s igen rútúl festi le. Ezt az írást a' Parlamentum arra ítélte, hogy a' hóhér által el ſzaggattatván meg égettessék; a' melyly már meg is lett. El végezte azonban azt is, hogy nyomozzák ki az Íróját. Mi történt tehát? *Dupati* Úr, egyenesen minden nyomozás nélkül ki adta magát, hogy azt maga írta; s már most a' Parlamentum elött fogja majd magát e' réſzben óltalmazni. Egéſz Párizs nagyon

be-

betsűli ezen józán gondolkodású tanúltt Urat; s erre nézve, minden áhétva várja a' dolognak ki menetelét. — *Blanchárd* Úr ſzerentséſen meg tette a' maga' 20dik levegő égi hajókázását Hamburgban Auguſzt. 23dikán. a' juhot, melylyet magával felvitt, minden sérelem nélkűl le ereſztette a' földre. A' nézők, kik igen ſzámosan valának, mivel még 30 mérttföldnyiről is gyűltek vala oda, ſzámtalanſzor kiáltották: *Eljen Blanchárd!* — A' *Mánnhájmi* tudós Társaság, 25. aranyat érő emlékeztető pénzt tett fel annak, a' ki ezekre a' kérdésekre leg jobban meg felel: *Van ê a' német nyelvnek elökelőſége a' deák felett? s Miben áll az? és: Mitsoda elökelősége van a' deák és görög nyelvnek a' német felett?* A' megfejtő munkát, az Electornak titkos Secretáriussához *Klájn* Úrhoz kell küldeni, még pedig a' jövö eſztendöi Áprilisnak 1sö napjáig. A' Felelő, egygy kis különös tzédulába petsételje bé a' maga' nevét egygy mintegygy maga' tzíméreül válaſztott jeles Mondással egygyütt, s úgy küldje el. — Az Ángliai Király azt bízta rá a' Göttingai theologica Facultásra, hogy a' Kriſztus' véghetetlen Istenſégének meg-mutatását, azon értelemben, a' melylyben azt az Evangélicusok vêſzik, tegyék fel kérdésbe; s a' ki megfejti, 50 aranyat érő emlékeztető pénzt fog venni jutalomúl. A' megfejtő munkának, deákúl kell lenni, és a' jövő 1787dik eſztendöben már Husvét előtt el kell küldeni.

Jegyzés.

A' 68dik Levélnek 567dik Lapján ezt a' ſzót: *Létz ſzeg* meg kell jobbítani így: *Létz* ſzeg. Azólta még nem vólt anynyi üres papírosom, hogy jelenthettem vólna.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
20
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
74
LEVELE.

A' Hazából.

Egygy Felséges parantsolat ſzerint, azon vagynak mindenütt az egéſz Hazában a' közönséges Kormányon ülö Fö Személyek, hogy a' kereskedésnek útja módja meg könnyebbedjék. E' végre azon munkálkodnak, hogy az Orſzág útak és Posták meg ſzaporíttassanak, a' folyó vizek ki tiſztíttaſſanak és hajókázhatókká tétessenek, sőt, a' hol ſzükſéges lejénd, árok tsatornák is készítteſſenek. Gondolhatni, milylyen örömmel várják ennek tökelletességre való menését nem tsak egygyenként ſzámtalan gazdák, kiknek eddig az ő' termeſztéseiket jobbára a' pintzék vermek s hambárok ették meg; hanem ſok helyütt egéſz Helységek is. — Ilylyen Atyai gondoskodása a' F. Uralkodónak leg közelébb az is, hogy Budán léttekor a' múltt hónapban, a' Szegények' taplálására való közönséges gondtartásnak felállíttatását ajánlván; az, már ezen hónapnak 3dikán munká-

ba is vevödött. Önnön maga az Érsek és egygyſzersmind Orſzág' Primássa, nagyon fáradozik ezen dologban; a' kinek példájára, a' Városi Plébánus Úr, és az egéſz alatta lévö Papság, abban ſzívesen s fáradhatatlanúl munkálkodnak. Több az, hogy az említett Plébánus Úr és ama' F. Királyi Helytartó Tanátsos Úr Gróf Révai Péter Ö' Excellentiája, önnön magok' ſzemélyekben járnak házról házra s úgy ſzedik bé az alamizsnát; a' melylynek is ílyly végre való adásában, egygy ember ſzeretettel telylyes ſzívet tolmátsoló nemes példával mégyen elö, nem tsak Maga Gróf Nitzky Ö' Excellentiája és a' K. Felſéges Helytartó Tanáts, hanem az egéſz T. N. Úri Rend is.

Külföldi hirek.

Béts-böl három Kurírok indúlának ki a' múltt napokban. Az egygyik mégyen Liſzſzabonába, a' máſik Londonba, a' harmadik Berlinbe. A' Londoni, azon való ſzíves örvendezéseit viſzi a' F. Tsáſzárnak, hogy Ö' Felsége az Angliai Király olyly ſzerentsésen meg ſzabadúlt azon veſzedelemtöl, melylybe a' minap ama' bóldogtalan aſzſzony már kitsibe hogy bé nem ejtette vala. A' ketteje pedig, ugyan azon egygy dolog végett mégyen, tudnillik, hogy meg jelentsék azon Felſéges Udvaroknak, menynyire ſzívére vészi a' F. Tsáſzár az ottan közelébb uralkodott Királyoknak meg halálozásokat; és hogy egygyſzersmind bóldog és ſzerentsés uralkodást kívánjanak az Ö' Felſége' réſzéröl a' már most uralkodó Felségeknek. — Vége lévén e' folyó hónapnak 7dikén a' *Turas* mellett vóltt fegyver gyakorló táborozásnak; Ö' Felsége onnan Tseh Orſzágba indúlt ugyan ezen hónapnak 9dikén reggeli 5. órakor.

Galicia. Itten a' múltt napokban e' következö Felséges Rendelés publikáltatott: *Mi II. Józſef s a' t.* Mi-

nek-

nekutánna azon galyibáknak elhárításokra, melylyek a' jobbágyi munka tételt illető dolgokban gyakorta elő adják magokat, már előre nézve némineműi Rendelést tettünk; és azon közben a' meg nem határozott jobbágyi munkálkodást egygy hétben leg feljebb is tsak 3 napra határoztuk; és a' jobbagyok' sanyargattatásának meg akadalyoztatására egygyet más Rendeléseket tettünk: tehát már most, a' ſzerint, a' mint más örökös Tartományainkban van, azt is világosan meg határozzuk, mint és menynyire lehessen mind meg kívánni mind végbe vinni helyesen és törvényesen a' jobbágyi munka tételt; hogy e' képpen mind az Uraság mind a' jobbágyság megtudhassa annak vóltta képpen a' maga' jussainak és tartozó kötelességinek határait. És így e' dologban, a' jobbágyi ſzolgálatoknak tsak a' telkekhez képeſt való meghatározása leſzſz még hátra; a' melyly is a' nem ſoka lejendő Urbáriális regulátiónak alkalmatosságával fog megesni. E' végre tehát — 1.) Hogy ſe az Uraság felettébb ſokat ne kívánjon, ſe a' jobbágy ne vonogassa magát, a' mint már ebben ſokra is ment: bizonyos órákat rendelünk, a' melylyekben kell dolgozni egygy húzomban a' jobbágynak akár tsak magának akár pedig marhájával egygyütt. Tartoznak, tudnillik, a' jobbágyok ezután az Úr' dolgát mindenkor jó erőben lévő igás marhákkal és alkalmatos emberekkel vinni véghez, még pedig úgy, hogy Áprilisnak 1ső napjától fogva Szeptembernek utólsójáig, egygy napon, 12 órát; Octóbernek 1sőjétől fogva pedig, Mártziusnak utólsójáig, 8 órát tartoznak ſzolgálni. Ezen meghatározott órákba, belé foglaltatik az étetésre vagy pihentetésre való óra is, melyly is nyárban 2, télben pedig 1; nem külömbben az az idő is, melyly a' munkálkodás' helyére való menetellel vagy az onnan való viſzſzâ menetellel telik el;

úgy hogy, ezeket mind belé foglalván, az egéſzſz jobbágyi munka tétel tovább a' meghatározott órákon túl ſemmi képpen ne tartson. Innen mindazonáltal kivétetik a' leg hoſzſzabb nap az aratási idő, úgymint a' melylyben, ha a' környűlállások ſzükséges képpen úgy kívánják, lehet a' jobbágyokat ſzintúgy a' marhával dólgozókat mint a' gyalog ſzereseket, egygy vagy leg feljebb is két órával tovább tartóztatni. Továbbá, a' kik az előtt 3 napnál kevésebb napokon ſzólgáltak, és azokban a' kevésebb napokban is kevésebb órákon mint ſem a' hogy ezen Rendelésben meg van határozva, s következés képpen a' kiknek ſemmi könnyebbségekre nem esett az, hogy már az ő' ſzólgálatjok egygy hétben leg feljebb is 3 napra határoztatott: az ilylyen jobbágyoknak, mondom, ezután is meg kell hagyni az eddig ſzokásban vóltt kevésebb ſzámú mind napi mind órai mérték ſzerint való munka tételt. A' feljebb való meghatározásból, úgymint a' melyly a' jobbágyoknak megkönnyebbítésekre tzéloz, az is világosan következik, hogy nem áll ſzabadſágában az Uraságnak, hogy a' jobbágyi ſzólgálatra az előtt ſzokásban vóltt ſzámosabb napokat pénzzel pótoltassa ki magának. — 2.) A' ſem áll ſzabad tetſzésében az Uraságnak, hogy a' jobbágynak megegygyezéſe nélkűl, a' tartozás ſzerint való ſzólgálatra kiſzabott egéſz napokat réſzekre oſzſza, és egygy egéſz nap helyett ugyan anynyit érő két fél napot végyen. Ha mindazonáltal már dél előtt roſzſz idő kezdene lenni, úgy hogy a' ki rendeltt munkát nem lehetne nagy erőltetés vagy a' gazdálkodásnak nagy kára nélkűl megtenni, és egygyſzersmind a' jobbágy még azon dél előtt haza mehet: úgy, az akkor elmaradott fél napot át lehet tenni más valamelyly napra vagy azon vagy a' mindjárt következő héten. De ha a' roſzſz

idő

idő még dél után áll bé: úgy, nem tartozik ugyan a' jobbágy azon félbe ſzakadtt napot máskor kipótolni; lehet mindazonáltal, a' még hátra lévő óráknak kipótolásokra, őtet valami olylyas más munkára fordítani, a' melylyet a' roſzſz idő miatt végbe lehet vinni.

Német Orſzdg. Már a' minapában rebezsgették, hogy a' Szálzburgi Érseknek mostani útazása arra való kiváltt képpen, hogy tanátskozzon a' Rhéánuſi Érsekekkel s Püspökökkel a' Muniki újj Nuntiátúra végett. És hogy való sággal úgy is van a' dolog; már világosan kiláthatni ama' minden közönséges hírlevelekben közre botsátott Írásból, melylyet a' Szálzburgi Kancellárius Báró *Rirſzinger*, Júniusnak 5dikén a' Munikban lévő Szálzburgi Ágenshez íra viſzſzâ. Abban e' van: „ A' Megingi Ágenshez íra viſzſzâ. Abban e' van: „ A' Megindúlások, melylyeket Német Orſzágban és az abban lévő Eklézsiákban a' megnevezett újj Nuntiátúrának bévő helyheztetése megújjított, nem hogy megkevesebbedtek vólna mostanában, sőt inkább megſokasodtak. Minden Német Orſzági Eklézsiák már eſztendővel ez előtt megkeresték vala Ő' Szentségét a' Pápát némelyly olylyas dolgok végett, melylyektől méltán tartnak vala; de meg nem nyerték még is azt, a' mit kiki igazán s méltán megvárhatott. Erre nézve béjelentették a' dólgot Ő' Felségének a' Tsáſzárnak; és Ő' Felsége bizonyosokká tette a' Német Orſzági Eklézsiákat a' maga' óltalmazása felől, és hogy azoknak jussokat megtartja. A' ſz. Pápa' Nuntiusának Előállása egygy olylyan dolog, melyly közönségesen minden Német Orſzági Érsekeket s Püspököket, a' Tsáſzárt, és az egéſz Német Orſzágot illeti. Maga a' Szalzburgi Érsek, tsak e' réſzben vêſzi azt magára különösen, hogy a' Nuntius, az Ő' Érseksége' Megyéjében ſzállott meg, még pedig, a' mint látſzik, némelyly réſzben telylyes hatalommal. Ő' Érseksége tehát

hát, nem felelhet elébb a' Nuntius' írására, valamíg tsak nem közli e' közönséges dólgot a' több Érsekek s Püspökekkel, és valamíg tsak Ő' Felségétől a' Tsáſzártól valami intést s újj mutatást nem vejénd. Nem tagadja ugyan ki az ember ama' ſubordinatiójokat a' Püspököknek, melylyel Ő' Szentségének a' Pápának mint a' Szentegygyházi Öſzſzegygyesülés' közép pontjának tartoznak: de nem tartozik az ember úgy is mint Püspök alább hagyni azokban a' jusokban, melylyek egygy egéſz Nemzetet, közönségesen minden Német Orſzági Eklézsiákat, és nevezetesen minden Erseki a' Püspöki Eklézsiákat illetnek. A' Rhénánuſi Érsekekkel s Püspökökkel ezennel lejéndő egygyütt beſzélgetés után majd meg fog válni, mint kellessék venni a' Muniki újj Nuntiátúrának fel-állíttatását, fel tévén azt, hogy az, olylyas forma hatalmat tulajdonít magának. Addig hát, és míg Ő Felsége a' Tsáſzár Bétsbe viſzſzâ érkezvén, a' Maga' e' felöl való ítéletét vélünk közlêndi, várja el a' Nuntius a' lövebb feleletet. s a' t. "

Tsak kevéssel azután, hogy a' Nagy Fridrik meg hólt, találtak egygy iskatulyában 9,700,000. Tallért bankó tzédulákban, melylyeket a' meg bóldogúltt Király meg tartogata, és a' melylyekről ſenki ſe tudott vala ſemmit is. Felűl a' bankó tzédulákon vólt egygy nagy árkus papíros, a' melylyen ezen önnön maga' keze írta ſzók valának: *Az én' Tartományimban lévő Szegények' és Szükölködők' ſzámára.* Bizony el lehet mondani, hogy ennek az Ember Királynak uralkodása, hasonló vólt a' leg hoſzſzabb nyári naphoz, a' midön a' Nap nem elégſzik meg azzal, hogy az egéſzſz napot a' maga' fényjével s tápláló melegével kellemetessé s haſznossá tette; hanem még lementte után is, tsak 18. grádusnyira járván akkor alól a' mi' látásunk' határozatján

az

az egész éjszakán is szembe tűnő képpen fel világosít alólról. — A' temetési pompához szüntelen készülnek. A' koporsó, viola szín selyemmel leszsz bé vonva, és arany sujtásokkal s rojtokkal gazdagon ki rakva. A' szoba, a' melylyben leszsz, ezüstrojtozott fekete selyemmel vonattatik bé. Az úgy nevezett Ország' kintsei, a' korona, a' Királyi páltza, már Potzdámba vitettek Berlinből. Nem egygy két lakos van Potzdámban, kiknek már az ablakjaik 300 tallérért vagynak ki bérlelve a' temetés' napjára. 20. tallérnak alól, egygy kotsit se lehet megfogadni Berlintől fogva Potzdámig. A' posztó Kereskedőknek nem egygy hamar leszsz olylyan vásárok mint most van ottan. Az útnak bé vonására a' Potzdámi Udvartól fogva az ott lévő templomig 10,000 rof fekete posztó kivántatik: a' meg bóldogúltt Király' Ötstsei' szobáinak bévonásokra, 6000. A' *Fájdalom' halmának* (Castrum doloris. Mert inkább lehet *halom*nak nevezni) kiékesítése, már tsak eddig is 80,000 tallérba kerűlt.

Milylyen Felséges gondolkozásai vagynak az újj Felségnek II. Wilhelmnek; tsak ezekből is megtetszik. A' Fő Kancelláriusnak mondá a' Király: „ Folytassa Kegyelmed a' törvény könyvnek elkészítését, és arra nézzen kiváltt képpen, hogy a' pereknek kihatározásokban, minden a' féle kihatározó mondások, melylyek tsak azért erőssek, hogy *egygy Hatalmas* mondja, el távoztatódjanak. És, ha én majd valamikor olylyas valamit találnék számon kiereszteni; emlékeztessen engem azonnal ezen mostani parantsolatomra. " A' Papságra vígyázó Főnek ezt mondá: „ Nem vígyáztak még eddig arra, hogy helyesen értő Prédikátorok választassanak. De az, szükséges; hogy a' nép tévelygő tudományra ne taníttassék, és a' Protestáns vallásnak az ő' valódi

sar-

sarkalatos igazságai ki ne mozdíttassanak az ő' talp féſzkeikből s félre ne tekertessenek." Ílyly nevezeteseket mondott külön külön majd minden rendbéli Tarsaságnak, a' Kereskedőknek, a' Zsidóságnak, kiket a' maga' Királyi kegyelme felől bizonyosokká tett. A' harmadik udvari Papot *Szack* Urat, kire a' Király' leányjának a' vallásra való tanittatáſa rá bizattatott, a' Fő Konsistórium Tanátsosává válaſztotta. *Spálding* Prépost Úrnak azt izené közelébb, hogy a' következő Vasárnap' ott fog lenni a' Prédikátziójan. Ama' nagy nevezetű Profeſzſzor *Ramler* Úrnak 800 tallérokat rendelt fizetésűl annak nagy érdemiért, s nevezetesen a' német nyelvnek pallérozásáért a' maga' külömbb külömbb féle munkái s versei által.

Lübekkában, egygy *Pfingſten György* nevű paróka tsináló, igen ſokra vitte a' Jel-nyelvet. Maga, dobol; s a' fija, egygy 10 eſztendős gyermek, azonnal frissen le írja németűl. Semmi előre való megegygyezést nem gyaníthatni közttök; mert az Atyja, ha valaki bépetsételtt tzédulát ád is a' kezébe, azt azonnal kidobolván, a' fija ólyly helyeſen leírja utánna, hogy még a' kommát ſe hagyja el.

London-ból írják, hogy Generál *Párſzon*, a' ki Amérikába küldettetett vala Éſzak felé valami újjnak feltalálására, már útját ſzerentsésen elvégezte. Az *Óhió* folyó víz' partjain ólyly nagy állattsontokat talált, a' minémüek még eddig nem láttattak; az elefánttsontoknál ſokkal nagyobbak. De ſokkal emlékezetre méltóbb az, hogy ugyan a' tájon némelyly épitési regulák ſzerint kéſzűltt épületeknek s váraknak maradványait talált fel; mert ebből világosan láthatni, hogy ezt a' réſzét a' Világnak, már annak feltaláltatása előtt bizonyosan lakták még pedig pallérozott népek. A' minthogy, ha jól megvizsgálja az ember az Indiaiaknak nyelveket; igen ſok zsidó ſzókat, sőt egéſzſz ſorokat találhatni benne. Ha ez igaz; úgy a' *Kólumbus Kristóf*' találványja nem első, hanem máſodik.

A' betű ſzedő megint elhibázta. Így van hát: A' *légy ſzeg* helyett, *létz ſzeget* kell tenni a' 68. Lev. a' 567. lap.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
23
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
75
LEVELE.

Hollándiai Zenebona.

Naponként mind tsak sűrűbb sűrűbb lépésekkel láttatik közelgetni az az idő, melylyben ez a' Közönséges Társaság majd egéſzſzen magára vonja Európának figyelmetességét. Már annyira ment a' dolog, hogy az ágyúk is megſzóllaltak, és egygynéhány hazafiaknak vérek — keserves állapot! hazafi kezek általtal ki is omlott. *Hattem* és *Elburg*, ezen Geldria Tartománybéli két városok valának azok, melylyeken magát a' Hazai villongásoknak lángja kiütötte. *Hattem*, bé nem vette azt az Elöljárót, a' kit a' Helytartó Printz néki rendelt, a' mint ezt már a' 73dik Levélből tudhatni. *Elburg*, a' lakosi just, más városok' példája ſzerint, óltalmazni kezdvén, és már azon lévén, hogy azt bé-jelentse a' maga' Tartományabeli Státusoknak és a' végre instántziát adjon bé: a' Státusok azt elöre éſzre vévén; megtílták annak béadását, és megparantsolák, hogy

semmi újj rendtartásnak felállításáról ne gondolkodjanak. De *Elburg*, arra nem hallgatott. Ezen torzonkodásnak megbosszúlására tehát, kérék a' Geldriai Státusok a' Helytartó Printzet, hogy a' *Döszburgi* őrizö katonákat küldje rá *Elburg*ra és egygyszersmind *Hattem*re is. Tsak anynyi, hogy azt meghallák az említett két városok: azonnal oda küldék a' Geldriai Státusoknak azon végezést, melylyet, a' mint már a' minap jelentém, az Amsterdámiaknak kérésekre a' Holl. Tart. Státusok végeztek vala; ezt, tudnillik, bogy: „ A' Döszburgi katonaságot, nem lehet a' lakosok ellen fordítani. " De a' Geldriai Statusok azért még sem állottak el a' magok' Feltételektől, és a' Helytartó Printz parantsolatot adott a' Katonáknak. Azonban a' *Hattem*iek készültek a' magok' óltalmazásához, és ezen városnak hadi Tanátstsa, minden Tartományokban lévő felfegyverkezett lakos seregekhez, ezen emlékezetre méltó körüljáró levelet írá:

Nemmel, Tekintettel és férjfiúi szívvel
s állhatatossággal jeleskedő Urak!

„ Láttatik jelen lenni az a' szempillantás, melylyben magunkat, a' közönséges Jó mellett egygy közönséges ellenség ellen immáron óltalmazni tartozunk; mivel ólyly veszedelemben forgunk, hogy a' mi' Sántzaink ellen nem sokára ki kél az erőszak, a' melylyre majd egygy hazafiak köztt lejendő hadnak jajjal elegyes kiáltásai fognak a' mi' szabad birtokunkban lévő földünkön felemelkedni. A' Hatalom ellenünk támad, és az ö' felfegyverkezett kezei készen vannak, hogy ellenünk ki nyúljanak; és, Miért? Mivel mi, a' mi' ellene mondhatatlan jussunk szerint, helyes és törvényes okokra nézve nem akarunk bévenni Elöljárónknak egygy erönek erejével ránk toltt alkalmatlan embert, egygy alávaló szolgáját a' Helytartónak, a' ki még tsak kevéssel ez

elött

elött testörzöje vala; ezt akarják tenni egygy szabad nép' képét viselönek! de mi elvégeztük, hogy mindent megpróbáljunk inkább, mint sem hogy a' mi' szabad nyakainkat, egygy olylyan tsak önnön maga' tetszésén járt és hová tovább mind jobban elszenvedhetetlen Helytartónak járma alá hajtsuk. E' végre, az öszszegygyesülének ereje szerint, segítséget várunk Hatalmasságtoktól a' szükségnek idejére; kérvén Hatalmasságtokat, hogy méltóztassanak mennél hamarább tudttunkra adni, hány fegyveres emberekhez bízhatunk a' Hatalmasságtok' részéről, Mi még ma rendbe szedjük magunkat, és mr hólnap olylyan állapotba teszszük városunkat, hogy az ostromnak helyt álljon, s a' t. "

Vólt haszna ezen levélnek, és az említett két városk segítséget vevének mind fegyveres ember' mind pénz' dolgában. *Zwolla'* városa, 300. embert küldött *Hattem*be; ugyan anynyit *Kámpéna'* városa *Elburgba*. *Ámsterdám* mind a' kettönek küldött mind embert mind pedig holmi egygyet más hadhoz való szközöket. Azonban, egygy részről *Rotterdám* hathats szókba foglaltt instántia által kérte a' Holl. Tart. Státusoat, hogy azon erőszaknak vegyék elejét; más részről az *Izala* melylyéki Tartománybéli főbb városoknak háom Deputátusi, *Loóba* menének a' Printzhez végső próbát tenni: de, haszontalan! a' Printz, olylyan fel se észem formán fogadta öket, és azt mondotta: „Én," Geldriai Státusoknak parantsolatjokat követem; s ha *Hattem* és *Elburg* ellent állanak, mind addig ágyúztatik szana szélt rájok, míg tsak egygy omladék rakássá nem válik a' város." Ezeket hallván a' Deputátusok egygy közzülök azonnal egyenesen *Elburg*ba méne, s kéré a' Geldriai Státusoknak némelyly tagjaival egyyütt a' lakosokat, hogy hagyják oda a' várost,

mert az ostromot, nints anynyi erejek, hogy kiállják. Rá állottak a' ſzegény lakosok, és zokogó ſírások között kiköltözének s a' ſzomſzéd városokba menének. — Puſzta várost találnak hát majd az ostromlók; és ugyan mitsoda gyönyörüségek leſzſz már a' Geldriai Státusoknak azon győzedelmeskedni?

De még keservesebb vólt a' *Hattemi*eknek állapotjok. E' folyó hónapnak 5dikén reggeli 4 órakor ajta ment a' ki rendeltt hazafi ellenség: elkezdődött a ágyúzás: óltalmazták magokat a' lakosok a' ſegítégre menttekkel: de végre tsak ugyan kéntelenek vóltak magokat feladni. Azt írják közönségesen, hogy igen ſokan estek el mind a' két réſzről. Hazafi vér onlott hát már ki: de — így ír egygy Hollándiai hazafi - azok fogják azt nem sokára megsiratni, a' kik kiontatták; mert már a' Holl. Tartománybéli Státusok lyly végezéseket tettek, melylyek a' *Loói öſzſzeesküvést* majd ſemmivé fogják tehetni. Az a' *Loói öſzſzeesküvés*, oben áll: A' *Loói* várban, a' hol van most az Orániai Fintz, Auguſztusnak 21dikén egygy *ellenkező Szövetſége* ſubſcribáltak némelylyek, és azt nevezik a' hazafiak *Öſzſzeesküvésnek*. Ebben kiki arra kötelezte magát, hogy a' hazafiúi just óltálmazó városokat és Elöljároka apródonként tüzzel vassal mind eltöröljék. — Láthatn ezekből, mitsoda rettenetes következéseket várhat nagára Hollándia! zúgásban van minden, kiváltt miólta a' Hattemi vér ontás esett, és azt mondják minden Polikusok hogy kiváltt a' Helytartó Printzre nézve igen rſzſzúl fog kimenni a' dolog. — — — Fegyver tsörgés között van. —

Tunis is, meg pedig — Ditsösséges *Émó!* - Már *Biſzerta* nem város többé, hanem tsak egygy mladék rakás. Ezt írják Túnisból Auguſztusnak 10dikén „ *Biſzer-*

ſzerta, egéſzſzen oda van. Az *Émó'* vitézi a' Venetusok, 125. bombit durrogtattak bé, és a' lakosok között kimondhatatlan vér ontást okozának: magának a' vár Kommendánssának is ſok más fő emberekkel egygyütt, ott a' ház dűledékek közzt lett Temetőjök. A' megsebesíttettek, ſzámtalanok. El végezvén a' Venetusok a' tüzelést; bé menének az omladékok közzé minden akadály nélkül. " De még é' nem elég; azt írják továbbá hogy a' vitéz Émó már kéſzülőbe van, hogy onnan elmenvén *Guletta*' városának fordúljon, és ha eleit nem véſzik, majd azzal is úgy bánik, mint Biſzertával.

Német Orſzág. — *Fridrik! Wilhelm!* Ez a' kettő foglalja el még most is a' Német Orſzági hírleveleket. A' megbóldogúltt Király, ezeket hagyá a' többek közzött a' már uralkodó Felségnek testamentomban: „ Szerelmes drága Ötsém, Fridrik Wilhelm! Kegyelmednek hagyom az én' örökség és győzedelem által nyertt földeimet. váraimat, épűleteimet, kerteimet, palotáimat, házi bútorimat gyongyeimet, ilyly pont alatt, hogy azokat a' tsekélyſégeket a' melylyeket az én' atyámfiainak hagyok, mint az én' emlékezetemnek Jeleit, oda fogja nékik hagyni. Mert az én' Státusim, az én' pénzem, az én' kintsem, az én' jobbágyim, ezek mind a' Kegyelmed' örökségi. Kérem hát kedves Ötsém Kegyelmedet, hogy a' Királynénak az én' Feleségemnek, hagyja meg azt, a' mivel eddig bírt, és még adjon hozzá 10,000 tallért eſztendőnként. Ő' nékem ſoha leg kissebb ellenemre ſe vólt, és az ö' minden változások közzt helyt álló virtusai, félelemmel elegyes tiſzteletet s betsűletet érdemlenek. Printz Henrik fog venni 200,000 tallért; Printz Ferdinand 50,000; Princeſzſzin Amália, eſztendőnként 10,000; Princeſzſzin Henrik, eſztendőnként 6,000; az özvegy Braunſwájgi Hertzegné 10,000; az

uralkodó Braunſwájgi Hertzegnek hagyom a' gyürümet egygy pár leg ſzebb paripával s nyereg ſzerſzámmal egygyütt. — Királynak lenni! tsak tsupa vak történet, hogy Kegyelmed is tsak ember, azt ſoha el ne felejtse. — Ajánlom Kegyelmednek Kedves Ötsém! az én' katonáimat, az én' tekintetre méltó ſeregemet, az én' fegyver alatt megöſzültt Tiſzteimet, kiváltt a' kik körülöttem valának, — az én' egéſz házamat, az én' ſzôlgáimat, már akâr fog Kegyelmed az ö' ſzôlgálatjokkal élni akâr nem; ne hagyja el öket az ö' öregségekben. — Reménylem, hogy az én' familiámban ſemmi viſzſzâ vonások nem fogják magokat elöadni, és Eleinknek díſzekre, egygyesség, tsendesség, s békesség fog Kegyelmetek köztt uralkodni." — — — Berlinben egygy híres Feſtö, *Hoffmann* Úr, a' Fridrik' halálára egygy képet feſtett ilylyen titulussal: *A' Nagy Fridriknek Eliziumba való érkezése.* Fridrik úgy adatik elö, mint a' ki éppen most lép ki a' *Cháron'* hajójából: többnyire mindnyájan az ö' Elei a' *Brandenburg-Zolleri* házból, a' *Zolleri* házból való *Taſzſziló*val egygyütt egéſzſz *Fridrik Wilhelm* Királyig, kik is a' Képnek fôbb réſzét têſzik, oda fel a' parton várják a' hajóból kilépett Fridriket. Míg felérne hozzájok, ott áll közben egygy aſzſzony árnyék, a' ki a' feledékenységnek italával kínálja a' Királyt egygy tséſzéből; de azt nem vêſzi el tölle Fridrik, tudván hogy ö tsak Nagy és Nemes tselekedeteket vitt véghez. A' parton álló ſzemélyek, ezek: *Taſzſziló, I. és II. Fridrik, I. és II. Jodchim, Achill Albert, Cicero János, Zsigmond, János György, a' Nagy Fridrik Wilhelm, I. Fridrik Király, és I. Fridrik Wilhelm Kirdly. Taſzſziló*, a' ki *I. Fridrik* által minden figyelmetességét a' Nagy Friderikre függeſzti, eltsudálkozik, és egéſzſzen elbámúl az ö' maradékinak Nagyságán. *Fridrik* Király megett örömmel vídám elbámúlással állanak:

Mar-

Marcus Aurelius, *Julius Tsáſzár* és *Platò*, ki is a' maga' könyvét, melylyet a' közönséges Társaságról írt, ſzéljel ſzaggatja, látván, hogy a' Nagy Fridrik a' leg tökélletesebb uralkodás' és igazgatás' módját, valósággal megfundálta. Jobb kézre egygy éltes tserfa alatt ott állanak: *Nagy Sándor*, *IV Henrik*, *XII Károly*, és *XIV Lajos*, kiknek tekintetekből egéſzſz öröm és bámulás tetſzik ki. Távolka töllök, egygy más ſétáló úton a' fák között, ſiet feléjek *Zietben* Generál, kit *Szejdlitz* és *Swérin* Generálok követnek. Ezeket látván *Cháron*, anynyira elbámúl, hogy a' tsónakát bétaſzítani darab ideig elfelejti. Egygy ilylyen képnek, 3 tallér az árra.

Az egéſz Nép örömmel tekint bé elöre a' II. Fridrik Wilhelm' uralkodásának egéſz lejéndö folyásába. Midön a' Miniſtereknek leg elsö Audientiájok vala Ö' Felségénél; egygy kis órátziójában ezeket mondá a' többek között: „ Kedves Uraim! tudom, hogy a' Királyok gyakran nem örömest hallgatják az igazſágot; mert az, ſokſzor igen kedvetlen. De én azt egygy átaljában tudni akarom. Kegyelmetek hát, mindenkor igen tetſzö kedves dólgot fognak elöttem tselekedni, ha azt nékem felfedezik; és ímé Királyi ſzavam ez Kegyelmetekhez, hogy én azért ſoha ſe fogok megharagudni. "

Elegyes hirek.

Szeptemb. 14dikén Prágából költt levelek mondják, hogy Ö' Felſége a' Tsáſzár, a' *Hlaupetin* mellett lévö fegyver gyakorló táborba méne 12dikén ezen folyó hónapnak: a' honnan is, az a' híre ván, hogy majd Berlinbe fog menni; jollehet mások azt állítják, hogy a' Burkus Király azt írta vólna a' Tsáſzári Felségnek, hogy maga fog menni Bétsbe még ebben az eſztendöben. — Lengyel Orſzágnak és Lithvániának hadi ereje,

a'

a' mint a' leg közelébb 1784dikben *Grodnó*ban tartatott Országgyűlésben felvetették vala, mind öszsze 17649 emberből áll, tudnillik, a' Lengyel országi 13272-ből, a' Litvániai pedig 4377-ből. — Egészsz Európában, 1772-diktől fogva 1782-dikig, 209 kereskedő hajók valának mind öszsze. Azok közzűl 92 az Angliai kereskedő Társaságé vala; a' melylyek is, Chínának *Kánton* nevű városából 189'239,504 font Théa füvet hordtak el. És így ezért, mind Chínában maradt a' pénz, és azt Európa mind megemésztette, vagy is inkább az emészti Európát. Maga Anglia, 13 milliom fontot emészt meg esztendőnként. Egygyre másra egygy esztendőben 3'522,000 tallérra vetik azt a' portékát, a' mi Angliából napkeleti Indiákra s Chínába mégyen: a' mit pedig onnan Angliába hoznak; azt, 9'633,000 tallért érőnek mondják. Annak két harmad része, Chínából jön. — Az elmúltt két hónapok, Július és Augusztus, nagyon nevezetesek lehetnek csak a' sok földindúlásokra nézve is. Azt bizonyítják majd minden hírlevelek, Portugalliából, Olasz Országból, Norvégia, Anglia, Moszka és Német Országból; noha nem írják sehunnan, hogy valami tetemes károk estek vólna. — Olasz Országban, az *Ankónai* Tartománynak *Recinétum* nevű városában, az ott lévő Franciscánusok' Klastromának Gvárdiánja, 5 Szerzeteseket ölt meg önnön maga' kezével, mivel ellene nyakaskodtak és másképpen nem tudta őket megzabolázni. Egygy ilylyen indúlatoskodásnak példája esett *Neápoly*ban is a' múltt hónapban. Egygy még fiatal korban lévő s nem utólsó rangú ember, a' Városi Bíróhoz mêne, hogy a' maga' feleségének aránta való hűségtelenségét megpanaszolja. Elúnván a' hoszszas várakozást a' tornátzban, s azonban nagyon szívén lévén a' maga' házi kereszttje; egygyszer csak ki ugrott a' tornátz' ablakán, s azonnal meghólt.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK
27
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
76
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

HOgy az érdem, mindenkor különös betsben lêgyen a' F. Uralkodó' ſzemei előtt: esmêretesebb, mint ſem hogy említſem. Azt bizonyítja leg közelébb, nem tsak az, hogy Ő' Felsége Gróf *Wartenſzlében* Ő' Excellentiáját, az Udvari hadi Tanátsosok közzé bê venni; úgy ſzintén Printz *Poniatowſzky* elſő Oberstlájtinántot, a' maga' F. nevét viselő könnyű ſzerű lovas Regementbe kommandírozó Főnek átal tenni, kegyelmeſen méltóztatott: hanem még az is, hogy a' mint mondják, ama' Német országi Protestáns Tudósoknak egygyikét, *Jácóbi* Urat, ki most *Friburg*ban nagy dítsérettel folytatja a' Profeſzſzori hívatalt a' Költés' és vers ſzerzés' mesterségében, a' Bétsi Akadémiai Profeſzſzorságra a' közelébbi napokban invitáltatta, nem tsak ſokkal több fizetés mellett, mint a' menynyije otan vala, hanem azon kívül Ts. K. Tanátsos titulussal

is fog élni. Öröm lehet ez a' Bétsi német Poétáknak, anynyival inkább, hogy már kitanúlták azt a' Filozofusok, hogy ez a' Deákok' köz példa beſzédjek: *A' Poéta nem leſzſz, hanem ſzületik*, ſzintúgy nem igaz; mint a' milylyen igaz ellenben az, hogy a' maga' éſzbéli ajandékait vagy helyesebben kéſzſégeit, ſenki ſe hozza az anyja' méhéből, hanem maga' ſzerzi magának mások által. Egygy ſzóval: Mind a' lehet az ember, valamit tsak kíván belőlle tenni a' körűlötte való foglalatoskodás. Jól tudja ezt a' bőlts Fejedelem: ugyan ez okból, minekutánna már ólyly haſznos rendtartásokat állított vólna fel a' fiú gyermekekre s ifjakra nézve az oskolákban; már a' leányok' neveltetéséről kezd Ő' Felsége Kegyelmesen gondoskodni. Ugyan is, Lembergből írják, hogy ott Ő' Felsége egygy nevelö házat állított fel a' nemes Leányok' ſzámára, és ezeknek nevelésekre Francia Orſzágból egygynéhány Klastrombéli aſzſzonyokat mélztoztatott Ő' Felsége hínni, és ſzámokra nem tsak azt a' tőke pénzt ajándékozta oda, a' melylyet *Kazimíra* Királyné ama' híres *Szobieſzky János'* Felsége fundált vala; hanem azt meg is ſzaporította, és azon kívül egygy friss levegő éggel kedveskedő tájékon épűltt Klastromot mutatott ki Ő' Felsége lakások' helyéűl, és megengedte hogy ennek az Institútumnak, *Ts. K. Neveltetés* légyen a' titulussa. Ebben a' nevelő házban, a' német és frantz nyelv, nem tsak tanítttatni fog, hanem beſzélni is azon fognak ſzüntelenűl. A' nevelő aſzſzonyok kötelezik magokat mind annak végbe vitelére, valami tsak nemes leányoknak nevelésekre tartozik. Ezeket fogják tehát tanítani — 1.) A' vallást, mint minden virtusoknak és jó erköltsöknek fundamentomát, a' melylyek egyedűl önnön magok tészik akármelyly rangba s karba helyheztetteknek bóldogságokat, tsendes nyugodal-

dalmas életeket, gyönyörűségeket s a' t. — 2) A' Földnek leírását, a' Történeteknek tudományját, az idő felvetésnek tudományját s a' t. melyiy tudományok nélkül bizony telylyességgel nem lehet ellenni egygy nemes személynek. Ezekkel öszsze fogják kötni a' Nevelők a' házi gazdaszszonyoskodásnak némelyly részét is, a' mi tudnillik egygy átaljában szükséges a' gazdaszszonyoknak, már akár mitsoda karban helyheztettek légyenek is. — 3.) Az éneklésnek, muzsikálásnak, és rajzolásnak mesterségét, és több ilylyen gyönyörűségre való foglalatosságoknak mesterségét; hogy e' képpen megmentsék a' leányokat a' heverésnek veszedelmeitől. De mind ezeket a' tudományokat tsak olylyanoknak fogják tanítani, a' kik arra elégséges hajlandóságokat mutatándják. Ha majd a' tanítvány leánykák a' német és frantz nyelvet már jól fogják tudni; azután Ánglus és Olasz nyelvekre is fogják őket a' Nevelők tanítani. S ezen tanításért és az asztalon való tartásért, nem kívánnak többet a' Nevelők, hanem tsak 175 német forintot esztendőnként; és még külön 100 forintot azért, hogy magokra vêszik a' tanítványoknak minden névvel nevezöndő ruhájokra való gondtartást, azoknak tsínosgattatását, tataroztatását, mosatását s a' t. Ezt a' kegyelmes rendelését Ő' Felségének, publikáltatta a' Galíciai kormányozó Szék a' múltt hónapnak 22dikén. — — Ilylyen kegyelmes rendelése Ő' Felségének az is, melyly szerint a' tanúló Zsidó ifjak' részére, azt a' Végezését méltóztatott közönségessé tétetni Auguszt. 20dikán, hogy a' kik közzülök különösen jól viselik magokat, szintúgy fognak élelmekre fizetést venni esztendőnként a' tudományok' folyására rendeltt töke pénzből, mint a' kereszttyén jó igyekezetű tanúló ifjak. Minden tudja, hogy a' Zsidó nagyon örül a' pénznek: látni való hát, hogy bizony majd nem tsak árendások válnak ezután belőllök.

A' közelébb múltt 4 vagy 5 eſztendőktől fogva, tudjuk, hogy igen termékeny vólt az idő ſok újjaknak elő állításokban. a' példákat ſzámlálni, ſok vólna; a' ki egygy kitsit megereſzti az eſzét, otthon is talál eleget: lám nékem is mindjárt eſzembe jutának itten a' már meghóltt újj ſzók *lábtyúk látbatárok* s patvar tudja még mi is. De, bizony a' föld' népe' ſzaporodásában ſem vóltak termékenytelenek azon múltt eſztendők. Nevezetesen az Oſztriai bírtokban lévő Tartományok, nagyon megnépeſedtek. Azokban, 1780diknak a' végén, mind öſzſze a' lelkeknek ſzámok 20'553,000 vala. Azóltától fogva eddig, azon ſzám megſzaporodott Magyar Orſzágban 3'000,000-val; Galíciában 427,000-rel; Tsch, Morva, Stájer Orſzágokban, és Kárnióliában, Karinthiában, Slézsiában, 1 165,966 tal; a' többi tartományokban, 500,000 rel. És így már most mind öſzſze a' nép ſzáma, 25'643,966. Meglehet, hogy ehhez a' ſzaporodáshoz ſokat tettek a' ſok eltöröltt Klastromok is a' múltt 3 vagy 4 eſztendőkben: mert, 1782diktől fogva 1786dikig, 413 férjfiú Klastromok töröltettek el; leány Klastromok pedig, 211. Ha egygy egygy Klastromra, egygyre másra 30 ſzemélyt vetünk: úgy 1770dik eſztendőben, a' Reguláris Klérus 64,890 ſzemélyekből állott; most pedig már 44,280-ból áll.

Német Orſzág.

Temessük el már a' Nagy Fridríket. Így vólt hát: A' temetés előtt egygynéhány napokkal, a' már egéſzſzen elkéſzűltt parádás koporsót az orſzágnak tzímereivel egygyütt, ſzabad vólt a' népnek minden nap' kétſzer nézni a' Potzdámi Királyi palotában. Míg a' tartott: ott állott a' koporsó mellett egygy Generál, s a' tzímerek mellett négy Stábális Tiſzt. A' mint oda bé eſett menni; leg elől is ére az ember egygy nagy tor-

nátz

nátz forma elő házat, a' melyly egéſzſzen bé vólt vonva feketével, és 6 oſzlopok valának benne, azok is hasonló képpen feketével bévonva, s a' bévonáson felűl körűl vóltak tekergetve közre közre ezüst virág bodros kreppin fátyollal: Az oſzlopok köztt nagy talpon álló ezüst gyertyatartók lobogának: körös körűl a' fal, külömbb külömbb féle ezüst gyertyatartókkal s más egyéb ezüst ékességekkel ragyoga: felűlről, 4 nagy korona forma kristály gyertyatartók függének le. Ebből a' tornátzházból esett oſztán menni az úgy nevezett *Fájdalom ſzobába*, a' melyly hasonló képpen feketével vólt egéſzſzen bévonva: bal kézre vala egygy fekete ſelyemből kéſzűltt ſuperlát forma fedél ezüst virág bodrokkal: ez alatt vólt egygy ſzék, a' melylyen oſztán a' temetésnek napján a' Király űle: e' felett a' ſzék felett vala a' Burkus Orſzági tzímer ezüsttel kivarrva: ebben a' ſzobában két korona forma kristály gyertyatartók valának; és a' falak hasonló képpen vóltak kiékesítve, mint az elsőben. Ebből mentek oſztán végre a' paráda ſzobába, melylyben a' koporſó vala: itt is a' ſok kristály és ezüst gyertyatartók s más egyéb ékességek: a' ſzoba, viola ſzín poſztóval vólt bévonva. Kiváltt képpen tündöklött a' koporſó, a' melyly is egygy 3 lábnyi magaſſágú királyi ſzéken, egygy egéſzſzen magaranyozott ſuperlát alatt vala. A' koporsónak felső végénél vala a' megbóldogúltt Királynak képe arany rámába foglalva: A' ſuperlátnak közepéből 4 koſzorú fornia rojtok függének le, melylyek az aranytól nagyon testeſek valának. A' ſuperlátnak az alylyján valának két kék márvány ſzinre síkároltt oſzlopotskák: mindeniknek a' tetején egygy kis ſzép rajzolat vólt; a' bal kéz felől való, a' Királynak ſzületését adta elő e' képpen: Egygy Angyal mintha alá ſzállott vólna egygy bötsőhoz, ily-

lyen

lyen körűlírással: *Orbi datus*, 1712; az az: a' Világnak adattatott. A' jobb kéz felől való, a' halálát adta elő, ilylyen felűlírással: *Coelo redditus* 1786. az az: az Égnek viſzſzâ adattatott. A' koporsó, hat megaranyozott oroſzlán lábakon állott, és 14 megaranyozott megfogni való fülei vagy markolatjai valának. Mind ezek a' kéſzűletek már ezen folyó hónapnak 7dikén kéſzen valának. Majd 9dikén reggeli 8 órakor, a' Király Potzdámba méne a' Potzdámi lakosoknak és más ezereknek, a' kik már várák, ſzámtalan *Éljen! Éljen a' Király!* kiáltások között. Tíz órakor hozzá fogtak a' temetési pompához. Oda érkezvén a' tornátz ház elibe a' test vivő ſzekêr; 4 Hadnagyok és 12 Nemes Altiſztek felvévék a' ſuperlát forma fedelet, és mintegygy 12 lépésnyire vívék a' ſzekêr után. A' rend, e' képpen vala: A' koporſó előtt mindjárt leg elől menének a' Királyi Testőrzők, azután 3 Maresallok, a' Királynak Lováſzſzai, 2 Maresallok a' Királynak belső ſzolgáival, 1 Maresall a' ſzakáts mesterekkel, 1 Maresall 2 Prédikátorokkal, 4 nemes Maresallok, végre az Orſzágnak tzímerei ílyly renddel: a' válaſztó Fejedelmi kardot, vitte a' Státus Miniſter Báró *Dörenberg*; a' Válaſztó Fejedelmi süveget, a' Státus Miniſter Báró *Súlenburg*; a' Burkus Orſzági vitéz Rendek lántzát, a' St. Miniſter Báró *Zedlitz*; az Orſzág' petsétjét, a' Fő Kancellárius *Krámer*; az Orſzág' kardját, a' St. Miniſter *Blumenthal*; az Orſzág' almáját, a' St. Min. *Hertzberg*; az Orſzági Királyi páltzát, a' titkos Státus Miniſter Gróf *Finkenstájn*; a' koronát, a' fő Kamarás Úr Gróf *Szaken*. Ezek után menének 5. nemes Maresallok; s úgy oſztán a' hóltt test vivő ſzekêr. A' test után méne a' Király; mellette, a' most uralkodó Braunſwájgi Hertzeg, az egéſz Királyi famíliával egygyütt. Azután 3. Nemes Maresallok a' Frantz Nemzetből; a'

még

még elmaradott Státus Miniſterek, és más felsőbb rangú ſzemélyek; 1 Maresall, a' Berlíni Kollégiumoknak 4. Præseseivel egygyütt; 1 Maresall, a' több Királyi kamarás Urakkal s más fő rangú ſzemélyekkel egygyütt; 1 Maresall a' Berlini Magiſztrátusnak Deputátusival egygyütt; 1 Maresáll a' Potzdámi Magiſtrátussal. Tizenegygyed fél órakor már a' Templomban benn valának. Az, egéſzſzen ki vólt ékesítve külömbb külömbb féle oſzlopokkal, példázoló képekkel, felűl íráſokkal s a' t. 5000. lámpások és 600. viaſz gyertyák égtek benne. Mihelytt bé érének; azonnál néki ereſzték leg ſzomorúbb elfojtott hangon a' leg lágyabb *B*—böl az orgonát. Végbe menvén minden 11. órakor; a' templom mellett lévő két ágyúval jel adaték; a' melylyre azonnal a' már másutt kirendeltt 22 ágyúk, 12 egygymás után való hirtelen lövéssel, és azután 3. batalion ſereg háromſzor egygymás után, Felſéges *Nyúgodj tsendeſen* — t! lövének. Majd 12. órakor viſzſzá érvén a' Királyi Udvarba a' Kísérők meg tartván a' menetelben a' feljebb leírtt rendet, ottan 600. ſzemélyekre terített aſzlalhoz űlének.

Egygy Auguſztunak 25dikén a' Státusokhoz, Magiſztrátusokhoz és lakosokhoz kibotsátott Felſéges Rendelés ſzerint, a' most uralkodó Felség' hűségére lejendő pompás hit letevés Berlinben, a' jövő Októbernek 2dikára van meghatározva. Előre kötelezi magát Ő' Felſége, hogy a' Statusok' jussainak Óltalmazója leſzſz. Szabad akaratjokban áll, akár ſzemély ſzerint, akár Deputátuſaik által a' rendeltt napra megjelenni. — Ezen pompára már most némelyly emlékezető pénzeket vernek Berlinben, a' melylyek akkor a' hív jobbágyok között ki fognak ſzórattatni. Egygyik óldalán a' Király' képe leſzſz a' ſzokott Körűlírással; a' másikon, ezek

a'

a' ſzók, *Nova Spes Regni*, az az: Az Orſzágnak újj reménysége. A' melylyek nagyobb formában léſznek; azok közzűl egygynéhányakat az Orſzágban lévő Királyi Kollegiumokba fognak küldeni.

Nagy Britannia. A' *Hiberniai* (nem pedig *Skótziai*, a' mint a' 63 dik levélben hibásan eltserélődék;) paraſztſágról, vagy is az úgy nevezett *Febjér Ifjak*ról, ezeket írják az Ángliai hírlevelek: „Ezek, nem olylyan roſzſz emberek, a' mint közönségesen vélekednek felőlök. Tsupa ſzegénység s nyomorúság meglepte emberek ezek, kiket a' Papoknak és Uralkodásnak felette terhes Adóik tsak nem kétſégbe esésre juttattak. Egéſzſz éhel halásra jutott faluk öſzſze esküdtek s esküſznek most is, hogy ők a' dézmát s más elnyomó adókat nem fogják tovább fizetni. Midőn tehát az adó ſzedők hozzájok mennek; igen gyakran efik ember ölés. Sokan közzűlök még házaikat is puſztítják az Elnyomóknak; sőt azokkal is roſzſzúl bánnak a' kik tovább is akarnak adózni. Ezek a' fehjér ifjak közelébb egygy levelet küldének az Ángliai Királynak, a' melylyben egygy réſzről örvendezének az Ő' Felſége' élete' megmaradásán, és tele vala a' levél igaz jobbágyi hűſéget jelentő hathatós ſzókkal: de más réſzről ólyly elevenen le vólt benne feſtve az ö' nyomorúságos állapotjok, hogy egygy tseppet ſem kételkedünk benne, hogy majd elolvasván a' Király, parantsolatokat ne adjon a' Hiberniai Kórmányozókhoz, hogy az ő' nyomorúltt állapotjoknak járjanak jól végére, és az abból való ki ſegélléſekre találjanak módot.“

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek kiülönös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT MIHÁLY' HAVÁNAK 30 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 77 LEVELE.

Hazát illetö dólgok.

Három rendbêli Fels. Rendelések mentek leg közelébb a' Hazára; ezek tudnillik — 1. A' kereſztyéni türedelem végett kiadódott Fels. Rendelésnek bővebb értelmére és munkába való vételére, a' múltt Auguſztusnak 8dikán kegyelmesen rendeltetett, hogy a' nem R. Kathólikus gyülekeztek, kiknek nintsen tulajdon vallásbêli gyakorlások a' magok' helységekben, mint filiális Eklézsiák egygy olylyan más gyülekezethez köttetteſſenek, a' melylynek azon vallásbêli gyakorlása vagyon. Egygy más ugyan a' megnevezett napon költt Rendelés ſzerint, azoknak a' nem R. Kathólikus gyülekezeteknek, a' melylyeknek ez előtt ſzabad vallásbêli gyakorlások vala, vagy a' melylyek egygy olylyan gyülekezethez vóltak köttetve, megengedtetik kívánságokra, hogy halotti prédikátziót a' templomon kivül tartsanak, de úgy, hogy abban ſemmi vallásbêli

ellenkezések elő ne fordúljanak. Hasonló képpen rendeltetett Auguſzt. 1. napján a' harangokra nézve, hogy a' Protestánsok az azokkal való élésben minden háborítás nélkül megmaradjanak, a' hol vagy önnön magoknak vólt harangjok, vagy a' R. Kathólikusokkal egygyütt közös vólt: a' hol ettöl a' Közösségtől a' Protestánsok, a' kereſztyéni Tűredelem' Rendelése előtt, erővel megfoſztattak vólt; ott, azon Közösségbe ismét viſzſzâ állíttaſſanak: a' hol a' Protestánsoknak, ſem önnön magoknak tulajdon, ſem a' R. Kathólikusokkal közös harangjok nintsen; ott, a' Közösséget ki kell tsinálni, vagy meg kell engedni a' Protestánsoknak, hogy az Temetés Alkalmatoságãval a' R. Katholicusok Harangjaival élhessenek. Töbnyire, ſzabadſágokban áll, kogy akâr dobolás, akâr más egyéb eſzköz által adjanak jelt az Temetésre, — 2.) A' Vármegyéknek megparantsoltatott, hogy a' különös tulajdon Vármegye tzímerű petsét helyett, közönſégesen a' M. Orſzági tzímert vegyék fel s azzal éljenek. — 3.) Auguſzt. 12dikén, újjolag meg tíltatott, a' makatskodóknak kirendeltt büntetés mellett, az égi háborúkor való harangozás. Egygy Auguſzt. 29dikén költt Rendelés azt parantsolja, hogy azon Rendtartásnak elkéſzűléséig, melylyben meghatározva eleikbe fog adódni az Urasãgoknak, milylyen mértékű testbéli büntetéssel leſzſz ſzabad a' magok' hűségtelen jobbágyaikat megbüntetniek; addig, egygy Tiſztviselő ſe veressen meg valamelyly jobbágyot: hanem, ha valamit vét, vagy makatskodik; árestom vagy valami kemény kézi munka légyen a' büntetése.

A' Paulínus Barátok, e' folyó hónapnak az elein mentek ki az egéſz Hazában a' Klastromokból, és világi papi ruhát öltöztek magokra. A' mit ez a' Szerzet M. Orſzágon bírt; tizenegygy milliomot érő vólt.

Ga-

Galicia. A' 74dik Levêlben láttunk vala már két pontot azon Rendelésből, melyly Galíciában a' jobbágyi ſzôlgálat' dôlgában publikáltatott: Lássuk most a' következő pontokat. Tehát — 3.) A' fél napi jobbágyi ſzôlgálat tételt, melylyel némelyly rendbéli, akâr marhával dôlgozó akâr gyalog ſzeres jobbágyok tartoznak, ilyen módon lehet egéſz napokra változtatni, hogy: az olylyan jobbágy, a' ki egéſz héten tsak más fél napot tartozik ſzôlgálni; ſzôlgáljon egygy héten tsak egygy egéſz napot, s a' következő héten oſztán két egéſz napot. Úgy ſzintén, a' ki egygy héten harmad fél napi ſzôlgálattal tartozik; az, egygy héten, tsak két napot, a' következő héten pedig, három napot ſzôlgáljon. — 4.) A' kézi és marhával való ſzôlgálatot egygyütt kívánni meg, nem engedtetik meg az Uraságoknak. Egygy ház népet ſe kell tehát ugyan azon egygy időben, kézi és marhával való ſzôlgálatra hajtani; ſem pedig aratáskor vagy egyêb ſzorgos mezei gazdálkodásnak idején valakit arra kénſzeríteni, hogy a' rendes jobbágyi ſzôlgálaton kívűl, egygyſzersmind még két s három munkásokat is állítſon ki a' maga' háza' népe közzűl. Ha hogy mind azon által ez, önnön magának a' jobbágynak jónak látſzik, hogy tudnillik e' képen egygyſzerre ſok munkások' kiállításával, majd annál hamarább megſzabadúljon az akkori ſzôlgálat tételtől; úgy megengedtetik. — 5.) A' kézi ſzôlgálatot ſoha ſe ſzabad marhával való ſzôlgálatra változtatni a' jobbágynak akaratja ellen. De ſzabad leſzſz az egygy marhával való ſzôlgálat napot, egygy ember által való kézi ſzôlgálat nappá; és a' két három s négy marhával való ſzôlgálat napot, akâr két ember által való kézi ſzôlgálatra egygy nappá, akâr pedig egygy ember által való kézi ſzôlgálatra két nappá változtatni: mindazonáltal ez a' változtatás ſoha ſe légyen többſzör egygyſzernél egygy hé-

héten. — 6.) Nem ſzabad a' jobbágyot akaratja ellen arra kénſzeríteni, hogy kevesebb marhát fogván bé, több napot; vagy, hogy többet fogván bé, kevesebb napot ſzolgáljon, mint a' menynyivel törvényesen tartozik. A' ſem áll ſzabadſágában az Uraſágnak, hogy a' napi ſzolgálatra öſzſze fogott négy vagy két marhákat két felé oſzſza, s mindenik réſznek külön különös munkát adjon; kivévén egyedűl tsak az öſzſze fogott négy marhákat a' boronáláskor, a' melyly munkára ſzabad leſzſz azokat két réſzre ſzakaſztani. — A' többit máskor.

Béts. A' *Hlaupetini* fegyver gyakorló tábornak már vége lett ezen folyó hónapnak 18dikán, Ő' Felſége 22dikén, vette az útját *Therezienſtadt*, *Königgrätz* és *Pleſs* felé, és egygynéhány napok múlva ismét viſzſzá várattatik Prágába. — Ennek a' hónapnak 14 dikén költt Fels. Rendelés ſzerint, *Haslinger András Iſtván* Úr, a' Tseh orſzági, Oſztriai és Galíciai Udvari Ágens, már a' Magyar s Erdély Orſzági Udvari Kancellárián is, Udvari Ágensi hivatalra emeltetett.

Berlin. Nem egygy két könyvhúllatást ejtetett ki a' Frajmaurereknek ſzemekből is Berlinben a' Nagy Fridriknek mint az Ő' vóltt Óltalmoknak sőt az ő' Rendjek' egygyik nagy Tagjának halála. Ezen hónapnak 15dikén öſzſze gyűlének Berlinben az ő' leg regibb Lózsijokban, a' melylyet maga Fridrik fundált vala, és ottan az ő' nagy Mestereknek Braunſwájgi Fridrik' Ő' Hertzegségének s nagy ſzámos ſokáságnak jelen léttében, a' megbóldogúltt Királynak emlékezetére, egygy ſzív megillető Orátiót mondának. Bizony ſok ſzáz eſztendőktől ſe fog a' kitelni, hogy a' meghóltt Nagy Királynak nagy emlékezete meghaljon! Még II Wilhelm is nagyon kezdi meg előzni a' következendő időnek hallgatását. Auguſztusnak 19dikén midőn *Henrik* Printznél

a'

a' Berlíni Újjságlevelekből egygynéhány tzikkelyeket olvastatott vólna maga előtt; azonnal parantsolatot adott ki, hogy az újjságba mind bé tegyék azt, a' mit Ő' Felsége ezután fog tselekedni, ólyly véggel egyedűl, hogy az Ő' Felsége' tselekedeteiről a' jobbágyok ítéletet tégyenek. Melyly nagy külömbbség! Kaligula még a' törvényeket is magas oſzlopra ſzegeztette, hogy a' nép ne olvashassa; hát még tselekedeteit? Bóldog idők! Emberek uralkodnak már. Milylyen tiſztelettel viseltetik ez a' Felség a' Kereſztyén Vallás aránt; megtetſzik ezen közelébb mondott ſzavaiból: „ Azt akarom, hogy a' Kereſztyén Vallas feltartassék; mert az, Oſzlopa a' Státusnak, a' melylyen ez nyugſzik. Kereſztyének vagyunk; és hogy azok vagyunk, van okunk, hogy azért Istennek hálákat adjunk. Én tűrő vagyok, és ſenkit ſe fogok üldözni azért, hogy más képpen ért: de bizony a' kereſztyén katédrákban, kereſztyén Tanítóknak kell lenni. Nem akarom, hogy ők az én' jobbágyimat vak buzgóságra, vallásbéli babonaságra, és valami ſzent eſzelősſégre vigyék: de bizony azt is éppen ſzintúgy nem akarom, hogy a' Naturalismus és Socíniánismus erőt végyen. " — Itt is az Udvarnál egyedűl német nyelven fog ezután menni minden; úgy kell írni az instántziákat is, és Ő' Felſége az Akadémiának egygy frantziaúl írtt s bé adott Írására, németűl feleltetett.

Hollándia. Őgyelgés, Zűrzavar mindenütt! A' Hollándia és Napnyúgoti Frízia Tartománybéli Státusok minden nap' gyűlést tartanak; hasonló képpen a' Közönséges Státusok, a' kiknek gyűlésekbe a' Holl. Tart. Státusoknak 50 tagjai is elmenének s megjelenének Szeptembernek 8dikán: a' melyly is nagyon rend kívűl való dolog és tsak nem példa nélkűl való. Onnan viſzſzâ jövén

vén, azonnal ismét gyülést tartának s folytaták tanátskozásaikat: de, miröl, miröl nem; nagyon titokban tartják.— A' *Hattemi* és *Elburgi* lakosoktól egygy panaſzolkodó levelet vettek a' Geldriai Státusok ellen, és arra azt végezték a' mint mondják, hogy ezt a' két várost egyenesen a' magok' óltalmok alá vêſzik. — Azon regementeknek Tiſztjeik, melylyek Holl. Tartományjához tartoznak, mindnyájan felóldattak az ő' esküvéseknek azon réſzétől, melyly öket eddig a' Generál Kapitány' (a' Helytartó Printz) parantsolatinak való engedelmeskedésre kötelezte vala; úgy ſzintén a' Hágai őrizeten lévő Katonaság is, az esküvés alól és egygy átaljában mind attól, valamivel tsak eddig tartozott a' Generál Kapitánynak, egéſzſzen felóldatott, és a' Tiſztteknek megparantsoltatott, hogy a' Generál Kapitánynyal leg kissebb dologban ſe lêgyenek ſemmi értekezéssel, valami tsak ezt a' fereget illeti. — Minthogy a' Seregek tsak nem mindenütt a' Generál Kapitányhoz ſzítanak, és vonogatják magokat a' Státusoknak való engedelmességtől; tehát ezek megparantsolták, hogy egygy katona ſe viselje azt a' tzímert, melyly az Orániai Printznek tartozó engedelmességet tzſmerezi. — A' Közönſéges Státusoknak világosan megizenték a' Holl. Tart. Státusok, hogy ha a' több Tartományok még tovább is halogatják pártját fogni azoknak, a' melylyeket a' Holl. Tart. Státusok akarnak; úgy, ezen Tartománynak Deputátusi, egéſzſzen oda fogják hagyni a' közönſéges Státusoknak gyüléseket. s a' t.

Jö s megyen únos únta a' Kurír a' Frantz Követhez Párizsból s meg innen viſzſzâ. A' Burkus Királytól Hágába küldött Státus Miniſter Gróf *Görtz*, Szept. 6dikán *Daventriá*ba érkezett, s beſzédet tartván ottan az *Izala* felső melylyéki Státusokkal; *Loón* kereſztül

He-

Hágába ment Szept. 13dikán. Vêle vagyon *Árnimm* Úr, mint Követi Tanátsos, és *Bilfinger* Úr, mint Secretárius.

Ezen Hollándiai Zenebonának bővebb értésére, mélto ide feltenni azon levelet, melylyet a' Helytartó Printz Szept. 8dikán a' Holl. Tart. Státusokhoz küldé. E' képpen van: „ Nemes hatalmas Urak! különösen jó barátim! Hatalmasságtoknak ezen hónak 6dikán hozzám küldött levelére, a' melylyben méltoztattak kívánni, hogy mondanánk meg világosan és egygyeneſen, mitsoda ſzándékkal vóltunk Mi *Hattem* és *Elburg* Városira nézve a' katonáknak oda való küldésekben, úgy ſzintén a' Trajectumi Tartományban Tőllünk kívántt katonákra nézve; ezt vetvén utánna, hogy mind ezekre 24 óra alatt egyenes feleletet adjunk: ezen Levêlre, mondom, nagyon megütköztünk, ugymint a' melylyből világosan kitetſzik az a' gyanakodás, mintha Mi az említett Környülállásokban nem a' mi' esküvésünk' s kötelességünk' ereje ſzerint tselekedtünk vólna. Telylyességgel nem vártuk ezt a' gyanakodást; mivel a' Geldriai Státusoknak Hatalmasságtokhoz küldött leveléből, úgymint a' melylyben ez a' dolog egéſzſzen meg vólt írva, világosan kinézhették, hogy Mi tsak azt tselekedtük, a' mit az említett Státusbêli Urak Tőllünk mint Helytartótól s Generál Kapitánytól kívántak. A' mi Trajectum' Tartományát illeti; Mi' töllünk ezen Státusbêli Urak ſemmit ſem kívántak, s következés képpen azért nem is adtunk parantsolatot a' katonáknak a' menetelre. Azonban, nagyon megnyugtat az Bennünket, hogy a' Geldriai Státusok, ſok féle végezéſeik által minden kétſég kívűl valóvá têſzik azt, hogy Mi az ő'kívánságaiknak tökéletesen eleget tettünk; a' melyly is, ha ſzükſég, mindenkor elégſéges leſzſz a' mi' megigazításunkra. És jollehet Mi, a' mint ugyan Nékünk látſzik, éppen nem kí-

ván-

vánnánk sokat, ha azon gondolkozásbéli szabadságot, a' melylyel minden lakosok bírnak, Magunknak is megkívánnánk s megtartanánk: nem mulatjuk még is mindazonáltal el, hogy itten ismét ne appelláljunk azon gondolkozásainkra, melylyeket mind Hatalmasságtoknak, mind a' több öszszeszövetkezetteknek már nem egygyszer kétszer tudttokra adtunk. Azok szerint hát bizvást mondhatjuk, hogy mivel Mi szintúgy irtódzdzunk mint akár ki is az erőszakkal való bánástól; semmit jobban nem kívántunk, mint azt, hogy az igazság és a' törvény szolgaltató Hatalom, mindenütt csak gyenge eszközök által tartassék fel, vagy a' hol már megbomlott, ismét viszszá állíttassék. De, a' mint a' tapasztolás a' Hatalmasságtok' tulajdon Tartományában már sokszor megmutatta, hogy annak megtartására katonaság szükséges: egygy tseppet se tsudálkozhatnak Hatalmasságtok, hogy a' Geldriai Státusok arra a' végre azzal az eszközzel éltek; nem olyly szándékkal, hogy a' Köztök és azon lakosok köztt támadott egyenetlenséget kihatározzák, hanem, hogy alkalmatosságot adjanak az ő' panaszaiknak s egyenetlenségeknek megvizsgálására, és hogy annak majd tsendesen végét szakaszszák. Azonban annak nagyon örülünk, hogy azon alkalmatossággal egygy tsepp hazafi vér sem omlott ki. Reményljük, hogy ezeket így értvén, tökélletesen megfognak nyúgodni Hatalmasságtok azon, hogy Mi tsupán tsak kötelessségünknek tettünk eleget s a' t." — Úgy látszik mindazonáltal, hogy ez nem igen nyugtatta meg a' Holl. Tart. Státusokat; mivel már világosan elvégezték, hogy a' Printztől minden katonaságon való hatalmat elvégyenek a' magok' Tartományokban.

Tudosítás.

Igen sok Levelek jönnek hozzám, ólyly véggel, hogy a' Magyar hírmondó Levelekért való pénzt, Tálylyai vagy Szatsvai Úrtól kérjem, úgymint a' kiknek az már meg van fizetve. Én, kértem; de haszontalan. Azon jó Uraim tehát, kik e' dologban hozzám írtanak, azon megnevezett két Uraknak méltóztassanak ezután írni.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáfzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
4
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
78
LEVELE.

A' T. K. Tartományokból.

Kaſsáról ezeket írják: „ Ezen mi' helységünktől fogva egéſz Pestig, az Orſzág útnak a' maga' költségén való építtetéséhez, már hozzá fogatott a' Fels. Uralkodó Szeptembernek 4dikén. Több mint 700 emberek dolgoznak körűlttc. Temérdek költségbe fog kerűlni, a' mint gondolhatni: de ki nem mondhatni, majd milylyen haſznokra leſzſz a' jövő s menő Szekereseknek, Kereskedőknek, s a' t. — Továbbá, olylyan híre van itt nálunk, hogy a' Fels. Uralkodó egygy közönſéges Univerſzitást ſzándékozik Pesten építtetni minden féle Vallásbélieknek ſzámokra. Az *Egri* Szeminárium, Pestre vitetik átal, és azt mondják, hogy az ifjú Papoknak már Októbernek 1sö napján ott kell lenniek. " — A' mi betses és kedves; kiki ſzűntelen ſzeme előtt kívánná tartani. Jól tudván a' Nemes Magyar Testörző Sereg, hogy ottan ottan gyakran megfoſztatik

az Ő' Felsége' tulajdon személye' látásábéli gyönyörűségtől: e' végre, hogy avvagy tsak Képét is szüntelen láthassa e' Nagy Példának, e' végre, mondom, azon Nemes Seregbéli Kapitányok és Kurírok, lefestették közönségesen a' magok' költségeken *Fux* festő Úr által, a' Fels. Tsászárt, éppen olyly nagyságú formában, mint a' hogy van, a' Sz. István vitézi Rendnek öltözetében, igen felséges módon, és azon épületnek belső nagy tornátztzát, melylyben a' Nemes M. Testőrző Sereg lakik, azzal nagyon megékesíttették. — Nem kis ok nélkül kell lenni, hogy a' F. Uralkodónak arany asztali készületje, Szeptembernek 13dikán Bétsből Prágába küldetett; valami Nagy Printzet mondanak, hogy oda fogna menni Ő' Felségének látogatására. Más nap' azonnal oda érkezék Bétsbe egygy Kurír Petropolyból, és kevéssel azután jó hoszszas egygyütt beszélgetést tarta a' moszka Követ a' Státus Kancellárriussal. Könnyen meglehet; hogy azon Kurírral érkezett oda a' többek között *az is*, hogy Petropolyban nagyon készítenek mindent a' Tzárné' útjára, melylyet majd a' jövő Januáriusban fog tenni a' maga' újj Tartományiba; és még *az is*, hogy a' Tzárné, invítálta mind Ő' Felségét a' Tsászárt, mind pedig a' Burkus Királyt, a' maga' *Tauriá*ban lejendő koronáztatására. Azt mondják, hogy mind a' két Felség ajánlotta magát. — Azok a' moszka hadi Tisztek, a' kik Bétsben s a' fegyver gyakorló táborokban jelen valának, mind egygyül egygyig haza hívattattaknak mondatnak lenni a' magok' regementjekhez. Ez, mit jelenthet? könnyű által látni akár kinek is, a' ki tudja, miólta fo a' dolog a' moszka és a' török Udvar köztt. — Koránt sem úgy sült el, mint a' hogy az eszében sárgállott a' szuferines képzelődése a' *Dervis*nek vagy török Barátnak, annak tudnillik, a' ki a' mi-

napában Belgrádon s Szemlinen kereſztül Budára jöve, az itt lévö török metsetnek s más egyéb török régiségeknek megnézésekre. Ez, a' közelébb vóltt gyakorló táborozáskor Pesten, audientziát nyervén Ö' Felségétöl a' Tsáſzártól, s elbeſzélvén a' maga' ſzent végböl felvett útját és miket látott már M. Orſzágon: végre — beſzél beſzél a' Barát, de — egygy kis úti költséget kére. Vélé vólt a' tolmátstsa, és ez által tudttára adá Ö' Felſége, hogy ötet tsak egygy Kóborlónak tartja. A' tolmáts, ajándékot kapott; de a' Dervis, még tsak (törökösen ſzóllván) egygy Áspert ſe, melyly is magyarosan egygy pólturát téſzen.

Itt következnek a' közelébbi Hírlevélben félbe ſzakaſztott pontok a' Galíciai jobbágyi ſzolgálátra nezve. Tehát —7.) Bízunk az Uraságoknak emberi ſzeretetekhez és egyedül az illendöség' határiban tartózkodó kívánſágokhoz, és reménylyük, hogy a' jobbágyi munkában, ſem jobbágyaikat, ſem azoknak barmaikat, nem fogják erö felett terhelni. Erre nézve, a' melyly munkát eddig mindég négy marhával tétettek, de a' melylyet már ezután talán majd két marhás jobbágyok által kívánnak megtétetni: azt, egyedül tsak az olylyan paraſztoktól kell kívánni, hogy vigyék végbe öſzſze fogván ketten, a' kik két marhával tartoznak ſzólgálni. Úgy ſzintén, a' mit eddig mindenkor két marhával vitettek végbe; azt, egyedül tsak azoktól kell megkívánni hogy vigyék végbe öſzſze fogván ketten, a' kik egygy marhával tartoznak ſzólgálni. — 8) Két marhával való ſzólgálatra, vagy tsak maga a' paraſzt gazda tartozik elö állani, vagy pedig egygy alkalmatos ſzólgáját küldeni; de, a' három s négy marhával való ſzólgálatra, még azon kívül egygy ló vagy ökör hajtót is kell állítani. — 9.) Az olylyan két marhával való ſzólgálatra is, a' melylyre két tsu-

pán tsak egygy marhával ſzolgálni tartozók fognak öſz. ſze, hasonló képpen tsak egygyik tartozik közzülök elö állani, vagy pedig egygy alkalmatos ſzolgát állítani. — 10.) Nem engedtetik meg egygy Uraságnak is, hogy a' jobbágynak akaratja ellen, bizonyos kiſzabott mértékü munkát veſſen rá, hogy p. o. enynyit s enynyit ſzántson, arasson, kössön s a' t.; mert a' jobbágynak mindenkor tsak a' kiſzabott órák ſzerint való maga' ſzolgálatját kelletik helyesen és ſzorgalmatosan végbe vinnie. De innen kivétetik a' fa vágás, a' melylynek allkalmatosságával a' jobbágy, egygy ember által való kézi munkás egéſz napon, fél öl fát, értvén ezt az alſó Oſztriai ölmérték ſzerint, tartozik vágni, ha ö a' fa vágás' helyétöl nints tovább fél órányi földnél. Ha pedig tovább van: úgy az Uraságnak el kell engedni azon mértékböl, már akár egygy napra, akár pedig öſzſzeséggel több napokra, bizonyos proportionális réſzt. — 11.) Mikor a' marhának dögi van és ſzemlátomást hull: az, olylyan egygy akadály, melyly a' jobbáyot a' marhával való azon idökori ſzolgálattól megmenti. — 12.) A' jobbágyi ſzolgálat, melylyel a' jobbágyos telkeken lévö úgy nevezett Zsellérek és Lakók tartoznak, közönſégesen egygy eſztendöben 12 napra határoztatik, azok közzül mind egygyik egygyik nap egygy egygy hónapra oſztatik fel, és a' jobbágy egygy hónapban ſe tartozik egygy napnál többet ſzolgálni. — 13.) Az elnyomorodott, vagy megélemedett 60 eſztendös Zsellérek; az olylyan nötelen vagy házas fiak és leányok, a' kik az ö' ſzüléiknél avvagy az egygyik vagy másik házas társ' ſzüléinél ſzolgálatban vagynak; az olylyan gazdálkodásból kikopott gazdák s gazdaſzſzonyok, a' kik nem a' magok' hibájok vagy gazdálkodatlanſágok által estek ki a' magok' házokból s telkekből; nem külömbben a' tsonka

bén-

bénna és a' kiopſitoltt katonák: mind ezek, valamíg tsak zsellérek; minden jobbágyi ſzolgálattól ſzabadok. De, mihelyrt valamelyly háznak vagy ſzolgálattal öſzſzeköttetett telknek bírására jutnak; azonnal, mint akárki is más, a' ki ilylyen házat vagy telket bír, egygybe kötelezteték a' proportionális jobbágyi ſzolgálatra. — 14.) Hogy a' ſzolgálatra köteleztetett jobbágy, magát a' maga' tulajdon gazdálkodásában s maga' élelme' ſzerzéſében, azon ſzolgálathoz alkalmaztathassa: tehát, hogy Úr' dolgára fog menni, azt meg kell néki minden hétre előre mondani leg feljebb is már Vasárnap'; hanemha történne, hogy az időnek hirtelen való változáſa vagy más fontos okok miatt, hirtelen valami változtatást kellenék tenni. A' melyly is ha történne; az Ur' dolgát mindenkor, leg alább jókor reggel, meg kellene jelenteni. — 15) Minthogy megtörténhet, hogy a' kirendeltt napokon nem lehet dolgozni: tehát, azt ſem hagyjuk határozatlanúl, hogy az akadálynak vagy oknak, külömbb külömbb féle mivólttához képest, kié légyen az elmulaſztódott munka miatt a' kár vagy haſzon, avvagy mimódon lehetſen azt másſzor mind megkívánni; mind leſzolgálni. — 16.) Közönſégesen, a' télre és nyárra kirendeltt marhával való ſzolgálat napokat, nem lehet hátra hágyni, hogy az Uraſág majd oſztán tavaſzkor vagy öſzkor a' föld' müvelésre kívánja elő. — A' többit másſzor.

Hollándia. Világos már némelyly réſzben, mi légyen az, a' minn a' Generálſtátusok a' Holl. Tart. Státusokkal veſzekednek, és a' mi a' múltt napokban ólly ſokſzori öſzſze öſzſzegyülést okoza mind a' két réſzről. Így van: A' Holl. Tart. Státusok, a' magok' réſzéről s a' magok' zsóldján álló Regementeknek, melylyek a' Generálság' földjein lévő várakban valának őrizeten, parantsolatot küldének, hogy tüsténd indúljanak és jöjjenek

Holl.

Holl. Tartományjába. Minthogy azon várak' Kommendánsai közzűl némelylyek, nevezetesen a' *Máſztrikti*, a' *Bergen op Zoomi*, a' *Herzogenbuſi* s a' t. azon parantsolatnak nem engedelmeskedtek, úgy gondolkodván, hogy, mivel ök a' Generálſtátusoknak hűségekre esküdtek fel, egyedűl tsak ezek is azok, a' kik ö' nékiek parantsolhatnak: tehát, a' mint már a' leg közelébbi hírlevélben is jelentetett, a' Holl. Tart. Státusok mindnyájan a' Generálſtátusoknak gyűlésekbe menének, hogy az említett Kommendánsoknak nyakaskodáſokat beadják; és kimondák világosan, hogy, ha a' Generálſtátusok azokat engedelmeskedni nem parantsolândják, ök a' gyűlést oda hagyják, és Holl. Tartományja s Napnyúgoti Frízia elfognak válni a' Közönséges Társaſági Öſzſzeſzövetkezéstöl. Ez a' fenyegetés nem hajtotta ugyan a' Generálstátusokat más gondolatra: de, még is tsak azt végezték utóljára, hogy ök a' Kommendánsoknak a' Generálſág' váraiban, melylyek a' Holl. Tartománybéli katonáktól öriztetnek, meg fogják parantsolni, hogy ez úttal a' Holl. Tart. Státusoknak engedelmeskedjenek, mihelytt vejéndik a' menetelre való parantsolat levelet a' Helytartó Printztöl, a' kinek is ezennel írni fognak, hogy azt kéſzítſe s küldje el. Ez ellen az utólſó pont ellen megmeg újjonnan felindúltak a' Holl. Tart. Státusok; mivel ök a' Helytartót már nem akarják többé magok' Generál Kapitányjoknak esmérni; és éppen azon tanátskoznak, mitsoda úton módon vegyék el tölle a' katona maſirozást parantsoló levél kéſzitésre való just és hatalmat, melylyet egygy 1766dikban Mártziusnak 8dikán kéſzűltt végezés ſzerint, a' Printznek egéſz pompával átal adtak vala. — Mozgásban vagynak a' többi Tartományok is, még pedig úgy, hogy nem is lehet bizonyosan írni mit tsinálnak. — Még a' ſem bizonyos,

hogy

hogy ugyan majd mit fognak már tsinálni a' ſzomſzéd Hatalmasságok. Úgy mondják azonban, hogy már Holl. Tartományja kérte a' Frantz Udvar' ſegítſégét ha hogy ſzükſég leſzſz reá; és hogy ez az Udvar igen jó válaſzt adott vólna nêkiek.

Elegyes hírek.

Egygy Spanyol hajón Konstántinápolyba ére leg közelébb egygy Marokói Printz és egygy Követ, és ottan audientziát nyervén a' Szultántól; a' Marokói Szultán' réſzéről, ezen ajándékokat adák által: Két könnyű ſzerű hadakozó hajót egéſz kéſzűlettel, és Salétrommal megterhelve; egygy Álkorántt, aranynyal egéſzſzen bévonva, a' melylynek a' ſzegelet fejei ugyan anynyi egygy egygy gyémántok valának; két pompás sátorokat; 4. ſzép lovakat; és ſok ládátskákat tele pénzzel. A' Spanyol hajó viſzſzâ ment Auguſzt. 18dikán: a' Marokói Printz pedig rendeléseket têve, hogy a' Mekka felé való ſzent útra minél hamarâbb elindúlhasson az oda menő Szarándokoskodók' ſeregével egygyütt. — Angliában *Birmingbám* névű helyſégben annak találta fel egygy ember a' módját, hogy kell a' pénzt úgy verni akâr mitsoda értz nemből, hogy a' hamis vagy ál pénz verők ne tsinálhassanak mássát. Már most a' Királyi Kintstár' Tiſztei annak járnak végére, helyes ê vagy nem ez a' találvány. Ha helyes: az egéſz Orſzágban minden pénzeket öſzſze fognak olvaſztani s újjonnan fogják verni. — Egygy különös, de külömbben ſzokott történet Franciában. *Lugdúnum*ban egygy Ifjat, a' mint feküvék két leány köztt, megölt valaki. A' leányok két emberre fogák; kik közzűl az egygyiket *Dufúrt* megfogák, a' másik elſzaladt. Dufúr, a' ki eleget esküdött hogy ő ártatlan, kerékbe töretésre ítéltetett; hasonló képpen az elſzaladtt társa, ha megkapják.

ják. A' Parlamentum helybe hagyta a' kimondott ſententziát; és már Dufúrt kivitték az akaſztó fa alá: a' midőn az elſzaladtt társa kereſztűl a' ſok népen egyenesen a' Bírákhoz mêne, s mondá, hogy mind Dufúr mind ő ártatlan, és ö azért jött, hogy fogſágba vettetvén mind ketrőjöknek az ártatlanságokat megmutassa; reménykedik hát, hogy Dufúrt ne bántsák. A' Bírák fogſágba têvék ugyan ötet: de úgy gondolkoztak, hogy az igazſág ſzenvedni fog, ha a' már kimondott ſententzia végbe nem vivődik. Dufúrt hát elevenen kerekbe töreték, ki egéſzſzen az utólſó pertzig ſoha ſe ſzűntmeg a' maga' ártatlanſágáról keſervesen panaſzkodni. A' fogságban lévő társa azután, olyly világosságra hozta az ő' ártatlanſágokat, hogy ötet 3 hónap múlva a' Párizsi Parlamentum ſzabadon botsátotta. Már most a' Dufúr' atyjafiai azon vagynak, hogy leg alább jó hírét nevét helyre állítſák halála után. Azt el is érik; mert már kinyomozták a' gyilkosokat. Tsak egygy eſztendőtől fogva is már e' negyedik példája annak, hogy Franciában az ártatlanság halálra ítéltetik. E' végre minden Okos óhajtva kívánja a' halálos törvénynek megváltoztatását s jobbíttatását. —

Majd el is felejtém Hollándiára nézve még ez egygyet, melylyből megtetſzik, mitsoda ſzívvel viſeltetnek az úgy nevezett Hazafiak a' Helytartó Printz aránt. A' Printz *Herzogenbuson* menvén a' minap kereſztűl; friss lovakat kívánt. Egygybe zúg a' nép a' városban: Rég az ideje, úgy mond, miólta tsak imígy amúgy bánik a' mi' hazafi jussainkkal; már most láſsa, hogy fog tovább útazni. Azonban, tsak még is béfogának egygynéhány hitván götsöréket. — Tzo fel! tzo elébb! hát egygy ſe mozdúl. Egygy paraſzt oda megy a' kotsi' felhágójához, s mondja a' Printznek: *Hazafi lovak ezek, ezek nem húznak!*

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
7
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
79
LEVELE.

A' Hazából.

Hogy a' fontosabb dolgokra papírosom jusson: tehát tsak rövideden; anynyival inkább, hogy a' ſzomorú történetnek még az olvasása is kedvetlen. Tehát — 1.) *Nagy Károlyban* egygy Zsidó meg kívánván kétſég kivül, a' mint majd megtetſzik, a' ſzalonna evést, kereſztyénné lett hogy már; s majd katonának állván, és onnan, hibás lévén testében, kimuſtráltatván: néki búsúlt, s egygy bitskát kapván, végig hasította a' hasát. A' kik rajta kapták, azoknak ezt felelte: *A' ſzalonnát akarom kivakarni a' hasamból.* Három óra múlva megſzünt élni. — 2.) Ugyan *N. Károlyban*, egygy leány, nem gondolván semmit az ö' Felſége' kegyelmes rendelésével, (melylynek ugyan még ott, a' mint írják, kevés sükere van) megölte a' maga' kisdedét. Kérdék: Miért? Felele: *Szégyenlettem vólna kivilágosodását.* — 3.) Szeptemb. 24dikén, T. N. Gömör

vármegyében *Balog* nêvü helységben, a' Prédikátor ablakára oda megy egygy ember éjfél után egygy órakor, kérven, hogy botsássa bé; levelet hoztam, ugy mond, Tornályiyáról: de, eltévedvén az erdőben, elkéstem. Megnyitják az ajtót: s tsak bétoppan 4. haramia; ketteje a' tseléd ház' ajtajára áll, hogy ſenki ki ne jöhessen lármát ütni: ketteje pedig, bé a' házba. Egygyike ezeknek, ki Hadnagyjok vala, lévén egygyik kezében puska, a' másikban tsákány, óldalán kard, s zöld ingén felül lévő ló-dingján egygy hoſzſzú jantsár kés; egygyet döbbent a' tsákánynyal a' ház' aldeſzkázatján: *Jó reggelt, T. Uram! vólt ê Kendnek ilylyen vendége?* A' Prédikátor, êſzre vévén, mi emberek lêgyenek; mondá: *Még nem vólt.* — *Nó! pénzt pénzt! de tsendesen, mert meghalſz.* — *Adunk adunk*, mondá a' Pr. *de ſokat nem adhatunk, mert úgy is ſzegény emberek vagyunk*; *Nyisd ki a' ládát Feleségem.* A' tolvaj nem elégedvén meg a' ládabêlivel; kénſzeríti a' Predikátort, hogy az óldal házba menjen bê, s onnan adjon. — De oda nem mêgyek, mondá a' Pr.; s azonban az ablak felé vonúlván, hogy majd lármát kiált: a' tolvaj úgy az ablaknak löké, hogy az kitörvén, a' Predikátorról tsorgott a' vér. Ekkor, öfzſze kapnak: a' tolvaj kivitzkándozván keze közzűl, úgy a' fejébe vága a' tsákánynyal, hogy, ha a' sapkáját az ágyból lett felkelésekor fel nem tette vólna, nem négy hűvelyknyi lett vólna a' ſeb, hanem azonnal kifordúlt vólna az agya' veleje. Elſzédűlvén a' Prédikátor: a' tolvaj a' feleségéhez ſzúrt a' késsel; de az, minden ſérelem nélkűl ment el a' keze és óldala köztt. A' Pr. megint megragadja a' tolvajt, s míg karját fogta, hogy a' kést belé ne üthesſe: addig a' másik doronggal veré a' Pr. Ekkor az aſzſzony kiabálni kezd: nêki a' tolvaj; leüti; s az ágy' alá búvással maradt meg

éle-

élete. Már egygy óra teltel a' küſzködésben. Vévén éſzre a' tolvájok, hogy az idő halad, azonban már lárma is van, s majd jöhetnek emberek a' faluból; a' tseléd ház' ajtaján vólttak, kiſzaladtak: a' küſzködő is az ajtó' felé tartván, fogván a' Pr. a' két kezét, hogy kést belé ne üsse; mindjárt a' pitvár ajtón kivül úgy hozzá tsapott a' fejéhez az előre ki mentt másik tolvaj egygy doronggal, hogy ha érte vólna, azonnal ſzerte ſzéljel ſzakadt vólna a' feje. Végre, eltaſzitván magától a' tolvajt a' Pr. az ajtót bézárta; s ekkor érkeztek oſztán a' faluból emberek, nem hallhatván elébb a' lármát, mivel a' Pr. háza, kívül van a' falun. A' tolvajok hová lettek; azt nem írják. Így fel ſe véſzik ezek a' gonoſztévők a' T. N. Vármegye' Rendeléseit, melylyeket e' réſzben tett! — *Lötstsérül* írják, hogy *Tzekket* megfogták ottan Szeptemb. 23dikán. Ez az a' gonoſztévő, a' ki itt Pozsonyban a' Zsidót megölte vala. Innét, midőn vitték vala *Szeged'* felé: az úton elſzökött s mêne Pesten, Egren, Eperjesen kereſztül Lötstséig; a' hová is, éppen azon nap' érkezék a' Currens utánna, mikor ő egygy kortsmán a' maga' beſzédjével elárúlta magát, s egygybe nyakon kapák.

Hollándia. A' F. Tsáſzár' Követje Hágában, *Reiſak*, Szeptembernek 19dikén, a' Generálstátusoknak Prézeſével hoſzſzas egygyütt beſzélgetést tarta; nem külömbben a' Burkus Követek is, Gróf *Görz* és Báró *Thulemeyer*: a' melyly egygyütt beſzélgetés, kétség kivül arról vólt, a' mi a' töllök bêadott Írásban vala; a' melylynek is egéſz veleje, ím ez: —

Fő és hatalmas Urak!

Különösen jó Barátim és Szomſzédim!

„ Kezünkbe vévén, a' Királyi páltzát: jónak látuk Hatalmasságtokhoz küldeni telylyes hatalommal a'

Mi'

Mi' Statns Miniſterünket Görz Grófot; hogy *egygy réſzről*, bizonyosokká tégye Hatalmassagtokat a' felől, melyly igen nagyon kivánjuk Mi, a' Mi' Eleink és Hatalmasságtok köztt ôlyly ſok eſztendőktől fogva ez ideig fenn állott barátságot feltartani; *más réſzről*, hogy tudttokra adjuk Hatalmasságtoknak, melyly nagyon ſzívünkre veſzſzük a' Hatalmasságtok' Tartományjai köztt, és nevezetesen a' Helytartó Printz köztt lévő egyenetlenſégeket. Kérjük barátſágosan és hathatósan Hatalmasságtokat, hogy a' Magok' közbevetéſekkel a' Hollándia és Napnyúgoti Frízia Tartománybéli Státusoknál és egyebütt is, tsinálják ki a' módját, *annak is*, hogy a' Helytartó Printz egéſz betsülettel és illendőſéggel viſzſzâ meheſſen Hágába, és ottan a' maga' fő hívatalát folytathassa; és *annak is*, hogy a' Tartományokban lévő egyéb ellenkezéseknek végek ſzakaſztaſſék, a' melyre is Mi, a' Közönséges Társaságnak több barátival és ſzómſzédival egygyütt, ſegítſégűl léſzünk. — Reménylyük, hogy Hatalmasságtok ſemmi gyanút nem húznak abból ki, hogy Mi ôlyly munkáſan és hathatósan pártját fogjuk a' Helytartónak; mert *egygy réſzről* ôlyly közelről való atyafiſággal vagyunk hozzája, hogy ezen állapotját lehetetlen hogy bêhúnytt ſzemmel elnézzük; *más réſzről*, meggyőzettettünk a' felől, hogy Hatalmasságtok is mellette vagynak. Ajánlván azért ezen felette fontos dolgot Hatalmasságtoknak; bizonyosokká téſzſzük Hatalmaſſágtokat, hogy Mi az egéſz Közönſéges Társaſagnak és mind egygyik egygyik Tartománynak is különösen, Baráti vagyunk és léſzünk is mindenkoron." Berlin 1786. Szept. 2dikán. *Fridrik Wilhelm.*

Ezen Levêlre elvégezték a' Generálſtátusok, hogy Görz Grófot, mint a' Burkus Királynak hozzájók küldetett telylyes hatalmú Követjét úgy nézzék s annak

es-

esmérjék, és ezen levélnek mássát minden Tartomány' Deputátusival közöljék. De azt írják, hogy a' Holl. Tartomány' Deputátusi, azon levlênek mássát nem vették bé, azzal a' végezéssel állván elõ, melyly az elmúltt esztendöi Decemb. 9dikén költ vala, azzal tudnillik, hogy már egygyszer el van végezve, hogy többé egygy idegen Hatalmasságtól se veszsnek bé egygy Memoriálist is, melyly a' Közönséges Társaságnak belsöbb dolgaiba ereszkedik belé s azokat illeti. — Ezek így lévén már; mindenek reménylik a' Helytartó Printz' dolgának jóra való fordúlását; anynyival inkább, hogy más Hatalmasságok sem hagyják helybe a' Holl. Tartomány' tselekedeteit: mert ímé, a' mit a' minap az Amsterdámi újjság író nagyon hazafi pennával írt vala s én is ö' utánna a' közelébbi Hírlevelemben, azt tudnillik, hogy Francia segítséget ígért vólna Holl. Tartományjának; ezt, mondom, ugyan azon Ámsterdámi Újjságnak viszszâ kelleték húzni a' közelébbi levelében, mint költött és fundamentum nélkül valót. — Azonban a' Hol. Tart. Stásusok még se szűnnek meg eléhbm enni Feltételekben. — — Generál *Spengler* a' ki a' *Hattem* és *Elburg* ellen küldött Seregnek Kommendánssa vala, megírá az ott folytt dolgot minden környülállásival egygyütt a' Geldriai Státusoknak. És ímé azon írásból a' tetszik ki, hogy vólt ugyan mind a' két részröl ágyúzás: de még tsak egygy lélek se sértetett meg, anynyival inkább egygy ember se esett el. Azon két városbéli lakosok is, úgy látszik, hogy megbánták tselekedeteket, és lassan lassan mind viszszâ költöznek a' városba, a' hol is minden leg kisebb kár nélkül találja kiki a' maga' házát. — A' Helyartó Printz, azt írják, hogy *Noviomag*ban fog telelni; a' minthogy már Szept. 18dikán oda is mêne a' maga' egész Famíliájával. —

Tu-

Tudósitás.

A' F. Hellytartó Tanáts, ezen folyó eſztendőben Julius nak 25 dikén, e' következö Rendelést méltóztatott tenni a' nem telylyes mértékű arany pénzekre nézve: —

Az 1755 dikbéli Szept. 15 dikén költt Fels. Rendelés ſzerint parantsoltatik, hogy a' nem telylyes mértékű aranyak kiirtassanak. Minthogy ezen végnek elérésére, nem ſzoríttatott az arany tsupán tsak arra, hogy tsak a' fizetésben véteſſék el: tehát köteleſſégek minden Ts. K. kintstár Tiſztviſelőknek, hogy a' nem telylyes mértékű aranyakat, a' már meg nevezett és még az 1756 dikbéli Szept. 29 dikén, úgy ſzintén az 1763 dikbéli August. 15. dikén költt F. Rendelés ſzerint, nem tsak a' fizetésben vegyék el, hanem fel is váltsák. Azon Rendeléseknek, a' menynyiben azok az arany elváltásra tartoznak, ím ez a' velejek: —

1) Minden bel- és külföldi aranyakat, még pedig a' Tſzáſzár és Szuferin aranyakat megſzakadatlanúl, a' Körmötzieket pedig a' jövő 1787. diki Decemb. utólsójáig, ellenben a' külföldieket ezen 1786diki December' végéig, egygy Grán' híjjával is azon telylyes mértékben kell elvenni és felváltani, a' melyly az ezen folyó eſztendöi Január. 12dikén költt Rendelés ſzerint meghatározztatott vala. De —

2) Ha egygy Gránnál tsak egygy kitsinynyel több híjja van is akár melylyik aranynak; úgy azon egygy Grán is, melyly kűlömbben fel ſe vevődött vólna, már ekkor méltó tekintetbe fog jönni; és az olylyannal —

3) Mint nem telylyes mértékű arany pénzzel, e' képpen kelletik bánni, tudnillik —

A.)

A.) *Az egygyes Tsáſzár és Körmötzi aranynyal.*

Ha az ilylyen arany, 1 és 1/4 Gránnal nyom kevesebbet a' telylyes mértéknél: úgy, (egygy Gránt 4. grajtzárával ſzámlálván) a' maga' divatjából vagy érő vóltábból, nem tsak 5 grajtzárt veſzt el; hanem azon kívül még anynyi grajtzárt, és menynyi forint van benne, tudnillik 4 grajtzart: és igy mind öſzſze 9. grajtzárt veſzt el. Következésképpen, az ilylyen híjjános arany, a' 4 forintot és 30 grajtzárt érő divatról, 4 forint és 21 grajtzárra ſzál alá: és ha 2 gránnal kevesebb a' telylyes mértéknél; úgy 4 forint 18 grajtzárra ſzál alá. E' képpen kell bánni —

B.) *Az egéſzſz és fél Szuferinekkel* is

Éppen tsak ezzel a külömbbféggel, hogy ambár az egéſz Szuferinben a' forint ſzám 13 lêgyen is: mindazonáltal nem 13 hanem tsak 12 grajtzárt kell elvonni azon forintokra a' híjjános egéſz Szufferinben; mivel két híjtános fél Szuferinekben, nem nem többet hanem tsak anynyit vonhatni el. E' ſzerint hát egygy egéſz Szuferin, melylynek 1 és 1/4 Grán híjja van, elveſzt, — 1ör 5 grajtzárt — 2r 12 grajtzárt; s mind öſzſze 17 grajtzárt és igy a' divatja, nem 13 for. és 20 grajtzár; hanem tsak 13 for. és 3 grajtzár leſzſz. Úgy ſzintén a' fél Szuferinnek is, melylynek 1 és 1/4 grán híjja van, nem 6. for. és 40. grajtzár; hanem, 6 for. és 29 grajtzár leſzſz a' divatja. Ha két Grán híjjok van: az egéſzſz Szuferinnek, 13 for.; a' félnek pedig, 6 for. és 16. grajtzár a' divatja.

Ezekből világos, hogy a' menynyi Grán híjja van az aranynak; ugyan anynyiſzor 4 grajtzárt kell elvonni minden aranyból: de az egygy forintra eső egygy grajtzárt, tsak egygyſzer kelletik elvonni minden aranyban.

C.)

C.) *Külföldi aranyak.*

Az említett 1755diki Szept. 15dikén, és az 1786diki Jan. 12dikén költt Rendelés, ſzóll azokról az aranyakról, a' melylyek egygy Grán' hijjával külömbben az egéſz ugyan ottan kitett mértéket megütik. Ha több mint egygy grán hijjok van; úgy, nem veſztenek el egygy egygy forinttól egygy grajtzárt is, hanem tsak az egygy egygy gránra eső négy négy grajtzárt veſztik el; és, több mint egygy grán hijjok lévén, e' képpen vétetnek el —

Egygy Mediolánumi úji Zechíno, egygy Florentziai Gigliáto, egygy Venétziai Zechíno, ha 1 és egygy fél grán hijja van, tsupán tsak 5 grajtzárt veſzt el; és igy, nem 4 for. 26 grajtzárt és felet, hanem tsak 4 for. 21 és fél grajtzárt fog érni. Úgy ſzintén egygy Mediolánumi úji Doppia, nem 7 for. 19 és 1/2 grajtzárt; hanem, 7 for. 15 és 1/8 grajtzárt: egygy Kurpfalzbayeriſi és Szalzburgi, nem 4 for. és 24 grajtzárt, hanem 4 for. és 19 grajtzárt: egygy Hollándiai és minden úgy nevezett ordinár aranyak, nem 4 for. 23 grajtzárt; hanem 4 for. 18 grajtzárt: egygy régi Frantz Luidór a' mi 1726dik eſztendőtől fogva 1784dikig bé-foglalva, verödött, nem 9 for. 22 grajtzárt; hanem 9 for. 17 és 5/8 grajtzárt: egygy úji Frantz Luidór, melyly 1785diktől fogva verödött, nem 8 for. 47 grajtzárt; hanem, 8 for. 42 és 5/8 grajtzárt, érnek.

Ide járúl még nagyobb világosságnak okáért az is, hogy ha a' megnevezett külföldi aranyak, egéſzſzen megütik a' 60 gránt: úgy, az említett Rendelésben feljebb emeltetett divatjok ſzerint kell vélek bánni. p. o. ha egygy Hollándiai arany egéſzſzen 60 gránt nyom: úgy, 4 forintot és 23 grajtzárt ér.

Továbbá, a' Spanyol Doppiák, Portugalliai Moidórok és Feſtonok, a' Kurbayeriſi, a' Kurfürſtpfalziſi a' Hertzog Würtenbergiſi Károlinok, és a' Kurfürſt Bayeriſi egéſz Maxdórok, megmaradnak ezen folyó eſztendőnek a' végéig azon ö' régi divatjokban. melyly az említett 1763diki Auguſzt. 17dikéig költt Rendelés ſzerint, meghatároztatott vala; és a' hijjánosokkal ezek közzül, éppen úgy kell bánni, mint a' Tsáſzár aranyakkal, mind addig, míg folyáſok megengedtetik.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
II
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
80
LEVELE.

Egygy kis igazítni való.

Elkezdém nagy fityre a' leg közelébbi hírlevelet e' képpen: *Hogy a' fontosabb dólgokra papírosom jusson* s a' t; s azonban alíg bigygyent meg benne egygy fontos dolognál több: mert, a' melyly tudósítás a' végén az aranyakról vólt; az, különösen ment vólna tóldalékban. Az bizonyos okokbul történt, most tehát lehetetlen, hogy elhagyjam: ím ezek valának: —

Eklézsiai dólgok.

Tudnillik --- 1.) Még a' 77dik Levélben közlöttem vala a' N. Hazával a' már tudva lévö Felséges Királyi Rendelést a' harangokra nézve. Minthogy az tetemes változtatással jött ki; és már e' miatt nagy zürzavar kö-

vetkezhetne, más képpen lévén a' német újjságban, más képpen a' magyarban: ſzükségesképpen jelentenem kell, hogy azon Rendelésnek a' végé, (mert egyebütt jól van) e' képpen vólt s van igazán: „ *A' hol a' Proteſtánsoknak, ſem önnön magoknak tulajdon, ſem a' R. Kathólikusokkal közös harangjok nintsen: ott, a' közösséget ki kell tsinálni, vagy meg kell engedni a' Proteſtánsoknak, hogy önnön magoknak harangot ſzerezzenek. Addig, ſzabadſágokban áll, hogy akár dobolás, akár más egyéb eſzköz által adjanak jelt az Iſteni tiſzteletre.* " —

2.) A' Barátoknak templomban való éneklésekre nézve, ezen Fels. Rendelés adódott ki Bétsben Auguſztus. 31dikén: „ Míg a' Szerzetesek tsak úgy gondoltattak vala, hogy ők ſemmi réſzben nintsenek öſzſzeköttetve a' Státuſſal; és, hogy a' lelkekre való vígyázásbéli hívataltól s a' világi életben elő fordúló más egyéb foglalatosságoktól elſzakaſztatván, egyedűl tsak az ő' ſzerzet Rendbéli ſzolgálatjokra köteleztetnek, és egyedűl tsak arra valók; addig, mind egygy vólt a' Státusnak, akár hogy formáltaſſék az ő' ſzívék s elméjek, és valylyon az ő' klastrombéli gyakorlásaikkal megállhat ê az egéſzség vagy nem; mivelhogy tsak úgy gondoltattak, mint polgári Társaságon kívűl lévő egyedűl tsak magoknak hagyatott emberek. De, miólta Ő' Felſége bolts okokra nézve, úgy akarja gondoltatni a' Klastromokat, mint majdan lejendő Lélekgondviſelőknek helyeit; és azoknak tagjaikat úgy parantsolta formáltatni s oktattatni a' közönſéges Szémináriumokban, hogy majd jövendőben azon hívatalnak megfeleljenek: azólta már nem lehet fel ſe venni a' Státusnak, megáll ê nem ê az egéſzség az ő' klaſtrombéli gyakorlásaikkal; hanem, köteleſſége, hogy őket mind azon foglalatosságtól megmentse, melylyek az egéſzségnek ártalmára vagynak. Világos lévén pedig,

hogy

hogy a' testnek nagy erőltetésével járó karban való éneklés, még a' lélekgondviselésbéli foglalatoskodásnál is jobban rongálja a' testet; úgymint a' melyly a' sok féle Orvosi próbák s bizonyságok szerint, sokakat nyomorékokká tészen, és a' testet egészszen elfogyasztja: tehát, a' Szerzeteseknek azon végekkel, a' melylyre már most ők határoztatva vagynak, egészszen meg fog az egygyezni, ha a' hangos éneklés helyett, mérséklett tsendes éneklés állíttatik fel, vagy pedig fel szóval való imádkozás; a' melyly utólsóbb által egygyszersmind több idő is szolgáltatnék a' hasznosabb és tudományosabb foglalatosságra. Ez a' változtatás anynyival inkább nem tetszhetik illetlennek, hogy a' Szerzet Rendeknek Fundátori, a' törvényes órakori foglalatosságok' alkalmatosságával egygyütt járó abbéli Éneklést, soha se rendelték; hanem azt majd idővel hozták osztán bé a' Szerzet Rendeknek Előljárói avvagy a' Szokás. Más az, hogy a' sok únos únta való éneklés, egészszen elrettentenne sokakot Következne a' Klastromi élettől; s innen hogy nehezen lehetnének a' Szerzetesek telylyes számmal. Hogy azért ennekutánna a' Szerzeti Rendből kilépett Penzionátusok, magokat a' Lélekgondviselés' vagy Oskola tanításbéli hivatalától ne vonogassák, testeknek erőtelenségét adván okáúl: mindenkor szorossan meg kell vizsgálni az ő' okoknak helyes vagy nem helyes vólttát. Ha úgy találtatik, hogy az az ok meg nem állhat: az ezen okkal élőt, penziojának elveszttésével; az Orvost pedig, a' ki, amazzal kívánván jóltenni, hamis tanúbizonyságot tészen mellette, orvosi hivatalának gyakorolhatatlanságával kell megbüntetni. Végre, egygy átaljában a' mellett kell maradni, hogy azok, a' kik a' Theológiát nem a' közönséges Szemináriumokban tanúlták, soha fel ne szenteltessenek és lélekgond-

viſeléstre ne botsáttassanak. Chórvikáriusoknak pedig az úgy nevezett katedrális Eklézsiákban, tsak az olylyan Szerzeteseket kell rendelni, a' kik már penziónátusok és a' lélekgondviselésre alkalmatlanok; a' melylyet is előre mindenecknek tudttokra kell adni. " — — Minthogy már belé egyeledtünk a' Klastromi dólgokba: noſza ugorjunk egygy nagyot *Bétsből* —

Olaſz Orſzágba; mert *Szicíliában* is ugyan elővették ám a' Klastromokat, és a' Neápolyi Udvar anynyira utánna járat az eltöröltetéseknek, hogy már 60 férjfiú Klastromokat írnak, a' melylyek ſzekulárizáltattak. Az eltöröltetések, így mégyen végbe: Az eltörlésre kirendeltt Kommiſzſzáriusok, egygyik Világi másik Papi Státusból való, bélépnek, midön éſzre ſe vennék, a' Klastromba: öſzſze ſzóllíttatják a' Szerzeteseket: elolvaſſák előttök az eltörlő parantsolatot, s ki igazítják őket azonnal a' már oda kinn kéſzen álló ſzekerekre, a' melylyeken is tüstént, más már a' végre kiválaſztott e el nem törlött Klastromokba vitettetnek által, ki ide ki oda. A' kinek mije van; azt illendő gondossággal nyalábba kötvén, kinek kinek utánna küldik: de egygyiknek ſe ſzabad valamit magával elvinni. — — De még ennél is ſokkal nevezetesebb az Olaſz Orſzági Eklézsiai Változáſok között ez a' következő: Minthogy az Ertzhertzeg Toskánai Nagy Hertzeg' Rendelése ſzerint, ebben az eſztendőben minden Püspök tartozik egygy Tartománybéli Zsinatot tartani, a' melylyben, az alattok lévő Papokkal, a' bétsúſzott helytelen ſzokáſoknak eltörlésekről és jó rendtartásoknak béhozásokról, egygyütt tanátskozzanak: e' végre, a' *Piſztójai* és *Prátói* Püspök *Ricci* Úr, már a' Zsinat tartást Szeptemb. 18dikán egéſz pompával elkezdette *Piſztóján*. Több mint 220 Papok vagynak jelen a' Zsinatban. Már tettek is 4 Vége-

gezéſeket, és mindnyájan ſubscribálták. Azon 4 Végezések, ezekről vagynak: a' *Hitről*, az *Anyaſzentegyggyházról*, a' *Kegyelemről*, a' *Predestinátzióról*, az *erköltsi tudományról*, a' *Sákramentomokról* közönségesen, a' *Keresztſégről* nevezetesen, a' *Bérmálásról*, és az *Óltári Szentſégről*. Miben álljon a' Végezés: még nem tudódik. Még tsak 4 Ülések vólt. — És ezek valának a' közelébb kihagyódott dólgok. Már most — — Eccleſia præceſſit; — Menjünk a' Láikusokra —

Ofztria. Ő' Felſége a' Tsáſzár, minden közönséges épületeket megnézegetett Prágában Septemb. 30dikán, a' Maga' kegyelmességének és adakozó vólttának gazdag tanúbizonyságit hagyván mindenütt. — A' Bétsi levelek mondják, hogy a' Kurírok egygymást érik onnan Hollandiába és viſzſzá, és hogy az Udvar, mint a' Hollándusok' bírtokos ſzomſzédja, nem fogja tsak hallgatással nézni a' Közönséges Társaság' dólgát. — Írják azt is, hogy Ő' Felſége egygy 500 emberből álló különös ágyúzó sereget fog felállitani; a' melylybe is, minden regementbéli patytyantusok közzűl fognak válaſztatni az emberek. — Az Ofztriai kórmányozó Szék, egygy Rendelést ada ki Auguſz. 17dikén, a' melylyben parantsoltatik a' Plebánusoknak, hogy a' közönséges Iſteni tiſzteletre nézve eleikbe írtt sinór mérték ſzerint, a' templomoknak ékességeik minden leg kissebb pompa nélkűl való egygyűgyű módra változtassanak, s egygy átaljában ahhoz tartsák magokat. — Egygy *Penzing* nevű faluban, az Indsinér seregnek Majórja *Árnál* Úr, némelyly előkelő ſzemélyeknek ſegedelmeskedések által, egygy nagy 4 kereků malmot állított fel. A' malmot, nem víz, hanem tűz hajtja; éppen úgy, mint a' hogy már ez Franciában nagy haſzonnal ſzokásban van, még pedig nem tsak a' malmokban, hanem más egyéb

egyéb kerekes erővel járó eſzköz alkotványokban is. Igen nagy haſznú ez a' malom: mert egygy az, hogy nem nagy tűzzel jár; más az, hogy akár mitsoda idő-ben (feltévén mindazonáltal, hogy ſoha ſe leſzſz már özönvíz) lehet rajta őrni, még pedig 24 óra alatt, 80 köblöt. Már e' tsak ugyan ſok! — — Malomról lévén a' ſzó: tegyük ide az Angliait is. Itten, egygy ſok földekkel biró nemes ember, tsont malmot állított fel, melylyben tudnillik a' tsontot liſztté örli, a' melylyet oſztán trágya helyett a' ſzántó földön ſzéljel hint. Már ſok próbák után azon Orſzágban, világos, hogy a' melyly földet úgy hintenek bé s e' képpen kövérítik; felette nagyon termékenynyé válik, és termékeny vóltta meg is marad ſok eſztendőkön által. Haſzon ez, nem tsak a' gazdáknak, hanem a' méſzárosoknak is, úgymint a' kik már majd többet nyerhetnek a' tsonton.

Galícia. A' félbe ſzakaſztott jobbágyi ſzőlgálatról való Rendelésnek pontjai. Tudnillik — 17.) Ha a' jobbágy, maga az oka, hogy valamelylyik hétben az előre jókor megmondott ſzőlgálat napot elmulaſztja: úgy, köteles a' helyébe, mint ſzintén a' maga' hibája miatt elmulaſztott ſzőlgálati órák' helyébe is, vagy a' mindjárt következendő, vagy az Uraságtól meghatároztatándó más valamelrly héten, két anynyit ſzőlgálni. De ellenben' az Uraság' emberének, a' ki talán ekkor ezen dologban hozzá jött s ment vala, nem tartozik ſemmit is adni. — 18.) Ha pedig azon ſzőlgálatnak, melylyet a' jobbágy véghez vinni tartozott vólna, nem vehette vólna haſznát az Uraság: úgy az Uraság, az elmaradott marhás vagy gyalog ſzeres ſzőlgálat napokat, majd azután előkívánhatja; de úgy, hogy egygy hétben ne többet hanem tsak egygy napot kívánjon leſzőlgáltatni. — 19.) Ha az előre megmondott ſzőlgálat nap úgy ma-

rad

fad el, hogy éppen midőn már útban vólt a' jobbágy vagy ſzintén már a' munka közben is, akkor kezdett hirtelen roſzſz idő lenni: úgy a' jobbágy, fél napot nyêr; ſőt, ha már munka közben vólt s egygyſzersmind a' kijövetel és haza menetel többe kerűl fél napnál, akkor még azt az időt is megnyeri, a' mivel a' jövet menet többe kerűl. De ha még ki nem indúlt vala onnan hazúlról akkor, mikor már megmondatott, hogy ne jöjjön: úgy, ezen haſzon nélkűl elmaradott napot másſzor elő kell kívánni. — 20.) Azokat, a' kik eſztendőben 52 napnál kevesebbet tartoznak ſzőlgálni, nem lehet egygy héten egygy napnál többre kötelezni. Szabad mindazonáltal az ilylyekkel, több egygymás után következő heteken átal, minden héten egygy egygy napot ſzőlgáltatni, ha tudnillik ezek az egygymás után való heteken ſzőlgáltt napok, az őket egéſz eſztendőn átal illető ſzolgálat napok' ſzámába belé tudódnak; következés képpen, ſem ezeknek ſzámokat felűl ne haládják, az ő' leſzőgáltt napjaik, ſem pedig egygy héten egygy napnál több ne kivántaſſék tőllök; hanemha a' jóbbágyok önként rá állanának többekre is. — 21.) Októbernek 1sőjétől fogva Mártziusnak utólsőjáig, a' lóval ſzőlgálókra és az Uraságtól levêllel vagy egyêb valamivel elküldettetni ſzokott gyalog emberekre nézve, a' 3 mértt földnyi útat; az ökörrel ſzőlgálókra nézve, a' 2 mértt földnyit: Áprílisnak 1sőjétől fogva pedig Szeptembernek utólsőjáig, a' lóval ſzolgálókra és a' valamivel elküldött gyalog emberre nézve, a' 4 mértt földnyit; és az ökörrel ſzőlgálókra nézve, a' 3 mértt földnyit, egygy egéſzſz jobbágyi ſzőlgálat napba kell bêvenni, még pedig úgy, hogy ezen mértt földök' mértéke alatt egygyeránt oda értetik a' jövet menet; következés képpen, p. o. Áprílisnak 1sőjétől fogva Szeptemb. utólsőjáig lé-

vő

vö 6 hónapokban, a' lóval ſzolgálókra nézve, a' két mértt földnyi útat, a' jobbágynak házától ſzámlálván, egygy egéſzſz ſzolgálat napba kell bévenni; mert a' menet, 2 mértt földet, a' viſzſzâ jövet is ugyan annyit, és így az egéſzſz út mind öſzſze 4 mértt földet téſzen. A' hol hegyes völgyes avvagy roſzſz útak vagynak: ott, ezen meghatározott mértt föld mértékből, el kell engedni az Uraságnak valamit az igazſágos illendőség' mértéke ſzerint. — 22.) Közönſégesen *boſzſzú járásoknak* vagy *meſzſze útaknak* neveztetnek azok a' ſzekérrel vagy gyalog való menések, midőn a' jobbágy anynyira küldetik ſzekérrel vagy gyalog, hogy a' menet jövet többet téſz, mint a' menynyit a' most közelebb kiſzabott mérték ſzerint egygy egéſz nap' tartozna menni ſzekérrel vagy gyalog. Az ilylyen meſzſze útakat a' ſzekeres jobbágyok, éppen tsak azon béfogott marhával tartoznak megjárni, a' melylyel az ő' más jobbágyi ſzolgálatjokat kötelesek végbe vinni; nem lehet tehát öket ſemmi okon arra kénſzeríteni, hogy több marhát fogjanak bé: nem is kell ezen hoſzſzú járásbéli ſzolgálatot felettébb megterhelni; hanem a' vivöndő teherbe oda kell ſzámlálni az abrakot, ſzénát, eleséget, s a' t.: ſzabad ellenben, az ilylyen hoſzſzú járásbéli útra viſzſza jövetkor is megterhelni mérsékelve a' ſzekeret vagy a' gyalog embert. — A' többit másſzor.

Kárthagéna' Városában Spanyol Orſzágban, igen nagy földindúlás vólt Auguſzt. 20diki éjſzakáján 2 órakor; és a' mindjárt következett napon, ismét két ízben: de ſemmi kárt nem tett. *Áquilában* ellenben Olaſz Orſzágban, hol a' föld ſzakadatlanúl megmegindúl, már közel minden házak leſzakadtak, és ſenki ſe lakik bennek.—

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
MIND-SZENT HAVÁNAK
14
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
81
LEVELE.

Természet Országbéli különös történetek.

1.) A baúj Vármegyében Szepsi mellett *Bodoló* nêvű faluban, egygy ſzegény embernek jó aratása vólt; mert Auguſztusban, 4 élő s ép gyermekeket ſzült a' feleſége egygyſzerre. Ketteje, életben is maradt a' bóldog anyával egygyütt; ki is azt érdemlette a' népesedést ſzerető s munkálkodó T. N. Vármegyétől, hogy azon órától fogva, a' maga' tartására kirendeltt ſzülés jutalomból él.

2.) Nem ólyly ſzerentsés vala egygy más viselős aſzſzony *Etseden* Szathmár Vármegyében. A' menykö le tsapván mellette, a' ſzáján ment kereſztül; a' melyly is nêki, a' mint azután beſzéllé, olylyan forma ízű vólt, mint a' hideg víz. Magának ſemmi baja ſe lett: éppen hogy elájúlt vala; de majd tsak hamar feleſzmélkedett. Hanem az ő' ménének gyümöltse, azonnal egygyſzeribe ſzéljelörőltetett, és darabotskánként mêne el tőlle. Az

aſzſzony friss és egéſzséges. Nem újj ugyan ez a' történet a' terméſzetben: de bizony mindenkor egygy a' leg fontosabbak közzül, és különösen méltó a' tsudállatos böltsességgel öſzſze meg öſzſze ſzövezett terméſzeti okoknak kinyomozások körül fáradozó Terméſzetvizsgáloknak leg tsendesebb hajnalkori elmélkedésekre.

3.) Az Ángliai hírlevelekben egygy nagyon meg jegyzésre méltó levelet olvashatni a' többek között, melyly Skótziának *Dunder* nevű városából költ Auguſzt. 16dikán. Az, e' képpen van: „ Minthogy eddig igen nagy kételkedés vólt azon tudósítás felöl, melylyet *Pontoppidán* Püspök a' maga' Norvégiáról írtt terméſzeti történetes könyvében feltett vala azon tsudálatos nagyságú tengeri állatról, melyly *Krakén*nak neveztetik: ímé itten küldök Kegyelmeteknek egygy leg közelébb megesett tapaſztolásbéli bizonyságot, melyly azon dolgot minden kétség kívül valóvá tészi: —

Dunder. Auguſztusnak 16dikán

„ Mi' elöttünk, úgymint én' elöttem, az Ő' Felsége' *Forſzári* Grófságabéli Bíró *J. R. Lámy* elött, és egygy Dunderi Tanátsbéli ſzemély *Guild János* elött; mi' elöttünk, mondom, megjelenének Norvégiából a' *Margaréta* nevű hajónak két Kórmányosi, *Anderſzon J.* és *Jenſzón M.* a' kik azt állítják, mint ſzintén a' vélek vóltt jegyző könyvekben is fel vala írva, hogy ezen hónapnak 5dikén ſzombaton, dél elötti 9 és 10 óra köztt, az Éſzaki ſzélességnek 56dik gráditstsa alatt, *Máy*' ſzigetjétől mintegygy 15 vagy 16 mértt földnyire napkelet felé, mind ök magok mind pedig a' hajón vóltt egéſzſz sereg, távolka, nem ſzintén egygy egéſzſz ánglus mértt földnyire egygy állatot láttak, melylyet Norvégiában *Tengeri féregnek* hínnak. Rettentő nagy vólt; a' hátai kivóltak a' tengerből, és úgy terſzett, mintha

3 kissebb ſziget forma dombok állottak vólna előttök. A' vízből kilátſzó réſzének, e' vala a' formája: 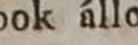 . A' hoſzſza, leg alább is vólt egygy ánglus mért földnyi. Délnapnyugot felől, Éſzaknapkelet felé vólt elnyúlva. Széleſſége, mintegygy 30 ölnyinek látſzott. Nézték 50 egéſz minútáig; a' midőn egygyſzer tsendesen, nem okozván ſemmi leg kissebb éſzre vehetőbb mozgást a' vízben, alá vette magát. Mikor a' víz alól feljött vala, s míg a' vízből kilátſzott; egéſzſzen tsendes idő vólt; de mihelytt a' ſzél keményebbetskén kezde vala fúnni; azonnal alá ſzállott. A' mint a' víz a' hátaiba megütközött: ólyly nagy habok vetődtek azon belé ütközetből, mint mikor a' víz valamelyly feldombodott föveny halomba ütődik. — Magassága, a' menynyire a' vízből kivólt, mintegygy 2 vagy 3 ölet téſzen. "

4.) Senki ſe hajókázott még eddig az Éſzaki égtengely felé olyly meſzſze, mint *Wyatt* Úr egygy ánglus hajós Kapitány a' közelébb múltt Május' végén. Ez, arra vetette a' fejét, hogy majd egéſzſzen alá hajókázik az éſzaki égtengelynek: de majd látá, hogy az éppen lehetetlen, és hogy, a' mint mások is ſokan hiſzik, az egéſzſz Éſzak égtengely alatti tájék a' hidegnek éltő forrása s a' *primum frigidum*' Hazája. A' 87dik grádits alatt, egygy tsepp jeget ſe talált. A' 89° alatt, mind ő, mind legényei, nagyon megrettentek egygy nagy folyton folyva ropogó tsörögtsattogásra, melyly is egygy távólag elé felé hömpörgő dübörgéssel durrogó menydörgéshez vala hasonló; és az a' repegropogás mind jobban jobban nevekedék, mennél előbb menének az égtengely alá felé. Egygyſzer tova előre, mintegygy 3 tengeri mértt földnyire magoktól, olylyan formát látnak valamit mint egygy Jéghegy, — *Száraz! Száraz! Föld! Föld!* kiálták a' legények egygybe. Elmenvén azon 3 mértt föl-

deket: vas matskákat vetnek le. Úgy látszék, hogy nem nehéz volna a' parthoz menni, a' melyly is igen fehjér és ragyogó vala. Á' Kapitány elvégezte, hogy, minthogy már enynyire jött, némelyly vizsgáló próbákat tészen. Parantsolja hát, hogy a' futkorászó ladikba vigyenek a' legények eleséget, pokrótzot is és bundát bovęn, a' mivel magokat a' hideg ellen óltalmazhassák, a' melyly is tsak nem ette őket. A' ladikon kiérnek a' Hegyhez; felmegy legényivel: s hát, a' hogy a' tetőre érnek, látják, hogy ott az éltető állatok mindnyájan összve visszva kavarogva dürögve durogva mint egygy végső tsatára keltek ki s viaskodnak. Egygyszer' valami tsupádon tsupa fehjér hoszszatskás testű darabotskák, tsak kiütődnek a' Hegyből, és rettentő sebességgel repülnek fel felé. A' mint ott állván nézi; látja majd, hogy körűlötte némelyly kristály mivólttű darabotskák húlnak le, a' melylyek is 6 szegeletűek valának, salétrom ízűek, és üvegetskébe tétetvén, jó darabig világosítottak a' sötétben. Míg még egygy kitsit ott valának a' tetőn; újjolag egygy rettenetes Kirohanás esett fel a' Hegyből, és ebből észe vette a' Kapitány, hogy ott valahol bizonyosan valami szája tatott nagy üregnek kell lenni, és abból lökődik fel a' Salétrom. Szerentsétlen következésektől tartván; visszsa tére a' futkorászó ladikhoz. Ekkor, ilylyen gondolkodóba ese; Alíg ha ki nem lehetne innen magyarázni az *Északi fényt* (auroram borealem) Midőn, úgy mond, azok a' kristály mivólttű szegeletes salétrom darabotskák, nagy sebességgel szélesen elterűlve fellökődnek dél felé, és sűrűen ki itt ki amott ki előbb ki tovább egygyszerre le le esnek: igen könnyen okozhatják ők éjszakának idején, tiszta idő lévén, ama' tudva lévő villogló Északi fényt; és ennek majdan következő elenyészete,

meg

meglehet, hogy onnan van, hogy az a' salétrom szél-jel oszoltatván, mint a' só a' vízben, a' föld felett lebegő párazat gombólyagban találtató holmi olylyas testetskék által, elveszti osztán a' maga' világító erejét. — A' Londoni Parlamentom, 5000 font Sterlinget tett fel jutalomúl annak, a' ki leg elöször a' 89°-on túl mégyen. *Wyatt* Úr már Londonban van, és már bejelentette magát a' jutalomnak kiadatása végett. —

* Régtől fogva próbálgatják majd minden nemzetbéliek az Északi égtengely felé való hajókázást: de még is igen ritka, a' ki csak a' 84°-on is túl ment vólna. *Stefens* Úr is, a' ki 1754 dikben Május' végén egygy Hollándiai hajón a' 84 és 1/2 gráditsig méne, úgy találá, hogy minnél elébb ment, annál kevesebb jégre akadt; és ímé most a' *Wyatt* Úr' tapasztolásából ez is világos egygyszersmind. Közönségesen azok, a' kik a' *Grönlándiai* halászatot üzik, azt mondják, hogy Májusnak' elejétől fogva Júliusig, mindenkor leg kevesebb öttan a' jég.

A' Galíciai jobbágyi szólgálatra nézve tett Rendelésnek félbe szakasztott pontjai.

Tudnillik — 23.) Ha a' jobbágyok, akár szekérrel akár gyalog, az úgy nevezett *hosszú járásokban*, valami olylyas által akadályoztatnak meg, a' minek ök nem okai, már akár az út közben, akár pedig a' teher' Le-vagy Felrakásának helyén: akkor, ezen idö vesztést éppen szintúgy bele kell tudni az ö' jobbágyi szólgálatjokba, mintha valósággal útban lettek vólna. Mint szintén közönségesen, mind azokat a' napokat, melylyeket az ilylyen hosszú járás' alkalmatosságával jövet menet eltöltenek, mindenkor egygybe bé kell tudni az ö' jobbágyi szólgálatjokba. — 24.) Vetés, széna és sarjú tsinálás' alkalmatosságával, továbbá, míg az aratás

tart, és egyéb e' féle félbe nem ſzakaſztható munka' idején, nem kell a' jobbágyot önnön akaratja ellen ſemmi féle hoſzſzú útra hajtani. — 25.) Ezen tzikkelybe: Vasárnap' és más megülni' parantsoltatott Innep napokon, egygy jobbágyot ſe kell Úr' dolgára hajtani; nem foglaltatik bé az, ha a' Vasárnap vagy innep nap az úgy nevezett *hoſzſzú út* közben lepi meg a' ſzekeres vagy gyalog jobbágyot mint azon útra elküldötteket. Tsak hogy az Uraságok, a' kiknek mindenkor illő jó példával elölmenniek a' vasárnapoknak megſzentelésekben, tartoznak mindenkor a' mennyire tsak lehet, az úgy nevezett akár ſzekeres akár gyalog *hoſzſzú járásokat* úgy alkalmaztatni, hogy a' jobbágy, ezeket a' Vallásbéli ſzent foglalatosságra s nyúgodalomra ſzenteltetett napokat, ne kénteleníttеſſenek az úton tölteni el. Világos ellenben, mondás nélkül is, hogy a' rend kivül való Környülállásokban, és midön a' késedelmezéssel öſzſzeköttetett kárnak elhárítása végett némelyly jobbágyi ſzolgálatoknak elmúlhatatlanúl meg kellene lenniek; azokat, Vasárnap' is és a' parantsoltatott innepeken is meg lehet a' jobbágyoktól kívánni, belé tudván azokat az ő' rend ſzerint való tartozásbéli ſzolgálatjokba. — 26.) A' hoſzſzú útra menéndő ſzekeres vagy gyalog jobbágynak, még előre kezébe kell adni kész pénzül, a' mit majd az útra, hídra, Réve, étetésre, vagy más egyéb e' félére költekezni tartozik. Nem külömbben tartozik az Uraság előre kész pénzül kiadni, naponként, mind egygyik emberre, 3 grajtzárt; az étetésre nyárban, és mind addig valamíg tsak mindenütt elégſégest ehetik a' marha a' mezön, mind egygyik egygyik darab marhára 1 gr., télben pedig ſzéna s abrak vételre naponként 2 gr., és továbbá istálló pénzt mind egygyik egygyik marhára 1 grajtzárt; következőleg, az 5

Ka-

Koretznyi (*mértéknek a' néme Galíciában, mint nálunk a' véka*) testesebb szemű, vagy 6 Koretznyi súgár véknyabb szemű gabonával megterheltt két-marhás szekérrel való menetelre, Májusnak 1sőjétől fogva Októbernek utólsójáig, naponként 7 grajrzárt, Novembernek 1sőjétől fogva Áprílisnak utólsójáig 9 graj. — 27) Az e' vagy ama' jobbágyra egészsz esztendőn átal rávetett hoszszú járások mind őszszeséggel, nem lehetnek több számmal, hanem tsak 20 mértt főldnyiek menet, és megint 20 mértt főldnyiek viszszájövet, és így mind őszsze leg feljebb is tsak 40 mértt főldnyiek: és ezek is, egyedűl tsak az Uraság' terméstéseinek és holmi egygyes más bútorinak elküldetések vagy vitetések végett essenek meg, és semmi képpen nem azért hogy az Uraság' Tisztjének útja van s vinni kéne, vagy más egyéb végre: és még úgy essenek meg, hogy egyedűl az országban határozódjanak, és soha a' jobbágyok ne küldettessenek ki az országon kívűl. — 28.) Megengedtetik ugyan, hogy a' szőlgáló jobbágyok egygy Uraságí Jószágból másba küldettessenek, a' melyly tudnillik amattól nem igen messze és ugyan azon Uraság' bírtokában van; de úgy mindazonáltal, hogy ekkor, felszámlálván a' menetre viszszájövetre, étetésre, pihenésre való órákat; az, mind őszsze a' munkában, elteltt vagy telendő órakkal egygyütt, ne menjen többre azon órák szerint kiszabott mértéknél, melyly oda feljebb egygy szőlgálat napra már meghatároztatott. — 29.) De ha a' jobbágy a' helytől, a' hová azon más Jószágba dolgozni küldetik, anynyira van, hogy a' jövet menet többet üt azon mértt főld mértéknél, a' melyly a' 21dik *Tzikk*-ben (*Paragraphus*) egygy egészsz szőlgálat napra meghatároztatott: akkor, ezen jobbágy átalküldetést úgy kell venni, mint egygy szekeres vagy gyalog

szeres *hosszú járást*, és *mind* minden pénz költekezéseit, melylyeket talán út közben tett a' jobbágy, viszszá kell néki fordítani, *mind* pedig minden ott esett hálásért, emberre, marhára, ugyan azont kell néki megfizetni, a' mi a' 26dik Tzikkben előírattvtatt. — So.) A' melylyet mind, éppen úgy kell érteni azon Környülállásra nézve is, midőn a' jobbágy, ugyan azon egygy urasági jószágban, ólyly messze lévő helyre küldetik dólgozni, hogy a' jövet menet, többet tészen a' 21dik Tzikkben előíratott mért föld mértéknél. — A' többit, másszor.

Egygy pár kereszttyéni türedelem' példái.

1.) A' Párizsi Királyi Akadémiának Tagjai közzé, mindenkor bévétettek más Országbéliek közzül akár miszoda vallású Tudósok: de, hogy valaha egygy Frantz, a' ki nem R. Kathólikus, tagja lett vólna azon Királyi Társaságnak; nints egygy példa is rá. Most már minekutánna Báró *Bretölj*, a' kinek igazgatása s vígyázása alatt vagynak minden Akadémiák, a' Királyi Akadémiának tudttára adta vólna, hogy: „ a' Király telylyes szabadságot engedett néki e' részben: " azonnal az Akadémia maga' Tagjának kinevezett egygy Lutheránus Frantzot, tudnillik Baró *Dietriket*, és a' Király a' választást helybe hagyta.

2.) *Kámpidúnum* névű imperiális városban a' Svabságban Német Országban, egygy tolvaj, vallására nézve R. Kathólikus, fövételre ítélteték. Ki mondódván a' Sententzia, a' R. Kathólikus Papnak nem tsak az engedödött meg, hogy hozzá mehessen a' halálra ítéltetetthez; hanem, hogy ki is kísérje. Söt még az is, hogy oda ki egygy halotti rövid beszédetskét mondjon egygy könyörgéssel egygyütt a' R. Kathólikusóknak módjok és formulájok szerint a' kivégezettnek lelke' nyúgodalmáért. A' Lutheránus Pap, azon gonoszttévöért a' tem-

plóm-

plomban tett könyörgésében, a' maga' kereſztyéni türedelemmel telylyes nemes gondolkozásait, igen felséges modon előadta. — Adnák az Egek! hogy minden tentabokrok, Kámpidúnumok vólnának a' földet előadó rajzolat abroſzon!

Elegyes hírek.

Béts. A' Tsáſzári Felség, megnézegélvén Prágában Októbernek 2dikán és 4dikén az ispotályt, a' plántatudomány' tanúlását előſegéllő plánta nevelő kertet, a' minden testet utólsó eredeti miségéig felabárló s ſzéljelſzerkéztető *tudomány*osoknak (*Chymia*) dólgozó műhelyeket, az Univerſzitást, az új hídnak építését, a' tanátsházat, és egyéb e' féléket: onnan, Októb. 5dikén reggeli 7 órakor kiindúla felső Oſztria felé, adván elébb a' ſzegények' ſzámára ott Prágában 300 aranyakat. Ezer ſzíveknek könyves örömmel párolgó meleg háláitól kíſértetvén útjában, majd 7dikén délutánni 5 órakor *Lintz*be ére ſzerentsésen. Ottan is megnézegélvén minden közönſéges épületeket: 9dikén, 200 aranyat adván a' városi Plébánus' kezébe a' ſzegények' ſzámára, kiindúla *Stira*' városa felé. — Báldog Szegények! városról városra jár az Atyátok hogy vélletek jól tégyen. Nem látſz ſzükséget Égyiptom: József a' Gondviselő.

Berlin. A' Nagy Fridrik' temetſégére tett pompák közzt, bizony méltán megérdemli az emlékezetet az is, melylyet *Buchholz* nevű faluban a' magok' ſzíves egygyűgyűſégekből vittek véghez a' paraſztok önnön magoktól. Szeptembernek 10dikén, úgymint a' melylyre vala rendélve mindenütt a' Burkus Tartományokban a' Halotti órátiónak tartatása; a' megnevezett Falubéliek öſzſzegyűlének a' Pap ház' udvarára, s ott várák a' Prédikátort által hozzájok a' ſzomſzéd helységből. Itten, a' kapu' elibe helyheztettek egygy úgy nevezett Sz. Mihály'

hály' lovát, a' minn tudnillik a' testet ſzokták vinni: az, bê vólt vonva fekete poſztóval: felül rajta egygy fekete párna vólt; azon körös körül fehjér rojtok valának, s rajta ezen ſzók fehjér ſelyemmel kivarrva: *A' Nagy Fridriknek* 1786. A' párnán felül vólt egygy nagy koſzorú tölgyfa levelekből, alatta pedig, két kis olylyan koſzorú; melylyek is a' faluſi temetési ſzokás ſzerint, fehjér pántlikákkal valának felékesítve. Elöjövén a' Prédikátor: felvêvék a' Sz. Mihály' lovát 6 ősz öregek, s mêne az egéſz közſég utánnok a' templomba ſzép renddel. Útjokban ezt éneklették: *Oh beh bóldogok vagytok ti Kegyesek!* s a' t. A' Predikátor igen ſzív megható halotti prédikátziót monda. — Beh olvadó félben van az ember belöl, midön magát az olylyan ſzívbe gondolja belé, melyly a' maga' mázolatlan mivólttú terméſzeti egygyügyüségében ílyly parókátlanúl áll elő a' benne lévő háládatosságnak elöadására!

Szeptemb. 17dikén ére el az uralkodó Felség napkeleti Boruſzſziának *Regiomontum* nêvű városába, úgymint a' hol, azon Orſzág' réſzéröl, az Ő' Felſége' hűségere váló hit letevésnek kellett vala majd harmad napra megesni. E' végre már 14dikén, bê állott vala a' hit letevés elött tartatni ſzokott Orſzággyülés; a' melylyre is a' Miniſterium, a' vitéz Rendek' tagjai, a' Nemes Rend, és a' városok az ö' Deputátuſaik által, a' hívatal adásra megjelenének. Zengett a' város a' Felſég' oda érkezésével; a' ſok örömkiáltások: *Éljen, Éljen a' Király!* egéſzſzen eltelték a' városon fekvő Párázat Tartományt. Szept. 19dikén, úgymint a' hit letevés' napján, reggeli 6 órakor, felgyülének a' Státusok, elöſzör a' Templomba, s onnan majd 9 órakor a' Királyi udvarba. Helyet foglalván kiki a' maga' rende s rangja ſzerint; elöjelene a' Király a' Miniſterektöl és az egéſz

Ge-

Generálságtól kíſértetvén, és leűle a' Folyosón egygy helyütt felemeltt Királyi Székbe. Ekkor a' Kancellárius és Státus Miniſzter Gróf *Finkenſtájn*, egygy Órátziót monda a' Státusokhoz, a' melylyre is majd, a' Kamara' Prézeſe *Oſztan* és Báró *Sröter*, az elsö a' napkeleti, a' másik a' nyúgoti Boruſzſziai Státuſoknak réſzekről, valaſzolának. Azután az esküvés' formulája olvastaték el németül és deákúl; s az egéſz gyülés letevé a' hitet. A' meglévén; egygynéhány fő Személyek emeltetének fel külömbb féle felsöbb rangú rendű s hívatalú póltzokra; kioſztogattatván az alatt a' hit letevési pompára vertt emlékeztetö pénzek. Egygy Felséges *Vivat*! rekeſzté bé a' pompát, melylyet is dob s trombita harsogások s ágyú menydörgések követének. Onnan mindnyájan ismét a' Templomba menvén; ottan a' háláadásoknak füsti kedves illatú köddel vonák bé oda fenntt a' bóltozatnak belkáréjját. Vége lévén mindennek; mindnyájan az Ő' Felsége' vendégi valának, ötven ötven ſzemélyre terített 12 tábla aſztal mellett.

Holländia. Még is tsak a' régi zavarban van minden, a' Hágából Szept. 17dikén költ levelek ſzerint. A' Holl. és Napnyúgoti Frízia tartománybéli Státusok, a' Hattemi és Elburgi vóltt történetet minden késedelmezés nélkül a' magok' haſznokra fordították, arra tudnillik, hogy a' Helytartó Printzet minden justól s prerogátivától megfoſzſzák a' maguk' Tartományokban; és úgy látſzik, hogy többé ſemmi módon el nem állanak a' magok' feltételeiktől. — Jelentettem vala már másſzor, hogy a' *Hattemiek* és *Elburgiak* egygy panaſzolkodó levelet írtak vala a' Holl. Tart. Státusokhoz a' Geldriai Státusok ellen. Ezen levélre már most, a' Geldr. Státusoknak a' Holl. Tart. Státusok ezeket írák a' többek között: „Ha mi, ezeket a' ſzerentsétlen lakoſokat, kik minden Vagyonjoktól s jóſzágoktól meg-

fosztattak s valósággal hozzánk folyamodtak, egyenesen óltalmunk' alá vettük vólna is; bizony senki se tulajdoníthatta vólna azt nékünk vétkül: de még is tsak elakaránk kerülni leg kissebb láttatját is az e' vagy ama' részre való hajlásnak. Kívánjuk azonban Hatalmasságtoktól, hogy azon lakosoknak jelentett panaszaikat minden halasztás nélkül orvosolják meg, és azonnal büntessék meg a' rájok küldött katonákat azon két városban véghez vitt helytelenségekért. Jelentjük egygyszersmind, hogy ha azon lakosoknak dolgok úgy van éppen, mint a' hogy panaszaik előadják: őket, mint olyan törvénytelen tselekedetnek áldozatjait, bizonyosan óltalmunk' alá veszszük, s a' t. " — Ne tsudálkozzanak az É. Olvasók azon, hogy azon lakosok felől azt írtam vala a' minap, hogy az ő' városaikban leg kisebb kárt sem tettek a' rájok küldött katonák; mert ez a' történet, most szomorú majd más formában adattatik elő, már a' mint vagy igaz vagy vad hazafi küldi arról a' tudósítást Hollándiából. Már most íme világos, hogy ott ebül vólt a' dolog. — Mit feleltek légyen a' Geld. Státusok a' Holl. Tart. Stásusoknak azon levelekre; még nem tudódik. Azonban, Szept. 16dikán egygy Manifesztumot adának ki a' Geldr. Státusok, melylyben az egész Világ előtt meg akarják mutatni azon tselekedeteknek helyes vólttát: — Ezen Tartományok is: *Groninga*, *Felső Izala melylyéki*, és *Zelándia*, a' Holl. Tart. Státusoknak kívánságok szerint adták ki magokat, és megparantsolták a' Helytartó Printznek, hogy az ő' seregeiket erőszakosan való bánásra telylyességgel ne fordítsa. Éppen hogy *Frízia* azt mondja, hogy által nem látja, miért vólna szükség a' Helytartó Printztől azon hatalmat elvenni; és sok egyéb féle végezéseket is tett, melylyek a' Hollándiai Systémával egészszen ellenkeznek: el akarnak p. o. minden szabad seregeket törleni; azoknak megtíltani, hogy más Városoknak szólgálattal ne légyenek, és az úgy nevezett *Hazafi Társaságoknak* ne segedelmeskedjenek; meg akarják a' könyvnyomtatásbéli szabadságot szorítani, s a' t.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK 1786. MIND SZENT HAVÁNAK 18 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 82 LEVELE.

A' Galíciai jobbágyi ſzólgálatra nézve tett Rendelésnek félbe ſzakaſztott —

Pontjai: — 31.) Minden ſzólgálatokat s munka tételeket, valamelylyekkel tsak tartozik a' jobbágy a' földes Uraság' réſzére; már akár ini névvel nevezteſſenek azok, következőleg a' vadáſzatot is, a' Levéllel vagy egyéb olylyas valamivel való gyalog menést is, az Uraság' földjei és épületjei körül való éjjeli vígyazatot is és egyéb e' féléket, egyedül taak jobbágyi ſzólgálat' képébe kell véghez vinni, és abba belé kell tudni. A' midőn is különösen meg kell jegyezni, hogy egygy éjjeli vígyázat, egygy egéſzſz ſzólgálat napot ér. — 32. Nem ſzabad a' jobbágyra rátolni a' ſzólgálat napnak arra való átalváltoztatását, hogy bizonyos mértékű, p. o. 1 és 1/2 vagy 2 font ſzöſzt fonjon. Ha tehát télnek idején, jónak látná az Uraság, hogy az Urbárium ſzerint tartozás képpen végbe vívondó fonásbéli ſzólgá-

laton kívûl, a' héti ſzôlgálatot fonásra fordíttassa: akkor, tsupán tsak anynyit kívánhatni meg s kell bêvenni egygy ſzôlgálat napba, a' menynyit rend ſzerint 7 óra alatt, úgymint a' rövidebb ſzôlgálat napnak meghatározott ideje alatt esik fonni. — 33.) A' tsép reſzért vagy kepéért való tséplésre, egygy jobbágyot ſe ſzabad kénſzeríteni; hanem annak, a' mind két réſzről való megegygyezéstől kell függnie. Ellenben ſzabad vêle az Uraság, hogy a' melyly kézi ſzôlgálatot ingyen tartozik a' jobbágy végbe vinni; azt tséplésre fordíttassa minden tsép réſz' kiadása nélkûl. — 34.) Hogy a' jobbágyok az Uraság' gabonáját a' magok' zsákjokban vigyék; arra, ſehol és ſemmikor ſe lehet őket kénſzeríteni: hanem tsak akkor és ott, a' hol ez a' tartozásbéli kötelesség az Urbáriumban avvagy az úgy nevezett Inventáriumban világosan ki van téve, vagy más valamelyly törvényes megegygyezés által kötésben van. — 35.) Ezen pontban: A' jobbágy, a' maga' valóságos munkabéli ſzôlgálatját, pénz által való lefizetésre változtathatja, az az: azt felválthatja; nem lehet őtet kénſzeríteni. Valamiképpen hát a' földes Uraságoknak, kik a' magok' jobbágyaikkal, önként ſzabad akaratjokból, olylyas felváltásbéli kötésre léptek bizonyos ideig, megengedtetik, hogy ezen kötésbéli idönek eltelése után, ismét viſzſzálépjenek az ő' elöbbeni valóſágos munkabéli ſzôlgálatot kívánó jussokba: éppen úgy ſzabad azoknak a' jobbágyoknak, a' kik nintsenek távolabb két órányi járó földnél az uraſági majoroktól vagy azon helyről, a' hol a' jobbágyi ſzôlgálatok haſznosan végbe vitettethetnek, éppen úgy ſzabad, mondom, hogy, eltelvén az önként való megegygyegyezésböl lett felváltásbeli kötésben az idö, s a' kötés ſemmi erejűvé lévén, ismét valóságos munkabéli ſzolgálatot tégyenek. De ha a' jobbágyok, a' mely-

lyet

lyet is a' Kerületi Tisztviselő tartozik megítélni, távolabb vagynak két orányi járó földnél, s következőleg, ólyly messze, hogy az ő' szolgálatjok nem fordíttathatik tetemes idő veszték nélkül az uraságí jószágban való dolog tételre: úgy a' jobbágynak meg kell egyezni, vagy az eddig vóltt, vagy pedig az igazságos illendőség' és külömbb külömbb féle Környülállások szerint a' Kerületi Tisztviselőtől meghatároztatándó pénzbéli fizetésbe. — 36.) A' mind két részről szabad akaratból, mindenkorra, és viszszá húzhatatlanúl köttetett felváltásbéli Kötések, megmaradnak ezutánni időre is a' magok' erejekben. — 37.) A' hol a' jobbágyok két személé tartoznak szolgálatot tenni, a' földes Uraságnak is, a' Plébánusnak is: ott, a' közönséges jobbágyi szolgálatot néző proviſoriummal hasonló képpen kell élni; és az Uraság' s a' Plébánus' részére végbe vivőndő jobbágyi szolgálatoknak mind ősszeséggel, soha se kell többre menniek 3 napnál egygy hétben; és mind ott s akkor is, a' hol s a' mikor a' jobbágy azon két Részre nézve mind ősszeséggel, ez előtt egygy kissebb szerű jobbágyi szolgálatot tartazott vala tenni, ezután is ezen kissebb szerű szolgálat mellett kell megmaradni. Ha tehát valahol történne, hogy az Uraság s a' Plébánus, egygyszersmind ugyan azon egygy nap' kívánnák a' jobbágyi szolgálatot: akkor, mindég az elsőbbnek kell oda engedni az elsőséget. Mivel pedig ez által megakadályoztatik a' jobbágy a' Második' részére való tartozásbéli szolgálat' tételben; és ez, az egygy hétre meghatározott szolgálat tétel' leg felsőbb számjának átalhágása vagy meghaladása nélkül, végbe nem vitettethetik: tehát, *vagy* jóságos megegygyezésből, találj módját a' két Rész már akár annak, hogy magok között igazságos illendőséggel osszák fel, akár annak, hogy a' Plebánusnak tar-

tozott szolgálat, mérséklett pénz fizetés által váltódjék fel; *vagy* pedig a' Kerületi Tisztviselö, felmaradván azonban a' főbb Tisztviselő világi székhez való folyamodhatás, úgy igazítsa el a' dolgot, hogy az olylyan valóságos munkabéli szolgálat, melylyet az eddigleni haszon vételnek mértéke szerint, nem lehet az abban Részesülők közzt egészsz és fél napokra felosztva elegygyarányosítani, essen a' földes uraságnak, és a' Plébánus az igazságos illendőség' mértékére vett pénzbéli javítás által fizettessék ki.

Ekklézsiai dólgok.

1.) Morva Országban, a' Tessíni Fejedelemségben, a' Frájstadti Lakosok, egygy instántziát adának bé legközelébb a' Brünni Világi tisztviselő Széknek, az iránt, hogy engedje meg, hogy egygy bútsú járást tehessenek *Censtokhóviába* Lengyel Országba, egygy Paptól kísértetvén, úgymint a' melylyre ök magokat fogadással kötelezték vala a' már ez idén rajtok minden kár nélkűl kétszer kereztül mentt földindúlás miatt. Természet szerint hogy ennek kellett lenni a' válasznak: Épen szintúgy nem áll a' mi' hatalmunkban a' lakosoknak arra engedelmet adni, mint a' hogy a' lakosoknak helytelen lett vólna, egygy ilylyen Felséges rendeléssel ellenkező s következőleg büntetésre méltó tselekedetet végbez vinni. Egygyszersmind azon Szék, tudttára adta ezen dolgot a' Breszláviai Püspöknek; ki is a' maga' püspöki Kommisszáriusának azon Fejedelemségben, Löhn Úrnak, azonnal ezen levelet írá: —

Tiszteletre méltó Tudós, kedves Hívem!

„ Még tsak leg kissebb eszünk' ágába se tűnt vólna, hogy ílyly nagy megvilágosodásnak idején, a' mi' megyénkben valahol, a' köz nép még is ôlyly roszszúl taníttassék, és ôlyly tévelygésben heverjen, hogy av-

vagy

vagy tsak meg is gondolja azt, hogy lehet fogadást tenni (az Isteni Rendelés ellen) egygy világi felső Hatalmasság' parantsolatival ellenkező, s ugyan azon okból már büntetésre méltó dologban, mint ezt leg-közelébb esze' ágába vette a' Frájstadti község, hogy tudnillik, a' rajtok kétszer kereszttül mentt földindúlás miatt (már ha szintén ennek nem egészszen a' természetből kimagyarázható oka vólna is) egy fogadásba tett bútsú járást vigyen véghez Censtokhóviába; és a' mi több, még instált is ezért a' Világi tisztviselő széken. Minthogy ez a' történet, igen nagy gondolatlanságát láttatik előadni a' lélekgondviselőnek: tehát azt néki, ha úgy van a' dolog, a' mi' nevünkben is ugyan tsak annak rende szerint eszére kell adni, ezen intéssel egygyütt, hogy: A' maga', azon a' Protestánsokkal elegyes tájékon lévő Hallgatóinak, jobb gondolatokat öntsön belejek a' R. Kathólika Vallásról, és őket tanítsa meg arra, hogy mivel az Isten' tanítása szerint, az Istennek s felebarátunknak szeretete, fő forrása a' kereszttyéni szent életnek s tökélletességnek, sőt, a' Krisztus Jézusnak ellene mondhatatlan tanúbizonysága szerint jobb az engedelmesség az áldozatnál: erre nézve, sokkal jobban s tetszhetőbben megmutathatják ők Isten aránt a' magok' háládatosságokat az által, ha a' magok' lakosi vagy más hivataljokbéli kötelességeknek szorgalmatosan megfelelnek, mint az által, ha seregenként mennének ki idegen országokra, tsak nem egészszen lehetetlen lévén egygyszersmind, hogy az, rendeletlenségek nélkül megessen, s elmulasztván a' mellett élelmek' keresését s gazdálkodásokat is. És a' helyett, sokkal örömestebb fogjuk azt hallani, hogy az a' tájon lakó R. Katholikusok, valamint a' közelébb múltt esztendőkben megegygyeztek abban, hogy közttök a' kereszttyéni tudomány

sze-

ſzerint való atyaſiságos élet felálljon s uralkodjon; úgy most különösen azon igyekeznek telylyes tehetſégek ſzerint, hogy a' ſzegények' táplálására kintstárt állítſanak. "... Egy bölts lelki Elöljáró, bizony mindenkor egygy tűz és köd oſzlop az Izráel népe előtt!

2.) Szeptembernek 28dikán vólt a' 7dik és egygyſzersmind az utólsó ülés a' Piſztójai Zsinatban Olaſz országban. A' három utólſó végezéſek, ezekről vagynak: *A' Gyónásról, az Utólsó kenetről, a' Papi rendről és a' Házasságról.* A' leg utólsó Végezésben, melyly által az elöbbeniek újjra megállíttatnak, egygyſzersmind az is fel van téve, hogy mind azon végezéſek, a' publikálás után egygy hónappal, azonnal munkába s gyakorlásba vétetődjenek. A' bérekeſztő ülés' végen oſztán, a' Nagy Hertzegnek a' Püspökhoz küldött tulajdon keze írta levele olvastaték el, melylyben Ő' Felsége a' maga' azon való egéſz tetſzését jelenté, hogy a' Zsinat ólyly tsendesen és egygyet értő módon méne véghez; és ſajnálá, hogy egéſzſégének változása miatt, abban tulajdon ſzemélyében meg nem jelenhete. — Így telylyesíté hát már e' réſzben, ez a' fő Tiſzteletre méltó Püspök, a' maga' bölts Fejedelmének köz megrázásra fel tett minapi pontjait! Beh bóldog zz Orſzág, a' hol az Ágyú, a' Biblia, és a' Józan okkosság, egygymás alá vátnak! Lehetetlen, hogy ezeknek hangjokra le ne omoljon az oſtromba vett Jérikó' kőfala.

Elegyes hírek.

Ő' Felségét ezen hónapnak 14dikén várták haza Bétsbe. A' hol is, az Ő' Felſége' parantsolatja ſzerint, már ſzámba vétettek nagyobb réſzént mind azok a' megtíltott külföldi portékák, melylyek a' közelébbi eſztendőkben külön Magazínumokra rakattattak vala; és azoknak ſzámát bé kell adni Ő' Felségének. Abból

azt

azt húzzák ki, hogy azokat Ő' Felsége mind magához akarja váltani a' Kereskedőktől, hogy tudnillik a' tíltott portékákkal való kereskedésnek már egészszen végét szakaszsza. — Osztriai Belgiumot is kerületekre osztotta fel Ő' Felsége, 9re mind öszsze, és ugyan anynyi Kerületi Kapitányok rendeltettek, egygyik egygyik 4000 forint esztendei fizetés mellett. — Már Berlinben is megvólt a' hit letevés, közel majd egészszen olylyan pompával, mint Regiomontumban a' minap; éppen hogy Berlinben temérdek vala az iminnen amonnan oda gyültt minden féle rangú s rendű személyek' száma, úgy hogy még a' közönséges lakosok' házai is dugva tele vóltak vendégekkel. Azt el nem hallgathatom, hogy a' hit letevés' végén, Gróf *Hertzberg* (mert már Grófságra emeltetett mintegygy 3 héttel ez előtt) a' Státusok előtt, azon maga' királyi kezével feltett szavait olvasta el Ő' Felségének, melylyek által bizonyosokká tétettek a' Státusok a' felől, hogy Ő' Felsége mindnyájokat a' magok' szabadságokban és prerogátivájokban óltalmazni és megtartani, és kegyelemmel s igazsággal fogja igazgatni. A' midőn is, a' Státusoknak háromszori *Vivát*! kiáltásokra, a' trombiták és a' tágas torkú ágyúk mondták rá az Ámént. — A' Konstántzinápolyi közelébbi levelek szerint, már tsak nem az Ottoman kapu előtt áll a' Moszkával és Venetusokkal lejendő hadnak kiütése. — Émó, ismét *Málta* mellett van. Az a' híre van, hogy Venétzía elvégezte, hogy az Áfrika parti Barbarusokkal való békesség kötésen egészszen felhágy, mivel úgy látja, hogy azon summával, melylyet eddig esztendönként azon haramia Státusnak kéntelenittetett vala adni, mindenkor feltarthat egygy hajós sereget a' tengeren, s a' képpen bátrabb és egygyszersmind illendöbb módon is folytathatja a' tengeren való kereskedést. — Már tökél-

le-

letességre ment a' Párizsi és Londoni Udvar köztt a' kereskedésbêli ſzövetſég, és Szeptemb. 26dikán ſubscríbáltatott. — Rohan Kárdinál, a' maga' Famíliájának kérelmeire, megſzabadúlt már *Chaiſe Dieu*töl, és ment *Maurmünſter*be *Alſátziá*nak egygy kis Városába, az ottani Benediktínusok' Abbátziájába. — A' Párizsi Udvar 400,000 Livrát rendelt eſztendönként penzióúl a' nagy érdemű Tudósoknak; a' melylyböl, a' leg föbb rendűeknek 3000, a' leg alsóbb rendűeknek pedig 600 livra jár eſztendönként. Így Égise Frantzia minden réſzben Pallásnak! — A' *Kadix*ban tartatott hadi Tanáts, halálra ítélte ama' *Peniche* mellett elsüljedett *Pédro d'Álkantara* nêvű hajónak Kommendánsát; mert kisűlt, hogy ö, tíltott portékákat ſzedvén fel a' hajóra, s el akarván azokat a' megvizsgálás alól vonni, nem egyenesen Kadix' felé, hanem a' veſzedelmes Penichei ſzélek' felé vette az útat, s úgy süljedt vala el a' hajó. — Tsak mindenkor jobb az igazſágos tselekedeteknek Orſzág útján járni! — Egygy Brünni Apátza, a' maga' Elöljáróinak tudttokkal Rómába mêne a' minap a' férjhez mehetés' kinyerése végett, és azt meg [illegible]yerte. Bízony de ám, ha ugyan a' Tudósító jól vetette fel, 1000 forintba kerűlt az engedelem kinyerés. [illegible]ſzontalan! mert tsak élni kell Péternek is. — Egygy Orvos Doktor Neápolyban, egygy reggel öſzſzehítta a' maga' háza' népét, és azt mondá nêkik, hogy ö hólnap ez s ez órában meg fog halni. Ekkor testamentomot tévén, nagy ſzív megilletödéssel elbútsúza töllök. Azt gonodolták a' városban mindenek, hogy eſzén kivűl van, s azért beſzél úgy: de más nap' pontba bêtölt a' jövendölése, és meghala az elöre megmondott órán.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáfzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
21
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
83
LEVELE.

A' Hazára tartozik, —

És már ki is adatott még Októbernek 4dikén a' közelébb múltt eſztendőben a' F. Helytartó Tanátsról; s még is ímé most érkezik ide a' külföldi hírlevelekben az a' Ts. K. Rendelés, melyly ſzerint a' R. Kathólikusok' Normális Oskolájokban s Gimnáziumokban lévő tanítás' és tanúlás módja, a' Proteſztánsok' Oskoláiba is bévitettetni parantsoltatik. Annak pontjai, ím ezek: — 1.) Az úgy nevezett nemzeti Oskolákat, melylyekkel a' Proteſztánsok, régibb jusból, avvagy a' Kereſztyéni tűredelemre nézve kiadódott parantsolatban előírtt mód ſzerint, valósággal bírnak; minden leg kissebb akadály nélkül meg kell nékiek hagyni. — 2.) Az olylyan helyeken, a' hol a' Proteſztánsoknak magános vallásbéli gyakorlások van, azonban nints tulajdon oskolájok, hanem tsak Kántorjaik vagynak, kiknek egyedűl a' vallás tanítás körűl kell

foglalatoskodniok: ezeknek a' Kántoroknak meg kell eng ni, hogy más egyéb dólgokat is tanítsanak a' Normában előírtt mód szerint, de nem valamelyly különös Oskolában, hanem egygyütt az Oskola mesterrel a' már ott készen találtató R. Kath. Oskolában; a' melyly öszszecegygyültt oskolába osztán, minden gyermekek minden vallás külömbbség nélkül tartoznak járni. — 3.) Ugyan azont kell nékiek ugyan azon pontok alatt az olylyan helyeken is megengedni, a' hol az ö' famíliájoknak kevés számok miatt nints ugyan jussok a' kiülönös közönséges Vallásgyakorlásra; de azonban kitelik töllök, hogy egygy Kántort vagy Tanítót tartsanak. — 4.) Ha az, ki nem telik egygy helységtől: úgy, egygy több szomszéd helységekkel közös Oskolának felállíttatásában, nem kell őket megakadályoztatni. — 5.) A' hol e' se lehetne meg; és a' helységbéli Oskolának csak egygy R. Kathólikus Tanítója vólna: ott, szabadságokra kell hagyni, hogy gyermekeiket a' közelébb való nem R. Kathólikus avvagy elegyes oskolába küldjék; de, soha se kell az ö' gyermekeiket arra kénszeríteni, hogy R. Kathólikus oskolába járjanak. — 6.) Azoknak a' Kántoroknak, a' kik Tanítóknak vétettetnek fel, tanúlttaknak és megvizsgáltattaknak kell lenniek a' Normális Oskola tanítás' módjában. — 7.) Az ö' tartatásokról és oskolaszükségekről, mindenütt a' nem R. Kathólikus község tartozik gondoskodni. — 8.) A' hol fö oskolák vagynak vagy lenni tartoznak, és ott a' lakosok külömbb külömbb féle vallásúak: olylyan helyütt, azt kell tsinálni, hogy a' Tanítók elegyesek légyenek. — 9.) A' fö oskolákba e' képpen rendeltetett nem R. Kathólikus Tanítóknak osztán, éppen mint a' R. Kathólikusoknak, szintúgy a' Tudományok' fundusából fognak kijárni a' kirendeltt fizetések. — 10.) Ezen fizetéseknek

ki

ki kell járni az egéſzſzen nem R. Kathólikus Oskolák-
nak is akkor, midőn egygy olylyan helység, a' mely-
lyet egyedűl Proteſztánsok laknak, hajlandó azon osko-
lának, a' Syſtemában előíratott mód ſzerint való lábra
állítására s elrendelésére. — 11.) Az elegyes oskolákba,
egygy tanúlás' elejére s végére mind R. mind nem
R. Katholikusoknak való közönſéges könyörgést kell bé
vinni, hogy így a' gyermekek ugyan azon egygy idő-
ben jelenheſſenek meg az Oskolában, és ugyan egygy-
ſzersmind meheſſenek is ki. — 12.) Az ilylyen oskolák-
ban meg kell határozni a' vallás tanításra külön ſzakaſz-
tatott napokat és órákat. — 13.) A' *Ratio Educationis*-
ban, a' 84dik *Tzikk*ben (paragraphus) a' proteſztáns
ifjúságra nézve feltétetett, vallás tanítást illető rendelés,
e' ſzerint világosan megújjíttatik, és — 14.) ugyan azon
de egygyſzersmind ſokkal fontosabb okból, a' vallás
változtatásra kiterjeſztetik; a' melylyet is az ifjúságnak, leg
alább míg a' nemzeti oskolákba s Gimnáziumokba jár,
a' hol a' Tanítók' vezérlésének igen hathatós és ſokat
tehető befolyása van, ſoha ſe kell megengedni a' Szü-
leknek egyenesen kimondott és formális megegygyezé-
ſek nélkűl — 15.) A' tanításra felvett könyvekből is
mindent egéſzſzen ki kell hagyni, valamiben tsak a'
Proteſztánsok megütközhetnének avvagy nékik nem
kedves vólna; és meg kell nékiek engedni, hogy az
ilylyen tzikkelyeket önnön magok változtassák meg. —
16.) Az olvasásra való könyvet, tartoznak ők a' R. Ka-
thólikuſokenak formájára önnön magok elkéſzíteni, ha
azt, a' melylyet a' felső Oſztriai Szuperintendens az E-
vangélikus Oskolák' ſzámára kéſzített, ugy találják, hogy
azzal nem élhetnek. — 17.) Meg kell nékik tovább is
hagyni, hogy a' magok' oskoláikra immediate önnön ma-
gok v gyázzanak. — 18.) Továbbá, az ő' tanitás rend-

jeik s módjaik, mint ſzintén a' R. Kathólikusoké, a' Kerületi Direktor' fő vígyázása alatt fognak lenni.

A' Galíciai jobbágyi ſzólgálatra nézve tett Rendelésnek félbe ſzakaſztott —

Pontjai. — 38.) Továbbá, abban is akarunk előre nézve módot találni, hogy a' külömbben rend ſzerint való jobbágyi ſzólgálattal egygyütt rá ne tolattassék a' jobbágyokra, az Uraságnak talántán viſzſzá jutott puſzta telkeknek vagy jóſzágoknak ingyen való megmüvelések is. Ha tehát, melylyet ugyan nem reménylünk, valamelyly Domínium, a' majorok' ſzomſzédſágában találtató jobbágyokat, valami módon a' jobbágyi ſzólgálatnak pénzbéli felváltására akarná rá venni, hogy e' képpen a' távol lakó jobbágyokkal, az ö' ezen változtatással megterhesebbedett valóságos munkabéli ſzólgálatjokat, több pénzbéli fizetéssel váltassa fel: akkor, a' megterheltetett jobbágy viheti a' maga' panaſzát a' Kerületi Tiſztviselő' eleibe; a' ki is, fel vévén minden abba béegyeledő környülállásokat, tartozik a' dolgot, felmaradván azonban a' Világi főbb Tiſztviselő Székhez való folyamodhatás, igazſágosan eligazítani. Nem külömbben kötelessége a' Kerületi Tiſztviselőnek, hogy azokat, a' kik talán az ellen panaſzolkodnak, hogy ö' rájok másokról, kik külömbben ſzólgálni tartoznának de azonban pénzbéli felváltásra valtoztattak el, már több valóságos munkabéli ſzolgálatok estek rájok, hogy mondom azokat igazſágosan óltalmazza, és a' Domíniumot minden elofordúlható környülállásokban a' törvénynyel meg egygyező egygyformaſág' mértékének megtartására kötelezze. — 39.) A' falukban vagy a' templom körül való éjjeli vígyázatot, az egygy falutól más faluba vivö ſzomſzéd útaknak igazgatását s megjobbítását, a' tüz támadatkor vagy víz veſzedelemkor való ſegítſég tevést, és közönségeſen mind

azo-

azokat a' munkákat, melylyek az Orſzág' vagy tartomány' közönséges bátorságára valók, tartoznak a' jobbágyok véghez vinni, úgy hogy azt nem köteles az Uraság az őket tartozás képpen illető jobbágyi ſzolgálatba belé tudni. --- 40.) Ha ſzintén kedvetlen egygy dolog lêgyen is továbbá, midőn kénſzeríttettnek látja magát a' közönſéges Igazgatás, hogy a' törvény adásban egygyenként minden előfordúló esetekre s környűlállásokra leereſzkedjen: tsák ez egygy módját látjuk mindazonáltal, hogy jobbágyainkat a' ſok féle elnyomások ellen óltalmazzuk, a' melylyekre mindenkor igen kéſz a' maga' haſzna nézés ôlyly külömbb külömbb féle útakat és formákat találni, és azok által a' közönſéges Rendeléseket ſemmikké tenni. Ambár azért, az illetlenſégeknek eleit vevő eddig leírt módok által, közönſégesen eléggé meg vagynak határozva az Uraságoknak megkívánásaik és a' jobbágyoknak tartozó kötelességeik: béteſzſzük mindazáltal még különösen ezen Rendelésbe egygyen egygyenként azokat az eseteket s környűlálláſokat, melylyek a' jobbágyoknak károkra nagyobb réſzént elfordíthatóknak lenni, vétettek éſzre. Közönségeſen mind azok a' Tartozások, melylyek a' közönſéges parantsolatokkal vagy tilalmakkal ellenkeznek, ha ſzintén azok feltaláltathatók is az Inventáriumokban, egygy általjában egéſzſzen eltöröltettek. --- 41.) Minden Uraságoknak egéſzſz erőben hathatósan tíltatik: a' jobbágyos telkeket, már akâr mi névvel nevezteténdő okból, réſzekre feloſztani, avagy azzal akâr mi egyêb módon ſzabad akaratjok ſzerint bánni. --- 42.) Egygy Uraságnak ſe ſzabad, a' jobbágyot, az ő' jobbágyi ſzolgálatján felűl, akaratja ellen még más munkákra is kénſzeríteni, még meghatározott jutalom fizetésért ſe. --- 43.) A' jobbágy tehát, a' ki egygynehány páſzma tsomók-

mókkal többet fon mint ſem s' menynyivel tartozik az Inventárium ſzerint, nem tartozik megelégedni az Uraſágnak ſzabad akaratból adott jutalom fizetésével; hanem, erre nézve rend ſzerint kell vêle megalkudni. --- 44.) Az úgy nevezett köz haſznra való napokat, melylyek tudnillik az útaknak, hídaknak és töltéseknek igazítáſokra rendeltettek, ſemmi féle környülálláſokban ſe ſzabad földmüvelésre fordítani.

Terméſzeti ritkább történetek.

A' Palatínátusi Udvari Tsillagnézö *Fisser* Úr, Szept. 19dikén éjſzaka', nézegé a' Mannhájmi tsillagnézö toronyból az Eſzaki fényt (auroram borealem) Feltetſzett 11 órakor mintegygy 30 gráditsnyi magasságnyira és 12 ſzélességnyire, a' *Herkules* nêvü tsillagzaton felül elterülve, és mintegygy 12 minútáig tartott. A' végén egygy kis gyenge verésség erede a' két *medve* nêvü tsillagzat köztt elterülve. A' míg a' Fény tartott, a' mágnétos tö ſzüntelen való izgás mozgásban vólt; a' barometrumban mindég fel felé ſzállott a' kényeső, és majd a' végén 1/10 réſz líneával ſzállott alá. A' fény' feltetſzésének kezdetétöl fogva a' végeig, tsak egygy fel gráditstsal ſzállott alább a' melegſég a' *Romür'* lajtorjáján. — A' Portugalliai Királyné egygy igen tsudálatos ſzeretsent kapott leg közelébb ajándékba. Az, félig fehjér; félig, fekete; még a' ſzemei is félig fehjérek, félig feketék. --- Egygy helységben *Bliterra* mellett Franciában, a' minap egygy kútat ásnak vala. Le lévén már 6 ölnyire az ásók; vízre akadának: de tovább ásván; hirtelen egygy földalatti zúgás nagyon megrettente öket. Egygy az ásók közzül oda le maradt vala: kiáltották fel; nem felelt ſemmit. Az ötstse leereſzteti magát hozzá; s majd alóról e' ſem ada ſemmi jelt fel. Utánnok mégy egygy harmadik: hasonló képpen jára.

az

az is. Még egygy negyedik rá vetette a' fejét, és jó előre való készülettel leereszteté magát: néztek utánna; és majd látták elájúlni és tagaiban rútúl rángatódzni: felvonák, és két óra telt belé, míg feléleszték. Ekkor próbát tevének egygy kakassal s egygy matskával; s majd mind a' kettőt dögölve s megégve húzák fel. Végre felvonák a' meghóltt embereket is, és böröket egészszen mészszé váltnak találák. Azután sok külömbb féle üveggé váltt testeket is húzának fel. Az a' földalatti zúgás most is mindég folyton folyva tart. Némelyly Természetvizsgálók már most, ezen természeti történetnek kimagyarázásában foglalatoskodnak.

Elegyes hírek.

Minthogy a' Holl. Tart. Státusok a' magok' részéről való seregeknek megtíltották a' hazai viszszá vonásokba való bé avatkozást, és ezen tilalomba a' Swajtzer regementek is bé foglaltattak: tehát a' *Bernai* Kánton azt írta a' Generál Státusoknak, hogy: mivel a' Swajtzer katonáknak a' K. Társaság' zsóldján való állasok, az egész K. Társasággal való kötésen fundáltatik; nem kötelezhetni őket arra, hogy különösen egygy Tartomány' parantsolatinak engedelmeskedjenek, s a' t. És ezen írást méltó tekintetbe is vették a' Holl. Tart. Státusok, és a' Generálkapitányra nézve tett minapi Végezésekbe ezt tették klauzuláúl: „Hogy ez, telylyességgel ne légyen a' Swajtzer katonák felöl való kötéseknek károkkal vagy kissebbségekkel." — Nem vólt semmi haszna a' Helytartó Printz' azon levelének, melylyet Szept. 26dikán a' Holl. és Napnyúgoti Fríziai Státusokhoz íra, azon Végezéseik aránt, melylyek által hívatalától megfosztották. Én, úgy mond a' többek között, arra leg kissebb okot sem adtam, mindenkor hívatalom s lelkem' esmérete szerint tselekedtem; és óhajtom, hogy mennél hamarább megmutathassam az én' egyenes szívemet és haza-

ſzeretetemet, s a' t. — A' mit a' Geldriai Státusok, a' Holl. T. Státusoknak *Hattem* s *Elburgra* nézve írtt minapi levelekre feleltek; annak ſummája ím ez: Felette nagyon boſzſzankodunk, hogy Hatalmasságtok a' mi' hatalmunk alatt lévő lakosok' dólgába avatkoznak, és a' felől tőllünk fenyegető ſzókkal ſzámadást kérnek. Mi, a' magunk' Tartományunkban ſzintúgy fő Hatalmasság vagyunk, mint Hatalmaſſágtok a' magokéban. Éppen nem akarjuk megengedni, hogy nékünk egygy Tartomány is törvényt ſzabjon. A' Hatalmaſſágtok' kívánſágai igen veſzedelmesek a' K. Társaságnak; és már e' végre fel is lázzíttattak minden Öſzſzeſzövetkezettek, hogy azoknak ellene ſzegezzék magokat, s a' t. — Igen nagyon meghökkentek a' H. T. Státusok és a' vélek tartók, a' Fríziai Státusoknak azon végezésekre, melyly ſzerint: „ intetnek a' lakosok, hogy a' motskolódások' terjeſztésében a' közönſéges levelekben, magokra vígyázzanak: tíltatik az ilylyen leveleknek nyomtatása, és az olylyannak is, melylyben dítsértetik vagy gyaláztatik akármelyly Tartomány' igazgatásának módja. Meg van tílva minden lakos és ſzabad ſeregeknek, hogy a' más tartományok' dólgába ne avassák magokat, és oda ſe fegyveresen ſe fegyver nélkűl ne menjenek; megtíltatott a' gyűlés tartás minden gyakorló ſeregeknek, és az abban tétetett minden végezések ſemmivé tétettetnek." — Groninga ſem ért minden réſzben egygyet Holl. Tartományjával. — Láthatni hát, hogy az egéſz K. Társaság tsupa zűrzavar! — N. Váradi *Veress Adám* Úr, az Erdélyi fő Kórmányozó Széken 32 eſztendeig folytatott ſzolgálatja után, Tanátsos Urasági renddel haza botsátatván, a' múltt Szept. 23dikán Erdélyben Alvintzen meghólt, örök emlékezetét hagyván nevezetesen az Erköltsi Tudományoknak és Hazai külföldi viseltt dólgoknak tudásokban. —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
25
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
84
LEVELE.

Hazai Történetek.

Valamint minden mások' kissebbségére ólylykor ólylykor hozzám küldettetni ſzokott leveleket nagyon ſzorgalmatosan ki ſzoktam zárni hírmondó leveleimből, úgymint a' melylyek éppen nem arra valók, hogy a' mások között való haragot s ellenkezéseket hordják ſzéljel: úgy ellenben ſemmit ſe tselekſzem örömestebb, mint ha valamelyly érdemes Hazafinak jó híre' neve' helyre allításában valamit tehetek, úgymint a' ki nagyon tudom betsülni s tiſztelni mind azokat, a' kik Hazájoknak egygy vagy más réſzben lehető bóldogításában faradoznak. Bizonyosan tudván azért, hogy egygy érdémes Hazafinak jó híre, igen kedves dolog a' jó Hazafiak előtt: ímé ide téſzem azon levelet, melylyet *Kassa*' vídékéről vettem ama' Tiſztelöndö s Tudós Profeſzſzor Baróthi *Szabo Dávid* Úr' verseiről tett ítéletre nézve. Az, e' képpen van: —

„ Én, (K. F.) *Szabót*, minekelőtte láttam vólna, tiſzteltem. Első látásunk, időnknek külömbbsége mellett is, barátokká tett, s a' Poézis és Haza ſzeretet, melyly mind kettőnkben forrott, egygyüvé olvaſztott. Szerentsémnek is tartom azt, hogy Hazámnak egygy elfelejthetetlen Poétáját barátomnak nevezhetem. Tudom ugyan, hogy ő némelylyeknek nem tetſzik, és hogy a' nagyobb réſz ſiket ſzépségeinek érzésére: de nem óhajtotta ö ſoha ennek a' réſznek javallását. A' Leonínuſi pattogás, játékosan tsiklândoztatja a' tanúlatlan füleket: de, ſzenvedhetetlen azok előtt, a' kik férjfiúi Dis-hármoniához ſzoktak a' Görögök' s Rómaiak' verſeiben. *Docti, rationem artis intelligunt*; *indocti*, *voluptatem*, azt mondja *Quintilianus*. *Szabó*, Rágalmazóinak ſzámoktól, bár akâr menynyin lêgyenek, nem fog elrettenni: érzi önnön érdemét: és, ha ezen kívűl más bátorításra lenne ſzüksége; Hazánknak két ſzent Öregjei, *B. Ráday* és *B. Orczy*, nêki vígaſztalására lêſznek. Hogy minden darabjai a' tökélletességnek leg felsőbb grádusát érték el; én azt nem vítatom: de ő az, a' ki (a' mint ezt Hazánk' leg kedvesebb Poétája, Gróf *Teleky József*, hozzá küldött kéz írásával bizonyítja) *a' magyar Parnaſzſzuson ſzerentsés bátorsággal újj útat vert*; és, ha vagynak is olylyas darabok *Vers Koſzorújában*, melylyek ſzorgalmatosabb jobbítást vagy éppen kivetést érdemlenének (a' milylyen a' *Thétis' és Bakhus' versengéſe*, melylyet másnak kedvéért fordított); vagyon ellenben egygy *Komáromi földindúlás*, egygy *Bátorkeſzi ſzöllőbe való menetel*, melyly, akâr az elme' játékát s elfáradhatatlan tüzét, akâr a' magyarságot, akâr a' képzelődést, akâr a' verſificátiót tekinted benne, mindég tsudállására ragad. Tsudálkozni lehet némelylyek' vakmerőségén, kik irígységből, tudatlan ostobaságból, vagy talán tsak

paj-

pajkosságból is, egygy ilylyen érdemes megélemedett Hazafit boſzſzantani mernek. Ez előtt 9 eſztendővel jöttek ki versei, s némelyly darabja a' hírmondó levélbe is belé vőlt téve: hallgatott minden, ſenki ſe vetette hibáit ſzemére; s most támad fel ellene némelyly titkos képű elme, minekutánna verſei újjobban láttak világosságot s mintegygy ellepték a' Hazát. — Kimutatni, fel fedezni a' fogyatkozásokat, nem tsak ſzabad, hanem kötelesség is: de, ennek palástja alatt az igaz érdemet nevetségessé tenni, ólyly vakmerőség, a' melyly gyalázatot von elkövetőjére. A' Haza' és a' Tudományok' ſzeretete, egygyüvé ſzokta forraſztani a' ſzíveket: nem érzette egygyikét is, a' ki az én' *Szabóm'* nyúgodalmát ſzidalma által akarta félbe ſzakaſztani, azt a' nyájas öreget, a' ki hoſzſzas fáradozási után tsendességben kéſzűl enyéſzetéhez. Motska az a' Társaságnak, a' ki ötet illeti. " Bizony egygyſzersmind ezen tudósító Tudós Úr is dítséretet érdemel minden igaz Hazafitól, hogy az érdemnek így fogja pártját!

Azon levél, még ezeket írja. — 1.) Abaúj Vármegye nagy ſerényſéggel dólgozik az Orſzág útakon. Az út *Kassától* fogva *Hídas Németig* egyenes líneában fog menni, a' hol a' *Hernádon* kereſztűl nagy híd és magas töltéſek vagynak; onnan pedig *Szántó* felé mégyen a' Poſta úton. Már jó darab elkéſzűlt, 2 hónap alatt. A' Fejedelem ezen kereſztűl menvén, azt mondotta, hogy jobb útakon (ide értvén még a' külső Orſzágiakat is) ſehol ſe járt, mint a' milylyenek a' Lengyel Orſzági újj útak; a' most kéſzűlő Magyar Orſzágiakat pedig azoknál is jobbaknak mondotta. Innen, ezeknek megſzemlélésekre s a' tsinálás' módjának megtanúlására, nem tsak a' Magyar, hanem a' Horváth Orſzági Vármegyék is, bizonyos embereket küldöttek ide,

hogy az útak nállok is azon móddal készíttethessenek. — 1.) A' közelébbi Debreceni Vásárról haza felé tértt egygynéhány Sáros Vármegyei Szekeresek, a' mint megháltak egygy pusztán, észre vették, hogy valami betyárok lovokat ellopni igyekeznek. Meglesték hát; s rajta kapták őket. Mit tsináljunk vélek? kérdé az egygyik Tót. Vigyük a' V. Ispányhoz, felele a' másik. Az, haszontalan! mondá a' harmadik; ott, 30-at 40-ent vágnak rájok, s elereszttik. Törjük hát öszsze minden tagját, mondá ismét egygy. Az is haszontalan! mondá az elsöbb; sokára tsak ugyan kigyógyítja a' borbély, s megint kárba ejtenek valami szegény útast. Végre hát azt végezték, hogy a' szemeiket szúrják ki, úgy osztan vakon tsak nem lophatnak. Így ereszték őket el szabadon viradttáig szemeiket kitolván.

Külföldi hírek.

Béts. Ő' Felsége haza érkezvén szerentsésen e' folyó Hónapnak 14dikén; 21dikén dél előtt, Ferdinand Ertzhertzegnek eleibe méne, ki is most érkezik viszszá Angliából a' maga' Fels. élete' párjával. Méltó megjegyezni, milylyen szörnyü útat tettek Ő' Ertzhertzegségek; még 4dikén ezen hónapnak Londonban valának. Még estvére azon 21diken, viszszá várák Ő' Felségeiket. — A' mi' Udvarunk, azt írja egygy Bétsi Tudósító, mind szorossabb szorossabban köti magát öszsze a' Berlíni udvarral. Már most, a' mi ugyan 1740-diktől fogva meg nem esett, szabad a' burkus hadi Tisztteknek minden ezen Udvartól adatándó Passzus nélkül bejárni az Osztriai örökös tartományokat. — Feldmarsal *Laudon*nak esztendei fizetését 6000 forinttal jobbította meg Ő' Felsége. Már most ezen nagy Vezérnek, mint Feldmarsalnak 14,000 forint fizetése van; mint regementtel bírónak 4000; mint a' Terézia Nagy kereszttes

tes rendbéli vitéznek, 2000; és így, esztendei fizetése mind öszsze 20,000 forint. Ezen fizetés javításból, né! mit húznak ki a' sas szemű Politikusok: azt mondják, hogy Török háború leszsz. Az igaz, hogy alig ha nem jól vetnek hozzá; mert a' Konstántinápolyi levelek szerint, a' nép egyenesen hadat áhétoz. A' Diván még tsak szónak sem áll, és a' Moszka Követnek egygy egygy hónapig se felel semmit is. Minthogy tehát a' Kapu semmivel se láttatik gondolni: nem reménylheti, hogy a' Moszka Udvar azon dölfösségét tovább békességes tűréssel vigye. Még a' jövő tavaszig nagyot fordúl a' Kapú a' sarkában. — Meglehet talán, hogy azon megátalkodottsága a' Divánnak onnan van, hogy most —

Konstantinápoly tsak nem nem egészszen nyakig áll az öröm' Özönében a' minapi szerentsés viselt dolgán Égyiptomban az oda küldetett Kapitány Bassának, a' pártos *Murat* és *Ibrahim* Béyk ellen. A' Szultán felette pompás ajándékokat küldé azon Kapitány Bassának, hogy megtörte a' nyakas Béykét. A' Diván már most azon töri a' fejét, hogy ott ezután a' tsendesség erőss lábon álljon, és hogy a' hatalmas Kórmányozók benne, a' török Udvartól való függésben megtarthassanak. Eddig az egész uralkodás tsak a' Béyknek kezek köztt volt, és az Udvartól oda küldetett s a' Szultán' képét viselt Bassának, közel egygy tsepp része se volt az uralkodásban. Az említett Kapitány Bassa, azt mondják, hogy maga tsinált egygy plánumot, és azt a' Szultán már helybe is hagyta. A' szerint, a' Béyknek eddig volt hatalmok egészszen eltöröltetik; Égyiptom, 5 kórmányozó Székekre osztatik fel, és ugyan annyi 3 lófarkos Bassákra bízatik, kik, mind egygymást, mind a' talántán feltámadó Béyket szüntelen zabolán tartsák.

Ha

Ha ez a' plánum elsűl: úgy, a' termékeny Égyiptom, melyly eddig jobbára tsak a' Béyket gazdagította, igen nagy haſznot fog az Udvarnak hajtani, és hatalmához jót fog tódítani. Még eddig a' Kapitány Bassa ſemmit ſem tsinált ezen végre egyebet, hanem, birtokába vévén *Kairó'* Városát, oman egygy pátens levelét küldé el mindenfelé az Orſzágba, a' melylyben a' Nagy Szultán azt parantsolja az Égyiptomi lakosoknak, hogy az ő' Prófétájoknak törvényét ſzorossan megtartsák, és minden parantsolatoknak engedelmeskedjenek, a' melylyeket a' Kapitány Bassa által kiadánd. Ugyan ekkor azt adá tudttokra a' Kap. Bassa a' lakosoknak, hogy a' Szultán egygy tsepp rend kívűl való Adót ſem kíván, ſem az Orſzágtól közönſégesen, ſem pedig fejenként ſenkitől; hanem tsak azt, hogy a' pártos *Murat* és *Ibrahim* Béyket (kik megſzalaſztatván, az Orſzágban valahol lappangnak) adják ki, hogy rámára vonattassanak az ő' kegyetlen s ſzabad ſzakállán folytatott uralkodásokért. A' Béyknek ilyly mostoha ſorsokon megrettenvén az Orſzág' Nagyjai; többnyire mindnyájan meghódoltak a' Szultánnak, és hatalma alá vetették magokat.

N. Brittania. A' koronázás' napjának emlékezetére nagy pompa vólt az Udvarnál Szept. 22dikén. Ekkor ismét ſokan örvendeztek a' Királynak, hogy a' *Nikholſzon Margaréta'* kezétől ſzerentséſen megſzabadúlt; s most is még únos únta küldetnek az ilylyen örvendező levelek, és azt mondják, ólyly nagy rakásra gyűltek már, hogy a' *Tripártitum*-nál is nagyobb könyv telne belőllök. Némelylyik közzűlök igen nevetſéges is: egygy, ezzel rekeſzti bé: „Mi, a' Felſéged' élete' megtartatását, mint egygy nagy áldást úgy nézzük azon okokból, a' melylyek már ide le nem férnek." Egygy

má-

másik, így: „ Hogy a' mostani Miniſzterek, a' kik minêkünk haſznot hajtanak, a' magok' tiſztviselésekben megmaradjanak. " Egygy harmadik: „ Reménylvén, hogy Felséged nem ſokára meg fogja esmêrni, hogy a' mostani Miniſzterek, ellenségei a' Hazának, öket a' Tiſztességeknek s hívatalokrak felsöbb póltzairól levetni, és helyekbe az Orſzágnak igaz barátit fogja tenni. " Azok, a' kik ez alkalmatossággal vitézi rendre emeltettek, kik is nagy ſzámmal vagynak, mindnyájan *Margaréta' Vitézinek* neveztetnek. Nikholſzon Margaréta, a' ki az Eſzelösök' házában egéſzſzen megnyúgodva s tsendesen él, és ſzűntelen leveleket ír, már igen ſokakhoz íra ezen Vitézek közzűl, és azt kívánja tőllök, hogy köſzönjék meg nêki azon méltóságra lett felemeltetéseket. — Hiberniában, az úgy nevezett *febjér ifjak* már 4000-en öſzſzeadták magokat és minden Papokkal s Magiſztrátusi ſzemélyekkel igen rútúl bántak. Katonák rendeltettek ellenek: elesett közűlök 45, és ſzámtalanok ſebesítettek meg; a' katonák közzűl tsak 3 esett el, és 15 ſebesítetett meg. Még többre fognak menni, ha eleit nem vêſzik. — A' Londoni Udvar, melyly más réſzről ſzorgos tanátskozások köztt van Hollándiára nézve, újj Hollándiában egygy újj Kolóniát akar felállítani, e' végre nem ſokára oda fog küldeni 680 rab férjfiakat és 70 rab aſzſzonyokat. 300 fegyveres katonák fogják öket oda kísérni. Ezen újj Kolónusok' ſzámára 2 eſztendeig mindenféle eleség fog adattatni, és holmi ſzükſéges ſzerſzámok is az épitésre, vadáſzatra, haláſzatra s a' t. Ki tudja, mi hatalmas nép kerekedhetik még valaha ezen gaz emberekből? Rómának eredete, vet valamit hozzá.

Hollándia. Még tsak azt ſe tudják a' Katonák melylyik Státus' parantsolatinak engedelmeskedjenek; egygyik Tartomány egygyet parantsol, másik másat. Ezen

zűrzavart eleibe terjeſztette a' Státus Tanáts a' Generál Statusoknak, és kéri, hogy ſzánják minden figyelmetességeket s munkásságokat olylyas módoknak feltalálásokra, melylyek által a' K. Társaság kivereked jen ezen mostani zavarjából. — A' Holl. és napnyúgoti Fríziai vitéz Rend is proteſztált a' Holl. T. Státusoknak azon végezések ellen, melyly által ezek ideig óráig megfoſztották a' Helytartó Printzet a' Generálkapitányi hivatalától a' magok' Tartományokban. Azon proteſztátziónak a' vala a' veleje, hogy: Mivel azon hivatal egygyező akarattal adattatott által a' Helytartó Printznek; ugyan olylyan közönſéges megegygyező akarat kívántatik annak viſzſzávételére; és, még ez is csak akkor eshetne meg, ha világosan megmutattatnék, hogy a' Helytartó nem felelt meg a' maga' hivatalának. De a' Holl. T. Státuſok mind ezekre is csak megmaradnak a' magok' feltételekben, és a' magok' tartományokat mind jobban jobban erőssítik katonákkal. A' magok' óltalmok alá vették *Trájektum*' városát is; mivel úgy látják, hogy ezen városnak állapotja igen ſzorossan van öſſzeköttetve az ő' Tartományoknak állapotjával.

Tudositás.

A' F. Helytartó Tanáts' parantsolatjából adatik mindeneknek tudttokra, hogy a' Budai Depositóriumban találtató Papi bútorok és holmi egygyet más drágaságok, mint nevezetesen: egygy rendbéli, fehjér, és külömbb külömbb féle virágokkal megékesített aſztalhoz való Szakküiömbb féle virágokkal megékesített aſztalhoz való Szakſzóniai porcellánok; külömbb külömbb féle béfoglaltt és bé nem foglaltt drága kövek, úgymint briliántok, kimetztzett ſzegeletes és lapos Gyémántok, Smaragdok, Zsafirok, Rubintok; külömbb külömbb féle ezüst s más egyéb kéſzületek; jó féle gyöngyök; ezüst tsipkézetek, rojtok; ezüst edények; aſzſzony öltözetek; fehjér ruhák s más egyéb e' félék; ezen folyó eſztendőben a' jövő Novemberнek 20dik s több következő napjain, közönſéges kótyavetye által eladattatnak. A' kiknek azért tetſzik; a' megmondott napokra ottan jelenjenek meg.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
MIND SZENT HAVÁNAK
28
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
85
LEVELE.

A' Galíciai jobbágyi ſzólgálatra nézve tett Rendelésnek félbe ſzakaſztott —

Pontjai; — 45.) Az udvari ſzólgákat s más egyéb tselédeket akár egygyik akár másik Nemből, nem kénſzerítheti a' földes Uraság, hogy az önnön maga' ſzabad akaratjabéli fizetéſért, vagy pedig jobbágyi ſzólgálat' helyébe tsupán tsak ételért ſzólgáljanak. Az ilylyen tselédeknek, mint egyéb rendbélieknek, ſzintúgy illendő fizetést és elégſéges ételt kell adni. — 46.) Mind azok a' termés' vagy termeſztésbéli (in natura) Adók, avvagy akármi egyéb Tartozasok, a' melylyek az Urasági valódi inventáriumokban avvagy az újjonnan felállittatándó Urbáriumokban nintsenek világoſan felréve, mind örökre egéſzſzen eltöröltetnek. — 47.) Kézi mesterſégbéli munkákat, az Uraság' telkén találtató kézi-mesteremberektől, ſoha ſe lehet jobbágyi ſzolgálat' fejébe kívánni; hanem azokért mindenkor meg kell fizet-

ni. — 48. Az Uraság' gabonájának hajón *Dántzig*-ba való szállítására, egygy Uraságnak se szabad a' maga' jobbágyit kénszeríteni; hanem erre mindenkor önként szabad akaratból való munkásokat tartozik rendeltetni az elő írott mód szerint. — 49. Közönségesen tíltatik egygyszersmind az a' némelyly helyeken êszre vevődött igazságtalanság is, melyly szerint minden házi gazda egygy telektől, a' melylyért egygy napi jobbágyi szôlgálatot têszen, tartozik a' *Dántzig*-ba szállíttatándó gabonának bêfedésére, ingyen két szalma fedőléket készíteni a' maga' tulajdon szalmájából, avvagy a' maga' szalmájából kötni tsomókba az Uraság' gabonáját. — 50.) Minden hajó körül való szôlgálatok, melylyek eddig a' jobbágyoktól külömbb külmöbb féle színek s modok alatt megkívántattak, p. o. hogy ők az Uraság' hajóit ingyen tartoztak megterhelni, azok mellett vígyázni vagy ört állani, a' hajókat a' meg jobbításra a' vízből kihúzni és ismét bêtolni, árbotzfákat s hajóköteleket készíteni, az ótska köteleket szálanként széljel tépegetni, a' hajós legények' számára tsépelni és árpa darát készíteni, és egygy kis fizetésért sőt tsak tsupán ételért is a' hajón evedezni; mindenütt és egygy átaljában egészszen megtíltatnak. — A' többit másszor.

Kereskedés és béke szövetkezések.

Mind Franeia mind Ánglia igen nagyon örül az ezen két Udvar köztt végbe mentt kereskedés szövetségnek. Egygy Párizsi levêl ezeket írja: „ Méltó, hogy ez a' szövetség egygy nevezetes Epokha lêgyen a' két Nemzet' történetei köztt. XIVdik Lajos, ámbár ôlyly szoross ôszszeköttetésben lett légyen is a' *Stuárt* Házból vóltt utólsóbb Királyjaival Angliának; soha se léphe tett mindazonáltal ilylyen szövetségre. Érzette ennek fontos és szükséges vóltát: erre nézve, midőn a' Hol-

lán-

lándiai Helytartó IIIdik *Wilhelm* az Angliai Királyi Szék-
be űle, meg nem tartóztathatta magát, hogy a' Tanáts-
ban ezt ne mondja: „Most már még magassabbá lett
azon elrekesztő fal, melylyet én le akartam rontani.“
Bizony egygy ilylyen szövetségnek tökélletességre men-
tét úgy lehet nézni, mint egygy polgári társaságbéli
remek munkáját ezen mi' időnknek. Azon kívül, hogy
az közönséges javára van a' Státusnak, talál abban a' Filozo-
fus is olylyat, a' mit méltán betsülhet. Tudnillik, az egygy-
más közti való kereskedés által, ólyly szorossan öszszefog-
nak köttetetni a' két Nemzetek, hogy az eddig őket külön
szakasztott határok végre el fognak enyészni, s a' vetélkedő
irígység és gyűlölség, melylyek eddig ólyly sok hartz' al-
kalmatossági valának közttök, lassan lassan ki fognak hal-
ni. Ha meggondolja továbbá az ember, hogy ez a'
fontos és terhes mivólttú szövetkezés, tsupán tsak 4 hó-
nap alatt ment tökélletességre: bámúlhatni mind a' két
részről való Minisztereknek böltseségeken s alkalmatos-
vólttokon. “ Az Angliai levelek is azt mondják, hogy
soha még tsak ingyen sem gondolták, hogy rájoki nézs-
ve ílyly hasznosan üssön ki ez a' szövetkezés. Ezennel
hozzá fogat a' Londoni Udvar a' Portugalliával, lejendő
kasonló kereskedésszövetségnek kidólgozásához is; és
reményli, hogy azt még a' Moszka Udvarral is tökél-
letességre viszi ez esztendő' végeig. — Elö Tes
egygy Ország: Ki nem-látja, hogy a' Minisztereknek
bölts munkásságok az a' *Systole* és *Diastole*, melyly a'
Kereskedés' planumában széljelágaztatott ereken körül-
járatja a' vért a' pénzt: Azokhak köszönd te meszsze
levő tag, hogy rád is, annyival inkább ha hogy sár-
gán foly, mert így leg egészségesebb ez a' vér. Így
képtelenség a' Medicínában, a' mi tsupa igazság a' Po-
litikában! — — — Ugyan a' Londoni Udvar, még Jú-
lius-

liusnak 14dikén kötött vala szövetséget a' Spanyol Udvarral, a' maga' jobbágyinak Napnyúgoti Indiában a' *Muszquitó* Széleken való megtelepedések végett; és ezen szövetség is már végképpen megállíttatott Szept. 1sőjén. Áll 16 tzikkelyekből. Anglia részére igen hasznosnak látszik: jó darabbal kiszélesítettek az által az Ánglus' birtokában lévő földeknek határi: telylyes szabadságokban all az Ánglus' embereinek minden féle fát vágni, azzal külső földekre kereskedni, hajóikat abból megjobbítani, a' halászatot űzni, s a' t. És mind ezért semmit egyebet nem ád Anglia Spanyol Országnak, hanem tsak azt, hogy az Ánglusok oda hagyják *Muszquitó*' földét, és annak szélei' tájékára költöznek, melylynek határai egészszen kiszabva megállíttattak. Ebből áll rövideden azon szövetség' veleje, és reménylhetni, hogy az, mint egygy erőss bástya, úgy fog ellent állani minden ezután következhető ellenkezéseknek azon két Hatalmasság' emberei közzt azon a' világ' részén. — A' Spanyol Udvarnak az Álgíriai *Dey*vel kötött békeszövetsége is megállíttatott már, és kijött nyomtatásban *Madrit*ban. Annak veleje, ím ez: — Szabadságában áll a' Dének, tetszése szerint egygy személyt kinevezni a' végre, hogy az, mint Álgíriai Ágens a' Spanyol birtokában lakjon; — a' Spanyolnak *Orán* és *Álmanzaquivir* várai, mint eddig, ezután is semmi közösüléshen nem lészsznek a' Maurok' táborával; — a' Dey ezekre a' várakra soha se fog ráütni, s a' *Maszkarai* Dey az Álgíriainak parantsolatja nélkül azt nem tselekedheti: ha mindazonáltal a' szerte széljel kóborló senkitől se függő Maurok, ellenségesen viselnék magokat; az által ne háborítassék meg a' Spanyol és Álgíria közzt lévő barátság; — a' Dey, nem tsak a' Spanyol', hanem a' Pápa' birtokában lévő Szélekre nézve is, egészsz be-

tsű-

tsűlettel fogja magát viselni, és a' maga' Státusiban mind azokat egéſzſz emberséggel fogja venni, a' kik a' Spanyol Felség' hajóin oda menéndenek; — végre ajánlja magát a' Déy mind azon Hatalmasságokkal való béke-kötésre, a' kiket a' Spanyol Király néki ajánláná, és a' kik a' Törökkel békességben vagynak, úgymint a' melylynek akaratján a' Déy mindenkor járni kíván. — Tsak e' kitsiből is — hát ha még minden rejtekeibe bé-láthatnánk a' Kabinétoknak! — láthatni, milylyen ſzerte ſzéljel elágazott öſzſze meg öſzſzemenő ſzövezeteken állnak az Orſzágok mind magokban mind egygymás közzt! és, ha ezen ſzövésben tsak egygy ſzál ſzakad is még; jéh, beh nem tsuda, hogy ôlyly ſok foſzlik után-utánna!

Elegyes Hírek.

A' Berlíni hit letevés után, Slézsiába mêne a' Királyi Felség Októbernek 4dikén. Itten is nagy pompával fog lenni a' hit letevés Októb. 15dikén *Breſzlau*ban. Minden kerűletből 12 Statusbéli ſzemélyek fognak megjelenni, tudniillik: a' Grófok' s Bárók' Státusából, 4; a' többi Nemesekéből, 6; minden Városi polgári rendből 2. A' R. Kathólikus Papi Rend is tartozik letenni a' hitet. Már hallik, milylyen nagy örömmel fogadják a' helyſégek mindenütt Slézsiában az ott útazó Felséget. Minthogy itten is ſzintúgy mint a' minap Napnyúgoti Boruſzſziában minden költsêges pompa tartás megtíltatott; tehát a' helységek' lakosai, úgy adják elő a' magok' ſzeretettel elegyes tiſzteleteket; hogy ki lovon ki gyalog kimennek Ő' Felsége' eleibe, ki egygy rövid köſzöntő íráskát nyújt a' Felségnek, ki örömkiáltoz; ki virágokkal hinti bé az útat, ki egygy Tiſztességoſzlopotskát emel fel az út' közepén, s a' t. Méltó itt megjegyezni, hogy mikor a' minap Boruſz-

ſziá-

ſziában járt Ő' Felsége, ſok helyütt a' paraſztok, nem tudván másképpen kiadni a' magok' nagy örömöket, a' kalapjokat és ſipkájokat hajigálták fel az eg felé a' ſzívek-ſzereti Király előtt. — Bóldog Fejedelem, kit jobbágyi így ſzeretnek! azok az apró ajándékotskák nem azt tzímerezik ê, hogy leg kissebb tsepp vérek is a' Királyé? a' kalapok' felrepítésével nem ſzívek ſzállott ê fel ezért: *Isten, áld meg Őtet!* ? — — Két Berlíni Kereskedők, egygy Képfaragó által kifaragtatták a' meghóltt Fridriket éppen olylyan nagy formában, mint a' milylyen vólt. Olyly helyesen van találva, hogy önnön magának Fridriknek vélné az ember lenni; és, hogy e' Monárkát még jobban előadja, önnön ruhájába öltöztették fel: s e' képpen ül a' Király' képe két karos ſzéken, tartván egygy levelet a' kezében, melylyet egygy ott előtte álló Adjutánt ada által. Azt mondják, hogy azt gondolná az ember, hogy nó most egygybe megnyíllik a' ſzája és válaſzol az Adjutántnak. Le nem írhatni, menynyi a' nézője: a' Királyi Háznak atyjafiai, a' külső Országi Követek, és más egyéb ſzámos Méltóságok, mindnyájan tsudálják ez eleven hóltat. Ha ott vólnánk: lehetetlen vólna édes sírás nélkül megállni, látván, mint mennek jó távolka földről is azok az Invalidusok, kik a' megbóldogúltt Király alatt hartzoltak és már most az ő' gazdag jóvólttának tárházából élnek, mint mennek, mondom, az Ispitályokból, ki mankón ki hogy, Berlin felé; tsak hogy meglát-hassák még egygyſzer az ő' megbóldogúltt Királyokat. A' többek között oda mêne egygy ſzegény öreg aſzſzony is, s hallván hogy 4 garast kell fizetni a' nezésért, az Istenre ís rimánkodott, hogy engedjék meg néki két garasért meglátni a' maga' vóltt Királyát, és ezen vígaſztaló örömétől ne foſzſzák meg őtet. Ingyen

ereſz-

ereſzték bé, mint ſzintén ezreket másokat ilylyeket. — Már hanéha, hogy még is kívülről is látható légyen az útſzákon s házakban is; de külömbben nem vólt vólna ſzükség e' képre: Fridrik él belől most is minden ſzívekben, éppen tsak ilyly külömbbſéggel, hogy ezek, kárályi ſzéki valának ez előtt, most pedig Mauzóleumi.

Bétsbe, Októbernek 22dikén dél utánni 3 órakor méne bé nagy pompával a' Sz. Pápa' Nuntziussa *Kaprara*; és más nap' dél előtti 11 órakor vala audientziája Ő' Felségénél a' Tsáſzárnál, azután Ferentz és végre Ferdinánd Ő' Ertzhertzegségeknél. — Szörnyűség, menynyi temérdek eleség fogy el eſztendőnként Bétsben! a' múltt eſztendőben, enynyi: 41,041 ökör; 1,319 tehén; 71,239 borjú; 48,994 juh; 147,176 bárány; 98,556 diſznó; 12,876 malatz; 547,706 akó Oſztriai, és 10,650 akó Magyar s más külső Orſzági bor; 376,830 akó Ser; 370,892 mázsa fehjér, és 262,193 mázsa fekete liſzt; 7,135 mázsa Gríz; 44,976 hüvelykes főzelék; 152,325 kila búza; 73,786 kila árpa; 704,802 kila zab; 19,997 tsömő ſzéna; 1'236,162 kéve ſzalma; 25,130 mázsa fagygyú; 300,000 öl fa. — Ugyan honnan teltek mind ezek ki? Ha tsak az égi madarak is ólyly ſzámmal vagynak, hogy b. e. Luther Márton mondottaként, *ha Isten e' világnak tsak Verebeit küldené is a' Frantzia Királyra, egygyſzer ſe tudna azoknak enniek adni*: ugyan honnan él hát az élő állatoknak milliom Világa? Beh kimeríthetetlen a' Terméſzet' tárháza! beh gazdagon hatalmas annak gazdagon gazdálkodó Gazdája! — — A' *Slávónia*' ſzomſzédſágában lakó *Boſzniai* Törökök, nagyon ſzeretnék, ha a' Kereſztyén Fejedelmek között egy kis háború kerekednék. Könnyű átallátni az okát, miért? mert úgy majd ſokkal könnyebben bánhatnának a'

Moſz-

Moſzkával. Kivâltt a' Fridrik' halálára nagyon lésik hogy bár tsak valami támadna! A' Szultánról azt beſzéllik, hogy igen roſzſzúl van és nem igen ſoká fog élni. Bizony jobb is, azt mondják, az Országnak, ha ötet Muhamed mennél hamarâbb magához ſzóllítja, hanem már bezzeg az ö' *Szelim* fijáról, óh erről, tsak nem a' börökből kiugranak, ôlyly elragadó nagy örömmel beſzélnek, és még elore látják, majd mint tépi ſzéljel a' moſzka záſzlókat és mint töri izre porrá a' Tzárné' fegyvereit! Még ſok Törökök élnek Boſzniában, kiknek az Eleik Slavóniában bírtak. Innen, gyakran átal átal jövén ide, ſzorgalmatosan tudakozódnak: *Ugyan hogy hogy áll még e' s ez helység? Mint vagynak a' lakosok? Mint müvelik a' földeket? Meg vagynak ê még a' * gyümöltsfák épségben?* Leg kissebb telket is jól tudnak hogy s mint fekſzik, mert arról való bírtokos leveleik kezekben vannak, és ſzorgalmatosan megtartogatják. — Az ember tudnillik, míg él mindég reményl, és úgy s azzal megy a' sírba.

" Alíg van egygy Nemzet, melyly ôlyly bétsben tartsa a' gyümöltsfákat, mint a' Török. Innen, valamelyly veſzedelmes betegségbe esvén, egygybe fogadást teſznek, hogy felgyógyúlván, e' vagy ama' helyen, e' vagy amaz útſzán, enynyi s enynyi gyümöltsfákat plántálnak; és, majd meg is felelnek ezen fogadásoknak. „ Olyly fogadások ezek, mondá egygykor egygy Török, a' melylyek a' Magasságosnak lehetetlen hogy ne tessenek, mivelhogy azok, haſználnak az Ö' teremtéſeinek. "

Pozsonyban a Gabonának Kilája: A' búzáje, a' javáje, 29 garas, a' jótskáje 26; a' rozsé, 18; az árpáje, 13; a' zabé, 11.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK 1 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 86 LEVELE.

Ts. K. Rendelések.

1. Októb. 5dikén, méltóztatott Ő' Felsége kegyelmesen rendelni, hogy az a' ſzokás Magyar Országban, melyly ſzerint a' földes Uraság e' vagy ama' terméſztésnek megvevésében mintegygy elébb való vólt máſoknál, ezentól fogva telylyességgel megſzűnjön; és megengedtetik a' paraſztnak s egéſzſzen ſzabadſágában áll, hogy a' maga' termeſztéseit oda és annak adja el, a' hová s a' kinek akarja, a' földes Uraságnál lejendő minden előre való béjelentés nélkül. Az is megtíltatik egygyſzersmind a' földes Uraságnak, hogy azokat a' Vevőket, kik valamelyly helységbe menek, a' maga' földes Uraſági bírtokából el ne idézze.

2.) Minthogy a' kereskedésen kívűl tétetett portékák, paſzſzus mellett ugyan, de egygyſzersmind úgy engedtettek meg béhozattatni, hogy azokat a' Béhozó tsupán tsak az önnön maga' ſzámára hozza: e' végre, a'

a' közelébb múltt hónapnak 19dikén költt Felséges Rendelésnek ereje ſzerint, hogy minden e' réſzben megesketö Viſzſzáéléſek eltávoztattassanak; ímé, kinek kinek tudttára adatik, hogy az olylyan kereskedésen kívül lévő s önnön magános haſzon vételre paſzſzus mellett bêhozódott portéka, ha valakinél másnál találtatik azon kívül, a' kinek arra engedelem adaték a' bêhozásra, és megmutattatik, hogy az, ettől vétetett meg; mint tilalmas portéka úgy tartassék, és a' képpen bánjanak vêle.

3.) A' Galíciai jobbágyi ſzôlgálatnak félbe ſzakaſztott pontjai — 51) A' földes Uraſági Tókat kihaláſzni, a' sárt belőllök kihordani, és oſztán azokat tenyéſztő friss halatskákkal ismét megtölteni; a' földes Uraſági malmokhoz, ser vagy pályinka főző házakhoz, ingyen ſegítő legényeket rendelni; avvagy a' kantza ménes, a' legelő barmok, a' gabona földek és rétek, az épitésre való kő vagy fa, és egyêb ê félék mellett való vígyázatra, örállókat állítani; egygy jobbágy ſe köteles külömbben, hanem tsak rendes alku ſzerint való fizetés mellett, vagy ha ezek a' ſzôlgálatok a' rend ſzerint való jobbágyi ſzôlgálatba vevödnek bê. — 52.) Továbbá, nem kötelesek a' jobbágyok, a' jobbágyi ſzôlgálaton kívül az Uraſágnak rétjeit ingyen kaſzálni, a' ſzénát megforgatni és felboglyázni, kápoſztát és dohányt plántálni, megöntözni, gyomlálni, lemetztzeni vagy letorzſálni, avvagy a' magok' raſzájokat adni az Uraſág' kápoſzta vagy dohány földjének bêplántálására. — 53.) Hasonló képpen nem lehet öket kénſzeríteni, ingyen lent vagy kendert nyönni, bêáztatni, megtilólni, meggerebenelni, az Uraſág' lovainak ſzetskát vágni, árpa darát, kölest és kruppát törve kihéjjozni és tiſztogatni, len olajt ütni, az Uraſág' földjeit körül árkolni és bé-

sö-

sövényelni. — 54.) Az úgy nevezett innep napra való fának ingyen való vivése s felvágása, melylyet az Uraság eddig mint egygy mellesleg való jobbágyi szôlgálatot megkívánt vala, ezután meg fog szűnni. — 55.) A' trágyának kihordásakor, nem szabad annak széljelszórására különös jobbágyi szôlgálatot kívánni; arra se lehet kénszeríteni a' jobbágyot, hogy a' maga' trágyáját adja, avvagy az Uraság' trágyáját hordja jobbágyi szôlgálaton kívûl. — 56.) Nem kötelesek a' jobbágyok, a' tartozásbéli rendszerint való szekeres vagy gyalog jobbágyi szôlgálat mellett, még el is vetni ingyen az Uraság' gabonáját. — 57.) Nem kénszeríttethetnek a' jobbágyok, hogy a' földes Uraság' kertjei körûl ingyen vessenek árkot; hanem, ezt a' munkát az ő' rend szerint való jobbágyi szolgálatjokba kell tudni. — 58.) Mind azok az Adók, a' melylyek a' borral való kereskedésben, tsappénz, bévivő s kivivő pénz név alatt, vagy akármi egyéb nevezet alatt, a' földes Uraság' számára megvétettek; továbbá, a' némelyly Uraságoktól önnön magoknak jussúl vett és kirekesztő képpen gyakorlott ide vagy oda való bévitettetése a' boroknak: mind ezek közönségesen eltöröltetnek. De, a' magok' tulajdon Vendégfogadóikban és Kortsmájokban, megmarad az a' szabadságok a' Dominiumoknak, hogy azokban, a' magok' tetszések szerint bánhatnak, s azokra nézve úgy tehetnek kötést a' mint tetszik. — 59.) Megtíltatik az úgy nevezett *Komorne* név alatt való lakásért járó bér vagy taksa, melylyet némelyly Uraságok az ő' szüleiknél lakó parasztgyermekektől, vagy pedig a' gazdaságnak átaladása után a' magok' gyermekeiknél lakó öreg szülektől, az alatt a' szín alatt kívánnak meg, hogy a' lakók, tartoznak az Uraság' erdején itt ott fekvő dirib darab fákat öszszeszedegetni. — 60.) Némelyly tájékon az a' szokás van,

van, hogy a' fagygyúnak, ſzekêr kenőtsnek és botskornak árúlása, tsupán tsak egygynek engedtetik meg bizonyos kiárendáló fizetésért, és a' méſzárosok kéntelenittetnek a' fagygyút egyedűl az Árendálónak adni el mások' kirekeſztésével. Ezek a' mások' kirekeſztésével való adásvevések (monopolium) melylyek a' jobbágyot és a' közös élelem keresésre való ſerénységet felette elnyomják, telylyességgel eltöröltetnek: és, nem tsak ezen eladni való dolgokra, hanem közönségesen minden termeſztésekre nézve is, mint: gabonára, mézre, viaſzra, zsírra, lenre, kenderre nézve, ſzabadſágosnak és meghatározatlannak kell lenni az adásvevésnek; és, egygy jobbágyot ſe kell ſemmi akármi névvel nevezöndő ſzín alatt arra kénſzeríteni, hogy a' maga' termeſztéséből vagy eladni valójából, a' maga' akaratja ellen, valamit a' maga' földes Urának vagy az Árendálónak adjon el. — 61.) Az Adóba vitt gabonának megvivésekor, az úgy nevezett *Por-* vagy *mérték*-pénzt telylyességgel nem ſzabad megkívánni a' jobbágytól. — 62.) Az urasági gyümölts vagy dohány dézmának leſzedése mint ſzintén az a' ſzokás is, melyly ſzerint a' jobbágy a' maga' plántáltt dohányát meg fontolni és azért a' font-pénzt megfizetni tartozott, közönségesen eltöröltetik. — 63.) Az a' némelyly Domíniumokban *Tárgove* név alatt fenn lévő felette igazſágtalan Adó, melyly ſzerint az eladni való gyümöltstsel vagy egyéb eleséggel megterheltt s a' városba bémenő mindegygyik egygyik ſzekêrtől, a' ſzetskából ſöt még az üvegekből is és egyéb e' félékből nem tsak valamelyly bizonyos réſz vitettik az Uraság' Udvarába, hanem még az Árendálónak is bizonyos meghatározott ſumma pénzt kell az eladásért fizetni; az egéſzſz Orſzágban egygy átaljában eltöröltetik.

Ha-

Hadi készületek.

Bénézni a' következendőkbe vélekedés vagy gyanítás képpen; szabad, sokszor szükséges is: de, azokat előre meg merni állítani; vakmerőség, sokszor szükségtelen is. Nem megállítani hát, hanem tsak vetni hozzá, miért ne vólna kinek kinek szabad, hogy ugyan majd mire fog kimenni a' tudva lévő majd minden Európai udvarokban mind tsak több többre menő hadi mozgás. Ilylyen mozgásban van — ám hiszen írják, nem költjük — Petropoly, Konstántinápoly, Párizs, London, Madrit, Béts s a' t. már ki erőssebben, ki gyengébben, ki hogy. A' F. Tsászár, el járván leg közelébb a' maga' Tartományinak nagyobb részét; azon mintegygy 500 német mérttföldnyi útazása után már mostr, azt írják, hogy szűntelenűl tsak benn a' Kabinétban űll, és felette ritkán láttatja magát közönséges helyeken. Vólt ugyan a' híre, hogy e' napokban ismét M. Országra fog jönni Ő' Felsége felette fontos dólgok végett: de, még eddig elmúlt. Tsak híre vólt hát; még is már abból a' Meszszelátók egygy közel lévő török háborút húzának ki, a' melylyet is — ezer a' fejek — tsak nem elkerülhetetlennek mernek állítani Konstántinápolyban. Az igaz, hogy Béts nem tsak egygy újj ágyúzó Sereg' felállításában foglalatoskodik, a' mint másszor is íránk, mostanában; hanem a' mellett a' Hadkórmányozók is szakadatlan foglalatosságban vagynak. *Noailles* a' frantz Követ, Októbernek 11dikén viszszájövén Bétsbe; egygybe tanátskozást tarta a' Státust kórmányozó Minisztterrel, a' melylyben is, úgy tartják, hogy Hollándia, Konstántinápoly, a' Moszka, és a' Venetusok forogának fel. A' Spanyol is nagyon készíti s szaporítja a' maga' hadakozó hajóit: de, merre súgárlik az ágyúja? ugyan hogy láthatnám ilyly meszszire? Szám-

lálja

lálja a' Frantz s az Ánglus is a' magáéit; földoztatja a' melylyik lyukas; újjat áztat bé a' víz elette helyébe s a' t. Mindenek felett pedig a' Diván van leg jobban rajta: nem is tudja mit tsináljon: egygy felől a' Frantz Követ únos únta nyakán van: más felöl a' Moſzka Követ sürgeti, még azt a' hajót is kívánván tőlle, a' mit ez előtt mintegygy 4 hónappal az Algíriaiak elvettek vala. De, tsak gondolhatni, hogy az ilylyes sürgetésekre mit felel és míképpen egygy olylyan Udvar, melyly mostan az Égyiptomi Bassáknak legyaláztatásokon való örömben egéſzſzen elmerült. Melyly kedves lett lêgyen ez az Égyiptomból érkezett hír a' Szultánnak; vethetni hozzá tsak onnan is, hogy az azt meghozott Kurírnak 20,000 piáſztert ajándékoza. Azonban még nem egéſzſzen állott helyre Égyptomban a' dolog; mert a' Kapitány Bassa, a' pártos *Murat* és *Ibrahim* Béyket, kik 5,000 emberrel ſzaladának el, még ſem kerithette elő; jóllehet igen nagy ſummát tett fel jutalomúl annak, a' ki kopaſz fejeket eleibe viſzi. De, küldött azonban már 50 fő fő fejeket Konſtántinápolyba, hogy azokat ottan mindenek' láttára kifüggeſzſzék. Egygy olylyan déltzeg nyak megtörő Kapitány Bassa kéne a' Túnisi *Déy*nek is. Körűltte forgolódik ugyan megint a' vitéz Émó: de, még is tsak megfeneklik a' maga' megátalkodottſágában; anynyival inkább, hogy Szeptembernek 2dikán két hollandus hajó méne oda, a' melylyek is a' *Béy*nek felette ſok egygyet más hadi eſzközöket vívének ajándékba. Bezzeg, nyomorúltt *Biſzertai* lakosok! még ſokkal sükeretlenebb leſzſz már a' ti' sírással elegyes kéréstek. Ezek tudnillik, elibe terjeſzték a' *Déy*nek az Émó által lett minapi romlásokat: de a' Béy azt fel ſe vévén, ezt felelé: „ Ezzel, tsak azt tselekedte Émó, hogy már Venétzia 50,000 aranynyal

nyal drágábban fogja megvenni a' békességet. " Azonban ugyan utánna lát ám a' hadi készűleteknek: valamennyi Európai hajó mégyen Tunis felé, többnyire mind megvészi jó summa pénzen a' hajós Kapitányoktól; sőt Franciából egygy ágyú öntő mester embert is vitetett, a' ki már el is készítette a' maga' halált — akarom mondani — ágyút öntő műhelyét *Gáspera'* várában a' *Dey'* költségére.

Hát a' Hollándusok hogy vannak? A' hazafi részen állók, minden módon óltalmazzák és segítik a' felfegyverkezett s magokat gyakorló lakos seregeket, és tsak nem régiben a' *Lejdai* Pólgármesterek azt végeztek, hogy: „ Valamint a' Közönséges Társaságnak katona serege, midőn akár gyalog, akár szekeren s hajón útazik, minden féle Adó vagy Vám fizetéstől szabad: éppen olylyan szabadok légyenek a' felfegyverkezett lakos seregek is minden féle adóbéli fizetéstől midőn útaznak. " *Trájektum* Várossa már egészszen elvégezte Októb. 12dikén, a' mihez hozzá fogott. A' Lakosoknak önnön hatalmokból tétetett Városi Tanáts, oda küldötte a' minap egygynéhány személyeknek laistromát a' Helytartó Printzhez, hogy azok közzül válaszszon a' Printz pólgármestereket. De minthogy a' Város ezt a' választatás' módját, a' Státusoknak hírek s megegygyezések nélkül tselekedte; s következőleg azt a' Printz nem tarthatta helyesnek: abba magát nem is egyelítette. Innen, Októb. 12dikén magok a' lakosok kiválasztának 40 Választó Személyeket, a' kikre azt bízták, hogy polgár mestereket nevezzenek s válaszszanak. E' meglévén; a' kiválasztott pólgármesterek megeskettették a' Lakosok előtt a' Város' újj igazgatásának módjára s törvényeire, melyly esküvéseknek leg főbb veleje a' vala, hogy a' régi igazgatás' módját, melyly 1674dikben

állít.

állíttatott vala fel, (a' melyly által a' Helytartó Printznek adattatott vala az a' hatalom, hogy Városi Tanátsosokat s Tiſztviselőket tégyen) mind örökre eltöröltetettnek, és ſemmi erejűnek fogják tartani, és mind örökké meg fognak arról emlékezni, hogy a' magok' hívatalokat s hatalmokat a' Lakosoktól vették. *Hattem*ben azt publikáltatták a' Geldriai Státusok, hogy a' mi károkat tettek a' katonák, azokat mind egygy ſzálig adják bé a' lakosok. Publikáltatták azt is, hogy a' kik 6 hét alatt viſzſzá mennek a' Városba, azoknak megengednek; kivévén mindazonáltal azokat, a' kik a' Holländ. Státusoknak béadott instántziát ſubſcríbálták. Azonban a' Holl. Tart. Státusok egygy tapodttat ſem állnak el a' magok' Syſtémájoktól. Ez a' Státus a' napnyúgoti Fríziai Státusokkal azt végezte leg közelébb, hogy a' melyly taxát Holl. Tartományában a' Kathólikusok a' vallásnak ſzabad gyakorlásáért eſztendőkként fizetni ſzoktak, azt egéſzſzen eltöröljék. Még a' Papok is kikeltek már a' Helytartó Printz ellen. Amsterdámban egygy, ilylyen könyörgéssel fertéztette meg e' ſzent hívatalt: „ Veſzítsd el Uram őtet, és tselekedd, hogy ſenki ſe ſzánja meg, midőn halála' óráján tagai rángatódznak. Szabadítsd meg ezen monstrumtól az én' ſzegény hazám' fiait, kiknek véreket kiſzítta és ſzomjúhozza most is, s a' t." Szörnyűség, ilylyekre kérni a' Szeretet' s békesség' Istenét! —

Pozsonyban a' Gabonának Kilája: A' búzájé, a' javájé, 29 garas, a' jótskájé 26; a' rozsé, 18; az árpájé, 13; a' zabé, 11.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
4
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
87
LEVELE.

A' Galíciai jobbágyi ſzólgálatnak félbe ſzakaſztott — Pontjai: — 64.) A' még némelyly helyeken ſzokásban lévő *Solóme* vagy urasági Sótaksa, a' melylyet külömbben is a' ſzabaddá tett Sóval való kereskedésben, az 1784dikbéli Mártziusnak 8dikán költt Pátensnek első tzikkje ſzerint meg nem lehet kívánni; a' már eltöröltetett ingyen való ſegítő napok; az úgy nevezett *Nyári — Gratis — Qualky — Tloki — és Povabi — napok*; e' ſzerint ismét hathatósan megtíltatnak. — 65.) Az imitt amott ſzokásban lévő *Electiondle* av- vagy a' falusi Bíróknak s esküdtt Személyeknek válaſztásokért való *accidentia*; az innep napi pénzek, a' melylyek mintegygy ajándékúl találtattak fel a' tiſztviselők' ſzámára; a' hajdú-pénzek, a' melylyek az udvari Őrállóknak és a' Tiſztviselők körül való ſzólgáknak rendelettek; a' téli quártely-pénzek, a' melylyekből, a' Közönséges Társaságkori Kórmányozásnak idején, a' Ko-

ronához tartozó katona ſeregek tartattak vala: mind ezek az Adózások közönségesen megtíltatnak. — 66.) Nem ſzabad a' jobbágyoktól, az alatt a' ſzín alatt, hogy az ő' elſzökések megakadályoztassék, kéſz pénzt vagy zálogot, ſem pedig jóſzág' vagy ſzemélybéli kezességet kívánni: és a' hol ez eddig megesett; egygybe viſzſzá kell adni a' felvett pénzt annak a' kié vólt az attól járó interessel egygyütt, és minden elő állított kezesség eltöröltessék. — 67.) A' különös apró marhabéli taksa, a' melylyet a' jobbágyok, némelyly helyeken az Uraſági legelő mezőnek haſzna' vételéért fizetni ſzoktak; a' tolluból való dézma, és a' jobbágyok' lúdjainak megnejjeſztések, eltöröltetik. — 68.) Meg nem engedtetik többé az Uraságnak, hogy a' Kereſztyének' templom' felſzenteltetésének innepén avvagy a' Zsidók' innepe' napján, a' közönségesen való borárúlást megtíltsa, és azt egygyetlen egygy Kotsmárosnak engedje, a' ki is ekkor mintegygy jusúl vészi magának, hogy a' bornak árrát feljebb tsapja, avvagy az emberekre bizonyos mértéknyi italt rájok toljon. — 69.) A' jobbágyokat, a' templom' felſzenteltetésének innepekor, nem lehet, mint a' hogy eddig néhutt ſzokásban vólt, 10 s több meſzſzely pályinka adásra és egygy lengyel forint fizetésre kénſzerítteni, avvagy vélek az elſzökött Árendáló' helyébe az italra vetett Adót megfizettetni. — 70.) A' néhutt *Kunika* nevezett alatt a' házaſſági megegygyezésre nézve gyakoroltatni ſzokott és egygy nyuſzt bőrben álló fizetés, melylyet a' Menyaſzſzony vagy in natura vagy pedig pénzül tartoza letenni; eltöröltetik. — A' többit másſzor.

Elegyes Hírek.

Oſztria. Mnideu tudhatja, leg alább gondolhatja, milylyen ſzoros vígyázat van a' harmintzadokon Oſztriá-

triában, és milylyen nagyon utánna vetik a' keleptzét, hogy tíltott portékát ſenki bé ne tsúſztasson: még is — bámúlhatni! — találtatnak olylyak, kik ezt á' mesterſéget űzik. A' minápában egygynéhány örűket vitt vala bé egygy ember ſzekeren, melylyek fel vóltak hasítva és a' bélek ki vólt vetve. A' mint nézegetik a' harmintzadló legények; látják, hogy némelylyiknek tele tömve van a' hasa' üregе: s ſzemesebben körűlöttök forgolódván, egygyſzer tsak ſzedegetik ki felé a' ſok külömbb külömbb féle drága portékákat. Azonnal elfoglalák a' ſelyem s bársony bélű örűket; s magát a' gazdát, gondolhatja kiki, hová tették.

Berlin. Végbe menvén nagy pompával a' hit letevés *Breſzlau*ban a' múltt hónapnak 15dikén; Ő' Felsége már 17dikén ismét Berlinben vala. Ólyly hirtelen lett viſzſzátérésén mindenek tsak eltsudálkoztak. — Hová tovább mind tsak jobban jobban nyilván valóvá tészi Ő' Felsége a' maga' német nyelv' virágoztatására való nagy hajlandóságát. Nem régiben is a' Státus Miniſztereknek gyűlésekben ezeket mondá a' többek között: „Uraim! mi németek vagyunk, és illő hogy mindenkor is azok légyünk.“ Innen, mások is az Ő' Felsége példája ſzerint tselekeſznek. Hallatlan dolog volt eddig, hogy itten a' tudományok' Akadémiájának gyűlésében német orátzió tartatott vólna; s már most az, éppen nem újjság. Az Udvarnál is egyedűl a' ſzületett nyelven foly a' beſzéd, sőt a' parántsolatok is a' kormányozó ſzékekre mind németűl mennek. — Nagy bóldogság, midőn valamelyly Nemzet otthon van a' maga' hazájában, es nem kéntelenítteték — — — — — — !!!!! A' minap jelentett mesterségesen kifaragott képéről Fridriknek azt mondják, hogy az, mint egygy különös remek munka, az Ángliai mesterséges ritkaságokkal tely-

lyes házba fog vitettetni, és már az ánglus Követ meg is vette 1000 font Sterlingen. Ámbár mások azt állítják, hogy a' mester ember Ángliába fog ugyan vêle menni, de ottan pénzért fogja mutogatni.

Olaſz Orſzág. A' Sz. Pápa' birodalmában, egygy akármelyly ſzívet is megillető történet adá magát elő leg közelébb. Egygy *Amadeo* nêvű Gavallér, minden mások' tudtta nélkül feleségül vett vala magának egygy köz rendű leányt, kitől majd egygy leányja is ſzületett vala. Kevêssel azután történik, hogy valamelyly Elárúló által kivilágosodik ez az önnön magától a' Szeretettől fundáltt házasság; a' Gavallér *Sz. Angeló'* városába vitetik, a' holott is, haſzontalanok lévén minden apellátziói a' Pápához, elibe terjeſzték, hogy válaſzſza akár a' tömlötzöt akár pedig a' feleségétől való elválást. Ezt meghallván az ő' ſzerentsétlen feleſége, azt írá nêki, hogy ő a' maga' halálával vêſzen nêki ſzabadſágot. És úgy is lett; mert negyed napra azután, mérget vévén bê, rettenetes kínok közzt meghólt. Nagyon tsudálkozhatni rajta, hogy éppen az a' törvény, melyly ezen házasságot ſemmivé tevé, az előtt kevêssel egygy más gavallért arra kénſzeríte, hogy végye el feleségül magának azt a' leányt, a' kivel minden lejendő házasság' reményſégén kívül közli vala ſzeretetét. Ugyan ki egygyeztethetné meg az ilylyen ellenkezéseket a' törvényben? — Különös egygy per támada nem régiben *Neápoly*ban egygy háznak Ura és annak Szoba bérlelője közzt. Ez, tudnillik, kibérlett vala egygy eſztendőre két vagy három ſzobát a' Gazdától: de, a' mint mondá, a' Kísértetek miatt nem maradhatván, onnan idő nap előtt kiköltözött. A' Bírák tehát embereket rendelének éjſzakákra a' ſzobákba: de, híre ſe vólt a' Kísértetnek. És így a' Bérlelőnek az egéſzſz eſztendőre való

való házbért meg kellett fizetni. Megfizeté ugyan; de azonban feljebb apellála. Prókátort fogada. Ez, öszsze meg öszszekeringetvén minden kísértetről való mondamondákat, ólyly nagy indúlattal kezdette pártjokat fogni a' Kísértetteknek, hogy a' miatt prokátori hívatalától megfoszták. — Így vallja az ember, mikor nem is vélné, kárát a' *Mumu* -- *Mumut* emlegető Dajka' tejével bészopott bal vélekedés mellett való megmaradásban! noha úgy is gondolkodhatni, hogy ennek a' Prokátornak nem az eszében, hanem tsak erszényében vólt a' Kísértet.

Hollándia A' Helytartó Printz egygy levelet íra leg közelébb a' Generalstátusoknak, a' melylyben egygy részről a' maga' eddig való viselését igyekezik igazságosítani, és más részről azon panaszolkodik, mit nem müvel Holl. Tartományja a' Helytartói hívatal ellen. A' 6 Tartományoknak Deputátusi elvívék magokkal párban ezen levelet, hogy közöljék azt az önnön Tartományokbéli Státusokkal. De a' H. T. Deputátusi világosan kimondották, hogy az ó' Tartományok ahhoz tartja magát a' Printzre nézve, a' mit már elvégezett. — A' Geldriai Státusok azt írák a' minap az Izala melylyékieknek, hogy ők igen nehezen szenvedik, hogy a' Hattem ellen kirendeltt katonákra az Izala melylyekiek' fegyveres lakosi lövödöztek és az ellenségességnek más egyéb jeléit is adták. Ezen írásra, a' Geld. Státusokat az önnön magok' feleletekkel torkolák bé az Izala melylyékiek; ezzel, tudnillik: Az, éppen úgy hírünk s akaratunk ellen esett nékünk, mint a' hogy a' Geld. Státusok és a' Helytartó ezzal állnak elő, hogy a' Katonáknak Hattemben s Elburgban véghez vitt rendeletlenségeik minden hírek s megegygyezések nélkül estenek meg. — Menynyire néki mérgesedtek

már

már a' hazafiak Holl. Tartományjában a' Helytartó Printz ellen; az, tsak e' következő példából is világos: Egy Tudósítást írtak s nyomtattattak ki, és azt árúlják is a' K. Társaságnak nagyobb városiban ſzana ſzéltt. Az a' tudósítás, e' képpen van: „ *Loóban*, 1786dikban. Minden jól gondolkodó ſzemélyek invitáltatnak, hogy Szeredán Szeptembernek 20dikán jelenjenek meg azon Áthurtzolás' alkalmatosságával, a' melyly leſzſz *Loóból* nagy pompával *Löwenſtájn**-ba, a' hovâ Vdik *Wilhelm* vitettetni fog, az a' hajdan ólyly nagyon ſzerettetett Óráníai Printz, de a' ki már most Istentől elhagyattatott; a' ki, Ángliának barátja, a' K. Társaság' minden veſzedelmeinek oka, a' jó erköltsöknek megveſztegetője, a' Vallásnak Rágalmazója, a' Lakosoknak elnyomója, a' Státusnak ellensége, és egygy ſzóval minden kigondolható roſzſznak Óceánja s feneketlen mélysége. " — Hja! az igaz, hogy már e' tsak ugyan ſok: de, héj nehéz ám a' Haza aránt hűséges ſzívnek kimérni a' határt, hogy No --- azon túl ne menj!

* Az egygy Sántz Hollándia' Tartományjában egygy várral egygyütt, a' hovâ gyakran a' Státus' főbb foglyait ſzokták vala vinni. Nevezetesen oda vittek vala 1650dikben 6 főfő ſzemélyeket, a' kik ákkor az Óráníai Printznek IIdik Wilhelmnek nyakasan ellene ſzegezték vala magokat. — Ki nem látja itt az emberek' s kiváltt a' nagy emberek' ſorsával laptázó Szerentse' játékát? !

Párizs. A' Királynak tengeri ereje a' leg közelébbi felvetés ſzerint, áll mind öſzſze 67 hadakozó hajókból, ugyan anynyi könnyü ſzerű hajókból, és 40 kémhajókból, a' melylyek réſz ſzerint újjak, réſz ſzerint meg meglehetősök. Azt írják azonban, hogy Ő' Felsége 81-re akarja ſzaporítani mindegygyik rendbéli ha-

hajók' ſzámát. Mi végre, mi végre nem? Várjunk időt rá. Míg azon előre törnénk á' fejünket; jobb inkább, ha figyelmetességünket ezen két újj találványra fordítjuk — 1.) Ma hólnap (ezt írják) próbát fognak tenni a' *Széquána'* vizén két megterheltt hajókkal, melyek felfelé a' víznek ellenébe fognak menni. Ez a' felfelé menés, egygy mesterséges ſzerſzám által fog megesni, melyly is tsak egygyik hajón leſzſz, a' másik hajó pedig kötéllel köttetik az elsö hajóhoz. A' Találó azt mondja, hogy azon ſzerſzám által háromſzorta ſebessebben fog a' hajó felfelé menni, mint ſem a' hogy eddig ment lovaktól húzattatván.— Mihelytt kitanúlhatom, hogy s mint van kéſzítve az a' ſzerſzám; egygybe ſzólgálok vêle nevezetesen a' Komáromi hajós Uraknak tsak amúgy ingyen egygy Kila búzáért. — 2.) Egygy Patikáros Flándriában közönségessé tette egygy Bernhárd' Szerzetebéli Barátnak azon találványját, melyly ſzerint a' ſzobát bé lehet fűteni tűz nélkül. — Hjé, már ez ugyan különös! pedig Né! mi kitsinyből áll: Kéſzíttet az ember egygy tzín edényt úgy, hogy a' fedelét jól rá lehéssen ſróffal ſzorítani: az edénybe egygynéhányka darab ótatlan méſzt kell tenni, melyet elébb hideg vízbe bé kell mártani: Lesrófoltatván a' fedele, már két minuta múlva anynyira néki melegſzik az edény, hogy nints kéz a' melyly elállja: Ha nem említem is; már akár ki is látja, majd milylyen nagy háſznát lehet ennek venni nem tsak a' ſzegényeknek a' magok' házikóikban, hanem a' tanúló házakban is, sőt még az útazó Uraságoknak is a' borított hintókban, és ſzámtalanſzor egyébkor. Azonban még az a' jó is van benne, hogy elhűlvén a' méſz, ismét fordíttathatik arra a' végre, a' mire rend ſzerint ſzokott.— Bezzeg, öröm e' Lagmatznak!

Án-

Anglia. A' minap Londonban a' Komédia házban egygy ifjú oda mêne azon rekeſz ſzobátska' ajtajára, melylyben a' Király vala, és az Őrállónak oda ada egygy tzédulát, melylyben a' vala, hogy a' Király' élete veſzedelemben fog majd onnan lejendő haza menetelekor forogni. Bêadódván a' tzédula; a' Király azon felette nagy hallatólag nevetett, és fel ſe veſzem formán viſzſzâadá a' Lordnak, a' ki azt oda adta vala. A' mint-hogy viſzſzâmenttekor még tsak leg kissebb árnyéka ſe vólt ſemmi veſzelmetskének is; és kétſég kívűl hogy az a' tzedula egygy olylyantól kerűlt, a' ki *Nikholſzon Margaréta* mellé akarja magát az Eſzelősök' katalógusára fel íratni. -- Hanem már az, ſzomorúbb következésű történet vala, hogy *Lunárdi* Uram Szept. 19dikén, midőn a' Levegő égi laptát fel akarná ſzállítani, anynyira nêki forralá az ahhoz való ſpiritusokat, hogy azoknak nagy réſze ki folyván, a' Körűlállóknak lábokat megégette, és a' kik a' köteleket tarták azokat elereſztvén elſzaladának. De, egygy jó famíliából való 19 eſzt. ifjú, a' karjára lévén tekergetve a' kötêl, míg azt letekergette vólna, addig a' lapta nagy ſebességgel felſzálván, azzal egygyütt felrágadtatott: és a' lapta oda fel ſzéljel pukkadván, a' ſzegény ifjú egynéhány ſzáz lábnyi magasságról leesék, és két óra múlva rettenetes fájdalmak között meghala. — De ugyan mi is van a' találványok között, a' mi nem magának az embernek kárával ment vólna tökélletességre?

Tudóſitás.

Ezen könyvetske. *Engeſztelő áldozat*, avvagy *Imádſágos Könyv*, melylyet a' Győri Aug. Konf. lévő Ekl. L. Páſzora T. *Torkos András* Úr írt vala; találtatik *Rozsnyó Bányán Mayer Izrâel* kereskedő és *Ethey Imre* Könyvkötőnél. Kiknek költségekkel kinyomtatódott Pozsonyban *Patzkó Ferentz'* betűivel 1786ban.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK 8 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 88 LEVELE.

Béts.

E' folyó hónapnak 1sőjén, úgymint minden Szentek' s egygyſzersmind az arany gyapjas vitézi Rend' innepe' napján, a' Tsáſzári Felség, dél előtti 11 órakor, a' két Ertzhertzegekkel és a' nevezett Rendnek jelen lévő vitézivel egygyütt, az Udvari templomba menvén; ottan, azon napot, a' Sz. Pápa' Nuntziussától tartatott Sz. Misén való jelenlétével ſzentelé meg. — Az a' híre van, hogy Ő' Felsége nem ſokára Budára fogna menni bizonyos ſontos dolgok végett. — Báró *Splényi* Ő' Excellentiaját a' F. Helytartó Tanáts Rendből, a' *Pétsi* Kerületnek Királyi Kommiſzſzáriussává méltóztatott Ő' Felsége rendelni; helyébe pedig, Magyar s Erdély Udvari Szekretárius Báró *Pikler József* Ő' Nagyſága; és ennek helyébe *Szent-Gally József* Úr tétették.

Galicia. A' jobbágyi ſzólgálatra nézve tett Rendelésnek félbe ſzakaſztott pontjai. — 71.) Mind azok a' Tartozások, melylyeket az Executióra kiküldettetett Uraſági emberek, ſzólgák, udvari tselédek s a' t. megkívántak, kiket is eddig ſok helyütt a' jobbágyok, kenyérrel, sajttal, vajjal, serrel, pályinkával, méhserrel, tyúkokkal s a' t. magoknál tartani, és lovaiknak is abrakot s ſzénát adni tartoztak; ezutánra keményen meg tíltatnak. — 72.) Az a' némelyly apróbb városokban ſzokásban lévő igazſágtalanság, melyly ſzerint az uraſági gazdálkodást folytató Tiſztek, egéſzſz napon által a' Pereseknek rovásokra iſznak; közönségesen megtíltatik. — 73.) Azzal ſem tartoznak a' jobbágyok, hogy midőn a' földes Urok a' Jóſzágba mégyen, a' vêle egygyütt kíséröben lévő embereket itallal tartsák, ſem hogy a' lovaknak abrakot s ſzénát adjanak. — 74.) Köteles a' földes Úr, az Inventárium ſzerint való Adónak lefizetését, akármelyly folyó pénzben venni fel a' jobbágyoktól, és telylyességgel nem kénſzerítheti őket, annak, valamelyly bizonyos meghatározott pénz' nemével való lefizetésére. — 75.) Minthogy a' földes Uraságtól, a' jobbágynak az ő' már végbe vitt tartozása felől adatott Quiétántziák, ha ezek nem eléggé vagynak meghatározva, alkalmatosságot ſzólgáltatnak a' jobbágynak meg tsalattatására: tehát azon közben, és míg az Adó' vagy fizetés' bêírására rend ſzerint való könyvetskék bêhozattatnak, az olylyan Quiétántziákban mindenkor világoſan fel kell tenni, Mikor, és Miért fizetett a' jobbágy valamit, vagy egéſzſzen is megfizetett. — 76.) Minthogy a' dézmát terméſzet ſzerint tsak termésben vagy termeſztésben (in natura) lehet megkívánni: nem ſzabad az Uraságnak a' jobbágyot az ő' ſzabad akaratja ellen arra kénſzeríteni, hogy azt pénzbêli kifizetéssel váltsa fel.

A'

A' se szabad az Uraságnak, hogy a' javát válaszsza ki magának dézmául; hanem a' dézmát a' gabonából, úgy a' mint a' szántó földön van, minden válaszstás nélkül kell kivenni s elvinni. — 77.) A' gyólts vagy vászon fehjérítés, szabadon megengedtetik minden jobbágynak a' maga' telkén, úgy hogy azért senkinek se szabad semmit is kívánni. — 78.) Az a' tilalom, melyly szerint a' lakosoknak némelyly Domíniumokban megtíltatik, a' magok' tulajdon házi szükségekre marhát vágni; közönségesen eltöröltetik. — 79.) Telylyességgel nem szabad rátolni a' jobbágyokra, hogy kímustráltt marhát vágjanak, avvagy, hogy az ilylyen marhának húsát fontonként s darabonként fizetésért elvegyék. — A' többit másszor.

Moszka Ország. A' Petropolyi Levelek szerint, már egygy átaljában bizonyos, hogy meg van határozva a' jövő Januáriusra a' Tzárné' útazása *Tauriába.* Szánkán fog Ö' Felsége menni *Szmolenszkón* keresztül *Mohilowiába* s *Kiowiába*, azután a' *Dnieper'* menttében *Kerszonészusig.* Szintén Júniusban fog viszszâ térni Petropolyba. *Büsing* Úr, a' mostani lakosok' számát Kerszonészusban, a' katonákat oda nem számlálván, 10,000-nek mondja a' lenni. Taúria felől pedig azt mondja, hogy ez az ország, melyly a' kereskedésre nézve igen jól fekszik, és hajdan felette népes vala; most olyly puszta, és annyira kifogytak belölle az emberek, hogy, a' katonákon kívül, nints több benne 20,000-nél. — Semmi! a' ki tudja, mi vólt Moszka Ország ez esztendőszáz' elöállttakor, s mi már most; mást fog hallani Tauriáról tsak két pár tutzet esztendö múlva is: a' Fejedelemasztszonyok' agyveleje a' bölts *Kata*, majd bétölti még azt, még pedig úgy, hogy azonban egygyszersmind el is ráspolyozza *tAURIából* az elsö betüt, s a' vad bikát *arany*lábra állítja.

Anglia. Méltó a' jegyzésre, hogy a' *Moſzquitó* Széleknek, melylyek a' Londoni Udvarnak estek a' Spanyol Udvarral kötött minapi ſzövetſégbeu, a' hoſzſzaságok 97 ánglus mértt föld, a' ſzelességek pedig 87; és így nagyobb mint Portugallia. Minden féle plánta igen böven tetem benne; helylyelhelylyel igen haſzna vehető keppen vágják kereſztül a' folyó vizek; lönni való vad, van benne elég, és az egéſzſz tájék egéſzſéges a' lakásra. Az Indusok, kik ezen a' tájékon laknak mindnyájan felette nagyon ſzeretik az Ánglusokat. — Anynyi ſok Udvarokkal réſz ſzerint már végbe mentt réſz ſzerint munkában lévő ſzövetkezés után s között, már most, azt mondják a' hírlevelek, hogy ama' fáradhatatlan Miniſzter *Pitt* Úr azon dólgozik, hogy London Bétstsel is kereskedésſzövetſégre lépjen, még pedig — áldott gondolat! — Né, mi arant! A' Ts. K. Tartományokbéli terméseknek s termeſztéseknek, és nevezetesen a' Magyar Orſzági s kiváltt képpen a' Tokaji boroknak Ángliába lehető kihordatások aránt. — Ha Ánglia, Angyal Orſzág; ugyan *Pitt* nem Angyal gyanánt lehet é M. Orſzágnak, ha a' dolog elsűl. Óh már előre is hallom! Taps! Taps! Máslásos Tokajság! Uram Bátyám Toronyán! Taps! Taps!!! —

Hollándia. Egygy Hágai Levél ezeket írja: „Úgy látſzik, hogy a' mi' dólgunk lassan lassan mind jobban közelít azon tzélhoz, melylyet régen előre ellátrunk. El fognak töröltetni azok a' viſzſzáélés bétsúſztatta ſzokások, melylyek a' Helytartónak éſzre vehetetlenül megnevekedett felettébb való hatalmából eredtek; és a' mi' K. Társaságunk' igazgatásának módja újj erőt fog venni a' mind két réſzről való jusoknak meghatározások által. Már régtől fogva vólt az a' ſzándéka a' K. Társaságnak, hogy a' Helytartóságnak jussait illendő határ-

rok-

rok közzé ſzorítſa; de a' ſoha ſe vólt, hogy azt telyelyességgel elnyomja. Milylyen ſok iſzonyú rendeletlenségek múltak vólna el, ha az Orániai Háznak pártfogói, a' Printzet olylyakra nem ſzoktatták vólna, a' melylyeknek ſzükségesképpen el kellett vonni ezen ſzabadſága után áhétozó népnek ſzívét a' Printztől. A' Tartományoknak mostani gondolkozásmódjok, azt világosan megmutatja. *Zélándia*, a' melylyhez, úgy látſzik, leg többet bízhatik vala a' Printz, a' maga' feleletében, melylyet a' Burkus Királynak ada, elég világosan kifejezi, hogy a' mostani viſzſzáélésbéli hibák, nem a' K. Társaság' igazgatásának modjában, hanem az azt gyakorló hatalomban vagynak, a' melylyek is egygy hevenyébe való megváltoztatást kívánnak; és hogy a' K. Társaság még önnön magában eléggé hatalmas a' jó rendet viſzſzáállítani, ha nem nyúl is e' végre külső Hatalmasságoknak közbenjárásokhoz. *Groninga* is tsak nem ſzintén ezen a' hangón beſzéll, azt írván a' Geldriai Státusoknak, hogy vegyék bé a' Státusoktól ajánlott közbenjárást; a' melyly is most felette nagyon ſzükséges, hanemha a' Geldriai Státusok a' magok' nyakasságok által egéſzſzen el akarják magokat veſzteni. Azon írásokban egygyſzersmind, világosan merik kárhoztatni a' Groningaiak, mind a' Helytartó' mind a' Gel. Státusok' tselekedeteit, és egyenesen kimondják, hogy a' K. Társaságban a' lakosoknak panaſzaikra, már ha leg igazſágtalanabbak is, nem ágyú durrogtatással kell feleleni. Az *Izala* melylyékiek még keményebben véſzik elő a' Gel. Státusokat, és mintegygy kötelezik arra, hogy egygy átaljában a' Holl. Tart. Státuſok' gondolkozásának módjához alkalmaztassák magokat. Ugy gondolkodik *Frízia* is, a' midőn a' Printznek megtíltja, hogy a' katonákat telylyességgel ne küldje a' lakosok ellen.

ellen. Ezekből hát világosan következik, hogy: bizonyosan kell lenni némelyly viſzſzâéléseknek; hogy azokat többnyire mindnyájan átallátják a' Státusok; hogy azoknak elröröltetéſeket a' lakos ſeregek is kívánják; és hogy közel van az az idő, melylyben ez a' változás megessen. De, valylyon a' Printz, fog é ez alkalmatossággal valamit elveſzíteni azon jusokból, melylyeket a' K. Társaság az Ő' hívatalához hozzákötött? Bizony nem; mert ez, ſoha ſe vólt ſzándéka egygynek is a' 7 Tartományok közzül. Véghetetlen nagy külömbbség van az Ő' nêki törvényesen általadatott hatalom között és az eddig nálla tsak eltűrtt hatalom között, a' melyly is az Uralkodóknak és a' Lakosoknak tapaſztolható károkkal gyakoroltaték. Azonban, meglehet még is mindazonáltal, hogy a' hazafi réſzen levők közzűl némelyly főbb emberek, az ő' orvoslásra haſznosnak véltt út s mód kitsinálásokban, valamelyly bizonyos néki keseredéstől vezéreltettek. A' Hattemmel s Elburggal való bánás' módja; a' Geldr. Ssásúsoknak nyakasságok, és abbéli fenyegetődzdzéſek, hogy külső Hatalmasságokat hínnak ſegítſégre: mind ezek, nem lehetett, hogy igen is fel ne forralják a' ſzíveket és hogy majd talán következéseik is ne légyenek. " Ezen levelet azért írâm le így ſzóról ſzóra, mert még tsak ílyly világos tudósítás ſe jött a' Hollándusok' dôlgában, s kétſéges vólt nagyon, hogy ugyan mit tsinálnak, mit akarnak s a' t.

Elegyes Hírek.

Egygy Álgíriából érkezett Felvetés ſzerint, az a' zsákmányból élö nép, az Európaiaknak portékáikban s hajóikban, tsupán tsak ebben az eſztendőben 1 milliom és 700,000 piáſzternyi kárt okoztak: s még is eſztendőként Adót kívánnak ő' kemék! s fizetik is az Euró-

pai

pai Hatalmasságok! Ugyan, majd mire jutnának ezek, ha Európa fel találna a' Hóldba hordozkodni? — *Blanchárd* ugyan, alíg ha még oda is fel nem megy: Októb. 9dikén már 21dikſzer törte az útat arra felé, felſzállván a' levegő égi hajón *Aquisgranum*' várossából: 2 mérttföldnyire ſzállott le a' várostól, a' melylybe is mintegygy győzedelem pompával téré viſzſzâ. A' Magiſztrátus gazdagon megajándékozta, és azon felűl lakosi jussal is: a' Komédia házban közönségesen megkoronáztatott. Kár, hogy Blanchárd előbb el nem indúlt! alíg ha elő nem találta vólna az *Ilylyés*' Szekerét, melyly Rómából Szept. 17dikén felſzállván, felvitte a' Szentek ſeregébe az azon napon nagy pompával kánonizáltt Atyát *Fr. Nikoló Szaggio di Longobardót*. A' Sz. Pápától az ő' tsudatételeiről kiadott s közönségessé tett kánonizáló Diplomában, a' mondatik a' többek között, hogy a' megditsőittetett Atya, gyakran űlvén a' tenger' partján, ottan ottan nagy zápor esső esett, s még ſem azott meg egygy tseppet is: a' halakat magához kihívogatta, ezek frissen oda úſzának nêki a' kezébe, úgy hogy ő mindég foghatott anynyit, a' menynyi ſzükséges vólt az ő' Szerzetes Társainak, s a' t. E' hát, látni való, hogy tsudállatosabb a' *Péter*' halászatjánál. — A' Sz. Pápának újj Nuntziussa *Kolóniában*, még eddig ſem ott, ſem *Trevirum*ban nem nyert audientziát, és bé ſe vétettetik mind addig, míg tsak írást nem âd magáról, hogy ſoha ſe fog ottan leg kissebb hatalmat is gyakorolni. — *Grétz*ben egygy nemes ſzívű Gavallér titkos házasságban éle egygy Lakos rendű leánynyal, és attól egygy fijat nemzett, kit tiſztességesen felneveltetett. A' fijú addig tanúlt, hogy Pappá lett, és most nem régiben egygy ôlyly derék prédikátziót monda, hogy mindeneknek nagyon megtetſzett. Ezen megtetſzést meghall-

hallván az Atyja; azonn annyira meg örült, hogy az ifjú Papot magához hívatván, e' képpen szóllott hozzá: Úgy é, hogy nem esmêri Kegyelmed, a' maga' Atyját? — Nem. — Ímé Fiú! a' te' valóságos Atyád' karjai ölelnek most téged, a' ki felneveltetett és tudttod nélkül gondodat viselte: az Anyád már meghólt: 15,000 forintot tettem vala félre az ö' számára; e' hát már most mind a' tiéd! — Nemes szívű Atyának bóldog fija!

Furák.

A' Hollándusok még eddig mindég tsak más nyelvből fordított Románokat olvastak. Most, magok készítettek egygyet a' magok' nyelvéken: de bezzeg oda is tevék ám a' titulussába: *Nem fordított.* — Belgiumban, *Duakum* nêvű városban, egygy 14 esztendös suhantz, egygynéhány darab ótatlan mészt lopott vala, és azt kit a' gatya' (biz' úgy, ha vólt vólna rajta!) kortzába, kit a' kebelébe dugdosa el. Menttében, elötalálá egygy pajtását, ki lovakat vitt itatni; s kéri, hogy hadd üljön fel ö is egygyre. No, s mi telik a' dologból? az ö' pelykója szépen lefekszik a' vízbe: egygyszeribe néki elevenedik a' mész, forr, rotyog, éget, — Tüz! *Tüz! jaj égek! öltsátok!* kiáltoz a' fitzkó tolvaj. A' víz szélen állók, kinevették. A' fitzkónak egészszen öszszeégett a' hasa a' vízben, s meghala. — Azt írják, hogy *Rozsnyón* M. Országban egygy újj Próféta támadt, a' ki azt mondja, hogy 24 esztendeig vólt a' más világon. Nagy munkával öszszehordott egygy nagy rakás követ, a' melylyből is, a' mint állíta, egygy Kaputzínos Klastromnak kellett vólna önnön magától kerekedni; de a' hihetetlen úttsinálók elhordák az út készítésre.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
II
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
89
LEVELE.

Bêrekeſztö pontjai —

A' *Galiciai jobbágyi ſzólgálatra nézve tett Rendelésnek.* Tudnillik — 80.) Nem lehet a' jobbágyokra, közönségesen ſemmi féle termés' és termeſztésbêli jóſzágot vagy eleséget, különösen nem pedig a' megromlottat, megvevés és eladás végett; úgy ſzintén ſemmi féle megromlott pályinkát vagy akármi egyéb italt, ſem hordó ſem pint ſzám ſzerint, kiárúlás vagy eladás végett, rájok tolni. Ha megetzeteſedett ſer vagy megromlott pályinka adódik nêkik átal a' kiárúlásra: ök, ſem felelni nem tartoznak a' mellett, ſem pedig nem kívánhatni meg töllök, hogy ázért a' tartozott jobbágyi ſzólgálaton kivül üress hordókat vigyenek. — 81.) Midön az Uraság lent vagy kendert âd a' jobbágynak átal, hogy azt fizetésért fonja meg; akkor, hogy majd a' fonalnak megvivésekor a' font ſzámra nézve ſemmi hijjánosság vagy megkevesebbedés ne lehessen:

mindég meg kell fontolni a' kendert vagy lent az esküdtt embereknek jelenléttekben, a' már megfonottal próbát kell tenni, s ezután a' próba után kell oſztán a' fonal megvivést meghatározni. — 82.) Egygy Zsidót ſe lehet valamelyly árendára vagy kibérlésre kénſzeríteni. — 83.) A' törvénytelenség (injuria) okozta perekben, mint ſzinten akkor is, midőn a' jobbágyok egygymást megſebesítik, avvagy midőn tiſztátalan tselekedeteket viſznek végbe; ſemmi módon nem kell őket pénzre büntetni, mivel a' pénzbéli büntetések a' jobbágyokra nézve külömbben is közönſégesen meg vagynak tíltva. — 84.) Hogy azért ezen és minden e' féle törvénytelen jobbágy elnyomások anynyival is inkább jobban elhárittassanak: az ezek ſzerint nem tselekedő Uraſágok és Jóſzággal bírók, annak, a' mit igazſágtalanúl kifatsartak, mindenkor két, sőt a' Környűlálláſokhoz képest, három anynyi megfizetésére is fognak minden engedés nélkűl kötelezteetni. Költ Bétsben 1786dikban Júniusnak 16dik napján.

A' Házából.

Szepes Váralyiyáról írják, hogy *Szomólnokon* egygynek, *Szepes*ben egygynek, és *Rozsnyón* kettőnek haſznált, és így bizonyosan jó orvosság a' fövény vagy *cálculus* nêvű nyavalya ellen az, a' mit *Molnár János* Úr a' maga' *Magyar Könyvházának* IIIdik ſzakaſzában a' 203dik levêllapon feltett. Kérnek egygyſzersmind, hogy azt írnám ki azon könyvből s tenném közönségessé. Így van hát: „ Azon orvosságnak a' neve *Tsitsa*. A' *Péru* orſzágbéli Indusok anynyira ſzeretik ezt az italt, hogy kéſzek értte tűzbe vízbe ugrani, ha valaki ígéri. Így kéſzítik: A' kukoritzát gyengén megpergelik: meg őrlik: reá hideg vizet öntenek: öſzſzegyúrják: tzipókat kéſzítenek belőlle: ezeket megsütik, de tsak felébe har-

ma-

madába, egygy tserépen a' tűznél, hogy tsak a' külsője sűl meg: Öſzſzehíjják a' faluból az aſzſzonyokat: néha ſzáz is elöjon: elötétetnek a' nágy üstök a' katlanokra: a' tzipók feloſztatnak az aſzſzonyokra: azokat falatokként rágitskálják, úgy hogy öſzſzezúzzák a' bennek lévő öreg apró réſzetskéket: a' falatot az üstbe köpik, vagy újjokkal vetik. Eltart a' dolog néha nap estig is. Az üstökbe vizet töltenek: a' tűznél tartják 24 óráig: mellettek forog ſzűntelen a' ſok aſzſzony, és mindég keverik, de gyengén, hogy az üleperje feladódjék: a' tüzet éleſztik: s maradék liſztet ereſztenek belé. Ezt a' kováſzt é vagy mit tekenőbe töltik: mihelytt meghűl; földből tsináltt korsókra töltik, melylyeket ſoha ſe mosnak, úgy hogy elfogta már azokat a' tserepes maradék; azokban egygy éjſzakáiglan úgy felforr, hogy az edény ſzéljelpattanna, ha bé vólna dugva. Más nap' már úſzik az edény' ſzáján a' ſárga olaj: ez a' jele, hogy helyesen elkéſzűlt a' *Tsitsa*. Öſzſzejönnek a' kóstolásra; s ha jó, megdítsérik; ha nem, öſzſzehurogatják a' kéſzítőjét; de még is megiſzſzák egygy tseppig. Megréſzegíti az embert, s a' t.“

Ugyan ezen Váralylyai Tudósító Úr, egygy gyöngyörűséges deák Ódát is kűlde, melyly *Eger'* és *Peſt'* Várossainak, az Egri Szemináriumnak Pestre lett átaltétetéſe felől való egygyürtbeſzélgetéseket foglalja magában. Felette nagyon ſajnálom, hogy ide nem tehetem, mind ezt, mind pedig egygy Magyar Tudós által deákúl kéſzűltt Mauzóleumát a' Nagy Fridriknek. Ítélje meg bár akár ki, nem méltán kívánhatja é meg a' Nemes Haza, hogy a' kik olylyas emlékezetre méltó verseket írnak, azokat magyarúl írják, mind azért, hogy azokban az Aſzſzonyságok is gyönyörködhessenek, mind azért, hogy az által a' nyelv nagyobb nayobb tök-

tökelletességre menjen. Kérem hát ezen s más Tudós Urakat, méltóztassanak magyarúl pengetni Lantjokat! az, felette kedves leſzſz a' N. Hazának.

Némelyly F. Udvarok' foglalatosságinak egygy kis részek.

Mind tsak jobban jobban kezd valóságosabbodni az azt állító hír, hogy Béts egygy olylyan ſzövetséget kéſzűl kötni Berlinnel, melyly ſzerint egygyütt fognának lenni mind a' védelmezésben mind a' kikelésben akâr melyly Hatalom ellen. Mondják azt is, hogy egygy kereskedésſzövetség vevődött munkába azon két Udvar köztt, a' Tseh Orſzági gyóltsra és a' M. Orſzági borra nézve. — Egygy Szept. 26dikán költt F. Rendelés ſzerint, Oſztriai Lombárdia is Kerületekre oſztaték fel, 8-ra mind öſzſze, melylyeknek neveik, ím ezek: *Milánó, Mántova, Pávia, Krémona, Lódi, Komó, Bozoló és Gallaráte.* — Egygy más Rendelése ſzerint a' F. Tsáſzárnak, ezután minden Fundátziókban úgy nevezett parantsoló vagy gazdálkodó Abbások fognak lenni. Ezen hívatalt tsak olylyak érik el, kiknek jeles magok viseletek esmêretes, és járatosok a' gazdálkodásban, s nevezetesen azon réſzében, melyly a' Fundatzió' jövedelmeinek kutfeje. Ezek, lehetnek világi Papok vagy akâr melyly Fundátzióból vagy Szerzet Rendből valók; tsak hogy abba a' Fundátzióba, a' melylyből való, egygy ſe tétettethetik bê ilylyen Abbássá. E' fogja a' Fundátziónak gazdaságát folytatni, és fizetéséűl alsó Oſztriában 1000. forint van rendelve. A' Klastrombéli fényítők s rendtartás megmarad egéſzſzen a' Priornál. — A' Boruſzſziai Felség, mind azokra nézve, kik akâr a' katonák közzűl elſzöktek, akâr pedig a' katonaságra való elfogattatás vagy más megengedhető tettek miatt az ő Felsége' Orſzágából eleblábáltak, egygy közönséges engedelmet hirdettetett, ha a' jövő 1787--diki

Októ-

Októbernek elsö napjáig kiki önként haza mêgyen. — Azt mondják amaz Észak' Nagy Aszszonyáról, hogy a minapában azzal örvendeztette meg a' magáéinak szíveket, hogy Ö' Felsége a' jövö esztendöt, úgymint a' maga' uralkodásának 25dik esztendejét, egygy ólyly jeles tselekedettel fogja nevezetessé tenni, hogy arról egéssz Moszka Ország örökké meg fog Ö' Felségéről emlékezni. Már most hát alíg várják, hogy elö álljon a' jövö esztendö; örömmel zsibong minden város, falú, útsza s a' t. Mi leszsz mi nem? nem tudhatni: de — Bizony bízvást elmondhatni, hogy alíg ha nem elevenebben fog átalélni minden idöket az a' haláadó emlékezet, melylyel Franciának *Lajossa* akar minden szívet elfoglalni. A' több hanyásra vetésre felvett dolgok köztt, azt mondják, hogy az Udvar (melyly most *Fontenebló*-ban van) egygy olylyan fontost vett elö, melylyet rég az ideje hogy minden szív óhajt, és nem sokára megléttét is reményli. Tudnillik, a' Protestánsoknak egéssz Francia Országban lakosi jusba való helyheztetések vétetett fel köz tanátskozásra. Régen óhajtják ezek a' szorgalmatos és hüséges jobbágyok, hogy az ö' házasságaik ólyly erejüvé tétettetnének, melyly szerint az ö' gyermekeik közönségesen örökösöknek esmêrtetnének. Igaz ugyan, hogy a' törvény székek már régtöl fogva keveset hajtanak azon szoross törvényekre, melylyek ama' híres *Nannetumi* Ediktumnak helyébe tétettek, és hogy a' Protestánsok valósággal Lakosi szabadsággal élnek: de, valamíg tsak a' Törvényadó világosan kimondva meg nem állítja; mind addig bizonytalan minden, és ezer meg ezer ártalmas Környülállásoknak vagyon tárgyúl kitéve. Az egéssz Papság is sokkal jobban gondolkodik, mint sem hogy ellent állana a' Királynak abbéli kegyelmes gondolkozásmódjaiban,

ban, melyly szerint lágyítja a' törvényeknek keménységeket, melylyek Franciának ôlyly viszszâszerezhetetlen károkat okoztak. Különös dítséretére szôlgál az, ama' nemes szívű Miniszter Báró *Bretölj* Ő' Nagyságának, úgymint a' ki ezen dôlgot hathatósan elibe terjesztette a' Királynak. Ha ez a' nemes munka tökéllettességre megy; úgy ez a' *Fontenebló*ban való ősszi (mert ott szokott az Udvar minden őszkor lenni) mulatozás, nem tsak a' Francia Országi történetes könyvekben, hanem az emberré váltt emberek' történetei között is, egygy nevezetes idő pont fog lenni.

Elegyes Hírek.

A' ki még látni akarja a' megbóldogúltt Fridriknek nemes szívét: ímé itt van. Egygy Hadnagyja, ki az 1758diki háborúnak a' végén opsitot nyert vala, meg nem szűnt únos únta instálni a' Királyt, hogy néki valami penziót rendelni méltóztasson a' miből élhessen, és végre, a' szükségtől kénszeríttetvén, ôlyly sokszor alkalmatlankodott, hogy a' tovább való instálástól el is tíltatott. Történék majd uzután, hogy egygy motskolódó írás jöve ki a' Király ellen. Fridrik, ámbár külömbben igen el szokta vala nézni az ilylyen dôlgokat: ekkor mindazonáltal 50 aranyakat teve fel jutalomúl annak, a' ki azon írásnak szerzőjét kivilágosítaná. Kevéssel ezután, bêjelenteti magát a' Hadnagy a' Királynál, mint a' ki nagy dôlgot akar a' Király előtt felfedezni. Bêcreszteték. „ Felséged, mondá, 50 aranyat tett fel annak, a' ki a' motskos írás' szerzőjét bêadándja; én vagyok annak szerzője: itt van a' fejem Felséged' lába előtt; de álljon meg Felséged a' maga' királyi szavának, és az alatt, míg a' Bűnöst megbünteti, küldje el az én' szegény feleségemnek és ehhel halásra jutott gyermekimnek, a' megígértt jutalmat. " Néminémű képpen tudta vala

már

már a' Király előre a' Szerzőt, és ennek szűkölködő állapotja, melyly a' különbben minden részben érdemes Hadnagyot ilyly utólsó próbára kénszerítette nagyon megilleté szívét. Mindazáltal, minthogy maga magát büntetésre méltónak esméré: „ Egygybe lódúljon Kegyelmed *Spandaúba*, mondá a' Király, és várja ottan az én' igaz haragomnak következéseit. " — Felséges Uram! engedelmeskedem; de az 50 aranyakat — — Két óra múlva fogja venni a' Kegyelmed' felesége; ezt a' levelet is vigye el Kegyelmed a' Spandaúi Kommendánsnak, de azt ebéd után bontsa fel. A' Hadnagy elmegy a' lakásáúl kirendeltt borzasztó helyre, s bé áll mint rab. Végre a' Kommendáns felnyitja a' levelet; abban e' vala: „ Én a' Spandaúi Kommendánságot ezen levelem megvívónek adom; felesége s gyermekei nem soká utánna fognak oda menni. A' mostani Spandaúi Kommendáns fog menni B—be ugyan azon hívatal folytatásra. " *Fridrik.* — De, nem csak szívét, hanem egészszen is láthatni még Fridriket. Már városról városra hordozzák azon képét, melylyről a' minap írának, hogy önnön nagyságú formában s önnön ruhájába van felöltöztetve. Egészsz Német Országot, Franciát és Angliát bé fogják vele járni: a' múltt hónapnak 27dikén *Ménus Frankfurt*ban valának vele: rohan a' nép minden felöl nézésére, ámbár nem keveset fizet a' nézésért: 1 forint az első helyről való nézés' árra, 24 grajtzár a' másodikról. — Jeles az is, a' mit egygy német Poéta írt e' Nagy Király' halálára. Annak veleje, ím ez: „ Mikor ötet a' Halál a' táborban fegyveresen látta; soha se mert hozzá közelíteni: s most, midőn kileste, hogy fegyver nélkül van; oda lopóskodott hozzá láb új hegyen, s reszkető kézzel megilletvén, elvívé. " — — Milylyen nagy kárt okozott légyen *Neápoly*ban Júliusnak 31dikén

kén az a' tűz, melyly a' zálogba vetett portéka házat porrá égette: könnyen gvndolhatni onnat, hogy meg ſzánván a' zálogló Tiſztviselők a' kár vallottakat, megígérék, hogy a' ki zálogba vetett portékája felől való tzéduláját bé adándja, annak kárát meg fogják fordítani. Elöjövének a' károsok; és ímé, 700,042 aranyak oſztogattatának ki. — Írják, hogy a' *Kubán* és *Kaukazus* melylyéki Tatárok, a' minap ráütöttek a' Moſzka katonákra, és meg lehetös véres tseté paté esett közttök, melylyik réſz vólt győzedelmes; még nem bizonyos. Ha úgy van; majd rövid idö alatt fontos híreket fogunk onnan hallani.

Egygy valódi buntzſutſág.

Egygy bizonyos helységben felsö Slézsiában, már darabka idötöl fogva, most egygy majd más istállóban, reggelekként dögölve találának az emberek egygy egygy darab marhát, még pedig rend ſzerint mindenkor a' leg ſzebbiket s leg egéſzségeſebbiket. Mi lehessen az oka? ſoká tünödnek. Végre abba a' gyanakodásba esnek, hogy talán mind egygyik a' guta ütésben döglik meg. Történik, hogy egygy udvarban éjſzaka', egygy még ébren lévö ember, valami kapálódzdzó dübörgést hall az istállóban: felkél; tsendesen oda vonúl; bézárja az istálló' ajtaját, melylyet nyitva találá; gyertyát gyújt; felkölti az aluvókat; bémennek az istállóba: hát látják, hogy a' helységbéli Nyúzónak az inassa ſzépen megvonta magát s ott áll egygy ſzegeletben; s azonban már a' leg ſzebbik tehén ott fekſzik vala megdögölve. E' képpen jött világosságra, hogy ez a' gaz ember járt vala minden éjſzaka' az istállókba, és e' folytogatta meg egygy kötéllel, a' melyly nálla vala, a' leg ſzebb teheneket s tulkokat. A' gazdája evvel három féle kereskedést üze, tudnillik — a' húsával, melylyet megfüstölt, — a' fagygyával, — és a' börével. Már most, mind a' gazda, mind az inas, a' tömlötzben várják fejekre, a' mit érdemlettek.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
15
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
90
LEVELE.

Holländia.

Már nyomtatásban is kijött a' Helytartó Printznek az a' levele, melylyet Oktob. 10dikén a' Generálstátusokhoz íra, a' maga' viselésének s tselekedeteinek igazſágosítások végett. A' Levél, igen hoſzſzú. A' majd lehető következésekre nézve illő, hogy a' velejét, a' menyire lehet, rövideden előadjam, e' képpen: „Nem vihetjük már tovább, hogy Hatalmasságtok' elibe ne terjeſzſzük, melyly nagyon fájlaljuk *mind azt*, hogy a' Hazai egyenetlenségek enyire mentek, úgy hogy azok már tsak nem végső veſzedelemmel láttatnak a' K. Társaságot fenyegetni; *mind azt*, hogy azoknak Mi magunk és a' Mi' hivatalunk' folytatása vettetik okáúl, és e' végre némelylyek leg kissebb tselekedetinket is igen rút ſzínnel festik le, s a' hozzánk való bizakodást minden ſzívekből kiirtani igyekeznek, 's a' t. Ezen ſzemélyünket s hivatalunkat nyilván

motskolók ellen, nem egygyſzer kétſzer tettünk ugyan már panaſzt Hatalmasságtok előtt, és ſemmit egyebet nem kívántunk azon igazſág kiſzólgáltatásnál, melylyet a' leg kissebb lakos is megkívánhat egygy ſzabad Tartományban: de a' Mi' helyes panaſzaink ſoha ſe hallgattattak meg, s a' t. Mi réſzünk vólt s mi nem a' Hattemiek' s Elburgiak' dólgában? megíránk azt is egéſzſz illendőséggel a' Holl. T. Státusoknak, és egygyſzersmind eleikbe terjeſztettük méltó panaſzinkat: de Ő' Hatalmasságoktól ſem vettünk leg kissebb válaſzt is. Mind ezek így lévén: kéntelenek vagyunk Hatalmasságtokhoz fordúlni, és kérni, hogy tsinálják ki a' magok' hatalmas közben vetések által, a' Mi' törvényes jussainkba lejéndő vitzſzáállíttatásunkat. Semmit ſem kívánunk jobban, mint a' K. Társaságban már elhatalmazott ſzakadásoknak mennél hamarább végét látni; Mi, kéſzek vagyunk réſzünkről mindent elkövetni a' végre. Mi tudjuk, miben áll a' Mi' valóságos Nagyságunk s bóldogságunk: nem abban, hogy a' K. Társasági Hatalmasságoknak jussaiba s privilégiumjaiba avatkozzunk; hanem az Uralkodóknak s Lakosoknak a' Mi' Személyünkhöz való ſzíves hajlandóságokban, hozzánk való bízakodásokban, és Személyünk' betsűlésében. Mi a' Mi' betsűletre s tiſztességre való vágyakodásunkat egyedűl abba helyheztetjük, hogy a' Mi' nagy hírű Eleinknek nyomdokokat kövessük e' kedves H za' javára való jeles tselekedeteknek végbe vitelekben. Kéſzek vagyunk feláldozni vérünket jóſzágunkat s mindenünket a' Hazának köz javára, a' vallásnak feltartatására, és a' Lakosi ſzabadſágnak s függetlenségnek helyén való maradására. Így gondolkodunk Mi, így is fogunk élttünknek utólsó ſzempillantásáig, és gyermekeinket is így neveljük Isten' ſegítſége által. Esküvés által kóteleztetünk Mi a' Hazának

Fel-

Felsőségét, jussait, s privilégiumait feltartani s elébb vinni. Méltán megkivánhatjuk hát, hogy a' Mi' jussaink s privilégiumaink ne kissebbíttessenek meg, anynyival inkább, hogy azok örökösen szállottak Ránk, és az egészsz K. Társasági Hatalmasságtól is nem egygyszer kétszer olylyanoknak lenni esmértettek. Ezzel Hatalmasságtokat Istennek szent Óltalmába ajánljuk, s a' t.“

Alig jött ki ez az Írás nyomtatásban: azonnal az ellenkező Rész két olylyan Írást bótsátott ki, melylyel elnyomja, ha lehet, a' Printz' levelének a' szívekben majdan lehető foganatos sükerét s munkásságát. Azokban igen rútúl festik le a' Printzet, hogy, úgy mond: „ — a' Printz minden jót ígér ugyan maga' részéről, de azonban tselekedetei mást mutatnak; — a' Printz tsak meg akarja szép szavaival vakítani azokat, a' kik a' dolognak belső mivólttát nem tudják, s a' t.“ Egygyik ezen írásoknak *Harlem'* városából kerűlt, és 923 személyek subscribálták; és ezen írást a' Holl. Tart. Státusok különösen helybe hagyták. Még most is jönnek ki ilylyen írások hol egygyik hol másik városból.

Trájektum' városa mind tsak több többre mégyen. Ámbár már mindenen átal esett, valaminn tsak akart, és nem tarthat tőlle, hogy a' mostani környűlállásokhoz képest ostromló katonák menjenek reája s ellene: mindazonáltal mind tsak jobban erőssíti a' várost, óltalmazó eszközöket készíttet, sőt az újj Tanátsbéli Urak a' minap 500 aranyat tettek fel jutalomúl annak, á' ki előre hírűl adja nékik, hogy a' városra ellenseges sereg jön; tsak hogy a' hírt az ellenségnek oda érkezése előtt már 24 órával meg kell tenni: a' mikoron is a' hírvívőnek mind magának mind pedig Ókumlálóinak az úti költséget is megadják. Ezen kívűl, ezen újj Tanátsbéli Személyek, azt publikáltatták Októb. 10dikén, hogy,

valaki tsak a' letéretett régi Tanátsbéli ſzemélyek' (Ezek ázólta mindég *Amerſzfort*ban Trájektumhoz közel tartanak gyűlést) parantsolatinak s végezésinek engedelmeskedéndik; azonnal elveſzti lakosi jussát. — *Wyk*' városa is követte Trájektum példáját, és a' minap újj Tanátsbéli Személyeket válaſzta magának minden híre nélkűl a' Helytartó Printznek; és azokat megeskedte, hogy az eddig való város igazgatásbéli törvényt ſemmi erejűnek ſe fogják esmérni.

Elegyes Hírek.

A' közönséges hírlevelek ſzerínt, a' megbóldogúltt Frideriknek mind öſzſze enynyiből állott a' ruhája, a' mi leg közelébb vólt; két veres hajtókájú kék német dolmány (Rock) de annak is már az egygyiknek rongyos vólt a' béllése; egygy katona öltözet; két ſárga ujjbli, melyly tsupa tobákkal vólt béhintve; egygy pár bársony, és két pár ſárga nadrág; két kalap; öt ing, és egynéhány zsebbe való keſzkenő. Mind ezeket egygynéhány 100 tallérokon vették még azok a' ſzemélyek (Ánglusoknak mondják őket) kik azt a' híres képét a' minap Frídríknek kéſzíttették. Majd ezektől ismét megakarta venni egygy fo Ánglus, ígérvén érttek 2000 tallért: de tsak egygy kalapot vehete meg tőllök, és ázért is 9 Lajosos aranyat adott. Ugyan egygy más Ánglus mind meg akará majd venni; de a' ſe vehete többet egygy keſzkenőnél, még pedig azt is nagy nehézen 4 Lajósos aranyon. — Meg tetſzik innet, menynyire betsűlték a' többek között az Ánglusok Fridriket! mint ſzintén az is, hogy, ha vólt valaha olylyan Uralkodó; bizony Fridrik az, kinek még a' ruhája is mintegygy ſzent ereklye gyanánt betsűltetik! — A' Breſzlaúi hit letevés után más nap', egygy felséges muzsika tsokot tartatának a' Státusok, a' melylyben Ő' Felsége

is jelen vala; Ez alkalmatossággal eleibe vitte a' Királynak Gróf *Szandraski* azokat az 50 szegény leányokat, kiknek ruháztatásokra s lejendő kiházasittatásokra a' Státusok jó summa pénzt rendeltek vala. A' leányok közzül egygyik, ki egygy Mészárosnak a' leányja vala, e' képpen szólla Ő' Felségéhez: „Fejedelem! Itt van egygy emlékezetre való Oszlop, melylyet az emberiségnek emlékezetére emeltek a' Te' jobbágyidnak Nemessei. Szegények valánk mi, és ímé már gazdagok vagyunk, gazdagok a' Te' királyi Székre valo felhágásod által. Felség! kit Tartományid közönségesen mint Atyjokat szeretnek, légy a' mi' Atyánk is, és vedd jó nêven azért a' mi' meleg hálánkat és könyvhúllatásinkat! Majd egygyszer a' mi' férjeink s fijaink is hálákat fognak Nêked azért telylyes szívekből adni!" Egygy Atya-Király' példája így formálja a' maga' fő Embereit is Atyákká, s így tér innêt önnön Magára az öröm s hálá! — Nem csak Atya pedig, hanem azonban minden személy válogatás nélkül igazságot szerető Felség is ez. Egygy meghóltt *Izsák Mózses* nêvű gazdag Zsidó, úgy rendelte vala a' maga' testâmentomát, hogy a' hagyott jószágból semmi részt ne végyen az a' gyermeke, a' melylyik valami módon kereszttyénné fogna lenni. A' leánya, azzá lett; és reménylé, hogy ha R—Kapitány Úrhoz mêgyen férjhez, majd talán semmi erejűvé fog tétetödni a' testâmentom. De, haszontalan! A' megbóldogúltt Király azon vólt, hogy a' testâmentom a' maga' erejében megmaradjon; s hasonló képpen a' mostani Felség is: és e' végre ezt írá a' minap a' Fő Kancellárius-hoz: „Kedves Fő Kancellárius Uram! A' Mózses Izsák' dólga, változhatatlanúl úgy maradjon, a' mint már el van végezve; mivel azon 6 okok, melylyeket ebben a' törvény Széknek szententziája előhoz, ólyly fontosok,

hogy

hogy ellenek telylyességgel ſemmit ſem lehet mondani. Adja tudttára Fő Kancellárius Úram a' törvény Széknek ezen való telyłyes megnyúgovásomat, és ez által ſerkentessék fel az igazſágnak, mint eddig, ezután is minden ſzemély válogatás nélkűl való kiſzolgáltatására: a' minthogy ezt minden Tiſzteimtől is megvárom, úgymint a' ki ſoha meg nem engedem, hogy az igazſág megakadályoztassék avvagy félre tekertessék; hanem minden jobbágynak, Zsidónak Kereſztyénnek egygyaránt, meg kell lenni azon örömének, hogy a' törvény' óltalma alá folyamodhasson. Hogy pedig többé illyen testâmentom ne tétetődjék a' Kereſztyén Vallásnak kárára: azt ezennel törvénybe kell tenni, és az egéſzſz Zsidóſágnak tudttára adni. s a' t. " *Fridrik Wilhelm.*

Amaz öreg török Hannibál, ki Égyiptomot a' minap a' Nagy Szultán' hűſégére meghódoltatta, azt mondják a' Konſtántinápolyi levelek, hogy Októbernek 10dikén kéſzűlőben vólt, abbéli parantsolatját vévén a' Szultánnak, hogy minél hamarâbb térjen viſzſzá a' Moſzkával mármár kiütendő had végett. Ez az öreg Admirál, az 5 eſztendőn átal benn maradott Adónak kiſzerzéſére, minden főre 5 tallért vete, a' melyly is a' hatalmas Kapunak 40 milliomot fog bêhozni. Tett egygy újj *Béyt* Égyiptomban, és a' mellé még egygy Bassa fog küldettetni. Az elſzaladtt *Murat* és *Ibrahim* nêvű Béyket még ſe keríthette elő: az ő' házaikat *Kairó*ban, puſztán s üressen találta; éppen tsak az *Ibrahim*' házában talált egygyet ennek feleſégei közzűl egygy kis fijával együtt. Midőn ez az aſzſzony az Admirál' lábaihoz borúla és életének megtartatását kérê; az Admirál felemelé, s karjára vévén fijatskáját e' képpen ſzólla: „ Ne féljen az Aſzſzony! nem azért küldött engemet a' Szultán, hogy aſzſzonyokkal hadakozzam; éljen

az

az Aſzſzony tsendesen s bóldogságban, én arról fogok gondoskodni. Ezt a' fiútskát, mint Tiſztet, úgy fogom tartani a' mi' Seregünkben; ez iránt is hát minden, egéſzſz betsülettel fog viseltetni." Hogy ezen gyermeknek jelen létte, újj nyughatatlanságot ne ſzerezhessen a' nép között; azt most magával el is fogja vinni Konſtántinápolyba.

Egygy *Bertholdi* névű Pap *Florentziá*ban, útjáról bétére egygy atyjafijához a' ſzomſzéd helységben. Ott maradt nála éjſzakára: lefekiidtek. Majd tsak hamar zörgés esik a' Pap' háló ſzobájában, s továbblag kiáltását is hallják a' Papnak. Oda mennek: hát látják, hogy a' ſzegény Pap ott fekſzik a' ház' közepén elnyárjadva, érzékenytelenűl, és egygy kis láng lebegdétsel körűlötte, de a' melyly majd tsak hamar elmúla. Feléleſztik: már ekkor egéſzſzen el vólt égve a' ſapkája és az inge nagyobb réſzént; s a' mi több, a' jobb karja is és az ágyéka anynyira megégett, hogy azután kevés napok múlva meghala. Önnön maga mondá, hogy tsak egygyſzeribe mintha a' menykő ütötte vólna meg a' karját; és azonnal némelyly tűzſzikrák ſzökdétselének az ingén, és majd a' láng is elborította. A' haja még tsak leg kissebbé ſe perszelődött meg. — Kétſég kívűl, hogy a' gyantás (electricus) tűz rohant ki testéből."

"Nem ſzinte példa nélkűl valo az ilylyen belőlről való meggyúladás. *Bándi Kornélia* Aſzſzony, egygy Olaſz Orſzági Grófné, 1731dik eſztendőben, a' maga' ſzobájában egéſzſzen hamúvá égve találtatott, és telyességgel ki nem nyomozhatták, honnan eredett vólna ez a' tűz külömbben.

Ugyan mikor fog még *Madrit* a' megvilágosodásnak egygyarányosító Karikája (Aequator) alatt feküdni? Egygy Komédia ſzerző megbetegſzik a' minap; hozzá men-

menvén a' Pap, e' képpen szólla hozzá: „Én úgy hallom, hogy *Espártó* Uramnak (így hítták a' beteget) most is egygy újj Komédiája van munkában: ha úgy; én a' vég Sákramentomokat fel nem adhatom. " A' beteg, az író szekrényje előtt űlvén, kivévé a' maga' írását s a' tűzbe veté. Ekkor osztán a' Pap feladá nêki a' sz. Sákramentomokat, s negyed nap múlva meghala. És így, az ártatlan dólgok körűl forgolodókat sem engedik még Madritban tsendesen meghalni! — Sokkal elébb van —

Párizs. Azt írják innêt, hogy a' *Dofin*nak (így neveztetik Franciában a' koronának örökösse) taníttatása a' *Hárkurti* Hertzegre bízattatott, még pedig egyedűl magára, úgy hogy egygy Püspök se leszsz nevelő társa. — E' képpen adogatja a' Király a' Papoknak tudtokra; hogy az Ő' országok nem e' világból való.

Lipsiában is leg közelébb, már nem így ment végbe a' kereszteles: *Menj ki te tisztátalan Lélek* s a' t. Az Atyja a' gyermeknek, egygy szabó mester ember, önnön maga vólt rajta, hogy az az ördög űző formula elhagyattassék, és ama' nagy érdemű Szuperintendens Doktor *Rószenmüller* Úr is egygy tseppet se akadályoskodott benne.

*Petropoly*ba az a' hír érkezett mostanság *Khinából* hogy az oda való Tsászár *Kien-Long*, kevéssel ez előtt meghala. Ezen Fejedelemnek tsendes uralkodása, önnön személybêli virtusai, s némelyly maga készítette jeles költevény szerű munkái, Európa' határiba is bêhozták az Ő' nagy nevét. — Sok ez, egygy esztendőben a' Halálnak! Európából Ázsiába, Portugalliából, Borusszsiába, innét Khinába — ilylyen nagy lépéseket tészen, ha hozzá fog, ama' Bűn' sarkán forgó zörgő Tsontváz! (sceletum.)

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HIRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
18
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
91
LEVELE.

A' Spanyol Udvar és Álgíria között kötött Békeſzövetſég.

Az eleje, e' képpen van: „ Dítsértessék a' mindenható Isten! A' *Khaván* Hóldnak 17dik napján, a' *Hegirának* 1200dik eſztendejében, (az: Júniusnak 14dikén 1786dikban) a' Nagy Szultánnak való tetſzés végett, békesség és örökké tartó barátſág köttetett, egygy réſzről a' Felséges fő hatalmú IIIdik *Károly*, Isten' kegyelme által Spanyol Orſzágnak, Indiáknak s a' t. Királyja között; más réſzről pedig, a' fő méltóságú *Mahamet Baxa-Dey*, s Álgíria' városának és Orſzágának Diványa és katona ſerege között, e' következő pontokban —

I.) Mind a' két Réſz között örökké tartó békesség uralkodjék.

II. Ha az Álgíriai Korſzárok valamelyly Spanyol hajót előtalálnak; nem tsak az, hogy azt ne bántsák,

hanem annak minden ſzükséges dólgokban ſegítſégül lêgyenek: és, ha meg akarják vizsgálni, hogy mi van a' hajón; a' végre tsak két embert küldjenek által magok közzül. E' képpen bánjanak a' Spanyol hadakozó hajók is az Álgíriai Korſzárokkal; és e' végre a' Korſzárok mindenkor tartoznak *paſzſzust* vinni msgokkal az Álgíriában lévő Spanyol *Konzultól*, hogy ſemmi kételkedés ne lehessen felöllök.

III.) Szabad lêgyen az Álgíriai hajóknak akármelyik Spanyol kikötő helybe bêvenni magokat, a' ſzélvész vagy ellenség elöl, és egyêb akár mi féle ſzükségnek vagy ſzorúlttſágnak idején; és ottan kéſz pénz fizetésért s rendes árron, ſzámokra minden ſzükséges egygyet mást kell adni. De, a' ſzükségnek idején kivül, kereskedés vagy eleség vevés végett, egyedül tsak az *Alikantai Bárcellónai* és *Malagai* kikötő helyekbe leſzſz ſzabad menniek, és ezekben tsak addig mulatniok, míg ſzükséges dólgaikat végbe viſzik; és ottan más Nemzeteknek kereskedéseket meg ne zavarják. Így kell bánni a' Spanyol hajókkal is az Álgíriai kikötö helyekben.

IV.) Ha a' Spanyol hajókra az Álgíriai kikötő helyekben, a' Spanyolnak valamelyly ellensége ágyúzva rájok ütne; tartoznak az Álgíriaiak azokat óltalmok' alá venni, és a' Kommendáns tartozik arra kérni az ellenséget, hogy a' Spanyol hajóknak, leg alább 24 órát engedjen a' tovább való menetelre; és ez alátt az idő alattt, tartozik hátráltatni az ellenség' hajóit. E' képpen fognak a' Spanyolok is az Álgíriai hajókkal bánni; tsak hogy azonban az Álgíriaiak egygy ellenséges hajót ſe tartoznak elvenni, ha az, egygy ágyú lövetnyire van a' Spanyol tenger parthoz, sőt a' tenger part előtt ſe, ha a' hajó ottan levasmatskázva áll, s következőleg, a' partnak óltalma alatt van.

V.) Ha

V.) Ha az Álgíriaknak ellenségek közzűl valóló emberek, mint útazók a' Spanyol hajókon találtatnak; avvagy, ha Spanyolok találtatnak mint útazók, az Álgíriak' ellenségének valamelylyik hajóján: az ilylyeket, nem lehet raboknak elfogni. Ehhez tartják a' Spanyolok is magokat, midön tudnillik az ő' ellenségek közzűl valamelyly ember, mint útazó, Álgíriai hajón találtatik, avvagy valámelyly Álgíriai ember, mint útazó, a' Spanyol' ellenségének hajóján lejénd. Az ilylyen útazók mindazonáltal tartoznak *paſzſzust* vinni magokkal a' magok' Konzuljoktól azon kikötő helyekből, a' honnan jönnek, és úgy kell megmutatniok, hogy ők útazók, s a' pszſzusban fel légyen téve, mi és menynyi holmi egygyet más Lomot viſznek magokkal.

VI.) A' ſzélvéſztől vagy ellenségtől megrongáltatott Spanyol hajónak, midön az az Álgíriai tenger partokhoz ér, mind a' hajónak megjobbításában mind a' portékának kiſzabadításában ſegítſégűl kell lenni, és az oda vitt portékától, ha el nem adattatik, ſemmi vámot vagy harmintzadot nem kell kívánni.

VII.) Minden Spanyol Kereskedők, kik az Álgíriai kikötő helyekben s partokon letelepedtek, vihetik oda a' magok' portékáikat, és adhatnak s vehetnek, úgy hogy attól több Adót nem fizetnek mint a' Lakosok. Ugyan ez engedtetik meg az Álgíriaiaknak a' IIIdik pontban kinevezett Spanyol kikötő helyekben. És, ha az említett Kereskedők a' magok' portékáikat tsak azért hordatják ki, hogy azokat a' portéka tartó házba vitessék: majd ismét hajóra hordathatják azokat minden Adó fizetés nélkűl. Az Álgíriaiak Spanyol Országban, és a' Spanyolok Álgíriában, ugyan azon Adót tartoznak fizetni, a' melylyet a' Frantzok mind a' két Státusokban fizetnek.

VIII.) Nem tartoznak az Álgiriaiak, a' Spanyollal hadba egyeledett Nemzet' hadakozó hajójának, bár török hajó lêgyen is az, se segítségül se óltalmúl a' Spanyolok ellen lenni; s azoknak se, a' melylyeknek az ilylyen Nemzettől zsákmánylást engedo levelek van, s nem szabad hogy magok magóknak ilylyen levelet szerezzenek ólyly végyel, hogy a' Spanyolok ellen fel s alá barangolhassanak. Ugyan ehhez tartja magát Álgiriára nézve Spanyol Ország.

IX.) A' Spanyolok, semmi némű ok alatt nem kénszerítthethetnek arra, hogy akaratjok ellen, az Álgiriai kikötő helyekben s partokon hajóikat megterheljék, avvagy hogy akaratjok ellen ide vagy oda hajókázzanak. — A' többit, másszor.

Hollándia.

Közönségesen az a' hír kezdi eltelni a' városokat, hogy a' Párizsi Udvar úgy szándékozik a' Berlínivel, hogy a' Holl. Helytartóságot, erössen megállított határok között me tartsák. És meglehet, hogy ezen szándéknak a' Frantz Minisztériumtól lett kijelentetése indította arra a' K. Társaságnak a' Versáliai Udvarnál lévő Követjét *Brántsen* Urat, hogy kevéssel ez elott Hágába mêne, és ottan már fok ízben hoszszas egygyütt beszélgetést tarta a' Generálstátusoknak fobb Személyjeivel és különösen a' Holl. Tart. Státusokkal. A' Hágában lévő Frantz Követ is *Vérák* Úr, szüntelen való foglalatosságban van. Kétség kívül, hogy ezen Környülállások okozhatták a' minap *Ámsterdám*' várossának a' Státusok' elibe terjesztett e' következő lágyabb szerű projektumát: — hogy a' K. Társaság letsendesedjen; arra kellene *Trájektum*' várossát rá venni, hogy venné bé azon közbenjárást, melyet az ő' Tartományjabéli Státusok kívántak s bévettek, melynek is ereje szerint ezek is-

mét

mét azon Tartománynak fő városában gyűlhetnének rend szerint összve; — éppen úgy kellenék *Geldriá*ban is a' Hattem s Elburg miatt támadott egyenetlenségeknek végét szakasztani, és azokat a' több szövetséges Státusokkal összszebékéltetni; — végre osztán annak kellenék végére járni, meddig vagynak s meddig nem a' parantsoló s végbe vitető Hatalomnak határai, és ezeket világosan s állhatatos bátorságot befoglaló módon kellenék osztán megállítani. " — Azonban az ellenkező Rész újj fegyvereket készít. Arra alkalmatosságot szolgáltat, a' Generálstátusoknak a' közelébb vóltt hadban kiadott abbéli parantsolatjoknak végbe nem vitele, melyly szerint *Breszt*-be egygy hajos sereget kellett vólna küldeni. Ez, hogy múlt el, hogy nem? azólta mindég keresik az okát a' Holl. Tart. Státusok; és már most, azt mondják, hogy törvényesen fog menni ez a' dolog, es a' ki vagy a' kik okai, megbüntettetnek. A' Lejdai Újjság író, erről még előre ezeket mondja: „ Egygy olylyan dolog, melylyet a' leg hazugabb ok vetések sem foghnak soha elpalástolhatni, és a' melyly a' Helytartónak az ő' hivatala' folytatásában, mint egygy gyalázat motsok, úgy fog felmaradni a' leg később Maradékoknál is, anynyival inkább, hogy abból inkább egyenetlen vagy hamis szívűsége mint sem szemre hányni való veszteglése tetszett ki; egygy ilylyen dolog, mondom, tudnillik a' *Breszti* hajós sereg' dólga, fog már most törvényesen elővétettetni, a' melylyet is mind ez ideig a' Helytartóhoz Szitók úgy el tudtak húzni halasztani. És már hozzá is fogtak, nem állván semmit ellent a' Geldriai Státusoknak ellenzések. "

Jegyzet. Minthogy a' Helytartóság mind tsak több több változásokat fog majd érni: reménylem, kedves lészen némelyly É. Olvasók előtt, ha itten rövideden elő-

előadándom (nem lévén különbben is most más egyéb fontos írni valóm) a' Holl. Helytartóságnak eredetét, folyasát és jussait, anynyival inkább, hogy így majd jobban belé lehet látni a' mostani háborgásokba. E' leszsz hát —

A' Hollándiai Helytartóság' históriája.

IIdik *Filep* Spanyol Királynak kegyetlen uralkodása alatt, olyly nehéz vala a' járom, melylyet ez az Uralkodó a' Belgáknak nyakokba vetett, hogy ezek azt tovább nem hordozhatták, és, hogy attól egészszen le ne nyomattassanak, kéntelenírtettek azt nyakokból kirázni. Kiváltképpen a' lelki esméreti szabadságtól lett megfosztatások, melylyet az Ő' Atyja Vdik *Károly* már nagyon megszorított vala, tette telylyes mértékűvé az ő' néki keseredéseket. Hogy azért ismét eljuthassanak *mind* a' világi privilegiumoknak bírásokra, melylyekhez azon Országi kórmányozás' mivólttának és a' szövetségeknek erejek szerint jussok vala, *mind* pedig a' lelki esméreti szabadságokkal lehető élésre, a' melylyektől az ember, mint tsak embet is, tsupádon tsupán tsak igazságtalanúl fosztattathatik meg: elszakaszták magokat a' Spanyol Uralkodástól, a' *Hollándia*, *Zelándia* és *Trájektum* Tartományokban eddig s ekkor vóltt Helytartónak az Órániai Printznek Isső *Wilhelm*nek Vezérlése alatt; kinek is vitézsége által anynyira mentek, hogy 1579dikben a' Trájektumi *Egygyesülés*ben (Unio) egygy független Státus formálásra egygyé testesülhetének. Ezen egygyesülésnek ereje szerint, mindenik Tartomány lekötelezé magát a' köz jónak elömozdítására, s a' közös szabadságnak feltartására; úgy mindazonáltal, hogy mind egygyik Tartomány a' maga' tulajdon privilégiumjait megtartá magának, maga formálá magának annak kormányozásának rendét s mivólttát, magára vette annak

igaz-

igazgatását, és így önnön magából mintegygy Közönséges Társaságot tsinált; sőt némelyly Városok még külön egygyenként is ilylyen K. Társaság formát állítának magokból. — A' többit másszor.

Egy kis Minden.

Az alatt hogy a' Bétsi fő rendű Személyek s Miniszterek, a' Tsászári Felségnek és Ferdinand s Ferentz Ő' Ertzheztzegségeknek való udvarlásokkal gyönyörködtetik magokat; nagyon kezd újjolag terjedni az a' hír, hogy Ferentz Ertzhertzeg, mihelytt a' maga' Würtembergi *Erzsébet*jével őszszekelénd, azonnal Budára fog menni, és Magyar Országi Vice Király titulussal ottan fog lakozni. — Októb. 12dikén az a' kegyelmes parantsolatja adódott ki Ő' Felségének, hogy a' Templom felszenteltetéseknek innepjei, melylyek eddig az esztendőnek külömbb külömbb napjain tartattak, ezután minden Német Tartományokban egygyszerre egygy napon fognak tartattatni, tudnillik Októbernek 3dik Vasárnapján. — Hogy Ő' Felsége leg közelébb Prágában vala; hozzá menvén egygy hadi Tisztné penziót instálni, az Ő' Felsége' ezen kérdésére: *Húny esztendős az Aszszony?* ezt felelé: 3 *Kis aszszonykák és* 2 *Úrfiatskák.* Erre a' Fejedelem mondá: *Nékem is volt egygy lyánkám, de meghólt.* — Götz Úr Györben, a' napra forgó virág' magvából olylyan olajat készít, melyly a' Bétsi tsizmadia főbb mester embereknek tanúbizonyságok szerint, sokkal hasznosabb a' bőrnek mint a' halzsír. Már sok próbákat tettek vele külömbb külömbb nemű bőrökben, s úgy találák, hogy az által a' bőrnek feketesége s puhasága derekason megtartatik, úgy hogy az Angliaihoz hasonlít. Azonban ezen olajjal élni is lehet vaj helyett, jó a' lampásokba s métsekbe is; s egygyszersmind az íze és szaga sokkal elébb való minden más

ola-

olajénál. Kiki láthatja felette nagy haſznát ezen találványnak. — A' Dunán elkezdett kereskedés Török Országfelé, mind tsak jobban jobban kezd folyni. Októb. 13dikán érkezett *Szemlin*be Bétsből egygy Konstántinápolyba igyekező török hajó, megrakva Ofztriai üveg, portzellán, holmi retze fitze s más egyéb portékákkal; más nap' ismét 6 nagy hajók, gabonával megterhelve; majd tsak hamar azután a' Gróf *Festetits'* hajója, Bétsi portékákkal megrakva. Éppen tsak a' baj, hogy mind tsak Bétsi a' portékájok! — *Szerviába* s *Belgrád*ba újj Helytartót küldé a' Szultán, tudnillik *Abdi Bassát*. Ágyú durrogások kőztt fogadtaték Októb. 26dikán: gőgös kevélyded lépésű lovának, tsupa aranynyal vólt bétapaſztva a' ſzerſzámja: 200 fő Törökök kísérék lovon mindnyájan pompás kéſzülettel. A' Bassának egéſz kísérő ſerege, mintegygy 2500 emberekből állott. — Printz *Henrik* Boruſzſziában, az 1757dikben Prága mellett a' maga' vezérlése alatt esett győzedelemnek emlékezetére nagy pompát tarta e' folyó hónapnak 6dikán; az akkor véle vóltt Tiſzteket s katonákat mind megvendéglette; azon felűl, a' főbb rendű Tiſzteknek egygy egygy 15 aranyt érő emlékeztető pénzt ada; az al Tiſzteknek egygy egygy aranyat; a' köz embereknek egygy egygy tallért. — Hírlelik, hogy az *Éboraki* Hertzeg s egygyſzersmind *Osnabrúgi* Püspök nem ſokára Berlinbe fogna jönni, ólyly véggel, hogy *Friderika* Printzeſzſzinnel, a' Boruſzſziai Monárkának leg nagyobbik Leányjával lejendő házassági öſzſzekelését munkába végye. — Ánglyában a' Kántuáriai Érseknének egygy leánya ſzületett: e' ſoha ſe történt ezen Érsekségnek felállásától fogva, mivel az Érsekek mindenkor élttes korokban érék el e' fő Papi rangot A' mostani Érsek is közel van a' 60. eſztendőhöz.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK 22 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 92 LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

Tólnay *Sándor* Úr, a' ki a' *Wollſtájn'* munkáinak magyar nyelvre való fordításokkal s az Ő' Felsége' különös engedelmével lett kiadásokkal, magát nevezetessé tette, és idejét már egygynéhány eſztendőktől fogva a' barmok' orvoslásának tanúlásában haſznos elömenetellel tölti; most közelébb Ő' Felségétől a' barom orvoslásnak tudományjában Profeſzſzornak tétetett a' Pesti fő Oskolában. — Szoross utánna lett járás után úgy találák Galíciában a' Vizsgálók, hogy az ottan tsak nem minden eſztendőben lenni ſzokott marhadög, onnan van fő képpen, hogy a' paraſztok tsak tél túl bánnak a' marhákkal. A' márha egéſzſz Őſz' végéig mindég kinn van a' réteken, tavaſz' kezdetekor egygybe kihajtatik, éjjel nappal ott bolyong a' lutskos időkben, holmi sáros gazt mit eſzik, s gyakran azzal egygyütt némelyly pondrókat s férgeket is nyél le,

sőt

-sőt egéſzſz télen által is tsak úgy áll a' puſzta ég alatt, s a' t. Innen esik oſztán rend ſzerint minden Májusban a' marhába a' dög, és a' mi meg talál is maradni, ezért olylyan erőtelen. Hogy tehát ezen károk ezután elháríttassanak: a' Galíciai kórmányozó Szék, egygy Rendelést ada ki minden Uraságoknak, hogy: — „okos rábeſzéllések által vegyék rá a' magok' jobbágyaikat, hogy már ezen télre is elegendő ſzénát ſzerezzenek, a' barmoknak leg alább egygy fedeles állást tsináljanak;— Őſzkor a' marha leg feljebb is tsak Nóvember' közepéig legyen a' mezőn, és tavaſzkor Áprilisnak közepe előtt ki ne hajtassék, akkor ſem elébb, hanem tsak Nap' felkőltte után egygynéhany órával. Minthogy továbbá a' hideg ellen is kell óltalmazni a' marhát: e' végre, minden Uraságoknak (még a' Kamara Jószágokat ſe vévén ki) 12 arany büntetés alatt parantsoltatik, hogy a' magok' jobbágyaiknak, a' kiknek még nints istállójok s már ez idén nem is lehet, a' jövő nyárban elegendő fát engedjenek vágni a' magok' erdejeken minden pénz nélkül, a' menynyi tsak ſzükséges lejénd tsűr és istálló épitésre. "

Bétsben egygynéhány napoktól fogva igen ſok lopások s gyilkosságok esnek. Gróf *Pálfy* Ő' Excellentziájától a' mit elloptak, azt mondják, hogy 14,000 forintra mégyen. — A' Kaputzínosok' Klastromában, egygy Szüz Mária' képét minden Drágaságitól megfoſztá valami ſzentség törő kéz, melylyek is mind öſzſze 3,000 forintra betsűltetnek. — Egygy pajtássát gyilkos módon megölt Gránátírost, a' hadi törvény Szék kerekbe törésre ítéle: a' Monárka arra változtatá ezen Sententziát, hogy a' világi törvény Széknek adattassék által, a' Sententziának publikálása után egygy ſzekéren vitettessék ki, ott bélyegezzék meg, azután vágjanak 50-ent rajta, s úgy

oſz-

•ſztán egygy föld alatt való tömlötzbe vettessék, és minden eſztendőben egygyſzer 50 ütlekeket kapjon közönséges helyen. — Itt is Pozsonyban most közelébb egygy aſzſzony, rá únván az Urára, azt megfojtotta, Úgy halva, más fél napig a' házában tartotta; s majd azután egygy eſtve, egygy nagy hoſzſzú putton forma kosárba tévén, tovább mint 600 lépésnyire vitte maga a' hátán, s letette egygy fenn alló kép' elibe az útztza' közepére. Az aſzſzony már fogva van. Egygy valaki azt kérdezé tőlle: Miért nem titkolta el, bévetvén a' Dunába? Ezt felelte: „Úgy, ſenki ſe tudta vólna meg, hogy a' férjem meghólt, s nem mehettem vólna férjhez. "

Egyéblünnen.

Berlin. Ő' Felsége a' maga' Státusaiban olylyan törvény Széket mondatik, hogy fog felállítani, melyly a' betsület sértést fogja megítélni; sőt már, azt mondják, hogy a' végre meg is állíttattak egygynéhány pontok. — Az instálók' ſzáma a' köz nép közzűl olyly ſok naponként, hogy gyakran 50-nen is állanak, kezekben tartván instántziájokat, a' Király' ablaka alatt. Egygy 80 eſztendős öreg paraſzt aſzſzony, hogy anynyival inkább megakadjon a' Királynak ſzeme ö' rajta; kapá, s lóra űle, s úgy jelent meg az instálók között. El is érte végét: a' Király egygybe elkérette az instántziáját, és megajándékozta 20 Fridrikes aranynyal, ígérvén egygyſzersmind, hogy önnön maga fogja instántziáját elolvasni. Külömbben is, maga ſzokott fel bontani minden leveleket ez a' Felség, és tulajdon kezével írja alá egygy két ſzóval, a' mit a' dolog felől végezni méltóztatik.

Párizs. Itten mind tsak jobban kezdenek abban a' hiſzemben lenni, hogy leg kissebb had ſem leſzſz a' Moſzka és Török között. Egyenesen ezt munkálkodja a' Franciai Követ Konſtántinápolyban az ott lévő Moſzka Követtel. De bizony tsak kétesnek lehet benne lenni, hogy a' Törökök az ellenséges indúlatot most ez úttal letegyék. — A' kereſztyéni tűredelemnek egygy példája az Franciában, hogy 100 famíliából álló *Quakerek*, Ámérikából, nem ſzenvedhetvén már tovább ottan a' Papóknak üldözéseket, ide jövének, és őket a' Király a' maga' óltalma' alá vette, s egygy bizonyos helyet ki is mutattatott lakásúl ſzámokra. Ezek, mindnyájan haláſzok, és kiváltt képpen a' tzethal fogásra nagyon alkalmatosok. A' leg első Királyi kegyelem, melylyel már élhetnek, az, hogy ſzabadon és minden háborítás nélkűl gyűlhetnek öſzſze s tarthatják Isteni tiſztelet jeket. — Ama' híres könyv: *A' Voltér' élete*, melyly nem régiben jöve ki, tsak kevés ideig lehete folyásban; már a' leg tilalmasabb könyvek közzé tartozik, és 3 Könyvárosok, ſenki ſe tudja, hová lettek miatta. A' könyvnek 9 livra vólt az árra, az az: 54 garas a' mi' pénzünk ſzerint; már most 6 árrán ſe lehet kapni. — Egygy olylyan Rendelése jöve ki a' Státus Tanátsnak mostanság, melyly ſzerint ezután minden muzsikához tartozó Kótás nyomtatások meg fognak ſtempelyeztetni avvagy jegy üttetik rájok, és azért bizonyos meghatározott pénzt kell fizetni; s ez a' pénz oſztán, az éneklést és perorálást tanúló Oskolák' ſzámára fog menni. Már most az a' híre van, hogy a' Quiétántziáknak és más egyéb olylyas törvényes helyen bémutatni való papírosoknak ſtempelyeztetések is fel fog állani. Ez által eſztendőnként jó formán meg fog ſzaporodni a' Királyi Kamarának jövedelme.

Ma-

Madrit. A' múltt hónapban hala meg itten egygy Grófné *Mária Franceska Irene de Navia.* Nagyon ſok nyelveket tudott. Már 16 eſztendős korában ſok verſeket íra deákúl és ſpanyolúl, és azok ki is nyomtattattak. Majd élttesebb korában a' Filozofiának adta magát; különösen pedig, az erkölts' és Vallás' tudományjának. Sok egyéb irásit halála előtt kevéssel mind meg égette. — De még ennél.il feljebb való a' *Montallegro* Gróf' leányja, *Maria Izidora.* Ez már 16 eſztendős korában, Doktori ſüveget nyere a' Filozofiában az *Alkalai* Univerſzitásban. Azólta ſok Akadémiáknak Tagjává leve, és leg közelébb a' Madritti Akadémiának. De majd aránta az a' kérdés támada: valylyon jelen lehet é az Aſzſzony is az Akadémiai tanátskozásokban? Sokan azt állíták, hogy: jelen; ſokan pedig, nem: és ezek, kiváltt képpen ezt adák okáúl — „ hogy a' tanátskozásokban gyakran olylyan dolgok is fordúlnak elő, a' melylyeket ſzükség titokban tartani; már pedig az Aſzſzony nemhez tsak nem bízhatni, hogy meg áll benne a' ſzó.“ De tsak ugyan majd találkoztak olylyan Gavallérok, kik az Aſzſzonyt ezen ellenvetés ellen óltalmokba vévék. Azonban, ez a' ritka tudós perpatvar még most is foly Madritban az azt megengedő s meg nem engedő két Réſz között. — — A' Spanyol Udvar nagyon ſzorgalmatosan rajta van, hogy a' Mesterségeknek s Tudományoknak világa, a' déli Ámérikai Státusokban is elterjedjen. E' végre már most, egygy Mesterségek' tanúlására való Akadémiat állíttatott fel *Mexikóban.* Kezdenek is már azon Világ' táján a' Tudományok bimbózni, s az embereknek mind tsak nagyobb nagyobb kedvek kerekedik az olvasásra; innen már némelyly Városoknak magoknak van Ujjság levelek, könyv nyomtató műhelyek, s a' t.

A'

A' Spanyol es Álgíria köztt kötött békeſzövetſégnek félbe ſzakaſztott pontjai: —

X.) Mindég ott lakjon Álgíriában egygy Spanyol Konzul, s bírjon mind azokkal a' prérogátívákkal, melylyekkel a' Spanyol Konzúl él; és, a' melyly galyibák vagy ellenkezések a' Spanyolok köztt magokat elöadándják, azokban egéſzſz Bírói hatalma lêgyen, úgy hogy azokat az Álgíriai Városi Bírák ſoha ſe vizsgálják.

XI.) Minden Spanyolok Álgíria' Orſzágában, ſzabad gyakorlásában lêgyenek a' kereſztyén Vallásnak, mind a' Spanyol Trinitáriusok' Ispotályában benn Álgíria' Városſában, mind pedig minden házaikban a' Konzuloknak vagy Vice Konzuloknak, kik talán majd idövel uémelyly helyeken lenni fognak.

XII.) Megengedtetik a' Konzulnak, hogy Tolmátsot és Ágenst maga válaſzſzon magának; mint ſzintén az is, kogy a' part ſzélen lévö ſpanyol hajókra elmenjen, valamikor tsak azt jónak lenni látja. Szabad nêki Spanyol záſzlót s tzímert tenni fel a' maga' Ladikjára és a' maga' háza' eleibe.

XIII.) Ha egygy Spanyol és egygy Török vagy Mór köztt valami per támad: azt, nem a' Városnak rend ſzerint való Bírái, hanem a' Magasságos Baxa-Déynek, a' Divánnak és a' Katonaságnak s a' t. Tanátsossai, a' Konzulnak jelen léttében; és, Álgírián kívül, a' Helységnek Kommendánssa, igazítſa el, még pedig törvényes igazſág ſzerint, és egygy Szövetſég' vagy Kötés' felállítása által a' perlekedö Réſzek között.

XIV.) A' Spanyol Konzul nem tartozik a' maga' hívatalának ercje ſzerint, a' maga' nemzetebéli Kereskedöknek s egyéb Személyeknek adósságokrol felelni, ha magát arra írással nem kötelezte. És, ha Spanyolok Álgíriában halnak meg; az ö' jóſzágokról való rendelés

tételt,

tételt, magára a' Spanyol Konzulra kell hagyni, hogy azokat azoknak, a' kiknek esnek, kiadassa. Így bánnak a' Spanyolok is az Álgíriaiakkal Spanyol Országban, kik itten meg akarnak telepedni.

XV.) Az Álgíriai Spanyol Konzul, mind azokra nézve, melylyek a' maga' házának feltartására szükségesek, minden Adó fizetéstől szabad lêgyen.

EVI.) Ha egygy Spanyol, valamelyly Törököt vagy Mórt megsebesít: azt meg ne lehessen büntetni úgy, hogy az ő' Konzulja elő ne hívattassék, hogy óltalmazza a' Spanyolnak ügyét. És, ha a' Bíráknak bêadott Spanyol elszöként; nem tartozik a' Konzul az ő' elszökéséről felelni. — A' többit másszor.

A' Hollándiai Helytartóságnak félbe szakasztott Históriája.

Iső Wilhelm Orániai Printz vólt hát az ő' kívántt szabadságoknak szerző oka. Ezért is ötet, részszerint hálátlanságból, részszerint mivel enynyi különös független Státusoknak szükségek vala egygy közönséges Igazgatóra, Helytartóvá tevék; meg nem határozván azonban, miben álljanak az ő' jussai s kötelességei. Ez, nem is látszott szükségesnek lenni, nem tsak azért, hogy bíztak az ő' egyenes szívűségéhez; hanem azért is, hogy ez a' hívatal nem újj vólt; és ő ezt most éppen úgy vévé átal az öszszeegygyesűltt Státusoktól, mint a' hogy hajdan a' Spanyol Királytól vette vala. Az ő' halála után, (Filep Király, egygynêhány ezreket tett fel jutalomúl annak, a' ki ötet akâr élve akâr halva kezébe adná; a' minthogy gyilkos kéz is foszta meg életétől egygy lövés által 1583dikban) az ő' második fija Gróf *Móritz* tétetett Kórmányozóvá, és szárazon vízen Generálkapitánynyá s Admirállá; s a' bêiktató Levêlben — „telyes hatalmat adának nêki átal, különösen rá bízván, hogy az egygyesűltt Tartományoknak felsőségeket, tör-

vé-

vényeiket, privilégiumjaikat és köz javokat, nem külömbben az igaz kereſztyén vallást, annak gyakorlását, tiſztaságát, s minden réſzre ſzakadás nélkül való megmaradását, feltartsa, előmozdítſa és óltalmazza; mindennek igazſágot ſzólgáltasson; a' Tartományokat közönségesen illető dólgokat, a' Tartománybéli Tanátsosoknak s Nemeseknek ſegedelmekkel s értelmek' vevésével vigye véghez; polgár mestereket, elöljárókat, s ha ſzükség, törvényeket is tégyen, vagy a' már vólttakat megváltoztassa; a' városokat s várakat jó vígyázat alatt tartsa; egygy ſzóval, mind azokat véghez vigye, valamelylyeket tsak egygy hűséges Kórmányozó, Generál-kapitány s Admirál véghez vihet s vinni tartozik. " És mind ezek, majd egygy *Instructió*ban 1587dikben különösen is megállíttattak; a' melylyben is megjegyzésre méltó az, hogy a' Holl. Tart. Státusok meghagyák magoknak azt a' just, hogy azon Instructiót, a' mint az idő s a' Tartományok' Környülállási kívánják, megváltoztassák, többet adjanak hozzá, vagy belölle elvégyetsenek. A' fő ok, melyly öket a' Helytartóságnak majd ismét másnak is lejendő átaladására indítá, a' magok' állítások ſzerint, a' felöl való meggyőzettetéſek vala, — „ hogy ſzükségesnek láták egygy olylyan igazgatás' módját állítani fel, melyly ſoha ſe légyen egygy mindenkor talpon álló elégséges *auctoritás* nélkül, hogy valami módon a' Tartományoknak közönséges dólgaik, zavarodásba s kárba ne jussanak. " Majd meg is tetſzett idővel, milylyen helyes vólt ezen meggyőzettetések, és egygyſzersmind milylyen ſzerentsés vólt e' mostani válaſztások. A' Móritz' vitézſége, végre hajtotta azt, a' mit az ő' Atyjáé elkezdett vala. Ő' a' Spanyolokat, kik ezen elſzakadtt Tartományokat ſokſzor igyekezének viſzſzâſzerzeni, mindenkor viſzſzâverte. — A' többit másſzor.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
25
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
93
LEVELE.

A' Hazából —

Mi ſints örömre való. — „ Alíg menekedénk meg a' minap (így ír *Kassáról* egygy tudóſí tó Jó Uram) ama' vérünket ſzomjúhozó *Ho*rának dühösségétől; s ímé tsak nem hasonló tigris' fajzatja támada ellenünk. Sáros Vármegyében *Eperjes* körűl, egygy *Malonyai Imre* nêvű vóltt katona Tiſzt, az igaz Hit' védelmének ſzép ſzíne alatt, a' mint hírlelik, már ſzámos köz népet fogada titkon mágának az elmúltt hónapban, annak a' maga' pénzéből napſzámot ada, s majd arany napok' érésével ketsegteté. Már éppen kémajd arany napok' érésével ketsegteté. Már éppen kéſzűlőben valának ellenünk: de, Sáros Vármegyének nagy érdemű V. Ispány Ura, bőlts rendeléseket tévén, ezen ki tudja mitsoda gonoſz ſzándéknak mesterét elfogatta, és már az Eperjesi tömlötzben űl lántzon. Írási között találtattak egygynêhány parantsolati, melylyek a' magához hódított néphez valának intézve, ilylyen al írással:

Verus Christianus Rex Turmarum. A' mondatik felöllé, hogy nem anynyira puſztítani vólt ſzándéka, mint ſem a' népet erövel hajtani magával mind addig, míg kezdett útjában valamelyly hatalmasabb ember valamelylyik határnál meg nem gátolta vólna. E' végre, főbb tzélja vólt *Kassára* jönni, hogy puska port és fegyvert kaphasson magának: melylyben is hogy könynyebben bóldogúlhasson; Erzsébet napi vásár' alkalmatosságával ſzándékoza ráütni a' városra. " Bezzeg megesett vólna így a' Kassaiaknak, mint a' *Diószegie*knek a' vásár! — Keményen megparantsoltatott a' Hazában, hogy 2 eſztendő múlva, a' kissebb Oskolákban; 3 múlva pedig, a' fő Oskolákban is, tsak tsupán német nyelven menjenek a' Tanítások. — A' külföldi hírlevelek ſzerint, ismét el fog oſztatni Magyar Orſzág, és tsak ezek az 5 fő Kerűletek lêſznek: *Pozsonyi*, *Pesti*, *Kassai*, *Nagy Váradi* és *Pétsi*. — A' Dominikánusok' Klastroma Pesten, Districtuális Táblának kéſzíttetik nagy ſzorgalmatossággal. — Ama' Pesten kívűl lévő nagy alkotvány épűletnek, már két ſzegelete fedőlek alatt van. Ezen épűlettől fogva a' Dunáig, két nagy töltéseket parantsolt vetni a' F. Tsáſzár a' leg közelêbbi ott léttekor.

Külföldi hírek.

Béts. A' közelêbb múltt vasárnap', *Ferdinánd* és *Ferentz* Ő' Eetzhertzegségekkel egygyütt, dél előtt az Isteni Tiſzteleten vala Ő' Felsége a' Tsáſzár jelen az Udvari Templomban. És ezen Felségek majd estve a' Komédia után, némelyly invitáltatott fő rendű Nemesekkel méltóztatának vatsorálni. — Azon közönséges Lakosi (civilis) törvénykönyvnek, melylyet a' Fels. Tsáſzár' parantsolatjára némelyly a' végre kiválaſztott főbb Udvari Tanátsos Személyek kéſzítének, a' közelêbb múltt napokban jött ki az elsö réſze nyomtatásban e'

kö-

következő Fels. Rendeléssel egygyütt: „ *Mi IIdik József* s a' t. Olyly véggel, hogy egygy azon egygy formájú közönséges lakosi törvényt hozzunk bé minden Mi' örökös német Tartományinkba, kinek kinek tudtára adatik e' jelen lévő törvénykönyvnek már végre hajtott első része, ezen Rendeléssel egygyütt, hogy 1787diki Januáriusnak 1sőjétől fogva, az a' törvénykönyv légyen minden benne befoglaltatott dólgokra nézve, a' Mi' jobbagyaink' tselekedeteinek egygyetlen egygy Sinór mértékek, és az igazság minden környülállásokban egyedül ezen törvény szerint kerestessék, óltalmaztassék és szólgaltattassék ki. Ehhez képest, azokra a' dolgokra nézve, melylyek a' törvénykönyvnek ezen első részében befoglaltatnak, minden mind hazai mind bévétetett külföldi törvények, ezentől fogva eltöröltetnek, és az ezután előfordúlándó környülállásokra nézve erőtelenekké tétettetnek; es ezzel egygyütt megtíltatik egygyszersmind appellálni is azokra. Egygy úttal, a' Bírák és jobbágyok, ezen törvény' szavainak igaz és közönséges érrelmére igazíttatnak, és attól, a' mi ebben előírattatott, semmi kigondolható okvetés alatt el ne hajoljanak. Éppen tsak, ha hogy a' Bíró valamelyly eseten (Casus) melyly a' törvényben nem vólna meghatározva, el nem igazodhatna, avvagy valamelyly helyes kételkedése támadna a' törvénynek értelmén; akkor arról, a' Mi' végezésünket kelletik a' rendeltt Tiszt'iselő Székek által venni. " Költ Bétsben, Novembernek 1sö napján, 1786dik Esztendőben. — A' Száltzburgi Érsek, e' folyó hónapnak 5dikétől fogva Bétsben van. Úgy mondják, hogy ezen itt létének oka, a' Baváriai új Nuntiatura légyen. Majd nem sokára meg fog tetszeni.

Venétzia. A' vitéz *Émó* azzal tiſzteltetett meg ſok jelcs tselekedetiért a' maga' távol léttében, hogy a' Közönséges Társaságtól *Márcopolis'* városának Procurátorává tétetett. *Mémó* Úr küldetik helyébe a' *Máltánál* lévő hajós ſereghez, és már el is indúlt Nov. 8dikán; s mihelytt oda ér, amaz egygybe elindúl haza felé.

Madrit. Ez az Udvar már a' *Maſzkarai* Déyvel is akar békeſzövetséget kötni. Majd jól belé kerül hát ez is az Udvarnak; mert az Álgíriával kötöttre ugyan, azt mondják, hogy 2 milliom piáſztert költött. — Azon ſzövetſégnek félbe ſzakaſztott pontjai, e' képpen vagynak: —

XVII.) Ha egygy Spanyol vagy Álgíriai Korſzár, egygy Álgír vagy Spanyol hajóban, melylyet a' tengeren előtalál, kárt tészen; azt azért meg kell büntetni, és kénſzerítení kell a' kárnak megadására.

XVIII.) Ha valamelyly ſpanyol hajó bátorságnak okáért valamelyly Álgíriai kikötő helybe vészi magát, úgy hogy ottan ſe ki ſe bé nem rakodik; úgy attól az *Agák*, (*Agá*nak neveztetik a' Török Tartományokban, nem tsak a' gyalog ſereg' Generálja; hanem a' Városi Præfectus és az a' Kormányozó is, ki valamelyly Bassa alatt van) ſem kikötő pénzt, ſem pedig Adót ne végyenek.

XIX.) A' Dey, ha jónak látja, tehet Álgíriai Ágenst a' Spanyol kikötő helyekben.

XX.) *Órán* és *Mazarquivir* Várak, mint eddig, ezután ſe léſznek ſemmi közösüléssel a' Mórok' táborával. Azokra, ſoha ſe fog ráütni az Álgíriai Dey; a' *Maſzkarai* Dey pedig, azt, amannak híre nélkül nem tselekedheti. Minthogy azonban az utólſó, minden meghatározás nélkül uralkodik a' maga' földén; tehát az Álgíriai Dey, minden ſzövetſégbéli Kötéseket helybe fog hagyni, a' melylyeket azzal a' ſpanyol Udvar köt-

ni

ni fog. De, ha a' puſztítás' kedvéért fel s alá kóborló makats Mórok, azokra ráütnek: azért nem kell félbe ſzakadni a' két Réſz köztt való barátſágnak.

XXI.) Közönségesen, ha ezen Kötésnek e' vagy ama' pontja fel találna bontódni, egygyik Réſznek ſe kell azért mindjárt ellenſéggé válni; már haneha a' megsértetett Réſznek nem akarna a' másik eleget tenni. — A' többit máskor.

Hollándia. Még is tsak zavarban van minden. A' Frízjai Státusok, azt írák a' minap a' Holl. T. Státusoknak, hogy. —„ fájlalják a' K. Társaságnak mostani állapotját; ajánlják e' végre a' magok' közbenjárásokat azon zenebonának letsilapítására, melyly a' H. T. Státusok és Geldria s Trajektum között van. " Erre a' H. T. Státusok a' mit felelének; ez a' veleje: —„ Tsudálkozunk rajta, hogy Hatalmasságtok közbenjárásokat ajánlják arra, a' miről Mi ſemmit ſe tudunk. Mi' köztünk és Geldria s Trajektum köztt leg kissebb egyenetlenség ſints; mert, hogy a' Hattemiek' dolgában írtunk vala Geldriába: abból még leg kissebb egyenetlenséget ſe hozhatni ki Mi' közttünk és Geldria köztt. Sokkal jobban ſzeretnénk, ha Hatalmasságtok a' magok' közbenjárását, a' Geldriai nyughatatlanságoknak letsilapításokra fordítanák; mert Hattem' s Elburg' állapotja ſokkal jobban megillette a' K. Társaságot, mint ſem hogy a' ſzövetſéges Tartományok kötelességeknek ne esmérjék minden erejeket arra fordítani, hogy Geldriában a' tsendesség és egygyet értes helyre álljon. " — A' Hazafiak még a' közelébb múltt nyáron tettek öſzſze bizonyos ſumma pénzt, a' melylyből tudnillik költekezzenek, a' hová tsak ſzükséges leſzſz mostani tzéljoknak eléréſe végett. Ezt, *hazaſi tőkepénz*nek nevezik. Ebből tartják már most, nem tsak a' magokat fegyverben

ben gyakorló vagy masírozó lakos katonákat, hanem a' Hattemet s Elburgot oda hagyott lakosokat is, kik azóta mindég *Zwolla'* Várossában vagynak. Sőt, ha ezen városba átalszökik valaki a' Hattembe s Elburgba bészállított katonák közzűl: azt nagy örömmel fogadják, jól tartják és egygy aranyat adnak néki; s ha kedve van szőlgálni a' lakos katonák köztt, negyed fél forint zsóldot kap hetenként; ha nints, odébb eresztik jó úti költséggel.

A' Holl. Helytartóságnak félbe szakasztott Históriája.

Móritz után beállott a' hívatalba s egygyszersmind az ő' vitéz nyomdokiba az ő' testvére *Fridrik Henrik*; és ezt, majd ennek fija *IIdik Wilhelm* követé, ki alatt is, a' *Westfáliai* békesség által 1648dik esztendőben, tökélletesen függetlenekké lettek az öszszeegygyesűltt Tartományok. Majd *egygy pár környűlállások*, olylyan gondolkodóba ejték a' Hollándusokat, hogy nem tanátsos a' Helytartónak jussait több többre kiszélesíteni, úgymint a' melyly, kárára lehet majd az ő' szabadságoknak. *Egygyik* a' vólt, hogy egygyenként a' Státus Tagjait, kik a' Felsőség' jussaival akarának élni, megzabolázta, és az Egygyesűlés' pontjainak megtartásokra igazítá. A' *másik* a' vólt, hogy a' Katonák' számának megkevesebbítésére, melylyet némelylyek az alatt az ok alatt sürgettek, hogy a' népnek adózásait megkönnyebbítsék és a' Státus' adósságait kifizessék, rá nem állott, és azt, mint a' Státusnak ártalmas dólgot, megvetette. Tartván hát már a' Hollándosok a' Helytartónak hatalmától: tsak anynyi hogy meghólt Wilhelm; azonnal, nem tsak a' katonák' számát kevesebbíték meg, hanem a' Helytartói hívatalt is eltörlék. Az alatt, hogy egygy tsepp Helytartó sem vólt, ólyly változásokat szenvede a' K. Társaság önnön magában, hogy többé nem valának

egygy

egygy Státus Test, és tsak azért maradának meg egygyütt, hogy külön külön egygyik sem állhata fel. Tartomány, Tartomány ellen; Varós, varós ellen; Társaság, Társaság ellen sürgette a' maga' jussait: innen osztán véghetetlen egyenetlenségek eredének. Mind ezen, mind pedig egygyszersmind egygy kivülről támadott hadnak környülállási köztt tehát, nem látván semmi más útat módot az ezen bajoktól való megszabadúlásra: újjra Helytartót választának; de az, ólyly lármával ment végbe, hogy a' Státusnak két fö emberei, kik eddig a' Helytartóságnak újjolag való felállítását ellenzették, a' néptől igen kegyetlen módon megölettettek. Az újj Helytartó, a' közelebb meghólttnak fija, *IIIdik Wilhelm* lett. — A' többit, másszor.

Elegyes Hírek.

A' mit alamizsnába s ajándékba kioszrogatott a' F. Tsászár a' mága' közelébbi útjában Tseh Országban és felsö Osztriában; mind öszsze 1120 aranyra mégyen: Magyar országban pedig és Galíciában, két anynyit osztogatott ki. — A' Belgrádi újj Helytartó *Abdi Bassa*, igen barátságosan viseltetik a' F. Tsászár' embereihez a' szomszédságban, és külömbb külömbb féle ajándékokkal kedveskedik a' Ts. K. hadi Tiszteknek. Palotájában, a' sok talpon álló szolgák szintúgy hemzsegnek ólyly sokan vagynak; és ott, a' hol a' Bassa van, egygy rettenetes ör álló nyugszik, tudnillik egygy megszelídített nagy Oroszlán, és ez, egygy embert se szenvedhet más egyéb öltözetben, hanem tsak Törökben. — Tudva lehet, hogy az idegen nyelvnek apolgatásával, idegenek tsúsztak bé sok hívatalokba s tisztségekbe Boruszsziában a' megbóldogúltt Király alatt: de már a' mostani Felség, azt mondják, mind kivetette a' Frantzokat a' hívatalból, a' hazai nyelvet vévén fel ' aköz dólgok

gok' folytatására, és hazafiakat tett helyekbe. — A' sok versek között, melylyeket a' megbóldogúltt Fridriknek halálára írtak, egygy anynyira megtetszett a' meghóltt Király' Húgának *Amália* Printzesszinnek, hogy azt arany betűkkel leíratván, drága kövek közzé foglaltatta, és úgy viseli. ezen példáját már most sok más nagy rendű Asszonyságok is követik. Azon versnek, ez az értelme. — *Itt fekszik a' Boruszszusok'* FRIDRIKE (*Koporsó kövére elég ez a' felül írás:*) *A' MÁSODIK, — — — — — — és utánna egygynêhány gondolkozásra való vonás: mert a' mi a' Nagy* FRIDRIK *volt; azt, ezer esztendő múlva is tsak úgy fogja tudni a' Világ mint most.* — Lengyel Országban *Warsóviá*ban, Octóbernek 2dikától fogva Ország gyülés tartatik, a' mint rend szerint minden 2dik esztendőben tartatni szokott. Még eddig semmi olylyas nevezetes nem érkezett onnat. — Octóbernek 31dikén hala meg *London*ban, életének 76dik esztendejében Printzesszin *Amália Zzófia*, a' megbóldogúltt Királynak *II-lik Györgynek* Húga. Novembernek 11dikére vala rendelve a' temetés. Tsak kész pénze, a' mi maradt, 110,000 font Sterlingre megy; abból, jó summát hagyott a' maga' Udvari Dámáinak: de nagyobb részét jószágának, a' maga' Őtstse-Asszonya' fijának a' *Hasz-szia-Kasszelí* Printznek és ennek fijainak hagyta. — Alsó *Stiriá*ban *Gnas* nêvű helységben, egygy özvegy mester embernek már meg lehetős koros leánya, mondá az apjának, hogy ő külömbben nem idvezűl, hanemha megégetvén magát úgy têsz eleget bűneiért. Az ápja megegygyez benne. A' Leány a' közelébb múltt minden Szentek' napján, reggel mikor mások a' templomban valának, bêzárkozik az apjával: maga bêfűti a' sütő kementzét; s elégvén már a' nagy rakás fa, egygy lepedőt vona a' fejére, s bêmászott, mondván az apjának, hogy tapaszsza bê az előtőt, s têgyen egygy feszületet a' kementze' elibe. Az apja tsendes szívvel ki menvén, elbeszéllé az embereknek a' Leánya' allapotját. Oda szaladnak, hogy kiszabadítsák: de már akkor hamuvá égett. Ilylyen retteneres következése van a' buzgó tudatlanságnak és a' nép köztt lévő idétlen szent bal vélekedéseknek!

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
SZENT ANDRÁS' HAVÁNAK
29
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
94
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

A' Magyar Országi gabonának Stájer Országba és Kárnióliába való kihordatását, megengedte Ő' Felsége még egygy eſztendeig az eddig vóltt előírtt mód ſzerint. — *Ferdinánd* Ertzhertzeg, nem ſokára Médiolánumba, de onnan majd tsak hamar ismét viſzſzâ fog jönni Bétsbe, és azután mint Stájer Országi Generalkórmányozónak, egéſzſz Famíliájával egygyütt Grétzben léſzen a' Rezidentziája. Mihelytt Ő' Ertzhertzegsége elútazik Bétsből; egygyhe Budára fog menni a' Tsáſzári Felség. — Leg közelébb megnézegeré Ő' Felsége Ferdinánd Ertzhertzeggel egygyütt a' fenyitékházat és az avval öſzſzeköttetett fogházat. A' mint onnan kijövének; mêne ſzemközbe egygy Zsidóból kenaan kijövének; mêne ſzemközbe egygy Zsidóból kereſzryénné lett aſzſzony. Ez, kérdezvén tölle a' Fejedelem: ha nem frantzús é ő is? ezt felelé: Nem, Felséges Uram; én, jó Kathólikus vagyok. — A' Sz. Pá-

pa' Nuntziussa *Kaprara* Úr, minden Nuntziusi hatalom nélkül van Bétsben, tsak mint egygy külsö Hatalmasság' Követje. — Ö' Felsége, ezen hónapnak 6dikán költt Rendelése ſzerint, *Lemberg*' városának egygy vásárt méltóztatott engedni, melyly eſztendöben egygyſzer fog esni, és kezdödik *Vízkereſzt* nap után való hetfön, s 4 hetekig tart. — Minthogy Galíciában a' Nemesek még ſe mutatták bé mindnyájan a' magok' nemességekről való Leveleiket: tehát a' mostani Terminust méltóztatott Ö' Felsége meghoſzſzabbítani, és még egygy eſztendöt engedni; a' melyly is eltelvén, azután ſemmi Documentumok nem fognak bévétettetni. — Egygymást érik a' ſok Kurírok Bétsben, hol Berlinből, hol Párizsból. De, mit hoznak magokkal, s mivel mennek viſzſzá: azt, tsak a' titkos falak tudják. — Erdélyben Fogarason és más helységekben, pestist mondanak lenni. A' határ ſzélekre, vígyázók rendeltettek, és már egygynéhány orvosok is küldettettek oda.

Külföldi hírek.

*Német Orſzág. Erlángá*ból e' folyó hónapnak 6dikán ezt írják: „ A' mi' Uralkodónknak kegyelmes engedelméből, ſok külömbb külömbb Fejedelmeknek s más egyéb nemes ſzívü embereknek ajándékaik s adakozásaik által, már anynyira mentek az ítt Erlángában lévö R. Katholikusok, hogy egygy közönséges imádſágházat építhetnek, melylyhez is a' jövö tavaſzſzal egygybe hozzá fognak. " — Nagy örömökre lehet minden józanon gondolkodó Kereſztyéneknek, hogy a' Treviri Válaſztó Fejedelem, mint *Augsburgi* Püspök, eltíltotta Augsburgban a' prédikálástól *Merz* Urat, azért tudnillik, hogy régtől fogva mindég tsak a' hit' dólgában való ellenkezésekkel telylyes prédikátziókat monda. Azon van ez a' Fejedelem Püspök, hogy minden hitbéli ve-

veſzekedéseknek végek ſzakadjon; e' végre már ez elött jó darab idövel egéſzſzen megtíltotta a' maga' megyéjében, hogy olylyas hitbêli ellenkezésekkel telylyes prédikátziókat ſenki ſe mondjon. — A' Szaxóniai válaſztó Fejedelemnek egéſzſz gyalog katona ſerege között újj flinták és bagnétok oſztogattattak ki. A' flinták igen különösök; ſokkal ſzaporábban esik vêlek a' lövés, mint az eddig valókkal. A' megtöltéskor nem kell ſem a' port a' gyújtó ſerpenyöre kitölteni, ſem pedig viſzſzâ meg viſzſzâ forgatni a' puskát a' töltésnek leverésére. A' Lovas sereg köztt is hoſzſzabb kardok oſztogattattak ki, és mindenik Kompánia 8 emberrel ſzaporíttatott meg. — Közönséges hír, hogy a' Burkus katonák, másírozásra való parantsolatot vettek vólna, mivelhogy a' Hollándiai Zenebona le nem tsilapíttathatik fegyver nélkül. Ugyan ez a' hír mondja, hogy Oſztria is egygyütt tart e' dologban Boruſzſziával; sőt, hogy a' Franz katonák is már mozgásban vólnának, és hogy az Udvar már kérte is a' *Leódiumi* Püspököt, hogy engedje meg azoknak az átalmenést a' maga' földén.

Török Orſzág. A' minapában hirtelen igen roſzſzúl lett a' Szultán, és tsomó véreket köpött ki. Azólta már most egéſzſz zűrzavarban van Konstántinápoly, és a' nagy Vezír ſzorgalmatosabban utánna jár a' hadi kéſzűleteknek, únos únta küldözgeti az ágyúkat a' várakba, és minden nap' meglátogatja ezen fő Városnak erősségeit és az azokban munkába vett óltalomra való újj kéſzűleteket. — Tsak nem hitel felett való ama' partos Bassának a' *Skutári* Helytartónak az a' kegyetlensége, melylyet leg közelêbb *Pekhin*be és ott körül belöl vitt véghez. Nem elég vólt nêki, a' ſzerentsétlen Lakosoknak házaikat porrá égetni, jóſzágaikat feldúlni, és ſzámtalanokat irgalmatlanúl lenyakazni: hanem annakfelette,

lette, hogy kegyetlenségének mértéke színig légyen, a' kis gyermekeket a' tüzbe vettette, a' már jobbatskán felnevekedett leánykákat rab pórázra füzte, és a' többi aszszonyokat egygy meredek hegyről nyakra före levettette; egygy szóval: az egészsz tájékot, egygy rettentő puſztává változtatta.

Muſzka Orſzág. Hírlelik, hogy a' Tzárné ólyly szándékkal van, hogy a' *Julianum Calendarium* (az Ó vagy Oroſz kalendárium) helyébe, az úgy nevezett *Gregorianumot*, melyly' minden egyéb kereſztyén Státusokba bévétetett, és az elsőtől (már eddig) tizenegygy nappal külömbbözik, béveszi a' maga' Tartományiba is.

Spanyol Orſzág. A' Király ſpanyol nyelvre fordíttatja, nem tsak ama' nevezetes barom Orvosnak *Wohlſtájn* Úrnak munkáit; hanem mind azokat a' rendeléseket is, melylyeket az Oſztriai Felség kiád akár az Eklézsiai akár a' polgári dólgokban. Egygynéhány ifjak is vagynak Bétsben a' ſpanyol Udvar költségén, külömbb külömbb féle köz jóra tartozó dólgoknak tanúlások végett. Ezek közzűl a' minapában jöttek négyen *Selymetz Bányára*, kik más Magyar Orſzági bánya városokba is el fognak menni a' bányabéli foglalatosságoknak szemlélésekre. — Két ſpanyol hajók a' minap, az úgy nevezett *Philippína* szigetek felé lévén útjok, a' mint a' *Jó Reménység'* fokához érének; ottan, holmi egygyet más szükséges dólgot kértek vala pénzért magoknak: de nem adtak pénzekért is semmit. Mit tsináljanak? Kezdenek fenyegetődzni, hogy ha szép szerivel nem adnak, erővel is veſznek. Ekkor a' Kórmányozó látja, hogy más képpen el nem verheti őket, hanemha ágyút süttet reájok. A' meg is lett, és a' Spanyolok viſzszá vonák ugyan magokat, de egygy két pár ágyút ők is viſzszásütöttek. Így szereznek a' Hollándusok

ma-

magoknak újjabb újjabb galyibákat, kik is telylyességgel nem akarják megengedni, hogy a' Spanyol hajók azon az úton járjanak. — Bérekeſztö pontjai az Álgíria és Spanyol között kötött békeſzövetſégnek: —

XXII.) A' Spanyol hajók egygy kikötö helybe ſe ſzálhatnak másba, hanem tsak az Álgíriaiba, ha arra különös engedelmek nintsen; a' mint ehhez más nemzetek is hozzátartják magokat.

XXIII. Ha valami módon ez a' ſzövetſég fel találna bomlani (melylyet Isten ne adjon): mind az Álgíriában lévö Spanyoloknak, mind a' Spanyol Orſzágban lévö Álgíroknak, három hónapot kell engedni, hogy kiki békével haza mehessen.

XXIV.) Nem ſzabad a' magok' hajójókra bévenni a' gonoſztévö gaz embereket, ſem az Algíriai Korſzároknak a' Spanyol kikötö helyekben, ſem a' Spanyol hadakozó hajóknak az Álgíriai kikötö helyekben.

XXV.) A' Spanyol Felség aránt való tekintetböl, nem tsak a' Spanyol part ſzéleket nem bántják az Álgíriai Korſzárok, hanem a' Sz. Pápa' birtokában lévöket ſe. A' Dey, mindenkor jó ſzívvel fogja venni azokat a' ſzemélyeket, a' kik Álgíriába ſpanyol tzímerü hajózáſzlóval mennek. Kéſz azokkal a' Hatalmasságokkal is, a' kiket a' Spanyol Felség néki ajánland, békeſzövetſéget kötni, ha azok a' Török Udvarral békességben élnek, a' melylynek tetſzését a' Dey mindenkor követni fogja.

A' bérekeſztö formula e' képpen van: — „A' mindenható Istennek nevében. Ez a' békeſzövetſég ólyly reménységgel köttetett e' mái napon, hogy azt, Spanyol Orſzágnak felette hatalmas Királyja *IIIdik Károly* (kit Isten tartson és áldjon meg) végye fel és állítſa meg; valamint az Uraságos Dey *Mahamet-Baxa* (kit Isten tartson

tson s áldjon meg :) a' Divánnak, a' *Muftinak* (*a' Török Vallásnak feje*) a' két *Kadi*-nak (Ez, *Arábiai ſzó, és Bírót vagy törvénytudót tészen*) a' Tanátsosoknak, az Elökelöknek, és a' leg fóbb Agának, közönséges megegygyezésekkel felvészi és megállítja. És ezt három *Originalis*-ban kell, ſpanyol és török nyelven, leírni, ſubscribálni és megpetsételni; melylyeknek egygyike, a' ſpanyol Felségé, másika az Uraságos Baxa-Déyé; a' harmadika pedig, az Álgíriai Konzulnál marad. Költ és publikáltatott a' Mi' palotánkban a' *Khaván* Hóldnak 17dik napján, a' *Hegirá*nak* 1200dik eſztendejében; azoknak ſzamlálások ſzerint pedig, a' kik a' Jézus' törvényét követik, Júniusnak 14dikén, 1786dik eſztendöben.

(Subscribáltatott) *Mahamet Baxa.*

A' Spanyol Királytól megállíttatott *Ildelfenſzó*-ban, Auguſztusnak 27dikén, 1786dik eſztendöben, és ſubscribáltatott: —

Én a' Király.

(és oda alól) *Monninó József.*

*) *Hegira.* Arábiául anynyit tészen mint *ſzaladás*, és különösen vétetik a' Mahomed' ſzaladásáért *Mekká*ból *Mediná*ba. A' Törökök a' magok' eſztendöiket ezen ſzaladástól fogva ſzámlálják; melyly is hát 586dikban eſett Kr. Ur. ſzületése után.

A' Holl. Helytartóság' históriájának bérekeſztése.

Eleinte ugyan, tsak a' Generálkapitányság adattatott által III*dik Wilhelm*nek, az is ſok megſzorító pontok alatt: de, minthogy majd tsak hamar megtetſzett, hogy ö e' ſzerint, nem egyéb lévén hanem tsak a' Státus' parantsolatinak végbe vívője, nem felelhet meg a' Haza' tzéljának, annak tudnillik, hogy azt mostani veſzedelmeiből kiſzabadítſa, melylyekre az egygyüvé állott

Frantz

Frantz és Ánglus hajós ſeregek juttattāk; és közönsége-
sen, nem tselekedheti azt, hogy az egéſz Státus Test-
ben minden mozgáſok egygymás köztt illendő megegy-
gyezésben lēgyenek: tehát majd azután, Kórmányozó-
nak, Generálkapitánynak, és ſzárazon vízen Admirálnak
tēvék „ mind azon hatalommal és auctoritással, mely-
lyel az elōtte vóltt Printzek éltek." Ámbár pedig ólyly
ſok ízben tapaſztolták is az egygyesūltt Tartományok,
milylyen ſzükséges és haſznos lēgyen nēkiek a' Hely-
tartó; ezen hívatalt mindazonáltal, a' IIIdik Wilhelm'
halála után, ki örökös nélkūl hala meg, ismét eltörlék,
és egygy tsepp Helytartó ſe volt 1703dik eſztendōtōl
fogva 1747dikig. De látván megint, hogy a' külsō
erō ellen telylyességgel fel nem álhatnak egygy közön-
séges fō nélkūl: ismét válaſztának egygy Printzet az
Orániai házból IVdik *Wilhelm*et. Még pedig már, meg-
gondolván voltta képpen menynyi ſok jót köſzönhetnek
ſok eſztendōktōl fogva az Órániai háznak; nem tsak az
hogy a' Helytartóságot, Generálkapitányságot és Admi-
rálságot adák ātal Nēki: hanem arántа való jó indúlat-
jok anynyira vitte ōket, hogy azon hívatalokat még
maradékira sōt még a' leány ágra is kiterjeſzték; úgy
hogy, ha IVdik Wilhelm ezen magára nézve jó alkal-
matosságokkal élni akart vólna, igen könnyū lett vól-
na Nēki, magát egygy tsak önnön maga' ſzemélyjében
fenn álló telylyes hatalmú Felsōségbe helyheztetni. E-
zen újj változáſok' alkalmatosságával, ūgy látſzik, hogy
hibáztak abban a' Tartományok, hogy a' Helytartó'
jussait s kötelességeit meg nem határozták ſzorossan;
mert úgy könnyū vólna már most végét ſzakaſztа-
ni a' mostani zenebonának. — Felállíttatván hát újjolag
a' Helytartóság; némelyly városoknak Elōkelōi, azzal
igyekezék megmutatni a' Printz aránt való ſzeretetеket,

hogy

hogy Vêle magoknak ſzemélyeket ajánltatának a' Magiſztrâtusi s egyêb hívatalok' viselésére. Így vólt ez, még mikor tútorság alatt vólt is a' mostani Helytartó *Vdik Wilhelm*, és azután is hívatalának folytatása alatt egéſzſz 1781dik és 82dik eſztendeig: a' midőn is, atról kezdének tartani a' Tártományok, hogy a' Printz a' hívatalok' viselésére olylyakat talál majd rendelni, kik a' maga' tulajdon haſznához ſzítának, és e' képpen ártalmára lehet a' K. Társaság' ſzabadſágának. Ezen hívatal viselésre való Személyek' ajánlási a' Printznek, melylyeket majd a' városok nem akarának többé bêvenni, ſzólgáltatának oſztán egygy réſzről alkalmatosságot azon egyenetlenségekre, melylyek most az úgy nevezett hazafiak és a' Printztzel tartó Réſz között vagyinak. A' többi, a' mivel a' Helytartót vádolják, abban áll, — „ hogy az ő' ítéletek ſzerint igen nagyon ragaſzkodik Angliához; — hogy a' ſzárazon való erőt nagyon igyekezik öregbíteni a' tengeren valónak kárával; — hogy a' Státus' óltalmazására roſzſz útakat módokat válaſzt; — hogy igen ſok idegen nemzetbéli hadi Tiſzteket vêfzen fel; és egygy ſzóval: — hogy a' K. Társasági jusokba avatkozik és azokat apródonként mind tsak nyíregeti." — Fő tzéljok már most a' Státusoknak, úgy látſzik, hogy ez, hogy a' Helytartót tsupán tsak leg főbbé tegyék a' Státusban, de úgy, hogy leg kissebb hatalommal ſe bírjon, a' mivel eddig mint Helytartó bírt vala. — Sok van ebben a' Históriában olylyan, a' mi más Országokra is rá illik.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
2
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
95
LEVELE.

A' Hazából.

Abaúj és *Torna* öſzſzeegygyesíttetett Vármegyéknek, mostanság Ordinárius Vice Ispányjává tétetteteti *Fáji Fáy Ágoston* Consiliárius Úr, a' ki egygyſzersmind *Kassa* Királyi Város' dolgában már jó ideje hogy Commissárius; vala pedig ez előtt 5 eſztendőkkel Abaúj Vármegyének nagy érdemű Subſtitutus Vice Ispányja, de az akkori Restaurátióban önként elbútsúza hívataljától. — A' Hegyalylyáról igen ſzűk és sovány ſzüretet írnak; azonban az alkalmatlan idő is ſok kárt tett, ott maradván ſok helyütt a' tőkék alatt a' gerézdek a' hirtelen beállott hideg s havazások miatt. — Azt írják Miskóltzról, hogy a' jövő eſztendői Januáriusnak 1só napjától fogva, az úgy nevezett *Grammatica* oskolákba ſohol ſenki ſe vétetretik bé, a' ki németűl nem tud, és hogy az Oskola Mestereknek is mindenütt normáliter és németűl kell tanítaniok. — Egygy

ide Pozsonyba való 64 esztendős lakos, már régtől fogva nem lát vala se eget se földet a' szemén lévő hájog miatt. Az itt lévő nevezetes szem gyógyító Orvosnak *Keller* Úrnak, méltó dítséretére szólgál az, hogy mint már számtalan sokakat másokat, úgy ezt is 14 napok alatt tökélletesen jól látóvá tette; anynyival inkább, hogy a' szegényeknek ingyen szólgál ezen maga' készségével.

Külföldi hírek.

Ostria. Bétsben, a' múltt hónapnak utólsó vasárnapján, az Udvari Templomban vala jelen Ő' Felsége az Isteni Tiszteleten a' két Ertzhertzegekkel egygyütt. Annak végbe mentte után, a' fő rendű Nemesek s Miniszterek gyülének öszsze, a' mint szoktak ilylyenkor vasárnaponként, az Udvarban. Azon estve, az említett Felségek, számos fő rendű Nemes Személyekkel egygyütt méltóztatának vatsorálni; azután a' *Redut*ba menének, hol tántz tartaték. A' személyek mind álortzában valának, és mind öszsze többen vóltak negyed fél ezernél. — E' közelébb múltt hónapnak 28dikán, ama' Nemzeteknek és különösen a' Magyar Nemzetnek édes emlékezetei köztt tsendesen nyúgovó *Mária Terézia* vóltt Felséges Aszszonyunknak, azon nap' történtt halálának emlékezetére, minden harangok megvonattatának mind a' belső mind a' külső városokban; és majd estve 6 órakor egygy szomorú *Nyúgodj tsendesen*—t! énekle az éneklő sereg az Udvari Templomhan, hol Ő' Felsége és Ő' Ertzhertzegségek, az egésszsz Udvari Miniszterekkel egygyütt, gyász öltözetben jelen valának. — Az Orvosi Akadémiában lévő Profeszszoroknak szorgalmatos és elömeneteles Tanításokkal, anynyira megelégszik Ő' Felsége, hogy közelébb mindenik Profeszszornák 300 forinttal jobbítá meg a' fizetését, úgy hogy már most

min-

mindeniknek 1250 forint a' fizetése. De, *Plenk* Profeſſzor Úr, ki egygyſzersmind a' Ts. K. tábori patikának fő Gondviselője s Igazgatója, eſztendőnként 1900 forintokat vészen. Az Akadémiai bába aſszonyoknak, házon, fán, s gyertyán kívül, 500 forint fizetések van. — *Stájer* Országban egygy paraſzt, nem állhatván már továbbá a' többek között azt, hogy ólyly sok innepek eltöröltettek s töröltetnek: így költöze ki ezen innepteelen világból: sok fát oſzſze hordott, azt aſztagba rakta, egygy közelébb lévő élő fára oda függeſztett egygy feſzületet egygy Sz. Maria' képével egygyütt, s meggyújtván a' faaſztagot felméne rá, s e' képpen égeté magát hámuvá.

Prága. Már 23dikán Novembernek a' zaj egéſzſzen ellepte a' *Moldova'* vizét. Alig emlékezhetni, hogy a' folyó vizek flyly jókor lettek vólna zajjal befedve. Ez az igen idején való nagy hideg mostanában, tsak nem mindenütt van egéſzſz Európában. És kiváltt Lengyel Országban irtóztató sok havakkal kenyérkedik. Francia Országban hasonló képpen bélepte az egéſz földet a' hó.

Berlin. A' megbóldogúltt Fridriknek, ſzámos munkáin kívül, melylyek már nyomtatásban vagynak, még e' következő tulajdon kéz írásai maradtak. — 1.) A' 7 eſztendeig tartott hadnak vóltta képpen való leírása; a' melylyben is, ólyly minden hízelkedés nélkül ſzóll magáról és maga' tselekedeiről, hogy már a' leg később világ is tsak úgy fog ſzóllani. Ezt kétſzer írta le; mert az első kéz írás, egygy ſzoba ſzolgájának vígyázatlansága miatt megégett. — 2.) A' *Hubertsburgi* (az, *Lipsiához 5 mértt főldnyire* van) békeſzövetségnek históriája, az 1778diki háborúig. — 3.) Ezen háborúnak históriája. — 4.) Le Palladium, melyly is egyy költe-

mény ſzerű munka, s olylyan formán van kéſzítve mint a' Voltér' *Pucelle d' Orleans* nêvű könyve. — 5.) *Le partage de la Pologne*, az az: Lengyel Orſzágnak elosztása. Ez is költemény ſzerű módon kéſzült. Ezt már éppen ſzándekozott vala kinyomtattatni, és már a' képek is kéſzen valának hozzá. — 6.) Temérdek fontos mivólttú levelek *Álembert* Úrhoz, melylyekbe Politikumok, filozofikumok és theologikumok foglaltatnak bé. Ezeket egygy Gróf, Álembert Úr' halála után, ennek házában megégettette; de az Originálisok megvagynak Potzdámban.

Petropoly. Ezen Udvarnak a' Törökkel leg közelébb vóltt hada a' ſzárazon és vízen való erőnek megſzaporítása, újj *városoknak építtetése** és más egyebek ilylyek, menynyi adósságba verték az Orſzágot; tsak onnan is átalláthatni, hogy már eddig 6,600,000 *Rúbel* (az, éppen két magyar forintot têſzen és még egygy grajtzárt) fizettetett le, s még ſints mind kifizetve. De, a' bölts Fejedelem Aſzſzony, ôlyly rendeléseket teve leg közelébb, hogy 1795dikben az adósság egéſzſzen kifizetődik. A' mellett 15 milliomot tett le az olylyas ſzükségeknek elhárításokra, melylyek véletlenűl előadják magokat.

*.) Jéh menynyi Városokat kellenék még építtetni, hogy Muſzka Orſzág tömve lêgyen! A' leg újjabb Statistikusok ſzerint, az egéſz Muſzka Orſzágban, 325,000 Quadrát mértt földön tsak 540 városok vagynak, és egygyben egygyben a' leg nagyobbikban is alig van több 400 lakosnál; a' többiben, kiben 3000, kiben 2000, s kevesebb is. E' ſzerint hát, 560 quadrát mértt földre, nem esik több egygy városkánál. Ugyan enynyi helyet foglalnak al az öſzſzegygyesültt Hollándiai 7 Tartományok (a' Generálság' földjeit kivévén)

vén) és ezen Tartományokban 113 városok vagynak, és bennek a' lakosok' ſzáma, kiben 10,000, kiben 40,000, kiben pedig 60,000.

Kontsántinápoly milylyen zavarban lêgyen, alig lehet leírni. Hadat kiált a' nép tele torokkal, és annyira elhitte magát a' minapi Égyiptomi győzedelmen, hogy méréſzli a' Muſzkákat és Venetusokat egygy tsak hamar (de biz' odébb leſzſz még az!) rájok lejêndö ütéssel fenyegetni. Pedig bizony még megválik, mire megy ki az Égyiptomi dolog! mert, még egygy kis bekkenö van hátra. Tudnillik: Írám vala a' minap, hogy az öreg vitéz Admirál *Gazzi Hassán* ſzámtalan ſok fejeket küldött vala Kontsántinápolyba győzedelem' jeléül. Mi lett belölle? A' megölettetteknek atyjafiaik s barátjaik, ezen tselekedetén annyira nêki indúltak, hogy ſzámtalan sokan az elſzaladott *Murat* és *Ibrahim* Bassákhoz adták magokat; s már most hát majd nem kis akadályja leſzſz az eddig győzedelmes képpen villogott fegyvernek. — De még —

*Olaſz Orſzág*ban — nagyot ugrék, úgy é? — ſem igen jól van a' dolog. Mert egygy réſzről, *Áquila'* várását a' ſzűntelen való föld indúlás rettegteti, úgy hogy egygy fertály is alig múlik el a' nélkül; más réſzről a' *Vezúvius* hegye irtóztató mormolást viſzen véghez, kiváltt Októbernek 31dikén, a' midön is felette ſok tűz tzulánkokat, üſzög aſztagokat s temérdek egö köveket hánya ki felé. Nagyon különös, hogy már Októb. 22dikén egéſzſzen bé vólt lepve hóval, és a' kemény hideg bé állott rajta. Közönségesen úgy véſzik éſzre, hogy miólta a' *Kalábriai* földindúlás vólt, azólta ſoha ſe jár ottan rend ſzerint az idö. — *Rómá*ból kettöt írnak. Egygyiket azt, hogy az Apostoli Kamara anynyira megſzűkült, hogy kéntelen vólt egygy

Bár-

Bárcellónai gazdag Kereskedőtől, 800000 Római tallérokat venni fel negyed fél forint interesre ſzázától. Másikat, ezen felette különös történetet: Egygy Prélátusnak, vala már jó időtől fogva egygy nagy ſzelindek forma kutyája, melylyet különös betsben s kedvességben tart vala. A' kutya igen marós vólt, és nagyon rútúl bánt nem egygyſzer kétſzer a' palota előtt elmenőkkel. Gyakran vólt panaſz miatta: de a' Politzáj s a' Kórmányozó tsak elnézte, tekintvén a' kutyának fő rangú Gazdáját. Nóvembernek 16dikán egygy Vadáſz ott menvén el, nêki megy a' kutya ólyly dűhösségel, hegy ez, életét veſzedelemben látván, kéntelen vólt fegyveréhez nyúlni, s úgy is megtevé agyarkodó ellenségét, hogy azonnal tsak elnyárjadt. Híre futamodik a' városban, s egygybe azon van minden, hogy a' Vadáſzt a' Prélát' haragjának következéſeitől elrejtſék. Mások' javaslásából tehát, kéntelen vala a' Spanyol' óltalma alatt levő Sz. Jákób' Ispotályjába, ſzaladni, melylynek is fő Gondviselője s Igazgatója *Álcédó* Úr. Ez, egygy ember s igaſzág ſzerető lévén, azonnal végére jár a' dolognak, és majd látván, hogy a' Vadáſz ſemmit egyebet nem tsinált, hanem a' mire a' Terméſzet' törvénye kötelezi az embert; elvégezte, hogy az ő' ártatlanságát óltalmazni fogja. Melylyre nézve nem tsak megparantsolá az ispotályban, hogy a' Vadáſzt semmi teremtett állatnak ki ne adják; hanem a' dólgot az itt lévő ſpanyol Követnek is béjelenté. Alíg tevé meg ezeket a' rendeléseket: hát tsak ott toppan egygy ember a' Római Kórmányozó' nevével az Ispotályban, s mondja, hogy adják ki a' kutya gyilkost; de azt bizony tsak nem adák. Azólta már kemény levelezések estek s esnek e' dologban a' Kórmányozó és Álcédó Ur között; de ez ideig is óltalma alatt tart-

ja

ja a' vadáſzt. Azonban mindenek várják már most, hogy ugyan majd mit fog a' Prélát tsinálni. Látni való hát, hogy ezt a' Terméſzet' törvényét: *Óltalmazd életedet!* ezzel a' megſzorítással kell a' Római Kórmányozásnak ítélete ſzerint érteni: „ Kivévén azt, ha egygy Prélát' kutyája megtámad. "

Holländia. A' Burkus Felségnek rend kivűl való Követje Hágában Gróf *Görtz*, eléggé rajta van, hogy a' felindúltt ſzíveket letsendesítſe; de ahhoz még eddig ugyan, kevés reménység van. Közönségesen a' Tartományok, igen egyenetlenek egygymás köztt; ugyan ez okból, a' *Breſzti* dolognak kihatározása is nagyon nehezen mêgyen. Azt, az Admirálságok' deputátusinak kellenék kihatározni: de Zélándia, melyly a' dólgot örömest elnyomni akarná, nem akar deputátusokat nevezni maga' réſzéről. — A' felsö *Izala* melljéki Tartományban, tsak nem minden Városok elvégezték, hogy eltöröljék azon 1675dik eſztendöbêli Végezést, melyly ſzerint a' Helytartónak, a' Magiſztrátusi Személyeknek kinevezése átaladattatott vala. — Egygy kenyér sütö Trájektumban, a' mint Októb. 26dikán az Ör álló ház' grádicstsanál ört állana; elmenvén elötte az ör álló lakos katonakra vígyázó Tiſzt, azzal öſzſzekap ſzó beſzédben. Nêki tüzessedik mindegygyik, s elébb tovább meg jobban, megmeg jobban; anynyira, hogy végre a' sütö úgy mejbe löki a' puska' agyával a' Tiſztet, hogy tsak lehempergödzdzött a' gráditson. Erre a' lármára oda ſzaladának a' tobbi ör állásra kirendeltt lakosok; fegyvert rántanak: és a' sütö, egygynek tsak letsapá ſzépen az orrát. A' sütöt megragadák, és az újj Magiſztrátus, 100 *Ryderre* (az az: 1400 forintra) bünteté. Már most a' tsúfolók azt mondogálják, hogy leg alább már kérné ki magának a' sütö azon

1400

1400 forintos drága orrot, és azt balzsamozná bé, s tartaná meg örök emlékezetnek okáért. — Ugyan itten Trájektumban, a' Polgármester választásnak pompájára, a' hazafi Részen való község, egygy egészsz ember formát tsinála vászonból, azt megtömte szalmával, felmunderozta, tsillagot varrt a' mejjére, s e' képpen fel s alá hurtzolta az úttzákon, ütötte vétette: végre mint egygy halóttat kiterítette, s azután a' vízbe vetette. Ílylyen illetlen példázolatban adják elő a' hazafiak a' magok' indúlatjokat a' Helytartó Printz arránt.

Elegyes Hírek.

A' Svéciai Felség, nem régiben a' Korona' Örökösével egygyütt, az *Upszálai* Akadémiában, egygynéhány közönséges tsinításokon méltóztatott jelen lenni. — A' Dániai koronának örökösse, nagyon formálja magát egygy méltó Uralkodóvá. Jó reggeltől fogva szűntelen munkában van: bort, kávét, tsokoládét s a' t. egygy tseppet sem iszik: holmi aluvó (slafrok) lebenyéről miről, s egyéb e' féle kedv töltésre találtt haszontalanságokról, leg kissebbet se tud: igen keményen viseli magát, s a' t. — Hol esett hol nem, nints feltéve: elég az hogy oda megy a' Pap a' beteghez, ki tőlle vígasztalást reményl vala. Hát az én' Papom egygyszeribe tsak hozzá kezd, és a' háznak minden szöge zugából ólyly rettenetes lármával űzi ki felé az ördögöt, hogy a' szegény beteg a' nagy ijedtség miatt azonnal meghala. Az ördög űzőt már bêadták a' Világi törvény Székre.

Tóldalék.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. KARÁTSON' HAVÁNAK 6 NAPJÁN SZEREDÁN KÖLTT 96 LEVELE.

Külömbb külömbb féle Történetek.

Oſztria. Minden örökös Tartománybéli Univerſzitásokra, ezen Felséges Rendelés méne leg közelébb: „Azon ſok féle viſzſzáélések közzé, melylyek eddig a' Filozofikum Studiumot megdíſztelenítették, méltán oda ſzámláltathatik a' Doktori s Magiſzteri Titulusnak kioſztogatása is. Erre nézve ſzükségesnek találtatott, hogy ebben a' réſzben egygy bizonyos feltett végnek elérésére allkalmatos mód s rendtartás írattassék elő. Tehát — 1.) A' Filozofiában Doktorságra s Magiſztersége való emeltetésnek eddig gyakorlott módja, eltöröltetik. — 2.) És ezután is, a' végre, hogy valaki az Orvosi vagy más akár melyly feljebb való Tudományokra felereſztessék, nem kell többé Magiſzteri vagy Doktori Grádust kívánni; hanem arra elégséges légyen az, ha azon ſzemély, ki a' Filozofiából más Tudományra átalmégyen, az 1784diki Szeptembernek 7-

dikén költ előírtt mód szerint megvizsgáltatik, és a' felől rend szerint való bizonyság levéllel előáll. Ha azért — 3) Valaki, valamelyly bizonyos végére nézve szükségesnek és hasznosnak látná, hogy Grádust nyerjen magának a' Filozofiában: tartozik, az Oskolai megvizsgáltatásokon kívül, mint egyéb Fakultásokban, három rend szerint való *kemény megvizsgáltatást* (rigorosum Examen) ezen három fő Tudományokból kiállani: A' tulajdon képpen úgy nevezett Theorétika és Praktika Filozófiából; A' Mathezisből és Fizikából; és az Universzális Hisztóriából: az ezekkel határos vagy rokonos Tudományokra nézve pedig, bizonyság levelekkel állni elő. Így ósztán ezekre nézve Doktorrá tétettethetik a' Filozofiában. De a' Magiszterség, egészszen eltöröltetik. " — A' minapában kijött s jelentett közönséges törvénykönyvnek első része, ezekről tanít — 1.) A' törvényekről közönségesen. — 2.) A' Jobbágyoknak jussaikról közönségesen. — 3.) A' házas személyeknek — 4.) a' Szüléknek és fiaknak, és — 5.) az árváknak, s mind azoknak jussaikról, kik a' magok' dolgaikat nem folytathatjak. A' bévezető beszédben, maga elibe írja magának a' Felséges törvény adó a' maga' kötelességeit: Minden jobbágy, úgy mond, bátorságot és óltalmat vár a' maga' Fejedelmétől; kötelessége tehát Ennek, a' jobbágyok' jussait világosan meghatározni, és tselekedeteiket úgy igazgatni, a' mint a' közönséges és magános Jó kívánja. — Rövid napok alatt, azt mondják, hogy egygy F. Tsászári Rendelés, meg fogja állítani a' halálos büntetéseknek eltöröltetéseket. A' tetemes gonosztévők, föld alatt való setét tomlötzökben fognak vasra verettetni, egygy héten tsak háromszor esznek meleg ételt, s azonban bizonyos számú ütlegeket kapnak minden héten vagy hónapban, már a' szerint, a' mint tettek hozza magával. —

Ama'

Ama' nagy nevezetű Piárista Koncionator Bétsben *Wieser* Úr, mivel szabadabban prédikálgatott némelyly dölgokról, eltíltatott vala a' prédikálástól; de, azt mondják, hogy a' F. Tsászár Vice Direktorrá tette most közelébb a' Bétsi General Szemináriumban. — Novembernek 16-dikán, egygy 30 esztendős korú Zaszló tartót húzának ki Bétsben halva a' Dunából. Némelyly nálla vóltt tzédulák köztt, ez is ott találtaték: „*A' ki engem keres, megtalál itt. Mit tsinálok? Halászok itten.*" — Ugyan azon nap' egygy bizonyos Kadét, egygy Bétsi Kereskedőhöz menvén kérdi tőlle: Házas vagy é? — Igen is, a' vagyok. — Van é gyermeked? — Kettő. No jó szerentséd! felelé a' Kadét; külömbben meg kellene halnod. S ezen szókra tsak magába döfé már kivonva vóltt fegyverét, és lerogyott. De, nem találván szintén halálosan magát, elvitetteték a' katonák' ispotályjába. Tselekedetének oka még nem világos. — Megdögölvén nem régiben egygy oroszlán az állat marató játék néző helyben (Hetzamphitheater) tisztességére tsak nem egészsz egygy halotti órátiót nyómtattata ki azon játék nézésre öszsze hívogató tzédulában annak szerzője, anynyira, hogy annak megdöglését a' halhatatlan Fridrik' halálával hasonlítá egygybe, és ezen Fridrikét: *A' neve mindenütt*, nem szégyenlette a' maga' döglöttjére allkalmaztatni.

Horvát Ország. Egygyszer egygyszer alíg kerültek könynyebben kézbe bonyikok, mint leg közelébb *Zagrábiában.* Az ide való Pólgármesterhez, az ott körül belöl lévő tolvaj sereg, elkülde a' minap egygyet a' Seregből, azt izenvén általa, hogy küldjön számokra eleséget s bort bőven, mert külömbben porrá égetik a' várost. A' Pólgármester gondolkozik egygy kitsit, s majd tsak hamar megígéré, hogy valamit tsak kívántak, meg leszsz minden. El is küldötte a' rendelet órára:

de azonban olylyan okosan bánt a' dologgal, hogy a' borba elaltató ſzert egyelíte. A' tolvajok, minekutánna jól ittak vólna; mindnyájan mély álomba esének. A' Pólgármester' rendeléséből már kéſzen valának az emberek, s ő' keméket ſzépen bévívék oda, a' hová valók.

Boſznia. Az ide való Bassának egygy Végezést küldé mostanság a' Szultán, azt bízván rá, hogy azt tsak a' Törököknek adja tudttokra, s a' Kereſztyének ne tudjanak benne ſemmit. De a' Törökök, nagy örömökben azt el nem titkolhaták; s ímé e' vala a' ſummája: „ Nagy kedvetlenségére tudttával esett a' fényes Kapunak, hogy nem tsak az ő' igaz hiten kivűl lévő jobbágyi, hanem még a' Törökök is (avvagy az igaz hit követők) a' magok' öſzſzegyűléseikben igen roſzſzúl mernek ſzóllni beſzélni, mintha a' Magasságos Kapu nem merne már többé kiállani a' Kereſztyének' erejének, minthogy Krímiát a' Muſzka járomnak maga alája vetette, és a' Kereſztyéneknek a' fekete tengert is ſzabad ſzakállokra engedte. Méltán megbüntethetné ugyan a' Magasságos Kapu egygybe halállal is az ilylyen illetlen ſzó beſzédeket; de, ímé megelégſzik azzal, hogy a' maga' Török hív jobbágyinak, a' dolognak jobban lehető átallátása végett, tudttokra adassék e' következendő: Tudva vagyon, hogy a' Krímiai Tatároknak nagy réſzek, Muſzka Orſzág' ketsegtetései által megvakíttatván, végre anynyira vetemedtek, hogy tulajdon hazájokat és társaikat elárúlták, és magok ſegíték a' Muſzkát az egéſzſz Orſzágnak elfoglalásában. De, Mi elég jelekből tudjuk, menynyire bánják a' Tatárok ezen hebehurgyálkodásokat. Tudva van az is, hogy ezt az elfoglalást ſoha ſe hagyta helybe a' Kapu, anynyival inkább nem adta önként azon orſzágot által; ámbár azt elnézte, a' melyly is bizony példa nélkűl

való,

való, és azért is az ôlyly erôss férjfiakban, mint a' Mi' igaz hiten lévô jobbágyaink, néminémű méltó boſzankodást támaſzt. De azonban, réſz ſzerint ôlyly okai vagynak annak, melylyeket még eddig a' népnek nem lehetett kinyilatkoztatni; réſz ſzerint reménylette a' Magasságos Kapu, hogy Muſzka Orſzág, ílyly ſzembe ötlô igazſagtalanság levén Krímiának maga' hatalmába való vétele, s kedvezvén egygyſzersmind az emberi vérnek is, Krímiával önnön magától fel fog hagyni; anynyival inkább, mivel a' Tatárok, a' mint a' Mi' igaz hitű jobbágyink jól tudjak, már ſokſzor kikeltek, és haſzonnal is, a' Muſzka ſeregek ellen. Ezen utólsó és más egyêb környülállások tartóztaták meg eddig a' Mag. Kaput egygy közönséges kiütéstôl. De, ha Muſzka Orſzágnak megátalkodása úgy fogja kívánni, hogy fegyverre keljen a' dolog: akkor a' Kapu, nem tsak ezen, hanem a' földnek akármelyly ſzegeletéből elô állândó nem tom melylyik ellenségének is, kéſz leſzſz ugyan vitézi módon ellent állani, s bízik is akkor oſztán a' maga' egyenes ſzívű Törökjeinek erejekben s bátorságokban. A' mi ellenben a' feketé tengeren való ſzabad hajókázást illeti: azért éppen nem illô a' jobbágyoknak magokban duzzogni, mivel az, közönſégeſen az Orſzágnak, különösen pedig a' Mi' *Istámból*unk' (így híjják a' Törökök Konſtántinápolyt) javára engedtetett meg; mert mennél több hajók jönnek mennek, annál ótsóbbnak kell lenni a' portékának. s a' t" Meglehet, hegy ezen mentség által elôre valami nagy változáshoz akarja elkéſzíteni a' Kapu a' maga' jobbágyainak ſzíveket; ámbár mások azt állítják, hogy Franciának közbenvetése által, már megint el fogna múlni a' Török és Muſzka között eddig ôlyly közel lenni láttatott háború.

* És,

* És, ha hogy az el talál múlni: ímé arra határozottnak hírlelik Franciát, Moſzkóviát, s Ángliát, hogy öſzſzevetett vállakkal egygy rettentö hajós ſereget fognak a' Barbáriai Korſzároknak kiirtáſokra küldeni. És ezt már bê is jelenték az említett Hatalmasságok' Miniſzterei most közelébb a' Divánnak ôlyly véggel, hogy végye rá a' Szultánt, hogy a' maga' óltalma alatt lévö *Álgiriai Túnisi* és *Tripolisi* Déyket vêgye rántzba s zabolázza meg. E' ſzerint hát már, nem igen leſzſz abból is valami, a' mit —

Venétziá ból írnak; hogy tudnillik, a' Közönséges Társaság meg parantsolta, a' mint hírlelik, a' maga' Konstántinápolyban lévö Követjének, hogy ezen Várost hagyja oda minden bútsúzás nélkül; mivel a' Diván kimondotta, hogy a' K. Társaságnak nem têſz eleget a' *Skutari* Bassa' tselekedeteiért. — Azonban derekasan forgatja magát a' Venétziai hajós ſereg a' *Túnisi* ſzéleken, hovâ Szept. 19diken ére. Még azon nap' anynyira elkéſzülének, hogy ha más nap' a' Szelek akadályt nem vetettek vólna; *Susa'* Városa, bizonyosan egéſzſzen oda lett vólna, nem lévén oda érttekkor leg kissebb Óltalmazó is benne. Egygy hétig kellett a' ſzél miatt pihenniek. Ez alatt, jó formán rendbe ſzedte magát a' Város: de azért Szept. 26dikán reggel 4 órakor hozzá fogtak a' Venetusok az ostromhoz: az ágyúzás, 8 óráig tartott nagy kárával a' Városnak, melylynek is ellenben 180 ágyú lövései leg kissebb kárt ſe tettek ide ki. Szept. 28dikán, keményebb vólt az ostrom: omladoztak ſok helyütt a' köfalak; de belölröl is megsértetett egygy könynyü ſzerü hajó és két legény. Más nap' közelébb vonúlának az Ostromlók a' Városhoz: ez, 160 ágyút löve ki azon nap', más nap' pedig már 250-ent; de mindenkor haſzontalanúl. Azonban

ban a' Venetus ágyúk 3 helyütt gyújták meg a' várost; és, a' mint egygy ſereg lakos kiſzaladt vala a' tenger ſzél felé, azokat két ágyúk mind elſeprették. Így folyt ez ſzintén Októb. 7dikéig; a' mikoron is az ostromlók viſzſzâtérének *Málta*' ſzigetébe, — — Hovâ kéſzûl, hovâ nem? bizonytalan; elég az, hogy —

Spanyol Orſzág is nagy mozgásban van. A' Kirâlyi Felség' parantsolatja ſzerint, megkisſebbíttetik ugyan minden lovas regement egygy Svadronnal; de ellenben minden gyalog Reg. egygy batalionnal ſzaporíttatik meg. Erre nézve, 20,000 embert kell verbúválni. Temérdekség ez ólyly Orſzágban, melylynek egygynêhány Tartományit felette nagyon kipuſztította a' még most is tartó pestis forma hideglelés! — Az Álgíriai Déyvel kötött békeſzövetſégnek XXdik pontja ſzerint, még azért meg marad a' barátſág a' Spanyol és Déy között, hogy Szept. 6dik és 7dikje köztt lévő éjſzaka', 20,000 Mórok az *Órán* Várnak nêki mentek. Már közel valának, midön belől éſzre vették. Egéſzſz éjſzaka' tüzelve óltalmazá magát a' Spanyol; de külömbben ellent nem állhatott vólna é rettentö népnek, ha majd a' Kommendáns, egygynéhány föld alatt való puska poros fortélyokat, melylyeken az ellenſég állott, felvettetvén, öket meg nem zavarta vólna. Hasonló ſzerentsétlenséggel ütének *Mazarquivír*' Várára is azután kevês napok múlva: minden mérgeket egyedûl egygy kezekbe kerített Spanyol katonában önték ki, kit is azonnal lenyakazának, s fejét egygy nagy nyársba vonván úgy vívék táborokba, melylyet azonban jó formán megritkított a' ſpanyól ágyú kevês maga' kárával.

Ánglia. Még elöre lehetett gondolni, hogy az Ánglus nép, melyly a' Frantznak ólyly nagy ellensége, csak nem nézi el behúnyott ſzemmel a' kereskedés ſzövet-

vetségnek felállítását. A' Frantzoknak a' Protestánsok aránt való türhetetlenségeket jól tudván, azon indúlt kiváltt képpen meg a' nép, hogy a' szövetségnek pontjai köztt ez is ott van, hogy mind a' két Országnak lakosi, egygyik a' másikban, egygy átaljában szabad vallásbéli gyakorlásal éljenek. E' miatt már anynyira felindúlt vala a' nép, hogy Londonban már temérdek elszórtt tzédulák által invítálák egygymást Novemb. 6-dikára, a' Frantz Követ' háza' eleibe, a' szövetségnek közönségesen lejendő megégetésére. De még is a' jó, hogy eleit vették ezen felzendűlésnek; melylynek is, a' mint majd kisúlt, ama' híres Lord *Gordon György* volt a' Szerzője.

Hollándia. Jóra fordúl talán már a' K. Társaság' dolga, bizonyos lévén, hogy a' Frantz Udvar, a' tsendességnek helyre állatásán és a' Részeknek öszszebékéltetéseken, egész erövel munkálkodik. És e' végre a' Hágában lévő Frantz Követhez *Vérák* Úrhoz, most közelebb oda várattatik a' Franciai Státus Szekretárius *Rajneval* Úr, ólyly véggel, a' mint vélhetni, hogy a' Burkus Minisztterrel *Görtz* Króffal, a' Részeknek öszszebékélléseket munkálkodja, *Brántsen* Úr is, a' K. Társaság' Követje Verszálában, ki a' minap onnan haza ment volt, most sietséggel oda viszszá méne.

Francia. A' Párizsi Érsek, egygy újj *Rituálét* akar kiadni; de a' megyéjebéli Papoknak nagy részek nem akarja bévenni, és a' Parlamentum' elibe szándékozik e' dolgot vinni. Ezek kiváltt képpen azon tudományban ütköznek meg, melyly a' Rituáléban a' pénzes szent Miséknek erejekről vagy divatjokról adódik elő, melylynek is a'több megvilágosodottnak láttató Papok mind ellene vagynak. — Ama' híres Mekhánikus *Droz* Úr, olylyan pénz verő formát talált, melyly által a' pénznek mind a' két óldalán s szélein is, egygyszerre esik meg a' formának ráütése.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
kiilönös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
9
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
97
LEVELE.

A' Hazából.

Pozsony Vármegyében, az eddig vóltt első Vice Notárius *Galgótzy Antal* Úr' helyébe, ki már a' mérésre kirendeltt Commissiónak Prézeſe, *Mólnár Láſzló* Úr tétetett, ki eddig másódik Vice Notárius vólt, és 9 eſztendöktöl fogva ſok érdemeket ſzerzett magának a' Vármegyén tett hűséges ſzólgálatjai által. Ennek helyébe pedig, *Ürményi* Ő' Excellentziájának vóltt Regiſztrátora *Sztermeſzki Józſef* Úr tétetett. — Közel 5 eſztendeje már, miólta *Borsod* Vármegyében a' *Diósgyöri* Dominiumban, bizonyos falu mellett egygy kis dombon, igen melcg gőzölgések ſzállanak fel. Erre azólta mit ſe hajtának: hanem most közelébb némelyly Terméſzet vizsgálók vegire akartak járni; de a' földnek rend kivül való mélegsége miatt, nem közelíthettek a' gőzölgő helyhez. A' meddig hát feléje mehettek, ottan megásaták a' földet, és majd nem ſokára hideg ſzénné váltt

köveket vagy kőszeneket találának. Alább ásván, ólyly meleg sárga földre akadának, hogy tovább nem lehetett ásni a' melegség miatt. Azon álól hát, kétség kívül, tűznek kell lappanganj, melylynek következéseitől nem kevéssé tarthatni. — *Malonyai Imre*, kiről a' minap jelentém vala, hogy *Kassára* szándékozott vala ráütni a' magához tsábított parasztokkal, de a' ki már most *Eperjesen* van fogva; azt mondják, hogy ezt mondogatja: Én jól tudom, hogy nékem halál a' fejemen; de, elég vígasztalás az énnékem, hogy az én' részemre állott emberek tsak ugyan végbe viszik azt Kassa' városán, a' mit én akartam. E' végre Kassán minden előre vígyázó módok s rendelések megtétettek. A' Királyi Commissarius *Szentiványi* Ő' Excellentziája, Novemb. 10dikén Kassáról Eperjesre méne, ezen Abaúj Vármegyei *Horának* szoross rámára való húzása végett.

Külföldi Hírek.

Lengyel Ország. A' közelébb tartatott Ország gyűlésben *Varsóviában*, a' melyly pontokat a' F. Király a' Státusoknak feltett vala a' megvizsgálásra és megállításra; azoknak velejek ím ez: „ — 1) Helybe hagyni a' Ts. K. Udvarral kötött szövetséget, melyly szerint a' Galiciában eltöröltetett Klastromoknak Lengyel Országban fundáltt jövedelmeik, többé nem fognak Lengyel Országból Galíciába fizettetni; mivel a' Tsászár megparantsolta, hogy a' Lengyel Országban lévő Papoknak Galíciában fundáltt jövedelmeik, se fizettessenek többé Galíciából Lengyel Országba. — 2.) Helybe hagyni a' Slézsia és Lengyel Ország között elővétetett határ szélek' eligazítását; és négy Lengyel Uraknak, kik azon határ széleknek könnyebben megeshető eligazításokra, a' magok' jószágoknak nagy részét önként feláldozták, ezen károkat viszszáfordítani. — 3.) Más Státu-

ok-

soknak példájok szerint, az aranyat, és nevezetesen egygy arany pénzt, 16 és három negyed rész forintnyi divatáról, 18 (lengyel) forintokra emelni. — 4.) A' Rekrutáknak kiállításokra kitsináltt plánumot megfontolni, és azt munkába venni. — 5.) A' felállíttatott gabona tárházaknak tovább is való feltartatásokról gondoskodni. — 6.) *Lithvánia'* Tartományjának példája szerint, minden renden lévő bel- és külföldieknek megengedni, hogy magoknak Lengyel Országban nemesi jószágokat vêgyenek, úgy hogy azonban azért ne kellessék nemesi rangot vagy hazaiságot (Indigenatus) venniek; mivel e' szerint idegen országbéli tőkepénzek jönnek bé az Országba, az Ország jobban megnépesedik, és á' föld müvelés jobban s többek által is fog folyni. — 7.) Szükséges költségeket rendelni *Obra* és *Nida* folyó vizeknek kitisztításokra s hajókázkatóbbakká való tételekre; mint már ez á' Pilica' folyó vizére nézve, az Országnak nagy hasznára, végbe ment. — 7.) A' törvényszéken lévő Maresallók' fizetésének megszaporításokról, és a' Lengyel Országi s Lithvániai deputátusokra való költekézésnek megkevesebbítérről gondoskodni. — 9.) A' közönséges fogházaknak tömlötzöknek, raboknak, és az ezekre vígyázóknak tartásokra gondot viselni. — 10.) Világos lévén sok Nemzeteknek példájokból, milylyen hasznosok lêgyenek a' bankóházak, aszszekuráló Kasszák és más egyéb ilylyen közönséges Rendelések: tehát kívánná a' Király, hogy nevezznének ki a' Státusok egygynéhány személyeket, kikhez az a' végre tétetendő Projektumok küldettetnének, és a' kik azokból egygy olylyan plánumot tsinálnának, melyly az Országnak állapotjához leg jobban illene, és a' melyly osztán a' jövendő országgyülésben megállíttatnék és munkába vetettetnék. "

Morva Orſzág. Egygy *Biſztráu* nêvű helységben November. 20dikán, 3 pár házas ſzemélyeknek vala az ő' 50 eſztendős házasságoknak újjolag való megerössítések és megáldatások a' Pap által a' Templomban. Ezen ſzemélyek közzűl kiki mintegygy 80 eſztendős; mind őſzſze 24 élő gyermekeik vagynak; unoka gyermekeik pedig, 74. Az ő' házasságoknak megújjítása után, az egygyik párnak egygy unoka gyermeke is ugyan akkor esketteték meg a' házasságra; és meglehet könynyen, hogy még ez a' pár látni fogja a' maga' gyermeke' gyermekének gyermekét. A' Földes Aſzſzonyság, egygy özvegy Grófné, ki ezen őſz házasságok' megifjíttatásán jelen vala, Önnön maga lévén a' Náſz Nagy Aſzſzony, a' megeskettetés után őket a' maga' aſztalán megvendéglette s meg is ajándékozta gazdagon.

Tseh Orſzág. Igen sok híjjával van, hogy itten; a' Kerefztyéni Tűredelemre nézve kiadott Kegyelmes Rendelés ſzerint folynának a' dolgok. *Viſzoka* nêvű helységben épűlt egygy templom; a' formája egygy átaljában olylyan, mint a' többi újj Ekklézsiákban épűlttеké: még is Júniusnak 7dikétől fogva ez ideig mindég folytatja a' pert ellene a' földes Úr. Az ilylyen dôlgokban, valamint egyéb Ekklézsiákban, úgy ebben is egyedűl maga a' Predikátor mind Prókátor mind minden. S innen van oſztán, hogy valamint egygy réſzről hívatalát felette terhesíti, a' Hertzegek, Grófok s fő Commiſſáriusok előtt ezen ügyes bajos dôlgában való gyakor megjelenéſe; úgy más réſzről, kéſzſégei apródonként mind jobban jobban megesmêrtetvén, nem kis örömére vagyon, hogy azon Nagy Emberek betsűlik, és bámúlva mondák egygyſzer magának. — „*quod Eminens Sua Dominatio Spiritualis, non loquatur linguam Germanicam.*" E' ſzókra, tsak anynyi hogy haza ment,

azon-

azonnal német nyelv Tanítót fogadott magának, és a' mint írják, rövid időn nyakára is hág a' Tiszt. Férjfiú *Sikora Péter* Úr. — A' nemes elméjű Magyarnak, a' bersület' felforgása, Királyi parantsolat gyanánt van.

Német Ország. E' folyó hónapnak 3dikán, nagy pompával mêne végbe *Bétsben* az Udvarnál, az arany gyapjas vitézi Rendnek tituláris innepe' tartása. Tizenegygy órakor a' Tsászári Felség, Ferdinánd és Ferentz Ő Ertzhertzegségekkel egygyütt, a' Vitézi Rendnek öltözetében, kísértetvén a' Sz. Pápa' Nuntiusától a' Vitézi Rendnek Tagjaitól és az Udvariaktól, mêne az Udvari Templomba a' Bétsi Kárdinál Érsek által tartatott Szent Misére. Vége lévén az Isteni Tiszteletnek; Ő Felségek a' nagy előszobában méltóztatának ebédelni a' Nemes Magyar Testőrzöknek parádírozási között. — Más nap', Ferdinánd Ő Ertzhertzegsége, elbútsúzván a' maga' Felséges Testvéritől, kiindúla Bétsből, és elútaza Mediolánum felé. — Ugyan azon nap' Londonból az *Amália* Princesszin' halála hírül adatván Bétsbe; az Udvar 8 napokig tartándó gyászba öltözött. — Egygynéhány napoktól fogva, mint bizonyost, úgy beszélgetik Bétsben, hogy a' Magyar s Erdély Országi Udvari Kancellária, már ezennel osszegygyesíttetik a' Tseh Országi s Osztriai Kancellariával, és ezen Kancellariák egygy Fő Kancellárius alatt lésznek. — Beszéllik azt is, hogy a' Neápolyi Király Osztriába fogna jönni a' jövő Májusban a' Tsászári Felségnek látogatására. — *Blanchárd* Úr, ki Bésben is fel akara szállani a' levegő égi hajón, a' Tsászári Felségtől, a' maga' az aránt engedelmet instáló Írására, ezen választ vévé: — „ Blanchárd Úr! Vettem a' Kegyelmed' írását. Sok próba mutatás által, és sok helyütt eléggé eleget tett Kegyelmed a' maga' újjságon kapkodó Nézői kívánságának,

nak, anynyira, hogy Én telylyességgel nem kételkedem, hogy Kegyelmed ezt tovább is ſzerentsésen véghez ne vigye. Mihelytt Kegyelmed a' maga' tudományja és sokſzori próbái által annak módját fel fogja találni, hogy a' levegö égi hajókázás néminémű képpen haſzonra fordíttathassék: Nékem kedves leſzſz, ha Kegyelmed Bétsbe jön, s Engemet a' felöl bizonyossá tészen. Azonban vagyok Kegyelmed aránt jó indúlattal. *József.*"

Átallátván a' Burkus Felség, hogy a' dohány' és kávé' árúltatásának eddig való modja, és az azokra vetett nagy Adó, igen sok külömbben betsületes embereket illetlenségekre vetemedni kénſzerít, a' midön azok lopva is bêhozattatnak az Orſzágba, és innen ſok féle viſzſzâélések s perpatvarkodások erednek: tehát a' kávénak nagy Adóját és a' dohány árúltatásnak eddig való módját eltörlötte, s újj merséklett Adót vetett a' dohányra. — Egyéb kereskedések is rövid idön ſok részben nagyobb ſzabadſágot fognak nyerni. A' poſztó csinálóknak az egéſzſz Orſzágban megengedtetik drága poſztókat kéſzíteni, és ſpanyol gyapjuból dólgozni. — A' megbóldogúltt Fridrikről itt van egygy furtsa: A' Gárdák többnyire a' több Regementeknek ſzéneből ſzoktak válaſztatni, és midön Fridrik valamelyly újj katonát azok között meglátott, annak mindenkor ezen 3 kérdést têvé eleibe: *Hány eſztendös vagy? Miólta vagy az Én' ſzólgálatomban? Kezedhez megy e' mindég rendesen a' zsóld és a' mundúr?* Egygy fiatal Frantz, ki már a' Király' ſzólgálatjában vala, nem tudván németül s azonban a' Gárdák közzé ſzándékozván, megtaníttatta magát a' maga' Kapitányja által azon 3 kérdésre való feleletekre. Fridrik meglátván majd a' ſzál legényt a' parádára kiállott katonák között; hozzá megy, és

kér-

kérdi, de a' második kérdést tévén elöl: *Hány eſztendeje, hogy az én' ſzólgálatomban vagy?* A' legény a' hogy tanúlta, azon renddel felelé: 21, *Felséges Uram.* A' Király elbámúla, idejére nézve ſem tetſzvén éltte-sebbnek, mint a' menynyit monda hogy már ſzólgált; s kérdi tovább: *Hány eſztendös vagy?* — *Egygy, Fels. Uram.* Fridrik már meg jobban elbámúlván, mondá: *No, vagy én, vagy te bolond vagy!* Erre a' katona, azt gondolván hogy ez a' harmádik kérdés, tsak ráfelelé: *Mind a' kettö, F. Uram.* Ekkor a' Király egéſzſzen elámélkodván: „ No, úgy mond, ihon most hallom leg elöſzör, hogy a' Katonáim elött ſzemtül ſzembe bolondnak mondatom"! De már erre, ki fogyván a' Frantz a' németſégből, frantziául felelé, hogy — „ már ezen 4dik kérdésre nem felelhet németül" Ekkor vette éſzre a' Király, mi baja a' Katonának, s nagyon édesdeden nevetett rajta, és a' Gárdák közzé bévévén, ajánlá néki a' német nyelvet s a' jó maga' viselést.

Svécia. A' Királyi Felség a' Korona' örökössével egygyütt, még most is minden nap' méltóztatik megjelenni *Upſzálá*ban az Akadémiai közönséges Tanításokon, s úgy ſerkentgetni a' Tanúlókat a' ſzorgalmatosságra. — *Kárlskróna'* Városában, még az elmúltt eſztendöi Júliusban fedtek bé egygy házat köpapíros fedölekkel, melylynek találója *Faxe* Ur. Ez, nem tsak az azólta vóltt essözéseket, a' télnek hidegségét, és a' tavaſzi levegö égnek változásait állotta ki minden leg kissebb megromlás nélkül: hanem ellenben a' papíros úgy megerössödött és megkeményedett, hogy ha bottal megsújtatik, mint az értz úgy hangzik. Némelyly árkusok ezen papírosból, már két telet állottak ki minden leg kissebb változás nélkül. Ha meggondolja az ember, hogy ezen fedölékkel élvén tserép vagy tégla helyett, mintegygy

40 vagy 50 forintot nyêr meg az ember minden ſzáz forintra, és a' mellett ez a' köpapíros fedölék egygy átaljában minden tüz támadásbéli kár következhetés ellen való: ſemmit ſem kívánhatni jobban, mint ennek mennél hamarâbb lehetö közönségessé léttét. Azonban, felette jó pádimentomnak is; közel mit ſe kopik igen ſok ideig is. Sok egyêb próbákat is tettek vêle: tették a' malom' zsilipjéröl néki rugaſzkodva lerohanó víz alá: oda kötötték egygy hajónak a' fenekéhez, melyly e' képpen majd 4 útakat járt meg; megáztatván, két hónapig fagylaltatták; a' földbe bêásván, egéſzſz Télen âtal ott tartották: s mind ezen próbákban ſe veſztett leg kissebbet is a' maga' erösségéböl.

Párizs-ban is találtak egygy új fedöleket. Egygy Társaság eſztendötöl fogva, vékonyra vertt és megfirnátzoltt vas lannákat kéſzítget, melylyekröl ezt írják közelébb Párizsból: „ Ma hólnap itten minden házak ezen vas lannákkal lêſznek bêfedve, és e' végre nem leſzſz többé ſzükség téglára vagy tserêpre. “ — A' Tudományok' Akadémiája Párizsban, a' minapában *Correspondens*ének vett fel egygy ſzületett Szeretsent, *Islet* Urat, ki ottan az úgy nevezett *Frantz Sziget* nêvü Tartományban lakik, és a' Fizikában felette nagyon járttas, s a' levegö égi *fenómenum*okra nézve külömbb külömbb féle fontos jegyzéſeket küldött vala az Akadémiának. Még eddig ſoha ſe vólt ſemmi közi egygy Szeretsennek is valamelyly Európai Akadémiához; és ez, a' leg eltö. —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
13
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
98
LEVELE.

A' Ts. K. Tartományokból.

Még 1783dikban méltóztatott vala Ő' Felsége a' tanúló ifjakra nézve olylyas valamit jelenteni, melyly ſzerint igen ſzeretné, ha a' Magyar Orſzági tanúló ifjúság, magát különösen a' földmérés' tudományjának tanúlására adná. Ehhez a' többek között ólyly ſzorgalmatosan hozzálátott az ifjú Gróf *Keglevits*, hogy a' közelébb múltt Oskolai tanúlástól való megſzűnésnek napjaiban, már ſegítſégül lehetett a' földmérésben a' katona Indsinér Uraknak. Munkája ólyly helyesnek találtatott, hogy Ő' Felsége, azt meghallván, egygy igen ſzép emlékezetre való aranypénzt méltóztatott ſzámára küldeni, hogy a' nemes ifjak ezen nemes Tudománynak tanúlására anynyival inkább felserkentessenek. — *Munkátson* egygy ember újj módi pályinka főző üſtöt talált: az, egéſzſzen fából van, éppen tsak a' feneke

van rézből. Arra kötelezi magát, hogy ebben ſokkal több pályinkát föz ki gabonából vagy akâr miből, mint a' menynyit ſzoktak réz üstökben. Már tettek is próbákat vêle, és a' pályinka igen jónak találtaték, s azonban többnek is mint ſem amúgy. Kár, hogy azon embernek az ő' e' réſzben való kéſzſégebéli ſzólgálatja, a' gabonának ſzűk vóltta által azonn a' tájon, nagyon megſzoríttatott, keményen meg lévén tíltva a' gabonából való pályinka főzés.— Már a' Tsáſzári Felség nem igen fog, a' mint a' híre vólt, Budára menni mostanában; és e' végre Gróf *Nitzky* Ő' Excellentziája Bétsbe hívattatott, hol már egygynéhány napoktól fogva maga' az Orſzág' Prímássa is ott van. — Egygy Lengyel Orſzági ember, a' Warsóviában lévő Ts. K. Követnek bêadott a' minapában egygy *Rubiskó József* nêvű embert, ki is a' Ts. K. régi bankó tzéduláknak próbálgatta mássát tsinálni. A' dolog úgy is lenni találtatott a' megvizsgálás után, és a' bűnös a' maga' illendő büntetésének ſzenvedésére ítéltetett; azon embernek pedig, a' ki bêadta vala, a' F. Tsáſzár kifizettette a' maga' Warsóviai Követje által azon tudva lévő 10,000 német forintot, melyly a' bêadónak van feltéve jutalomúl a' bankó tzédulákról való Ts. K. rendelésben. — A' F. Uralkodó' parantsolatjára, a' világi fő Tiſzt viselő Szék, Lembergben egygy Commissiót rendele mostanság, hogy járjanak végére, honnan vagyon az, hogy ott a' kenyér ólyly rend kívűl kitsiny, és találják módját, mi képpen kellessék a' népen könnyíteni. A' megvizsgálás után kisült, hogy a' 3 grajtzáros 1 fontnyi kenyér, könnyen lehetne 2 és egygy negyed réſz fontnyi ugyan annyi áron. E' végre hát már most oda, 3 kenyér sütő mesterek küldettet.

tetnek Bétsből; de azonban a' városi kenyér sütők is süthetnek a' mint tetszik: és, ha éppen olyly nagy kenyeret adnak ugyan annyi áron, mint azon Tsászári kenyér sütők; úgy ezek nem fognak osztán süteni, de azonban a' városi sütők kéntelenek lésznek osztán a' mellett maradni, és a' kis kenyér a' tilalmas portékák közzé fog tartozni.

Az alsó Osztriai kórmányozó Szék, mimódon kellessék bánni ártalom nélkül és egészsz bátorsággal a' dög miatt elesett marhák' bőrével; e' következendókben adatta kinek kinek tudttára a' múltt hónapnak elején: A' megdöglött marhák' böreit eladhatjak a' parasztok a' tímároknak s börrel kereskedőknek, és ezek is dólgozhatnak belőllök minden veszedelem nélkül, megtartván ezen pontokat: — 1.) Ha a' marha nem olylyan nyavalyában döglött meg, melyly maga után pestises keléseket hagyott a' marha' húsán, avvagy némelyly kipattogzásokat s fakadékokat a' bőrén. De ha ezen jelek közzül valamelylyik észre vétetik: úgy a' megdöglött márhát szőröstül bőröstül mennél hamarább el kell ásni jó mélyen a' földbe. A' kik az ilylyen marhát megnyúzzák, élet veszedelemben forognak: a' böre nem tsak döglelestesen ragadós, hanem a' timárlásra se jó, s következőleg semmi haszonra sem fordítható. — 2.) Mikor a' marhák felesen ölettetnek meg nyavalyájok miatt, vagy mikor magokban elhúllanak a' dög miatt; ha a' börök haszna vehető, és minden veszedelem nélkül megnyúzattathatnak: ekkor arra kell vígyázni, hogy a' nyúzás, sem az istállóban, sem közel az istállóhoz ne essen. — 3.) A' megdöglött marhákat, mihelytt elestek, azonnal egygy talyigára kell tenni, s kivinni arra a' helyre, a' hol majd a' földbe le

fog ásattatni: de, a' földön vontzolva kihúzni, nem szabad. — 4.) Mihelytt kivitetik a' talyigan; ott nem kell állani hagyni, hanem tüstént megnyúzván azonnal bé kell ásni. — 5.) A' bőrével a' nyúzás után egygybe így kell bánni: 24 óráig lúgban, vagy sós vízben, avvagy etzettel és apróra tört timsóval megsavanyított vízben kelletik áztatni, puhítani, és felűl kövekkel megnyomtatni. Elébb, sem megszáraszsztani, sem eladni, nem szabad. — 6.) A' hol a' marha dög támad és terjed, mindenkor azon hely mellett, hol a' döglöttek megnyúzattatnak, lúgos edények tsebrek s kádak álljanak, a' bőröket azonnal bé kell áztatni, megszáraztani, s úgy kell osztán a' lakosoknak oda adni hogy adják el. Mind ezeket szorossan és egygy átaljában véghez kell vinni, ha úgyan minden veszedelemnek elejét akarják az ezek körül forgolódók venni; különbben, mind maga a' helység, mind a' szomszédság tarthat a' veszedelemtől.

Egyebünnen.

Német Ország. A' *Bonnai* Akadémia, egygy Tsászári Diploma által Universzitássá tétettetvén; Októbernek 20dikán nagy pompával méne végbe a' felszentelése. Önnön maga mondott a' Kolóniai Válaszító Fejedelem egygy felszentelő Órátziót. A' temérdek idegeneken kívül, jelen valának nevezetesen az ezen pompára invítaltt külső Universzitásoknak Deputátusaik, úgymint: a' *Moguntziai*, a' *Treviri* a' *Hejdelbergai*, a' *Bambergi*, és a' *Würzburgi*. A' felszentelés' napjának örök emlékezetére, a' Válaszító Fejedelem' parantsolatjából, nagy emlékeztető pénzek verettetének s osztogattatának ki, a' melylyeknek egygyik óldalán, a' Válaszító Fejedelem' képe vala

mej-

mejjéig, ezen körülírással: MAX. FRANCISCUS, S. R. I. PR. ET ELECT. COL. WESTPH. ET ANG. D. ARCHIDUX AUST. A' másik óldalon, ezek a' ſzók vagynak; ACADEMIA BONNENSIS A MAXIMILIAN. FRIDERIC. CONDITA, A MAXIMILIAN. FRANCIS. IN UNIVERSITAT. ERECT. XII. CAL. DECEMBR. MDCCLXXXVI. Vôltak kissebb pénzek is. — — A' Palatinátusi Választó Fejedelem, November. 21dikén, ezen parantsolatot adá ki: — „ Éppen nem tetſzése ſzerint esik hallani Ő' Fejedelemségének, hogy az Isteni Tiſztelet, a' maga' mértékében eltöröltetett Innep napokon, igen ſok helyütt reſz ſzerint éppen meg nem tartatik, réſz ſzerint pedig nem úgy tartatik, mint a' hogy az elôtt tartatott vólt, és a' mint mind a' Sz. Pápa' bullája, mind a' 22dik Auguſztusban kôlt Fejedelmi Rendelés kívánja s hozza magával; hanem, önnön magoktól a' Papoktól, kik bizonyára önnön magok tartóznának leg inkább e' dologban buzgólkodni, holmi ſemmire való ok vetések' és ſzükségtelen kételkedések' ſzíne alatt, elmulaſztatik. Erre nézve, parantsoltatik Ő' Fejedelemségétől, hogy a' Világi Tiſzt viselők arra ſzorgalmatosan vígyázzanak, és a' Plébánusok Klastromok s más egyéb Papi Rendek ellen, kik ebben tűnyáknak vagy makatsoknak találtatnak, minden kérdés és tanakodás nélkül ideig óráig való büntetés éreztetéssel éljenek, és ott, a' hol illik, egygybe bêjenlentsék." — Az ember ſzerető Burkus Felség, nem tsak azonn van, hogy a' kereskedés nagyobb tökélletességre menjen a' maga' Státusiban, hanem hogy még a' leg utólsóbb jobbágyának is jól légyen dôlga. E' végre, a' melylyek az élet' feltartására leg inkább ſzükségesek, azokat

igye-

igyekezik megótsóbbítani. A' keményebb fa ezután leg feljebb ís tsak 12 tallérért fog, bizonyos rakás tudnillik, a' véknyabb sorsú jobbágyoknak adattatni, holott azonban eddig egygy olylyan rakás fáért, 18 s 19 tallért kénteleníttetnek a' Berlíni lakosok fizetni. Kiváltt képpen pedig azonn van a' Felség, hogy kenyeret és sert sokkal ótsóbban vehessen az alnép, mint eddig. Mivel e' szerint igen sok kárt vallana a' Felség a' maga' Adó jövedelmeiben; tehát annak kipótolására, a' holmi egygyet más nyalánkságra mire vetett Adók fognak feljebb emeltetni. p. o. 100 tsigától ezután, 2 tallérral kell több Adót fizetni. Egygy szóval: Igen sok változások fognak lenni, mind egygy mínd más közönséges dologban. — Estvénként gyakran szokott ez a' Felség, tsak amúgy személyje' eltitkólásával, fel s alá járni a' Városban. Így, mikor a' minap az Udvar felé menne viszszâ; jön eleibe egygy suhantz, egygy nagy fazék lévén a' kezében. — „Honnan jöszsz? kérdi tőlle a' Király. — Az Udvarból. Mi van a' fazékban? — Serleves. Kinek viszed? — A' szegény beteg anyámnak. Ki adta? — A' Király' Konyhamestere." Majd az Udvarban osztán, kérdi a' Felség a' Konyhamestertől a' dólgot. Ez, egyenesen megmondá, hogy egygynéhány napoktól fogva szokott egygy kis levest küldözgetni egygy szegény beteges öreg aszszonynak. Igen jól van, felele a' Király, és az az aszszony e' napságtól fogva az én' konyhámról éljen.

Spanyol Ország. A' minap írám vala, hogy az úgy nevezett *Filippína* szigetek felé útazó spanyol hajóknak, meg nem engedték a' Hollándusok a' *Jó Reménység'* fokánál, hogy magoknak kész pénzen is eleséget vehessenek. Már most hát a' Spanyol Felség, tudttokra adatta a' Hollandusoknak, hogy Ő' Felsége ezen megkívánásától telylyességgel el nem állhat: és, ha még ezután leg kissebb illetlenséggel fognak is bánni az oda érkező spanyol hajókkal; egygybe parantsolatot fog kiadni, hogy a' hollándus hajókra, akár hol találândják, ellenségesenn üssenek rá. — A' bikával küszködő játék (kutya játék az olylyan!) még is tsak divatjában van itten. Az elmúltt nyáron, 433 embereknek veszett oda az életek; bika, 225

esett

esett el. 1784dikben, 16 küſzködések valának; azok mind öſzſze, egygy milliom és 267,920 *Reált* (az az: 136,792 német forintot) hajtottak bê. Kivévén hát a' rátett költséget, az az: 78,565 Reált; vólt a' tsupa nyereség 487,375 Reál, melylyek is az ispotályokra ajándékoztattak. Szép *ϑρσελαλυ* biz ez, 233 ember' életéért! holott tsak egygynek az életével ſem érkezik fel a' világnak minden kintse is. A' hol a' ſzív, bika; ugyan hogy vólt vólna ott tsuda, az eretnekméſzárſzék?

Portugallia. A' mint az Udvar bizonyos feredőből Liſzſzabona felé viſzſzátére Október. 27dikén: útjában meglátogata körül belől egygynéhány Klastromokat a' Felséges Aſzſzony. Három napig mulatván az *Álkobai* Benediktínusok' Abbátziájában; tsak elbámúlt ez a' Papságot külömbben nagyon ſzívelő Fejedelem Aſzſzony, milylyen ſzélesen kiterjedett földeket bírnak a' Klastromok' és majd még jobban azonn, mint jön tsoportosan minden felől a' ſok panaſz a' ſok elnyomások és igazſágtalanságok miatt, melylyeket a' Barátok a' jobbágyokon viſznek végbe, egéſzſzen hátok' megé vetvén a' kereſztyén vallásnak ſzent tudományját, melylynek azonban magokat Papjainak nevezik. Megilletődvén a' Felség a' jobbágyoknak ezen nyomorúságokon: azonnal eltörlött a' dézmán és a' sótól való Adón kívül minden termeſztésekre vetett adózásokat, és ôlyly ſzándékkal van, hogy jól végére járasson minden Klastromok' fenn állása' módjának. Le nem írhatni ſem azt egygy réſzről, melyly nagy öröm telé el erre a' nép' ſzívet, és milylyen örömzsibongások köztt tódúlt minden felőlről a' Felség' eleibe útjában; ſem azt más réſzről, mint megſzeppentek ezenn a' Barátok. Így is mindazonáltal, ôlyly gazdagon megvendéglette 3 napokon az Álkobai Klastrom Ő' Felségét az egéſzſz Királyi Famíliával egygyütt, hogy az, 40,000 *Kruzád*ba (német forintba) került.

Hollándia. Itten, mind tsak újjabb újjabb galyibák adják magokat elő. A' *Haeſegráſzi* kikötő helybe, melyly a' *Swin* névű ároktsatornán, *Blánkenburg*hoz nem meſzſze, a' Ts. K. bírtokban van, már ſok eſztendőktől fogva ſzoktak hajók jönni *Oſztendá*-

ból,

ból, kik ott megrakodtak vagy kirakodtak. Ennek meggátolására, elvégezték a' Generálstátusok Octób. 6dikán, hogy a' Swin tsatornát a' tenger felé való óldala felöl elzárjak, és tsak a' Köz. Társaság' hajóinak engedjék meg a' Haesegrafzi kikötö helyben való megrakodást vagy kirakodást; és e' végre, egygy ör álló hajót rendeltek oda 10 ágyúval és 70 emberrel. A' Ts. K. Belgiumbéli kórmányozó Szék azt meghallván, azonn lett megütközését tudttara adta Octób 27dikén, mind a' határ szélek miatt való gályibáknak eligazftások végett *Brüsszel*ben lévö Gommissáriusoknak, mind pedig a' Köz. Társaság' Miniszterének. Már, mi leszíz belölle, majd elválik. — A' mi a' belsö zenebonát illeti; az, meg is tsak foly. *Geldria*, leg kissebb újjítást sem akar bévenni: azonban végére járattak a' Hattemi és Elburgi kárnak, és annak kipótolására 50,000 forintot rendeltek a' Jakosoknak; de abban egygy tseppet sem részesülnek a' kiszaladttak. Ezek közzül már 8 visszâment: a' még hátra lévö 150 famíliáknak ujjolag kihirdettették, hogy mindenröl elfelejtkeznek, tsak térjenek viszszâ. — A' városok minden felöl küldözgetik köszönö Leveleiket Hol. Tartományjának, hogy eddig úgy bánt a' Helytartóval. Azok mint lêgyenek írva, kitetszik a' *Dodrakumi* lakosokéból, melylyet 2400 an subscribáltak. A' veleje, ez: „Ha eszünkbe juttatjuk a' mostani Helytartónak mentheetlen maga viselését, és az utólsóbb Ánglus hartzkori égre kiáltó tettét s egyebeket: meg kell vallanunk, hogy az Vdik Wilhelm' neve tsupa tsömör és útálat elöttünk, — úgy nézzük, mint, egygy veszedelmes Személyt; — ki is veszszük minden tanakodás nélkül a' hatalmat annak kezeiböl, a' ki egygy Istenröl elfelejtkezett vakmeröséggel még most is azt meri állítani, hogy soha se nem akart se nem tselekedett olylyat, a' mi a' Státusnak javával meg nem egygyezett vólna.“

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsászári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
16
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
99
LEVELE.

NO,

Blanchárd Uram! pedig hogy megint itt vagyunk! Én már leszállok: Köszönöm barátságát! Ajánlom magamat! — — *á Diõ!* mondá; s azzal megtsapkodván levegõ égi lovait, ellódúla. — — *Országh Világ látni* valék hát, és ímé, meg se pihenvén, azon hevenyében irom egészsz útamat, s miket lattam. — Igy van: Szintén itt lebege (de tsak én' felettem) a' múltt napokban *Blanchárd* Úr a' maga' levegõ égi kotsijában, melylyet már ôlyly nagy tökélletességre vitt, a' mint már ezt írják, hogy minden erõss ital vagy más egyéb olylyan szer nélkül felemelkedik s hasítja a' levegõt, és semmi veszedelemtõl nem félhetni rajta; éppen hogy még igazgatni nem lehet a' merre tetszene. — Kapám szibe a' pipámat, s jegyzõ könyvemet is Zsebembe tévén; felülék rá. Mikor innen Pozsonyból kiindúltunk;

éppen akkor bélyogoztak meg itten az úttza' közepén egygy katonát, ki a' maga' feleségét, itten a' Kaſzárnyában, miért? miért nem? átalütötte; azért is az itt lévő Városi Tanátsnak adattatott átal, s a' már jelentett büntetésén kívül hólttig hajót fog húzni. — Tsak anynyi hogy kiindúlánk, hát már egygy két óra múlva.

*Oſztriá*ban valánk. *Bétsb*en nem ſoká mulattunk, *mind azért*, hogy ott az élés igen drága, s nem ſzegény legénynek való. Megſzámláltuk: Tsak Fejedelmi vagy Hertzegi ház mintegygy 12 van benne; ezek közzűl egygyik egygyik, egygyre másra 200,000 forintot kőlt el eſztendőnként: sőt mondják, hogy a' *Liktenſtájn Eſzterházy*, *Swarzenberg*, *Ditrikſtájn*, *Lobkowitz*, s más ílylyen főbb rendű házak, 300,000-et, s megesik, hogy 800,000-et is elköltenek. De, mibe nem kerűlnek tsak a' tselédek is? holott az egéſzſz Bétsi ſzőlgák' és ſzőlgálók' ſzámát mind öſzſze 40,000-re vetik. *Mind azért*, hogy láttuk, hogy a' már tudva lévőkön kívűl most kevés újj hírt kaphatunk itten. A' minthogy, kivévén azt, hogy Ő' Felsége friss egéſzſégben van, és hogy Báró *Splényi* Ő' Nagyſága, mint K. Kommíſzſzáriussa a' *Pétsi* Kerűletnek Magyar Orſzágban, ezen hónapnak 8dikán letette a' hitet az Ő' Felsége' hűségére; nem is hallottunk egyebet ennél, hogy Gróf *Brigidó* Ő' Excellentziája leſzſz *Galiciá*nak és *Bukowiná*nak (mert már ezek öſzſzeegygyesíttettek) fő Kórmányozója, és már el is ment oda, a' múltt hónap' végen. — Innen hát tsak hamár odébb menénk, és tsak kevés óra múlva már ſzerentsénkvólt látni, *Grétz*ben a' Tsáſzári Felségtől Stájer Orſzágra nézve felállíttatott újj Püspökségben, az újj Püspök Urat, ki oda az elmúltt hónapnak

26di-

26dikán vitettetett bé nagy pompával. — Végig sétálván vagy kétſzer a' várost, míg a' lovak egygy kitsit kapnak; vévénk oſztán útunkat —

Berlin felé. Még meſzſzére hallottuk, mint zsibong a' nép a' nagy örömtt miatt, azért tudnillik, hogy, a' mint oſztán megértettük, a' Felség kinek kinek megengedte a' maga' Státusiban, hogy a' jövő eſztendőben a' dohányt minden megſzorítás nélkül termeſzthetik: sőt, a' mi több, 62 féle jutalmakat tett fel azoknak ſzámokra, a' kik külömbb külömbbféle dólgókban való kűlönös serénységéket mutatándják. Azon parantsolatjának kiadásán pedig már magunk is jelen vóltunk, melyly ſzerint minden Papoknak a' parantsoltaték, hogy a' prédikátziókban a' népet, s nevezetesen az ifjakat arra tanítſák meg kíváltt képpen, mitsoda bűntetések vagynak rendelve a' törvényben a' gyújtogatóknak, gyilkosoknak, tolvajoknak, gyermek ölőknek, s a' t. hogy e' képpen minden még előre tudhassa ezen tselekedetéknek következéseit. — Ebéd' ideje lévén, bétérűnk egygy vendégházba: no s, a' mint ſzokás, ki egygyet ki másat beſzél. Egygyſzer a' megbóldogúltt Fridrik hozódik elő: — „ De, Uram! a' vólt még ám a' ſura, mondá egygy, midőn a' 7 eſztendeig tartott háborúkor *Lipſziá*ban lévén, egygy egéſzſz öltő ruhát akart magának tsináltatni. Hívata egygy ſzabót; azonban ez igen ſoká késvén, a' Király boſzſzankodott. Nagy ſokára egygyſzer előjön a' ſzabó, ſzép két lovas tsínos hintóban, hatúl a' bakon egygy ſzólga; s béáll a' Király' elibe fekete bársony öltezetben, fehjér ſelyem ſtrimfli a' lábán, drága köves tsattos tzipőkben, gyűrű az újjában, s egygy koſztsattos tzipőkben, gyűrű az újjában, s egygy koſzperd az óldalán. A' Király, mintha éſzre ſe vette

vólna, úgy viselte magát. Ott áll az én' ſzabóm darab ideig; egygyſzer elúnván — „ Felséges Uram! rá kezdé, én vagyok a' ſzabó mester; mit méltóztatik parantsolni? " — Úgy! s Kegyelmed az? Egyebet, nem; hanem tsak azt akarám mondani, hogy menjen haza, és nézze meg a' Bibliában *Dániel.* 8: 8. — Tsak gondolhatja akâr ki is, mint lódúlt háza a' ſzabó, hogy mennél hamarâbb meg lássa, mi van ott. Mint ſzintén az É. Olvasók is tudom hogy egygybe megkeresik otthon. Mi nagyon nyughatatlanok vóltunk, mert nem lévén Biblia a' Kotsmán, nem tudhattuk míndjárt meg. — Még azon nap' megtöltetvén elébb a' kulatsokat, Boruſzſzián kereſztül, átalvágtatánk —

*Hollandiá*ba. Hát itt a' nagy lárma! egygy tuzet fülünk lett vólna is, még is lett vólna mit hallaniok. Mi az? Mi az? halljuk, hogy kiáltják egygy ház előtt Trajektumban; oda ſzaladunk mi is: hát biz egygy rézre kimetſzett akaſztófa s kard vala ottan. Tsak elbámúltunk: milylyen borzáſztó példázolatban adják elő a' hazafiák a' magok' indúlatjokat a' Helytartó Printz aránt! — De majd magunk is nem kevêssé megrezzentünk ám, midőn továbblag hallánk, mint bánnak itt most még a' nagy rendű Útazókkal is. A' Kurlándiai Hertzeg, közelébb Hollándiában útazván, a' mint Trájektumba ére, kérdik a' kapun őr álló lakosok: Ki vagy? -- Én, e' s ez vagyok. Noſza egygybe az úti ládájának esnek, hogy felhányják: de azt telylyeſséggel meg nem engedvén a' Hertzeg, végre kéntelenek vóltak elereſzteni. Oda érkezék azonban az őr állókra vígyázó Tiſzt, s tsak anynyi hogy megtudá a' dólgot, azonnal 4 őr állókat futtata fegyveresen utánna, és a' piatzon meg

ál-

állíták a' kotsit, s a' ládát felkutatták, azután a' Hertzeget egygy vendég fogadóba békísérték, és két ôr állot állítottak elibe. — Noſza ipárkodjunk innét, mondám Blanchárd Úrnak, mert bizóny bé találnak kapni s a' t.! — *Hágá*ban érvén, már nyomtatásban olvastuk azokat a' pontokat, melylyek *Ámsterdám'* városának minapi (írtam vala azt egygy levelemben) projektuma ſzerint, a' közönséges tsendességnek s egygyességnek helyre állatására kirendeltt Kommiſzſziótól, Hollandia' és napnyúgoti Frízia' Tartományjainak eleikbe tétettek. Ezeket tudnillik — 1.) A' Holl. Tart. Státusok, írják meg hathatósan a' Trajektum városi Magiſztrátusnak, hogy végye bé azon közbenjárást, melylyet a' város és Trajektumi Státusok köztt lévô égyenetlenségeknek öſzſzegyalúlásokra, mindnyájan a' Szövetſégesek ajánlanak; mert nints más mód a' két Réſznek öſzſzebékéltetésére: azonban a' Magiſztrátus ezen közbenjárásnak bévétele által, még ſemmi képpen nem leſzſz arra köteles, hogy majd magát a' Közbenjárók' végezésének potomba alája vesse. E' mellett, mennél hamarâbb adja ki magát a' Magiſztrátus, ha nem tartathatnának é benn Trajektumban is ſzabadon a' tanátskozások? és, ha hogy az jó móddal meg nem lehetne ottan vagy más városában Trájektum' Tartományjának; nem lehetne é a' végre valamelyly Várost, p. o. *Lejdát* kiválaſztani Holl. Tartományjában? — 2.) Írjanak a' Holl. Tart. Státusok a' Geldriai Státusoknak, és vegyék rá, hogy a' felsô *Izala* meljéki Státusoktól ajánlott közbenjárást vegyék bé; és egygyſzersmind adják tudttokra azt is, hogy a' Holl. Tart. Státusok és a' többi Tartományok, kéſzek az ô' közbenjárásokra: azonban a' Geldriai Státusok ſzûnjenek meg ezután minden erôſza-

kos

kos lépésektől Hattem és Elburg ellen, és az onnan kiszaladott lakosoknak telylyes szabadságot engedjenek a' viszszámenetelre. —3.) A' mi illeti az Ámsterdámi projektumnak azon részét, melyly szerint a' Tartományoknak Tagjaikból egygy Kommiszszió állíttassék a' közönséges tsendességnek helyre állítása' módjának kitsinálására; arra még időt kell várni, melylyben jobban megtessék, ha valylyon vólna é valami haszna azon Kommiszsziónak. — 4.) A' Holl. Tart. Státusok örömest ráállanak azon projektumra, hogy minden idegeneket kirekeszszenek a' magok' tulajdon Tartományokbéli Környüsállásokba való bémegyeledéstől, és hogy ezen Tartománynak kórmányozó tagjaiból egygy Kommiszsziót állítsanak, a' melyly mind a' Helytartó' mind a' Generálkapitány'. s Admirál' hatalmának határait viszgálja meg, és azutan az ezen hívatalokkal öszszeköttetett jussokra s kötelességekre nézve, tsináljon olylyan egygy plánumot, a' melyly az Uralkodóknak felsőségekkel, a' Társaság' és a' lakosok' jussaival és szabadságokkal, és az egészsz köz jóval, leg jobban megegygyezőnek találtassék. — Semmi kedvünk nem lévén lármák köztt mulatni; átrepülénk —

Angliába. Bémégyünk egygy Templomba: tsak elhűlünk belé, hogy a' Pap így imádkozik: „ Botsásd meg Uram a' szabó mester embereknek ezen mostani vétkeket, s a' t.“ Tudakozzuk osztán, hogy mi lehet az? s mondák, hogy — Princeszszin Amalia' halálára ólyly sok gyász ruhát kellett varrni a' szabóknak, hogy Vasárnap' is dólgoztak, s e' vólt az ő' vétkek. — S még meg jobban elbámúlánk más nap', hallván, milylyen tudatlanságban nőnnek fel még ezen tudományos Országban is az köz népből valók. Egygy legénynek meg kellett vólna esküdni a' törvényszék előtt, bizonyos ló lopásbéli dologban: de a' Prókátora, vévén észre az ő' tudatlanságát, az ellen proteszztált, és kérdé tőlle: Tudod é, mi egygy esküvésnek az ereje? — Nem tudom. Vóltál é valaha a' Templomban? — Nem? Tudsz é valamit az Istenről? Nem; hanem hallottam az ördögről eleget, de hol légyen, nem tudom, s a' t. És így átallátták a' Bírák, hogy ezt meg nem lehet esketni. — Egygy kis pihenés után, elfordúlánk —

Skótziába is. Ott is tsak a' sok lárma! Az' úgy nevezett *fehjér Ifjak*, az elnyomó Adók miatt még most is sok féle kegyetlenséget viſznek végbe. Még annak élete sem bátorságos miattok, a' ki tsak próbál is Adot fizetni. Igy ütének rá jelenlétünkben egygynéhányan egygy fő fő paraſzt' házára, ki ſzintén akkor vitte vala meg az Adót. Mindenik lovának elvágták a' ſerényjét és az egygyik fülét; és megmondák, hogy meg ſem álmodta vólna, olylyan ebet fog kapni, ha többé adózik. — Külömbben minket igen ſzívesen láttak, kiváltt hogy meghallották, hogy én Magyar vagyok. De bezzeg vakartuk ám a' fejünket, nagy út lévén már most előttünk. Néki hát! és ólvly ſebessen mentünk, hogy Blanchárd Úrnak a' hajtáskája is elhúllott, és —

*Párizs*ban kellett újjat venni, mivel addig ſehol ſe fogtunk ki. De ha tudtuk vólna, oda ſe mentünk vólna. Nem láttunk egyebet, hanem tsak azokat a' 12 víz lökő ſzerſzámokat, melylyek a' *Szequána*' vízén vagynak, a' melylyek is 24 óra alatt, 55,840 akó vizet löknek bé a' Városba; s mondák, hogy a' tűz óltó ſzerſzám, ugyan anynyi idő alatt tsak 40,000 et lök ki. — Nem mulathatánk —

Spanyól Orſzágban is ſoká, mert ott most ólylv erőssen verbúválnak, hogy a' legények tsak úgy ſzökögetnek Portugalliába átal, és ottan bánya munkára állanak. Tartván, hogy belénk kötnek; átmentünk mi is —

*Portugalliá*ba. Az Álgíriakra nézve nem igen jót hallottunk ám itt. A' Királyné félbe akarja hagyni a' békességre való lépésnek kitsinálását Álgíriával, eleibe terjeſztvén egygy fő Miniſztere, hogy hadat folytatni Álgíria ellen nem kerül többe, mint a' menynyit az Udvar eſztendőnként tartozik fizetni a' végre, hogy a' békesség fenn álljon. — Már itt újj váſzon kotsit kellett tsinálnunk; mert ímé innét —

Marokó tarta meg bennünket! Szörnyű út ez! Oda ſzaladunk a' nagy lármára az Udvarba: hát a' Tsáſzár éppen akkor kínoztat egygy *Kordozó* nevű zsidót. Ez, hajdan tolmátstsa vólt az Ángliai Konzulnak ott Marokóban. Igen jól tudta az Arabs nyelvet; Lakott Londonban is abbéli kéſzségéért egygy fő Szekretárius mellett; és most leg közelébb darabka idő-

től fogva nagy betsben vólt azért a' Marokói Udvarban. Történék, hogy a' Bátyjánál, Marokóban lévén ez is, egygy levelet találtak, melylyben Kordozó ezt írá néki a' többek között; „Minden Mórok gaz emberek; a' Marokói Tsáſzár nem állmeg ſzavának." A' Tsáſzár ezt megtudván, Kordozót egygybe az audientziás házba vitette, ott a' maga' ſzeme előtt a' Testőrzők által 200-at vágata reá, azután 10 golyóbissal kereſztűl meg kereſztűl lövette, testét ízre porrá vágatta, némelyly réſzét a' kutyáknak vetette, a' többit pedig holmi tséltsap embereknek adatta, kik azokkal egéſzſz nap' az úttzan holmi tsúf játékokat űztek, s végre egygyenként megégettték. — Fussunk! Fussunk! erről a' pogány földről, mondám én; Vágtuk is egygybe a' levegő eget ólyly ſebessen, hogy még ott értük —

*Kairó*ban az öreg Admirál' Kurirját, ki ſzintén már indúla azzal a' hírrel, hogy a' pártos Bassák, az Admirál' seregét potsékká tették. Mi is hát, meg ſe pikenvén, vêle egygyütt jövénk —

*Konstántinápoly*ba. Megſzóllítok egygy Törököt (tudott magyarúl) hogy hol lehetne meglátni a' Tsáſzárt? — De Uram, nem igen látjuk azt többé, monda; bél fájásbêli nyavalyában kínlódik, és minden pillantásban tsak azt várjuk, hogy: No, oda van! Majd még akkor leſzſz válami! A' fija *Szelim* teſz egygy fordúlást! — Még a' Belgrádi Bassa is, monda tovább, ugyan helybe ember ám! A' minap egygy fő Janitsárt ágyúzáſok között fojtata meg, mivel egygy kereſztyénből lett törököt meglőtt tsak azért, hogy utálta. Elváltán töllunk; mi azonnal átvágtatánk —

Magyar Orſzágra, is nevezetesen a' Magyarság' Anyavárosába *Debrecen*be. Mindjárt a' *Péterfia* uttzán öſzſzeakadánk egygy Tanátsbéli Úrral, s mondja, hogy „No! megindúlt a' *Magyar Kurír* Bétsből! s ezt veté utánna: Én ugyan nem gondolok olylyan roſzſz hazafit; hogy a' pénzt az Orſzágból ki küldje, holott van hová költenünk." Alíg hallám ezt meg; azonnal ſebessen, hogy az Újjságot valaki elöllem el ne írja, haza felé indúlánk, s úgy ſzáltam oſztán itt le, a' mint már megmondám. —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél
POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
20
NAPJÁN
SZEREDÁN KÖLTT
100
LEVELE.

A' Posta' táskája —

Most ide helyembe hozván a' híreket; nagyon ſzeretem, hogy nem kell ismét útaznom: mind azért, hogy itt a' hó most keményen ſzakad; mind pedig és fő képpen azért, hogy a' közelébbi útunkban egygy pár ſzerentsétlenség történt rajtunk. *Egygyik* az, hogy az úgy nevezett *fehjér ifjakat* nem *Skótziá*ban (a' mint írám) hanem *Hiberniá*ban láttuk, és az eltserélés tsak onnan esett, hogy a' paruslink igen magossan járván, a' nagy közbevetett hízak miatt nem lehetett jól megkülömböztetni egygyik Orſzágot a' másiktól, a' mint ezt, a' ki Optikát tanúlt, egygybe átallátja. *Másik* az, hogy a' Berlíni levelek, egéſzſzen költött dolognak írják már most azt, hogy Trájektumban úgy bántak vólna a' Kurlándiai Hertzeggel; ezt vetvén egygyſzersmind utánna: — „ hogy, nem hogy olylyat mé-

réſzeltek vólna tselekedni egygy Hertzeggel; a' ki, ſokad magával lévén, még a' tolvajokkal telylyes Olaſz Orſzágon is bátran kereſztül útazott: sőt önnön magok olylyan Zavarban vagynak, hogy leg kissebb mostani tselekedetekből is a' nagy félénkség s bátortalanság tetſzik ki." — Már hiſzen, légyen! — Elég az, hogy most nem kell útaznom! Itt a' postatáska! — Felnyitom — s ímé ezen kissebb nagyobb tzédúlákat találám benne, tudnillik: — (mert mind N° zva vólt ám) —

N° 1.) A' jövő 1787dikben (így kezdődik ez a' tzédula) mindjárt az elején Májusnak, hajóra űl a' Szicíliai F. Király és Királyné: *Fiúmé*-nál ſzállnak ki a' ſzárazra, és ottan mind a' két Felségek a' F. Tsáſzár' nevével fognak elfogadtatni. Onnan, egygy kiválogatott legényekből álló katonasereg, egéſzſz Bétsig fogja Ő' Felségeket kísérni, a' holott is már akkor a' Toskánai és Mediolánumi Felſégektől és a' Tsáſzári Felségtől várattatnak, ha ugyan már akkorra viſzſzâérkezhetik a' Tsáſzári Felség *Kerzonézus*ból, a' hová, a' mint hírlelik, már Februáriusban el fog indúlni, és onnan — így beſzél továbbá a' hír-haza fog Bétsbe kísértetni a' Moſzka Tzárnétól és a' Burkus Felségtől. Külömbben, mire valók is vólnának e' következő Bétsi kéſzűletek? A' mulató házakat, kerteket, játék néző helyeket, a' Tsáſzári Lóoskolát, a' vadáſzatra való holmi egygyet más dólgokat, — mind ezeket úgy kéſzítik, hogy egyedűl ilyly Felséges Vendégeknek elfogadásokhoz láttatnak tsak már is alkalmaztattatni. S mire való vólna még továbbá az a' 80,000-ből állándó Lóger, melyly *Igló* mellett Morva Orſzágban már Májusban el fog kezdődni és 3 egéſzſz hónapokig fog tartani? és már

meg

meg is van parantsolva, hogy ott körül belől 6 mértt földnyire a' földeket bé ne szántsák, hogy a' fegyver játszó legénységnek annál nagyobb tágassága légyen. A' mi fogyatkozások esik e' miatt a' szantó vető gazdáknak; az nékik meg fog fordíttatni. — Elsül é vagy nem mind ez? Arra még eddig nem kész nállam a' bizonyos Felelet. — Nyúlok a' táskába; — kezembe akad a' —

N° 2.) Olvasom: „ *Magyar Országban* (a' N° rajta, igen szép úji festés vólt) úgy látszik, hogy sok akadályok adják magokat elő a' német nyelvnek tanúlásában, ha ugyan igaz az — úgy irják pedig, — hogy a' K. Kommiszszáriusok Ö' Felségét instálták légyen, hogy ezen idegen nyelvnek külömbb külömbb féle hívatalok' folytatásába való béállása még 3 esztendeig halasztódna el; a' melyly is, a' mint mondják, megengedtetett. " ( ) Itt egygy nagy puszta hízak vólt; és így nem tudhatom, minek kellett vólna ott lenni. Tovább a' puszta után e' vólt: „ A' Protestáns Urak Magyar Országban, úgy mondják, hogy elvégezték, hogy az Ekklézsiai rend tartásokat s tzerimóniákat más forma rendbe vegyék: s hírlelik, hogy már e' végre tsinálják is most a' plánumot. " Az alyja felé ezen tzédulának e' vólt írva: P. S. (kétség kívül, hogy talán *Post Scriptát* tészen) „ Itt felső M. Országon igen sok helyütt vólt a' napokban föld indúlás; és nevezetesen *Szepes* Vármegyében *Iglóban*, ezen folyó hónapnak 3dikán estve öt órakor, ólyly nagy vólt, hogy a' toronyban a' harang megkondúlt belé. " De, sehunnan sem írják, hogy valami kár esett vólna. — A' mi tovább a' kezembe akadt; vólt a' —

N° 3) *Galíciából* érkezett, a' mint megsejtém, mert nem tsak *Tarnóvot* emlegeti, mondván, hogy ott e' folyó hónapnak 4dikén estve 5 órakor, minden kár nélkûl való ugyan, de azonban ólyly nagy föld indúlás vólt, hogy az, egéſzſzen a pertzenetig (minutum) tartott; melyly is bizony igen ſok e' réſzben; hanem, *Lemberg*-et is, és azt mondja, hogy jó rend tartás végett, a' *Kórmányozó* Szék rábízta a' posta tiſzt viselõkre, hogy a' Politzáj Direktornak minden nap' bêadják írásban a' póstán jövõ s menõknek neveiket, a' napot és az órát a' melylyen indúlnak vagy érkeznek, hányan vagynak az útazó ſzemélyek, hány lovakon jönnek vagy mennek, s a' t. S ugyan e' képpen tartoznak tselekedni az egéſzſz Galíciaban lévõ posta tiſzt viselõk. — Emlegeti még a' ſzegény oroſz Papokat is, kikre nézve Õ' Felsége kegyelmesen meltóztatott parantsolni, hogy az õ' fijaik, kik a' tanúlásra nagy hajlandóságokat s kéſzſégeket mutatândják, minden féle tudományokban ingyen taníttassanak. És már ezen parantsolat, tudttokra adattatott mindeneknek Galíciában, valahová tsak kellett. Majd megörûl ennek Néném Aſzſzony Muſzka Orſzágban, ha meghallja! — Az igaz hogy bámúlhatni, hogy élhettek eddig ott az oroſz Papok! Már ugyan jó jövedelmû Papság az, melyly tizenegygyed fél forintot hajt bé eſztendõnként! és bizony tsupa ſzerentse, hogy a' ſzegény paraſzt, örömest tsak menyorſzágba menni kívánkozván, ottan ottan tsak segíti õket egygy kis vajatskával s egygy két pár tyúkkal mivel, mert külömbben s a' t. — És ezek valának a' hírtáskának egygyik óldalában. — A' másikban már tsak ſzanaſzéltt valának a' tzédulák; mert, ímé mindjárt leg elsõben is a' —

No 17.) akadt a' kezembe. Lengyelül lévén írva, már elöre tudtam, de majd a' kivel megmagyaráztattam is mondá, hogy az, a' *Warsóviában* tartatott Orſzággyülésről ſzóli. „Ennek, úgy mond, November. 10dikén lett vége. Egyéb dólgokon kívül, melylyek még ezután fognak közönségessé tétetni, helybe hagyódott a' Királynak Feltételei (Láthatni azokat a' 97dik hírmondó levélben) között: az *Elsö*: a' *Második*, és az abban ſeltett 4 Lengyel Uraknak, károk' kipótolására, 300,000 forint rendelteték; és végre a' *Harmadik*." És így hát a' többiről még ſemmi ſe jött. — De bezzeg mi vólt a' végs felé ezen tzédulának! — „Minden Szentek' napján, úgy mond, a' lakosok' kezében egygy olyan tzédula forgott, melyly a' Lengyel Mágnásokhoz vólt írva, e' képpen: Orſzág Nagyjai! Elég már! Végezzétek veſzekedésteket, és tegyétek a' halottak' sorába. Az én' bóldogtalan állapotom kívánja tőletek ezt! már húſz eſztendeje, miólta engem a' ti' haragotok a' Purgátoriumban fogva tart." — Úgy kell lenni, hogy a' következö Numerót elteveſztette a' bépakoló, és a' hírpatrontásnak az elsöbb rekeſzébe akarta tenni; mert ímé a' —

No. 4.) világos, hogy oda tartozik. A' *Bánát*ból van írva. Nagyon örülök néki. Azt beſzéllik, úgy mond, a' mi' ſzomſzédink a' Törökök Belgrádban, hogy Konstántinápolyban a' fö renden lévö Törökök, mindnyájan magyar kotsisokat tartanak, és mind magyar ruhában járatják. (Kétség kívül, hogy ki van hányva a' nadrágjok három soros sinórral is) Most nem régiben, a' Belgrádi Kommendáns is *Abdi Bassa*, egygy magyart fogadott huſzár öltözetben a' maga' ſzólgálatjára. — Tsak a' mi a' kezembe akad —

No 29.)

No 29.) *Berlin*ben már kézen forog a' Fridrik Wilhelm' újj vertt arannyja. 5 talléros. Ugyan hazafi módon van ám kéfzítve: Német az Orfzág; német nyelven van hát minden leg kissebb írás is rajta, nem pedig deákúl, a' mint eddig fzokásban vólt. — Ugyan itten, Décemb.4dikén, a' *Wajmári* és *Braunfwájgi* Hertzegeknek s külömbb külömbb fő rangú fzemélyeknek jelenléttekben, próbát tettek azon úgy nevezett *kőpapírossal*, melylyről már egygy levelemben emlékeztem vala. Építettek, tudnillik egygy házatskát egygy Udvaron, a' melylynek mind óldala mind fedele egéfzfzen ilylyen papírósból vólt tsinálva. Ezt a' házatskát telé tömték fzurkos fával, fzalmával, és hólmi egygyet más megkénkövezett matériával. Porrá égvén benne minden egygy fél óra alatt, a' házatskának leg kissebb baja fe vólt és azon épségében maradt meg. Melylyet tsudálkozva látván a' Nézők, tökélletesen meggyőzettettek ezen találványnak helyes vóltta és majdan lehető nagy hafzna felől; mivel egéfzfz nagy épületeket bé lehet vonni ezen papírossal kivülről belőlről, s a' képpen a' tűz ellen épen megtartani. Azonban, a' mint mondják. nem is igen drága. — — Bezzeg, most húzék ki egygyet, Né! —

No 699.) Elől mindjárt Kauklert emleget. No, halljuk: „*Olafz Orfzág*ban, egygy *Pinetti* nevű különös Kaukler, ki a' Fizikában és Mathezisben nagyon jártosnak mondatik, darabka időtől fogva a' Neápolyi Felség előtt fok féle próbákat mutogat vala. Történék, hogy Novemb. 23dikán, egygy játék nézö helyen, holmi egygyet mást mutogatván; egygy ifjú Gavallér erővel oda ment hozzá, hogy kéfzületeit kiókumlálja. A' Kaukler haſzontalan tolta magától;

öfz-

öſzſzekaptak ſzó beſzédben: mind kettőjöknek vóltak pártfogóik. Nagy lárma leſzſz: előjönek az őr álló katonák: megragadják Pinettit, s viſzik árestomba. De majd kisűlvén ártatlansága; a' Király nem csak ſzabadon botsáttatta, hanem 1600 *Dukát*ival és egygy kegyelmes Diplomával meg is ajándékozta. A' A' Gavallér pedig, és egygy más, a' ki néki leg jobban pártját fogta, egygyik egygy várba, másik másba küldettetenek fogságba. Ott hát már elég idejek leſzſz, hogy fejeket a' Kauklerségen törögessék." — Azután a' Toskánai Nagy Hertzegről van benne a' beſzéd, ki a' maga' Státusiban fáradhatatlanúl folytatja az Ekklézsiai dólgokra nézve elkezdett Rendeléseit. Már 1784dikben egygy vallásbéli tőkepénz állíttatott fel minden Megyében ez alatt a' titulus alatt: *Patrimonio Eccleſiastico*, melylyhez minden eltörlött Megyebéli Klastromók' s Fundátziók' jószágai s jövedelmei oda tartoznak, és belőlle a' Megyének minden ſzükségeire költség adódik. — A' *Piſztójában* tartatott Szent Zsinatnak végezéseit, megtíltotta Ő' Felsége még most kinyomtatni. — Kitsibe, hogy ki nem találám, hogy: No most, a' —

No 56.) áll elő. Ezek vagynak benne: — A' minapában *Kalonne* Úr, ki a' Királyi jövedelmekre vígyázó ſzéknek Generalkontralórja, az Észak Amérikai öſzſzeegygyesűltt Státusok' telylyes hatalmú Miniſztérének a' Párizsi Udvarnál, *Jefferson* Úrnak egygy írást küldé, melylyben jelenti, hogy az említett két Státusok között lévő kereskedés' állapotjának megvizsgálása után, némelyly pontok állíttattak meg, melylyek *Virginia*' és *Maryland*' Tartományinak igen nagy haſznokra fognak lenni. Azon pontoknak velejek ím ez: — 1.) Eltelvén a' *Morris* Úrral kötött ſzövetſégnek ideje; a' Generál Árendátorok eſztendőnként 15,000 hordó dohányt fognak venni. — 2.) A' Frantz vagy Amérikai hajókon, Francia Orſzágba béhozattatándó halzsírtól, csak anynyi Adó fog vétettetni, a' menynyi rend ſzerint a' tengeri kereskedő városokban ſzokott adattatni. — 3.) Minden módon azon fog az Udvar lenni, hogy *Károlina*ból a' rizskása béhordattathassék. — 4.) Az öſzſzeegygyesűltt Státusokból béhozattatni ſzokott hamuzsírra, bőrök-

rökre, Kásztorszőrökre s a' t. vetett Adók, mind eltöröltetnek; mint szintén azok is, melylyek az arbotzsákra, vitorlákra s egyéb e' félékre vettettek. — 5.) Megengedi Ö' Felsége, hogy mindenféle fegyver s puskapor szabadon vitettethessék ki Ámérikába. — Ezek a' kegyelmes pontok, — azt mondja továbbá ez a' Párizsi tzedula, — mind jobban jobban öszsze fognak bennünket kötni az Ámérikánusokkal, kiknek még azon felül (mint szintén a' Spanyoloknak is) a' *Mauritius*' szigetében egygy szabad kikötő helyet engedett Ö' Felsége, hogy onnan a' *Maníliai* Szigetek s más egyéb tájékok felé kereskedhessenek. — Ez a' Levélke továbbá egygy különös fófájásban 5 esztendőkön átal kínlódott Párizsi Aszszonyságról is emlékezik „ ki, úgy mond, mindenkor arról panaszolkodott, mintha egerek futkosnának az agya' velejében. A' minthogy majd, 5 esztendő eltelvén, 2 lyuk fakadt a' homlokán, és 5 fülbe mászó bogarak jövének ki rajta, melylyek is már az orrának a' portzogóját egészszen elrágták vala. Ez által ugyan megkönnyebbedett az Aszszonyság; az Orvos mindazonáltal *Vajllánt* Úr megparantsolta, hogy azon homlokán fakadtt lyukak ezutan is nyitva maradjanak, mivel attól tart, hogy azon bogarak tojásokat hagytak oda benn, s majd idővel osztán nem vólna szabad útjok a' kijövetelre. — — Még szerentsére találtam egygyet a' táska' fenekén, de a' —

Numeróját, elkopva lévén, el nem olvashatám. Elég az, hogy kilátám belőlle, hogy Ánglia nem sokára elkészíti a' Moszkával való kereskedésbéli szövetségét is, mint szintén a' Portugalliával valót is. — Ma hólnap talán egygy Európai Udvar se leszsz, melylyel Ánglia kereskedésszövetséget nem fog kötni, anynyira hozzá fogott most a' Londoni Udvar ezen dologhoz.

És így szépen kiüríténk az egészsz Hírtarisznyát. —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoston Ferentznél

POZSONYBAN.

A' Római Tsáſzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK 1786. KARÁTSON' HAVÁNAK 23 NAPJÁN SZOMBATON KÖLTT 101 LEVELE.

Édes Levelem!

Tél az idő: rövid a' nap: hoſzſzú az út: Sokkal nem terhellek. Eredj! Mondd meg, hogy —

Oſztria ezen úlj hírekkel van tele: — Midőn a' Ts. Felség, a' maga' közelébbi útjában Magyar Orſzágban, látván, hogy a' hajó húzásra ítéltetett gonoſztévőknek ſzámok ólyly igen kitsiny, annak okát tudakozta, és majd a' feleletből megtudta vólna, hogy az ő' egygy egygy napi táplálásokra kirendeltt négy négy grajtzár igen kevés légyen, és hogy ezen gonoſztévők többnyíre tsak a' puſzta ég alatt kéntelíttetnének az éjſzakákat kihúzni, s e' miatt tsak hamar ſzámosan kihalnának: azonnal majd megparantsolá, hogy napjaban kinekkinek 8 grajtzárt adjanak és a' Duna' menttében, kunyhókat építſenek ſzámokra, egygy egygy órányi járo földre egygymástól, és

egygymást minden órán felfelváltsák. — Tavaſzkor ismét viſzſzâ fog jönni Bétsbe *Ferdinánd* Ö' Ertzhertzegsége, a' maga' kedves élete' párjával és két idősbbik leányival. — A' *Ferentz* Ertzhertzeg' öſzſzekelése a' maga' Erzsébetjével, úgy hírlelik, hogy nem elébb, hanem ſzintén 1788dikban fog meglenni: s meglévén; az újj pár Florentziába fog útazni, a' honnan is, ott hagyván az Ertzhertzeg a' maga' Kedvesét, útját tovább fogja folytatni. — A' Kolóniai Válaſztó Fejedelem, magához ſzándékozik venni a' Toskánai harmadik Printzet, és Papi Státusra fogja kéſzíteni. — Ezen folyó hónapnak 5dikén, a' Ts. Felség egéſzſz késő dél utánnig vala ſzűntelen jelen a' Magyar s Erdélyi Kancellárián, és úgy foly a' híre, hogy ezen hoſzſzú tanátskozás, rend kívül való nagy fontos dologról lett légyen. Talán majd kitálalja az újj eſztendő. — A' múltt hónapnak 11dikén tétetett közönségessé *Médiolánum*ban az a' Szövetség, melyly a' Ts. Felség és a' *Szárdíniai* Király köztt köttetett a' *Ticíno* nêvű folyó vízen való hajókázhatás végett, melyly is mind a' két Felség' Statusin kereſztűl foly. — — Mondd meg továbbá, hogy —

*Dántzig*ba, a múltt hónapnak közepe' táján érkezett vala egygy Kurír *Petropoly*ból, azt a' parantsolatot vívén a' Moſzka Udvar' 'dôlgát ott helyben folytató Úrhoz, hogy a' várost têgye újjonnan bizonyossá a' Tzárné' óltalma felől, és mondja meg, hogy a' Tzárné Ö' Felsége, betsűletében járó dolognak tartja, a' város' ſzabadſágát s függetlenségét megtartani, és minden akadályokat elfordítani, melylyek a' városnak kereskedésbêli állapotját s boldogságát meg zavarhatnák. Miólta a' Tzárné magát e' képpen újjolag

jolag kiadta a' város aránt; azólta már nagyon tartanak a' lakosok valami majd nem fokára következhető véletlen történettől, a' melylynek is előre ellátása adhatott kétség kívül alkalmatosságot a' Tzárnénak azon akaratjának újjolag való kijelentésére. — Egygy más tudósítas szerint, a' Dántzigi lakosoknak nagy része, megúnván mind a' maga' Magisztrátusát, mind a' Lengyel óltalma alatt való léttét, olylyan formán mondatik rezgelődni, hogy magát a' Burkus Felség' alá vesse; de ez a' Felség, azt mondják, hogy megintette őket, hogy elégedjenek meg a' magok' Magisztrátusokkal, s álljanak meg a' Lengyel Király' hűségében. — — De kiváltt képpen azt mondd meg, hogy —

*Konstántinápoly*ból érkezett a' múltt hónapnak 14dikén egygy tudósítás, melylyben már bizonyosnak állíttatik lenni, hogy azok a' galyibák, melylyek miatt eddig tsak nem minden szempillantásban vártuk a' hadnak kiütését a' Moszka és Török Udvar között, már egészszen letsendesíttettek, még pedig a' Moszka Udvarnak teljes örömére. Még ugyan senki se tudja az ujj Szövetségnek tzikkelyjeit: de már bizonyos, hogy az, a' Frantz Udvarnak közben járása által, egészszen készen van. És már a' Diván parantsolatokat adott ki *Georgia* körül a' maga' Tartományiban lévő Bassáknak, hogy a' *Lesgiri* Tatárokat ne engedjék bébétsapni Georgiába. Az a' híre van, hogy ha nem engedelmeskedéndenek; egygyszeribe elütik a' fejét, a' ki leg elől ez ellen vét. E' szerint hát vége vólna már minden készülőben vóltt Török háborúnak. — — Mondd meg azt is, mint foly —

*Hollándiá*ban a' dolog. Majd kérdik, tudom, hogy mire vitték már *Rajneval* és *Görtz* Urak Hágában a' dólgot; de ne ſzégyeneld megvallani, hogy abban ſemmit ſe tudſz, mert — vesd utánna — hogy még ott is mélységes hallgatásban vagynak e' réſzben. Anynyit még is tsak tudſz, — mondjad tovább — hogy Gróf Görtz, ezen hónapnak 6dikán *Noviomag*ba ment a' Helytartó Printzhez, még pedig, a' mint vélekednek, ólyly véggel, hogy egygynéhány öſzſzegyalúló pontokat tégyen elibe s javasolja az azokra állást. — Hanem már azt tsak bízvást megmondhatd, hogy a' Hol. és Napnyúgoti *Frízia* Tartomanybéli Státusok, mind tsak elébb elébb mennek a' magok' felsőségeknek s hatalmásságoknak kiljebb kiljebb való ſzélesítésében. Mind a' Lovas mind a' gyalog Testőrzők újj mundúrba öltöztettek, és a' Helytartó Printznek tzímere helyett, mindenütt a' Tartomány' tzímerét viselik, és egyedûl tsak a' Státus' ſzólgálatjára rendeltettek. A' Státusok egyedûl magok oſztogatnak ki minden katonatiſztiſégeket, és magok viſzik véghez mind azokat a' kötelesſégeket, melylyeket eddig a' Generál Kapitány vitt vala. — Minthogy *Ámsterdám*, ez a' leg tekintetesebb város HolL Tartományjában, néminemű mérséklő formán viseli magát e' mostani zűrzavarban; minden mesterségeket megvetették a' hazafiak, hogy ezen fő város' lakosival egygy olylyan levelet írassanak a' Státusokhoz, melylyben a' több városoknak példájok ſzerint mutassák meg, menynyire tetſzik nékik a' Helytartónak kivettetéſe. Kéſzen lévén ez a' levél: jéh mit nem követtek el a' Hazafiak a' végre, hogy mennél többeket végyenek reá, hogy neveket aláírják! Több mint 20 kots-

ma-

maházakban ott állott az aſztalon a' levêl, s úgy várták rá az aláírókat, kiváltt Vasárnapokon, a' midőn a' nép ſzámoskábban bêfordúl a' tsapſzékre, annyival inkább, hogy a' Templomban is arra intették vala a' predicalló ſzékből, hogy — „ El ne felejtkezzetek a' haza' Atyjairól, és a' ti' háládástokat mutassátok meg neveteknek a' level' alá való írásával.“ Ide járúl az is, hogy, minthogy a' Holl. Státusok a' minapában a' R. Kathólikusoknak némelyly Adókat elengedtek vala; tehát háládatosságból, az Ámſterdámi *Ampliſſimus* (ki egygy a' R. Katholikus Papság' fejei közzûl) 30 alatta való Papokkal egygyütt a' levelet ſubſcríbálta, és az alatta való Közſégnek is, ezt mint kötelességet, javaslotta. A' Reformáta Ekklézsiai Tanáts is írt minden Papokhoz egygy intő levelet, s kérte amannak ſubscríbálására. Ilylyen módon tehát, végre 16,257-re ſzaporodott az Aláíróknak ſzámok; a' melylyen is, ámbár az egygy olylyan városból, melylynek lakosi 250,000-re ſzámláltatnak, nem igen ſok lêgyen is, nagyon megörûltek a' hazafiak. Ez a' levêl Décemb. 6dikán Hágába küldetek 4 lakos katona Tiſztek által. — *Geldria* még is tsak a' Helytartó Printz mellett van. Nóvemb. 16dikán arról tanátskozott, mit kelljen a' Burkus Felségnek felelni e' dologban; erre nézve rabízta a' maga' Deputátusira, kik a' Generálſtátusok' Gyülésében vagynak, hogy tegyék fel s írják meg ezeket — „ hogy a' Geldriai Státusok nagy örömmel vêſzik az Ő' Felsége' barátſágát, és azt, hogy a' K. Társaság' állapotját ólyly különösen ſzívére vêſzi; — hogy ſemmit el nem fognak mulatni az Ő Felsége ſzíves ſzándékának elömozdításában; — hogy ſoha ſe igyekeztek a' Helytartó Printz' hatalmának megkissebbítésén

avvagy

avvagy elnyomásán; sőt ellenben annak megmaradásán teljes erővel munkálkodnak s fognak is; mint szintén azon is, — hogy a' K. Társaságban az egygyesség s tsendesség helyre álljon." Ez rövideden a' summája, a' mit a' Geldriaiak igen hoszszasan a' Deputátusokra bíztak. — És így már, Geldria a' harmadik Tartomány, (*Zelándia* és *Frizlándia* vóltak az elsőbbek) melyly a' Helytartó Printzre nézve kedvező Választ tett fel a' Burkus Felséghez a' Generálstátusok' eleibe. Ha hát majd a' Trajektumi Státusok is, a' mint reménylik, úgy adják ki magokat: úgy osztán ezen 4 Tartományoknak a' 3 többinél erőssebb voksokból, egygy válaszoló levél fog készíttethetni a' Generálstátusok' Gyűlésében a' Burkus Felséghez, — — Ne felejtsd el meg említeni, mik történtek —

*Angliá*ban is. Ezeket, tudnillik: — Egygy *Mansfields* nevű Grófnak házában, a' minap egygynéhány Törvény tudók azt végezték, hogy kérjék a' Parlamentumot, hogy a' hamis esküvésre, minthogy igen nagyon hatalmazik, halálos büntetést vessen. Ezen végezésre az adott nékiek alkalmatosságot, hogy egygy *Ajlett* nevű Prókátor Nóv. 22dikén nyakvasban állott a' hamis esküvés miatt. Egygy törvény Angliában azt tartja, hogy midőn a' Prókátor a' törvényházhoz mégyen vagy onnan jön, útjában meg nem árestáltathatik. *Ajlett* Úr, sokkal adós lévén, megfogattaték a' minap az úttzán, s megesküdt hogy most Prókátori hívatalában jár: de majd kisült hogy hamissan esküdött meg, s azért állíttaték osztán nyakvasba. — *Strathmore* Grófné, ez előtt néhányka esztendőkkel, bizonyos *Robinzon Bowes* névühoz ment vala férjhez. Tsak hamar roszszúl éltek egygyütt:

Vég-

Végre a' Grófné, el akarván tőlle válni, midőn éppen az ellene bêadott panaſzokra már majd meg akarna esküdni; Bowes elragadta Londonból egygy bizonyos Jóſzágába az Aſzſzonynak. Addig, az úton, ſokſzor elibe tette a' pistolyt, hogy egygybe ſőbe lövi ha Kontraktust nem âd arról, hogy már nem akar elválni. Az aſzſzony ſoha ſe állott rá, s kiáltotta a' kotsiból a' mellette elmenőket a' ſegítſégre; de amaz, halállal fenyegetvén, s keſzkenővel bêdugván a' ſzáját, némává tette. A' Jóſzágban, elővévén a' pistolyt, mondá, hogy tsak mondjon el egygy Miatyánkot, mert meghal, ha Kontraktust nem âd. Látván, hogy rá nem áll, jól megveſzſzőzte, s bêzárta éjſzakára tsupa mezítelen a' diſznóólba. Híre futamodván ennek ott körül belől; körülvették a' palotát, hogy az aſzſzonyt kiſzabadítſák. Ekkor Bowes felöltöztetett két ſzemélyt, egygyiket a' maga', másikat az Aſzſzony' ruhájába, s megparantsolván, hogy azok az ablakban állván mutogassák magokat; az alatt az aſzſzonyt feltevé maga melje egygy lóra, s kiſzökött. — Utánna egygybe! mert észre vették. Bowes letsapott az útról — a' ſzantó paraſztoknak kiáltott az aſzſzony — körülfogák — Bowes halálos lövéssel fenyegetvén a' ki hozzá közelít, egygy paraſzt tsak letsapá egygy sövénykaróval a' lóról, s megfogák. Az aſzſzonyt Londonba vitték, és ôlyly erőtelen vala már a' ſok kínzás után, hogy vinni kellett a' törvényházhoz, hogy ott az Ura ellen bêadott panaſzokra megesküdjön. Bowes hovâ lett, még meg nem írták. — A' *Kántuáriai* Érsek, egygy Prókátora által tudttára adatta ama' híres *Gordon György* Úrnak, hogy, minthogy már 6 hónaptól fogva az Ekklézsián kivül van, el lévén attól tíltva azért, hogy az Érseki Konziſztórium aránt tsak olylyan megvető formán viselteték, és azon perben, melylyben mint tanúnak meg kellett vólna jelennie citáltatván, meg nem akart jelenni; tehát már most majd a' törvényſzéktől makatsnak

nak ítéltetvén, kérettetni fog a' Királyi Felség, hogy adjon parantsolatot az ő' megfoggattatására. A' —

Spanyol Felség 16 tzikkelyekben adta ki, mitsodás katonákat verbúváljanak. Azoknak, ez a' vélejek: leg alább is 3 lábnyi magosságú légyen a' legény; egéfzféges; erőss; a' kit gyalázatos büntetés foha fem ért; 16 eſztendőn alol, és 40-nen felűl ne légyen; megesküdjön, hogy ő R. Katholikus. — — Majd el is felejtém; még azt is megmondd —

Szepes Vármegyében az ott lévő Fő Tiſztelendő Káptalanbéli Uraknak, hogy méltán ſzomorkodhatnak ugyan ama' vóltt nagy érdemű Theologiæ Doktor, Apostoli Protonotárius, a' Szepeſi Katedrális Ekklézsiának Kanonokja s Lektora, s a' t. Fő Tiſztelendő Ordódi *Ordódy Pál* Úrnak, Novemb. 17dikén lett világból való kimúlásán: de, meg vígaſztalhatják magokat azzal, hogy helyébe ama' nagy tudományú és ſok nyelveket tudó Apostoli Protonotárius, és Kánonok s a' t. Fő Tiſzt. *Vitális József* Úr valaſztatott Nov. 21dikén. — De mondd meg, kérlek —

Kommárómban is, ama' nagy nevezetű s tudományú T. *Pétzeli József* Úrnak, hogy négy rétbe hajtott két egéſzſz levélből álló dítséretét vettem a' magyar Henriásſának, egygy nagy Embertől Erdélyből. Örömest ide írnám, ha férne. Álljon az egéſzſz levél helyett ezen egygynéhány sor belőlle: „A' magyar Henriás minden kétſég nélkül olylyan munka, melyly valamint ſok jó hazafiakkal a' *Pétzeli* nevet most megesmértette; úgy meg is fogja azt a' halandóságtól mind addig őrizni, míg leſzſz Magyar, ki a' maga' kedves nyelvén való mind ékes mind fontos ſzóllást igaz ízléssel tudja betsűlni.“

S elmondván mind ezeket: kívánj békességes innepléseket, s mondd meg, hogy a' te' gazdád is a' magyar Híradó meg akarja űlni az innepeket. Kikéri hát alázatosan, hogy tőlle a' jövő Szeredán hírlevelet ne várjanak. No de megmondd ám, tudod é! —

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél,

POZSONYBAN.

A' Római Tsáfzári, és Apoſtoli Királyi Felségnek
különös engedelmével.

A' MAGYAR HÍRMONDÓNAK
1786.
KARÁTSON' HAVÁNAK
30
NAPJÁN
SZOMBATON KÖLTT
102
LEVELE.

Lefolyt —

Az eſztendő, s azzal egygyütt az én' időm is. Bérekeſztem mind a' kettőt ezen közelébbi hírekkel —

A' Ts. K. Tartományokból. A' —

Melylyekben is, a' jövő eſztendőben mind öſzſze tsak 3 lógerek léſznek; úgymint *Pettau*, *Pest* és *Igló* mellett. Ezen utólsó, igen nagy leſzſz; és már ki is vagynak nevezve, az oda menéndő regementek. — Nagyon készítenek mindent az Oſztriai Feltségnek Kerzonézuſi útjára. Egyéb drágaságok közzött, már tsak eddig is több mint 40,000 aranyakat pakoltak bé, melylyek is mind azon újdonnan újjak. — Honnan hordódnak az eleségek Bétsbe; ím ezekből láthatni: *Oſztria* âd bort, fát, borjúkat, sót, tojást, mézet, vajat, főzeléket, fagyümöltsöt, ſzárnyas állatokat; *Magyar Orſzág*, temérdek ökröket,

ſertéseket, bárányokat, halakat, dohányt, gabonát, bort (de a' bizony kevés), ſzénát, ſzárnyas állatokat; *Tseh* és *Morva Orſzág*, Vadakat, fátzánokat, tojást, gabonát, ſzalmát, ſzárnyas állatokat; *Stájer Orſzág*, ökröt, kappant; *Mediolánum* ſajtot, ſelyem portékákat; *Trieſzt*, tsigákat, tekenős békákat; *Tiroly*, fagyümöltsöt, fát; *Belgium*, poſztót, matériát, és tsipkéket. — A' múltt napokban Bétsben egygy frantzolaſzgörög Diktzionárium jött ki, melylyet is a' Ts. K. Tartományokban lévő Görögöknek ſzámokra, a' Moldáviai Fejedelem *Maurokordátó* a' maga' költſégén kéſzíttetett. Ugyan hol van még dugaſzban azon eſztendő, melylyben egygy Diktzionárium ilylyen renddel áll elő: *Frantzolaſzmagyar*? — *Mező Hegyesen* Magyar Orſzágban, ôlyly derekasan hozzá látnak a' ló neveléshez, hogy tsak ezen eſztendőben is igen ſokat vittek el onnan a' Vasas Lovasok' ſzámára. — Megtíltatván az idegen portékáknak bêhozattatások a' Ts. K. Tartományokba; már ezen eſztendőben, azt mondják, hogy 36,000 forinttal ſzállott alább az Oſztriai harmintzadi jövedelem. — *Szebenben* Erdélyben, az újjonnan épűltt Reformátusok' temploma, Novemb. 26dikánn ſzenteltetett fel két prédikátzió által; melylyeknek egygyikét ama' nagy nevezetű s tudományú *Enyedi* Profeſzſzor *Szabo* Úr, a' másikát pedig a' helybêli Tiſzteletes Predikátor, ama' nagy nevezetű s Tudományú *Benkő* Úr, mondá. — Ugyan ottan, a' ſzegények' táplálására való közönséges gondtartás, nagyon kezd felállani, a' Kormányozó Szék' és ſok ember ſzerető nemes ſzíveknek ſegítſégek által. Decemb. 9dikén, míg az Istèni Tiſztelet tartatott, mind a' R. Kathólikusok', mind a' Proteſztánsok' temploma előtt, ott állott az ifjú

Gróf

Gróf *Kálnoki* Ő Excellentziája, és egygy más fő rend. béli Személy, kik is az alamizsnát a' szűkölködők' számára beszedék. Meleg hálá teli el az ember' szívét az ilylyen nemes szívű személyek aránt, csak hallván is ezeket. — *Magyar Országban*, némelyly fő Tisztviselő Személyekre nézve leg közelébb ilylyen változások estek: Az Ország' Bírája, és a' Szeptemvirális Táblának Prézese, Gróf *Kereszt-szegi Tsáky János* Ő' Excellentziája, öregségére nézve nyúgodalomba helyheztetvén, és eddig való hű szolgálatjáért a' Sz. István Vitézi Rendnek nagy keresztjével megajándékoztatván; helyébe Ország' Bírájává, az eddig vóltt K. Tárnok Mester és a' F. Helytartó Tanátsnak Prézese Gróf *Nitzky* Ő' Excellentziája: a' F. Helytartó Tanátsnak első Vice Prézese pedig, Gróf Daruvári *Jankovits* Ő' Excellentziája, a' Szeptemvirális Táblának Prézesévé, K. Tárnok Mestéri méltósággal, tétetett. Továbbá, méltóztatott Ő' Felsége, a' Magyar és Erdélyi Udvari Kancellárián vóltt első Tanátsos Gróf *Vasonkői Zicsy Károly* Ő' Excellentziájának, a' Magy. Országi fő Kints Tárnokságot, és a' F. Helytartó Tanátsnál való első vice Prézességet ajándékozni; és a' F. Helytartói Tanátsnak eddig vóltt egygyik hív Tagját *Kempelen* Urat, a' Magyar és Erdélyi Udvari Kancellárián Udvari Tanátsossá nevezni. A' F. Helytartó Tanátsnak Tagjaivá neveztettek: *Lovász* Úr, ki eddig a' Győri Kerületben Kamerális Administrátor, és *Klobusitzky* Úr, ki eddig a' F. Helytartó Tanátsnál Szekretárius vala; *Szent Gály* Úr pedig, ki eddig a' Magyar és Erdélyi Udvari Kancellárián Udvari Szekretárius vala, az üressen maradtt Kamerális Administrátorságba tétetett bé. — A' Magyar Országi Tör-

vényſzékekre nézve, méltóztatott Ő' Felsége rendelni, hogy az eddig fellállíttatott 5 Distriktuális Tábláknak ſzámok megmarad ugyan; de mindegygyike (kivévén egyedûl a' *Zagrabiai*t) két két újj Tanátsosokkal fog megſzaporíttatni. Az apróbb rendû törvényes dôlgokra nézve, 38 újj *ſubordinatus* Törvényſzékek állíttatnak fel s oſzſztatnak el az Orſzágban: mind egygyikben enynyi Tiſztviselô Személyek léſznek: egygy Prézes, négy Aſzſzeſzſzor, két Aktuárius, két Fiskális, egygy ſzegénység' ügyét óltalmazó Prókátor, és két Kancellista. — Végre, a' Magyar Orſzági Oskolákra vígyázó Direktor Urakra, újjolag parantsolat ment, hogy nagyon ſzorossan megtartsák azon Rendelést, melyly 1784dikben Auguſzt. 2dikánn kôlt, és a' melylynek ereje ſzerint, 3 eſztendô múlva (melyly is az 1787dikbêli Oskolai eſztendônek végezetével eltelik) egygy Tanúló ſe vétetik bê az Oskolákba, a' ki németûl nem tud. Eltelvén ez a' megnevezett idô; az úgy nevezett Grammatikális Oskolákban is, az egéſzſz Orſzágban, a' tanítás nem más képpen, hanem tsak egyedûl német nyelven fog menni. Ezen parantsolatnak ereje ſzerint, mind azok a' Tanúlók, kik most a' Deák vagy feljebb való oskolákba járnak, ha 3 eſztendô múlva (az 1786diki Októb. 3dikától fogva ſzámlálván) a' német nyelvet nem fogják tudni; azután az Oskolákba való járástól elzárattatnak. Még a' Közönséges Tanítók is a' feljebb való Oskolákban és az úgy nevezett *Humanitatis* Klaſzſzisokban (a' *Theologikum Studiumot* kivévén) három eſztendô múlva minden tudományokban, mind a' Bétsi Univerſzitásban, mind Magyar Orſzágban, német nyelven tartoznak [illegible] tanításokat. — Itt *Pozsony*ban, a' már

K. Akadémiának fordíttatott vóltt Apátza Klastromnak külső ajtaja' homlokára, ez írattatott aranybetükkel a' közelébb múltt napokban:

PROVIDENTIA
JOSEPHI II. AUGUSTI
LITERIS BONISQUE ARTIBUS
ANNO MDCCLXXXVI.

Az a' híre van, hogy nem sokára némelyly politzáj törvénvek fognak Bétsből, kiadattatni minden Ts. K. örökös Tartományokra nézve. Már, a' mint van, a' nyomtató sajtó alatt is vagynak, és azt mondják, hogy a' jó féle leánykáknak nem igen leszsz ám örömekre. Ha leg elsőben rajta kapják őket; a' büntetések, 4 héti árestom leszsz, s azonban minden héten háromszor tartoznak böjtölni. Második rajta kapáskor, két hónapi árestomra büntettetnek, és harmintz veszszős ütéseket kapnak. Harmadikszor, a' fenyítő házba vitettetnek két esztendeig; és, ha küllső Országiak lejéndenek, az örökös Tartományokból kiküldettetnek; s többek e' félék.

Egyebünnen.

Konstántinápoly. A' közelébb múltt hónapnak 25-dikénn innen érkezett levelek azt mondják, hogy már nem meszsze fogja vihetni a' Szultán a' maga' életét. *Szelim*, a' fija, még bé sem üle a' Tsászári székbe, s már is tsak nem egészszen hadra kikelő módon élesztgeti a' Törökök' szívét, kik semmiről egyébről nem is álmodoznak, hanem tsak a' Muszka és Venetusok ellen való hartzról: és, midőn a' Frantz Minisźter a' maga' abbéli közbenjárását a' Diván előtt folytatja, rend szerint mindenkor ezen választ nyeri tölle, hogy már minden galyibának vége van;

de bizony erről semmit sem akarnak tudni sem Venétiában, sem —

Petropoly-ban; ámbár más hírlevelek szerint már ide is elérkezett Konstántinápolyból a' két Udvar közt vóltt galyibáknak kivégezése; és azt mondják, hogy a' Török mind azoknak megadásokra kötelezi magát, a' melylyeket tsak kívánt a' Muszka Udvar. — A' Tzárné' Kerzonézusba való útazása, már meg van határozva Januáriusnak 14dikére. Ezen útazásnak allkalmatosságával, 5 Lógereket mondanak hogy lésznek. Egygyik leszsz *Kiówia* mellett, Generál Feldmarsal Gróf *Románzow* Kommendírozása alatt, és mintegygy 40 vagy 50 ezerből fog állani. A' több Lógerek lésznek *Krémenssuk* s *Kerzónézus* mellett és *Krímiá*ban. Végre az ötödik, melyly Kozákokból fog állani, leszsz a' *Don*' tájéka körűl a' Tzárné' viszszajövetelekor: és így, ez alkalmatossággal, tsak nem az egészsz szárazon lévő Muszka erő egygyütt fog lenni. — De, halljuk tsak, mit mondanak ezen útazásra, a' Konstántinápolyból —

*Belgrád*ba leg közelébb érkezett Törökök! „ Semmit nem kíván, úgy mondják, a' Divánjobban, mint azt, hogy amaz Égyiptomi pártos Bassákkal küszködő Öreg Török Admirál, ottan mennél hamarâbb végezné dólgát; mert osztán az egészsz tengeren s szárazon való Erőt, egygybe *Krímia* felé fogja masíroztatni. A' Tzárnénak ez az útja — azt mondják továbbá, — lehetetlen hogy végbe menjen; mivel a' Magosságos Kapunak, mind pénze mind fegyveres embere, elégséges van arra, hogy a' Tzárnénak azon fél szigetben való koronáztatását megakadályoztassa, s a' t. "

*Slézsiá*ban, ezen hónapnak 3dikánn dél után 5 órakor, igen sok helyeken jó formán kemény föld-

indúlást érzettek; kiváltt képpen pedig *Ratibória* nêvû városban. Itten, az említett napon, 5 órakor 10 minútakor, néminémû ſuhogó zörgés hallatſzott a' levegô égben, s egygybe következett utánna a' földindúlás, melyly is mintegygy 4 másod rendbêli minutáig tartott. A' megindúlás, napkelet felôl napnyúgot felé esett, és ôlyly kemény vólt, hogy a' kalamárizs leesett vólna az aſztalról, ha meg nem kapták vólna: a' melyly könyvek az aſztalon egygy máson rakásban valának, lehúllottak. A' folyó vizeken lévô jég, rettenetes ropogásokat vitt végbe. A' *barometer* egéſzſz nap' a' *Változónn* állott, még a' föld indúlás után is: 6 órakor emelkedett egygy kitsit feljebb, a' midôn a' levegô ég is valamenynyire hidegebbedni kezdett. Az ég, egéſzſz nap' bê vóit vonva felleggel. De még ennél is keményebb vala ugyan azon nap' 4 órakor 56 minútakor *Namsláviá*ban. Itten, anynyira megreſzkettettek az épületek, hogy a' toronyban az órát ütô kalapáts, mintegygy 5 vagy 7-ſzer koppantott le; a' tzin edények az almáriomokban kimozdúltak helyekbôl; a' ſzékek, a' rajta ûlôkkel egygyütt ide s tova mozogtak; a' kalitkákban a' vás dróton álló madarak, arról leestek; a' városon kivûl egygy híd tsak úgy ingadozott; és ſok lakosok mondják, hogy a' föld alatt kemény zörgés zuborgást hallottak. Tsak nem ezeket írják Lengyel orſzágnak ſok városiból is. — De mind ezeket, leg alább ſzámára nézve ſokkal felûl múlja az *Áquila* városbêli —

*Olaſz Orſzág*ban. Ott, alíg van ſzûnete is. Novemb. 12dikénn, 14 földindúlás vala külömbb küllömbb féle erôben; 13dikánn, 37, a' midôn némelyly épületek meg is haſadoztak; 14dikénn, 27, és azon éj-

ſza-

ſzaka' a' levegő ég tüzesnek látſzatott lenni; 15dikénn 39, melylyek is többnyire mind rettenetesek vóltak, és ekkor is a' levegő ég tűzhöz látſzott hasonlónak lenni; 16dikánn, 13, a' midőn is egygy ſokáig tartó föld alatt való zübörgés hallatott; 17dikénn, 12, melylyek mind, ſzakadatlan zübörgéssel követék egygymást; 18dikánn, tsak 6, és azon éjtzaka' nagy hó eſett a' hegyeken; 19dikénn, 8, de mindegygyik kemény mormogással. — A' *Tsokánai* Nagy Hertzeg, Novemb. 30dikánn, egygy büntetést meghatározó újj törvénykönyvet ada ki, melylynek is, mondhatni, hogy a' fundamentoma az emberi ſzeretet, és egéſzſzen a' mâi időbéli gondolkozás' módjához vagyon alkalmaztatva. Az előljáró beſzédje, e' képpen van: „ Toskánai Uralkodásunknak kezdetétől fogva, egygy leg főbb kötelességünknek tartottuk, hogy a' büntető törvényeket megvizsgáljuk s megjobbítſuk. És majd tsak hamar átallátván, hogy azok igen kemények, és ama' bóldogtalan régi eſztendőknek gondolkozáſaik ſzerint vagynak formálva: igyekeztük azoknak keménységeket lágyítani, a' halálos büntetéseket, kínzás által való faggatásokat, s egyéb e' féléket eltörleni; anynyira, hogy már most, fontos meghányása vetése után a' dolognak, és ſok tapaſztolásaink után, ezen réſzét a' törvénynek egéſzſzen újj formába üthetjük. Úgy vettük éſzre nagy ſzívbéli gyönyörködéssel, hogy a' büntetéseknek meg lágyítása, őſzſzeköttettetvén a' vétkes tselekedeteknek elejit vévő ſzorgalmatos vígyázással, a' proceſſusoknak gyorſaban való folytatásával, és a' bűnösöknek mindjárt nyomba való megbüntetéſekkel, nem hogy ſzaporította vólna a' bűnösöknek ſzámokat, sőt azokat nagyon megkevesebbítette. Erre nézve nem

is halaſztjuk tovább a' büntető törvénynek megváltoztatását; a' melyly ſzerint is, ím e' következendők egéſzſzen eltöröltetnek: — „ a' halálos büntetés, úgymint a' melyly a' Társaság' tzéljával egéſzſzen ellenkezik; — az a' kegyetlenſég, melyly ſzerint kínozva faggatják az embert; a' bűnösök' jóſzágának s vagyonjának elfoglalása, a' melylyel is nagyobb réſzént, az ő' ártatlan, s tulajdon vétkeikben ſemmi képpen nem réſzesülő famíliájok büntettetik; — azok a' ſok féle vétſégek, melylyek tulajdonképtelenül (impropriè) *Felség megbántás*nak (Majeſtatis læſio) neveztetnek, és a' melylyek ama' setétes időkben ſzántt ſzándékbéli kegyetlenséggel koholtattak ki, s a' t. E' végre, rendeljük — s a' t. " Itt következnek oſztán a' törvénynek 119 tzikkelyjei, melylyeknek is ſummájok, s a' büntetéseknek feljebb feljebb menő nemek, e' képpen van: Pénzbéli büntetés: Fenyítés nem közönséges helyen: eſztendei tömlötz: a' törvényſzékes helytől három mértt földnyire való ſzámkívettetés: a' Tartományból 5 mérttföldnyire való ſzámkivettetés: *Volterrá*ba való ſzámkivettetés: *Sziéna*' Tartományjának alsóbb reſzébe vagy *Groſſetó*ba való ſzámkivettetés: az egéſzſz Nagy Hertzegségből való ſzámkivettetés: nyakvas ſzámkivettetés nélkül és azzal egygyütt: közönséges helyen való fenyítés (vagy verés) közönséges helyen való fenyítés a' Szamáron. Az aſzſzonyokra nézve, tömlötz, egygy s több eſztendeig, vagy hólttig; külömbbség közttök nem leſzſz, egygy formán bánnak mindegygyikkel, és azon munkákra alkalmaztatnak, a' melylyekre alkalmatosoknak lenni találtatnak. A' kiknek a' büntetések hólttig való; azoknak különös ruhájok leſzſz, a' melylyre egygy tzédula leſzſz bévarrva e-

zen ráírással: Fő vagy *Tetemes gonoſzſág*. A' Férjfiakra nézve továbbá, közönséges helyen való dólgozás 3, 5, 7, 10, 15, és 20 eſztendeig, avvagy hólttig. A' gónoſz tetteket előadó tzédula, mindenkor rajta leſzſz mind egygyiken. A' hólttig való büntetésre ítéltettek, a' többek között mindég mezít láb tartoznak lenni, és a' leg keményebb munkákra alkalmaztattatnak, s a' t. Ezen büntetéseknek meg ítélések, nagy böltsességgel és az emberi ſzivbe való mély bélátással, vagyon előadva a' törvényben; abban, világos minden, még tsak leg kissebb két felé magyarázható ſints benne, és úgy meg van határozva, hogy a' Bíró leg kiſſebb kétſéget, leg kiſsebb maga' akaratja ſzerint való magyarazást ſe tehet benne. — Hát —

*Berlin*ben mit tsinálnak? A' Felség, *Wöllner* titkos Tanátsos Úrnak ajándékozta a' megbóldogúltt Fridriknek írásban maradott munkáit. A' nyomtatásokra, több mint 100,000 tallért kérnek a' nyomtatók; de Wöllner Úr maga fogja kinyomtattni, és tsak Ángliának 60,000 exemplárt fog küldeni. — Hafzontalan igyekezett *Blanchárd* Úr a' Boruſzſziai Tartományokban is megmutatni a' maga' levegő égi hajókázasát. A' Felségtől ezen válaſzt vévé: „Kötelesen vêſzem, Blanchárd Úr! a' Kegyelmed' maga' ajánlását; és, ha én a' Kegyelmed' kérését nem teljesítem, egyedûl tsak onnan van, hogy nagyon ſzívemre vêſzem a' Kegyelmed' épſégben s életben lehető tovább való megmaradását. Ámbar én nagyon bízom a' Kegyelmed' kéſzſégében s tapaſztolásában: a' Kegyelmed' próbái mindazonáltal ólyly veſzedelmeſek, hogy igen könnyen eshetik Kegyelmednek a' miatt baja. Nagyon nehezen esne nékem, ha Kegyel-

gyelmeden olylyas valami ſzerentsétlenség az én' Tartományimban történne; és, ettől való nagy félelmem elégſéges vólna már arra, hogy az abban külömbben lehető gyönyörködésemet ſemmivé tégyem. Ezek az okok nem engedik, hogy a' Kegyelmed' kérését teljesítſem; sőt, ugyan azoktól indíttatván, kérem az Iſtent, hogy végye Kegyelmedet mindenkor a' maga' óltalma alá. Potzdám 1786. Nov. 5-dikénn. *Fridrik Wilhelm.*. — A' —

Verſzáliai Udvarnál, a' kereskedésbéli ſzövetſégnek kitsinálásában fáradozott, s azt végre is hajtott rend kivűl való Ánglus Követ *Éden* Úr által, a' Párizsi Felség a' maga' képét festve s gyémántokkal gadagon kirakva, küldötte leg közelébb ajándékba az Ánglus Felségnek, az újj ſzövetség által megerössíttetett barátſágnak jeléül. — Azon ſzövetſégnek haſznait tsak már is láthatni mind a' két Országban. Mind a' két helyűtt egéſzſzen feléledett az igyekező ſerénység. A' Frantzok az Ánglus mesteremberekre, az Ánglusok a' Frantzokra, már anynyi holmi egygyet más kéſzíteni valót bíztak, hogy a' mesteremberekneк ſzámok ma hólnap alíg leſzſz elégſéges azoknak végbe vitelekre. A' bor, ólyly nagy keletbe indúlt, hogy nem tsak a' kéſzre, hanem már a' jövő ſzüretre is akarnak alkudni. Innen van, hogy *Burdegalá*ban, egygy rend ſzerint való hordónak az ára, melyly is eddig 250 livra vólt, már 320 sőt 330 livrára ment fel. Egygy frantz livra, mint már másſzor is jelentém, 6 garast téſzen. Így mégyen ſzemlátomást feljebb az égett bornak is, és egyéb holmi egygyet másnak az ára. — — És ímé ezek valának —

Ne-

Nemes Magyar Haza!

azok a' hírek, melylyekkel ezen eſztendőnek, s egygyſzersmind, a' mint már jelentém, az én' újjság íróí hívatalomnak, véget veték. — Feljebb hívattatom: mêgyek örömest. Ha újjság leveleim megnem találták ütni az Érdemes Olvasók' kívánságának mértékét; arról alázatosan engedelmet kérek. Ha én úgy gondolkodtam, hogy az a' leg jobb Újjság levêl, melylyben *leg több féle*, *leg fontosabb és leg haſznosabb* dôlgok közöltetnek egygyſzerre az É. Olvasókkal; és ha ezen okból, teljes erővel azon igyekeztem, hogy minden alávaló rendű dôlgot kirekeſzſzek hírleveleimből; papírosomat mindenkor tömve tele írjam; ſenkit meg ne ſértsek; s e' képpen a' Magyar hírmondó leveleknek mivólttokat az ő' eredeti fontosságokra viſzſzávigyem; ha, mondom, én e' képpen gondolkodtam: arról nem tehetek. Véteni, tudom, ſoha ſe vétettem: de hibázhattam elégſzer, mind egyêbben, mind nevezetesen a' Magyarságban s írás' módjában: Engedj meg, É. Olvasó, mind ezekben! Lêſzen ôlyly bölts Férjfiú helyettem, a' ki, tudom, nálamnál ſzebben, fontosabban s jobb magyarsággal fogja hírleveleit kéſzíteni, Én, békeséges türését, s azon kevês ſzeretetét a' N. Magyar Hazának, melylyet e' réſzben arántam mutatni méltóztatott, háládó ſzívvel vévén; a' midőn leg közelébb, már valahára bóldog újj eſztendőt s azután is folyton folyva tartó bóldog időket kívánnék: magamat ſzeretetébe ajánlván, egygy alázatos fő hajtással az újjſág író pennát ímé letéſzem.

Nyómtatódik és találódik Patzko Ágoſton Ferentznél

POZSONYBAN.

Tudósítások.

Ama' Néhai nagy emlékezetü Tiſzt. Tudós Bód Péternek *Magyar Athénás* nevü Könyvét, *avvagy az Erdélyben és M. Országban éltt Tudós Embereknek, nevezeteſebben a' kik valami világ' eleibe botsátott Írások által eſmêreteſekké lettek, s jó emlékezeteket fenn-hagyták, hiſtoriájokat*, ſzámos helyeken való megjobbítással, és négy vagy öt akkorányi megbövítéssel ſzántással, és négy vagy öt akkorányi megbövítéssel ſzándékozik világ' eleibe botsátani a' N. Győri R. Eklézsia' mostani lelki Tanítója *Szerentsi Nagy Iſtván* Úr. Minthogy pedig az e' féle munkákban, akármelyly ſerény utánna való járással és ſzemes vígyázással is, tsupán tsak a' maga' tulajdon gondoskodása és ereje által, magános ſzemély, másoknak ſegítſége nélkül, alig botsáthat valamelyly tökélletést világ' eleibe: Kéri azért a' minden karban és állapotban lévő Érdemes Tudós Közönséget, hogy ezen Köz Jóra törekedő haſznos ſzándékát ezen Munkának tökélletesítésére ſzólgáló tudósításokkal elősegélleni méltóztasson. Kezénél vagynak ugyan az emlétett Tiſzt. Úrnak a' maga' ſzorgalmatos gyüjtevényéből való és baráti által közöltetett jegyzéseken kivül 1.) R. P. *Horányi Memoria Hungarorum &c.* 2.) D. D. *Weſzpremii Succincta Medicorum Hung. & Transylvaniæ Biographia*, 3.) R. D. *Walaſzky Conſpectus reip. Liter. in Hungaria.* 4.) *Seinerts Nachrichten von Siebenbürg. Gelehrten und ihren Schriften.* 5.) *Hanevi Adversaria de Scriptoribus Rer. Hungar.* 6.) *Das gelehrte Oeſterreich*, Czwittinger és más nyomtatásban lévő s erre ſzólgálható munkák: mindazáltal mivel ezekbe is ſok hibák tsúſztak bé, ſok érdemes Tudósok kimaradtak, némelyjek újjabbak is lévén hogy ſem bémehettek vólna, mások pedig hibásan iktattattak bé; azt kéri azért a' Tiſzt. Úr az Érdemes Tudós Közönségtől, hogy az éſzre vett és megjegyzett hibáknak megjobbításokról, az elmaradtaknak béiktatásokról méltóztassanak a' közelébb jövő Sz. József napi Pesti vásárig Győrbe tudósításokat küldeni. Nevezeteſen a' mostan élő Érdemes Tudós Auktor Uraktól kikéri, egygy kis rövid Biographiá-

jok-

jokkal egyetemben, nyomtatás alá mentt vagy még kéz-írásban lévő munkájoknak feljegyzését és elküldését. Minthogy ez a' munka Tudós Eleinknek kedves emlékezeteket a' feledékenység ellen óltalmazni, az ő' hamvaiknak tiſztességet tenni, s ez által az ő' jó példájoknak követésére a' mostaniakat és ez után lejendő maradékot felserkenteni törekedik: telylyes bízodalommal vagyon a' T. Úr a' maga' halhatatlanságra vágyódó a' vírtust betsűllő és megjutalmaztató s a' köz jót elömozdítani ſzerető Magyar Nemzetehez, hogy ilylyen nagy jóra igyekezetében a' kértt ſegedelmet, az azt nyújtani tudók, meg nem tagadják; anynyival is inkább, mivel azt ígéri, hogy a' Segítőknek nevekről érdemlétt dítséretel meg fog emlékezni mind elöljáró beſzédében, mind egyebütt. Nem csak azoknak lészen pedig ezen Tudós Magyarok' Városában polgári jussok, a' kik valamelyly világ' eleibe botsátott írások által ſzereztek érdemet magoknak, hanem azoknak is, a' kik a' Tudományok' és azoknak Féſzkeik aránt akármimódon jól érdemlettek. És minthogy ebben a' Városban nem lészen Nemzetre és Vallásra való tekintet, hanem tökélletes *Tolerantia* lészen; nem fognak hát irtózni ennek Polgári közzé, bévrattatni akármelyllyik Nemzetből és Vallásból való értelmes Tudós Urak. Még ez az egygy kérése is lészen a' T. Úrnak: A' kik tudósitásokat rend kívül való alkalmatosságokon nem tehetvén, Postán tészik, kiváltt a' tehetősebb Uraktól azt instálja, hogy méltóztassanak Leveleiket *Francon* küldeni, mert ſokkal könnyebben viselheti egygy Közönség a' ſok helyekről öſzſzetódúltt tudósítasoknak ebbéli terhét, hogy ſem egygy ſzóros környülállások között lévő ſzegény Prédikátor.

Ezennel eltelik a' Magyar hírmondó Leveleknek ezen fél eſztendői idejek: Kérettetnek azért minden illendőséggel az Érdemes Olvasók, és a' Haza' javát e' részben is elömozdítani kívánó minden Hazafiak, hogy a' jövő fél eſztendőre járándó

Ma-

Magyar hírmondó Leveleknek, rend ſzerint való 5 német forintnyi Taxájokat, egygyſzerre egéſzſzen, jó s egéſz mértékû pénzben, és jó eleve, az itten lévõ Ts. K. Posta Székre elõre megküldeni méltóztatsanak. Ez alkalmatossággal, kérjük egéſz illendõséggel s bízodalommal az egéſz Hazában lévõ Posta Tiſzt viselõ Urakat is, hogy az Újjság Leveleknek, frissen való jártatások, és bizonyosan is ideje' korán is való kézhez ſzõlgáltatások által, vegyék már valaha elejét azon ſok panaſzoknak, melylyek e' réſzben hozzánk igen ſok helyünnen jõnnek. Mi ugyan ezen kérésünk mellett telyles reménységgel vagyunk, hogy minden Posta Tiſzt viselõ Jó Uraink, mind Felséges Uralkodónknak e' réſzben való haſznát, mind a' Hazáét, ebbéli hû ſzõlgálatjok által is több többre vinni, el nem fogják mulatni. Kõlt Pozsonyban, 1786dik Eſztendõben, Karátson' Havának 2dik napján.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁR

Digitalizálta
a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár
és Információs Központ